Gourdy

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
14 R
17

111 a 34

4. A. 29.

TRACTATVS DE NVLLITATIBVS PROCESSVVM, AC SENTENTIARVM,

D. SEBASTIANO VANTIO IVRISCON. CLARISS. AVTHORE.

Nunc hac editione purgatus, cum rerum & verborum Indice locupletiſſimo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS,
Apud Iacobum Cornettum. 1588.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISS. FVLVIO CORNEO EPISCOP. PERVSINO.

SEBASTIANVS VANTIVS. S.

CVM ſuperioribus diebus(Patrone amplisſime)īter cætera,quæ domeſticè plerunque habere ſoles,ſuauisſima illa tua colloquia, de ciuilium cauſarum patrocinijs ſermo obtigiſſet;illos iamdiu non modi è tibi ſtomachum mouiſſe affirmabas, qui pro litibus inuoluendis (veritate poſtpoſita)nil aliud quàm(ut ipſi vocant) nullitates promouent, illas omni ſtudio perquirunt,& totis eorum vlnis amplexantur, ac veluti retia pro iudicibus & litigatoribus illaqueandis tendunt,& pasſim illorum pedibus annectere procurant:quos litium fautores tāquam veritatis & publicæ quietis hoſtes, & inimicos abhorrebas, ac omni proborum virorum conſortio indignos arbitrabaris. Et cum tibi(modeſtè tamen & ratiocinandi cauſa)reſponſum fuiſſet nullitates (ſi modò non per calumniam proponerentur) non ita à iudiciorum limine protinus expellendas,fugandasq;.cum per eaſdem earumque remedium leges ſacratisſimæ,& publica iura tueantur,reprimantur temerarij, & non uocati,non auditi,nō

defenſati uocentur,audiantur, & defenſentur:tutaq;propterea remaneat inter improbos innocētia. Idcircò ſi eſt iuris remedium,legum tutamen pœna temerariorum, auxilium commune, & defenſio oppreſſorum, quod ob cauſam publicam introductum,& in commune utile ſit,dici cōueniet:neq; odio habendę ſunt.Cumq;(interloquēdum)quid eēt Nullitas ipſa,vndeq; originem traxerit,ac de eius multiplici ſpecie,& quis litigatorum coram quo iudice,qualiter,quoties,&intra quod tempus eadem in iudicio proponere,qualiterq; ſententiæ,quæ nullitatē uitio ſuppoſitæ dicuntur,defendi ac reparari poſſent;aliquantiſper fuiſſet diſputatum: tu cui ſermones huiuſmodi nō uidebātur omninò iniucundi,poſtquàm præmiſſa,ac pro ſolerti & acerrimo iudicio tuo, rerumq; agendarum experientia multoties ſubtiliter & accuratè reſpondiſti:poſtremò in me cōuerſus, qui nullitates aliquantulum defenſaueram, quòd ſi pro litiū immortalitate diſpendijsq; & laboribus euitādis ſubleuandisq; quiſpiam ſeriatim & compēdiosè quid hęc eſſet nullitas hodie vſque vdeò decantata, undeq; proueniret,& qualiter illi obuiam iri poſſet, & reliqua eandem cōcernentia,ex antiquorum iuriſprudentum ſentētia perſtringeret: ut res præ manibus & quaſi ad oculum,& in aperto magis eſſet,utiq; poſteritati non modicè profuturum opinabaris.Cumq; me ad id munus obeundum ſæpius adhortatus fuiſſes,inflammaſſesq; :ſępiusq; ueluti opus egregiū

futurum

futurum quamuis laborioſum, laudaſſem: affirmaſſemq; illud idem aliquando cogitaſſe: ſed ad tale munus prouinciamq; capeſſendam ex pluribus inhabilem, & impotentẽ me exiſtere reſpondiſſem. Tu iterum atq; iterum, quaſi quod me de illis ex propoſito loquentem andiuiſſes, ad illud idem peragendum magis atq; magis impellere non deſtitiſti, & poſtremo loco iuſſiſti. Quibus tãdem iuſſionibus cum vlterius reſiſtere nec vellem, nec poſſem: ignorantiæ potius quàm inobedientiæ & ingratitudinis vitio culpari volui. Abs te igitur primo omniq; poſteritate (ſi vnquam tales vigilias ad poſteros venire contigerit) de erroribus ac mei imperfectione venia impetrata, cũ niſi abs te coactus & iuſſus talia auſus fuiſſem, hiſce proximis diebus dum per Fed. Re. Paul. III. Pont. Max. obitum, alienis negotijs vacuus domi conſiſterẽ, tuarũ iuſſionum memor, priuato quodam ſtudio mihi ipſi (quia pro alijs dignum non putarem) opuſculum hoc perfeci, tibique qualecunq; ſit, quaſi illius præcipuo authori, & cauſæ impellenti: æternitatiq; nominis tui tranſmitto, conſecro, & voueo; ac a te ſolo quod poſteritas, ſi quid fortè boni dictum fuerit, vel ex eo cõmodum aliquod ſenſerit; acceptum ferat, rogo atq; obteſtor. Te autẽ (Patrone humaniſſimè) ne cum primũ ad has ineptias noſtras oculos ſeu manus appoſueris ſtatim irrideas, quæſo: de quo ſi benignitatẽ tuam, & quod tu mandaſti non agnouiſſem, nõ modicè vererer: cum nõ me lateat aures

tuas purgatiſſimas his non parum offenſum iri, vtpote quæ eloquentiſſimorum virorum lectioni, ac verborũ elegantiæ & candori aſſuete ſint, quodq; tu ab ineunte ætate grauiſſimorum virorum ſententias audire, legere, & amplecti ſolitus fuerit, præſertim illius celeberrimi legum interpretis, & conſultoris præcipui PHILIPPI CORNEI progenitoris tui, cuius ac vniuerſæ domus, & familiæ tuæ ſplendor, & gloria vbique gentiũ innoteſcit. Vel potius, & hoc magis ſuſpicandi cauſam præbuit, quòd in auunculi tu ſacratiſſimorum Canonum & legum defenſoris parentis, & patroni necnon eloquentiæ fontis vberrimi conſortio educatus fueris; qui nuper ſummæ ipſius erga omnes pietatis admirabilisq; rerum gerendarum experiẽtiæ, doctrinæ incõparabilis, ac prudentiæ & ſanctiſſimorum vitæ ac morum intuitu ad ſummi tandẽ Apoſtolatus apicem diuino quodam Numine, ac pari omnium Chriſti fideliũ conſenſu vocari, & aſſumi promeruit. Hic eſt Iul. III. Pont. Max. idemq; optimus Princeps ſub cuius ſalutari vmbra, ac felici regimine quiete viuimus, & Chriſtiani nominis ſalus, decus, & religio conquieſcunt. Quem vt ibi diutius nobiſque, ac vniuerſo terrarum orbi incolumẽ ſeruet, Deum Opt. Max. ſuppliciter exoramus. Vale, & has noſtras primitias, meq; ipsũ ea qua ſoles humanitate, complectere. Datum Romæ. Anno Iubilei milleſimo quingenteſimo quinquageſimo.

D. SEBASTIANI VANTII AD LECTOREM

PRAEFATIO.

POſtquā eo decurſum eſt, vt noſtris hiſce tēporibus vniuerſa pene orbis & vrbis tribunalia, illorūq; ſubſellia Nullitates vndique reſonēt: vixq; aliud quā nullitatū cognitio in foro audiri poſſit, innumeræq; ſup his quotidie dubietates oriūtur in infinitūq; protrahūtur iurgia, & ſentētiarū effectus īpediuntur: adeo quod plerūq; litigatores poſtpoſita rei, de qua agebatur cognitione, quaſi inextricabili quodam pceſſum Labirynthο inuolutι, cōfuſioneq; ac metu preteriti, litē ipſam & ſentētias maximis impendio & laboribus quæſitas, ac iura propria taliter adūbrata deſerere coguntur. Qua de re (ſi aliūde nō eſt ſuccurſum) vt ſimili morbo aliqua adhiberetur medella, non modicę utilitatis futurum arbitrabar, ſi quiſpiam materiam hanc nullitatū, per varia legum volumina diſperſam, in vnum quaſi corpus perſtringeret, alij quoq; breui & facili cōpendio quid ſuper vnaquaq; nullitate, ex his potiſſime quæ frequentius accidunt, ex antiquorū iuriſprudentū ſententia tenendum foret, ſummatim nobis oſtenderet: quo fieret, vt & cauſarum promotores defectus ac nullitates facilius cognoſcendo, ab illis præcauerent, pulſati vero & fugientes per calumniam illarum prætextu non diutius fugerent. Ius autem dicentes quid ſuper illis coram ſe propoſitis ſtatuendum eſſet, modico labore & celeri ſtudio cognoſcerent. Cum igitur hoc inter meipſum aliquando cogitaſſem, prouinciamq; huiuſmodi pro quadam animi mei ſatisfactione, & priuato ſtudio his paucis horis, quibus datur occaſio, aggredi vellem, in limine ipſo vaſtitate, & cōfuſione negotii, ingeniiq; & doctrinæ modicitate, ac temporis inopia perterritus, opus omnino deſperatus retroceſſi. Dumq; diebus proxime elapſis eccleſia Romana per obitum Fe. Me. Pauli III. paſtore caren-

te, a cæteris negotijs non diſtractus, me Romę quaſi otioſum domi continerem: hoc iterum in mentem venit. Cumque ad id maximopere etiam vnius patroni mei ſuaſionibus impelleret, iterumq; de me ipſo non cõfidẽs, humiliter diuinum numen inuocaſſem, per quod res ſæpius deſperatæ ad finem perducuntur optatum, ita dubius & hæſitans, quaſi per ſomnium audire viſus, Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac qua gradieris. Perge, & ego ero in ore tuo, doceboque quid loquaris: ſtatimque ſub ſpe ſancti Numinis aſſumpto calamo, has quaſi Symplegadas & chaos confuſum ingreſſus, triginta dierum curſu, citra, indefeſſo & currenti calamo, opuſculum hoc qualecunq; ſit peregi, in quo ſi quid boni forte repertum fuerit, id totum diuinę ſapientię, a qua venit omne bonum. Si quid vero (quod magis vereor) perperam & male dictum offendens, imbecillitati & imperfectioni meæ adſcribas, & pie corrigas velim, & rogo, Et quoniam non me latet, quod is qui ſcribit, multos (inquit Hieronymus) ſumit iudices, dum facile alter in alterius ingenium inuehitur: & quod is ſolus malignantium linguas euitat, qui nihil ſcribit: propterea ſcio non defuturos, qui has noſtras lucubrationes carpent, quaſi imperfectum & defectuoſum opus, eo quod multa materiam ſubiectam concernentia prætcrierim: quos rogatos velim vt naturam eiuſdem ſubiecti, quod nullis pene finibus clauditur, conſiderent: ſciantque minus intentionis noſtrę fuiſſe (cum & ſi voluiſſem nõ potuiſſem) omnes & ſingulos nullitatum articulos & quæſtiones: quæ tot ſunt, quot negotia eſſe poſſunt ob caſuũ varietatem, & multiplicitatem; ſigillatim recẽſeri. Sed inſtituti noſtri fuit aliqua vſu magis quotidiana: & in iudiciis frequẽtiora ordine aliquo ſeruato (vt facilius quęrenti obuiam eſſent) ſummatim & quaſi per iudicem oſtendere ac legentibus ſuper his inueſtigandæ vberius veritatis & altius ſcribendi inter & aditum præbere. Illos vero, qui non ſenſum, ſed vana nominum vocabula amplecti deſiderant, ſi eaſdem vigilias noſtras quaſi obſole-

tis

tis vocibus refertas, & parum diſertas irridebunt, cogitent, rogo naturam eiuſdem ſubiectæ materiæ omnis penitus facundiæ incapacem, impoſſibileque fore, ob crebras, quas citare neceſſe fuit, authoritates; ac cum his quos ſequor authoribus non balbutire. Inſuperque legum profeſſoribus parum conuenire, quod in ſermonũ folijs glorientur, cum longe ſatius fuerit bonas horas in rerum, quam verborum cognitione conſumere. Alijs vero aliter mordẽtibus ſatis ſit illud eiuſdem Hieronymi, dum inquit, Sępe rodentes in publico detrahunt, quod in angulis libenter legunt. Sed de his hactenus, ne longior ſit prologus, quam fabula.

Curandum eſt ſemper placeas, doctisq; bonisq;
Summa quidem laus eſt, diſpliciuiſſe malis.

Ordinem igitur præſentis tractatus, & in quo loco defectus ſeu nullitates contingentes reperire poſſis, legendo ſequentes titulos & rubricas, quibus totus diſtinguitur tractatus, per teipſum facilè cognoſces. Vale ergo (benigne Lector) & lege ſi pius es, ac boni conſule.

RVBR.

RVBRICÆ SEV TITVLI *præſentis Tractatus.*

1 Quid ſit nullitas, vnde dicatur, ac originẽ traxerit: & nunquid ſit odioſa, vel fauorabilis. fol. 1
2 De mõ & ordine videndi proceſſus, & cognoſcẽdi, nunquid ſentẽtiæ ſint aliquo defectu nullæ. 7
3 Corã quo poſſit & debeat nullitas proponi: & q̃s dicatur iudex cõpetens in cauſa nullitatis. 13
4 Quis poſſit dicere de nullitate. 20
5 An quælibet ſententia: & a quocunq; etiam maximo magiſtratu prolata per remedium nullitatis impugnari poſſit. 33
6 Quot, & quib. mod. null. in iudi. prop. ac ſuper ea libellus & ſentẽtia concipi & formari poſſit. 40
7 A quo, & quib. mod. poſſ. & debeat null. prob. 55
8 Quoties & intra ꝙ tẽpus de nul. agi poſſit; & nũquid ipſa aliquos iuris effectus pariat, & quos. 62
9 De null. ex defect. iuriſd. & vñ: ac quib. mod. proueniat tã in iudice ordinario quàm delegato. 77
10 De nullit. ex defectu iuriſdõnis delegatæ. 121
11 De nullitate ex defectu inhabilitatis, ſeu mandati comparentium: & vnde, ac quibus modis regulariter proueniat.
12 De nullitate ex defectu citationis & vnde, ac quibus modis regulariter proueniat. 185
13 De nullitate ex defectu proceſſus, ac ſolennitatis & formæ ipſius ſententiæ. 218
14 Qualiter & quib. mod. ſentẽtiæ & proceſſus qui dicuntur nulli defendi ſeu reparari poſſint. 255

TRA-

TRACTATVS
DE NVLLITATIBVS PROCESSVM, AC SENTENTIARVM,

D. Sebaſtiano Vantio Iuriſconſ. Clariſs.

AVTHORE.

Quid ſit Nullitas, vnde dicatur, ac originem traxerit, & nunquid ſit odioſa, vel fauorabilis.

QVONIAM (vt inquit Cicero) Omnis, quæ a ratione ſuſcipitur inſtitutio, à definitione proficiſci debet, vt intelligatur quid ſit id, de quo diſputatur. Propterea, cum in præſenti Tractatu de Nullitatibus agere propoſuerimus, quid ſit ipſa Nullitas, de qua acturi ſumus, hic ante omnia, quærere & diffinire oportet. Et quia omnis diffinitio in iure ciuili periculoſa eſt, ex quo per eam ſubſtantia, & quidditas rei per ſua propria eſſentialia poni debet, iõ Nullitatem deſcribendo potius quàm diffiniendo omiſſis pluribus quę diſputationis cauſa dici poſſent, & capiendo eam prout quid in cõcreto, poteſt dici quòd ſit vitium, ſeu defectus rei geſtæ, ob legis tranſgreſsionẽ proueniens, vt de ſe ſatis patet. Sed ſi conſiderabimus nullitatem ipſam, prout quid in abſtracto, ac facultate agendi iuriſque remedio,
1 & legali ſubiecto, ita deſcribi poſſe videtur. Quòd eſt ius & cõe auxilium, ad irritandum, ſeu irritum nuntiandum actũ de quo quęritur cõpetens. Et quamuis hanc deſcriptionem ab aliquibus noſtris antiquis vel modernis doctoribus tactam non repererim. Nihilominus quòd nullitas hoc modo ſumpta, ſit ius ad inſtar appelationis, poſſeſsionis, vſusfructus, ſeruitutum & reliquorum quę in iure conſiſtunt, quæ tanquam iura, ab eiſdem antiquis patribus diffinita ſunt, non videtur incongruum.

2 Quale autem ius ſit, videlicet nunquid actio, exceptio ſiue iudicis officium, breuiter, ſi agetur de nullitatibus in iudicio factis, pro illis declarandis ſeu reuocandis, officium iudicis nobile, competet: vt voluit Inno. in cap. fin. circa finem & ibi Ioan. Andr. & cæteri ſequuntur extra de offi. iud & idem Inno. in c. ſæpe col. 3. de appel. & Spe. de off om. iud. §. iudicis officium, verſ. item cum petitur ſententia 2. col. & Bald. in addit ad eundem. ſub titu. de ſenten. verſic. an poſſit declarari. col. 6. Idem voluit Bar. in l 1. verſic. Quæro ergo quo iure. col. 4. C. quand. prouo. non eſt neceſ. & in l. ſi expresſim. verſic. quæro ergo quo iure. col. 7. de appel. & Franc. in c. dilecto. q. 4 extra eod. tit. & Bal. in l. tale pactum §. qui prouocauerit. q. 12. ff de pac. Anch. & Imol. in clem. 1. in 3. no. de re iud. & idem Anch. conſil 73. viſis omnibus, col. 1. & Alex. conſ. 125. Ponderatis, verſ. pro hoc etiam facit col. 5 vol. 6.

3 Licetque iudicis officium nullam præſupponat obligationem, vt in l. qui per colluſionem, §. fina. ff de actio. empti. & l. Quintus Mucius, ff. de ann. leg adeo q decla- re, vel non declarare nullitatem, in arbitrio ipſius iudicis reſidere videatur: tamen ex quo officium iſtud, quod im-

4 ploratur, ex iure partibus competenti inſurgit, & tanquã auxilium legale, proprium ipſorum litigatorum in iudicio actionis loco proponitur, quod iudex illud impartiatur, & illi deſeruiat neceſſe eſt: vt declarat idem Specu. de om. iud §. poteſt, verſic. ſed quæ vis eſt allega. l. 4. C. de poſtu. & l. metum, §. ex hoc edicto. ff. quod met. cau. & ponit Inno. in d. c. fi. in princ. extra de off iud.

5 Et ſi iudex denegaret, id eſt q iudicium nullitatis coram ſe propoſitum cognoſcere, abſque legitima cauſa recuſaret, faceret iniuriam, proponenti, iuxta ea quæ ponit Barto. in l. 1. §. permittitur. ff. de aqu. quot. & æſti. ac eſſet locus appellationi, per text. & ibi not in l. 1. C. ſi ſæp. in integ. reſtit. ſu poſt eum alijs poſitis per Dom. Fel. in exceptionem col 2. de excep. & ipſe tanquam negligens in adminiſtrando iuſtitiam ad partis damna & intereſſe, in ſyndicatu teneretur, iuxta ea quæ voluit Bart. Bald. & alij

alij in l. mancipia.C de ſer. fug.& idem Barto.in l.4 §.in eum,ff.de dam.infec.& in l.1.C.quomodo & quando, & in l. non quicquid,§.1.ff.de iud.& l.fi. ff. de extraord. cogni.& Angel.per illum tex.in authen. ut iud. ſi quo. ſuffra § uolumus,cum ſimil. de quibus per Alex. conſil. 11. circa.prin.lib.1 & Ang.in conſil.186.uiſis, col. fin. Tho. Gram.conſi.54.

6 Si autem ageretur de nullitate actus extraiudicialis, ueluti contractus ſi nullitas dolo contrahentium prætenderetur tunc propoſita de dolo actione agi deberet. l. eleganter in princ.ff.de dol.l ſi dolo. & ibi per gl. C. de rei uend & ponit Alex. conſ. 122.quoniam,1. colu. lib.6. Si nullitas ex contractu & partium conuentione proueniret,actione ex eodem contractu deſcendente, agendum foret,l.exempto,§. is qui uiam, ff.de actio. emptio. l. ſed Celſus, §. ſi fundus annua. ff. de contrah. empt. & docet utrunque Bar.in l.quæ ſub conditione,§ de hoc iure, ff. de cond.inſt.& in l.1.C.de theſau. & ſeq. Anch. in d. cle. 1.col.3 .de re iud. Nullitas igitur eſt ius,quãq; iudicis offm, & quandoque actionem, ſeu exceptionem tribuens.

7 Quod autem remedium iſtud ſit etiam commune auxilium,patet ex ſe,& probat tex. in l.in cauſæ, in prin ff. de mino & non ſolum auxilium,quinimo nullitas & remedium hoc uocatur,& eſt mera defenſio: ut uoluit Io. And. in nouel.in c.1. de reſcrip. in 6. quem ſequutus eſt Bald.in c.1.§.iudices,col.3 uer.quędam ſententiæ. de pace iuramen.firman.& in l. ſcire oportet. § fin. ff. de excu. tu.& in l.1.col.2.C.de iur. & fac.igno.& Fel. in c. ex parte, col. penult. in princ. extra de off deleg. & Franc. in c. dilecto.q.42.col.3.de appel.& Bald.in l. ſi quidem, in 3. not.C de except.& in l.peremptoria, col.5. uerſic. quæro quid ſi ſtatim,&c.C.ſent.reſc.non poſ.dum uoluit elapſo termino ad excipiendum,opponi poſſe nullitatẽ,ex quo eſt defenſio,ut ibi per eũ, & ſequitur Pariſ. in tracta. de ſind.in §.an ſi ſnĩa eſt lata, uerſ. nam quidam, cum ſimil.

8 Et quoniam appellatio dicitur etiam commune auxilium:vt eſt tex.in l.3 § falſus.ff.rem rat.hab. & l. 1. & 2. C.quan

C.quando prouoc. non eſt nec. Idcirco loco differentię poſita ſunt ſupraſcripta uerba (ad irritandum ſeu irritum nuntiandum actum de quo quæritur.) Hæc enim eſt propria qualitas & effectus ipſius nullitatis, per quem iſtud ius & remedium ab alijs differt appellatio namque non principaliter ad irritandum, ſeu ad iniquitatem, & imperitiam iudicis corrigēdam, ac pronunciatum ſuſpēdendum, ſeu (attento præſenti ſtatu) extinguendum, com petit, ut l. 1. in princ. ff. de appel. iunct. l. 1. §. fin. ff. ad Turpil. l. cum apud, ff. iud. ſol. l. furti in prin. ff. de his qui no. infa. Sic eam diffiniunt communiter ſcriben. ut aſſerit Felyn. in rub. de appel & Alex. conſil. 189. uiſo. col. 4. in fi. l. b. 2. Et quoniam incidit ſermo de Alexandro, & Felino, non mireris (lector) ſi ſæpius in præſenti opuſculo ipſos citatos reperias: quia cum ſint doctores copioſiſſimi, eoſdē multoties ſolos, uidelicet Alexandrum in conſil. & Fel. in lectura (breuitati conſulendo) adducere uolui, ut de Alexandro fecit ac faciendum conſuluit deciſ. Neap. cap. in cauſa.

10 Ad propoſitum redeundo quod remedium nullitatis etiam pro utroque competat, uidelicet pro irritando actum, qui non eſt ipſo iure nullus, ſed ope exceptionis annullandus, ac etiam pro declarando & enuntiādo actū ipſo iure nullum, habes exempla toto tit. C. ſi à non cōp. iud. iunct tit. C. quando prouoc. non eſt neceſ & ff. quæ ſent. ſine app. reſcind & probatur in l. ſi mater. C. de contrah. empt. & §. alio autē, cum §. ſeq. inſti. quib. mod. teſt. infir. & in cle. paſtoralis, in fi de re iud. cap 1. de iur. cal. in 6. cap. primates. 2. quæſt. 1. & in capitulo, cum dilecta. de reſcriptis, & ponit Franc. in c. dilecto. q. 4. & q. 14. de appellat. & ſępius in fine Decretalium reperies huiuſmodi uerba (irritandum duximus) ut in c. in noſtra. in fi. de procur. c. ſi in fine, ſed uac. c. ut noſtrum, c. ex parte, in fi. de app. prout etiam reperies (irritum nunciatis, &c.) ut in c. cum contingat, de off. dele. c. ad audientiam, cap. conſtitutus, c. dilecti, in prin. c. cum cauſam, de app. cum ſimili, ex quibus manifeſte colligitur remedium hoc ad

vtrum-

vtrumque competere.

1 NVLLITAS autem deriuatur a ſuo primitiuo nullus nulla nullum,ſicuti falſitas à falſo,veritas à vero,& ſic de ſimil. Nullus verò deſcendit a non dictione tamẽ corrupta,& vllus,dictione integra,quaſi non vllus. Vllus autem idem ſignificat quod aliquis:vt Cic. in oratione pro reditu ſuo, quis enim vlIam vllius boni ſpem haberet in eo,cuius primum tempus ætatis palam fuiſſet ad omnes libidines diuulgatum, &c. & tex.in l 1.§. hęc autem verba.ibi, nec eſt vlla ſentẽtia &c..ff. quod quiſque iuris &c. & in l.ſi mulier,§.ſi dos,ibi.quia ibi eſt veriſſimum , nec talem promiſſionis obligationem vllam eſſe &c. ff. de dol.& alibi ſæpe, ac ſæpius , etiam pręſertim apud comicos,reperies hoc verbum nullus ſum, quaſi dicat perij, & factus ſum nihil. nullum igitur eſſe & nihil eſſe æquiparantur in iure. l. 1. §. 2. & ibi Dec. in 4. not. ff. quod quiſque fur.prout etiam refert & ſequitur Aym.conſ. 15. nobilis,col.2.num.7 & videbimus infra.

Eſt tamen aduertendum quia nuſquam reperi quod de iure digeſtorum aut.c.legum conditores, hac edictione & vocabulo , nullitatis vſi fuerint, ſed per alia verba & elocutiones, quod actus non valeret exprimebant , vt puta nullum irritum, inane, inutile , vel nullius roboris aut momenti exiſtere,non valere,non tenere , nullas habere vires,viribuſque non ſubſiſtere, non iure,non ritè , vel rectè, aut malè vel perperam & inefficaciter factum , infirmum eſſe firmitatem non habere,& pro non iudicato,infecto,caſſo,irrito,nullo,& non rato haberi, & ſimilibus, prout patet infra ſub rub. quot & quib. mod.nullitas propo poſſ.vbi iura de his loquentia adducta ſunt. Sed moderniores noſtri vtriuſque iuris interpretes , ac etiam Decretalium conditores hac dictione(prout etiam alijs recentioribus vocabulis)indifferenter vſi ſunt,vt ex eorum codicibus vbique patet, & cle, ad compeſcendas, in ſi.de ſeq.poſſ.& fruct.& cle. vt calumnijs, poſt prin. & cle.paſtoralis,verſ. nos circa.de re iud.ego itaque ſciẽs iu ri operam dantes artem boni & æqui illiuſque notitiam,

non

non artem, & fucos uerborum profiteri, ab illiſque uerio res potius, quàm diſertores ſermones deſiderari, ut inquit tex. in c. ſedulo. 38. diſt. prout de infirmo dicebat Seneca, qui non quærit medicum eloquentem, ſed curare ſcientem, ideò abſit (ut dixit Io. And. in reg. infamibus de reg. iu.) ꝙ per ſophiſmata uerborum naturam immutemus, quia non artem bene loquendi diſcimus, nec facundię oratorum rhetorumque opera damus, quorum officium eſt falſatis ſermonibus figmentare mendacia; prout hęc ſunt uerba eiuſdem Io. And. ex mente Didimi ad Alex. in c. 1. de conſ. in 6. & facit tex. in l. quoniam indignum, C. de teſtib. & l. 2. C. commu. de leg. l. 2. C. de conſt. pec. c. quamuis, c indignum, & d. c. ſedulò 38. diſt. tex & gl. in c morior 1. q. 1. uſui igitur uerborum dictorum prudentum noſtri temporis adhærens, & nullitatem dixi, & ſententias quaſi per os illorum ac naturaliter pro ut ipſi ſcriptas nobis reliquerunt, ſimpliciter in toto præſenti opuſculo recitaui: dicant quid uelint elegantes, iuuat enim me cum tantis patribus errare, ſi uerbis præſentibus: ac communi lingua uti, errare eſt, in hoc (quia peto ueniam) excuſandus ſum cum non ad pompam, ſed pro communi praxim exercentium utilitate duntaxat laborauerim, aggregando authoritates, & loca, & materiã ſparſam in ordinem redigendo.

14 Ex præmiſſis (ad propoſitum redeundo) quid ſit & unde dicatur Nullitas colligi poteſt, traxit autem originem eadem nullitas ab ipſa lege, & cum ea ſimul orta eſt: nam cum primũ ciuitates cond. & magiſtratus creari cœpiſſent ad humanam audaciam coercendam, & nocendi facultatem reprimendam leges & ſacri canones in medio poſiti ſunt negotijs peragendis certas formas inducẽtes, ad illaſque obſeruandas uitas hominum adſtrinxerunt: ut habetur in l. 2. § quia diuinæ, C. de u. iu. enucl. l. leges ſacratiſſimæ, & l. humanum, C. de leg. c. 1. & c. 1. l. 4. diſt. ac perpetuo edicto iuſtum eſt ab omnibus eaſdẽ leges obſeruari debere, vt d. l. 2 §. has itaque leges & adorare & obſeruare &c. & § fi. in auth. de iu. c. iudicem 3.

q. 7.

q 7. in odiumq; ac pœnam tranſgreſſorum aliter geſta & lege interdicēte facta, pro infectis, caſsis & inutilibus haberi, ac nullius roboris & momenti fore eadem lex uoluit, & ſtatuendo decreuit ex tuncq; remedium iſtud in lucem proditum eſt. ut l. in dubium. C. de leg. l. vnica. C. qui pro ſua iuriſd. l. pacta quæ contra. C. de pac. l ex precio. C. ſi cer. pe. c. quæ contra ius: de re. iur. c imperiali. 25. q. 2. & in auth. ut med. lib. non fier. ſacr. iuſ circa fi. eſt bonus text. in c. ſi religioſus, ibi conſenſus ſic prædictus non teneat, & in pœnam præſumptionis illius, electio ea

15 dem ipſo facto uiribus euacuatur & c. de ele. in 6. & hinc dici conſueuit, quod annullatio actus eſt pœna, ut l. ſenatus. ff. de cōt. emp. per Bar. in l. Turpia. ff. de leg. 1. & in l. prætor ait. ff. de no. op. nun. l. 1. ff. de his quæ pro non ſcrip. Bal. l. nemo martires. C. de ſacroſ. eccl. & in d. l. non dubium. cum alijs de quibus per Fel. in c. 2. col. 1. de teſt. poſt Ab. in c cognoſcentes. col. 2. de conſt. quod ut dixi eſt intelligendum, quando annullatio prouenit ratione prohibitionis; ſecus ſi proueniat ratione defectus ſolemnitatis, ut declarat Alex. conſ. 90. omiſsis. col. 1. lib 7. Et Nicolaus Boer. in dec. parlamenti dec. 1. nu. 16. poſt Soc. in conſ. 112. in princ. uol. 3.

Igitur p poſitionē legis inſurrexit cognitio & remediū nullitatis, qa ubi nō fuiſſet lex nec præuaricatio, p legē nāq; cognitio eſt peccati, inquit diuus Pau. ad Ro. c. 3. & 4. ex tranſgreſsione itaq; & prçuaricatione legis naſcitur & prouenit uitium & defectus nullitatis,

16 Et equidē lex fruſtra fuiſſet poſita, ſi contra illius trāſgreſſores, ac in fauorē publici iuris & oppreſſorū aliqđ ſalubre remediū nō adinueniſſet, potuiſſet nāq; vnuſquiſq; inauditus, ac nulla pcedēte cauſſa & cognitione ēt p nō iudicē rebus ac proprio patrimonio priuari & ſpoliari, cōtra naturalē iuſtitiā ac propriā ſubſtantiā legis, ſed in ea quę poſuit Inn. in c. quę in eccleſiarū, extra de conſt. cū alijs de quibus per Alex. conſ. 77. in cauſſa. col. 4. uerſi. nam ratio. li 2. & Zabarella in cle. 1 § ſi col. fi. de ſequ. poſſ & fru. & Philip. dec. conſ. 410. col. 4. libr. 5. Fra-

literq; priuatus & ſpoliatus quaſi nudus & inermis ſine auxilio & legis adminiculo remanſiſſet,ad hoc igitur lex ipſa introduxit remedium & ius iſtud, per quod nil aliud quam ꝙ leges & iura fuerunt cõtempta & non ſeruata in præiudicium alicuius prętenditur, petiturq; ex integro canonicè & legitimè procedi,& perperam factum, in ir-
17 ritum reuocari,ac de facto factum de facto tolli,& in priſtinum reſtitui debere,iuxta tex.in cle.Paſtoralis, in fi.de re iud.c. primates. q.1.c. frater noſter 16.q.1.c. 1. & per tot.2.q.2.quòd iudex facere debet nam ſicuti fuit facilis ad faciendum, ita facilis eſſe debet ad perperam factum reuocandum.ut vult tex. in l.1.§. hoc edictum. ff. ſimul. uent. no.quem pro ſingulari ad hoc ponit Roma. ſingu. 766. poſſeſſio.& conſi.320.hęc iſtarũ col.1.in fi. & conſ. 69. uiſo col.fi.eſt gl.in l. ſi procuratores.in uerbo manu mitti.ff. de iu. fiſ.& ĩ l.ſi minor,in prin.ff: de euict.fuit celebre dictum Inn.in c.dilecti.& c.querelam.col. 2. extra de elec.qđ magni facit Fran.in c. 1. in prin. de relig. do. in 6.cũ alijs de q̃bus ꝑ Alex.ad propoſitũ.conſ.5. in cauſ ſa.col.2.uer. nã primo.li.2.& cõſ.52.in cauſſa,col.2.li. 7. & cõſ.179.in cauſſa in fi.li.6.plura cumulat Fel.in c.qualiter.1.col.7.uerſ.3.limita de accu. cum ſi.

Per hoc igitur remedium uocabuntur, audientur, & defenſabuntur non uocati, non auditi,nõ defenſati, merita cauſarum diſcutientur, ueritas patefiet, ac leges & iura publica tenebunt,omniſq; dolus, fraus & machinatio excludetur, & tuta remanebit ĩter improbos innocẽtia;& propterea nõ immerito lex uocat remedium iſtud auxilium cõe,& meram eſſe defenſionẽ dixerũt Io. And. Bal.& alij legum uertices,ut diximus ſuprà.

18 Si eſt ergo iuris remedium, legum tu tamen, pœna temerariorum,auxilium cõmune, & uera defenſio oppreſſorum,& ob publicã cauſſam introductum, ꝙ ſit fauorabile & benignè recipiendum dici cõueniet,cum in commune utile ſit,ut in ſimili dixit tex.in l.ſi q̃s in graui.§.hi quoque ibi:quia in commnne utile eſt,&c.ff.de Sena. Sille.l.de pupillo.§.publicam cauſſam.ff.de op.no. nun.l.1.

§.fi.

§.fi.C de cad. toll. l.prouinciarum,in fi. C de feri. l. actio ne.§ Labeo.ff.pro ſocio cum aliis, de quia . per Pau. de Caſ. conſ.23 uiſo puncto,col. 2. relato & comprobato p Dec.conſ 669 uiſo & perlecto, nu.5 li.5. & de quo per eundem in conſ 10. uiſo col. 1.in fin. & conſi.660. reuocatur,nu.6 & faciunt ea quę poſuit Alex.conſ 113. viſo, col. 1 li.5. dum loquitur de remedio appellationis quod eſt fauorabile: q̃a eſt defenſio, quod etiam ponit Roter. deciſ.364. cum iura in no.

Et ſi ex hoc lites protrahuntur, & litigatores in expenſis ac longitudine cauſę defatigantur,ibi ipſis : q̃a magis canonicè procedere debuerant, non alteri imputandum eſt:quia damnum quod quis ſua culpa ſenſit ſibi & nõ alteri imputare debet ex quo uitii cauſſa & occaſio ab ipſo proceſſit.argu.l fi. C.de adul & in ſimili ponit Spe. in tit.de aduoc § conſequẽter.col.1. uer. nã tela nocet Ale. conſ.105 prope fi li.5 Aym de Antiq. temp. ſuper q. ſtatut. fere nu 33 uerſ.duodecimo conſidero, an ubi quòd præbẽs cauſſam nullitati etiam opponer.non poſſit glo. prag.in tit.de ele §. licet dudum in 5. canonica. Illorum igit temeritas & nullus alius ſibi ipſis impedimento eſt, arg.tex.in l.ueteres,in fi ff.de itin. actuq; pri & l ſiue manifeſti.§.tandiu.ff. de cond fur.& eorum quæ ponit Rot. 102.fatalia,in fi.in no. fauere itaq; nullitati & huic remedio,eſt fauere legibus iuſtitiæ,& publicæ utilitati ac inſolẽtes & temerarios reprimere, ut facit Papa in c.qua fronte & ibi doc extrà de app. & d c.ſi religioſus,de ele. in 6.

19 Nulla etenim maior eſt in iuſtitia quã nullitas, inquit Aegi in cõcl.342. appellans poſt Inn.ĩ c. dilecto,de app. ibidem relatum. Et ideò Bal. non indecedẽter monebat

20 iudices,ne per malitiã fingerent ſententiam eſſe ualidã, cum nulla eſſet:quia ultra damna & intereſſe partis, tan-

21 quam falſi iudices ſimilitudine iudicii punirẽtur ut per eundem in l.1 col 3.uer.caueant tamen iudices, &c. C.ſi a non cõp iud. & Tho. Faſt. cauſ 4. dub. 14. ſuper deciſio dominorum de Ro. & facit tex. in c. ſi quis dixerit iuſtum iniuſtum abhominabilis eſt apud Deum, &c.

uæh qui dicitis bonum malum,&c.11.q 3.

22 Quandocunq; igitur nullitas allegata apparebit, præſertim ex actis & proceſſo prout plerunq; prætendit, ex quo tunc dr̃ euidens & notoria,ac oēm calumniam excludens,oīno per iudicē reuocanda eſt,ut docet Bar. & doc. in l.3 §. condemnatũ. ff de re iu. & Canoniſtæ in cle. ut calumniis,eo tit.cum aliis de quibus per Alex.conſ 282. col.1.nu.3 li.6.conſ 69 nu 17.li 4.& conſ.77.nu. 2. lib.2. & per Dec conſ 8 nu 7.lib.1.

23 Si uerò nullitas propoſita non ita appareret; ſed altiorem requireret indaginē, qm̃(ut experientia docuit)nullitas ſæpe in iudicio proponi t,ut lis in longũ protrahat, idcirco tunc non ratione ipſius remedii intentati, qđ legitimum & fauorabile eſt ex ſui natura , ſed ratione dubietatis & calumniæ præſumptæ ac conceptę in proponēte,ſuper qua lex diſponit, remediũ & cognitio huiuſmodi parum fauorabiliter & benignè in iudicio recipiētur,arg.tex.in l.qui exceptionem.ff de cōd. indeb. Et ſentit. Bal.in l.ſi quis inconſcriben col.3.uerſ Tertio caſu. C.de pact.& faciunt ea quæ in ſimili congerit Aym. cōſ. 115.in hac cauſa,col 3.in 1.

24 Nam ratione dubietatis fauendũ eſt ualiditati , & pro ea aduerſus nullitatem capienda interpretatio. l. ſi pars. ff.de inof.teſt l.ſi inter.in fi.l quotiēs ff. de reb. dub. l. Si quando ff de leg.1.eſt deciſio. Rot. 568 utrum ſi contra uerũ,in antiq; hinc uidemus ꝙ pro ea, uidelicet ꝙ actus ſit ſolemnis & ualidus,quouſq; de contrario non cōſtiterit,præſumitur ut in gl.in l.ſi poſt diuiſionem,in uer. nō poſſe. C.de iur.& fact. ign. & ponit Bal.in l. 2. in fi. C. de edict.diu.Adr.tol.& in l ſcriniarios c. de teſt. mili. Abb. poſt gl.& alios in c.ſicut:.col. 3.uerſ. ſed quia ſupra,de re iud. cum aliis,de quibus per dec. Conſ.11. diuino igitur. col.5 uerſ niſis lib 1.

25 Prout etiam quando actus habet debitam formam vt ſuſtineatur habilitas perſonarum præſumitur. c. in præſentia,ubi Abb.de prob idem Abb.in c. cum uirum , in 4.not.de reg. iur,notat.Bal.in l.cum te,col.1 C. de prob.

& l.

& l.1.circa. ſi. C. de prec.imp. off.eſt deciſ.Rot.343. Not ꝙ non præſumitur in antiq. & deciſ.6. in no.Aegid.cõcl. 134.habilitates ponit. Dec d conſ.11.col.5. verſ.viſis igitur.vol.1.& conſ.682 col.2.lib.5.

Et regulariter in dubio (vt dixi) capienda eſt interpretatio ꝙ actus potius valeat quam pereat.l quotiens. ff de 26 ver.obl. hinc eſt quod ex duobus factis illud ſemper fingitur præcedere, quod facit actum valere, vt eſt doc Bar. in l.nõ ſolũ.§ ſed vt probari ff. de op.no.nun. & Bal.in l. cum in teſtõ. § hæc verba. ff. de her. inſt. ponit Alexan. conſ.81.lecto.col.4.verſ & cum fuerit.lib.3.& conſ.112. ſuper col.1. li.5.vt puta ſi eadem die conſtet appellatum, & deſuper præſentatam commiſſionem ſeu reſcriptum, etiam ꝙ non conſtet, ꝙ appellatio præceſſerit.nihilominus ex quo ſuper futura appellatione reſcriptum impetratum non valeret.c ſi.de reſcr.c.2 de appel. ut ſuſtineatur commiſſio, præſumitur appellationem præceſſiſſe, & commiſſionem ſubſecutam: vt tenet Rot. dec.210. ſi immediatè, in no. & faciunt ea quæ ponit deci. Neapol. 386. Si vno.3. per totam egrẽ, concluſ 100. commiſſio.

Sicuti contrà ad ſuſtinendam ſententiam excommunicationis non præſumitur, quòd appellatio ſententiam præceſſerit; ſed aſſerenti illam præceſſiſſe incumbit onus probandi.vt not. Io.And ſuper gl.pen.in c.venerabilibus de ſent.excom.in 6 & tenet Rot.317.Not. ꝙ vbi aliquis. in ant. cum alijs de quib per Feli. in c. apoſtolicę col.7. verſ.adde etiã,de excep. & in c.paſtoralis, col.3. de reſcr. & ca.cum tu,col.3 de teſt.

Item excuſatio vnius ex condelegatis in dubio pręſumitur preceſſiſſe, ad hoc vt geſta per alios ſine eo, ſint valida, vt ponit Biſſignet. deciſ. 1. ſub ti de Præſump. ex eadem regula expeditio literarum ad beneficia, ad euitandam nullitatem proceſſus tempore debito facta præſumitur, docet Caſſad. ſuper regul. deci. 3. cum duabus ſequ. & Gomez. ſuper eiſdem regulis in compendio vtriuſque ſignaturæ. folio 82. v ſicul. & eſt aduertendum. Sicuti etiam præſumitur

quod mors impetrationem Beneficij præceſſerit, etiam quod ſub eadem die vtrumq; reperiatur, vt per Caſſad. dec. 21. de præb. & eundem Gomez ſuper reg. de veriſimili noti. in 6 q. & ꝙ quis acceptauerit benefi. intra menſem datum ad acceptandum, ut inquit Rot deciſ. 525. No. ꝙ ſufficit in anti. & 629 ſi aliqu s, eod. lib cum ſi In dubio itaq; præſumimus quod actus valeat, & præſumptio eſt validitas ſuperat omnes alios preſumptiones, vt ſcrip. Deci. in c. quoniã abb. col. 6 de of deleg & in conſ. 448 vis tota col. 3. nu 17 & latius, conſi 77 col pen. li. 1. & conſ. 344 applaudent, in fi. lib. 3. & facit tex. in d c. niſi de præb. quem in not. caſu alleg Rom. ſing. 15. quòd ſi
27 delegatur, quinimo vt actus valeat relatio ad aliud fieri debet, ſi congruè fieri poteſt vt docet Bal. in l. pactum qđ dotale. q 15. C. de collat. licet ad effectum quòd actus nõ valeat, relatio ipſa fieri non poſſit, vt per Bart. in l. cum vulgari. ff. de do. præleg. no in l. talis ſcriptura. ff. de leg. 1. Card. in conſ. 68. in q. cum alijs de quibus per Dec. cõſ. 11. diuino igitur, col. 7. ver. comprobatur, hoc lib. 1. & d. conſ 77. nu. 3. & 5. & latius ponit Aym. conſ. 52. quietatio, & conſ. 70. in contractu nu. 4.
28 Inſuper quia annullare & deſtruere actũ, dicitur pena vt ſupra diximus, & conſtitutio annullans cenſetur penalis, propterea in dubio materia hæc non videtur extendenda, per tex. in c. eccleſia noſtra, verſi. deniq; ſtatutum, extra de elect. & per regulam Odioſa reſtring:, & fauores conuenit ampliari, & in terminis voluit gl. in cap decet. §. ordinarij. in verb. proceſſus, de immu. eccl. in 6. quam declarat, & multum commendat Abb. in c qua fronte, col. 2 de appel. & c cognoſcentes col. 1. de conſt t. & Fel. in c. 2. extra de teſt & Caſſad deciſ. 6. de præb. in fi Anch. conſi. 295. pro clariori, col. 2.
29 Si ergo (concludendo) nullitas propoſita ſufficienter apparebit remedium iſtud ac ius dicendi nullum benigne ac fauorabiliter recipi conueniet, per ea quę primo loco diximus, maximè quando nullitates prapoſitæ non ſimpliciter figuram ac ſolemnitatem iudiciorum, ſed de
ſenſio-

fenſionem partis,& cauſę cognitionem,ac naturalē iuſti tiam concernent, prout eſt defectus citationis, iuriſdictionis mandati,& cauſę cognitionis, vt ſimili diſtinxit.
30 gl.in verb. defenſiones. in cle. Sępe.de verb.ſig.& latius dicam dum ponam de eiſdem ſed ſi fuerint alię nullitates non ita releuantes, vel quòd de his parum conſtiterit, tunc ob præſumptionem validitatis actus, præſumptamq; calumniam proponentis, ac pœnalitatem, non
31 ita fauorabiliter & benignè recipietur, & propterea bonus iudex ex meritis cauſæ animi ſui morum informabit ac omnibus maturè conſideratis & circumſpectis, quid agere expediat,ſecum deliberabit, & in dubio veritatem ipſam ſequi,& cauſę expeditioni fauere, ac litibus finem imponere debebit.arg.tex.ī cle.vt calumniis, de ſenten. & de re iud.l.2.C.de fal.aut quę ſupplicatio. C. de preci. imp.offe.c.ſuſcitata, extra de in integ. reſt.& facit glo.in c.ſuper eo.in verb.tenebit, de offi.deleg.& l.fi. C.de ord. cogn.ad illius namq; officium principaliter ſpectat lites diminuere.l.quidam æſtimauerunt, in fi.ff.ſi cer. pet.l.2. in prin.ff.de aqu.plu.arc. l.properandum, in princ.C.de iud.pro quo ſumma ope,antiqui legum conditores nixi ſunt eaſdem lites nūc antiquorum declaratione,nūc verò nouorum iurium editione, prout poſſibile fuit,reprimentes,& coarctantes,vt habetur in proœ.6.Decr.& patet toto tit.C.ut inf.cer. tem. & de temp.app. per totum. & d.l.properandum, cum ſi. Ita tamen ad expeditionem properet iudex, ne legitimas defenſiones partium abripiat,neve præcipiti perſuaſionem condemnet, quem cul pa non grauat, aut erubeſcenda varietate immutet poſtea quàm iuſſerit:ut inquit tex.in l.fi.C. de modo mulc. Maturè igitur & deliberatè ad ſententiam properet, & cauſam expediat his modo & forma quibus docet text. aureus in c. Deos omnipotens 2.q.1.c.quæro.6.q.1.c.iudicantem.30. q. vlt. c. ſumma ope.11.q.3. iudices. C. de iud.cum ſi.de quibus ad propoſitum per d.Parid.in tract. ſynd.in §.an ſi iudex ex forma,col.2.vbi plura & notabilia dicta poſuit.

Ex his breuiter habes quid ſit nullitas, ſiue ius dicendi nullum, vnde dicatur ac originem traxerit, & quādo pro fauorabili ſeu odioſa habenda ſit.

Et quamuis hic ex antiquorum ordine quotuplex ſit nullitas poni deberet, nihilominus etiam ꝙ ipſa ex variis & multiplicibus cauſis oriri poſſit (vt infra videbimus) quia eadem nullitas quoad ſe vnica eſt & ſimplex, neque vllam, ratione ſui patitur ſectionem propterea hanc rubricam dimittendo, proſequendo vtiliora, dicamus primò de modo videndi proceſſus & cognoſcendi nunquid ſententiæ ſint ex aliquo defectu nullę, quod erit pro iuuenibus ſpeculū, quo nullitates ipſas ſpeculari, & facile illas cognoſcere poterunt.

IN RVB. SEV TITVL. De modo & ordine, &c.

SVMMARIA.

1 *Iuriſdictionis defectus primo loco quærendi ſunt, quia eſt ponere falcem ad radicem.*
2 *Iuriſdictionis ordinarię defectus & nullitates quæ eſſe poſſint.*
3 *Iuriſdictionis delegatæ defectus & nullitates qualiter conſiderabuntur.*
4 *Nullitates ex defectu & inhabilitate principalium litigatorum.*
5 *Nullitates ex defectu mandati & poteſtatis comparentium.*
6 *Citationis defectus & nullitates.*
7 *Nullitates ex defectu proceſſus.*
8 *Nullitates ex defectu ſolēnitatis, ac formæ ipſarū ſententiarum.*

De modo & ordine videndi proceſſus, & cognoſcendi nunquid ſententiæ ſint ex aliquo defectu nullæ.

POSTQVAM primo loco vidimus q̄d ſit nullitas, ac vnde dicat̃ & proueniat, & nūquid ſit odioſa vel fauorabilis, cōſequēs eſt, vt antequā ad vlteriora ꝑgrediamur, al quid circa modū reperiēdi & cognoſcēdi nullitates

ipſas de quibus agere intendimus, ac etiam pro faciliori cognitione & memoria eorum,quæ ſparſim & latiori manu inferius dicturi ſumus, hic ſub breui compendio, etiam omisſis ſcribentium autoritatibus, ſummatim præmittamus, vt euidentius pateat quot & quales ſint defectus quibus ſententiæ & proceſſus impugnari poſſunt, de quibus principaliter in præſenti libello tractabimus, illiſque ſit breuiter decurſis, ut ſciant litigatores & ſe defendere, & ab illis, priuſquam fiant præcauere.

1 Dico igitur eum, qui de viribus proceſſus ac ſentētiæ diſputare, & defectus ſi qui interfuerit detegere contendit,in videndo proceſſum, cautum eſſe debere, vt in primis ponat falcem ad radicem, id eſt, diligenter quærat primò de iuriſdictione & poteſtate iudicantis:quia cum illa ſit baſis & lapis angularis ac præcipuum fundamentum iudicij,eo ſublato cætera corruent.

2 Videatur itaque primò:vbi & qualiter ex proceſſu cōſtet de poteſtate,qua uſus eſt in procedendo is,qui ius dixit. ſiue vti ordinarius,ſiue tanquam iudex ab alio delegatus proceſſerit: nam ſi formiter de poteſtate huiuſmodi non conſtiterit: ſententia & proceſſus regulariter nō valebunt.

Et ſi tanquam ordinarius iudex proceſſerit, & ſatis cōſtet quod tempore proceſſus fuerit ſeu haberetur pro tali erit videndum nunquid fuerit iudex competens,ratione rei,ſeu cauſæ,litigatorum,temporis,& locis.

Ratione namque rei ſeu cauſæ, etiam ordinarius pōt eſſe iudex incompetens,puta ꝙ cauſa eſſe meri vel mixti Imperij, & iudex pedaneus,vel ex municipalibus magiſtratibus,extiterit, aut cauſa ſit ciuilis & ciuiliter mota, & iudex qui cognouit fuerit latrunculator, & ad maleficia deputatus, vel econtra quod iudex ciuilis cognouerit cauſam criminaliter motam, vel fuerit iudex ſecularis, & cauſa eccleſiaſtica & ſpiritualis, aut iudex ad certā ſpeciem iuriſdictionis, ac ad determinatas cauſas, puta executiuas breuiores, vſurarū,cauſas fiſcales, cauſas ædificiorum

ficiorum,cauſas ripales,ſeu mercantiles, vel ſimiles, iuriſdictionem illius limitantes deputatus : & ipſe cognouerit, cauſam ſub ſpecie ſuæ iuriſdictionis non comprehenſam, aut cognouerit & ſententiam protulerit in cauſa ad eius curiam non deuoluta, puta quòd non data negligentia domini feudi . ordinarius cognuerit cauſam feudalem,vel Metropolitanus,cauſam ſubditorum ſuorũ ſuffraganeorum, antequã appellaretur ad ipſum, aut iudex Romanæ curię cognouerit cauſã ad eãdẽ Romanã curiã legitimè nõ deuolutã ſiue ꝗ iudex ſe intromiſerit in cauſa propria , aut ſedi Apoſtolicę ſpecialiter reſeruata: vel ſimilibus ſub poteſtate ſua non cadentibus .

Ratione litigatorum iudex etiam ordinarius poterit eſſe incompetens,puta quòd ſit iudex ſecularium,& litigatores ſint Eccleſiaſtici vel alias ratione domicilij, rei de qua agitur, cõtractus ſeu delicti vel quaſi notoriè non ſubditi, aut vigore priuilegij a lege,vel ab hoĩe conceſſi, & iudici notificati, exempti,aut per mortem ab omni viuentium iuriſdictione ſubſtracti & ſeparati.

Ratione loci erit incompetens , ſi extra territorium ſuum,vel in territorio:ſed in loco exempto , vt in eccleſia cum eſſet ſecularis iudex aut extra locum ſolitum maiorum,in quo ius dici conſueuerat,iudicauerit,maxime quando eſſet locus inhoneſtus , vel partibus non tutus : quia iuriſdictio contentioſa ſuis territorio , & loco deſignatis circunſcribitur.

Ratione temporis iudex erit incompetens , ſi tempore,quo non erat amplius iudex , vt quia finierat , vel aliter expirauerat magiſtratus , vel extra tempus inſtantiæ ipſius cauſæ,ius dixerit,aut tempore, quo iuriſdictio,ſeu officium ſuum erat ſuſpenſum , & conquieſcebat, puta tempore noctis feriarum vel tempore quo ad erat. Ibidem maior magiſtratus, vel quando iudex aliquo impedimento naturali, ſeu accidentali iuriſdictionis impeditiuo detinebatur,vt quia erat effectus mente captus,ſurdus, mutus,uel notorius hæreticus,aut ſuperiore publicè excommunicatus.

Siue

Siue iudicaſſet tempore quo iuriſdictio facto partium ſuſpenſa fuerat, veluti pendente dilatione, aut propoſita formiter legitima recuſatione, ſeu appellatione, vel relatione, aut remisſione facta ipſius cauſę ad ſuperiorem (licet hoc caſu potius ſit finita quàm ſuſpenſa iuriſdictio) vel conſultatione, ſeu quauis alia dilatione a iure, vel ab homine conceſſa pendente, vel ꝙ processiſſet in cauſa ſimiliter lege permittente, puta in cauſa petitorum, poſſeſſorio pendente, ſuſpenſa, aut poſt allegatum iuſtum & rationabile ex parte litigatorum, vt infirmitatis, carceris obſidionis, vel cuſtodię, ſeu vinculorum, aut loci, ſeu itineris propter bella, hoſtilitates, capitales inimicitias, peſtem notoriè nõ tuti impedimentum, aut coram alio pari, vel maiori magiſtratu ſuper eadem re præuentionem & litiſpendentiam: his etenim caſibus ſuſpenditur adeò, & impeditur iuriſdictio, vt efficaciter & validè exerceri non posſit.

Conſiderabitur etiam, ſi is qui ius dixit, erat iudex ſolus vel aſſociatus: & ſi fuerint plures, nũquid maior pars iudicauerit, & nunquid tempore ſententiæ, ſe ſimul congregarint, & ſimul ſententiam tulerint. Item ſi tempore latæ ſententię erant certi de illorũ iuriſdictione, vel potius ex proceſſu conſtaret, ꝙ dubitabant, vel errabãt circa eam puta cum eſſent iudices ordinarij, tanquam iudices delegati pronunciauerint, vel econtra, aut dixerint quatenus nobis competat iuriſdictio, &c. aut uſi fuerint aliquibus verbis dubitationem circa fundamentum iuriſdictionis demonſtrantibus, quod etiam procedet, ſi vnus duntaxat foret iudex.

3 Et præmiſſa quæ diximus de iuriſdictione iudicis ordinarij, a fortiori in delegata, quæ longe debilior eſt locum ſibi vendicabunt, circa quam, vltra ſuperius dicta, erit etiam diligenter aduertendum primò, vbi, & qualiter cõſtet de huiuſmodi delegatione: quia pro ea regula riter non præſumitur. Et poſito quòd legitimè de ea conſtet, aduertendum erit nunquid per ſimilem delegationem competierit illa poteſtas, qua uſus eſt delegatus in

tali

tali cauſa conſiderando poteſtatem, & voluntatem delegantis, capacitatem ipſius delegati, & rem ſeu cauſam delegatam.

Delegantis poteſtas conſiderabitur circa hoc, videlicet nunquid fuerit talis, quod alteri potuerit iuriſdictionem ſeu cognitionem demandare, puta ſi erat iudex ordinarius, ſeu delegatus a principe. Item ſi delegationis tempore eã, quam alteri dedit, habebat ipſe iuriſdõnem habitu, & potentia tunc ad actum reducibili: nã ſi præſes antequàm ingrederetur prouinciã ſibi decretẽ, vel priuſquam fuiſſent ſibi literę ſuę iuriſdictionis præſentatæ, aut priuſquam confirmaretur (caſu quo in officio ſeu dignitate ſua eſſet quis confirmandus) & poſſeſsionem officij actualiter nanciſceretur; vel priuſquam conſtaret de impedimento collegę, quando fuiſſent dati cum clauſula, ꝙ ſi non omnes, &c. Alij cauſam ſubdelegaſſet, nihil faceret, cum eo tempore haberet ſolùm iuriſdictionem habitu, & non actu: ſibi non competeret adhuc illius liberum exercitium, licetq; ex poſt illud ſibi ſuperueniret, puta quod prouinciam ingrederetur, vel præſentarẽtur literæ, &c. Tamẽ delegatio intempeſtiuè, & nulliter prout ex tunc facta, non conualeſceret, fruſtra ergo alteri daret, quod ipſe non haberet: propterea ſi iuriſdictio delegantis quouiſmodo foret ſuſpenſa, vel impedita, aut ceſſaret tempore delegationis vel ratione loci in quo fieret, puta quòd delegans mandaſſet, vt ipſe ſubdelegatos in alieno territorio, vel vltra duas dietas, aut quod in loco minus inſigni, cauſam cognoſceret, non valeret cum effectu talis delegatio.

Voluntas etiam eiuſdem delegantis erit admodum cõſideranda, quę ex facie delegationis apparebit; videlicet nunquid delegatio ſub aliqua conditione, vel modo emanauerit, aut ſi cognitio, vel diffinitio totius negotij, vel ſolius partis, aut cognitio tantum commiſſa extiterit uoluntas etenim delegantis, & mandati forma ad unguem ſeruanda ſunt.

Erit inſuper animaduertendũ, nunquid voluntas prima

ma delegantis,ex poſt tacitè,uel expreſsè ceſſauerit, puta ſi delegans eandem cauſam alteri ex certa ſcientia cōmiſiſſet,uel illam ad ſe aduocaſſet,aut expreſsè, ne ulterius in eadem procederetur, delegato inhibuiſſet, vel ſi conſtitiſſet de ſubreptione aut obreptione ipſarum literarum delegationis, maximè quando ab alio iudice cauſa euocata fuiſſet,aut morte naturali, uel ciuili ipſius delegātis,re integra contingente iuriſdictio ipſa expiraſſet.

Capacitas delegati in hoc conſiderabitur, uidelicet nunquid tempore delegationis fuerit capax iuriſdictionis:nam aliqui natura,aliqui lege,aliqui moribus,ne iudices fiant prohibentur.Natura,ut mutus,cęcus, ſurdus, perpetuo furioſus, mentecaptus, impubes,& alij qui animi iudicio & intellectu carent vel ſaltem illum habent impeditum. Lege ut ſint à ſenatu & cœtu proborum ob obliquam illorum notam & culpam ſemoti, prout ſunt excommunicati, id eſt à cætu fidelium ſegregati deportati ſeu relegati uel banniti,notoriè inceſtuoſi, raptores, malefici,hęretici,ſchiſmatici,iudæi & alij,quos eccleſiaſticæ & ſæculares leges infames pronunciant.

Moribus,vt ſerui,religioſi,monachi, fœminæ,& ſimiles qui regulariter(ſi ex certa principis ſcientia aliter nō diſponatur)iudices fieri non poſſunt, licet quando ciuili ratione ſunt incapaces,ſi uitiū ſeu defectus non ſit totaliter notorius,contra illos eſſet excipiendum, quia aliter geſta per illos ipſo iure ualerent.

Cauſa etiam quæ delegatur conſiderari debet, puta ſi tempore delegationis pertinebat ad forum delegantis, & ad illius curiam fuerat legitime deuoluta, & nunquid fuerit talis, quæ de iure ciuili potuerit delegari, & hoc ſi fuerit in loco ubi ciuile ius Romanorum principaliter obſeruetur, quia canones de hoc parum curarunt. Et præmiſſa tam de iudice ordinario, quàm delegato latius ponuntur & declarantur infrà, dum ponitur de nullitate ex defectu iuriſdictionis, vbi caſu occurrente uidere poteris.

POSTQVAM patronus cauſæ ſedulò ac diligēter cir

ca

ea iuriſdictionem animaduertit, & comperto quod is qui ſententiam dixit, fuerit iudex competens, conſequenter uidebit de perſonis litigatorum, videlicet nunquid fuerint iudicii capaces, & tales quales ſe in iudicio geſſerunt.

4 Et ſi iudicium fuerit per ipſomet litigatores principales agitatum, uidebit nunquid aliquis ex eis fuerit ex illis, qui ob naturale impedimentum, iudicij funditus incapaces exiſtunt, quales ſunt infans, mutus, ſurdus, mente captus, aut perpetuò furioſus: quia cum in talibus iudicium non poſſit radicari nec pedem figere, ſententia etiam in illorum fauorem lata non ualebit, prout etiam ſi ciuili ratione eſſet omnino incapax, vt ſeruus. Sed ſi fuerint abſque illorum culpa, ſed ipſius naturæ vitio, aut aliter inhabiles, non tamē penitus incapaces prout ſunt minores uigintiquinque, filiusfamilias, prodigus cui bonis eſt interdictum, uel monachi aut religioſi fiſcus, aut eccleſia quę funguntur iure minorum, tales quo ad illorum commodum & utile habiles, quo uerò ad incommodum & præiudicium inhabiles reputātur: ideo ſententia pro illis legitimè non comparentibus lata, erit ualida; ſed contra illos non tenebit.

E contra ſi fuerint ob aliquam illorum culpam aut delictum inhabiles & à iudicio remoti, puta excommunicati, banniti, aut tales quòd prętor illis denegaſſet audientiam, uel ſimiles quibus culpa & delictum patrocinari non debet ſententia pro eis dicta non ualebit, ſed contra ipſos manebit firma, hic odio, ibi fauore, iudicio claudicāte, prout plenius præmiſſa declarant infra, dum ponitur de nullitate ex defectu inhabilitatis comparentium.

5 Si uerò comparentes alieno nomine in iudicio interfuerint, uidendum erit qualiter de eorum poteſtate conſtet: nam ſi non apparebit, nullitas de plano procedet, ſi conſtabit diligenter inſpiciatur, & conſideretur teneor, & continentia eiuſdem poteſtatis & mādati, & nunquid cauſam illam legitimè comprehendat, & ſub ſe complectatur: quia ſępenumero mandata huiuſmodi defectuoſa, &

ſa,& ad cauſam impertinentia reperiuntur. Item aduertatur,ſi ille talis comparens tempore quo comparuit,habebat notitiam huiuſmodi poteſtatis ab illo ſibi traditæ: quia priuſquam hoc cognouerit,ſe pro tali genere,& poteſtatem illam,quam ignorabat,exercere nequiuit.

Cōſiderabitur inſuper ſi mādatū,& poteſtatis datio ex aliquo fuerit inualida, & inefficax ratione cōſtituentis, uel conſtituti,aut formę ipſius conſtitutionis.

Ratione conſtituentis inefficax eſſe poterit, ſi ex aliqua cauſa præfatus conſtituens, aut ſubſtituens adminiſtrationem illius rei,ſeu cauſæ, in qua conſtituit non haberet,uel tūc eſſet aliquo modo à iure,uel ab homine ſuſpenſa aut impedita:quia ſi ipſe non habet alteri non dabit poteſtatem rem in iudicio deducendi.

Ratione conſtituti, puta ſi ipſe conſtitutus talis officii eſſet incapax,ut ſunt illi, qui neque pro ſe neque pro aliis poſſunt in iudicio intereſſe:ſed omnino ſunt incapaces,prout de naturaliter impeditis diximus,ac ſerui,monachi, religioſi,minores,excōicati, & alii qui nō habent legitimam perſonam, ſaltim pro aliis in iudicio ſtandi.

Ratione formæ ipſius,conſiderabitur mandatum, qm̃ ſi careret aliquo ſubſtantiali,uel non eſſet in forma ſolita & probante, uel ex eo reſultaret aliquod uitium uiſibile ſibi fidem derogans,non prodeſſet,uidebitur ēt nunquid habuerit debitas iuris ſolēnitates putà, ſi emanauit cum decreto prętoris,uel conſenſu ſuperioris uel rectoris, qn̄ conſtituens foret de his qui aliorum auxilio & poteſtate reguntur,& fari pñt,ac ſit ſub ſolitis hypothecis, & ꝙ præſens,& uolens ac pręſenti,& petenti,& ex rationabili cauſa fuerit conſtitutus,uel ſi ipſe principalis eloqui non poſſet,uel foret abſens, nunquid ipſe iudex ad inſtantiam adminiſtratorum uel ipſi adminiſtratores cū decreto ipſius iudicis,conſtituerint,& ſimilia.

Pręterea ſi conſtituens fuiſſet uniuerſitas aut collegiū conſiderabitur,nunquid tpe conſtitutionis fuerint legitimè congregati,& expreſſa(quando poſſibile eſt) in ipſa conſtitutione noīa conſtituentium, & ſi ſaltim a dua-

bus

bus partibus ex tribus eiuſdē, & ad cauſas duntaxat præſentes, fuerit conſtitutus. In ſumma erit conſiderandum, nunquid conſtitutio peccet in materia, uel forma.

Vtile etiam fuerit uidere nunquid mandatum ſeu poteſtas huiuſmodi, ante actus confectionem, tacitè, uel expreſſè expirauerit. Expreſsè ut ſi conſtituens eundem cōſtitutum reuocaſſet: & ſuper hoc iudicem, ſeu partem certioraſſet, tacitè, & præſumptiuè, puta alterum procuratorem in eadem cauſa conſtituendo, uel eandem per ſemetipſum ſimpliciter & abſque proteſtatione pertractando, ſeu liti & cauſſæ huiuſmodi cedendo, aut (exempli cauſſa) eccleſiam cuius occaſione fuerat datum, naturaliter ideſt per obitum, aut ciuiliter ut per reſignationem, translationem, religionis ingreſſum, priuationem ſeu quamuis aliam amisſionem, uel dimisſionem, perdendo: nam ceſſante finali cauſſa, propter quam fuit cōſtitutus, ceſſare uidetur & ipſa conſtitutio: quia ob præſumptam eiuſdem conſtituentis mutatam uoluntatem, reſolui & reuocari cēſetur prout latius declarant pmiſſa ĩfra ſub rub. de nullit. ex defect. in hab. ſen. mand. comp.

6 Et ſi principalium litigatorum, ac pro eis comparentiū perſonæ repertæ fuerint habiles & legitimæ, tunc ad citationes recurrendum fuerit, perquirendo, ex proceſſu, nūquid debita citatio actuū de quo quæritur præceſſerit; & ſi nulla apparebit, clarū erit, quia abſens nō uocatus damnari nō potuit: ſi citatio pceſſerit, uideatur an fuerit legitima, & legitimè executa attendendo perſonā citātis, uidelicet nunquid fuerit iudex cōpetens uel an pateretur tunc aliquem ſuæ poteſtatis defectum prout ſuprà diximus. Item ad perſonam citati, putà, ſi fuerit citātis ſubditus. Item ad locum in quo decernitur citatio, putà ſi extrà territorium exiſtens decreuit, & ad locum ad quem citatur, uti ſi ultra duas dietas diſtaret, aut notoriè non eſſet tutus, & ad tempus pro quo quis citatur, putà ſi tempore feriato in honorem Dei, ac ſub minus breui termino, ac etiam ad formam ipſius citationi purà, nunquid fuerit per iudicem, & ad partis inſtantiam decreta,

& in

& in ea maxime quando iudex citans eſt delegatus, & erat prima citatio, quæ fiebat de perſona in longinquis partibus exiſtent, ſi exprimebatur & inſerebatur illius poteſtas, ac nomen iudicis citantis, partis inſtantis, perſonæ citandæ, titulus cauſę, & illud ad quod quis in ſpecie citabatur, & locus ad quem, ac terminus pro quo citabatur & an fuerit concepta iu forma ſolita, & per uerbā cōſueta: nā ſi in aliquo deficeret, uel quouiſmodo eſſet æquiuoca, generalis, uel obſcura, non redderet citatū contumacem, & actus illius uigore factus non ualeret: erit ēt perquirendum nunquid actus ad quem quis citabatur fuerit loco & tempore in citatione expreſsis celebratus: quia ſi alio loco, uel alio tempore fieret, actus nō eſſet ualidus tanquam abſque citatione factus.

Item diligenter aduertendum erit ad formam decreti ipſius citationis. & qualiter iudex citationē exequi mandauerit; quoniam ſi nuncius, ſeu executor in aliquo defecerit & formā illam ad unguem non ſeruarit, non ualebit executio hē ſi citatio fuerit facta domi, uel in eccleſia, aut alias præterquam in perſonam citandi, uidendum erit nunquid præceſſerit debita diligentia de perſonam reperiendo & ſi, putà illa domus erat tunc ſolita habitatio Item ſi nuncius talem citationē alta & intelligibili uoce notificarit & affixerit, aut copiam in manibus familiarium dimiſerit uel potius oretenus & uoce ſubmiſſa illā fuerit executus. Item nunquid ad ſnīam præceſſer citatio peremptoria (caſu quo cauſa requirat perēptorium) id eſt nūquid præceſſerint trinæ denūtiationes, una poſt aliam cū dilationibus congruis, aut una pro omnibus cū expreſsione peremptorii, ſeu comminatione de procedendo ad ulteriora. Itē nūquid ad ſingulos actus ſpecialiter quis citatus fuerit, quando citandus erat pręſens in loco iudicii, aut etiam quādo abſens generaliter ad omnes actus citatus, poſt generalem citationem ſemel in iudicio comparuerit: quia etiam iſto caſu ipſe citandus eſt ad reliquos actus: cum prima generalis citatio per comparationem fuerit circumducta & reſoluta.

Et ſi fuerit proceſſum contra abſentē citatū per edicta, aduertendum erit quis iudex, & qua authoritate huiuſmodi citationem per edictum publicum decreuerit, cum talis modus citandi ſpecialiter Papæ conueniat, & uideatur nunquid tunc præceſſerit ſaltim ſummaria cognitio de loco non tuto,& impedimentis: ne citatio ad partem citandam perueniret:& ſi debitę,id eſt, ſi in omnibus locis, uel ſaltim in duobus ex tribus in citatione appoſitis ac in locis uicinioribus domicilio citādi, fuerit ipſa citatio publicata,affixa,& copia petentibus tradita. Itē aduertatur nunquid citatio illa quæ emanauit, fuerit generalis cōtra oēs ſua intereſſe putantes: quia talis citatio fieri nō debet,neque arctat,ubicūque certus & legitimus adeſt cōtradictor. Vltimò uideatur ſi de huiuſmodi citatione executa,cōſtitit iudici,antequā ſententiā promulgauerit:quia ſi non fuiſſet de citatione executa, per relationem executoris,uel aliàs legitimè certificatus, nō debuiſſet, neque potuiſſet ad actum alicuius prędicij contra abſentem procedere prout hæc, & multa alia declaratur infrà ſub tit. de nul. ex defe. cita.

7 Poſtremo ſi prēmiſſa omnia legitimè & recte facta recte facta repererit,ad proceſſum recurrendum erit, & uidendum nunquid ordo iudicij fuerit legitimè ſeruatus, vel aliquid ex ſubſtantialibus omiſſum, aut ordo præpoſtera tus, puta circa libellū,id eſt, modum agendi intentatum, litiſconteſtationē,iuramentum de calumnia (quando petitur, cauſę cognitionē,& factā cōcluſionem (ſi erit cauſa prophana) quæ dicuntur palmites & ſubſtātialia ordinis iudicialis,& illis,uel aliquo ipſorum omisſis, uel præpoſteratis, ſentētia nō tenet, uidebit ēt ſi fuerint ſeruati reliqui termini,& ordo ſubſtātialis,qui ex ſtylo ipſius curiæ in qua cauſa agitabatur,ſeruari conſueuit:quod apprimè erit obſeruandum,habita ſemper diligenti conſideratione ad qualitatem cauſæ,& iuris communis diſpoſitionem ac fori illius ſtylum & obſeruantiam.

8 Et ſi tela iudici ritè obſeruata reperietur, aduertatur nunquid in ſententia diffinitiua proferenda, ſolennitates

tes iuris,adhibitæ fuerunt:uidelicet nunquid ſoīa fuerit ſcripta & in loco ſolito iudiciorū,publicè & corā ſuis officialibus per ipſummet iudicē, lecta & recitata. Et ſi talia legitimè fuerint adimpleta,uideat ipſam ſniām nunquid peccet in materia, uel forma extrinſeca uel intrinſeca purà nūquid fuerit expreſſe lata contra ius alicuius conſtitutionis, adeo ꝙ ex ſui facie iuris error manifeſtè deprehendatur uel contra ſtatutum , aut conſuetudinem eiuſdem curiæ,uel aliam ſententiā in eadem cauſa latā, quæ in rē tranſiens iudicatam inter partes fecerat ius, & de qua fuerat exceptum,& iudici facta fides , uel ſi fuerit lata cōtra notorium facti,aut iuris,uel ex falſa & erronea cauſa aut a iure reprobata,uel ſi euidēter conſtet de illius iniquitate, aut lata fuerit per falſas probationes contra abſentem dolo aduerſarij īductas,uel per iudicem precio corruptū,aut per ſordes i gratiam,ambitionem,amicitias, odium metum, colluſionem (iſtis tamen caſibus non irrita,ſed irritanda foret) ſed in alijs caſibus eſſet irrita,ſicuti ēt irrita eſſet ſi fuiſſet lata extra deducta & petita per litigatores adeò ꝙ non fuiſſet cōformis petitioni, uel quòd diffiniuiſſet totum negotium & controuerſiam in iudicio deductam(uidelicet quando res aut iudicium erat indiuiſibile)aut omiſiſſet reconuentionem licet hoc caſu mag s ſit appellandum , quia ſententia non eſſet ipſo iure nulla.

Aduertatur etiam,nunquid ſententia diffiniuit negotium, putà quod non ſit abſolutoria neque condemnatoria in negotio principaliter deducto,uel quia ſit obſcura, generalis non continens certam ſummam in ſe neque ꝑ relationem ad acta,aut fundata ſit ſuper incerto & futuro euentu,putà ꝙ lata ſit ſub aliqua conditione extrinſeca,uel intrinſeca de futuro,& non ſtatim adimplebili , aut ſub conditione falſa , uel omnino impoſſibili : quia his & ſimilibus caſibus ſententia ex defectu ſolennitatis ac formæ ipſiuſmet inualida,& inſufficiens iudicabitur: prout de his uidere poteris infra ſub Rub. de null. ex defect.proceſſ.ac ſolen.& for.ipſ. ſent. ubi talia declarātur.

Si præmiſſa igit̃,patronus cauſç(uidẽdo proceſſum) diligenter cõſiderabit,de facili,ſi qui adfuerint defectus, ſeu nullitates reperiet.Et qm̃ comperta nullitate, neceſſe eſt ꝗ corã iudice competenti pro illius cognitione & reuocatione proponatur:idcirco ex ĩſtituto ordine uideamus, quis ſit iudex competens in cauſa nullitatis.

IN RVB. SEV TITVL.

Coram quo, &c.

SVMMARIA.

1 *Nullitas eorum quæ fiunt extra iudicium coram quo iudice ſit proponenda.*

2 *Nullitas eorum quæ fiunt in iudicio,ante diffinitiuam ſententiam coram quo proponi debeat.*

3 *Iudex tam ordinarius quàm delegatus in omnibus præterquam in diffinitiuis poteſt iterum facere quod minus ritè fecerit.*

4 *Appellari poteſt ab actu ſeu decreto nullo, & tunc quis ſit iudex appellationis competens.*

5 *Nullum dicitur iniquum.*

6 *Appellans ſeu de nullitate,dicens uel aliàs grauatus ad iudicem grauantem remitti non debet.*

7 *Nullitas per appellationem ab interlocutoria, tacitè non deuolui tur,ſecus per appellationem a diffinitiua & nu.12.*

8 *Nullitas poſt diffinitiuam ſententiam coram quo iudice preponi debeat.*

9 *Iudex ordinarius ſuam diffinitiuam ſententiam nouiter prolatam reformare,ſeu de nouo pronunciare poteſt.*

10 *Nullitas coram ſuperiore proponi & deduci poteſt.*

11 *Iudex & cognitor ſuæ propriæ iniquitatis nullus conſtitui debet*

13 *Nullitas ex actis reſultans dicitur notoria,& poteſt à quocun que etiam inferiori iudice cognoſci,quia dicitur incidenter deducta,ac ſuper ea neceſſario non eſt pronun iandum.*

14 *Iudicis delegati iuriſdictio per pronunciationem nulliter factam expirat,& qualiter intelligatur.*

15 *Auditores Rotæ in cognoſcendo ordinarij, in diffiniendo delegati*

legati habentur, ideo eorum ſententias nullas reuocare non poſſunt.

16 *Auditores Rotæ habent iuriſdictionem habitu & non actu, & magis ſtrictam quàm cęteri delegati.*

17 *Delegati ad uniuerſitatem cauſarum habentur pro ordinarÿs, ideo illorum ſententias nullas emendare poterunt.*

18 *Iudices Romanæ curiæ an & qui habeantur pro iudicibus ordinarÿs.*

19 *Iuriſdictio generalis ac generaliter conceſſa per literas ſpeciales quoad expreſſa eneruatur & extinguitur.*

20 *Iudex ſuperior qui per viam nullitatis ſeu quærimoniæ adiri poteſt, quis ſit intelligendus tam in ordinario quã delegato.*

21 *Iudici delegatio nõ ritè procedenti, ordinarius loci reſiſtere põt.*

22 *Nullitas an poſſit opponi, & deduci coram executore.*

Coram quo poſſit & debeat nullitas proponi, & quis dicatur iudex competens in cauſa nullitatis.

HAEC eſt antiqua quæſtio, varijs & diuerſis locis, vario & diuerſo modo, ab antiquis & modernis doctoribus pertractata, vt patet ex his quę ponit Dyn. in reg. ꝙ ſemel, in prin. extra de reg. iu. & Bar. in l. ſi expreſſim, col. pe. verſi. Quæro corã quo iudice. ff de app. & idẽ Bart. in l. ſi vt proponis. la 1. vbi etiam Bald. colũ. pen. in fin. C. quo. & quan. & in l. ſi præſes. vbi Ang. C. eo. tit. Bald. in l. 4. & l. abſentem. verſi. 3. oppono & ibi Sal. C. de accuſ. & in l. iudex poſtquàm. vbi Imol. & Alexan. & in l. cum quærebatur. ff. de re iudi. Bald. in l. Si aduerſus. C. ſi aduer. rem iud. & in addi. ad Specu. in tit. de ſenten. col. 1. uerſi. ſententiarum & in l. talę pactum. §. qui prouocauit. q. 12. ff. de pact. inno. in c. de cætero. in fi. de re iud. & c. dilecto, vbi latiſſimè ponũt Doctores maximè Phil. Frãc. q. 29. extrà de appel. & Inno. Pan. Fel. & alii in cap. in literis, de offi. dele. & idem Feli. in c. per tuas, circa fi.

de ſent.excom.Card Anch.Imo & alij in cle.1.de re iudi. Lanf.de Ori.in c quoniã cõtra §. interlocutorie. ver. Eſt tamen notandum.nu.22.de probation. & alibi ſæpe.

1 Ex quorum dictis ſimul.iunctis ſic dici poſſe vr.ꝙ aut agimus de nultitate eorum quæ fiunt extra iudicium putà contractum teſtamentorum,& ſimilium: & tunc nullitas huiuſmodi proponenda eſt coram iudice loci ordinario:quia declarare nullitatẽ eſt ſimplicius iuriſdictionis: iô quilibet ordinarius inter illos qui de ſua ſunt iuriſdictione, cenſetur iudex cõpetens: vt voluit Bal.in l.Si vt proponis la 1. ſuper glo. ſi quam ibi vocat ordinariã. C. quo.& quand.iud.& Franc.in d.c dilect q 38.in princ.de app & videtur probari in l ſi dolo, & l.1. C de reſc.vend. & l.ſi his C de præd.mi l ſi patet. C. quan prouo non eſt neceſ in quibus patet ꝙ in ſimili materia iudex ſeu rector loci adeundus eſt:& hoc non habet dubium.

2 Aut agimus de nullitate corũ quæ in iudicio aguntur, & tunc ſubdiſtingue,aut volumus agere de nullitate ante ſententiam diffinitiuã putà alicuius decreti ſeu interlocutoriæ,aut agere, & proponere nullitatẽ intendimus ſeparatim,& abſque appellatione,aut ſimul cum ipſa appellatione,ſi ſolam nullitatem proponere velimus, tunc quia iudicandũ eſt ex eiſdẽ actis, nec continentia cauſæ diuidatur: nullitas coram eodem iudice proponenda eſt, coram quo cœpta fuit, & pendet controuerſia per reg.l. vbi cœptum ff de iud. iunct.l. nulli prorſus C de iudi. auth.& conſequenter,cum ibi not. C. de ſenten.l.3. ff.de quib.reb.ad eund.iud. ea. Cùm alijs de quibus per Inno. in c.cum M.in fi.de conſti.

Et ꝙ iſto caſu nullitas ſit ꝓponenda corã eodem iudice,& nõ alio ẽt ſuperiore, tenuit Inn.in c. dilecto,de appel. quẽ ſequitur Bal. in l. ſi aduerſus. C. ſi aduer.rem iu. & l.1. col 5. ver denuò quęro. C. quan.prouo.non eſt neceſ.Ang.in l pſes. C. eo.tit. & Lanf.in c. qm̃ contra. in §. interloc.nu.21.de prob.cũ alijs, de quib. per Fel.in c. in literis,col.pe.ver. primò tñ declarat, dẽ off.deleg. & Frã. in d.c dilecto.q.27.ver.2.limita &c.de appel.

In

In omnibus etenim,prӕterquã in ſententijs diffiniti-uis pôt & debet à ordinarius q̃ delegatus iterum facere quod minus ritè fecit, inquit Spec. in tit.de prol ſenten. §. qualiter. col.4 ver hoc quoque notandum, & Bald in addi eiuſdẽ tit.col.2. ver.proceſſus non rite factus, & facit deci.dominorũ.341 dubitatur in no. & ponunt ſcrib. in l.quod iuſſit, & l iudex poſtquã ff. de re iud. c ſignificantibus c.cum ceſſante.extra de appel. c.ſi a iudice. eo. tit.in 6 cap. in literis & c.conſuluit. de offic. deleg. cum vulg.quӕ ponit Iaſ.in l.qui per ſalutem.ff.de iur. iur.

4 Si nullitas deducitur ſimul cũ appellatione ab aliquo grauamine ante diffinitiuã interpóſita (pôt nãque a decreto etiã nullo appellari,iuxta tex.in c.exhibita,in fi de iud. c.ſignificauerunt,de excep.ponit Anton & Franc.in d c.dilecto. q 7. cũ alijs de quibus per Alex. conſil. 130. ponderatis,circa fi lib 6.& ponit Bar.in conſ. 97. in qõne prӕdicta in fi)tũc ſi nullitas deducitur in iudicio tanquam grauamẽ pro iuſtificatione appellationis interpoſitę, & hoc ſit expreſſum in eadẽ appellatione iuxta deciſionẽ dñorum deciſ.7 verſ. ex hoc inſurgit, in no. & cle: appellari.de appel.Iudex appellationis erit iudex competẽs nullitatis , hoc etenim caſu nullitas eſt annexa & inſeparabilis ab ipſa appellatione . prout ſolet notari in c. 1.& c accedẽs cle.2 vt lit.non cõſtet.quinimo appellatio hoc caſu fundata eſt ſuper ipſamet nullitate tanquam in iuſtitia & grauamine, quia omne nullum eſt iniquum l. ſcire oportet §.fi.& l.qui teſtamẽto.vbi Bal.ff.de excu.tuto.& idem Bar.in l.1 col 3.ver.4. oppono.C de fruct. & lite expen.& in addi.Spec.de ſen.col 18.verſ. ſtatu dicit, & ponit Aegid.conc.343.appellans.vbi dixit ꝙ nulla eſt maior iniuſtitia qnam nullitas: quod nulliter ſit, male ſit,& propterea pars grauatur,inquit Bald. poſt gloſ. in l. ſi ut proponis in fi C.quo. & quand. iud.

6 Et graue eſſet ꝙ taliter grauatus & appellans, ſeu per viam nullitati,aut querimonię ad ſuperiorẽ recurrẽs(iuxta tex. in l.4 in verb querimoniӕ.C.de accuſatio. & gloſ. in verb. debitũ in c. concertationi.de appel. in 6.vbi per

Arch.& Io And.& Bal.in d l. ſi aduerſus rẽ iud (remitteretur ad iudicẽ grauantẽ, quia hoc fieri non dẽt l. eos. C. de appel.c.per tuas,de ſent.excom.c.accepta de appel ponit Æg. concl. 24. Camerarius. niſi aliter ex aliqua iuſta cauſa ſuperiori videretur,ut no.gl.in ver.deciſ. in d l.eos & eſt tex.in c. qualiter & qñ de accu. & facit tex in c. olim. de excep.& c.graue,de off.ord cũ ſi. Si verò nullitas non foret expreſſa in appellatione, neque per modũ iniuſtitię, & iuſtificationes appellationis in iudicio deducerentur, iudex appellationis a grauamine non poſſet de nullitate cognoſcere,ex quo non põt ſe intromittere neque cognoſcere de cauſis nominatim in appellatione nõ expresſis,iuxta tex.in d cle appel. Per ſimplicẽ igitur appellationẽ ab interlocutoria nõ deuoluitur nullitas, ſed grauamẽ dũtaxat expreſſum, vt no. in c.vt debit.&c.Romana.de app.& ponit Rot.389.appelletur in no. poſt Inno.in d.c.dilecto,& tenuit Guid Pap. in tract.de appel q. 67.quãuis ſecus ſit qñ appellatur a diffinitiua . quia tunc ẽt vtilitas ad iudicẽ appellationis tacitè deuoluitur, & ſuper vtroq; idẽ iudex cognoſcere põt, iuxta text.in l.quædã mulier.ff fam.erciſc & l.Carmelia pia.ff.de iurepar.& ita tenet Inn.in d.c.dilecto. & ibi Bald.col.2.in fi & Fiã. q.19. qui hoc declarat,extra de app & ponit idẽ Guid.in loco,dẽ quo ſupra q. 46 & Dec.conſi.275 viſo,col.3.ver. nec ob.lib. 2. Ægid.conclu.97. iudex.

7 Si tractabimus de nullitate poſt diffinitiuam ſententiam , tunc ſecundum cõem ſententiã doctorũ diſtingui conſueuit,ꝙ aut proceſſum fuit corã delegato,aut coram iudice ordinario. ſi corã iudice ordinario, & prętendentes ſententiã,nullam petat principaliter eam & ex eiſdẽ actis reformari,habita prima pro nulla,ex quo principaliter de reformatione & incidenter de nullitate agitur, ratione huiuſmodi incidentis quæſtionis nullitas coram eodem primo iudice proponetur . & de ea cognoſcetur , arg.tex.in l.quoties.C.de iud. tenet glo.in d l.4.C. de accu.& l præſes.C.quo & quan.& l.1.C. de ſen.c. venerabilibus. poſt prin.de ſent.excom.lib.6.

Sed

Sed ſi nullitas principaliter deducet, ac petatur ſnĩam
clarari nullã, tũc erit in optione ipſius grauati coram
o velit nullitatẽ oſtẽdere, videlicet nũquid corã iudi-
primo, vel iudice appellationis: & hæc eſt cõis diſtin-
o doctorũ ꝓut atteſtat Fel. in c. ꝑ tuas. col fi. de ſent.
com. poſt lm. in l ſi iudex, de re iu & idem Fel. in d. c. in
eris. col. pe. ver. qs dicatur ẽt cõpetens ff. de off. dele.
Poteſt nãq; iudex ordinarius reformare ſuã ſnĩam diſ-
itiuã nulliter prolatam: ex quo ꝑ prolationẽ ſnĩæ quæ
la eſt, eius officiũ & iuriſdictio nõ expirat, vt eſt gloſ.
linaria, & ibi Bald & alii in d. l. ſi vt proponis, la 1. C.
o. & quan & d. l. præſes. C. eo. ti. l. 1. iuncta glo. in ver.
ſfertur C. de adu diuer. iud & d. l. 1. C. de ſent. l. ſi ac-
atoribus. C. de accuſ. l fi. Bal. & Ang. C. de ſenten. quæ
e cer. quan. prof eſt gl. in c. loci, 35. q. 9. & facit text.
Diabertum, ibi reiterari oportet, ꝙ male actum eſt,
7. q. 1. & text. in l. quid tamen. & l. quia. ff. de arb &
nunt Doc. omnes in d. c. dilect. & Felin. in c. qualiter
quãdo el 1. col. 2 t. ver. octauo fallit extra de accu. qđ
cedet ẽt ſi iuriſdictio talis iudicis fuiſſet prorogata,
vigore hmõi ꝓrogatio ꝓnũciaſſet: q̃a nihilominus
ententia fuerit nulla, poterit iteratò pronunciare. ita
il. de Ca in l. 1 in §. 1. ff. de iu. & in terminis Gu. Pap.
62. vtrum iuriſdictio prætermittitur. ponit etiam Ca-
us in 1. deciſ Neap. col. 7. nu. 26. cum ſeq.

Et ꝙ iudex appellationis, vel ſuperior ſuper cã nullĩ-
s hmõi ẽt adiri poſſit, probat tex. in l. abſentem C. de
u. l. 1. § 1. iunct. gl. in ver iudex q. ff. quę ſen. ſi. appel.
in c. fraternitatis. de frigi. & male ponit. Bart. & oẽs
in d. l. ſi expreſſim. col. pe. cũ aliis locis, de quibus ſu-
in prin. & facit qđ ponit Alex. conſi. 73. nu. 11. & cõ-
77. lib 6. & hoc. maxime ꝓcedit, videlicet qđ nullitas
corã iudice ſuperiore ꝓponẽda, qñ nullitas ꝑ iniuriã
malitiã ſeu ſordes ipſius iudicis primi proueniret: q̃a
c vlterius coram ipſo non eſſet procedendum: cũ nõ
verisimile, ꝙ pronũciet ac declaret id, in quo verſatur
turpitudo, & propterea non debet ſuæ iniquitatis co-
gnitor

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

11 gnitor fieri, ſed iri ad ſuperiorem. vt in d.l. abſentem C. de accuſ. & Iacob. de Aret.in l.eos. C. de app. quem ſeq. Bal.in l.1.col.4. ver.quinto quęro.C.quan. prouo.non eſt neceſ. Ang in l.ſi expreſſim. col. fi. Franc. in d. c. dilecto q.27.Bald.in d.l.ſi vt proponis col.pe.in fi C. quo.& quã.& Fel in d.c.in literis col.fin.de off deleg. Paris de put.in tract.ſind.in ver.corruptio.col.1.ver. licet ſententia iudicis, & tenet Lap.alleg.1.col.fi.

12 Et hoc caſu nullitas corã ſuperiore iudice deducta, totã cãm ac principale negotium deuoluit, prout deuoluit appellatio à diffinitiua:vnde talis iudex nedũ ſuper nullitate quinimo ẽt ſuper principali negotio pñũciare poterit,vt voluit idẽ Bar. in d.l. ſi expreſſim col. pen.& d.l. ſi vt proponis.& l. 1.C.quand.prouo Salicet. in d.l ſi prę ſes.C. quo. & quan. & Doct. in d.l.4. C.de accuſ. Abb.in c.cum Ioannes, in fin.de fid. inſtru. cum alijs de quibus per Alex.conſi.179. proſpect:s lib.2 Bal. in l.2 q.14. C. de reſcin. vend. Franc. in d c. dilectio. q 10. & q.32. vbi not.loquitur.& Lap.alleg 2.cum ſimi. Abb. in d. cap in literis in fin.

13 Et eſt aduertendũ, ꝙ ſi nullitas reſultat ex eiſdẽ actis & proceſſu, ex quo tunc dicitur patens & notoria arg. l.ſiquis legatũ.ff.de fal.cũ aliis, de quibus per Alex. conſil.282.col.1.in 3. lib.6. conſi 59. nu.17.lib.4. Tali caſu nullitas ſemper cẽſetur incidẽter in iudicio deducta, vt voluit Old.cõſi 205.& Bar.in d l. Si expreſſum, col.antep.& firmat deciſ. Neap.283. diu. eſt ,&c. Idcirco de ea taliter deducta & apparẽte nedum idem iudex primus, quinimo quilibet alius etiam inferior cognoſcere poterit, cùm nulla ſuper ea ſit ferenda ſententia, ſed habita prima pro nulla de nouo ſuper negotio cognoſcendum ſit. vt in c. fraternitatis. de fri. & male. & c. cum Bertoldus.& ibi. Inno. in fin. de re iud. vbi Papa habita prima ſententia pro nulla de nouo pronũciat ſuper principali negotio:& ꝙ de hmõi nullitate ex actis reſultante quilibet ẽt inferior cognoſcere poſſit, tenet Bal. in l. ſi aduer. C.ſi aduerſ.rem iud. & Peruſ. in d.c. dilecto. q.28. verſi.

ſed

d limita primò de appel cum ibidem adductis.

Si aũt iudex qui proceſſit & diffinitiuè pronunciauit, erit delegatus, ex quo officiũ & iuriſdictio ipſius p pro nciationẽ ẽt nullã, expirat, vlterius ſe in cauſa huiuſ- odi intromittere nequibit, ſed ad delegantẽ vel alium perorẽ iudicẽ eundũ erit: vt probatur in ſæpe alleg. l. vt proponis. la prima. & ibi gl. fi Bald. & alii. C. quo. & ã. iud l qualẽ ff de arb. l. ſi de proprietate. C. ſi à non mpeten. iud l cum non eo. C. quan. prouo. non eſt ne- ſ. c. in literis & ibi hoc poſuit Innoc. & alii poſt eum de f deleg. Spe. in tit. de ſent. in §. qualiter in 4. col. Et te- t Rot. deciſ. 341. dubitatur utrum aud. in no.

Quod intellige, dummodo delegatus vſus fuerit man to, ac ſeruauerit in procedẽdo illius formã, & ſup toto incipali negotio, nõ aũt ſuper illius parte aut inſtãtia, oceſſu pronunciaſſet: quia tunc eius officium adhuc raret, & poſſet de nouo pronũtiare: vt dictum fuit de dice ordinario. arg c. examinata & cap. pen. de iud. & od ponit Rot. 86. Si à pronunciatione, & 69. actorem. 84. Si auditor. in no. & facit text. in l quid tamen ff. arb. Ita declarat & etiam quędam alia ponit Bald. in di. ad Specu. de ſen. col. 1. poſt princ. Salic. in d. l. ſi vt oponi. Doctores maximè Fran. in d. c. dilecto. q. 27 & 36. Abb. & Felin. qui ſuper hoc ponit octo limitatio- s, in d. c. in literis. de offi. deleg Latiſſimè ponit idem l. in c. qualit & quand. elect. prin. col. 21. ver. ſed hac imam. extra de accuſ. ad quos poteris caſu occurrente nuolare. Et ad Nicol, Boer. in deciſ. 6. Parlam. vbi exa- nat articulum, & aſſerit iudicatur fuiſſe hoc non pro- lere in delegato principis, qui in hoc æquiparatur or- nario. & ſi nulliter pronunciauit, iterum pronunciare teſt ſecundum ipſum.

Eſt ẽt aduertendũ, ꝙ ſacri palatii apoſtolici cauſarum ditores quoad præmiſſa habebũtur pro iudicibus dele- is, quoniã etſi habeãt ordinariã poteſtatẽ in cognoſcẽ , habent tñ delegatum in pronunciando & diffinien- & ideo eorum diffinitiuas ſententias etiam nulliter

pro-

prolatas nõ poterunt reuocare,neque reformare ad inſtar delegatorum.vt ſupra dictum fuit: prout tenent ipſimet. 1.p. d. Auditores deciſione 341. dubitatur vtrum auditores, &c. Inno. & ſentit Spec. in tit.de offi. ord.§.1.col.2. & tit.de iud.deleg. § fi.in prin. & tit. de audit. poſt prin. & per Bar.in l præcipimus. §.1. C. de appel.late per Feli. in rub. de off. deleg col.3. verſ. quęro vtrum audit. & in rubr.de reſcr.col 2. verſ. ex quo fortè. Caſſad.deci.5. nu. 3.eo.tit. quinimò auditores præfati habent iuriſdictionẽ habitu duntaxat,& non actu: & ideo quotidie in Ro.cu. fiunt commisſiones & reſcripta,per quæ datur illis exercitium iuriſdictionis habitu competentis. vt docent ipſi met deciſ.429. in cauſa beneficiali & deci.ſeq.circa fi. in no. ac etiam ipſi diſtrictionem in multis habent iuriſdictionem quam cęteri delegati: vt dicit deci.306. Si acta. in no.& patet dec 699 licet iudex & 818.Sciendum eſt & 692.in antiq.in quibus dicitur præteritos dominos auditores non poſſe abſoluere ad cautelam neque pronunciare ſuper deſertione appellationis abſque ſpeciali mandato Papæ,quamuis alij iudices hoc facere poſſunt: vt ibi per eos.

17 Cæteri autem delegati ad vniuerſitatem cauſarum ordinario æquiparantur, ideo ad inſtar illorum poterunt ſententias ſuas nulliter prolatas emendare, & corrigere: voluit Ang.in l.iudex ff.de re. iu. & Fel. in c. qualiter & quan.el primo.col. 21.verſi.ſecundus caſus,de accuſa.per Bal.in l.ſi vt proponis.C.quom.& quand. & multa cumulat idem Felin in c.cauſſam,col. 4 ver.gl. in verb vnius, de off. dele.poſt Abb.in c.cum Bertoldus, col.6.verſ.quia delegatus.de re iud. & Spec.in tit.de off.ord.§.1.verſi.Itẽ ordinarius.& ibi Bal.cùm alijs,de quibus per Alex.conſi. 12.viſo,col.2.in prin.lib.6

18 Idcirco Reuerẽd.Camerarius, auditor generalis ipſius camerę apoſtolicæ,vrbis gubernator, vicarius, ſenator, mareſcalius, & auditor contradictarũ, q in dicta Ro.cu. pro iudicibus ordinarijs reputantur vt voluit glo. in cl.ſi auditor.de reſt,& cle.ne Romani. in verb.camerarium,de

elect.

ct. poſt Hoſt. in ſumma de off ord.in prin. & Spec. eo.
in prin.etiam ꝙ eſſet, uerum quod(propriè loquēdo)
lus præter Papam in dicta Romana curia dici poſſet
ex ordinarius, ſed oēs ſupra ſcripti ex generali dele-
one procederunt:ut uoluit Archid. jn c. experientia.
q.1. nihilominus ex quo ſunt ad uniuerſitatem cauſa
delegati, ad inſtar ordinariorum,illorum ſententias
las reuocare,& ex integro pronunciare poterūt, p ea
pradicta ſunt:quod intellige procedere ī cauſis, quas
tanquam ordinarii,ac uirtute generalis illorum dele-
onis & facultatibus cognoſcunt:ſecus ſi ex ſpeciali re
pto cōmiſſio alicuius cauſæ illis demandaretur: quia
huiuſmodi ſpeciali reſcripto,illa prima generalis cō
ſio ceſſare uideretur per tex.in c.paſtoralis. ibi iuriſdi
per generalis literas attributa, per ſpeciales, quantū
a quæ ſpecialiter exprimuntur,penitus eneruatur, &c.
1.de reſcri.& c. ſtuduiſti,de off. leg. Nam mandatum
iale generali derogat. ut in terminis dixit Ang. in l.
prætor,in prin.ff.de iud. & latius per eum in conſ.
.prætenſis, late per Corn. in conſ. 76. licet, col. pen.
.li.1 & Deci. conſ 664. uiſo legali, prope. fi. lib. 5. &
eciſ. Bal. in c. unico. § ad hæc col.5. uer.ex præmiſ.
act.iur.fir. quāuis ſi talia reſcripta uero ordinario di-
rentur non mutata:ſed ex citata potius diceret iuriſdi
,iuxta text.& notata in l.fi. §. Dato. ff. a quibus app.
licet & in c. licet in corrigendis, & c.de off ordi po-
Feli. in cap.cum ex officij col.13. uerſ. primus eſt, de
ſcrip. ubi not. loquitur.
n ſuper p iudice ſuperiore quoad præmiſſa, intellige
oteſt ipſum Papā ad quē omisſis mediis poteſt quuſ-
que habere recurſum. c. Si quis. c. ad Romanum. 2.
eſt.6.c Antiquæ & ibi glo.fi.de priui. c. ſi duobus, in
im ibi not. de app. c. ex tenore, de for. comp de quo
ponit Gozad conſ. 101.audio per col Et quod dicitur
Papa,intelligitur etiam de alio ſupremo principe, ꝙ
er ſubditos ſuos ſemper iudex competens intelligi-
l. ſi cuius. §. ſi uero. ff. de app. recip. aut ſi adeſſent
gradus

gradus iuriſdictionis diſtincti,& prorogatiua ſeruari deberent, iuxta tex.in l. præcipimus,& l in offerendis. C de appel. & trad. Bal. in d. l.ſi ut proponis,col 4. per not in c. Romana, de fo. comp. lib.6 & in c.paſtoralis, in prin. de off ord.ponit Bart. in l.oēs pop.in 3.quæſt princ.uerſ. iuxta præmiſſa.ff de iuſt & iur ponit Fran.in d c.dilecto, q.27. & c.ſi duobus col.pen. ubi illud quod dicit de Papa,intelligit etiam de ſuo legato extrà de app. Et p Abb. Fel & alios in d.c.in literis,pen col.in fi.de off. dele & p eundem Fel in c.per tuas, col. fin.de ſenten excom. ubi etiam reperies nūquid nullitas abſque appellatione poſſit ab ordinario ad Metropolitanum deuolui: & concluditur magis communiter quod non, per tex. in d c. Romana,in prin.de fo.comp. in 6.quicquid dixerit Abb in d.c.in literis,qui ab alijs reprobatur,ut per Feli. ibi,in fi. & Franc in d.c dilecto. quæſt. 27 prout & contra licet à uicario. Epiſcopi ad eundem Epiſcopum appellari non poſſit nullitate tamen dici poterit prout declarat Franc. poſt alios in c.2.de conſue.lib.6.prope fi.

21 In delegatis uerò ſeruabatur modus & ordo datus in c. ſuper quæſtionum.in §. porrò de off deleg.in c. ſi delegatus.eo.tit in 6.ideo ſi delegatus principis cognouerit, ſolus princeps,uel is cui ipſe delegauerit nullitates & geſta ipſius reuocabit.l. ſi aduerſus. C. aduer. rē iud. l. 1. C. ubi & quan. l. minor. in fi.ff.de minor.cū alijs q̄ adducit Aym.conſi 48. nobilis,col 2.uerſ & ſi dicatur, quamuis ēt ordinarius loci delegato huiuſmodi non ritè procedēti poſſet reſiſtere:vt voluit Domi. in c. ſtatutū, in § ſi & ibi lo.And de reſc. in 6.Butr in ultimo not & Card.in c. ſtuduiſti, de off. leg. Franc.in d.c.dilecto,col.24. uerſic.limita primò,de app Rom.conſi 335. col.3 uerſi. 2. quia, & ſentit Bald.in d l.ſi aduerſus: quia iudici etiam ſuperiori quando officium & poteſtatem ſuam egreditur, parendum non eſt l. non uidetur. § qui iuſſu. & ibi gloſ. ff.de reg. iur. ponit Abb. in cap. ſi quando, in fin. de reſcrip. cum alijs de quibus ad propoſitum ponit Dec.conſil.72.in prin.

Nun-

2 Nunquid autem nullitas opponi poſſit coram executore, conſueuit dici ꝙ ſic, non ꝙ ſuper illa executor poſſit, aut debeat pronunciare, ſed huiuſmodi incidentem quæſtionem ad ſuperiorem remittere, & interim (ſi de exceptione conſtabit) in exequendo ſuperſedere poterit, prout per ſcribentes in c. de cætero, ubi Panor. poſt Innoc. de ſent. & re iud. & idem Pan. in c. paſtoralis. § quia uero, col. 2. in prin. de offi. deleg. Anch. in cle. 1 col. fi. de re iud. & Inno. in l. c. cum in iure, de off. deleg. Bar. in l. ſi ꝑtor. ff. de iud. & in l. a Diuo Pio, in prin. in 3. col. & l. 4. §. condemnatũ. ff. de re iud. & l. fi. C. ſi ex fal. inſtru. ponit Bal. *in* add. Spec. tit. de ſent col 6. uerſi. an corã iudice & executore. & Lap. alleg 2. diſputat. col. fi. vbi inter alia dicit, quod licet executor exceptiones contra ſententias non admittat, exceptiones tamẽ defectus poteſtatis ſuæ aut commitentis concludentes, admittere debet: vt ibi per eundem, & latius per Guid. Pap. q. 574. an iudex ibi uide poſt Innoc. in cap. dudum, colum. 2. in princ. *de præſum.*

Ex his igitur colligi poteſt, quis iudex ſit competens iturus in cauſa nullitatis Et uiſo de iudice, neceſſe eſt dere de litigatoribus, uidelicet quis poſſit dicere de llitate, &c.

IN RVB. SEV TITVL. Quis poſſit dicere de Nullitate.

SVMMARIA.

llitatem proponere poteſt quilibet, qui non reperitur prohibi-tus, & num. 5.

litatẽ obÿcere poteſt etiã is, qui reportauit ſentẽtiã in fauorẽ.

litatem obÿcere poteſt tam neceſſarius quam uoluntarius defenſor.

ellare poteſt quilibet ratione ſui præiudicÿ & interesse.

tatem quis proponere poteſt, nedum ratione ſui, uerumetiã tione publici iuris & intereſſe.

Sta-

7 *Statutum quod bannitus impunè offendi poſſit, publicam utilitatem concernit.*

8 *Cauſæ publici iuris humani & diuini in quibus quiſque de populo auditur, quæ ſint.*

9 *Nullitatem contractus alienationis rerum eccleſię quilibet opponere poteſt.*

10 *Nullitates quę publicam utilitatem concernunt, maximè quando ſunt notorię etiam ex officio iudicis ſuppleri debent, & poſſunt & nu. 57.*

11 *Probatio ex actis reſultans dicitur probatio, liquida, & reyci nō debet.*

12 *Defenſiones abſentis quilibet poteſt proponere: quia publicæ intereſt.*

13 *Defenſio nunquid deneganda, quinimo ex officio iudicis inueſtiganda eſt.*

14 *Iuris publici quod eſt principaliter, etiam priuati iuris ſecundario exiſtit.*

15 *Nullitatem opponere poteris tertius pro intereſſe ſuo comparens, etiam quod cauſa eſſet commiſſa cum clauſula nullitatibus reiectis.*

16 *Ius tertij in quacunque diſpoſitione ſemper intelligitur præſeruatum.*

17 *Obligatio quantumcunque guarentigiata non habet ſolitum fauorem, nec exequi poteſt contra tertium prout contra ipſos contrahentes exequeretur.*

18 *Tertius poteſt de nullitate excipere etiam quòd litigatores principales non poſſent.*

19 *Tertio nullitatem proponenti non obſtat exceptio trium conformium ſententiarum.*

20 *Tertio ad cauſam uenienti non obſtant renunciatio neque confeſſio rei principalis, uel ſuſpenſio petitorij nec exceptio ſpolij & attentatorij; ſed quomodocunque in iudicio poteſt opponi prout hic.*

21 *Tertius poteſt nullitatem obijcere etiam quod principalis litigator recuſet & prohibeat.*

22 *Tertius ad cauſam ueniens in primis debet docere de ſuo intereſſe ſaltim ſummarie, ut nu. 24.*

Tertius

Tertius non impedit appoſitionem ſequeſtri, neque miſſionem poſ ſeſſionis ſi ſua non interſit.

25 *Tertius ad cauſam ueniens admittendus eſt in ſtatu & terminis in quibus cauſa reperitur ideo præcluſa uia principali litigatori cenſetur etiam ipſi tertio illi adhærenti præcluſa.*

26 Appellationi ab alio interpoſitæ adhærere uolens, debet intra decem dies adhærere.

27 *Tertius quando militat præſumptio malitię, & quod uenit ad impediendum, & ut faueat reo non eſt audiendus.*

28 *Calumnia ceſſat ſi nullitas allegata reſultat ex actis.*

29 *Tertius ſi fuerit inhabilis & incapax iudicij non eſt audiendus in cauſa nullitatis, & no. 31.*

30 *Excommunicatus tanquam actor non poteſt obijcere nullitati.*

32 Procurator falſus qui ſententiam contra ſe obtinuit hæres factus ab eo cuius nomine egerat, non poteſt ſententiam huiuſmodi dicere nullam ex defectu mandati.

33 *Appellare prohibitus non eſt prohibitus dicere de nullitate: quia remoto uno remedio remanet aliud ſecundum communem opinionem doctorum declara ut nu 36.*

34 *Appellatore non licet de iure ciuili in cauſa inomentanea poſſeſſionis, ſed de nullitate dici poteſt.*

35 *Renunciatio eſt ſtricti iuris, & non comprehenditur in quod non fuit expreſſum.*

37 *Nullitate per ſtatutum uel alias remota non includitur nullitas ex defectu iuriſdictionis, etiam quod eſſent latę tres conformes ſententiæ, uel iuratum non dicere de nullitate.*

38 *Iuriſdictio & poteſtas pro conſtanti in quolibet actu præſupponitur a lege qualitercunque diſponente, ideo ſemper opponi poteſt quod non eſt ſententia ex quo talis non erat iudex, & num 40.*

39 Nullitas *quando per modum negationis proponitur, ut nego talem fuiße iudicem, uel procuratorem, nunquam cenſetur excluſa.*

41 *Nullitate remota non includitur illa quæ ex inhabilitate perſonarum prouenit, quę ſemper opponi poteſt.*

42 *Nullitas quod proponi non poſſit, uel quod actus ualeat, paria ſunt.*

43 *Diſpenſatio & rehabilitatio perſonarum non præſumitur.*

44 *Perſonarum inhabilitas eſt defectus releuans, & de eo in primis in quocunque iudicio etiam ſummario querendum eſt.*

45 *Iudex ex officio aſſerium procuratorem ad exhibendum mandatum cogere poteſt.*

46 *Iudex ex officio perſonas inhabiles comparentes, uel etiam teſtes repellere poteſt.*

47 *Clauſula omnes & ſingulos defectus ſupplendo, &c. non ſupplet inhabilitates à iure genitum prouenientes.*

48 *Clauſula motus proprij non inducit diſpenſationem neque habilitatem perſonarum.*

49 *Nullitate remota non includitur nullitas ex defectu citationis, quia eſt iuris naturalis.*

50 *Nullitate remota non includitur illa quæ ex capite alterius ſtatuti prouenit, neque notoria, id eſt ex facie actorum reſultans.*

51 *Quia talis non indiget propoſitione, nu. 52. & ex officio iudicis ſuppleri debet, nu. 57.*

53 *Notorium regulariter allegari debet, præterquàm ſi ſit notorium ex actis reſultans.*

54 *Nullitas notoria id eſt ex facie actorum uel publici inſtrumẽti reſultans, etiam termino & inſtantia decurſis opponi poteſt maximè per uiam exceptionis.*

55 *Nullitate remota non includitur nullitas ineptitudinis libelli, quia etiam ipſa dicitur notoria & irreparabilis prout non includitur etiam nullitas ex perplexitate & contrarietate inſurgens, & nu. 56.*

57 *Statutum ac diſpoſitio generaliter loquens ad ueriſimile & rationabile reduci debent.*

Quis poſſit dicere de Nullitate.

DE nullitate dicere ac excipere põt omnis, qui ex ea sẽſerit ſe grauatũ, quia eſt remedium iuris: & ſolum quærendũ eſt, quis ab eo prohibeatur. arg. tex. in l. mutus §. cũ quęritur. ff. de proc. l. ab ea. parte. ff. de pro. l. 1. in pr. ff. de teſt. l. ſe-

l.ſolemnis,ff.de iud.l.nec non §.quod eis ubi glo ord.ff. *ex quib.* cauſis maior.c.fin.30.q. 2.c. inter incorporalia. col.3.& ibi gl.in uerb. non inuenitur de tranſcepiſ cū ſi.

Et nempe quò ad perſonas in actu ſeu iudicio principaliter comprehenſas & nominatas,non eſt dubiū , quia non ſolum is,cōtra quem actus & ſententia formati ſunt uerumetiam is qui ſententiam ſeu aliū actum in eius fauorem confecit,uel reparauit,pōt uenire contra, & dicere *de* illius nullitate,vt probatur in l 1. C. de l.b. cauſ. & in l. ſi tibi.C.de euict.& l.1.C.ſi aduerſ.rē iud. l. quemadmodū.C.de agric & cenſi.l.iubemus § ſaue C. de ſacro ſan. eccl. inſt. quibus alie lic poſt prin.c.Si quis presbite rorum,de reb.eccl. non alie,not.in c.diuerſis fallaciis, de *cle.coniug.*ponit Abb. in c.tranſmiſſæ,in 3. not. de iureia. & Alex. conſ. 123.diſcuſſus,col.4 lib. 1. & conſi. 93. Viſis in prin.& conſi. 103.uiſis,col 4.uer. Non obſtat ſecundum,lib.2 & conſi. 109 uiſo,col.2. uerſi. nec obſtat, lib.4. Tangit Dec conſi 185.col.3 in fin. lib.1. & conſi. 45. in caſu,col.7.uer. & applicando,lib.4. Rom. conſil. 12 in propoſita.

Si uerò fuerit perſona in actu ſeu iudicio de quo agitur,principaliter non comprehenſa,nūc nunquid & ipſa poſſit ſe hoc iuris remedio adiuuare,& dicere de nullitate actorū, quæ inter alios facta ſunt dici pōt ꝙ ſine persona huiuſmodi fuerit neceſſarius defenſor, putà ꝙ ab *quo ex* litigatoribus in iudicio nominatus extiterit, ta materiam legis.2.C. ubi in rem actio,&c. quoniam uenter.§ in alijs,extra ut lite non conteſt.& p Bald. uthē nunc ſi hæres.col.1,C.de l tig Siue non fuerit atus,ſed pro ſuo intereſſe ad cām uolūtarie ad execuē impediendā acceſſerit ratione ſui intereſſe ac pro præiudicii nullitatē proponere, uel eam iam propo*n proſequi* poterit.arg l.ille à quo uiſta.l.ita tamen. oties.ff. ad Treb. & ibi Bart.in l: ſi quis libertatem, pet.hære. & l. Titia.ff ſol. mat. prout talis perſona t ratione ſui præiudicii appellare: vt habetur in l. cta.ff.de inof. teſta.& in l.a ſententia & l. ſi perlu-

D 2 ſorio,

ſorio.& l. ſi à creditore.& ubique Doct.ff.de app. l. ſuperatus.ff.de pigno l. à Diuo pio. §. ſi ſuper rebus ff. de re iud.l.parētes. C.de euict.c.2.in fi.ut lit.pend. in 6. c. cum ſuper,de re iud.c.ueniēs,el 2.vbi latisſimè ſcribentes. de reſti.ponit Rot,deciſ.282.not qualiter in antiq. & Alexan.conſ.101.in prin.lib.5.Et qm̄ materia hęc tertii pro ſuo intereſſe cōparentis eſt valde vtilis & frequens, ideo aliqua hic magis utilia repetere non erit incongruū. Et expediemus(quoad materiam noſtram) articulum, ponēdo regulā,& quatuor illius declarationes, ſeu ampliationes,totidēque reſtrictiones ſeu limitationes ad eādē.

5 Regula igitur ſit, quilibet ratione ſui pleni, uel talis qualis præiudicii,de nullitate dicere poteſt,& hoc per iura ſuperius allegata.

6 Hanc regulam primo(ampliando)declara nedum ratione ſui priuati iuris, uerumetiā reſpectu iuris publici ac publicæ utilitatis procedere: & propterea ſi extaret ſtatutum ꝙ relegatus ſeu bannitus pro homicidio, impunè offendi poſſet,cum ſtatutū huiuſmodi publicam utilitatem concernat,iuxta no.in l.1.& 2. C.quand. lic. vnicui. ſi iud.ſe uindi.cū aliis, de quibus per Dec. in conſ. 327. col.2 nu.3.in fi.poſſet unuſquiſq; de populo in iudicio cōparere, & homicidā taliter bāniti,ēt per remediū nullitatis defendere ac tueri:illique taliter comparenti obiici nō poſſet,ꝙ ſua nō intereſſet per do. Bart. quam ibi ſequuntur Ang.Salic.Fulg.& Pau.de Caſt. in l.vbi pactum. col.pe.uer.ſtatuto cauetur ꝙ eſt bannitus vbi per d. Alexan.C.de tranſ.& Bal.in l decurionum. C. de infa. Abb. in c. illa.de accuſa.cū aliis de quib. per Fel. in c.Cum ſuper col 5.uer.non ſolū pro intereſſe,de ſent. & re iud. & Hip. de Mar. in l.ſi quis.5.reperio etiam, nu. 141. ff. de quæſt.max. ꝙ iudex in irritandis proceſſibus potius quā extinctione corporis humani promptior eſſe debet ſecundum Bal.in conſ.347. ecce formata, in fin. libr.3. quem retulit & ſecutus eſt Aym. conſ.2.in fi.

8 Prout etiā quilibet poſſet comparare in qualibet cauſa publici iuris,ut ſunt cauſę populares;uidelicet ne quid

in loco

in loco publico fiat, vel vt in flumine publico nauigare liceat &c. Item vt via publica liceat vti, de ſimilibus quæ iuris publici humani exiſtunt, vt l.2. poſt princ. & l.2 §. 1. ff. de interd. vel ne quid in loc. ſacro fiat, & quod factũ eſt reſtituatur, aut de mortuo inferendo, vel ſepulchro ædificando, aut ad defenſionem & tutelam magiſtratuum & ſacerdotũ: quia quod tales defendantur, publici iuris eſt l.2. §. 1. ff. de inſt & iur. l. ſi quis in hoc. C. de epiſcop. & cle. iunct. d. l.2. ff. de interd. Quod enim in religionem cõmittitur, in omnium fertur iniuriam, inquit tex. in l. Manichæos. C. de hære & Manich. & ponit Anch. conſil. 15. ſpiritualis, nu. 4. Et ideo prælato defenſionẽ rerum eccleſiæ negligente quilibet poſſet de nullitate cõtractus alienationis rerum ipſius eccleſiæ opponere: ut ſentit Rot. dec. 159. not qualiter, in aut. & tenet Alex. in l. quod dicitur poſt Ioan. de Imo. ff. de verb. obliga. quos ſequitur Matth. de Affl. deciſ. 107. in cauſa domini, nume. 3. & pro quo videtur gloſ. in verb. œconomos, in l. iubemus in §. ſanè, de ſacroſ. eccl & glo magna, in vlt. parte, in c. cum eccleſiaſticæ: de excep. & in c. ſi quis presbyterorum, in ver. perſonis, de reb. eccl. non alie. cum alijs ad propoſitũ congeſtis per Fel. in c. cum olim, col. 2. de teſt. & in d. c. dilecti, col. 3. de maio. & obe. & Ang inſt. quib. alie. non licet. col. 3. in prin. & ponit Lap. alle. 11 tract. 7 & Hipp. in d. l. Si quis. ver. item eſt caſus, num. 131. ff. de quęſtione. Cum enim talia ſunt publici iuris diuini, ac vtilitas religionis & eccleſię procuretur, idcirco quilibet audiendus

10 erit. cap cum in cunctis. de his quæ fi. a ma. par. cap. c. Nicena. 31. diſtin. quinimo nemine comparente nullitas hoc caſu ratione dictæ publicæ vtilitatis ex officio a iudice ſuppleri poſſet: vt volu. Bald. in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. colum. 13. ff. de pact. in l. planè. in fi. ff. de per. hær. cum alijs, de quibus per Alexan. in conſil. 77. Viſis dubitationibus, colum. pen. verſicu. ſecundo reſpondeo. lib. 3. Maximè quando nullitas ex facie actus reſultat: quia tunc iudex ne ſe fundet in actu nullo, poteſt & debet ex proprio officio ſupplere: vt volu. Cardina. in

cle.1.q.19.de re iud. Et idem Alex.in conſil. 218.ponderatis,col.1.uer.tertio,lib.6.Anch conſi 6.viſo.colum.3 ver. contrarium credo. Talis enim dicitur probatio pro bata & liquida ex lege inſurgens: vt voluit gloſ. in l. ſi tutor. C.de peric tut.& Bart.in l.neceſſarijs.C.de acquir.hæred. idcirco reijci non debet, vt per Bald.in l.vnica,colum.2. ver.ex hoc C.ne lic.ter.prouoc. facit tex.in l. Mercalem. C.de condi.ob tur.cau.& glo.in l.1.C.vbi & apud quos,&
12 not. cauſam quæſt. de iud. Poterit itaque unuſquiſque comparere,& officium iudicis implorare, vt recipiat defenſiones abſentis criminaliter inquiſiti,& ad hoc opponere nullitatem proceſſus ſeu banni: hoc enim publicè intereſt.l. ſeruum §. publicè. ff de procur.l.pen.§. ad ermē.ff.de pub.iud. & per Angel. in l.quos prohibet. ff. de poſtul.& in l.ſicnt §.ſi procurator. ff. quib.mo. pign.vel hip. ſol. prout refert & ſequitur. Curt.in tract. de teſtib. concl.29. in fi. Defenſio namque & innocentia nunquã excludi debent cle.paſtoralis.de re iud. cum alijs de quibus per Alex.conſ.123. Viſo,col.2.lib.5. & Deci.conſi.7. nu. 8. quinimo ex officio boni iudicis inueſtiganda eſt. l.& ſi non defendatur. ff. de pœn.l.1.§.ſi ff.de quæſt.Bar. in conſi.84.in cauſa ſtatij,in fi.Vbi aũt iudex poteſt ex officio ſupplere, põt quemlibet etiam ad id comparentem audire. vt arg.text.in l.ſeruus bonorum. ff. de bo.poſſ. & latius firmat Dec.conſi.429. licet,col.2. in princi. lib 3. poſt Imol.& Franc.in c.cum parati, in prin. de app.quia etiam nullitas eſt ac dici conſueuit defenſio ut per Ioan. And.in c.1. de reſcrip. in 6. in Nouel. cum alijs, de quibus ſupra rubr.ſen.q.1 præſentis tract.
14 His igitur ac ſimilibus caſibus dici non põt, quod aliqualiter non interſit comparentis:ex quo ea quæ publici iuris ſunt principaliter, ſunt etiam iuris ſingulorum ſecundario,vt vol.gl. in l.popularis in verb. non poteſt. ff. de popul. actio. & not.in l.1. §. huius autem ſtudij. ff.de iuſt.& iur. Vnde non ſumus extra regulam omnino.& q̃a inhabilis ſemper reputat habilis quando actus tendit in bonum public. arg.tex.in l.ſi quis in grau: §. hi quoque.

& ibi Bal. ff. ad Syl. c. de quibus meminit idem Hip. in d. l. ſi quis. v. & vltra prędictos nu 142. de q. Aym. conſi. 332. homines. col. 13. ver. 2. reſpondeo, & 195. in fin.

15 SECVNDO principaliter (ampliando) declara regulam, ſupradictam, videlicet, tertiam perſonam pro ſuo intereſſe comparentē de nullitate excipere poſſe, etiam ꝙ cauſa expreſsè commiſſa foret, cum clauſula videlicet nullitatibus & quauis app. remotis, &c. Talis namque clauſula ad tertij præiudicium non ſe extendit: & propterea illa non obſtante, taliter comparens nullitatis remediū intentare poterit. per tex. & glo. in verb. intentionis in c. ſuper eo. de offi. del. ponit Bar. in l. 1. §. interdū. ver. quæro, & c. ff. à quibus appel. non licet & Feli. in c. veniens. el 2. ver. prima conclu. de teſt. ponit Iaſ. in l. à Diuo pio. §. ſi ſuper rebus. col. fin. verſi. ad idem facit ff. de re iud. & Bal. in l. cū filius. per illum tex. ff. de mili. teſt. cū aliis de quibus per Dec. conſi. 664. viſo. nu. 7. vbi hoc te-
16 net. lib. 5. & ponit Ant. Corſ. in ſing. in verb. clauſula. & idem Dec. conſi. 198. col. 4. in prin. per nullam etenim verborum plenitudinem, quæ in reſcriptis: an alibi ponatur, nunquam ius tertij intelligitur ſublatum: vt ibi per eos, & facit text. vul. in l. iij §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loco publ. & l. ſi reſcripta. C. de prec. imp. off. canoniſata in c. reſcripta vbi glo. magiſtratus 25. q. 2. hinc vide-
17 demus obligationes ac inſtrumenta quantumuis prægnantia & guarētigiata, contra tertias perſonas in eiſdē non comprehenſas, non habere ſolitum fauorem nec eo modo exequi poſſe, quo in perſonas obligatas & contrahentes exequeretur: vt magiſtraliter voluit Innoc. in c. quia. v. de iud. & Bal. in l. 1. col. 2. C. comm. deleg. Alex. in l. 1. §. fi. in prin. ff. ad Treb. Franc. in c. ex ratione. col. 26. q. 5. de app. Imol. in cle. 1. col. 3. de re iud. Fel. in c. cū ſuper, col. 6. ver. amplius dixit, de re iud. cū alijs, de quib. per Alex conſi. 65, viſis. col. 3. ver. vnum eſt, & conſi 188. viſo proceſſu. col. 1. in prin. lib. 2. & Deci. in conſil. 198. nu 5. lib. 1. & ponit Alex. conſi. 86. lætatur, in fin. lib. 7. & optimè in conſi 83. viſo, colū. fin. lib. 3. & conſi. ſeq.

col.2. in fi. cum ſi. ſicuti etiam de ſententia dici conſueuit, quæ non eſt contra tertium exequenda ſine cauſę cognitione, ac nouo proceſſu: vt docet Rot.482. ſi ſententia in no. & deciſ. Neap. ut per Capi. deciſ. 128. in cauſ. dom. in fi. Si modo iſte tertius non eſſet hęres condemnati vel obligati iuxta doct. Bar. & Ang. in l. poſtulaſti. ff. ad Treb. cum aliis, de quibus per Iaſ in §. fuerat ſuper glo. in verb Tranſtulimus, nu 60. inſtit. de actio. Et plenius ponit & declarat Boer. deciſ. 10. & 52. in prima parte loquens de hęrede & ceſſionario: contra quos antequam fiat exequutio, ꝙ ſint tales, cõſtare debet, aut fideiuſſor iudicii, vt plenè per Guid. Pap. 26. fuit in q. 3. & Anch. conſi. 35. apud intelligentes & conſil. 133. ſatis, col. 1. Aret. conſi 132. diligenter, in princ. ita intellige Roman. conſi. 38. Goza, conſi. 95. colum. pen. nu. 8. vbi limitat. & vide Rot. 338. in antiq. facit 552. oblig. in fin. cod. lib. 8.

18 TERTIO (ampliando) declara regulam prędictã ꝓcedere etiam ꝙ exceptio nullitatis ipſi reo in cauſa principaliter exiſtenti non competeret, putà quod eſſet hæres inſtitutus, qui contra legatarios vel fideicommiſſarios nullitatem teſtamenti obiicere non poteſt: Filius tamen præteritus, vel quilibet alius ad cãm, forſan inter eoſdem hæredẽ & legatarios motã pro ſuo intereſſe veniẽs, nullitatẽ eiuſdẽ teſtamenti proponere poterit, per tex. in l. Ita tamen. §. quoties. & ibi Bar. in prin. cum alijs iuribus per eum alle. ff. ad Treb. & ſequitur deciſ. Neap. 235. An tertius in vlt. col. prout videmus quod licet cedens non poſſit de nullitate aut ſimulatione ceſſionis opponere, illud tamen poteſt tertius, prout dicit Bart. in l. per diuerſas. 5. præſumitur, &c. C. mand. quem ſequitur Alex. conſi. 36. viſo, in prin. lib. 2.

19 Quinimo eidem tertio pro ſuo intereſſe nullitatẽ opponenti non obſtaret exceptio trium conformium iuxta terminos cle. 1. de re iud. vt voluit Car. poſt Ioan. de Lig. quos refert & ſequitur idẽ Fel. in d. c. veniẽs. col 6. in prin. & vĩ deciſ. dominorum deciſ. 3. ſub rub. de ſenten.

& re

& te iud.in antiq.de Biſlig. & dec.165. nota q ubi ſunt eo. tit.in antiq.quod intellige prout ibi, & tenet Alex.d conſi.83. uiſo,col.fi lib.3. & conſi. 84. in cauſa, col.3.in prin.eod.lib.

20 Prout etiam nõ obſtaret eidem tertio confesſio,ſeu renunciatio ipſius rei principaliter conuẽti, ut docet Bal. in aut.nũc ſi hæres.col.2.de lit.& canoniſtæ in d.c.cũ ſuper.& ſentit Alex. conſi. 188. uiſo proceſſu, col.fi. lib.2. Minus obſtaret ſibi ſuſpẽſio petitorij:quia hic tertius ſuſpenſionem huiuſmodi non obſtante in petitorio audiri deberet,ſecundũ Rot. deciſ.185 nota q ubi quis in antiq. & deciſ.149.ſi inter.in no.prout etiam dicit qđ exceptio ſpolij & attentorum ipſi tertio non obſtant,quo minus illis nõ purgatis etiam in cauſa poſſesſionis, ſeu proprietatis audiri posſit, iuxta notata p glo. in c. non ſolũ, & c. Romana § in alium,de ap.lib 6. Io. Monq. in c.Cupientes, de elec.eo.lib. & tenet Rot.deciſ 438. fuit dubitatum pone q, & 149. ſi inter Titium. in no. & Abb. in c.in literis,in vlt.col. de reſtit ſpol. & in c. ſuper ſpoliatione,in 3. not.de ord co.Io. Mil. in uerb. exceptio ſpoliationis.Feli.in d.c.ut nlens,in 4 col. Et intellige dummodo taliter comparẽs ab ipſo ſpoliante uel attentante cauſam non habeat; vt declarat deciſ Neap. 354. in cauſa,nu. 21. Et in ſumma iſte tertius quaſcunque exceptiones ex perſona ſua ſibi competentes allegare poterit,puta iudicem ſuſpectum. ut in c. cum ſuper, de offi. deleg. Abb.& Fran. in c. ſpeciali,in 10.q.de ap. Corſet.in ſing. in uerb. recuſatio.Vel ẽt ſi iſte comparẽs foret defenſor neceſſarius,priuilegiũ fori opponere poſſet, ut in c. Clericum nullus 11.q.1.& ponit Abb. in c.quoniã frequenter.col.11.nu.28.ut lit.non conteſt. Quamuis legiſtæ cõtrarium teneant, per text. in l. uenditor.ff de iud. prout etiam poſſet ex eius perſona etiam poſt publicationem & cauſæ concluſionem, reſtitutionem petere: vt per Bal. in d.auth. nunc ſi hæres:C.de tit. & deci. Neap. 15. Vtrũ ſi author & deciſ. 235, ac teſtes examinare, ut ibidem. & per Bar. in l. ſi perluſorio.ff.de ap.cum multis ſimili.

ſimili quæ ad iſtud propoſitum congerit. Felin. in c qualiter & quando, el primo. col. 7. ver. Secundò limita niſi tertius. vbi videre poteris. extra de accu.

21 Quarto & vltimo (etiam ampliando) ſupradictam regulam declara unumquemque pro ſuo intereſſe audiri debere, ac nullitatem obijcere poſſe, etiam quòd rebus principalis hoc recuſaret & expreſsè, prohiberet: ut in l. principaliter. la 2. C. de lib. cauſ. & in l. ſcientia, & d l. ſi perluſorio. ff. de ap. & doc. in d. veniens, & c. cum ſuper, & declarat Bald. in l. vnica. C. ſi unus ex pluribus. Spec. de ap. §. 1. col. fi. ver. ſed quod ſi ille, & Bal. in d. auth. nunc ſi hæres. 2. col & Alex. ad Bar. in d. l. ſi perluſorio. in verb. ad teſtes, in fi. & facit tex. in l. ſæpe. §. ſcientibus. ff. de re iud. Quinimo ſi principalis cauſę defenſio ad ipſum cōparentem ſpectaret, & de colluſione inter litigatores veriſimiliter dubitaret, poſſet eundem a cauſa remoueri facere: vt in c 2. de proc. in 6. l. ab executore. §. alio & d l. ſi perluſorio, ff. de ap. & declarat Bald. in d. auth. nunc ſi hæres. 2. col. & doct. in d. c. cum ſuper. vbi videre poteris.

22 Modo limitando, & reſtringendo regulam ſupra ſcriptā, declara ꝙ tertia perſona in iudicio comparens, ac nullitatem proponere volens audienda erit, dummodo in primis conſtet indici, de intereſſe taliter comparentis, quando non vocatus neque ab alio nominatus voluntariè ad cauſam accedit, & hoc p l. 1. de app. recip. in princ. c. non ſolet. 2. q. 6. c. cum inter, de elect. c de his, qui accu. cum alijs, de quibus per Dec. in conſ. 302. nu 4. & Aegid. conclu. 29. in fi Audiri etenim non debent hi, quorum

23 non intereſt, vt in præall. iurib. & propterea tertius non poſſeſſor. audiri non debet ad effectum impediendum ſequeſtrum beneficij ab altero poſſesſi, etiam ꝙ ius ad beficium huiuſmodi pręendat: Nam ꝙ illius fructus ſub ſequeſtro & in loco tuto ponantur, eſt ſibi potius vtile, quam damnum, & propterea ad ſequeſtrum impediendum nō auditur, vt declarat Rot. deciſ. 394. Nota quod ſi feratur, in antiq. & 390. Si feratur, in no. Prout non deberet audiri etiam quo ad impediendam misſionem rei

non

non vacantis;ſed ab alio occupatæ Ex quo eo modo quo poſſeſsionem a primo auocare potuiſſet, poterit eandem auocare a ſecundo poſſeſſore.ideo ſua non intereſt, vt declarat Inno.ab omnibus approbatus.in d.c.veniens,de teſti.& Bar.in l.a diuo pio.§.ſi ſuper rebus.col.2. de re iudi. & l.penul.ff.de petitio.hære & l.ita tamē.§. quoties. ff.ad Trebel. & ꝙ nullitas non posſit proponi per eum cuius non intereſt,tenet Rot.deciſ 845. patronus, in col.pen. prope fi Paul de Caſt. conſ. 160. ad primum, in fi. quod refert & ſeq. Aym. conſil.177. ſcripſi in fi vbi vide & cōſil.179. in cauſa, colum.2. verſic. 2.reſpondeo,& conſil. 182 videtur,col.2.

24 Satis autem fuerit docere de intereſſe cōparentis ſummariè videlicet per iuramentum,vel vnum teſtē,aut aliàs ſaltim apparenter, quamuis probatio oīno non concludat:quia talis probatio præambula & præparatoria,nō autem deciſoria exiſtit,ideo ſatisfiet ſummaria ut d. l. a Diuo pio § ſi ſuper rebus, de re. & l.3. § cauſa.ff de Carbo. edict ponit Bart.in l.1 § ꝙ ſi ſit aliqua.ff.de prçto.ſtipul. & l. ſi quis alibi.§.ſi quis ex his.ff lib.agn.& Bal.in l.eum quem colum.3. verſ dic, pro ſolutione.C. de fideicom. & Rot. Deciſ. 53. Nota quod vbi ſunt in auth. cum alijs de quibus per Canoniſtas in dic. cap veniens. Vbi Felin. poſt alios col.4. verſic. quinta concluſio, &c. cum ſuper colum 6.de re iud.

25 Secundò (limitando) dictam regulam declara & intellige,quòd taliter comparens admittendus erit,& recipietur in ſtatu & terminis, quibus tunc cauſa reperitur, vt in c. ſi.in fi.vt lit.pend.lib 6. Bal.in l. ſi eo tempore.in fi.C. de remiſſ. pigno. vbi voluit quòd tertius pro ſuo intereſſe ad cauſam veniens,eiſdem terminis arctetur, quibus arctantur ipſimet litigatores. per c.vt circa, de elec.in 6. & ſequitur deciſ.Neap.235. An tertius col fi. Anch conſil. 87 omisſio,col.1.in prin.Aym conſi 14.procurator fiſci, col 2. Et propterea ſi ex ſtatuto vel alias inſtantia ad nullitates proponendum tunc temporis eſſet perempta, & tertius comparens litem huiuſmodi agitari ſciuiſſet amplius

plius ſuper nullitatibus non audirentur: quia ꝑcluſa via principali litigatori cenſetur etiā tertio eidem principali adhærenti præcluſa, ut not. Per. de Ancha. in cle. conſtitutionem. de elec. & in d. c. 2. in fi. vt li. pend. li. 6. & trad. Alex. poſt Bart. in l. ſi perluſorio, in verb. teſtes ff. de appel. & in conſil. 82. in cauſa inter Petrū, col. fi. li. 1. prout idem ſeruari videmus in adhærentibus appellationi ab alio interpoſitæ: quia intra tempus ſtatutum ad appellandum, videlicet, decem dierum adhærere debet. vt gl. in c. vt circa, in verb. adhærentes, in fi. de elect. & in c. cōcertationi. in verb grauatū. in fi. de ap. lib. 6. Tenet Bald. in auth. hodie. in fi. C. de ap. & Rot. deciſ. 225. adhærentes, in no. cū alijs de quibus per Fel. in d. c. ſuper, in fi. de re iud. & Alex. in conſil. 101. viſo, 1. & col. 1. & conſ. 135. ponderatis col. 2. ver. & eo magis. lib. 2. & Gui. Pap q. 13. ego retuli.

26

Et intellige (vt dixi) quando taliter comparens habuit notitiā litis motę, ſecus ſi eam ignoraſſet: quia tunc ſibi non imputaretur, argument. c. quamuis, cum materia, de re iud. & l. ſępe. ff. eo tit. Card. in cle. 1. q. 4. eo titu & Feli. in d. c. veniens, col 4. ver. ſecundo fallit. de teſti. & notabis vnum in hac materia, ꝙ in caſibus in quibus ſententia nocet tertio, non nocebit, ſi lata fuerit contra abſentem, aut non defenſum: vt tenet & latè comprobat Alex. conſ. 84. in cauſa, col. 1. & 2. lib. 3. Et Hypp. ſingu. 4. incipiente, Quamuis aliquo caſu, &c. & Mattheſi. ſingu. 26. Nota regulam &c. Et Boer. deciſ. 79. col. 2. nu. 4. prout etiam eidem tertio nō conſueuit nocere ſi ſententia nulla per reſcriptum principis confirmaretur ſecundum Ange. conſ. 85. in cauſa quę vertitur, col. 4. lib. 3. quem etiam refert & ſeq. Curt. ſenior. conſi. 62. magnifice vir, col. 3. verſi. confirmo vlt.

2 Tertio (limitando) ſupraſcriptam regulam declarat, tertium comparentem, ac nullitates proponere volentem audiendum fore: dummodo non abſit præſumptio malitiæ, ſeu calūniæ, ꝙ talis veniat ad cauſam vt faueat ipſi reo conuento, & cauſam impediat & differat expeditionem: tunc enim audiri non deberet ad effectum im-

pediendi,

pediendi.arg.c.ſuſcitata,extra de reſtit. in integ. & gl. in c. ſuper eo.in uerb. tenebat, de off. deleg. ponit Fel. poſt alios in d.c.ueniens,col 3.verſ.Fallit primo. de teſti. &
28 dec Neap. 225,colu 3.nu.5. Debet namq; quis pro ſuo iure ac prçiudicio, non autem ad vtilitatẽ & commodũ rei conuenti principaliter ad cauſam accedere: vt declarat Bal.in d.auth. nunc ſi hæres,2.col,uerſi. quartum corollarium.C.de litig. poſt Inno.& alios in d. c. cũ ſuper, & Anch. conſ. 104 pro declaratione, in fi. calumniæ tamẽ & malitiæ præſumptio ceſſaret,ſi nullitas ex aduerſo allegata,ſeu intereſſe cõparentis appareret uel ruſultaret ex actis:quia tunc dicitur euidẽs & notoriam,ac omnem malitiam & calumniã excludit: vt per Alex. conſi. 232. col.1.nu. 17.lib.4.& conſ. 77.nu. 2.libr. 2. & Deci.conſ. 8.nu.7.lib. 1.

29 Quarto & vltimo (limitando) ſupra ſcriptam regulam declara & intellige, dummodo perſona ipſius cõparentis ſit habilis & capax ad huiuſmodi remedium in iudicio proponendũ,quia aliàs non eſſet audiendus: puta ſi eſſet excõmunicatus.per c.pia,in fi.de excep.lib.6.quoniam ex quo uenit ad cauſam,ueluti actor,ſi fuerit excõmunicatus,non poterit dicere de nullitate: vt vol. But. Imol. & Abb. in c.ſignificauerunt,vbi etiam Fel.ibi. col. 6.in fi.& in c.fi.col.3.16.Fal. extra de excep. poſt Anch. in conſ.329.ad dubia,per.c.1.de reſc.in 6. Secus ſi in cauſa eſſet reus: nam excipiendo & ad defenſionem ſuper nullitate ẽt excommunicatus audiretur:ut per Bald. in c. intelleximus, de iu.& Alex. in l.de pupillo.§. ſi procura-
31 tor.circa.fi ff. de op.no.nunc.Et quod dicimus de excommunicato, intelligimus ẽt de quocunque alio inhabili & incapaci in iudicio ſtandi, ut puta ſeruus, religioſus, filiusfamilias, & alij,qui ſine conſenſu ſuperiorum regulariter in iudiciis ſtare nõ poſſunt.Materia etenim & remedium iſtud nullitatis ſine iudicio expediri nõ poteſt: ut inquit Bald.in rub. C. quo ap. non reci. Idcirco incapaces iudicii poterunt & debebũt ab huiuſmodi obiectu & exceptione repelli.

Quid

32 Quid autem ſi de illo falſo procuratore, qui ſub nomi ne ueri procuratoris egerit & ſuccubuerit,ac poſteà hęres ab eo,cuius nomine egerat,inſtitutus, uult agere de nullitate ſententiæ contra ſe procuratoris nomine latę, nun quid ſit audiendus,fuit antiqua quæſtio Pilei: & concludi conſueuit quod talis non ſit audiendus: cum ſentētia huiuſmodi quoad ipſum falſum procuratorem lata, ualuerit,licet reſpectu domini non fuerit ualida: ut tenuit glo.in l.ſi expreſſum,in ſi de appel. quam ſequitur Rot. ut per Aegi.conclu.29. ſententia.per l 3. §. falſus. ff. rem rat.hab. & c.51. ff. de ſuperfi. Vnde talis, in exceptione huiuſmodi ſummoueri debebit prout concludebat ille antiquus doctor,quem ſecutus eſt Spec. in tit. de ſent. §. quoniam.col.4. uerſi quid ſi procurator, ubi latè ponit, Io. And. qui etiam ponit quæſtionem de iudice ſuccedente illi, contra quem ſententiam tulerat,nūquid poſſit proſequi cauſam nullitatis eiuſdemmet ſuæ ſententię: ibi uide per eum, & Rom. qui pręmiſſa ſequitur in l. ſtipulationem. la prima. q. 21. de uer obl. ſenſit Anch. conſ. 333.ad dubia,col. 2.nu.6. Bal. in l. modeſtinus. ff. de ſol. & melius in l. ſi creditoribus, ubi etiam Fulg. C. de ſer.pig manudati. & Ruy. conſi.53.col.6.uerſic.alia etiam ratione lib.2.

33 NVNQVID autem (aliquo modo) ſimpliciter appellare prohibitus, intelligatur etiam prohibitus dicere & excipere de nullitate? Breuiter omisſis pluribus,dicendum eſt quod nō:quia cum appellatio,& nullitatis dictio, ſint duo iuris remedia adinuicem ſeparata,ac ex diuerſa cauſa oriētia,remoto ſimpliciter uno remanet aliud & prohibitio & remotio huiuſmodi ad aliud extēdi nō debet, tanquā a iure communi exorbitans & odioſa, vt uidetur deciſ. Bal. in l. eos. § ne temere in prin. per illum text. C. de appel. dum inquit,ꝙ lex pœnalis ac prohibitiua appellationis ad nullitatem, quæ ſeorſum ab ipſa appellatione examinatur,non extenditur,per illum text. in l.cō tra maiores C.de inof. teſt. Secus ſi nullitas eſſet permixta appellationi ſecundum eum. & idem Bald. in l. cum

lege.

lege.in princ.C.de epiſ. & cle. aſſerens ꝙ licet ex forma ſtatuti teſtamentum inſinuatum reprobari non posſit: poterit tñ dici nullum ex defectu ſolemnitatis.Idē etiā ſentit add. ad Spec col. 18.uerſi.ſtatutum dicit, & in talę pactum.§.qui prouocauit.q.13.ff. de pact. & ponit Franc. in c. dilecto,q. 57. cum ſeq. extra de ap.Et ꝙ remota appellatione reliqua iuris remedia non ſint ſublata,eſt communis ſententia doctorum,ut inquit Deci. in conſi.533. iuridicas.col.2.in prin.per tex. in l.domus. in prin. ff. de ſerui.ruſ.præd.& l.planè ubi Bart. & alij. ff. quod ui aut clam. tenet Guid. Pap. quæſt. 38. uerum quia & eſt bonus in c. ut concertationi. ubi in terminis noſtris hoc notant Philip. Franc. & alii de ap. lib. 6. & text. in c. inter cæteras. de re iud. & c. licet in fi. de ſent. excom. in 6. & in l. ſi expreſſum. ff. de ap. cum ſimil. in quibus patet ꝙ remota, ſeu deſerta appellatione, quis non prohibetur uti remedio nullitatis: ex quo appellationis prohibitio, uel illius remotio,aut omisſio nullitatis defectus & uitiū non purgant:ut inquit Alexand. in conſil. 123. diſcusſis. col.5.lib.1.& conſi.47.in fi lib. 5. & deciſ. Neap. 354. in cā nu 18.& Lap.alleg.1 uerſ. ſecundo præſuppoſito 3. cū ſimil.& tenet. Ang. in conſ 107. Iacobellus in prin.

34 Et propterea uidemus ꝙ licet in cauſa momentaneæ poſſesſioni de iure ciuili appellari non posſit,ut l.vni. C. ſi de momentanea poſ. & trad. Deci. aſſerens communem eſſe opinionem doctorum.in conſ. 28. diuinū. col. 3. Poterit tamen per uiam nullitatis ſententia in cauſa huiuſmodi lata, impugnari: vt uolu. Bal.in l. vni. col. 2. C.ne in una.ea.cauſ.& in d. l.uni. col. 3. in prin. C. ſi de momen.poſ.cum alijs de quibus per dominū Alex conſ. 2.conſideratis.col.3. uerſi. quantum autem ad dubium lib 3.& Iaſ.l. 1.in prin.col.4. uerſ. ulti. Anch. de iuſtitia & iure & in l. Titię textores. §.1.de leg.2. Aret. conſ. 75. diligenter,col.pen.in fin.

Siue igitur quis renunciauerit appellationi,ſiue ab ea per ſtatutum, uel alias prohibeatur, quominus nullita-

35 tis remedium intentare posſit,prohibitus nō uidetur: ex

quo

quo renunciatio & prohibitio huiuſmodi (ut dictum eſt) ſunt ſtricti iuris, nec comprehenditur id, quod fuit expreſ ſum: ut uoluit Bal. in l. prima in ultimo not. C. de edic. diui Adr. toll. cum aliis, de quibus per Alex. in conſ. 56.
36 Aldronandus, lib. 5. & conſ. 188 Viſo. col. fi. lib. 2. & Dec. conſ. 377. & 379. requiſitus. ſecunda col. lib. 3. Aret. conſil. 75. diligenter col. pen. Et intellige quod remota, ſeu deſerta, uel alias prohibita appellatione quis non eſt remotus, neque prohibitus dicere de nullitate, ſeorſum, & principaliter ab ipſa appellatione: quoniam nullitas illa quæ acceſſoriè ac uirtualiter ineſt ap. & incidenter cum ea deduci uidetur, iuxta text in l. Carm. pia, ff. de iurep. & l. quæd. mul. ff. famil. erc. per remotionem principalis, uidelicet ipſiuſmet app. ipſa etiam nullitas tanquam acceſſoria remota intelligitur: vt decl. Bal. & alii in locis de quibus ſupra. & idem Bald ſeu Tancred. in ſumma ſua, in tit. de ap. quæſt. fin. & in l. prima, in prin. C. de ſent. ex peric. recit. & in d. §. qui prouocauit. quæſt. 13. & Franc. in d. c. dilectio quæſt. 49. & in c. interpoſita. §. fi. uerſi quartò quæritur extra de appel. & declarat Bar. in l. 1. col. 4. uerſi. Nec obſtat. C. quand. prouoc. nõ eſt nec. & Anch. in cle. 1. in prin de re iud. Et Fel. in c. Si autem. col. 4. uerſi. per illum textum dicit Inno. de reſc.

Et non tantum ſimpliciter appellare prohibitum, non cẽſetur prohibitus de nullitate excipere, quinimo etiam ꝙ quis expreſsè prohiberetur dicere de nullitate, ſeu ꝙ ipſa nullitas per ſtatutum, uel alias eſſet remota, adhuc tamen ſuper ea in multis caſibus audiendus foret; ut putà ſuper nullitate ex defectu poteſtatis & iuriſdictionis
37 proueniente: quia quantumcunque per ſtatutum, ſeu reſcriptum, prohibeatur ſeu remouetur nullitas, in tali prohibitione ſeu remotione non includitur nullitas ac defectus iuriſdictionis, vt uoluit gloſ. quam ibi communiter ſequuntur doctores, in cle. 1. in fi. de ſequeſt. poſ. & fruct. Baldus in l. generaliter. 2. col. de epi. & cle. Paulus Caſtrenſis in l. fi: C. de arbi. Corſet. in ſingul. in verb. ſtatuto cauetur. Abb. conſil. 82. conditor. col. penul. libr. 1.

Deci.

Deci. conſi.520.in cauſa,in fin. & conſi 360 Perſcrutat s.in prin. & Io. Bapt. Peruſin.in tract. de aib lib.7 c. 1. uer. prima regula eſt communis opinio doctorum, vt aſſerit Alexan in conſi. 79. in cauſa, & lite, in fin. lib.7. Etiam quod eſſent latè tres conformes ſententiæ,& ulterius qu s ſuper nullitate audiri non poſſet iuxta terminos cle 1 de re iud. quia nihilominus ſuper hac nullitate iuriſdictioni audietur: ut ponunt Doct. in ſupraſcriptis locis.& Idem Alexā.in conſi. 77. in cauſa. colum. 4. lib.2.& Franc. in c. dilecto,quæſt.53.& quæſt. 56. de ap. & Dec. in conſi 38.c.1.col.pen.num.7.lib.1. & conſi. 8. num 8.eo lib.etiam ſi quis iuraſſet non dicere de nullitate, quia adhuc ſuper iſta erit audiendus, vt declarat idem Franc. in d. c.dilecto q.52. uerſi.limita ſexto, & Feli. in c. ex parte.col.5.in 17. fallen. de offi. deleg. poſt Ang. in conſi.184.ibidem relatum & ponit idem Feli. in rub. de fo. comp. & in c. paſtoralis,col.3. uerſi. amplia etiam, de excep & Dec.conſi.434.placet, in fi.ubi loquitur de nullitate laudi ex iſto defectu.lib 3. & Card. Pariſ.conſ. 45. ſatis col. 5.num.29 lib.1. Soc. conſi.95.nu 18. lib. 3 & facit quod ponit Paul.de Caſt. in conſi. 17. lib. 1. cum ſi. late per Aret.d.conſi 75. diligenter, col. pen. & fin. Goza. conſ.72.in cauſa, nu.6. cum ſeq.

39 Poteſtas etenim ac iuriſdictio in omni actu pro conſtanti a lege ex mēte ſtatuentiū continuo preſupponitur ut declarat Bar.in l. 2.§ prætor ait. ff. qui ſatiſ. cog. cum aliis,de quibus per Dec.conſi.490. in cauſa quæ, colu. 4. uerſic. ſecundo reſpondetur,& conſil.360.nu. 2. Ideoco cum deficiat poteſtas iudicantis,non poteſt dici quod ſit ſententia,uel quiuis alius actus iuridicus,prout à lege ſeu ſtatuto preſupponitur: & propterea in primis conſtare debet, ꝙ lex ſeu ſtatutum prohibens dicere de nullitate ſententiæ,uendicet ſibi locum,uidelicet quod illa ſit ſententia,ſeu inſtrumentum, & ſimilia, quia deficiente poteſtate non merentur tali nomine nuncupari, per text. in l. 2 §.iudicatum.ff.de re iud.l.1 § fi.ff ad Tert. l.1. § fi. ff.de pœn. Clem. paſtoralis,circa fi.de re iudi. ideo ſi qua

litas à lege uel ſtatuto præſuppoſita non uerificatur, lex & ſtatutum non procedunt: vt uoluit Bar. in l. 1. §. ait prætor. ff. ne quid in flu. pub. & Bal. in l. ſi quis non dicam rapere. col. 2. C. de epiſ. & cle. cum aliis add. per eundem Dec. conſi. 540. poſt prin lib. 4. & ſic per ſimilem prohibitionem non tollitur, quominus quis poſſit opponere ꝙ non ſit ſententia, putà ex eo ꝙ is qui eam tulit, nulli præerat poteſtati: quia ſimilis negatio nullitatem actus includens, ſub aliquo ſtatuto qualitercunque prohibente, non includitur: ut docet Bal. in l. ſi quidem, in 3. not. C. de excep. & in l. peremptorias, col. 6. uerſ. quæro quid ſit ſtatutum dicit C ſenten. reſcin. nõ poſ. & Gar. in cle. §. fi. col. fi. uer. ſecundò quæro, de ſequeſt. poſſ. & fruct.

40 Et quod non obſtante tali prohibitione, opponi & negari poſſit non eſſe, neque dici poſſe inſtrumentum, uel ſententiã quæ impugnatur. tenuit Bar. in l. 1 §. & parui. col. 2. ff. quod ui aut clam, & in l. non putauit. § nunc quęuis. ff. de cont. tab. & in l. diuus Traianus. ff. de teſt. mi. & l fideiuſ. §. prætor. ff. qui ſatiſ. cog. cũ aliis de quibus per Fel. in c ex parte. col. 3. uer. Sublatis, &c. de off. deleg. Alex. cõſi 33. viſo themate, nu. 2. lib. 1. & conſ. 60. uiſa, col. 5. ubi dicit ꝙ iſtam doctrinam Bar. ſequuntur ubique Doctores lib 2. ſeq. deciſ. Neap. 21. dubitabatur, col. fi. & Dec. conſi. 38 diuino, col. 7. nu. 7. & conſil. 458. diuino, col. 1. Ruyn. conſi. 14. nu. 17. vol. 2. & conſil. 78. nu. 8 uolu. 4. Tiraq. in tract. de retract. fol. mihi 17. ſub nu. 8. cũ ſi. quæ poſuit etiam d. Anch. conſi. 6 viſo, colu. 3.

41 Prout etiam ſub ſimili prohibitione ac generali remotione nullitatum, non uideretur incluſa nullitas ex inhabilitate cõparentium, uel contrahentiũ inſurgẽs: quinimo talis ex coniecturata mente ipſorum ſtatuentium excluſa, & excepta uideri debet: & ideo quandocunque ẽt de ipſa opponi póterit: vt declarat Bar. in d. l. 1. §. & parui & ibi Alexan. & alii per tex. in l. filio. §. contra tabulas. ff. de inoffi. teſt. ſequitur Anch in Clem. 1. in x. not. de re iud. & conſi. 177. uiſis, conſi. 2. uerſi. præterea Aym. conſi. 104. cauſa magiſtri in primo. & Feli. in d. c. ex parte,

in 3.col. uer. quarto limita, de offi. delega. & Rom. in
n ſi.42 cum ſimi. de quibus per Hi. in l ſi quis quæ-
ſi 5. poteſt etiam alio modo nu.10 ff. de quæſt Nã ali-
r dicendo per huiuſmodi generalem nullitatis reſe-
ionem uideretur inducta diſpenſatio, & data facultas
capacibus & inhabilibus ualidè contrahendi, ſeu in
dicio ſtandi cum paria ſint diſponere quod actus ua-
eat, uel quod de illius nullitate dici non poſsit: vt no-
tui per glo fin. in l. qui habeat § 1. ff. de manumiſſ. ex
ſta. & trad. Deci. conſi. 456 nu. 1. & conſil. 557. colum.
na. num. 13.

Diſpenſatio autem, & perſonarum habilitatio præſu-
mi non debet, niſi quatenus expreſsè & legitimè de ea
onſtiterit per tex. in c fi. de ſimo. & in cle. fi. vbi glo. in
verb. approbare. de ſenten. excom. & in c. cum in iure,
de offi. deleg. Spec. in tit. de diſpen § qualiter. uer. nun-
quid, &c. & ponit Alex in eo, quem ſemel conſtitit eſſe
furioſum, quod non præſumitur effectus ſanæ mentis, in cõ
ſi. 147 uiſo themate. colu 3. libr. 7. ſtatutum igitur & di-
ſpoſitio loquens ſimpliciter de perſonis debet intelligi
de habilibus non autem de inhabilibus & à iure reproba
tis l. vt gradatim. §. & ſi lege. ff de mu. & hon. not. per
Bar. in l. habeat. C. de ſac. eccl. prout refert & ſeq. An-
cha conſi 416. plures, col. 1. nu. 2. & conſi. 107. in qõne
col. fi. vbi uide conſi. 202 de iur. communi col 1 defe-
ctus etenim inhabilitatis eſt multum releuans, & reddit
actum retro nullũ. l ſeruus, & ibi no C. de iud l cer. C.
de procur. c. in noſtra eo. tit. & propterea lex inſtruit pri-
mò quærendum de perſonis, nũquid ſint legitimę & ha-
biles ut in l. ſi quæramus. ff de teſta. l. nõ ignorat. C qui
accuſ non poſ. l quidam referunt in uerb. eſſe enim de-
bet &c de iure cod. ponit Dec conſi. 471. Iuridicam, in
prin. lib. 4 quod procedit in quocunque iudicio quan-
tumuis ſummario, ut per Bar. in l. 2 C de edic. di. Adr.
tol. & in conſti ad reprimendum, in uerſi. figura. colu 2.
Bal. in l 3. § ibidem. ff ad exh b cũ aliis de qu b. per. Iaſ.
45 in rub. C. qui admit. & latius per eundem Hip. in d. ſi

quis,nume. 6. de quęſt o. Et hinc eſt quòd iudex (maximè in cauſa ſpirituali) ex officio alieno nomine comparentem ad exhibendum poteſtatem ac mandatum cogere poterit,ſecundũ glo.in uerb.abſentia, in c. 1. de elect.
46 lib. 6.latè declaratam per Feli. in c Cauſam quæ. de iudi. ac etiam ex eodem proprio officio poterit inhabiles comparentes repellere,iuxta not. in l. filius §. ueterani. ff.de procur. & in l. quos prohibet.ff de poſtul. etiam ꝙ eſſent teſtes a partibus inducti, qui ſi inhabiles fuerint ex officio poſſunt a iudice repelli, ut declarat idem Feli. in c.cum i.& a. col.3. uerſic. poteſt colligi. de re iudi. & in c. intimauit.col pen.uerſic. vlterius dicit in te teſt. & Ro.conſi.67.uiſo circa fi. idcirco niſi (ut dictum fuit) expreſsè conſtituerit de habilitate ſeu diſpenſatione, inhabilitatis exceptio,ac nullitas ex ea proueniens in dubio non dicetur per ſimilem prohibitionem ſublata, maximè quando talis inhabilitas à iure naturali proueniret:quia tunc, etiam quòd a principe apponeretur clau-
47 ſula,omnes & quoſcunque defectus ſupplendo, &c. per hoc non uideretur ſatis factum,per textum. in cl paſtoralis §. cæterum. ubi Car. Anchar. & alij de re iud. & ponit Aym.conſil.104.in cauſa mag. in princ. Clauſula & etenim ſupplentes,&c. ad ſolennitates iuris poſitiui tantummodo refertur:ut inquit Spec. in tit. de leg. §. nunc oſtendendum.uerſi. 18. ſupplet. & Abb.in c.illa.nu.3.de elect.Aret.conſi.8 abundè, col.2.uerſic.3. hoc confirmatur.Alexan.in conſi.79.col.5.lib.1. & conſi. 111. perſpectis.col.2. uer.tamen iſtis.lib.6. & Deci. conſil. 602. pen.
48 & conſil.410.colu.4 & Soc.conſ. 164. uiſa bulla,col. fin. lib 2. ſiue etiam quod eſſet appoſita clauſula motus proprii: quoniam per eam non tollitur inhabilitas, neque inducitur diſpenſatio ut uoluit glo. in cle. ſi Romanus. in uerb. ualidam. de conceſ præb.Feli. in c. cauſam, q.2. col. de teſt. & Rot.dec.112.dicebãt domini. & 445. not. licet proprius motus. in no. & plenius ponit Dec.cõſil. 402. uiſis.col.fin.lib 3.

49 Minus etiam per huiuſmodi generalem nullitatis prohibitio-

ionem ac remotionem cenſetur remota nullitas ex
ſtu citationis proueniens. quia cum talis ſit iuris na
is defectus, à principe vel ſtatuto tolli non poteſt
aſtoralis, ver. cęterum, de re iud. i. & ibi Abba de
poſſ.& propr.& in c.cum olim col pen.de re iud.po
: legiſtæ in l.1.C.de legi. & l.fi. C.ſi cõtra ius vel vtil.
& ꝙ talis nullitas à ſtatuto qualitercunque loquen-
prohibente cenſeatur excluſa tenet Innoc.in ca.tua
de cohabi.cle.& mul. Bald. in l.1.col.3. C.quom. &
id.iud.Cald.in conſi.8 in fi. de re iud.Anch. in con-
02. alias 211. incip. de iure cõi. Ang. in conſil.221.
lominũ Obicinũ,& in conſi.145. in facto proponi-
cum aliis,quos refert & ſeq. Alex.conſi.225. in prin.
5.& Deci.conſi.38 col pen.nu.7. & conſi.416 col.4.
7.& conſi.603.viſo puncto,nu.11. & conſi.681. co-
.fi.lib.5.& Abb.in conſi.xcii.Chriſti,vol.1.
rout ẽt ab hmõi ſimplici & generali prohibitione nõ
lligitur comprehenſa nullitas ex capite alterius ſta-
ſeu reſcripti inſurgẽs:ne ſtatuẽtes ſeu reſcribẽtes ſcip
ncõtinẽti correxiſſe videantur.arg.l.ꝑcipimus.in fi.
e ap.& l.fi.C.de teſta.tenet Bart.in l.1.§ & parui.ff qđ
ut clam.& Io.And.in add.Spec.in tit.de execu.ſen.§.
er.16.Bal.in l.1.in vlt.col.de cond.inde.ponunt Doc.
l.c.ex parte,de off.deleg.& firmat Alex.in cõſ..87. vi-
col.4 lib.3.& cõſi.145.viſo proceſſu,in fi.lib.5.& cõſi.
circa col.fi.lib 4.& Anch.conſi.73.viſis omnibus,col.
conſ.147.viſis, in fi.& 271.de titulis,in fi.
nſuper neque reiecta intelligeretur vel excluſa nulli-
ex facie actorũ reſultãs, cum talis dicatur euidens &
oria vt docet Alex. in conſi.59.nu 17. lib.4. (& dixi
s ſupra) remota etenim exceptione ſeu nullitate non
elligitur de notoria & manifeſta. c. iter cæteras.c. qua
te.c. paſtoralis, de ap.c. veniẽs.el 2.de teſtib. & glo. in
xcom.quęſtio.in verb.appellationem, de reſt. ſpol. &
.in cap.ſuſcitata,in verb.ſententiæ, de reſti. in integ.
ſt tex.in l. 2. & ibi glo.de edic. diui Adr. toll. & gloſ.
verſic. imperfectam, in l.1. in § ſiue autem. ff.de tab.

E 3. exhib.

exh b.& in l ſi in alterius,in fi.C ti n .ſe maior. dix.cum al js,de quibus per Abb.in c.ſuper eodem, de off dele.& Anto.Corſet.ſingu.90.al as in verb.excc pt o verſi. ſi ſtatutum tollat exceptionem,&c Aret.d. conſi 75. diligenter in fi.

Et quòd nullitas notoria & manifeſta ſtatuto ſeu diſpoſitioni nullitates reijcienti non includatur, ſed il'o non obſtante proponi poſſit, tenuit Bald.in l.1.C ne li. ter prouo.& in 1. ſi vnus §. pactus ne peteret. colum.14. ff de pact.Imol.& Alexan.in l.de pupillo.§. qui opus colum. pen ff de no. oper.nunc Io.Bapt. Peruſin. (qui fuit Bar.gener) in tract de arb.lib 7. cap 11. col. 1. verſi. ſecunda regula & Abb in conſi.55.in cauſa, lib.2 & conſil.44. in præſenti, lib.1. & Ancha. in conſi. 07 de iure communi. Alex. in conſi 77 v ſis, col.3.in fin lib.3 vbi poſt Imol.refert domi. de Rota ita tenere & etiam idem tenet in conſi. 86. nume.13 lib.2. & in conſi.105 col 2. in fin. lib.5. & Deci. conſil. 8. nume. 8 & in conſi. 49. lib 1. & conſi 404. nume. 6. lib. 3. latiſſimè examinat Franc.in cap. dilecto, quæſtio.52. in 8 limita. de app. & Feli.in c inter cęteras. col.5. verſi ſexta declaratio, de re iud. etiam ꝙ eſſent latè tres conformes, prout latè cõprobat d. Pariſ. conſi. 99 aſſenta. col. 1 nu. 23. lib. 3 poſt Oldra. in conſi. 107. & alios, de quibus ibi. & vide Gozа. conſi 103. col.3. ver.9. & ſi ſententia Aym. conſi .3. nume.4.

Talis etenim ex actis reſultans & notoria nullitas nõ
52 indiget aliqua propoſitione ſeu allegatione: vt trad. Angel. in l.fina. ff de pet. hæred. & Alexan. in l. 1. C. vt quæ deſ.aduo.& Feli.in cap cùm ordinem, col 8. verſic. prima declaratio, de reſcrip. & Deci. in l. lecta, col.9. ff. ſi cert p ta. Ita enim limitari conſueuit illud, quod licet notorium releuet ab onere probandi non tamen releuat ab onere proponendi: iuxta glo. notab. in clem. appellanti in verb iudex, de appel. & Anch. conſi.3 in caſu, colum 2. nu.6. Nam debet intelligi de alio no-
53 torio quàm ex actis reſultante: vt per eundem Feli. in

cap.1.

.1.colum 7. verſic. quarta declaratio,de re iudi.& Go-
. in reg. de annali.in 4. quæſtio. in fin. prout etiam
: caſu non requirete, vt quòd iudex per ſuam interlo-
oriam declararet huiuſmodi notorium: quamuis in
is caſibus ſi iudex hoc faceret, eſſet optima cautela: vt
cet Abb in cap.ad noſtram, lo 2 colum fin.de iureiu-
ndo.& ſequitur Dec.conſil.544.ſereniſ. colum.4. ver-
non obſtat, l. 4. hæc igitur nullitas opponi poterit,
iam quòd terminus ſeu inſtantia ad nullitates propo-
ndum foret elapſus, maximè per viam exceptionis, &
fenſionis: vt declarat Alexan.in conſil. 225. colum.3.
.me. 11. lib. & melius conſil. 82. viſo colum.4. verſic.
n obſtant lib.3. & ita intellige eundem in conſil.105.
nderatis, colum 2. in fin. lib. 5. & Abb.in dic. cap.
.Iaſ.conſil.44.lib.3. in princ.declarat.Franc.in d.cap.
lecto. quæſt. 54 colum. ſi vbi format ſimilem quæ-
ionem: Quicquid in contrarium dixerit Paul. de
aſt. conſil. 287. ad princ. in 2. dubio. & conſec. 303.
uper colum.2. verſicu.concludo ergo lib 1. & Aym. qui
llum refert conſil.279. in cauſa appel. colum.2.nu.4. &
acit quod voluit Bald.in l.1.circa fin. ff.de hæred. inſtit.
& in l.ſcire oportet.§. fi.& in l. 1.& 2.& 3.colu. C.de iur.
& fact.igno. Alex.poſt Barto. in l.facultas,in prin. C. de
iur. fiſ. lib. 10. & quod ponit Felin. in cap. ex parte, col.
pen.in princ. de offic. deleg. dum voluit quòd terminus
ad excipiendum non comprehendat nullitatem:& quòd
ſi ſtatutum prohibeat alicui ne fiat ius: non videatur de
negata defenſio, vt per eoſdem.

Intellige pręmiſſa etiam ſi de nullitate conſtaret per
inſtrumentum publicũ:quia & tunc diceretur notoria, ſe
cundũ Abb in c.cum olim. in vlt. not.de cenſi.probatio
namque facta per publicum inſtrumentum dicitur eui-
dens, vt docet idem Abb. per illum tex. in cap cum dile-
cti, in 1.not.de dona. & manifeſta: vt voluit Bart.in l.1.
in prin.c. l.2.ver.venio ad quæſtiones. ff.de ope.no.nun-
cia. probatio probata, vt per Bart. in l. intereſt, in vlt.
not.C de ſolut. & in l. quoties, in fin. C. de iud. quos re-

fert & ſequitur Dec.in conſi.424.negari.col.2. lib.3. habens igitur inſtrumentum in manibus, ac illud abſque alia dilatione offendens diceretur incontinenti probare: & ſic ceſſaret ratio malitiæ & fraudis à ſtatuentibus pręſumptę: vt voluit Bald. in l.2. C. de edictio diui Adr. tollen.quem adducit in propoſito idem Philip. Deci.cõſ. 424. proponitur, colum.2. circa medium, & conſi.477. bene colum.2.in princ.lib.4. & conſi.488. in cauſa, poſt princi.& conſil.446. in cauſa, colum.2. verſi.tertio concurrit. eo. lib. ac etiam ponit in conſi.682. in cauſa, in princ.lib.5.

5 Et rationem eiuſdem euidentiæ & notorietatis, ſtatuto ſeu prohibitione præfatis non obſtantibus poterit opponi de inepto libello: quia & iſta nullitas dicitur notoria ex actis inſurgens, ſecundum Bar.in l.1.C.de error.cal & nunquam intelligitur ſublata per ſtatutum: vt voluerit Bal & Ang.in l.tale pactum.§.qui prouocauit, & Canoniſtæ in cap.cum dilecti, de emptio.& vendi.Lanfr.in ca. quoniam contra.in verb.exceptio.nu.8.de probat. & ponit Felin. in d. cap. ex parte, colum.5. verſic. decimo ſexto, de offic.deleg. ad quod pertinet illud quod ponit Alexand. in conſi. 79. nu. 1. lib. 2. dum voluit nullitatem ineptitudinis libelli eſſe irreparabilem, & reformari nõ poſſe.

56 Idem foret ſi nullitas ex perplexitate ſeu contrarietate proueniret: quia & hæc non cenſeretur à ſtatuto excluſa: vt declarant Doct.in ſupraſcriptis locis, maxime Fran. in d.c.dilecto, q.52 & Feli.in d.c.ex parte, in nona fallen. & Dec.in conſi.8 nu.8 lib 1 & conſi.644. viſo circa fi.li.5 & in l.vbi repugnantia.ff.de reg.iur.

57 Et nedum nullitates ex actis reſultãtes & notoriæ à litigatoribus propoſitæ reiici non debent, quinimo etiã ipſis litigatoribus tacentibus, iudex ex officio ſuo eaſdem quandocunque tollere, & reuocare debet: hoc etenim ad eius officium ſpectat, ne fruſtra litigari contingat. argu. tex.in cap.1.extra de procur. & c. cauſam quæ. de Iud. & c.indẽnitati. §. ſanè vbi Dominicus hoc idem voluit de elect.

elect.in 6.& Bal.in d.l ſi vnus § pactus ne peteret, & in d.l.plane.ff.de pet.hæred.& Car.in clem.1.q 16. de re iudic.& firmat Alex.in d conſec.225.nu 3 lib 6 conſec.77. num.20.lib.3.& Felin.in d.c.ex parte,col.penult.ff de officio deleg. & diximus ſupra, & facit quod ponit Guid. Pap.quæſtion.292.ſi alicui & Anchar. conſilio ſexto, viſo, columna 3 verſic.contrarium credo,& conſil.211.de iure communi;in fi.Rom. conſi 42 & conſi 51. attentis & 69.nu.2.

Et nempe interpretatio huiuſmodi & declaratio quòd ſupraſcriptæ nullitates & ſimiles ſub generali diſpoſitione incluſæ non videantur,eſt multum æqua,iuſta,&rationabilis,vt per eundẽ Anch conſi.227 in quæſtione, col. fin. vbi dixit quod ſimilia ſtatuta ac prohibitiones non cẽſeri reiecta nullitate quæ tangit poteſtatem agentium, vel quæ habet iu ſe dolum tangentem ſubſtantiã negotij de quo agitur; puta quod quis corruperit iudicẽ vel falſum ſugeſſerit, & quod ita interpretari eſt ſanctum & æquum ne quis diſpendium patiatur.& idem tenet d. conſi.211.de iur.columna 1.& Ang. conſi.187. A.& 6.col.fi. nu.1.& in fi.vbi vide de hoc: alias videretur preclusa via quibuſuis defenſionibus:ac ſequerentur mille abſurditates & inconuenientia:& talis diſpoſitio in ſe magnã contineret iniquitatẽ contra ſubſtantialem legis c.erit autẽ lex.4.diſt.& l fi.vbi Bal alij & l. quoties.& l.reſcripta. C. ſi contra ius & no.Inno.in cap.quæ eccleſiarum,vbi Bal. col 4.extra.de conſtit.cum aliis,de quibus per Dec.in cõſil.410 colum.4. num.19. libr.4. & propterea non eſt admittenda talis interpretatio: vt docet Alexan. conſi.83. viſa, columna 2.verſicu. & ſtatuta non ſunt. libro ſecundo quia præſumi non debet quòd ſtatuentes voluerint iniquitates fouere,& tollere defenſiones,ac ius vnius, & dare alteri:vt inquit Abbas in dicto conſi.55 .in cauſa,columna 2.libr.2. Talia igitur ſtatuta ac ſimplices & generales nullitatum prohibitiones ad id quod veriſimile & rationabile reſtringi debent. argum. capit. in generali, de reg.iur.in 6.cap.fin.de offi. vic.cap.2. de pœn.eo. libr.

not.

not.gl. in c.licet,in verb.exceptione, de elect.& tex.in c. ad noſtram, el 3. de iureiuran. cum alijs, de quibus (in terminis ſtatuti loquendo) tradit Alexand.conſil.3.viſis, colum.2. lib. 2. & Dec. in conſil.64. in fin. libri primi, & conſil. 432. columna ſecunda lib. 5. Aym. conſil.3. col.1. cum ſeq.

Verba etenim generaliter & indefinitè prolata, generaliter & indefinitè intelligi debent, vbicunque ſubeſt eadem ratio, quia moti ſunt ſtatuentes ad id faciendum: ſecus ſi non ſubſit, ſed potius diuerſa, quia tunc ne inſurgat abſonus intellectus, & quis indebitè patiatur, vel cum iactura aliena locupleretur, reſtringuntur, declarantur, & limitantur.l. ut gradatim. ff.de mun. & hono.lib. 2. C. de noxal. per Bartol. in l. talis ſcriptura, de lega. primo. cum alijs de quibus per Abb. in conſil. 97. viſo inſtrumento, in fin. lib. 2. & Alexan. conſil.50. viſis & oportunè. colum. penul. verſicu. ſecundo reſpondeo, & conſil 52. colum 1.lib.1. Talis maximè in materia noſtra capienda eſt interpretatio: quia nullitatis defectus facto, culpa, & temeritate ipſius aduerſæ partis prouenit: & exceptio ex facto aduerſarij proueniens non videtur incluſa ſub generali exceptionum remotione, vel renunciatione. arg l.qui officij.ff. de contrahen. empt.l. penult. C. de nau. fœ. & ponit Rom.conſil.472. in eo quod quęritur. colum. fina. & Deci.conſil. 27. colum. 1. verſicu. Tertia eſt, libr. 1. cum ſimil. & quicquid ſit ſtatutum ſeu diſpoſitio tollens actionem, ſeu exceptione nullitatis officium Iudicis nunquam tollit, & propterea ex nullitate grauatus, & per ſimilia ſtatuta excluſus ſemper ad Iudicis officium recurrere poterit in 10. not. in l. planè, verſicu. benignius, & in l.ſi in fi. vbi Bart. & alij. ff de peti hæred. & in l.1 §. & parui. ff. quod vi aut clam. habetur inter conſi. Anch. conſil.208. Iudex, colum. 3. verſicu. de nul. autem. Cum alijs add. per Felin. in cap. ex parte,& 2. colum. penul. verſic. ſed pone, de offic. deleg.

An quælibet ſententia, &c.

SVMMARIA.

1 *Sententia quælibet poteſt dici nulla.*

2 *Iudices qui unque ſiue maiores ſiue minores in iudicando generales leges obſeruare debent: aliàs eorum geſta non valent.*

3 *Sententiæ etiam præfectorum prætorio poſſunt ex vitio nullitatis impugnari*

4 *Exceptio firmat regulam in non exceptis.*

5 *Cardinales in Rom. cu præſentes præfectis prætorio, abſentes verò proconſulibus adæquamur: ideo illorum ſententiæ nullitatibus ſubijciuntur.*

6 *Legatus de latere non poteſt iuris ordinem remittere. Princeps eſt legibus ſolutus ac ſupra omne ius poſitiuum; ideo nullitas in in eius auditorio non attenditur; ſed veritas rei geſta. nu. 8. vide de princ. poteſt. hic.*

9 *Fatalia non currunt in auditorio principis & none dantur induciæ.*

10 *Princeps nigrum in candida vertit, nec eſt qui dicat illi cur ita facis?*

11 *Sententia ſupremi principis & an quibus nullitatibus ſubijciatur.*

12 *Princeps quandoq; ſe declarat in procedendo nolle à ſuis legibus declinare, & tunc ſolennitates iuris ſeruandæ ſunt.*

13 *Sententia & diſpoſitio principis ſubijciuntur nullitatibus à iure duntaxat naturali prouenientibus non autem à iure poſitiuo, & nu. 19*

14 *Citationis defectus eſt de iure naturali, ideo vitiat ſententiam principis.*

15 *Nullitas proueniens ex omiſſione cauſæ cognitionis, ac defectus mandati, contra ſententiam principis opponi poteſt. nume 16.*

17 *Clauſula ſupplente, &c. trahitur ad defectus iuris poſitiui tantum.*

1[illegible] *Clauſulae x certa ſcientia, ac de poteſtatis plenitudine, operatur quando cauſa cognita proceſſum fuit, & ſuper his quæ veri-*

uariſimiliter non præſumitur quòd princeps ignorauit.

20 *Princeps in dubio non præſumitur quòd uti uoluerit poteſtatis plenitudine neque certa ſcientia: aut quòd voluerit legum aut iudiciorum ſolennitates & iuris ordinem ſubuertere. nu. 21. & 22.*

23 *Princeps conſueuit cauſas coram ſe vertentes diligentiſſimè tam reſpectu iuſtitiæ quàm rectitudinis proceſſus examinare, & perperam factum reuocare.*

24 *Cauſæ in conſiſtorio principis commiſſæ, ſi in illis iuris ordo omittitur facilius impugnatur, quam aliæ.*

25 *Sententia principis ac etiam Romanæ ſedis quandoque in melius conuertitur, & corrigitur & emendatur.*

26 *Princeps præſumitur quoà uti voluerit poteſtatis plenitudine, quando actus ab eo factus in totum quoad formam iuris peccaret, & hoc viaƀus ſuſtineatur.*

An quælibet ſententia, & a quocunque etiam maximo magiſtratu prolata per remedium nullitatis impugnari poſſit.

VIDIMVS quis poſſit dicere de nullitate: conſequens eſt vt etiã videamus quę ſentẽtia poſſit ex defectu nullitatis impugnari, & dici nulla. Et breuiter ꝑ regula eſt ponẽdũ, ꝙ quęlibet ſñia ex vitio nullitatis ĩpugnari poteſt; prout hanc regulam poſuit Alex. in conſi. 2. conſideratis. col. 3. verſi. quantum autem ad dubium, libr. 3. per iura ibidem allegata: ſiue igitur in poſſeſſorio, ſiue in petitorio vel aliàs lata fuerit ſententia, de eius inualiditate quæri poterit: prout loquitur ibidem Alex. & vidimus ſuprà in pręcedenti ti. Nec habet dubium, prout neque dubitandum eſt, quin eadem ſententia à quocunque etiam maximo magiſtratu proferatur per remedium iſtud poſſit tractari, cùm vniuerſalis lex indiſtinctè pręcipiat iudices quoſcunque maiores ſiue minores, in procedendo, ac ſententias proferendo, generales leges obſer-

obſeruare debere, etiam quocunque principali reſcripto non obſtante. ut in authen. de iudi. § fi. & ſub Rubri. in me d. lit. non fie. fac. iuſſ. & ibi, omnes iudices qualitercũque iudicent, ſiue ex non ſcripto, generales leges cuſtodire debent. & ſecundum illas ſententias proferre, & aliter latas ita infirmas eſſe iubet ut appellatione non indigeant: neque ex compromiſſo inferatur pœna. &c. & l. fi. in fi. C. de uete. iure enucl. & inſtit. de offi. iudi. in prin. ibi, & quidem in primis illud obſeruare debet iudex, ne aliter iudice, quam quod legibus aut moribus proditum eſt. & l. fi. C. ſi cont. ius uel util pub. canonizata in c. dicẽti. uer. omnes iudices. 25. q. 2. & in c. iudicet 3. q. ſeptima. Si quid ergo contra uniuerſalis legis prohibentis edictum, & formam, expreſſe factum fuerit pro nullo, infecto, ac inutili habendum eſt l non dubium. C. de legib. l. pacta quæ contra. C. de pactis. l. ex precio. C. ſi cer. pet. c. imperiali. 25. q. 2. c. iudex. 10 diſt. c. 2. in fi de teſt. c. prouida. uerſi. uerum, de elect. in 6. & ponit glo. ord. in clem. I in uerb. inhibentes, de iurep. quam ſingularẽ dicit Abb. in c. ex parte, in fin. de conſtit.

3 Poterunt igitur ſententiæ & decreta etiam amplisſimorum præfectorum prætorio, ſi non fuerint ſecundum iuris tramites, & alias rite latę, ex uitio nullitatis impugnari: ut eſt tex. in l. nemo. C. de ſent ti generali, & in l. fi. circa fi. C. de temptor. appe. & in auth. quę ſupplicatio, in fin. iuncto. glo. in uerb. retractationis. C. de precib. Impe. offer. eſt glo. in uerb. contra ius, in l. vni. C. de ſenten. præfect. præt. quod etiam probatur per locum a ſpeciali in leg. hac lege, cum ſequen. C. de ſenten. ex peric. recit. & in authen. breuiores. eod. tit. & l. ne quicquam. §. de pleno, de off. proconſ. & c. fi. de re iud. lib. 6 in quibus locis patet, ꝙ præfecti prætorio, & alii illuſtrẽ admĩniſtrationem gerentes, quoad facultatem procedendi de plano, & proferendi ſententias, ſolummodo diſpenſantur quoad certas cauſas ibidem expreſſas, & ꝙ posſint duntaxat illorum ſententias iam ſcriptas, per os alterius proferre, in reliquis itaque ſeruabunt ius commune:

cum exceptio firmet regulam in non exceptis: vt dicit textus in lege, lu ia. in uerb. apparet ff. ad leg. Iuli. repetit. leg. prætor. in prin ff de de iudic § hæc autem lex. in authentica de non alienan. aut permut. cũ ſimilibus. de quibus per Alexand. conſi 36. uiſo. in princip. lib. 6 & conſilio 64. circa in princ. libr. 4. & Dec. conſil. 542. ui ſo colum. 1. libro 4. & pręmiſſa tenet Guid. pap. quæſt. l. quia.

5 Cum itaque cardinales in Rom. cu. præſentis præfectis prætorio adæquantur: ut eſt gloſ. ab omnibus approbata, in l. unic. in uerb. iudicaturus. ff de offi p ę i. ćt præto. & abſentes a dicta Rom. cu (puta in aliqua prouincia legationis munere fungentes) pro conſulibus ęquiparentur: ut ex text. in c 2 & ibi ſcriben. de officio delegat. ad inſtar præfectorum prætorio & proconſulum, ipſorum ſententiæ ex defectu ſolennitatis, ac iuris ordinis nõ ſeruati, corrigi, & emendari poterunt, prout eſt text in cap. ad petitionem, iuncta gl. 1. extra de accuſ. ubi geſta per Cardinalem etiam ſedis apoſtolicę legatum ob iuris ordinem non ſeruatum, irritantur: & ad idem text. in capitulo per uenerabilem, ibi, cuius ſententia, quia caſſata, fuit ſolummodo propter iuris ordinem non ſeruatum, &c. loquens de legato. extra qui fil-j ſint legitim & c. licet trãſeũtes & c niſi ſpecialis, ubi Paul. & alii notant ꝙ legatus de latere non poteſt iuris ordinem remittere, de offi legat. de quo eſt glo. in uerbo. figura, in c. ſi. de hære. in 6 & ponit Iaſ. in leg. nemo poteſt, col. 1. de legatis primo & Guid Pap. q 198. Sed & quod legatus de latere ad iuris communis obſeruantiam teneatur, prout alii, probat Alex. conſi 34. uiſis. col 1. in fi. libri 6. & conſi. 17. uiſo inſtrumento. col pen lib. 4. cum ibi a id. Vnde Bal. in auth. ſed & ſi quis col. pen. uerſi quidam dicunt. C. de teſtib. relatus ab Alexan. ad Bart. in l. fi. C de leg. dicebat ꝙ teſtes inordinate etiam a Cardinalibus recepi non probant: & ponunt Ganoniſtę in c ſecundo, extrà de teſt. tenet Anch. conſ. 439 ex prædicta col. 3. uerſ. deſcendo ad ſecũdum, ac præmiſſa (ut arbitror) ſine difficul-

ficultate procedunt, ac etiam habebunt locum in iſtis uicarijs Papæ, in terris eccleſiæ poſitis: quia & ipſi loco præfecti prætorio ſunt: vt uoluit Pau. de Caſt. conſ. 150. uiſis & ponderatis, prout eum refert & ſequitur deciſ. Neap. uti per Capicium deciſ. 130. i. dubium. num. 46. Sed dubium eſt, nunquid proceſſus uel ſententia ſupremi principis, uel ab eo ſumma cũ poteſtate delegati ex defectu ſolẽnitatis, ac iudiciarij ordinis omisſi, uel aliàs poſſit dici nulla.

7 Et dubium facit: quia ſcimus quòd princeps eſt ſolutus legibus, ut l. princeps. ff de legib. quinimo ſupra leges, vt in authen. vt præponatur nomen Imperatoris, circa medium. &c. propoſuit de conceſ. prębeñ. dicitur que lex animata in terris, ut in auth. de conſulibus. §. fi. ac in ſtar ſacrilegii ſit de facto illius uelle iudicare. vt leg. 2. C. de cri. ſacrileg. neminique liceat de eo quod factum eſt a ſummo Pontifice iudicium dare, cum iudicet ipſe, & a nemine iudicetur, ut in dicta auth. in medio litis non fie. ſacr. iuſ. col. 2. c. nemo. c. cuncta per mundum. 9. quæſt. 3. cap. in apibus. 7. q. 1. c. per uenerabilem qui fil. ſint legi. cum alijs de quibus per Dec. conſ. 603. uiſo puncto, in prin. & Anch. conſ. 30. dubitari ſolet, col. 1. & propterea idem princeps eſt, qui proceſſus & reliqua minus rite facta confirmat & purgat nullitates, ut in d c. ad petitionem, de accuſ. cap. 1. de tranſac. cap. 1. & 2. de confirm util. uel inutil. gl. in c. nullus. 9 q. 2. ponit Abb. in c. cum olim. in pe. col. de re iud. Bal. in l. reſcripta. 2. col. in fi. de precib. Inper. offer. & in prælud. feud. col. 9. uerſ. ſed pauca de principe dicamus, &c. & Ro deci. 230. Papa in not. & Paul. de Caſtr. in conſil. 178. donatio. in prima parte Socin. in conſil. 164. 2 parte, & in ſumma quicquid principi placuit legis habet uigorem: ſiue cognoſcens decernat, uel de plano interloquatur, ſiue edicto præcipiat, ut l. 1 C. de conſtit. princi. inſtit. de iure natu. gen. & ciuil. § ſed & quod principi placuit. & l. fi. C. de legi. & propterea cum nullitatis regulariter ex tranſgreſſu, & legis inobſeruãtia proueniat, ut diximus

ſupra-

ſupra & princeps ſit ſupra ius, ut per multa comprobat Fel. ad propoſitum, in c. canonum ſtatuta, col. 2. de conſtit & Paris de put. in tract. Sindicat. in §. an dictum capitulum. col. 4. in fi. uerſi. & inquantum. Non uidetur poſſe dici, quod ſententiæ ſeu geſta principis nullitatibus ſuppoſitæ ſint, ex quo aliter agendo cenſeatur uelle diſpenſare, propoſuit, de conceſsione præb. per quem text. plures notabiles concluſiones facit Feli. in c. cum olim. col. 8. & c. in cauſis, in fi. de re iudic. & Alex. poſt Bart. & alios in d. l. fi. C. de legib idcirco dici conſueuit, quod in auditorio principis, & cauſis coram eo uertentibus non attenditur nullitas ſed ueritas rei geſtę: quia amplecti debet ſolam ueritatem, & non ire per ambages, ex quo iudicat tanquam Deus, qui non fallit, nec fallitur. argum. not. in d. c. ad petitionem, de accuſat. per quē text. ita uoluit Bal. in leg Aemilius. vbi eſt bonus text. ff. de mino. & idem uoluit in c. 1. de no. for. fid. in uerſi. ſi de inueſtitura. in fi. in uſibus feud. facit tex. in c. magnæ, ibi, dum tamen non recedamus a tramite ueritatis 3. extra de uoto. & in c. per uenerabilem. ibi, ſacerdotes Leui
9 tici generis, qui indicabunt tibi iudicij ueritatem, & c. qui filij ſint legit. & ponit Aym. conſi. 198. videtur col. 3. uer conſidero etiam, & Decius conſi. 200. In caſu, in ſi hinc eſt, quòd in dicto ipſius auditorio fatalia non currunt auth. ſed his & leg. fi. §. ſi tamen. C. de temp. appel. & l. fi. & glo. in uerb. fatalium. C. vbi ſenat. & nouæ dilationes dantur eiuſdem arbitrio. l. in offerendis. & ibi Bar. C. de appel. Specu. in tit. de appel. § nunc breuiter. uerſ. Item iuſta cauſa eſt: & Archi. in c anteriorum. §. ad hæc. 2. q. 6. cum alijs, de quibus per Alex. conſil. 19. col. 2. lib. 1. & deciſ. Neapol. 79. in cauſa Firmani, num. 4. hinc eſt etiam q; idem princeps in foro ſuo quotidie iuris rigorem relaxat, & cauſas de plano & ſine figura iudicii cognoſcendas committit, clem. ſępe. de uerb. ſigni. clemen. diſpendioſam, de iudic. & ibi gl. in uerb. uſuris, quæ dicit hoc poſſe in foro ſuo, ſecus in alieno: vt etiam uoluit Bal. in l. eos. in fi. C. de uſur. & Panorm. in c quod cle

ricis.

ricis.nu 6.de for.cõpe. & in effectu princeps mutat ſubſtantiam legis,& nigrũ in cãdida uertit. ut in l. unic. in prin.C.de rei uxor.act.inſtit.de act. § fuerat.nec eſt qui dicat illi,cur ita facis.c.in memoriam. 19. diſt. & ponit Spec. in tit de legat §.nũc tractemus.uer. 89 & Paul. de Caſt.cõſi.317 circa fi,in 1 parte.& cõſ. 287. primũ dub. eo.lib. & plura ponit Ang.in l.princeps.ff.de leg. & Ro. in l.ſi quis arbitratur, in 3.col.ff. de uerb. obl. cum alijs de quibus per Dec. in conſi.11 in fi.lib.1.& conſi. 655. col pe.lib.5.& conſi.498.uiſo. col.fin.,& conſi.588 uiſo puncto in prin.libri quarti,& conſi.631. caſus poſt principium & 699.accepi.in fine libri quinti,& 341. uiſo.colu.4 num.8.lib.13. Et quod dicitur de principe ſupremo poteſt etiam in materia noſtra intelligi de ciuitate, ſeu principe non cognoſcente ſuperiorem in terris ſuis: vt uoluit Bar. in l.relegati.ff.de pœn. cum aliis, de quibus per Alex. in conſi.1.nu.26. & conſi 15. uis. colu.2. libr. 5. & Dec. conſi.534 nu.2.lib.4. ubi aſſerit quod ita eſt communis concluſio.& idem tenet in conſil.271. diuino. co-lum.2.uer. & ſublata.lib 2 & conſi.390. quoniam. col 5. uer. ex dicto priuilegio.lib 3.& conſil. 43.col.1.eod. lib.

11 Pro quorũ reſolutione,ne hic diutius morã faciamus, & inſtituę breuitatis terminos egrediamur,conſiderãdũ eſt,ꝙ aut cõſtat,ꝙ aut princeps in procedendo,& ſententiam ferendo a iuris communis diſpoſitione recedere nõ intellexit: Aut conſtat de contrario, uidelicet quod uti voluerit poteſtatis plenitudine,aut ſumus in dubio.

12 Primo caſu qñ ex actis ſeu aliunde conſtat principẽ poteſtatis plenitudine uti noluiſſe,ſed tanq̃ uniuerſalẽ ordinariũ proceſſiſſe & a legibus noluiſſe declinare, prout ipſemet princeps multoties hoc declarat,ut patet, in cap. cum dilecti,ibi,uolentes tñ iuris ordinem obſeruare,& c. & ibi quantum de iure poſſemus,procedemus & c. de do Jo.&,cõt.& c licet cãm.ibi,quia tñ non uolumus a iuris tramite declinare & a.de ꝓba.& c.cũ olim. in fi. ibi uolẽtes tã rõnes q̃ canones obſeruare & c.de elect.& c. cordi,de app.in 6. cũ ſi. & hoc ultra generalem declaratio-

nẽ,qua profitetur ſe uelle ſecundũ ſuas leges uiuere,ut in l.digna uox.C.de legi.inſt.quib mod.teſta.infir §. fin. l. ex imperfecto de leg.3.cũ igitur princeps declaret ſe vel le iuris ordinẽ ſeruare,ac in uerbis,nulla ſit ambiguitas, non debet admitti uoluntatis q l.ille aut ille.§.cũ in uer b. de leg. 3. & propterea dicemus ꝙ ordo iudiciarius, & reliquæ ẽt iuris poſitiui ſolẽnitates coram ipſo Papa, & ſupremo principe ſeruari debebunt:ut eſt tex. in c.ex cau ſis ſi non uioletur litera,de re iud. & c.de cætero,eo. tit.

13 Quando aũt conſtat, ꝙ princeps in procedendo poteſtatis plenitudine uti uoluerit:vt quia hoc expresſit:tunc proceſſus ac ſnĩa eiuſdẽ,ex defectu dũtaxat à iure naturali proueniẽti,& tollẽte defenſiones, & cauſæ cognitionem,ac naturalẽ iuſtitiã eradicante, non aũt ex defectu iuris poſitiui,impugnari poterunt:qm̃ ciuilis ratio ciuilia corrumpere põt, naturalia uerò,nequaquã:iſta nãque immutabilia ſunt, & tanq̃ ęquum & bonum decet illibatũ permanere.§. ſed & naturalia,inſti.& de iur. nat.ge. & ciuil.§.fi.de legi.agn.tut.eo.lib.l.pen.in princ.ff de iuſti.& iur.l.2.in fin. ff de uſufr. ea. re. &c. prout arguit in terminis noſtris Paul. de Caſt. in conſil. 317 in fin. in 1. parte.& Abb.conſil.93.col.4.lib.2.& Dec. conſi.689. dũ uoluit ꝙ princeps obligetur ex his quæ ſunt de iuregentium:quia de huiuſmodi iure procedit illud,Semel locutus eſt Deus,&c.& quod ſcripſi, ſcripſi, &c. & quæ procedunt de labijs mei,non faciam irrita, &c. cum ſimi. de quibus per Bal.in conſil.279.pridie, colu. 10. lib.3. & eundem Dec.conſi.58.quæritur,colu.2. num.5.& conſil. 583. uiſo col. fi.lib.4.

14 Idcirco cùm defectus citationis cenſeatur ob defenſionẽ à iuregẽntiũ & diuino procedere, iuxta tex. in c. 3. in lib.Gen. ibi,Adã ubi es? &c. Deus omnipotẽs. 2. q. 1. qualiter & qñ,de accuſ.l.2 §. ſi ad diẽ. de re mili. & Bal. il l.ſi executorem.col.19 C.de execu. & re iudi.& Bar. in l.filiusfamilias.ff.de dona.cũ alijs de quibus per Feli. in c.cum olim.col.in prin. de re iud. ſi curatio omitteretur, ſnĩa principis redderetur inualida:vt eſt tex. in cle. paſtoralis,

ralis,uer.nec prędicta ſuppletio.de re iudi. & l. ſi iuncta glo.2.& ibi Bald.& alij.C.de legib. cap. 1. & ibi Abb. de cauſ. poſ.& prop.c.nos quęquam.2.q.1.& eſt cõis ſententia Doctorum:prout aſſerit Fel.in d.c.cũ olim,col.9. nu. 12.de re iud.& Cel. ad Lanf. in cle Sępe, in uerb. omiſſa citatio de uerb.ſig.quicquid alii dicant, quos refert do. Alex.qui cõem opin.comprobat,iŭ conſi. 11.nu. 5. li.7. & tenet Dec. in conſi 513. uiſo puncto,col.pen. in fin & conſi.544 col.pe.num.27.lib 4 & Ro. in ſingu. 664.Tu ſcis. Anch. conſi.270. in primo, col 2.in princ. & conſi. 277.ex prædicta,col.3.Idem foret ſm aliquos, ſi a principe cauſę cognitio omitteretur: quia ſententia ipſius principis abſque cauſæ cognitione lata, reputetur iniuſta & inualida,prout uoluit Alex.d. conſil.11.alias cõſului, lib.7.& Deci. in d. conſi.544.Sereniſſimus,colu. 3. uerſi. ſecũdò principaliter,lib.4.& Capicius dec. Neap 69. in cauſa Ioã. nu.35. Anch.conſ. 167.uiſis, prope fui. Aym. conſi.5.tria ſunt,col.2. ubi præmiſſa declarat: & conſil. 153. ultra iã ſcripta,col. 1.uel ẽt idẽ foret, ſi nullitas prouenirer ex defectu mãdati & conſenſu partiũ, ex quo talia ab ipſo principe ſuppleri non poſſunt,ut uoluit Ioan. And. & alij in c. p uenerabilẽ,qui fil. ſint legit. facit c.1. in prin.de ſpon: in 6.& c. in noſtra, cum ſuã materia. de
17 procu. ponit d.Abb. poſt Inno. in c.1.in fi. confir. util. uel inuti cum ſi.Nã ẽt ꝙ princeps appoſuiſſet clauſulam uidelicet ſupplẽtes oẽs & ſingulos defectus ſi qui interfuerint,&c. huiuſmodi ſuppletio reſtringit ad defectus iuris poſitiui duntaxat,nec ſe ad defectus iuris naturalis extendit. ut declarat Archid. in c. Cenomanenſem. 56. diſt. & Abb. poſt Hoſt.in c. 1.de tranſact. Card.& alii.in d. cle paſtoralis,in 3.no.Spec.in tit.de leg. §. nunc oſtendendum,uer.18 cum alijs,de quibus per Alex. conſi. 79. circa prin.colum.5.lib.1.& Deci. conſi 620. diuino col.
18 pen.lib.5 prout dici conſueuit de clauſa ex certa ſcientia,& de poteſtatis plenitudine, quoniam per huiuſmodi clauſula ſubſtantialia ſupplentur & ſanantur, quando proceſſum fuit parte uocata, & cum cauſæ cognitione,
F 2 alias

aliàs huiuſmodi clauſulæ parum operãtur:vt docet Rot. deciſ.230.Papa confirmãdo,in no.& ſequitur Soci.conſi. 364.uiſa bulla,col 3.uer ſed ad oĩa, lib. 2.& Dec. conſi: 544.nu.28.& 36.lib.4.prout ẽt ſimilis cauſalia non operatur niſi circa ea,de quibus princeps præſumitur habere ſciẽtiam ut ſunt illa quæ in iure: ſecus in his,quę in facto cõſiſtũt:quia talia præſumitur ignorare:vt uol.Bal.in l.fi.C.ſentẽ.reſcin.nõ poſſ.quem ſeq. Alex.conſ.135.ui'o titulo in fi.lib.2.& conſi.215.non obſtat, in fin. lib. 7. & de iſtis ponit ẽt in conſil.92.perſpectis, col.7.uer. modò uidendũ, lib. 6.& conſ.112 pfectis,eo.lib. & conſil. 122. uiſo puncto, in fi.lib.4. & conſi. ſeq.col.8. uer.præmitto, ubi ponit quando dicendum ſit, quòd princeps ex certa ſcientia aliquid fecerit:& uide Philip Dec.qui etiam præmiſſa ponit in conſi.198.diuino.lib.1.& 407.uiſis, colu. ſi.in fi & 410. in cauſa mota,col.4.

19 Et quòd principis ſententia & diſpoſitio ex defectu iuris naturalis impugnari posſit,non autẽ iuris poſitiui.tenuit Inno. in c.quę in Eccleſiarum,ubi per Feli. in uer. limita ſexto,de conſti.& per eundem poſt Panor. & alios in d.c.Cum olim,ubi multá cõgerit de re iudi. & deciſ. Neap.390.fuit.& Alex.in d.conſi.11. poſt Bart. in uerb. figura iudicii.in cõſtitutione,ad reprimendum. & Rot.ſuper Caſſad.deciſ.8.nu.6.de reſcrip.

20 SI Vero fuerimus in dubio nunquid princeps poteſtatis plenitudine uti uoluerit: quia in dubio nunquam intelligitur uti uelle poteſtatis plenitudine,niſi quatenus exprimat, iuxta not. per Inno. in c. innotuit, de elect. & latius p Fel.in c.1.col 8.uer & hinc eſt,de cõſt. & in cap. cũm quæ,el 2.in 3.not. de teſt. poſt Panor. in c. ad hæc, de reſcri.& Bal. in l.ſi teſtĩn C.de teſt. cũ aliis, de quib. p Alex.in cõſ.37.uiſo.nu.2. lib.1.& conſil.11.alias conſului,col.2.lib.7 & conſi.60.nu.20.lib.2.Paul.de Caſt. conſil.317.col.1.in 1.parte. & Ro.ſing. 757. dixi aliàs ſicuti ẽt dicimus de certa ſciẽtia,quæ in ipſo principe non præſumit́, ſi ex tenore literarũ.uel alias de ea legitimè nõ cõſtiterit, ut per gl.in c.ſtatutũ,in uerb. literarũ de reſcr. in

ſexto,

ſexto,& cle.principalis,in gl.fi. de reſcrip. Imo.in l.quidá conſulebat,cum alijs de quibus per Alex.d.conſ.11.col.1. lib.7. hoc igitur caſu qñ ſumus in dubio. nõ eſt credendũ
22 principẽ,qui iura tuetur,ſolẽnia ac obſeruationẽ iudiciorũ a ſe tot vigilijs excogitatã, & adinuentam ita de facili ſubuertere voluiſſe,arg. ſi qñ C. de inoffic. teſt.c. Eccleſia veſtra.il 2 de elect.& no.gl.in c.cauſam,de reſcrip.cum potius videamus ipsũ principẽ diligentiſſimè cãs corã ſe uer
23 tentes examinare,tũ reſpectu iuſtitiæ ac veritatis, tũ ẽt rõne rectitudinis ꝓceſſus, & ordinis iudiciorũ, & quicquid ꝑperã factũ reperit, caſſare & annullare, vt in c. veritatis, ibi nos igitur videntes ordinẽ iudiciorũ in hoc facto fuiſſe ſeruatũ & c.de dolo & cont.c.cũ ad ſedẽ de reſt. ſpol.c.
24 ad petitionẽ.§.fi.de accu.& propterea Rot.deciſ. 670. not. ꝙ qñ,in antiq. notanter dixit, ꝙ cauſæ commiſſæ Cardinalibus, vel alijs in cõſiſtorio Papæ ſunt magis periculoſę, quàm aliæ:ſi in eius ordo iuris debitus non ſeruetur.

25 Idcirco cum princeps ſe legibus alligatũ, & poteſtatis ſuæ plenitudine(niſi id exprimat) vti nolle profiteatur(vt ſupra uidimus)vr̃ dici poſſe ſentẽtias proceſſus,& reliqua ab eo iudicialiter geſta,ex præſumpta eius mente (qm̃ nõ cõſtat de contraria)legibus vniuerſalibus ac poſitiuo iuri ſubiacere, ex illisq; impuguari corrigi, & reformari poſſe,voluiſſe ꝑ ſupradicta,eritq; pia , æqua, & rõnabilis interpretatio,& digna maieſtate regentis : neq; abſurdũ aut nouũ videri debet, ꝙ ſnĩa ẽt Romanę ſedis poſſit retractari, aut in melius cõmutari iuxta tex.in c.ſententiam.c. Apoſtolicæ,& cap.veniam.35.q.9.c. cum olim,de re iud.c. alma. in prin.de ſent.excom.in 6.c.fi. & ibi gl. in verb. emendare.de reſcrip.eo.lib.cum alijs.de quibus per Spec.in tit.de excep §.Viſo col. 10.ver.nam & Papa. & Dec. conſ. 603.in prin.lib.5. hęc igitur fuit vetus ac ſolita modeſtia, & ſacrorum Canonum prouida doctrina,& ſapientia.

26 In ꝑmiſſis tñ aduertendũ erit: quia ſi actus per principẽ factus in totum, quoad formam iuris peccaret, ad effectũ ꝙ, actus huiuſmodi ſuſtineretur, & valeret,in dubio præſumeretur, ꝙ princeps (actum huiuſmodi conficiendo)

plenitudine poteſtatis ſuæ vti voluerit, ac iuri contrario derogare, ſecundũ Fel.c. 1.col.8.nu.26.de conſti.& c.cum dilecta.col.16.uer. limita tñam. de reſcrip.& in c. in cauſis. col. 2. ver. obſtat. 1. de iudi poſt Paul.de Caſt.in l.ex imperfect.C de teſt.& in l.quanq̃ C.de milit.teſt.& Alex. in l.Cẽturio. col.12. de vulg.& pup & Hip. de Marſ in l. 1.§. ſi ſeruus.v.itẽ pro prædictis.nu.19.ff.quęſt. quod cogitandi relinquo: quia eſt maxima præmiſſorum limitatio,& quamplurium iurium reſtrictio & declaratio.

Viſo igitur quę ſententia ex defectu nullitatis impugnari poſſit, reliquum eſt vt videamus per quem modum talia impugnatio fiat:id eſt qualiter, & quot modis nullitas ipſa in iudicio deducatur.

IN RVB. SEV TITVL. Quot, & quibus modis, &c.

SVMMARIA.

1 *Nullitas duobus modis in iudicio proponitur, principaliter videlicet aut incidenter.*

2 *Nullitas quando in iudicio cenſeatur principaliter deducta, plura exempla vide hic, & nu.3.4 5.6.*

7 *Nullitas poteſt eodem libello cum remedio reſtitutionis in integrum proponi & cumulari.*

8 *Libellus in quo aliquid petitur declarari nullum, vel quatenus aliquod reſcindi, ſuſtinetur.*

9 *Nullitas & appellatio poſſunt eodem libello intentari, & vtrunque cenſetur principaliter deductum.*

10 *Appellatio quando interponitur à ſententia, reſeruato iure dicendi de nullitate cenſetur conditionaliter interpoſita, videlicet quatenus ſententia ſit aliqua.*

11 *Libellus dico ſententiarum nullam, & ſi qua eſt, appello, à communi iure, & praxi receptus eſt: & tali caſu nullitas in iudicio principaliter deducitur, & nu.12.*

13 *Libellus poteſt declarari per actorem.*

14 *Nullitas & iniuſtitia poſſunt ſimul & ſemel deduci, cognoſci & ter-*

& terminari, dummodo contrarietas non reſultet.

15 *Nullitatis cogni io, cognitionem negotij principalis parte petente præcedere debet.*

16 *Nullitate oppoſita ſi iudex illa non cognita ad vlteriora procedat, proceſſus eſt nullus.*

17 *Nullitas qualiter & quando dicatur incidenter deducta, & nu.* 18. *&* 20

18 *Iudex appellationis poteſt incidenter ſuper nullitate cognoſcere.*

19 *Arbiter ſuper iniuſtitia laudi aditus poterit nullitatem illius declarare.*

20 *Nullitas per modum exceptionis propoſitæ dicitur incidenter deducta, & vide exempla.*

21 *Nullitas ex actis & proceſſu inſurgens cenſetur incidenter propoſita.*

22 Nullitas *ex actis inſurgẽs etiam poſt cõcluſionẽ reuocari poteſt.*

23 *Attentata etiam ex mero iudicis officio vſque ad concluſionem cauſæ reuocari poßunt.*

24 *Nullitas quòd fuerit principaliter aut incidenter deducta, eſt magni effectus: quia vnus modus multum differt ab alio.*

25 Nullitate *ſeorſum ac principaliter in iudicio deducta iuris ordo ac tela iudiciaria ſeruanda eſt: ſecus quando incidenter, & nu* 27.

26 *Sententia lata ſuper nullitate principaliter intentata habet vim diffinitiuæ.*

28 *Attentata abſque aliquo iuris ordini reuocari poſſunt.*

29 *Nullitas ſeorſum & principaliter deducta regulariter executionem non impedit: & intellige prout.nu.*3 1.

30 *Reſcripta quæ ſuper nullitatibus ſententiarum principaliter petuntur non conſueuerunt concedi in Rom. cu. abſque clauſula ſine præiudicio legitimę executionis, vel ſi quid exequendum fuerit, &c.*

32 *Nullitas incidenter puta per modum exceptionis propoſita regulariter ſi fuerit in promptu executionem impedire conſueuit.*

33 *Nullitas ex defectu iuriſdictionis proueniens, etiam quod in promptu non ſit executionem retardat.*

34 *Nullitas deducta in ſimul cum appellatione dicitur potentior, & tunc ſuſpendit & deuoluit.*

35 *Appellationis cauſa deſerta, quamuis nullitatis cauſa non cenſeatur deſerta, vt nu. 38. nihilominus exequtio non retardabitur, & nu 36.*

36 *Nullitas incidenter deducta & cognita poteſt iterum principaliter in iudicio deduci & cognoſci, & nu. 38.*

37 *Sententia lata ſuper principali non præiudicat incidenti, de quo non fuit plenè cognitum.*

39 *Libellus quando nullitas incidenter deducitur non videtur neceſſarius.*

40 *Sententia regulariter ſuper incidenti non profertur.*

41 *Nullitas per modum exceptionis propoſita, ſi fuerit manifeſta ſtatim perimit, & non indiget pronuntiatione.*

42 *Nullitas quando incidenter deducitur poteſt in libello concludi, vt habita prima ſententia pro nulla, ſeu illa non obſtante vel caſſata ex integro ſuper principali negotio pronuncietur.*

43 *Caſſatio habet vim ſententiæ.*

44 *Clauſula non obſtante, &c. habet vim caſſationis.*

45 *Sententia ſuper principali negotio lata videtur nullitatem reprobare quando de ea fuit exceptum & cognitum.*

46 *Nullitas quando principaliter deducitur, quomodo in libello debeat concludi, & quid in primis ſit conſiderandum.*

47 *Nullum eſſe aut caſſandum fore longe differunt ſicuti liberatum vel remiſſum, aut liberandum vel remittendum.*

48 *Nullum quòd aliquid ſit vel per ſententiam annullandum qualiter & quomodo cognoſci poſſit, & nu. 52.*

49 *Clauſula nullius momenti ſit, &c. importat ipſo iure.*

50 *Clauſula viribus careat, &c. intelligitur ipſo iure prout etiam quando lex iubet aliquid non valere.*

51 *Verba denotantia actum ipſo iure non valere quæ ſint, remiſſiue.*

52 *Forma quæ dicatur ſubſtantialis & vitians, & quæ accidentalis & non vitians.*

53 *Lex aliquid prohibens etiam quod vlterius non procedat, actus in contrarium factus eſt nullus, ſecus ſi vlterius procederet.*

Pro-

54 *Prohibentur multa fieri, quę tamen facta tenent, & quomodo intelligatur.*

55 *Forma vel ſolennitas actui iam facto adhibita non cenſetur ſubſtantialis ſed accidentalis dicitur, & non vitiat.*

56 *Libellus quibus verbis concipi, & in eo concludi poſſit quando actus eſt ipſo iure nullus. & nu. 57 & vſque ad 58.*

86 *Libellus quibus verbis concipi & in eo concludi poßit, quando actus eſt ipſo iure nullus ſed per ſententiam annullandus, & nu. 87. &c. vſque ad 100.*

101 *Verborum proprietas non ſemper obſeruatur; ſed vnum pro alio ſępe numero ponitur, & tunc qualiter interpretanda ſint*

102 *Libellus quomodo & quibus verbis formandus ſit. quando dubitatur nunquid actus ſit ipſo iure nullus vel annullandus.*

103 *Libellus etiam quòd non ſit ſpecificata cauſa nullitatis ſi non opponitur, tenet: & ſatis eſt quod in proceſſu ſpecificetur & declaretur.*

104 *Libellus nullitatis adęquatur libello appellationis, ideo totum deuoluit & deducit.*

105 *Nullitatem proponens poterit ſuum libellum quibuſcunque modis defendere & finita ſeu reiecta via cauſa nullitatis aliam proſequi, & hoc quando proſecutio & ſententia non fuerit generalis, & agitur de nullitate, actus iudicialis vt hic.*

106 *Nullitatem alicuius contractus vel actus extraiudicialis proponens non poteſt aliam nullitatem quàm in libello expreßam in illo iudicio proſequi.*

107 *Iudex nullitates ſeu appellationis antequam ſententiam proferat quid agere debeat: & qualiter ac ſuper quo pronunciare poſſit per diſcurſum, &c.*

108 *Sententia in cauſa nullitatis iuxta formam libelli dictanda eſt: & qualiter formanda ſit tam ex parte rei quam actoris, & quod iudex nullitatis poteſt etiam ſuper negotio principali pronunciare, Vide nu. 190. 110. cum pluribus ſequen.*

110 *Sententia confirmatoria, vel infirmatoria, ſi de iure partium non conſtiterit dari non poteſt; ſed tunc danda eſt abſo-*

luſoria ab inſtantia iudicij.

114 *Sententia qualiter formari poſſit quàm in libello dictum fuit, dico ſententiam nullam. & ſi qua eſt, appello.*

115 *Sententia qualiter ſit formanda quando a ſententia quæ erat nulla fuit appellatum, &* 118. 119. *&* 120.

122 *Sententia in cauſa nullitatis lata quando alijs etiam litiſcon ſortibus proſit, & quando non. & nu.* 125.

126 *Sententia in cauſa nullitatis principaliter intentata ferri non poteſt ſine partis citatione quia habet uim diffinitiuæ.*

128 *Iudex nullitatis quando ſuper antiquis actis poſſit dare ſententiam & quando non.*

Quot, & quibus modis nullitas in iudicio proponi ac ſuper ea libellus & ſententia concipi, & formari poſſit.

NVLLITAS altero ex duobus modis in iudicio ꝓponi cõſueuit, principaliter. ſ. aut ĩcidẽter: aut declarat Bar. in l. ſi expreſſim, col. 6. verſi nũc aliqua videamus. ff. de appel. & in l. 1. col. pen. C. quan. prouo. nõ eſt neceſ. in l. 1. §. 1. vbi gl. in ver. quæſt. ff. quæ ſent. ſine appel. reſc. & in l. cũ quęrebatur. ff. de re iud. & in l. de pupillo. §. ſi q̃s riuos. ff. de no. oper. nũciat Canoniſtę in c dilecto vbi Fran. q. 3. & q. 54. de appellationibus & alibi ſępe.

Principaliter autẽ diceretur nullitas intentata, quando remedium iſtud, ac ius dicendi nullũ ſolum, & à quouis alio remedio ſeparatum, per modum agendi (ad id nobili iudicis officio implorato) in iudicio deducetur, iuxta ea quæ ponit Bar. in l. quę ſub conditione. §. ſi. ff. de condi. inſtit. vt puta ſi filius præteritus petierit teſtamentum patris pronunciari nullum, vt in l. filio præterito. & ibi Bar. col. 11. verſi. Quęro ergo qualiter. ff. de in-
5 iuſt. rup. & in l. ſuus hęres, vbi Bal col. 1. verſi. nota hic duplicem modum agendi, &c. C. de repud. hęredi. & idem Bar. in l 2. C. de ord. iud Idem ſi quilibet alios principaliter & directò ageret ſuper declaratione inualiditatis alicuius cõtractus, vel quaſi, vt in l. ſi mater tua, cum

ibi

ibi nota.C.de contrah.empt.& l. 1. & l.ſi dolo.C.de reſcin. vend.l.ſi is.C.de præd.mi.l.ſi poſt diuiſionem C. de iur. & fac.ign.l.pater.C.ad ſenatuſc.Velleia.l. Imperatores.ff de priuil.cred.

4 Siue ꝙ ageretur principaliter, & directo pro declaranda nullitate alicuius ſententiæ, vel alterius actus iudicialis.vt in l. 1. & l. ſi pater. C. quand.prouo. non eſt neceſ.l. cum ſententiam. C. de ſenten l.ſi ut proponis.C. quom.& quando & l. 1 & l ſi ferialis ff. de feri.c.cum contingat. de offi deleg.cap. ad audientiam,de reb. eccl. non alie. c. per tuas,de ſent. excom.clem.1.de re iud. cum ſi.ex quibus iuribus patet ꝙ litigatores ſuper nullitatibus ac inualidita te actorum & ſententiæ contendebant, ex quo princeps per modus legis condendæ, in huiuſmodi materia principaliter propoſita reſcribit.

5 Principaliter dicetur nullitas deducta, etiam ſi in iudicio cum alio remedio reſcindente propoſita fuerit, dummodo æquè principaliter cum altero remedio deducetur, vt puta ſi per aliquem ex modis infraſcriptis, deduceretur, videlicet; Dico teſtamentum patris mei nullum, ex quòd non fuit ritè & ſolenniter factum: & quatenus aliquod apparuerit,dico illud tanquam in officioſum debere reſcindi: quo caſu principaliter cognoſcendum eſt de iuribus teſtamenti: & remedium nullitatis reputabitur

6 principaliter in iudicio deductum:vt probat tex.in l.contra maiores,& l.eum qui c. de inoffic.teſt. vt diceretur. pono quòd tale inſtrumentum ex defectu talia ſolennitatis & nullum & inualidum,& quatenus conſiſtat, dico me ex eo vltra dimidiam iuſti precij fuiſſe deceptum,& circumuentum: ac propterea illud reſcindi, & rem meam mihi reſtitui, aut iuſtum illius precium ſuppleri debere. vt in l. 2. C. de reſcind. vend. & cap. dilecti. extra de empt. &

7 vendit. quam ſpeciem libellandi ponit Ang. & Imo. in d. l.ſi expreſſum. col. 29. & commendat Franc in dicto cap. dilecto.q. 21. de appellationibus ſiue ꝙ eodem reſcripto, ſeu libello poneretur & cumularetur nullitas & integrum reſtitutio. quod fieri poteſt, vt in c. conſtitutus, de reſtitutione

rutione in integrum ponit Guid. Pap. 143. an prętendés Aegidius,deciſ.298.

8 Suſtinetur namq; libellus, dum petitur inſtrumentum declarari inualidum,vel quatenus aliquod, aduerſus illud reſtitui. Nam utrumq; remedium cenſetur conditionaliter & diſiunctiuè propoſitum,& propter incertitudinem: & quia nulla inſurgit perplexitas aut repugnantia, toleratur:vt in iſtis terminis declarat Innoc. in c.in literis.de reſtit.in integ. & Barto.in d.l.ſi expreſſim.col.6. ver. quæro quid.& Bald.in republica. l. edicta.col.15.q.7. C.de edendis.Eſt deciſio dominorũ de Rota,vt per Aegid.conſ.298. de conſuet. & Rota deciſ. 116. licet cauſa nullitatis. in not.& Dec. conſ.411.diuino in fi.lib.3.

9 Idem foret ſi nullitas intentaretur ſimul cum appellatione, aut remedio attentatorum,prout fieri põt: ut notat idem Inn.in d.c.dilecto.& Bal.in d.l. edita col. 14. q.6. & eſt deciſio Roter.145. not ꝙ intenians.in anti.vbi.n.nullitas & appellatio tanquam diuerſa propoſita ſeu commiſſa reperiuntur, vtraque principaliter. expreſſa & deducta intelligi debet, per id quod legitur in l. ſicut. ff. de fund.inſtr.leg.& l.1.in fi cum l.ſeq. & ibi Bart.ff.de pecul. leg. & idem Barto. in l. Titiæ textores. ff. de leg. primo. cum alijs de quibus in terminis noſtris ponit Alex.conſ. 2.colum.penul.lib.3. Et propterea quando dicimus, Appello a tali ſententia, reſeruato mihi iure dicendi de nullitate, &c. prout quotidie in curia practicatur. Appellatio huiuſmodi cenſetur qualificata & conditionalis, videlicet quatenus ſententia ſit aliqua: vt probatur ex notatis per gloſ. in leg. Item Labeo.§.1.in verbo purè.ff. famil.erciſcun. & in leg. obligationum § fi.ff.de action. & obligation,& Specu.Ioan.Andr.in titu. de ſenten. §. ſpecies.in verſic. quid ſi iudex. cum alijs de quibus per Alex. in conſil,59.viſo titu.colum.quinta.verſic.cum probatur. &c.lib.4.

11 Prout etiam idem dicimus ſi eſſet dictũ:dico ſententiã nullum,& ſi qua eſt appellatio:qui modus appellandi, ſeu libellandi a communi iure & practica exceptus eſt: vt eſt

glo.

glo. ord. & ibi ſcribentes in l. 1. C. quan. prouoc. non eſt neceſ. & Bar. in d. l. ſi expreſſim. col. 3. de appellat. & de communi ſtylo & opinione atteſtatur Franc. in d. c. dilecto quęſt. 21. Abb. conſil. 97. ſaluatoris. in princ. l. 1. & Lap. alleg. 107. factum. uer. Tamen ſub iſto ordine, &c. Nullitas nanque accumulata & taliter propoſita, intelligitur (ut eſt dictum) conditionaliter & disiunctiuæ, non autem ſimpliciter & copulatiuè, & æque principaliter cum altero remedio cui accumulatur, in iudicio uenit & deducitur, non autem incidenter & ſecundario cum res ſub genere contenta, poſt illius expresſionē, amplius non contineatur ſub eodem, alias expreſſio nihil operaretur: ut declarat Aegid. concluſ. 337. in cauſa, in fin. Et

12 quod nullitas, ut præmittitur, accumulate intelligatur principaliter in iudicio deducta, tenuit Iacob. Butrig. in d. l. 1. C. quand. prouoc. non eſt nec. & ibidem Io. de Imol. colu. 6. qui opinionem Iacobi comprobat & defendit: & Anch. in clemen. 1. col. 4. de ap. & Dec. col. fin. & Fran. q. 42. uerſic. tu aduerte: vbi dicit hanc opinionem de iure ueriorem & in q 60. ſuper d. c. dilecto. de appellatio. & Iaſ. in l. Titiæ textores. §. 1. de leg. 1. & idē Iaſ. in l. 1. in prin. ff. de iuſt. & iur. Eandē partē acriter defendit & tuet d. Alex. dicens eandē eſſe de iure ueriorē & communiorē opinionē, in conſ. 2. conſideratis. col. pen. uerſ. ſed in hoc lib. 3. & in conſ. 225. ponderatis. col. 6. uerſic.

13 præterea, libr. 6 & ꝙ ſit communis atteſtatur etiam idem Dec. in d. c. dilecto. col 3. nu. 7. & Gra. in conſ. ult. nu. 41. uol. 2. quicquid alii in contrariū ſenſerit. Quamuis pro opinionibus uitandis actor poſſet libellū ad ſuā intētionē declarare, an uoluerit nullitatē principaliter uel incidēter deducere, per tex. in l. ſi quis intētione. ff. de iud. & leg. Pomp. ſcrib. §. fi. ff. de rei uend. & c. literæ. extra de dila. docet. Alex. d. conſ. 2. col. pen. in fi.

14 Et nedum remedia hmōi adinuicē non repugnātia in iudicio cumulat: quinimò eodē tempore, ac ſimul & ſemel utraq; cauſa, uidelicet nullitatis & iniuſtitiæ inſtrui & ſup utraq; probationes admitti pñt: vt docet Bar. ī l. 1.

col.

col.3.uer. circa ſecundum.C. quand prouo. non eſt nec. ubi dicit ꝙ communis conſuetudo ita obſeruat, & in leg. ſi expresſim col.5.& ibi Imo.col.32.aſſerens hoc cō muniter teneri de ap. ponit Abb. in d.c.dile.col. 2 verſ. & hæc faciunt. & ibi Fran.q.24.de ap. & Bald. in l. edita in rep. col.15.q.6.dum ponit ꝙ nullitas poteſt examinari una cum grauamine.

Quod intellige(ut dixi)quando contrarietas uel repu gnantia non reſultat alia cumulatio huiuſmodi reciperetur, prout eſſet, ſi proponeretur interdictum unde ui, cum remedio l. 2.C.de reſc. uend. uel ſi diceremus, dico ſententiam nullam, quia lata cum falſo procuratore & dico eandem iniuſtam,per ea quæ ab ipſo falſo procuratore probata ſunt: quoniam eodem tempore eſſet approbare, & reprobare geſta ipſius procuratoris: quod ſtare non poteſt, per regulam l.1. C. de furt. leg per ſeruū. §. deniq; ff.de uſu. & hab. leg. ſi fuerit ff.de reb. dub. l. ubi repugnantia.ff.de reg. iur.& declarat Rot d.deciſ. 116.licet in no. & Anch.conſ.223. ſubtiliter.col. 1.

Intellige inſuper ꝙ eodem tempore ſuper utraque cau ſa uidelicet nullitatis & iniuſtitię procedi poteſt: dummodo is qui nullitatem proponit non contradicat: ipſo nanque inſtante ac petente in primis ſuper nullitatibus cognoſci,ac illas reuocari debere, priuſquam de iuſtitia, aut negotio principali cognoſceretur, audiendus eſſet: ex quo de nullitate prius cognoſci conſueuit ſecundum
15 ea quæ poſuit Bar.in l.Cum quærebatur,de re iu. & in l. ſi ut proponis 2 col.& Ang. in l.pręſes C.quo. & quan. & Fran. in d.c. dilecto. q. 10. uerſic. ulterius aduerte. & Lanf. in c. quoniam contra.uerſi. interlocutoriæ. nu.22. de prob & facit tex.in d.l.contra maiores. C. de inof. te-
16 ſta. & ſi iudex oppoſitione ac proteſtatione huiuſmodi non obſtante ad ulteriora in principali negotio, de nullitatibus aliter non cognito procederet, proceſſus eſſet nullus ſecundum aliquos: ut per Bal. in §. qui prouocauit.q.12.circa fi.ff de pac. & tenet idem Fran. in d. c. dilecto.q.10.uerſi. ſecundò dubitatur. Quod intellige dum

modo

modo ab huiuſmodi ulteriori proceſſu & tacita exceptionis legitimę deiectione, appellaretur: alias cum ſit peruerſio cognitionis cauſæ, ad cauſam, uel repulſio exceptionis, non crederem proceſſum ipſo iure nullum, per ea quę dicam in q. fin. & facit text. in l. 1. C. de ap. c. ex parte. extra eod. tit. c. exhibita. de iud. cum ſimi. in ſupraſcriptis itaque caſibus & exemptis nullitas dicitur principaliter in iudicio deducta.

17 Incidenter autem dicitur nullitas in iudicio propoſita, ac de ea tanquam incidenti & ſecundario cognoſcetur ſi petitum fuerit quod (caſſata ſeu habita prima ſententia pro nulla) ex integro ſuper negotio principali pronuncietur ac ſententia prædicta reformetur: tunc etenim principaliter cognoſcendum eſt de cauſa & principali negotio, & incidenter de nullitate ipſius ſententiæ: ut habes exemplum in c. ad probandum, & c. Cum Io. & A. ibi, irritantes proceſſum eorum, in negotio procedatis. extrà de re iu. & in l. 4. leg. abſentem. C. de accuſatio. & l. 1. C. de ſent. ex pericul. reci. l. fi. de ſent. quæ ſi ne cer. quant. prof. l. ſi de proprietate. C. ſi à non comp. iud. leg. cum non ea. C. quand. prouo. non eſt neceſ. cum ſi. in quibus patet, ꝙ habita prima ſententia pro nulla, de nouo pronunciatur ſuper principali negotio, & ponit, Bar. in l. ſi expresſim. col. pen. de appel.

18 Dicetur in ſuper nullitas incidenter deducta, ſi ſimpliciter commiſſa cauſa appellationis. Idem iudex examinando eandem appellationem, cognouerit etiam nullitatem proceſſus, & ſentētiā ipſam tam reſpectu iniquitatis quam nullitatis reformauerit, prout poteſt: tali caſu dicetur de nullitate incidenter, principaliter autem de ipſa appellatione & negotio principali cognouiſſe, iuxta tex. in l. Carmelia pia. ff de iurep. & leg. quædam mulier. ff fa. erc. leg. ſi is quem. C de libe. cauſ. ponit Bar. in d. l. ſi expresſim. col. 3. & Arch. in c. 2. in uerſic. de partium. de app. in 6. & Fran. in d. c. dilecto. q. 29. de appel. & ponit Rot. 109. nota ꝙ ubi, in antiq. & Alex. conſ. 59. uiſo, nu 9 lib. 4. & conſi. 225. ponderatis. num. 23. libr. 6.

Prout

19 Prout dicimus de arbitrio ſeu iudice ad quem reclamatum eſt & petita reductio ad arbitrium boni uiri qui & ſi uideatur.ſuper iniuſtitia principaliter aditus:nihilominus ſi repererit laudũ nulliter prolatũ,poterit etiã eandẽ nullitatẽ declarare:ut ponit Franc. in d. ç. dilecto. q. 15. & q.21. & Dec. poſt plures conſulentes, quos adducit in conſ.39 in fi.lib.1.

20 Cognoſcitur etiam incidenter de nullitate quando per uiam exceptionis ſeu replicationis in iudicio deducitur,qui modus eſt frequens,& ualde utilis. Nam finge ꝙ conuenias me,ueluti fideiuſſorem mulieris, quæ pro alio intercesſit: excipiam de nullitate huiuſmodi obligationis ob ſenat. Velleya. per quod tales obligationes irritæ fiunt; ut dicit tex. in l.quam,in fi & in l.1. cum ſequen.ff.ad ſenatuſconſul. Velleya. & l. mulierem. & l. ſi uxor.C.eod.tit.Vel pone quòd filio hæreditatem patris potenti opponatur de teſtamento condito: is etenim de nullitate illius replicare poterit, iuxta tex. in leg. filio præterito & ibi Bar. qui hanc praxim plurimum cõmendat.ff.de iniuſt. & rup. teſt l.Papinianus.§.ſi quis irritum. cum § ſeq.ff.de inoffic. teſt. & docet idem Bar. in l. quæ ſub conditione.§ fi.ff.de cond. inſt. & Bal. in l. ſuus hæres. C. de repud. hęredit. & iterum Bar. in conſil.91. in q. uertente in cu c. ubi allegar pro caſu tex. in l. final. C. de ord. iud. Idem foret, ſi petenti reſtitui ſibi domum uel quid aliud iure dominij, uel quaſi ad ſe ſpectans, & exciperetur de illius uenditione,uel alio contractu, non poterit replicare de illarum nullitate. ut l.2. l. non ſolum. l. minorum.l.ſi quidem l.ſi prædium cum pluribus aliis. C.de præd.mi.& eod. titu. C. plus ualde, quod agitur. & quotidie uidemus in Ro.cu. reſcripta ſeu literas beneficiales, & reliqua huiuſmodi per exceptiones ac replicationes ſubreptionis & obreptionis,ſeu defectus intentionis concedentis,ac nullitatis,impugnari: prout latè per

21 doctor.in c ad aures.in c.ad audientiam. & c. conſtitutus. extrà de reſcript. Nullitas etiam quæ ex eiſdẽ actis & proceſſu reſultat, ac de ſe patet, intelligitur inciden-

ter

ter in iudicio deducta: ut docet. deciſ. Neap. 283. Diu
22 eſt,col.1.allegãdo Bar. in d.l.ſi expreſſim.& Oldr.in cõſ.
205 cum aliis de quibus ibi: Talis etenim nullitas põt
allegari,ſeu de ea excipi etiam poſt concluſionem in cau
23 ſa,per tex. in c.cum olim Abb.& ibi Bald.col. 2. in fi. de
offi deleg. Sicuti dicitur de attentatis, quæ etiam ex offi-
cio uſque ad concluſionẽ cauſæ reuocari poſſunt: vt do-
cet Rot.dec.518. nor. ꝙ attentata.in antiq. & facit illud
quod ponit Franc. in d.c.dilecto.q.14. de appel.
24 Et pro maiori præmiſſorũ cognitione ſcire debes, ꝙ
maximi eſt effectus,& nõ modici momẽti cognoſcere,utrũ
quid nullitas fuerit incidẽter uel principaliter deducta:
hi etenim modi adinuicẽ longe differunt,quoniã ſi nul-
litas fuerit ſeorſum & ſeparatim principaliter in iudicio
deducta,neceſſe eſt ꝙ ſuper cognitione huiuſmodi iuris
ordo,ac tela iudiciaria ſeruetur,de qua per glo. & Doct.
in l. prolatam.C.de ſent.& Spec.in tit. de offi. om. iud. §.
poſtremo.col.2.uer. ſecundò ſciendum. & Ro. deciſ. 33.
ſi quando.in no.Aegid deciſ. 27. termini. Caſſad. deciſ.
8. de reſcrip. Officium namque, quod in tali iudicio im
26 ploratur eſt nobile: vt ſupra dictũ fuit: ac ſententia quæ
ſuper nullitate principaliter intentata fertur, habet uim
diffinitiuę: quinimo cum cauſam in iudicio principali-
ter deductam diffiniat, uerè diffinitiua eſt: ſecus ſi incidẽ
ter,quia tunc haberetur pro interlocutoria: ut declarat
Bal. in l. pręſes col. 1.C.quomo. & quando.& ita intelli-
ge Rot.deci.13.ſi iudex. & 85 ſi à prouincia. in nouis.
& Guid. Papa,q.220.locũtenens.& q. 16. iudex. ac Ioan.
And. ſuper glo. in cle.ſi.de ap.& Ro.deciſ.340.fuit dubi
tatum.colu.1.341.circa fi.in no.Io. mill.in uerb. ſenten-
tia lata ſuper nullitate,declarat Imol. in l. quod iuſſit.ff.
de re iud.& Franc. in c.cum ceſſante.col pen. uer. 23. de
app. & Rot.q̃ ita debet intelligi.215.no ꝙ ſnĩa in antiq.
idcirco ſm regulas iuris ad ſententiã huiuſmodi iuris or
dine omiſſo deueniri non poteſt, per text. in l i. ibi ad
præſidem,ſi nis, ut cauſa agatur ſm ordinem iuris & c.
loquẽs,de nullitate cõtractus.C.de lib.cauſ.iuncta l. 1. &

l.fin.C.de re iud.& l ſi pacto quo pœnam. C. de pact. & d.
l.prolatam cum ſim.

27 Quando autem nullitas in iudicio incidenter deducitur per aliquē ex modis ſupraſcriptis nulla tela uel iuris ordo requiritur,ſed de ea tanquam incidenti ac notorio abſque iudiciorū ſolēnitate cognoſcit:prout in terminis declarat Aegid.deciſ.317. in cauſa . deci. 502 & 319 & Rot dec.340.fuit dubitatū,in no. & deciſ 821. in antiq. Spec.de libel.cōcep § nūc dicēdum,in fi & Bal in addi. ad eūdē,in tit.de ſent col.4.uer.in cā nullitatis & col.7. uer. an poſſit declarari & idē Bal in l. tale pactum. §. qui prouocauit ff.de pact.Card.in clem.1 q.16. & ibi Anch. col 3. de re iud.Abb.in c.dilecto.circa fi. & ibi Fran. q.16.
28 & in c.inter cæteras,in fi.de re iud. Idem Abb. in c. tua. in fi & in c.bonę memoriæ.ubi loquitē de attētatis abſquę ordine iudicij reuocādis de app. de quo remedio attentatorum etiā ponit idem Abb in c. ex parte,colu. pen. de reſcri.& Franc. in c.conſuluit.2.de app.& Rot.765. ſciendum eſt quod ſi in antiq. & Bal. in l.appellatione.colu.2. C de app. doct. in c.non ſolum de appel.in 6. cum uulg.
29 Secundo qn̄ nullitas ſeorſum & ſeparatim principaliter in iudicio,ꝓponitē,executionē nō impedit: Nā ſi propono teſtm̄ nullum, non impeditur aditio hęreditatis ex eo.leg.cū quidam,in fi. l.cum falſum.l. Panthonius.§ rei. ff.de acqui.hæred.& tradunt Bat. & Bal. in l. ſuus hæres. C.de repud.hęred. prout per ſimile iudicium principaliter(ut præfertur)intētatū executio ſuīæ non retardatur, ut uoluit Inno. in c.cùm in iure.de offic. dele. quem ſequitur & declarat Bal.in l.1. in princ. C. ne lic. tert. prouoc.& Bal. in l.fi.in fi de ord.cogni. & in l.appellatione. in fin.C.de appella.Franc. in c.dilecto.q. 10. uerſic. circa tertium.& ponit Rot. 280.licet per uiam exceptionis,in no. quæ eſt clauis in materia,& meminit Io. Stafi. in tracta.de lite.grat.& iuſt.fol.151.2.fal. & tenet Alex. conſi. 83.interrogat. in fi.libri quinti.& Fran in c. nō ſolum in fi.de appel. libr. 6. & Ant. a Cauario in tract. de execut. inſti.q.52.& ratio eſt:quia cū nullitas in iudicio ordinario

rio principaliter ꝓpoſita deſideret ſnīam, quæ effectualiter nil aliud faciet q̃ actū euacuare, & executionē impedire, ſi incōtinēti per ſimplicē nullitatis propoſitionem executio impediretur, eſſet dare executionē ſentētiæ nōdū latæ cōtra regulas iuris cōis. l. 1. C. de exe. rei iudi. cum ſimi. Ideo, fit executio ſalua remanente qōne nullitatis. arg. c. ſciſcitata. de reſti. in integ. l. 2. C. ad l. Corn. de fal. auth. quę ſupplicatio, C. de præcib. imp. offe. Et quamuis
30 prēmiſſa procedāt ēt ſubſecuta inhibitione à iudice nullitatis ſm Roter. & Doct. ſupradictos. Nihilominus pp formā cōmiſſionū & reſcriptorū, & ob generales clauſulas illorum in Rom. cu. practicatur, q̃ in reſcriptis ſeu cōmiſſionibus ſuper nullitatibus hmōi impetratis, addi cōſueuit clauſula, ſine præiudicio legitimæ executionis, vel triū cōformiū, aut cū clauſula. Si quid exequendū fuerit, exequatur: vel parito iudicato iuxta caſuū cōtingētias, p quas clauſulas, ēt q̃ ſubſequatur īhibitio p iudicē ad quē executio nihilominus nō impeditur: quāuis forſan ipediretur, ſi inhibitio emanaſſet ſimpliciter, & abſque clauſulis & declarationibus prędictis, per tex. & ibi not. per Doctor. in c. nō ſolū. de app. in 6 maximè ob clauſulas prę-
31 gnātes, quæ ex ſtylo in hmōi cōmiſſionibus poni cōſueuerunt (vt dixi) & intellige q̃ qō nullitatis principaliter deductæ non impedit executionē qñ executio eſt retractabilis, alias ſi eſſet irretractabilis, impediret: vt declarat Bal. in l. ab executione. C. quorū ap. nō rec. & in l. 1. col. fi. C. qui accuſ. & in l. eū q duas, vbi Salic. C. de adul. & Frā. in d. c. dilec. q. 10 ver. limita, niſi executio, &c. cū aliis de quib. per Auguſtinū cōciuem meū poſt Ang. in tract. maleſi. in verb. pręſente Cayo, &c. ver. ſi aūt non appellauit. fol. 304. & latiſſimè ponūt Doct. maximè Paul. de Caſt. in d. l. 3 §. cōdemnatū, col. fi. & ibi Alex. col. 4. & d. Iaſ. col. 4. de re iud. & Dec. conſi. 72. pręſtant. per tot. lib. 1. poſt Paul de Leaz. & alios in cle. 1. de re iud.
32 Sed ſi nullitas incidenter puta p modū exceptionis in iudicio ꝓpoſita fuerit: cū talis exceptio dicatur ſūmaria ac perēptoria, & p̄iudicialis, ſi altiorē indaginē nō expo-

ſcit,executionē impedire conſueuit: vt ponit Rot. 107. Nota ꝙ ubi aliquis,& 115.not.ꝙ cauſa nullitatis. in antiq. & d.Deciſ.280,licet in no. ponunt Doct. poſt Bar in d.l.3 §.condemnatū.& l a diuo pio.in prin.ff de re iu. & l.1.ff.nil.nou.ap.pe.& l 3.§ ibidē.ff.ad exhibendum.Bal. in l.ab executore. num.7.ubi dicit, quod talis nullitas & taliter propoſita ſtatim perimit.quor. an no. reci.& in l. 5.ne lrc 3.prouo.in 1.Lanf.in c.qm contra, in uerb exceptiones.nu.8.de proba.Fran. in c.dilecto.q. 10. de appel.deciſ.Neap.233.diu eſt.Rom.conſi 51. attentis. Eſt cōis ſnīa doctorū,ut aſſerit Alex. in conſi. 33. uiſo in fi. lib.1 & de quo per eundē in cōnſ 95 nu.8.lib.2.& conſi. 181.in cā,col.2.lib 6.quinimo ſi nullitas taliter propoſita ex defectu iuriſdictionis proueniret, ēt ꝙ altiorē indaginē expoſceret,retardanda eſſet executio ſm Ang. in l.
33 fi.& ibi Alex.& Iaſ.C.ſi ex fal. inſtr. & in d. l.4 §. iudicatum,ubi Iaſ.col.4 uer. ſecundo limita.de re iud.

34 Prout ēt impediret executio, ſi nullitas adiungeret ut cumularetur cum ipſa appellatione:quia tunc nullitas dr potentiorū,quaſi ab ipſa appellatione uires acquirēs, & ob ſimilē immixtionē pendente hmōi iudicio nihil eſſe innouandum.c.exhibita.& ibi per Imol in fi. de iudi. c. ſuper q. in fi.de offi dele. ita uoluit Cu. in l. ſi expresſim. col. 11.quē ſequitur Fran. in d.c dilecto.q.9. in fin. & q. 54. prout dicimus ꝙ etiam tunc totum negotium ad iudicem ad quem deuoluit ut per Rom. 356. fuit dubitatū. in no.& 109.not. quod ubi eſt in antiq; & Bal. in l. 1 in prin.C.de ſent.ex peric.reci. Iſto tamen caſu ſi articulus
35 appellationis deſereret, & remaneret ſola nullitatis cognitio,executio ulterius nō impediretur c. licet de ſent. excom. in 6.Bar. in l.ſi expresſim, col 6. declarat Franc, in d. c.dilectus.q 61.ex his igitur patet longè utilius eſſe nullitatem appellationi cumulare, & ita cumulatam proponere,quàm ſimpliciter eandem ſolam deducere, & ita obſeruant practici, quando poſſunt.

36 Tertiò nullitas incidēter deducta etiā ꝙ de ea fuerit ſummarie cognitū,non impedit quominus iterū in iudi

cio

37 cio ordinario,ac principaliter, & ꝑ modũ agendi deduci poſſit:qm̃ ſnĩa lata ſuper principali non præiudicat incidẽti,de quo nõ fuit plenè cognitũ.l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iu.l.pen.ff.de his qui ſunt ſui vel alien. iur. l.ſi quis a liberis.§.meminiſſe.ff.de lib.agno.& trad.Bart. in l.1.col pen.C.quand.prouo.& in l ſi expresſim, col 3. & Canoniſtę in d.c.dilecto.vbi Pan.col.4.& Franc.q.46. & 48. poſt Roter. Dec. 118. not. ꝙ ubi ſnĩa . in antiq &

38 Fel.in cap.ea quæ, in 1.col.de re iud.& Alexan. conſ.79. perſpectis.nu.4.lib.2. & Dec.conſil.97. col.2. lib 1. vbi hoc declarat cum ſi.Idcirco deſerta cauſa appellationis, uel illi renuntiato,ẽt ꝙ nullitas,quæ tacitè eidem appellationi inerat,& incideter videbatur deducta, deſerta, & illi renũciatũ eſſe videatur: vt per Franc.in d.c. dilec q. 48. Nihilominus non obſtabit quominus eadem nullitas principaliter & directò in iudicio deduci posſit:vt declarat idem Franc.in d.c.q.10.ver. ſed aduerte. Et tradit Bart.in d.l.1.col.3.ver.nec obſtat.C.quan.prouo. & Ancha.in cle.1.in princ. de re iu l.& Fel.in c. ſi aũt.col.4. in verb.temporalia,de reſcrip. maximè ſi nullitas ad alium finem deduceretur, & per alium modũ agendi:quia tunc geſta in primo iudicio non obſtarent in ſecundo,per leg. & an eandẽ,in princ ff.de excep.rei iudi.leg. Iulianus verum debitum,& ibi ponunt ſcrib ff.de cond.inde l.quod in diem.§.1.ff.de comp.& l.2. C.eo. tit. cum alijs de quibus ad propoſitum per Alex.in conſil 66.col.1.in fi.lib.5. Paul.de Caſt.conſil.308.viſa col.1.lib.2. & Canoniſtæ in c.veniens.extra de teſti.el 2.cum ſimi.

39 Differunt ẽt ab inuicẽ ſupraſcripti modi agendi & ꝓponẽdi nullitatẽ in formãdo libellũ,& ſnĩam ſup eiſdẽ: qm̃ ſi nullitas incidẽter fuerit deducta, non videtur neceſſarius libellus,neq; ſnĩa, cum ſuper incidenti regulariter non pronuncietur.c.ex par.el 2 & ibi Fran. de appel. cap.1.de ord.cog.l.1. & ibi declarat Barto. C.de ordi.iu. ponit Fel.in c.ſuborta.col.4.verſic Ang. & quando de re iud.poſt Bar.leg.Si a procedente.C. de dilata. igitur nullitas incidenter puta per modum exceptionis propoſi-

ta,ſi fuerit manifeſta,ſtatim perimit: nec aliqua pronũtiatione opus eſt, ſecundũ Bal.in l. ab executione.col. 2. C.de re iud. Aut ſi exceptio fuerit dubia per proceſſum, aut non proceſſum iudicis ad ulteriora. apparebit ſuper ea ſaltim tacitè facta pronunciatio: vt declarãt doctores in d.c.ex parte M.de app. cũ alijs, de quibus per Alex. in
42 conſil.37. viſo nu. 19. lib.2. Vel ſi (habita prima ſententia pro nulla) petitum fuiſſet ex integro pronuntiari: ſatisfuerit, quò iudex in ſententia dicat hoc modo cancellata prius ſeu circunducta,&c. vel non obſtante tali ſnĩa tanq̃ ipſo iure nulla,&c.dicimus & pronunciamus præfectum.M Z.debere reſtitui.&c. Tales etenim cancellatio,
43 ſeu ceſſatio eo modo facta habet vim ſententiæ, per tex. & ibi declarat Bald.in l ſi præſes.C. quõ & quando & facit tex. in cap. ex inſinuatione. ibi,ſententia contra eum lata nequaquam obſtante,&c. de procur. & in cap. Raynald.in verbo pronunciauit. non obſtante præmiſſo arbitrio ꝙ ne legatum teneret,&c.de teſta.& ſentit.Inn. in c.Bertoldus, circa. fi. de re iudicata.dum approbat talem
44 modum libellandi, videlicet peto decem non obſtante tali ſententia cõtra me lata: quia nulla ex tali capite, &c. Talis etenim clauſula non obſtante,&c.in ſimilibus caſibus videtur habere vim caſſationis ſeu renuntiationis:
45 vt dicit Bal in l.ſi diuerſa ad fi. C. de tranſa. de quo meminit Felin.in cap.inter monaſterium.colum.7.verſicu. regulariter ſententia,&c.de re iudicata. Quinimo ſi fuiſſet allegata nullitas primę ſententię & ſuper ea cognitum:ſecunda ſententia ſuper negotio principali lata, valeret,quamuis expreſsè de nullitate non faceret mentionem:quia videretur tacitè pronunciare illam nullam & inualidam,& in nihilo obſtare: vt voluit Paul. de Caſ. in l 1.C quan.prouo.quem refert Fel.in d.c. inter monaſterium. in ſextò. limita vbi tamen aſſerit ſecurius fore pronuntiare, ut ſupra.

46 Sed ſi nullitas principaliter & ꝑ modũ agendi in iudicio deducenda fuerit, neceſſarius erit libellus,in quo cauſa nullitas exprimi debebit, vt ponit Roterod. 145. Nota ꝙ

ta ꝙ intentas. in anti & diximus ſupra. Et propterea ad ef fectum vt legitimè cõcludatur, in primis aduertẽdũ erit, nunquid actus vel ſnia ſuper cuius inualiditate agere intendimus ſit ipſo iure nullus, vel ope exceptionis ac per ſnĩam annullandus & reſcindendus: quia his caſibus diuerſo modò cõcludẽdũ eſt: prout dicimus de filio ritè ex
47 hæredato, qui dẽt petere teſtamentũ per querelam inoffi cioſi caſſari, non aũt petere illud declarari nullum per l. 2. & ibi Doct. ff. de inoffi. teſt. & l. Papinianus §. ſi quis irritũ. eo. ti. & eũ qui. l. cõtra maiores. C. eo. Longè .n. differt quem liberatum eſſe, vel eſſe liberandum. l. qui ſe di cit. ff. de iudi. prout aliud eſt eſſe remiſſum vel remittendũ eſſe. l. quę ſub conditione. § ſi ff. de condi. inſti. Ita ẽt differt aliquid eſſe nullum uel annullandum: quia quod nullum eſt vlterius annullari non põt. l. nam etſi § poſt defectum. & ibi gl. ff. de iniuſt. rup. & docet Bal. in termi nis noſtris in l. qui ad ciuilia col. 2. verſic. & hoc facit ad quæſtionem. C. de appellatione dum ponit modum libellandi in materia nullitas: & facit text. in c. dilecta. de reſcrip. & in c. dudum verſi. licet autem de elect. dum ibi ponitur ꝙ proceſſus factus per literas ſubreptitias irritatur, ſed factus contra formam reſcripti, irritus nunciatur. ſentit Rom. conſil. 67. uiſo nu. 1.
48 Et vt cognoſcas tu iuuenis qñ actus ſit ipſo iure nullus, vel ꝑ ſnĩam annullandus, diligẽter cõſiderandũ erit, primò qualiter & quib verbis vſa fuerit lex vel ſtatutũ,
49 ſeu reſcriptũ circa actũ, quẽ per viam nullitatis impugna re cõtadis. Nã (exempli gratia) pone ꝙ lex dictet aliquid certo modo fieri, aliàs quod nullius momẽti ſit: talia uer ba importanct ꝙ actus ipſo iure nõ valeat: vt habes gl. pe. in verb. quærimoniã. de pac. tenen. in vſibus feud. uel ſi
50 dixiſſet ꝙ actus aliter factus uiribus careat: quia intelligitur ipſo iure: vt eſt gl. in l. prouidendum. C. de poſtul. aut quòd ſit caſſum & irritum iuxta text. in auth. caſſa. C. de ſacroſan. eccle. nam intellitur ipſo iure: vt ponit Lud. Roman. in 1. & 2. ſingu. vel quòd lex ſimpliciter diceret actus non valeat: quoniam intelligetur ipſo iure, iux-

 ta tex.

51 ta tex.& ibi notata per Bart.in l.2. C. de cano. frumenti lib. 11.cum multis alijs ſimi. quæ per teipſum videre poteris per eleganter allegata & cumulata per Alexan. ad Bar.in l.Imperator. ff de iure fiſ. & And. Sic.in c ſi diligenti.col 37. de foro competẽ. & Feli. in c Rodulphus. ver.vlti.quia tex. &c. de reſcrip. in quibus locis reperies quæ verba ſignificent actum ipſo iure nulum,uel per ſententiam annullandum.

52 Et ſi præmiſſa tibi nõ ſatisfaciant, conſiderabis nunquid lex det formã actui faciendo vt putà diſponẽdo, ꝙ certa ſolennitas,vel certus modus, ante vel tempore celebrationis ipſius actus,adhibeatur: tunc quia hæc forma quæ actũ in eſſe producit, dr̃ ſubſtãtialis illa non ſeruata actus reputatur ipſo iure nullus:& de hac loquitur tex.in l. cũ hi.§ ptor.ff.de tranſ.l.hac cõſultiſſima. circa principium.C.de teſtam.auth porrectum.C.de ſacroſan.eccl.c. cum dilecta.de reſcriptionẽ.c.Piſanis.de reſti.ſpol. capit. venerabili.de offic.delegatorum cum ſimi. de hac etiam forma intelligitur regula ꝙ quęlibet forma tradita lege cenſetur ſubſtantialis:vt per Bal.in l.comparationes, in 3.oppo.C.de fide inſtr. & in l. ceſſante col. C. quomodo & quan.& Alex.conſi.50.in cauſa.col.2 lib 5. Idem foret etiam ſi lex ſimpliciter aliquid fieri prohiberet: quamuis lex ipſa vlterius annullando non procederet: quia ſi cauſa prohibendi fuerit perpetua, etiam ꝙ lex vlterius non procedat ob reſiſtentiã ipſius legis à principio actus in contrarium factus erit ipſo iure nullus, & ita procedit tex. in l. non dubium. C. de legib.& cap. quæ contra ius fiunt,& cap.non præſtat.de reg. iur.c.vides. 10. diſt. cap. Imperiali.25.quæſt.2. cum alijs, de quibus per Alex. d. conſi 50.col.2.lib 5. & conſi.24. inſpecto col.1. lib.4. & conſi.126.viſis.col. 1.eo. lib.5.

54 Si verò lex poſt ꝓhibitionẽ ſuper actu hmõi diſponẽdo,vlterius ꝓcederet,putà pœnã irrogãdo: actus in contrariũ factus non eſſet ipſo iure nullus, ſed eo caſu procederet regula, qđ multa prohibentur fieri, quæ tñ facta tenẽt,vt in l.relegatorũ §.ad tẽpus.ff. de interdi. & releg.

& l.1.

& l.1 §.biduum ff.quand. appel.ſit.c ad Apoſtolicam, de regular. & ita tenet Alex. conſ.24 Viſo themate. libr.6. & d. conſi.24 lib.4. & per Vital. in tractatus clauſula. in
55 5.clauſula ſi cōtrafactū fuerit,vbi vide. Siue quod lex daret certam formam, vel mandaret adhiberi aliquam ſolennitatem poſt actum iam factum: vt puta quod donatio intra certum tempus inſinuari deberet: vel ꝙ cautio pręſtaretur, aut deſcriberetur in cathaſtro ciuitatis: vel ſolueretur gabella,& de ſimili. his namque caſibus ſi lex non expreſſerit ꝙ actus aliter factus non valeat, ex quo forma & ſolennitas huiuſmodi actui iam facto ſuperueniens,dicitur accidētalis,non fuerit adhibita actus in eſſe productus ſtabit, donec fuerit per ſententiā irritatus.prout theoricam ſupradictam poſuit Bar. in l.vniuerſa.vbi tex. iuncta glo C. de precibus Imperat. offerend. & idem Bart. in l ſi ita §.ea leg. ff. de verborum obligationib & in lege,cum lex ff de fideiuſſ.& in l. prætor ait. ff. de oper. noui nunciatione. & in l. filio pręterio. in fi. ff.de iniuſt.rupto.& in d. l. nō dubium. C. de legibus ponit Bal.in lib. qui ad ciuilia,col. fi. vbi aſſerit fuiſſet theoricam Dini,& loquitur in terminis noſtris, videlicet formando libellum in cauſa nullitatis. C. de appellatio. & in l. certa ratione. C. quando prouoc. non eſt neceſſe, vbi etiam inquit, quod ſi lex non procedit annullando ſ; ſed tradit modū annullandi,actus non cenſetur ipſo iure nullus:ſed debet ille modus à lege inductus intentari, & peti ꝙ annulletur:ac præmiſſa etiam & plura alia cōgerit. Felin. in cap. 2. in prima & ſecunda col. de teſtibus, & in capitulo quoniam frequenter. colum.2. vt lit. non conteſta. & videtur ſenſiſſe Rot. deciſione 466. confeſſio in fin. in nō. quando autem lex ſeu ſtatutum poſt datam formam,haberet clauſulam annullatiuam,tunc ſine dubio actus eſſet nullus:qa modus ille & forma tali caſu ſpecificè & non per æquipolens ſeruari debet, per nota. per gl in l. hac conſultiſſima.in verbo,iudicio C. qui teſta. facc. poſſ. cum aliis ad propoſitum adduc. per Alex. conſil.212. ponderatis lib. 6. & Dec. conſil.612. concluſio.

cum hi.§. prætor. ff. de tranſact. c. fi. de re iud.libr. 6.ſeu
64 declarari vllam non eſſe. l. ſi mulier. § ſi dos.ff.qđ met.
65 cauſ. l. 1. §. hęc autem verba. ff quod quiſque iur. Siue
66 ſententiam huiuſmodi ſeu teſtamentum non eſſe ad-
67 mittendum.l. fin. in fin. C.dę pactis. clementina prima.
68 de re iu vel non tenere.l. 3. §. condemnatum. l. de vno
quoque. de re iudic. l. cùm magiſtratus C. quando pro-
uocare.l.2.in fin. ff. de pœnis. c. examinata. de iudic.uel
nullas vires habere.d.l. 1. C.quand. prouo.non eſt neceſ-
ſe.l. 2. ff. quæ ſententia ſine app.reſcind. Aut effectu & vi-
ribus carere.l. quicquid. C.de vectigali. & commiſ.l.ſi vt
proponis C quomo. & quand.Clem.paſtoralis § vt igitur
de re iud.vel non iure factum.l.1.in prin. ff de in iuſt.rup.
69 inſt. eo.§. hoc autem caſu. Aut declarari fore irritum &
inane. l. cum poſteaquàm. C. de pact. l. cùm hi. §. pręr-
tor. ff. de tranſact.l. 2. C. de feriis. l. cùm ſententiam. C.
70 de ſent. l. 1. ff. de reſcin. vend. l. pretij cauſa.l. ea condi-
tione. C. eo. tit. Vel in irritum reuocari. cle. paſtoralis §
71 in fi. de re iud. l. falſum. C. ſi ex fal. inſtr. Siue caſſum &
irritum nunciari auth caſſa & irrita. C. de ſacroſ. eccl.l.
omnium. C. de vecti.& commiſ.c. priuilegia. in prin. de
pace Conſtant.c.accedens ibi. caſſauimus prædictas ſen-
tentias. immò caſſas denunciauimus & inanes. vt lit.non
cont.l.non dubium.C.de legib.l ſi poſt prin. C de dona-
72 tio. ante nup. auth. auferatur. C.de litiſcont. vel ratum
non haberi.l. 1. in prin. ff.quod met.cauſ.l. ſi voluntate.
73 l ratas.l.non idcirco. C. de reſc. vend.l. 2. C. de ſent. quę
ſine cer. quant.ſeu per illam ſeu illud nihil eſſet actum.l.
ſi mulier.§ ſi metu.ff.quod met.cauſ. Vel nihil eſſe tran-
74 ſlatum.l. ſi pater tuus. C. de act. emp. nullumq́; præſta-
75 re iuris impedimentum.l. non præſtat. de reg. iuris. cle.
76 paſtoralis. in fi.de re iudic. Siue dicatur declarari debe-
re non ritè & rectè pronunciatum.l. non putant. §. non
quæuis. ff.de cont.tab.l.in ſumma. ff. de re iud. ſeu malè
& perperam iudicatum.l.cum quærebatur. ff.eo tit.capit.
77 2. de arbitri. Nomenq́; ſeu authoritatem vires, & effe-
78 ctum rei iudicatæ non obtinere. Cle.paſtoralis §. vt igi-
tur.

tur.de re iudi.l.prima.C quan. prou.l.fi.C.de ſent. ex periculo recit.l.ſi ut proponis.C.de execut.rei iud.l.rei.l.iudex. l. programma. C. comminationes & epiſt 3.l.ſi perluſorio ff. de appellationibus. l. 2. l.prolatam. l. poſt ſententiam.l. cum iudex. C. de ſenten. l. priuatorum. C. de iuriſd. om.iudi.c fi. de re iud. in 6 ac infirmam eſſe. l. venales. C. quando prouo. vel firmitatem non habere.l. 2. C.ſi a non competenti iudice l. ab eod.l. ea quæ. C quomodo & quando. l. ſi tutor. C in quibus cauſis in integ. reſtitutio.neceſ l. 2.in fin. ff de ferijs. Aut pro iudicato
79 non haberi.l.ſi feriatis ff. de ferijs l.poſt rem iudic.ff. de
80 re iud ff. vel non videri iudic.l.quæſitum. eod. tit.l. 1. &
81 l. certum in princ.ff de confeſ. Seu tanquam nullum reuocari debere. l. ſi deſerta. C. ſi propter public. penſitat.
82 cap. ſacro. poſt princ. de ſenten.excommunicat. nulloſque debuiſſe aut debere ſortiri effectus. l. vnica. C.ſi de
83 momen. poſſeſſ. Clemen. paſtoralis in fin. de re iudic. aut inefficaciter condemnatum l. 2. ff.quæ ſent. ſine appel.reſcind.

Per hęc igitur aut ſimilia uerba & modos legitime qñ actus fuerit ipſo iure nullus concludere poteris, vnũ vel duos, aut tres ex ſupradictis modis ad inuicẽ ſe cõpatientes,& caſui tuo cõuenientes aſſumendo: vt puta peto p of-
84 ficiũ veſtrũ nobile(qđ humiliter imploro) veſtraq; diffinitiuã ſententiã pronunciari,& declarari ſententiã per talẽ iudicẽ in cauſa huiuſmodi latam,de qua in actis, ex defectu citationis,mãdati,vel iuriſdõnis) ꝑut caſu contigerit)fuiſſe & eſſe nullã, inualidã, irritam,& inanem,nulaſq; vires habuiſſe aut habere:ſed continuo fuiſſe, & eſſe nullius roboris & momenti,ac nomine, effectu & authoritate ſententiæ caruiſſe,& carere:& pro caſſa,irrita & inutili habẽdã: & quatenus de facto ꝓceſſerit, tollendã
85 & amouendã: omniaq; in priſtinũ ſtatũ reducenda,&c. vel ſit,peto per R. P. V. in tali cauſa inter me & talem de & ſuper tali re coram eadem. R. P.V. in ſecunda inſtãtia uertẽte declarari p N. aſſertum iudicem ad inſtãtiã dicti talis aduerſarij mei cõtra me fuiſſe male, nulliter & per

pera

pera proceſſum,ſententiā,& diffinitiuū dictoſq; proceſſus ſententiam & diffinitionē cum oībus inde ſecutisfuiſſe & eſſe nullos ac nullius roboris & momenti, uitioque nullitatis ſubiacuiſſe & ſubiacere: & illas cū oībus inde ſecutis,quatenus de facto proceſſerunt,reuocādos,caſſandos & irritādos,ipſumq; N.ex aduerſo principalem in expenſis in cauſa huiuſmodi legitimè factis condemnari omni meliori modo, &c. Et iſto modo concludendi quotidie utimur.

86 Sed ſi actus & ſnīa non fuerint ipſo iure nulli, ſed ope exceptionis ac per ſnīa annullandi, in libello concludi poterit per hæc aut ſimilia uerba,uidelicet Peto, &c. talem ſnīam,&c. ex tali capite debere irritari c. dudum. 2.
87 uerbo nos igitur.c.congregatio de elec. cap.cum ſuper, de cauſ. poſſ.& propi. & in ſi quàm plurimum Decretalium reperiēs,irritandum duximus,&c. uel irritetis, &c. Aut peti poterit reſcindi debere: ut toto tit. C. de reſcin. uendit. & in rubric. quæ ſententſine appellatio. reſcind.
88 l.certa ratione C.quando prouo.non eſt neceſſe. l. Paulus.ff.de re iudic.l.ſi C.quom. & quand. uel debere rumpi & infirmari.l.nam & ſi. ff. de iniuſt. & rup. inſtit. qui-
89 bus modis teſt. infir.§. alio autem modo, & l. 1. § 1. ff.
90 de feriis.l.duo iudic.ff de re iud c.congregatio. Ibi confirmata uel infirmata &c. de elect. uel infringi. l. quemquam.C.de fide inſtr. & iur. haſt.fiſc.lib. 10. uel improba
91 ri.l à pcedente.C de dilat. aut retractari. l. 1. in ſi. C. de
92 ſta.defunct.c.primates,& ibi gl in uerb. retractāda. prima q. 2. Aut tolli & remitti. l. quod iuſſu. ff. de re iud. l.
93 quæ ſub conditione.§ ſi.ff de cond.inſtitu. ſeu reſol.l. 1.
94 & 2. C.quan.licet ab empti. diſce.l. ſi dolo in ſi. C. de reſcin. uen.uel corrigi.l. 1.§.1.ff q̄ ſent. ſine appel. l. iudex
95 poſtquā de re iud.aut reformari.l.1.ff de appel. in prin. l.abſentē.C.de accuſ.c.uel caſſari cū c.dudum. circa me-
96 dium.c.eccleſia ueſtra. de elect. & d. c. accedens. ut lit.
97 non conte. aut circunduci & cancellari debere. l. ſi præ-
98 ſes.C.quomo. & quand.l.acta. ff de re iud & tot. tit. de
99 his quæ in teſtam. delen. Aut confirmari uel infirmari debere.

debere. c. Raynaldus. & c Raynutius de teſtam. c. ex literis.in fi.de reſtit.in integr. & d c. congregatio. de elect.

300 Per hæc igitur aut ſimilia uerba quæ præſupponant actum ſeu ſententiam aliquam,concludi poterit, vt puta peto talem ſententiam,per talem iudicem(ut prętendit) tanquam in libro ſolito non regiſtratam (caſu quo ſuper hoc extaret ſtatutum iuxta tradita per Alex. conſecr. 119.quoniam. lib.6. ſeu ex falſa cauſa, aut prætextu falſorum teſtium, vel aliàs,prout contigerit) latam per ſententiam veſtram irritari, ad reſcindi, rumpi, infirmari infringi, tolli, caſſari, reſolui, ac retractari debere: aut prout iuſtum videbitur corrigi & reformari omniaque in priſtinum reponi, ac partem aduerſam in expenſis legitimè factis condemnari, officium veſtrum,&c. deſuper implorando.

301 Et tamen in pręmiſſis aduertẽdũ,ꝙ proprietas ſuprascriptorum verborum non ſemper ſeruatur; ſed multoties reperies vnum pro alio poſitum:ut puta verbum caſſabimus etiam ꝙ actus ſit ipſo iure caſſus & nullus, & tunc exponitur id eſt caſſum eſſe oſtendimus : vt in cap. eccleſia veſtra de elect. in c. ad probandum in verb. caſſata,de re iud.c,2.vt lit non conteſt.c. cum dilecta de reſcrip.c,auditis.vbi gloſ. de elect. vel expone caſſabimus quatenus de facto proceſſit:vt in cle.Paſtoralis in fi. de re iudic.c.primates,2.q.1.l.ſi dolo C.de reſcin.uend, & aliàs diximus.

302 Si vero dubium foret,nunquid actus vel ſententia forent ipſo iure nulli, vel per ſententiam annullandi, rõne talis incertitudinis vtroq; modo in libello cõcludi poſſet:vt putà, Peto declarari talem ſententiam contra me ex iuſta cauſa abſentem & legitimè excuſatum latã, ipſo iure nullã inualidã,& quatenus aliquam, peto eandẽ per ſententiam veſtram reſcindi,& annullari, veſtrum deſuper benignum officium implorando, &c. vt probatur in c.conſtitutus, de reſt.in integ. quia ratione talis incertitudinis remedium reſcindens & reſciſſorium tolerantur ut diximus ſuprà.

Eſt

103 Eſt inſuper aduertendum quod nullitas poterit a principio in genere deduci:& ſi pars non contradicet,ſuſtinebitur libellus quamuis non fuerit expreſſa & ſpecificata cauſa nullitatis, dummodo in proceſſu poſtea ſpecificetur & probetur. Ita intellige tex.in l. ſi mater tua. C. de contrah.emp. & l. ſi cum pater. C. ad Velle. l. Imperatoris.ff.de priul. cred. & Inn.in c. cum Bertoldus,circa fin. de re iud. & Rot. 145.nota ꝙ in anti. & Bal. in l. in teſtamento. in prin.de execu.tut. & in c quæ in eccleſiarum. col.2.de conſt. cum alijs de quibus per Franc. in c. dilecto.q.13.de appel.

104 Et quoniam libellus nullitatis adæquatur libello appellationis;& in eo conſideratur idem fauori: idcirco ſi in libello fuerit deducta nullitas in genere, uel etiam in ſpecie:ſuperior aditus poterit ex cauſa etiam non ſpecificata ſententiam annullare: cum totum ad ſe deuolutũ fuerit ut uidetur tex.in d.c.cum Bertoldus.de re iud.

105 Poterit itaque nullitatem proponens libellum ac intentionem ſuam quibuſcunque modis defendere. l. 3. in fi.ff. de appellatio. & ſi fuerit quam cauſam nullitatis, puta defectum citationis proſecutus; non obſtabit ſibi quominus ex alio capite non deducto, putà iuriſdictionis impugnare poſſit:prout de appellatione inquit Bar. in d. l. 3. §. fi.de appellatio. & tenet Alex.in conſil. 147. col.2.lib 6.nam ſuccumbens in uno non prohibetur ex alio diſsimili capite eandem rem petere. l. hæreditas infra de pet.hær l. ſi mater. §. eandem. ff. de excep. rei iud. c.fi.de cauſ poſſ.& prop. c. examinata, de iudic. c. inter dilectos. in prin. extra de dona. Sed ſi libellus,& proſecutio nullitatis fuiſſet generalis,ſententia generalis ſubſecuta obſtaret uolenti nullitatem etiam non ſpecificatam in iudicio deducere l.licet. C. de iud. uoluit But. in ult. cart. & Imol. colu 8. & Franc.q. 14.in d.c dilecto. de appell. poſt Inn.in c.cum contingat. de off. dele. & Raph. Cum.in l. ſi expresſim, reprobando Bar. ibidem. circa fi. aliter loquentem:Nam etſi plures ſint nullitatis ſpecies, omnes tamen ueræ & propriæ ſub ſuo genere comprehendun-

hendunt ur vt docet in fi. Bal. in l. 2. C. de iure aure an. nul. & de quo meminit Deci. conſil. 344. applaudent in prin. libr. 3. Et quamuis (vt dixi) poponens null tatem contra ſententiam ex vna cauſa, poſſit omnem aliã cauſam nullitatis proſequi: ne ſententia ipſa confirmetur: ut declarat Abbas in conſi. 97. colu. 2. lib. 1. ſecus tamen erit in eo qui proponet nullitatem alicuius contractus, ſeu actus extraiudicialis: quia non poterit proſequi niſi cauſam duntaxat nullitatis expreſſam, & in libello dedu
106 cta, per tex. in c. dilecti de empt. & uend. & tenet Bal. in additione. ad Specul. de libel. concepti. poſt princ. uerſi. ille qui dixit. & in titu. de ſenten. in prin. & in tit. de appel. colu. 18. uerſi. an qui dicit actum nullum, &c. cum ibi adduct.

107 Ex Praemissis etiam poterit ſatis deprehendi qualiter & quomodo in cauſa nullitatis ſententia formãda ſit: Bonus etenim iudex in primis poteſtatem ſibi attributam conſiderabit, & limites mandati & facultatis ſuæ diligenter cuſtodiet, deinde quęret libellum ac partis propoſitam intentionem, conſiderans ad quid, & qualiter actum fuerit: ut magiſtraliter docet gloſ. in c. hæc quippe: in prima glo. in fi 3. q. 6. & Bald. in l. cum Papinianus. col. 3. C de ſent. & ſi aptè propoſitam intentionem, & ordinem iudicii ſeruatum, actoremq; iuſtas partes fouere repererit ſententiam ipſi libello ac petitioni
108 conformem dictabit, cum ſententia ad libellum, ſit tãquam reſponſio ad interrogationem: & propterea ſicuti quis extra interrogata reſpondere. l. 1. § ſi quis ſimpliciter. ff. de uerbo. obliga. ita iudex (niſi fatuus ſit) ſuper eo quod in proceſſu deductum non fuerit pronunciare non debet: ſed ſecundum formam iudicii ſententiam ſuam proferre. l. ut fundus. ff. Com. diuid. l. de quare. ff. de iudic. cap. licet Hely de ſimon. c cum ſuper, de cauſ. poſſ. & prop. & magiſtrati docet Anch. conſi. 396. in lite. col. 1. Ideo ſi coram iudice nullitas ſeorſum & ſeparatim principaliter deducta fuerit: & pars petat ſentẽtiam. uel quemuis alium actum declarari nullum idem iudex

(ſi ſibi

(ſi ſibi de nullitate cōſtit- rit)actum de quo quæritur fuiſ ſe & eſſe nullum pronunciabit, confirmando uerba ſententię cū verbis ipſius libelli,& petitionis litigatorū, &c.
109 Si ueiò iudex præfatus actorum ineptè egiſſe ſeu prætenſam nullitatem ac intentionem coram ſe deductam non probaſſe repererit, partē conuentam ab inſtantia & obſeruatione iudicii,& ipſum actorem, tanquam temere litigātem in expenſis,abſoluere,& condemnare reſpectiue debebit, etiam quod ipſe reus nil præſtet, iuxta tex.in l.qui accuſ.C de eden.l actor.C de proba.c.examinata,de iudic c.fin de iureiur.ponit Rot deci 15. in cauſa beneficiali. & deci.202.actore.& 261.licet actor. in no. & 419; not. an reus & poſſeſſor.in antiq. Et facit bonus tex.in l. Bebius Marcellus. in fin.ff.de pact s dotalibus per quem text. ita iudicauit Curia Neapolitana:vt per Afflict.deciſ. 60.Notarius Goffredus.
110 Dixit quòd iudex(actore non probante) reum ab obſeruatione iudicii abſoluere debet,quoniam id tutius eſt quam ſententiā confirmationis uel infirmationis proferre,quia hmōi ſnīa cōfirmatoria uel infirmatoria, ſi de iure litigatorū non conſtiterit, dari non pōt: ut docet Inn. in c.cū contingat.col.2.de offi.dele.& c. 1.in fi. de confirmatione utilitatis uel inutilitatis. Si aūt eidē iudici, qui ſimpliciter ſuper nullitate aditus fuerit ſufficienter de iure, propter quod ſententia ſeu actus qui impugnatur,cōfirmari poſſit,liqueret ſuper ualiditate & confirmatione actus impugnari etiam pronunciare poterit, ſecundum Innocen.ut ſupra & in cap. ex conqueſtione de reſtitutione ſpol. declarat Franciſ. in cap. dilecto quæſtio. 18. de appellatione,quoniam iudex nullitatis primam ſententiam reſpectu negotii principalis, (prout ſi fuiſſet cauſa ad ipſum per appellationem deuoluta) corrigere & reformare poteſt l. 4. C. de accuſationibus & ponit Bart. in l. 1.colum. fin.C.quando prouoc. non eſt neceſſe. vbi notabiliter dicit quod ſi nullitas intentata non probatur, iudex nullitatis ſententiam etiam ex noua cauſa cōfirmare pōt l.cū apud,in prin.ff. de iud.ſolui. & in l. ſi ut

H pro-

proponas.la 1.C.quomodo & quan. & in l. ſi expresſim. colum.pen.de appella.Abb. in cap. cum Ioannes, de fide inſtrum.Franc.in d.c.dilecto.col. 18 de appella. cum aliis, de quibus per Felin. in cap. inter monaſterium colum.12.uerſi. limita ſexto, de re iudi. Iudex nanque ſuperior dicitur confirmator uel reformator: ut dixit Alex.in conſ.164.circa col.2.uer. Tertiò pro hoc. libr. 6.
111 & propterea non ſolum ſuper nullitate, uerumetiam ſuper iuſtitia uel iniuſtitia ipſius ſententia pronunciare poteſt, eo modo quo iudex primus pronunciare debebat: ut inquit Aegid. conclu. 295. in cauſa, quoniam
112 talis iudex ad duo tenetur, uidelicet corrigere perperam factum a primo iudice, & illud facere quod facere debuerat idem iudex:primus,vt docet idem Aegid. concluſio. 523. Concluſio quòd ſi auditor. & concluſio. 481. ſi auditor. & ponit Bald. in cap. in cauſis, in prima glo. de pace conſtit. in uſibus feudorum. Poterit igitur præfatus iudex declarare ſententiam nullam, & partem in expenſis condemnare, ac in eadem ſententia eandem partem quę in articulo nullitatis obtinuit in negotio principali iuxta tenorem ſententiæ primæ, quæ fuit declarata nulla, condemnare, per ſupradictas deciſiones,& tex. in c. Raynaldus. & cap. Raynutius, de teſtamen. & c. cum Bertoldus in fin. de re iudic. & capit. cum Ioannes,de fide inſtrumen. & docet Bald. in addit. ad Specul.colum.7.uerſi. ſi appellatur a ſententia nulla. in tit.de ſent.& Fran. in rub. de appellatio. col. 7. uerſi. quintò eſt præmittendum, &c. & idem Bald. in l. eos. colum.3. uerſic. quærunt Doctores. C. de appellation.
113 vbi dicit quod iudex uullitatis pronunciare poterit ſuper nullitate tantum, uel iniquitate duntaxat aut etiā ſuper utroque, uel partim ſuper uno, & partim ſuper alio, putà confirmando ſententiam in vno c.& in alio infirmando. de quo per Bartol. in l. Carmelia pia. ff.de iure pat. & l. quædam.ff. famil. erciſcun. & in l. in hoc iudicio. eod. tit. Lanfran. in cap. quoniam contra. in §. interlocutoriæ,uerſi. circa prædicta, num. 27. extra

de pro-

de probat. & dicam infrà, in fin. præſentis tractat. vbi plenius tangam.

114 Præmiſſę itaque procedunt, quando (vt dictum eſt) nullitas ſeorſum & ſeparatim à quouis alio remedio prĩcipaliter in iudicio deducitur: uel etiam idem dicendum fuerit, ſi eadem nullitas conditionaliter & diſiunctiuè una cum ipſa appellatione deducetur: prout quando dicimus, dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt, appello, ut uidimus ſupra, quoniam uerificata nullitate circunducitur appellatio, quæ interpoſita fuit in euentum quod ſententia ſubſiſtere. Comperto igitur quod fuerit nulla, fingitur non appellatum; & ſola remanet nullitas in iudicio, ſuper qua idem iudex duntaxat pronunciare debet, eo modo quo pronunciaſſet, ſi nullitas fuiſſet ſola, & abſque appellatione coram eo deducta; ut docet Bartol. in l. ſi expresſim, uerſi. Quartò uidendum eſt de appellatio. & Abb. poſt alios in d. capit. dilecto, in 3 colum. & Alexan. conſi. 49. in cauſa, colum. 2. lib. 7. & conſi. 230. ponderatis, circa fin. libr. 7. Poterit ergo iudex pronunciando dicere, ſuperuacuò fuiſſe appellatum, uel non intelligi appellatum, ex quo ſententia erat nulla, ut declarant Doct. in locis ſupra ſcriptis, & Imol. in l. cum quęrebatur. in fi. de re iudi.

115 Si uero a ſententia nulla fuiſſet ſimpliciter appellatum abſque expresſione iuris dicendi de nullitate: tunc comperto per ſecundum iudicem quod ſententia ipſa in effectu nulla ſit, qualiter hoc caſu iudex appellationis pronunciari debeat, modi ſunt uarii: ac uariæ fuerunt antiquorum opiniones.

Etenim gloſ. in l. 1. C. quando prouoca. non eſt neceſſe, dixit tunc pronunciari debere appellationem iniuſtam adiecta cauſa, quia ſententia fuerat nulla: quam glo. aliqui Doctores ibidem ſequuntur: & ſequitur Specul. in titu. de ſententiis. §. ut autem. colum. 8. uerſic. ubi autem eſt appellatum, &c. & Rot. deciſ. 109. Nota quod ubi eſt appellatum. in antiq. & debet (ut dixit)

116 adiungi cauſa, uidelicet quia ſententia erat nulla: alias

ſi quis ſimpliciter pronunciaret appellationem iniuſtã, vel abſolueret appellatum a libello appellationis, ſi in proceſſu fuiſſet cognitum de iniuſtitia, ac nullitate, ſuper utroque pronunciat ac ſententia ratione utriuſque confirmata uideretur: ut declarat Bart. eandem gloſ. recitando in d.l. 1.uerſic. circa tertium. & Bald. ibi colu. 3. uer. ſed ſtatim quarto.C. quand. prouo. non eſt neceſ.& idem Bar. in l. ſi expresſim,col.5. in fi.& Fran. in d c.dilecto.q.45.& q.48.de appellatione.

117 Hic modus pronunciandi ab ipſa gloſ. repertus aliquibus diſplicuit: quoniam ſi a ſententia nulla appellari poteſt, prout cum effectu poteſt, per d.l. ſi expresſim. & c. exhibita de iudi. & c. cum olim Abb. & c. ſignificantibus,de offic. deleg.& ponunt Doct. in d.c. dilecto. ubi Franc.q.7.& Aegid. conclu. 18. Oneratio. circa fi. Leges nanque non excludunt poteſtatem appellandi a ſententia nulla, ſed neceſsitatem duntaxat remittunt. ut in l. ſi conſtat.ff. de appellatio. & in rub. & nigro. C. quando prouo. non eſt neceſſe. & ff.quæ ſenten. ſine appellato. reſcin. propterea ſi propter grauamen ex nullitate inſurgens licuit appellare, declarari non debet appellatio iniuſta: Ideo hunc modum pronunciandi non immeritò reprobat Bal. in d.l.1.col.3. uer. ex parte dictis quem multi ſequuntur.

118 Alij dixerunt in caſu prædicto pronunciandum eſſe ſuperuacuò & fruſtratoriè fuiſſe appellatũ,cũ ſententia nõ tenuerit:arg. in d.l. ſi conſtet, & l. ex conſenſu.§. 1. ff. de appellatione. & hæc fuit praxis Bart. in d l. ſi expreſſim. col. 5. uer. Quartò uidendum, & ſentit Bal. poſt Cyn. & alios in l. eos, in prin.col.fi.C.de appel.& Imol. in l.cum quærebatur. ff. de re iudic. & in d. cap. dilecto. col. pen. uer. qualiter autem pronunciabitur. & ibi Abb. col. 3. cum aliis,de quibus per Alex.in conſi. 59 uiſo tit.col. 4. in prin.lib.4.

119 Alii uerò dicunt pronunciandum eſſe primam ſententiam nullam, & propterea ab ea ex ſuperabundanti appellatũ, aduerſariũ in expenſis condemnando: dui modus

dus ſatis concordat cum proximo. Hoc voluit Iacob de Arena in l.eos. C. de app.quem ſeq. Ioan. And.in addit. Spec. in tit. de ſenten.in § vt autem. verſi. vbi eſt appellatum,&c. & Bald. in d.l.eos. in princ. col. 3. verſi.quæ-runt Doctor.& Alex.poſt Bart in d.l.1. in verſic.circa tertium.C.quando prouo.non eſt neceſ.

120 Vel(inhærendo ſtylo curiæ) idem iudex pronunciando declarare poterit per iudicem a quo fuiſſet nulliter & perperàm proceſſum ſententiarum & definitum, ab illiusque proceſſu, ſententia & diffinitione propterea bene appellatum, prouocatum, & reclamatum, dictosque proceſſum, ſententiam, & diffinitionem nullos, & inualidos, ac nullius roboris & momenti extitiſſe & exiſtere, ac vitio nullitatis ſubiacuiſſe & ſubiacere & quatenus de facto proceſſerunt, cum omnibus inde ſecutis reuocandos, caſſandos,& amouendos, appellatum in expenſis legitimè factis condemnando.

121 Nec videatur incongruum quod dicatur bene appellatū: quia etiam quod ſententia fuerit nulla, vt ſupradictum fuit, ab illa iuſtè potuit appellari: & intelligetur appellatum ratione grauaminis ex nullitate actus inſurgentis: quia omne nullum eſt iniquum (vt dixi) operabiturque talis appellatio effectum deuolutiuum, vt inquit Abb.in d. c.dilecto.col.3.& Rote 361. fuit dubitatum.Aegid. conclu.18.in fi.& 520. cum ſimil.

122 Et in præmiſsis erit aduertēdum, quia ſententia in cauſa nullitatis in fauorem vnius prolata, proderit etiam alijs litiſconſortibus uel conſortijs: vt voluit Bald. poſt Cyn.in l.1.in fi. C.ſi vnus ex pluribus & Franc. in c. vna ſenten.in fi.de appel.

123 Quod intellige, dūmodo ſit omniū par cā defenſionis, ac eodē iure vtatur, iuxta tex.in d.c.pen.de appel.& d.l.1. & 2. C. ſi vnus ex pluribus. & l. qui ſeparatim. ff. de appellat. Nam ſi vnus obtineret ſententiam irritari ex eo, quòd non fuiſſet citatus: vel quia minor & indefenſus, aut ex alio iure ſpeciali, & ſibi ſoli competenti ſententia ipſa quoad alios, quorum reſpectu ceſſaret cau

ſa annullationis, remaneret valida.l. vnic. C. ſi in com. ead.cauſ.& d l.fi. C.ſi vnus ex plurib. Nec eſt nouũ quòd in eodem iudicio contra vnum obtineam, & ab alio ſuperatus ſim: quando militat diſpar cauſa defenſionis: vt in l.Nam & ſi § filius.& l circa, ff.de inoffi teſta. & l hac conſultiſſima.§. ex imperfecto. C. de teſta. cum aliis, de quibus per Alexã. in conſi.36. col. pen. in fin.lib.4 poſt Batt. in auth. ſed cum teſtator. C. ad l. Falcid. & Bald. in
124 l.ſi omnes.in fi.C.ſi vt ſe ab hære.abſtin.& leg. nõ ideirco.ff.de iudicib.Prout videmus quod ſtante ſtatuto ꝙ gabella non ſoluta contractus,ſit irritus. emptore ſoluente gabellam, & non ſoluente venditore: cùm reſpectu ſoluentis ceſſiſſet cauſa annullationis, ex eodem inſtrumento contra eundem venditorem ad rem tradẽdam agi poterit l. fin. & ibi hoc declarat Bal. C. de peric. & commod.rei vend.& per Abbatem in c.quoniam frequenter. col.6.verſic.& faciunt ad prædicta:vt lit. non conteſt. & per Bart.in l.bona fides.ff.de actio. emptio. Nemine autem ſoluente ratione communis culpę nullus vigore talis contractus agere poteſt, neque nullitatem illius allegare:ut declarat Bart. in l. ex hoc edicto §. ſed & ſi ſtipulator.ff.de eo per quem facta erit & in l mulier. ſol.mat.
125 & per Bal.in l. accepta.q. 22. C.de vſur. & facit tex. in l.tranſactiones.C de tranſ. declarat Aret. conſi.128 clariſſimè.col 2. uer. 2. eſt aduertendum,&c. Nunquid autem ſententia lata ſuper nullitate teſtamenti, vel contractus noceat,vel proſit aliis, cũ dicatur principalis & prima ſententia.ponit Imol.in l.ſæpe,colum. 12.verſi. Tertio caſu quando eſt declaratoria. vbi latè ponit Alex. ff. de re iud.& glo.in l. 1. & ibi Bart. ff. de excep. rei iudi. & Franc in d.cap.dilecto. in vlt.q.in quibus locis occurrente caſu videre poteris.

126 Notabis etiam circa præmiſſa, ꝙ vbicunque nullitas (vt diximus) principaliter in iudicio proponitur: & ſuper ea ferẽda eſt ſentẽtia declaratoria,ad illam audiẽdã pars citari debebit, aliàs non valeret per reg. leg. de vno quoque. ff. de re iud.Talis etenim declaratoria in caſu ſimili

nili habet vim diffinitiuæ, & propterea abſque cauſę co gnitione ac partis citatione ferri nō pōt:ut voluit Inno. in c.auditis. & glo. fi.in c.in noſtra.de procur. & in c. ad noſtrā.elect.3.in verbis obſeruādis de iureiur.ponit Fel. poſt alios in c.cauſam quæ.col.1. de reſcri. & Franc.in d. c.dilecto.q.33. & ſentit Rot.341. fuit dubitatum.in not. & ita(quicquid alij dicant) ſeruatur in praxi.

127 Nec eſt ēt prætereundū qđ vbicunque corā alio iudice,nullitas alicuius ſnīæ, vel proceſſus corā altero iudice factı,intentatur,acta hmōi antiqua, quę per viā nullitatis impugnātur,corā eodē iudice reproducenda ac repetenda ſunt c. cum ad ſedem.ibi, nos iudicij primi acta recenſentes,&c.de reſt.ſpol.c.fi.extra de ꝓba.c. cauſamq;. & ibi gl.1. de teſt. facit quod ponit Rom. conſil 156 honorando.nu.3.eſt doc.Bart. in l.naturaliter. §. nihil cōe, col.mihi 11.verſ.2. quære ff. de acquir. poſ. & ponit Bal. poſt Bar.& alios in l.2. col.2. C. de eden. & idem Bald.in l.fi.col.11.in fi.C.de edict. diui Adr.toll. Rom. in conſil. 110.Alex. conſ. 82.in cā.col.2.in fi.lib.1.Paul.de Caſt.cō ſil.12.tota diſputatio.col.2.lib.1. & facta hmōi reprodu-

128 ctione,idē iudex,ſi nullitas allegata ſnīam duntaxat cō cernet,poterit eandem corrigere, ſeu ēt ex eiſdē antiquis actis reformare iuxta ea q̄ ponit Aegid. in concl. 440. ſi proceſſus. & l. Carnelia pia. ff.de iurepa. cum ſi. Si uerò nullitas hmōi uniformiter ſnīam ac proceſſum reſpexerit ut puta defectum libelli. citationis, mandati,iuriſdōnis, aut conſimilium: tunc ex integro formabitur nouus proceſſus & noua acta inchoari & fieri debebunt:vt vol. Inno. in c.in literis de offic.deleg.& Bart. poſt gl.in l.cō quærebatur.ff.de re iud.& in l.ſi ut proponis. C. quomo. & quan.& in l.ſi expreſſim. poſt princ.ff.de appel. Card. Anch.& Imol.in cle.1.de re iud. Lap. alleg.107. factum. ver.nam iudex cum alijs, de quibus per Alexan.con.53. col.pen.lib.5.& conſil.89. perſpectis lib.2.

Et quia vidimus qualiter nullitas in iudicio deduci debeat,conſequens eſt,vt videamus qualiter,& a quo,eadem nullitas in iudicio deducta,probanda ſit.

A quo & quibus modis,&c.

SVMMARIA.

1 *Actor intentionem, & reus ſuam exceptionem etiam quòd eſſet fundata in negatiua probare debet.*

2 Nullitatem *ad ſui commodum proponens illam probare debet, & nu 4 & 5.*

3 Nullitas *actus in dubio non præſumitur, ſed validus reputatur donec de contrario conſtet, cum ſeq.*

6 Nullitas *contractus qualiter & quomodo probari poſſit, vide per diſcurſum.*

7 *Sententia quæ non tranſiuerit in iudicatum, non præſumitur quòd fuerit ritè lata: ſecus quando tranſiuit in iudicatũ: quia tunc præſumitur omnia iuris ſolemnia interueniſſe, & tunc ſola ſententia ſeipſam abſque proceſſu iuſtificat 10.*

8 *Sententia narratiua quoad ſolemnia iudicij probet; quando ſententia in iudicatum tranſiuit prout dicitur de decreto ſolennitates enunciante nu. 9.*

12 *Nullitas per inſpectionem actorum probatur quia quod ibi non reperitur factum non præſumitur, & nu. 18.*

13 *Legata quòd non fuerint facta probatur ex facie teſtamenti.*

14 *Beneficij collatio quòd non fuerit facta probatur per inſpectionem libri, in quo talia regiſtrantur.*

15 *Gabella ſeu collecta quod non fuerit ſoluta probatur, per inſpectionem librorum, in quibus talia deſcribuntur.*

16 *Hæreditas quòd non ſit ſoluendo probatur ex inuentario.*

17 *Teſtamentum quod quis non fecerit probatur ex inſpectione prothocollorum notarij.*

19 *Nullitas poterit etiam per teſtes probari, vt hic, vel per confeſſionem partis. nu. 20.*

20 *Appellatio à quo ſit iuſtificanda, videlicet nunquid ab appellante, vel appellato: & quis illorum producere, & quis probare debeat ad finem victoriæ.*

21 *Acta & proceſſus in cauſa appellationis integraliter producenda ſunt neque producere partem ſufficeret.*

A quo

A quo, & quibus modis poſſit & debeat nullitas probari.

PRo reſolutione primæ partis rubricæ p̃ſuppon ẽdũ ꝑ regula, ꝙ vnuſquiſq; illud ꝙ eſt cã intẽtionis ſuæ, ꝓbare dẽt. Actor videlicet id qđ eſt cã ſuę actionis, & re⁹ id q̃đ eſt cauſa exceptionis ſuę: vt ꝓbatur in l. nimis graue. C. de teſti. l. q. accuſarẽ. C. de eden. l. ſi minorẽ. C. de in inte. reſt. l. 2. l. ab ea parte. l. verius. l. in excep. ff. de ꝓbat. l. 1. ff. de excep. c. accuſat 6. q. vlt. cũ aliis de quibus ꝑ Bar in l. 1. C. ſi aduerſus cred.

Quæ regula procedit, etiam ꝙ talis intẽtio eſſet ſuper negatiua fundata: quia nihilominus ꝑ negãtẽ ꝓbari dẽt. l. pen. §. docere, & ibi doctores ff. ne quis ꝑ eũ qui in ius vo. l. ſi verò § qui pro rei, vbi gl ff. qui ſatiſd. cog. c. 1. de confeſſ. in 6. ponit Inno. in c. ſuper his. de accuſ. Abb. & alii in c. Bonæ. el 2. de elect. & latius per Bart. in l. hoc iure ff de ver. ob. Spec. in tit. de prob. §. probare. Iaſ. in l. 4. § condẽnatum. col. 2. verſi. ego vltra. ff de re iud. cũ aliis de quibus ꝑ Alex. in conſi. 39. in prin. & conſ. 83. col. 1. & conſ. 392 vol. 1. & conſ. 175. in fi. & conſ. 24 animaduerſis in prin. lib. 2. Matt. de affl. deciſ. 377. princeps. in fi. cũ ſi. quæ ponit Aym. conſi. 1. col. fi.

2 Proponens igitur nullitatem ad intentionẽ ſuã, vel exceptionẽ, aut replicationẽ fundandã, illã probare dẽt, ex regula ſupradicta; maximẽ quod ĩ dubio ꝓ actus validitate p̃ſumi. l. quoties & l. vbi. ff. de reb. dub. l. quoties. de verbo. obl. l. 3. ff. de teſtib. ponit Dec. in c. qm̃ Abb. col. 6. de off. dele. & in cõſ. 449. viſis. nu. 17. lib. 4. vt ſuprà vidimus ſubr. 1. iſtius tractatus.

4 Hinc videmus ꝙ aſſerenti contractum ſeu teſtamentum nullũ incumbit onus probandi. l. ſi ſcriptũ hæredẽ. & ibi Bal. C. de prob. l. imperatores. ff. de priui. cre. leg. liberi. C. de inoffic. teſtam. ponit gloſ. in l. ſi poſt diuiſionem. C. de iure. & fact. ign. quoniã (vt diximus) pro illis prima facie præſumitur. l. ſi pars. ff. de inoffi. teſt. glo. in

verſi.

uerſi.omnimodo.in §.item verborum.inſt de inutil.ſtip. ponit Bal.in l.fi.C.de edict.diui Adria.tol. & in l.ſcriniarios.C.de teſt.mil.cũ alijs,de quibus per Dec.in conſ.11. diuino,col.5. ver.viſis igitur. lib. 1. Et ideo qualitercunque proponatur nullitas, ab ipſo proponente probanda
5 da eſt:vt voluit Guil.de Suzaria,quem referendo ſequutus eſt Io.Andr.in addi.Spec.in tit.de execu.ſent.in §. po ſtremo,ſuper, verb.(§.ſeq.)& Ang. in conſi. 247. Areſtatio.quem ſequitur Fran.in d.c. dilecto.q.leg. in de appel. & Aegid. conſi.135. Si epiſcopus. & facit text.in c. cum ſuper ibi, cum ex parte monaſterij nihil rationabile fuerit propoſitum, & oſtenſum, quare ſententia pro Epiſcopo promulgata, debuerat irritari, &c. de re iudi. & c. in præſentia.ibi ſtandum ſententriæ fuerat, niſi aduerſarius eam oſtenderet irritandam.de renunc.cum uulgari.

6 Probabitur aũt nullitas eo modo quo reliquę exceptiones probari conſueuerunt, quando videlicet habebit in ſe affirmatiuam,ſeu factum explicitum, vel implicitum: nam eo ipſo quod negatur aliquid rectè, vel ritè factum, vr̃ affirmari illud idem iniuſtè, & perperã factum.l. ab ea parte.ff.de probat. Ideoq; dicenti ſententiam nullam ex eo ꝙ lata fuerit a publicè excommunicato, mentecapto, aut lata contra defunctum, vel minorẽ indefenſum, aut abſentem legitimè excuſatum, & ſimilia. illi incumbet onus probandi,id quod aſſerit cum ſua ſit intentio.

Si verò pro nullitate ſimplex negatiua facti, ſeu negatiua qualitatis accidẽtalis, & extrinſecæ, adduceretur,ut puta propono ſententiam nullam, quia nego ne unquã fuiſſe in cauſa, vel ad ſententiam huiuſmodi audiendam citatum: vel nego aliquem libellum mihi deſuper porrectum aut litem conteſt. vel ordinem iudicij ſeruatum, & conſimilia, quę per modum obnegationis (ſi de contrario non conſtabit) pro legitimè probatis habebuntur. arg.l.ſuper ſeruis. C.qui milit. non poſſ. lib. 12.l. ſi cum §. 1. ff. de accuſa. & notabitur in leg. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & in l. errores. C. de erro. aduoca. & ponit gl. in cap. in præſentia, extra de proba. vel ſaltim nega-

tiua

tiua huiuſmodi ex actis proceſſu probabitur; prout inferius annotabimus.

Idem fuerit, ſi ad oſtendendam nullitatem ꝓponetur negatiua alicuius qualitatis extrinſecæ quæ ita competat vni, & non alteri, ut puta nego eum qui ſententiã dixit, iudicem fuiſſe: vel eum, qui alieno nomine in iudicio interfuit fuiſſe talẽ, videlicet tutorem procuratorem, ſyndicum, & ſimilia: his nãque caſibus, ex quo qualitas iuriſdictionis, ac mandati: ſeu procurationis pro alio, cum ipſo homine non naſcitur: ſed per miſterium alterius hominis alteri attribuitur: ideo cùm in facto conſiſtat, quatenus de his legitime non conſtiterit, prꝗſumi non debent: prout de iuriſdictione probat text. in c. cùm in iure. de offi. deleg. c. nobiliſſimus 97. diſt l. 1. C. de mandatis principium, de reliquis probat tex. l. non ignorat. C. qui accuſare non poſſunt. l. fi. C. de profeſſ. & med. l. quæcunque ff. de public. actionib. §. eos autẽ. in auth. de collatoribus. Idcirco cùm talis negatiua videatur improbabilis, iuxta text. in l. actor. C. de probationibus, c. bonæ 2 elect. 2 de electioni. c. ſuper eo, de renunciat. ſi affirmatiua nõ probabitur, habebitur pro legitimè probata; vt voluit Inno. in d. c. cum contingat. col. 2. de offi. deleg.

7 Quꝗ omnia procedunt de plano, quando ſentẽtiã quꝗ dicitur nulla non tranſiuit in rem iudicatã: quobiã tunc non præſumitur quod talis ſententia fuerit rite & legitime lata, niſi quatenus ex aduerſo expreſſe doceatur. cap. quoniam contra. in fi. de probat §. ſi uerò. in auth. de his qui ingred. ad appel. ibi & ità potientur victores ſententiis, ſi eas recte habere monſtrauerit, & l. non putauit. §. nõ quæuis. ff. de cont. tabu. ponit Bald. in l. 1. col. 3. verſi. Item poteſt ſupplere. C. quom. & quan. loquens de ſent. relegationis & quod pro ea ſi abſque ſuo proceſſu producatur, præſumi non debeat. cum ibi adductis.

Si verò ſententia cuiuſmodi quæ impugnatur, dicta fuiſſet præſente parte, & non reclamante, quinimo patiẽte tranſire in iudicatum: quoniam tunc dicitur facto partium comprobata: vt l. fi. C. de ſent. quæ ſine cert. quanti

tate.

tate.l.1.C.ſi ſæpe in integ.reſtitut Idcirco illi, qualiſcunque ſit parendum erit.l.1.C.de poſtul.l.ab eod.C. quom. & quan.l.1.C.de iuriſd.omnium iudicum : quia ſcientia, & patientia huiuſmodi p̄ſumi faciunt,ꝙ ſi ſententia fuiſſet minus ſolemnis, & non ritè lata,pars illi non acquieuiſſet,nec in iudicatū tranſire permiſiſſet:Ideo ꝙ omnia iuris ſolemnia interuenerint,ꝗ abſq; eo ꝙ de his aliter cōſtet ob authoritatem iudicari præſumitur:ut eſt theorica. d.Inn. ab omnibus approbata in d. c. bonæ memoriæ,el 2.de elect.& in c.cum in iure.col.fi. ubi Ioannes de Imo. col. 12. dicit eſſe communem opinionem, de offic. delega. & illam ſeq. Compoſtel.in c.in præſentia ubi Ioan. And.dixit ita ſeruari in curia de renunc. prout idem atteſtatur Spec.in tit. de proba. §. probari. col. 1. in fin.& in tit.de ſenten.§ fi. circa fi.& ſequitur Bart.in l. 1. C. de relatio.eandem opin. aſſerit communem Feli.in c quoniā contra col. 15. verſi. quarta concluſ.de probationibus & idem dicit Alex.conſil. 22.

Viſo proceſſu,lib.2.& conſil. 136. in cauſa col.4. uerſ. nec obſtat, eadem lib. & conſil.25. viſo proceſſu. columna 2. lib.6.vbi aſſerit hoc procedere etiam quòd ſententia eſſet per contumaciam lata, vt ibi per eum : ac etiam de communi atteſtatur. Aegi.conclu. 89. Sententia & Caſſad. deciſ. in fi. de præſumpt. & ponit Roter. 301. ſi petatur, in not. & hoc caſu procedit regula quod pro ſententia præſumendum ſit, de qua in l. Herennius.§. 1. ff. de euictio. in l ſi bonum.C. de adminiſtr.tuto. cap.ſicuti, de re iudi. dicto capitu. in pręſentia. & cap. bonæ memoriæ, cum ſimil & maximè locum habent, ſi ſubſtantialia iudiciorum in prolatione ſententiæ fuerūt recitata : vt communiter fieri conſueuit quando dicitur, viſo libello, viſa litiſconteſtatione, &c. quia ſi pars huiuſmodi recitationi præſens eſt, & audit & acquieſcit, ſibi imputatur,quoniam ſi quid quod diſplicebat enunciabatur, reclamare debebat. Tali itaque enuntiationi pro validitate ſententiæ plenè creditur: vt dicit Barto.in d.l. 1.C.de relat.poſt Specu.in tit. de inſtr. edit. §. reſtat. col. fin.

fin.& ponit Dec.conſi.42.col.*6*. in princ. Gozad. conſi. *96*.col.pen.& fin.

9 Prout uidemus ſeruari et decreto iudice interpoſito. in quo ſolemnitates requiſitę enunciantur: quia pro illis q̄ tunc interuenire poterunt creditur, & decretum ualet etiam ꝙ de huiuſmodi ſolēnitatum interuentu aliter non conſtet:ut late ponit Felin.in d.c. Sicuti.col. 12.uerſic. fallit primò.de re iudicat. & in cap. quoniam contra colum. 17. uerſi.fallit quarto & col. 18.uerſ. ſeptima cōcluſio, de probat. Et ponit Alex.conſil. 125. uiſis. col. 4. libr. 1. & conſi. 179. uiſis num. 8.libr.7. declarat conſil. 179.col.1.lib. *6*.& Dec.conſi.209.Diuino, in prin libr. 2.& conſi. 222. col. pen.eo. lib. & conſi. 351.uiſo.col.5. in fi.li. 3. & conſi 341.uiſo. col. 5. & fi.li 3. & conſ.489. in controuerſia.col.2. nu.6. & conſi. 558.in cauſa.col.2. uerſi.non obſtat.lib. 4.

10 Satis ergo fuerit habenti ſententiam, quæ in iudicatum tranſierit, de illa etiam abſque proceſſu, putà per inſtrumentum ipſius ſententiæ, docere: quoniam attenta legitima præſumptione, de qua diximus, quòd fuerit rite & legitime lata, ac omnia ſecundum ordinē iuris interuenerint, taliter(puta coram aliquo ordinario iudice ſeu executore) exhibita, ſuæ debitæ executioni demandabitur: ut inquit Ro. ſupraſcripta deciſ. 301. & Bal.in l.fin. de ord. iudic. Bart. & Alex. ad eum in l. fin. ff. quand.app.ſit & doct.in locis ſupraſcriptis etiā quod iudex qui eam tulerit, fuerit uir nequam & magnus ribaldus:ut inquit Bal.in d. c. ſicut. col. 2. de re iu. de quo meminit Iaſ. in l.pacta nouiſſima.in 3. not. C.de pact. & facit deciſ.Neap.240.nu 3.

11 Fauore igitur ſn̄iæ & rei iudicatæ opponens nullitatē, et ex mera negatiua facti, ſeu accidentalis qualitatis, de qua ſuprà reſultantem debebit eandem aliàs q̄ per abnegationē probare: ut uoluit Ang d. cōſ.24.areſtatio.relatus per Franc.d. c. dilecto q.5 in fi. ubi dicit ꝙ quoties ſententia fuerit præſentibus partibus. & non reclamantibus lata, ſemper incumbet onus probandi allegantı nullitatem

in l.ſi §.licentiam,vbi Bart. per illum tex. C. de iure deliberandi. & Bar. in l.decē.de uer. obl. & in l. conficiuntur.§.Codicilli. ff. de iure codicill. facit tex. in l. 1. C. de exac.tribut.cū aliis,de quibus per Alex. conſi.55.conſideratis.col.pen.l.1.& Dec. conſi. 519. viſis in fin. libr. 4. & Afflict. deciſ. 324. Agitur num.13.

17 Eodem modo probatur aliquem non feciſſe teſtamentū,uidelicet per inſpectionē protocolli notariorū loci in quo degebat.ut uoluit Bar. in l.is pōt, circa fin. ff. de acq. hære. Et Ang. in §. item ſi quis in iudicio,col.17.uerſ. nota ergo tu cauſidicæ,inſti. de exceptioni. cum ſimi. Cor. conſi.191.licet in hac cauſa in fi.lib.1.

18 Sic ergo aliquem non fuiſſe citatum, neque conſtitutum procuratorem, uel non fuiſſe datam poteſtatem iudicandi,minusq; iuris ordinem ſeruatum, per inſpectionem actorum & proceſſus eiuſdem cauſæ probabitur: vt uoluit Bart. in l.2.C. de erro.aduo. & in l.hi qui ad ciuilia.C.de appel. & in l. 1.ff. ſi tut.uel cura.app.Bald. in l.ſi contra.C. de appe. Iaſ.in l.4.§. condemnatum.colu. 2.ff. de re iud. & domi.Abb. poſt Io.And. circa fin. d. c. ad ſedem.de reſtit. ſpol. & in c. quoniam contra,ſuper ult. gl. vbi Felin.colu.15. uerſi. limita uno modo & Ioan. And. poſt Spec.in tit.de ſent.§. vt autem . in uerb. & nota ſecundum quoddam, quia quod non apparet dicitur non eſſe.l.in lege,ff.de contrah. emp.c. ſolennitates,in fin. de conſe.diſt.1. ponit. Affl.dec.43.nu. 5. & præmiſſa tenet. Alex. conſ. 59 Viſo titulo.col.5 nu.17.lib.4. & conſ 55. quoniam 2.col.& conſi. 105. Ponderatis. colu. 2. libr. 5. Abb.conſ.92. Chriſti nomine,uolumi.primo, cum aliis, De quibus per Dec. d. conſi.483. pro reſolutione nu. 6. & Bar.in conſ. 98.apparet.in fi.& Mar. de Fano in tract. de probanda negatiua,tomo 13.Cor. conſi.pen li. 1.

19 Negatiua etiam huiuſmodi ac nullitas ex ea inſurgens probari poterit per teſtes literatos, qui proceſſui ac prolationi ſententię præſentes fuerint, ſeu uiderint ac examinauerint acta,& proceſſum, in quibus talia non fuerint reperta. Cum etenim huiuſmodi negatiua ſit certis

loco & tempore coarctata, erit probabilis ut inquit Bar. in d. l 2. de error. aduo. & Io. And. in locis de quibus ſuprà, & Bal. in l. geſta, in 3. col. ubi ponit qualiter ſu p hoc teſtes interrogari & deponere debeant. C. de re iud & facit text. in d. c. ſicuti de re iud. & in c. Albericus. in fi. de teſt. b. & id quod ponit Rot. 409. fuit dubitatum. in
20 no. & quod notatur in l. ne in arbitris. C. de arb. & tenet Alex. d. conſi. 123. col. 9. nu. 23. lib. 4. per tex. in l. 1. C. de exac. tribut. li. 10. cum ibi add. & per Anch. cóſ. 276. uiſa, col. 1. nu. 3.

Vel probari poterit nullitas proceſſus, ut putà litem non fuiſſe conteſtatam, uel quid aliud ſimile per confeſſionem ipſius partis aduerſæ: prou. eſt tex. & ibi hoc notat Pan. in 3. nota. in c. fi. extra de prob. & in c. preſentia in illius tex de renunc. facit tex. in l. pacta nouiſsima C. de pact. in l. cum te. C. de tranſact. & ponit Ioan. mil. in uerb. ſentẽtia à qua non eſt appellatum. & Felin. in c. de cauſis. col. 3. uerſi. tertia concluſio de offi. delega, & in c. unic. in prin. de litiſconteſt.

21 Et quod diximus de nullitate probanda, & iuſtificanda idem fere dicendum uidetur. de appellatione interpoſita. Cum appellatio ſit cauſa & intentio appellantis: qa per eam appellans in ſe ſuſcipit onus probandi ſententiam iniquam, petitq; illam propterea retractari: ut l. 1. & l. ſcio. ff. de appellationi. l. perfecti. ff. de minor. l. minoribus. C. de his quib. ut indig. Si igitur appellans in iudicio obtinere uoluerit, huiuſmodi ſuam propoſitam intentionem probare debeb. t. c. cum eccleſia, de appellatio. c. interpoſita. in prin. & gl. fi in c. dilectis eo. tit. & in l. ad ciuilia. in fi. C. de appell. l. 1. in princ. ſi pendente appellatio. mors. inter. l. 2, cum duabus ſeq. C. ſi ex fal. inſtru. Et propterea lex mandat exhiberi copiam omnium actorũ & proceſſus ipſi appellanti: vt ex illis coram iudice ad quem ſuam intentionem iuſtificet. l. eos. §. ſuper his. l. a proconſulibus. & præcipimus. uerſi. in his autem. C. de appell. & tex. in c. cupientes. uerſic. cum omnibus actis iuribus, & monumentis ſuis, &c. & in uerſ. electos uero.

& uerſ.

& uer. ſi uero in diſcordia. de elect. in 6. eidemq; appellāti ad appel. hmői iuſtificandã, proſequendã, & finiēdã certũ pfinitũ tēpus, uidelicet annũ, & ex cauſa bienniũ, ſtatuit c. Cũ ſit Romana. & c. ex rõne, extra de appel. & toto tit. C de temporũ appell. quo termino elapſo ſi acta & pceſſus idē appellãs non repreſentauerit, ex illiſque aut nouiter deductis, dictã ſuã appellationē non iuſtificauerit, ſentētia prima manebit firma, ac ſuæ executioni demãdabitur l. ſi cõtra minorē, & l. qm̃ nonnulli. iuncta l. in offerēdis & l. ampliorē, in prin. C. de appel. & l. fin. colu. fin. vbi bonus tex. & auth. ei q̃ c. de tēpo. appel. Debet itaq; appellator ſi uult in cauſa appellationis obtinere, docere imprimis q̃ ritè & ſolenniter appellauerit, id eſt q̃ formiter, uidelicet in ſcriptis, & intra decē dies: vt uoluit Io. And. in nouel. in uer. ſi cõſtiterit. in d c. ſicut Romana, & c Romana. §. ſi uerò. & ibi gl. d. & Doc eod. tit. in 6 ponit Dec. cõſ. 295. in cã. colu. 1. lib. 2. poſt Bar. in d. l. hi q̃ C de ap. & Rot. cõſ. 190. quoad reuocationem, in no. Et poſtmodũ eandē appellationē quoad ſuię iniquitatem & iniuſtitiam (ut diximus) iuſtificare, aliàs etiam quòd cõſtaret de nullitate ſeu grauamine, & iniuſtitia, ipſe appellans non obtineret ſecundum Fraucum in c. dile. col. 4 in fi de appel. cum ibi add.

Et prēmiſſa intellige (ut dixi) quando appellans uult cauſam appellationis ſuæ proſequi, & illam iuſtificare. Si aũt appellatus appellationem hmői ex aduerſo interpoſitã pſequi, & petere declarari per iudicē ad quē, bene ſnĩatũ, & malè appellatũ, eandēq; ſnĩam cõfirmari uellet (q̃d facere põt) ut in d. l. ampliorē, in prin. & l. in exercēdis. C. eo. ti. & ponit Rot. 365. ſi a diffinitiua. ĩ not. cum ipſe ſit qui hoc caſu promouet, & cãm proſequitur, & bene iudicatũ & male appellatũ aſſerit, ſi uult effectu ſnĩæ ſuæ potiri, & expreſſam cõfirmationē habere, cũ cenſeat actor, id q̃d aſſerit, oſtēdere debet. Et per cõſequens acta & pceſſus coram iudice ad quē exhibere producere conuenit. Ita procedit tex. in d. authen. eos autem, de his qui ingred. ad appel. & ponit Inno. in c. 1. de confir. util. uel

inutil. & Abb. in c. ea quæ. in fi. & ibi Feli. ponens etiam quid operetur iſta expreſſa confirmatio. de re iud. l. idem Abb. in c. in pſentia. col. fi. de renũ. g!, Bar. & Bart. in d. l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & in d. l. i. ubi Alex. ad Bart. ff. ſi tutor appel. & idẽ Alex in l. Nam & poſteà. § ſi minor. col. pe. ff. de iureiur & Spec. in ti de ſent. §. fi. in fi. & plenius Guid. Pap. in tract de appel. q. 10. & in deciſ. 20. nunquid & 436. cum materia. 7. conclu. & q 294. quæro utrum. & Fran. in c cũ eccleſia, de appel. cũ aliis, de quibus per Dec. in conſil 513. num. 10. Nec ſufficeret aliquo caſu partem actorum & proceſſus, ut putà actus & geſta pro parte duntaxat ipſius inſtantis facta, producere: niſi & ea quę pro parte appellantis facta ſunt, & ſic integer proceſſus, produceretur: qa aliàs ueritas rei geſtæ cognoſci non poſſet, per text. in l. nec cauſas. & in l. iudicibus. & l. eos. §. ſuper his. C. de appel. quod optimè in Ro. cu. quotidie uidemus & experimur.

Et poſtq̃ hæc pauca uidimus circa modũ nullitates ꝓbandi, & ad quẽ ſpectet: non erit extra propoſitũ uidere ẽt, quoties, & intra qđ tempus eadẽ nullitas in iudicio deduci poſſit, ac de effectu ipſius quouiſmodo deductæ.

IN RVB. SEV TITVL. Quoties & intra quod tempus, &c.

SVMMARIA.

1 *Nullitas quoties fit, toties proponi poteſt: quia oritur cum ipſo actu nullo.*

2 *Exceptio reddens actum retrò nullum regulariter non opponitur niſi poſt actum.*

3 *Appellare quamuis tertio non liceat: licebit tamen pluries dicere de nullitate: & in infinitum lis protrahetur, ſecundum praxim de qua hic.*

4 *Sententiæ ac res iudicatæ quomodo illudantur.*

5 *Nullitatem non poteſt proponere is, qui reportauit tres ſententias*

tias contra, antequam exequantur.

6 *Reſcripta ſuper nullitatibus poſt tres conformes non conceduntur in* Rom. *cu. niſi cum clauſula ſine præiudicio trium conformium.*

7 *Nullitates ne impediant prouideri conſueuit in* Rom. *cu per uiam reſcripti prout hic.*

8 *Nullitatis remedium quanto tempore duret: & intra quod tempus agi posſit de nullitate.*

9 *Nullitatis effectus qui ſint tam ante quam poſt illius declarationem, nam deuoluit, num.* 10. *ſuſpendit, & proceſſus principalis negotij retardat, num.* 11. *executionem impedit, nu.* 15. *perimit, num.* 16.

12 *Nullitatis cognitione pendente conquieſcit negotium principale: & fatalia non currant; quod intellige prout hic numero.* 13.

14 *Attentatorum cauſa pendente fatalia cauſæ principalis non currunt; intellige prout hic.*

16 *Nullitas facit quod actus nullus habeatur, perinde ac ſi non fuiſſet factus. ideo de actu nullo non eſt mentio facienda, num.* 16 *uide hic multa exempla, nu.* 16, 20 21. *uſque ad num.* 25.

17 R*eſcriptum ut ualeat, de proceſſu, litiſpendentia ac ſententia mentionem debet.*

26 *Actus nullus nullum operatur iuris effectum.*

27 *Citatio nulla non inducit litiſpendentiam neque iuriſdictionem perpetuat num.* 28. *præſcriptionem non interrumpit* 29 *&* 31. *neque malam fidem inducit* 30.

32 *Acceptatio ſeu nominatio nulliter facta non conſumit poteſtatem iterum nominandi & acceptandi.*

33 N*ullitas actus non conſumit poteſtatem quominus nulliter factum posſit iterum bene fieri, & uide exempla.*

34 *Stipulatio nulliter facta non obſtat quominus iterum posſit recte ſtipulari.*

35 *Electio nulliter facta non obſtat quominus poſſit iterum canonice fieri.*

36 M*atrimonium nulliter contractum, non impedit ſecundum.*

37 T*eſtamentum nulliter factum non tollit primum ualidum: idem eſt de contractu & num.* 43.

38 *Teſtium examen nulliter factum non derogat primis depoſitionibus.*

39 *Teſtium publicatio nulliter facta non impedit ulterius examen.*

40 *Sententia nulla non tollit remedium ſpolij.*

41 *Sententia nulla non impedit teſtes prius publicatos iterum examinari.*

42 *Conditionis inualidæ defectus non tollit legata.*

44 *Bannitus nulliter ſi uigore ſtatuti occidatur, occidens non excuſantur, ſed punitur prout hi .*

45 *Diſpoſitio loquens de actu intelligitur de ualido.*

46 *Clauſula non obſtante conceſſione alteri facta, intelligitur de inualida.*

48 *Appellatione pendente nihil innouandum, intelligitur de ualida: ideo illa declarata nulla uel deſerta attentata eo interim non reuocante ſileat per uiam attentatorum, ut hic 49. cum ſeq.*

49 *Attentata appellatione pendente ſi appellatio deſeritur non reuocatur per remedium attentatorum, ſed per remedium nullitatis, aut ex officio.*

50 *Appellatio nulliter interpoſita non deuoluit.*

51 *Confeſſio nulliter emanata, uel ex actu nulla inſurgens, licet declaret mentem, nihilominus tanquam erronea non operatur.*

52 *Facto proprio contrauenire quod quis non poſſit, intelligitur de ualido quia ſecus ſi fuerit nulliter factum.*

53 *Actus nullus habetur pro non facto quoad præiudicium tertij, ſeu commodum gerentis: ſecus quoad præiudicium illius.*

54 *Nullitas actus non excuſat a pœna & numer. 66 & uide hic nu. 53. & 54. 55. 56. 57. uſque ad nu. 66. ubi habes plurima & ad praxim exempla.*

68 *Gabellæ ſi uigore ſtatuti de omni contractu ſolui debeat, intelligitur de contractu ualido: quia ſi fuerit nullus, nil ſoluendum eſt.*

69 *Sermones noſtri ueriores redduntur: cum uniuerſalibus cognitis ad particularia deſcendimus.*

Quo-

Quoties, & intra quod tempus de nullita. agi poſſit: & nunquid pariat aliquos iuris eſſectus, & quos.

1 TOTIES de nullitate agitur, quoties actus nullus cõcipitur. Ius etenim dicẽdi nullũ, ac exceptio huiuſcemodi orit̃ cũ ipſo actu qui ꝑperã fit, ac poſt ipſius natiuitatẽ ſ. lũ modo cõpetit: ꝓut patet ad ſenſum, q̃a nõ entiũ nullæ ſunt qualitates. l. eius qui in pronũcian. § qđ ſi ſtipulatus. ff. ſi cer. pet. l. ſi ſeruum. § 1 ff. de act. emp. prout arguit Dec. conſi. 583. iuridicam. circa fin. libr. 4. non poterit igitur ſententia, niſi poſtquàm fuerit promulgata, per viã nullitatis impugnari, vt in iſtis terminis tradit Bal. in l. poſt ſententiam, in 1. col. circa fin. C. de ſen. & ſentit in l. 1. C. de re iud. quem refert & ſequitur Feli. in c. inter monaſterium. col. 8. verſic. ſed aduerte. de
2 re iudi. & hinc eſt quòd omnis exceptio, per quam iudicium ac ſententia contenditur retro nulla regulariter opponi conſueuit poſt ſententiã latam: quia antè quàm proferretur, ſeu actus conciperetur, nullitatis exceptio nõ erat non neque cõpetebat, prout eſt gl ord. in leg. tametſi. ff. ad ſenatuſc. Maced. & gl. in verbo momenti. & ibi ſcrib. in cap. noſtra. extrà de procu & l. licet. C. eo titu.
3 Et propterea quamuis ab eadẽ ſententia non liceat tertiò prouocare. c. ſua nobis de appella. & C. ne in vna ead. cauſ. & c. iterum tamen de nullitate dici poterit. Nã ſi opponetur de tribus conformibus & re iudicata & ꝙ vlterius, non ſim audiendus, nec vlterior quæſtio refricanda exceptione rei iudicatæ obſtante. l. fin. C. de fid. inſtru. l. 2. C. ſi ex fal. inſtru. & per Bar. in l. ſi expreſſim. in 3. col. in princ. ff. de appel. & i. 1. col. pen. C. quando prouoc. non eſt neceſ. & Ancha. in cle. 1. col. 1. in fin. & ibi Ioan. de Imol. in prin. de re iudic.

Talia opponẽti replicare potero nõ poſſe dici iudicatũ neque ſententias, cùm oẽs, vel ſaltim aliqua ipſarum vitio nullitatis manifeſte ſubiaceant: ideoque non poſ-

ſe nec debere tali nomine nuncupari.l.3. §. cōdemnatū. ff. de re iud. & l. 1. §. fi. ad Tertul. l. non putauit. §. non quæuis.ff.de cōt.tab.l.1.§ hæc aūt verba. ff quod quiſque iuris,&c. & propterea quāuis de nullitate primæ ſententiæ fuiſſet dictum, ac ſubinde per tres alias conformes ſnīas declaratū, ſnīam quæ ex vitio nullitatis impugnabatur, validam: liceatque de viribus primæ ſententiæ vlterius, ſtantibus dictis tribus conformibus, hęſitari non poſſit,poterit tñ de viribus primæ, vel ſecundæ, aut tertię ſententię confirmantis adhuc quęri, & diſputari: Et ſi per alias ſententias huiuſmodi confirmatoriæ declaratæ fuerint validæ, iterum de viribus ac inual. vltimę cōfirmātis quæri poterit, & hoc modo nullus erit finis nullitatibus proponēdis: cùm (vt dixi) ſimul atque cū ipſo actu & ſnīa nullitas oriatur. Et hæc eſt illa vetus & antiqua praxis q̄ docebat Hubertus de Bobio, & Io. de deo ad hoc relati per d. Specu. in tit. de ap. in § quoties col.1.& in ti. de excep §. viſo. col. fi in prin. de qua meminit Imol. in c. ſua nobis. de app. & Fran.in c directè.col.pen.ver.nona concluſio.eo. ti. & per modū iſtius praxis quidā inſtruebant cautum litigatorē, qui ſententias contra ſe reportauerat: vt nullitatem aliquarum ex eis proponeret:quod vt eſt prēmiſſum impediri non poteſt eademque nullitatis cognitione pendente. pedetentim corā eodē iudice nullitatis, doceret de iniuſtitia earundē ſententiarū: qm̄ ſi per diſputationē partium conſtaret pe veritate rei. et quod nullitas deducta non probaretur, eadem ſnīę, quæ iudicatū faciebant, per viam notoriæ iniuſtitiæ reuocari poſſent:& tali modo ſnīæ ac res iudicatę fierent illuſorię, hoc ponit Fel. in d.c. inter monaſterium. per illum tex. col.12. ver.limita ſextò, de re iu. & in c. qualiter & quando col. 19. nu.33. de accuſ. poſt glo.in cle.fin.in verb.competente. vt lit. pend. cum aliis ibidem per eum adductis. & quod ponit Arer. conſil.128.clariſ.col.2.ver 2 eſt aduertendum.

Idcirco eum qui ſententias tot expenſis & laboribus quæſitas obtinuit,ne ſiant quaſi ludibrio,& immortali li te in-

te inuoluantur, cautũ eſſe oportebit: ac malitiæ & cautelis aduerſarij occurrere, imprimisque animaduertere, quia lex ſimili morbo medelam aliquem adhibere uolẽs ſtatuit, ꝙ habẽs tres ſententias conformes contra non audiatur ſuper nullitate illarum, vel alicuius ex eis, donec plenariè executioni fuerint demandatæ, vt diſponit cle. vt calumnijs, de re iud & quãuis illius diſpoſitio nõ procedat, qñ ſententiæ ex defectu iuriſdictionis impugnantur: vt voluit gloſ. ſi cõiter approbata. in clem. 1. de ſeq. poſ. & fru. hmõi tamen exceptio non ita indiſtinctè ac reſupinè recipienda eſt: nec per quamlibet ſimplicẽ propoſitionem aſſertæ nullitatis ex defectu iuriſdictionis, tot conformiũ ſententiarum retardanda executio, neq; calũnijs indulgendũ, per tex. & rõnem d. cle. Sed eo duntaxat caſu qui eſſet audiendus, qñ ſaltim ſummariè de exceptione, ac non calumnia proponentis conſtare cœpiſ-
6 ſet, prout ſępius in Ro. cu. in ſignatura ſanct. do. Pa. ſeruari vidi: in qua reſcripta ſuper nullit. poſt tres conformes rariſsimè concedũtur abſq; appoſitione clauſulæ (ſine pręiudicio triũ conformiũ, aut priuſquam de prætenſis nullitatibus aliquid guſtauerint: & hoc ne prætextu dictarum nullitatum, debitæ executiones impediantur.

7 In eadẽ curia aliud ẽt cõſueuit adhiberi remediũ: videlicet ꝙ cã pro parte illius, qui ſnĩas contra reportauit, ſuper aſſertis nullitatibus attentatis, ſeu in integrum reſtitutione cõmiſſa (prout ẽt ſępius ad impediendam executionẽ fieri vidi) pro parte obtinentis ſnĩas ſolet obtineri aliud reſcriptũ: vt iudex nullita tis pręfixo aliquo breui & perẽptorio termino eius arbitrio moderando, ipſi aduerſario ad prætenſas nullitates, attẽtata, vel ꝙ ſibi de iure cõpetat reſtitutio, probandum & deducendum, dictoque termino elapſo, & quod releuet, non probat, ad vlteriorẽ ac finalẽ dict. ſent. ac rei iudicatæ executionem, partibus iuſtitiã miniſtrando, procedat, &c. in vim huiuſmodi reſcripti præfixo ipſi aduerſario termino, ſi de aſſertis nullitatibus non cõſtiterit, idẽ iudex põt ac debet ſententias & iudicatũ exequi, & talis eſt Romanę curiæ

ſtylus prout etiam atteſtatur Caſſan. dec. ſ. 4. in fi. ſub titu. de dilat. pro quo facit tex. in l. Titia. ff. de accuſ. & in l. diffamari. C. de inge. & manu. l. ſi ea. & ibi glo. C. qui accuſ. non poſ. l. ſi quis libertatē. ver. planè ff. de pet. hæred. l. ſi tibi, in princ. & l. mancipiorum. ff. de opti. leg. l. iuſtas. C. de iure fiſ. lib. x. c. lator. in fi q fil. ſint legi. c. frequēs. §. fi. de reſt. ſpol. in 6. cū alijs de quibus p gl. in c. licet cām. in prin. de prob. & ponit Rot. 305. no. qualiter dicēti & c. in antiq. & Alex. conſi. 108. uiſo in fi. lib. 1.

8 Quod remedium inſeruiet ēt quoad ſecundā partē rubricę noſtrę: videlicet ne perpetuò de nullitate conqueri poſſit, qm̄ per huiuſmodi termini prçfixionē ſatis ſuccurſum fuerit: aliàs enim ſi eſſemus in actu qui prætenderetur ipſo iure nullus remediū iſtud nullitatis abſque ulla temporis præfinitione competeret: ex quo ea quæ ab initio nulla ſunt, tractu tēporis non conualeſcāt. l quę ab initio. ff. de reg. iur. c. nō firmatur, extra eod. tit. c. auditis. de elec. Maximè ſi ex defectu iuriſdictionis nullitas prętēderetur, vt voluit Ange. in l. 1. C. quan. prouo. non eſt nece. ex defectu mandati: qm̄ ſi de eo non conſtabit, etiā uſque ad mille annos ſuper nullitate actus agi poterit: vt voluit Bal. in l. 1. C. de reb. alien. non alien. & l. 2. C. ſi ex falſ inſtr. declarat Cur. Iunior. conſi 77. quem ſequutus eſt Rot ut per Caſſad. dec. 3. de procu. & Saruien. ſuper regu. de non iudicando, in cōpen. fol. 85. nu 73. ſiue ꝙ ageretur de nullitate in cauſa in qua animæ periculū verteretur. iuxta ea quæ ponuntur in c. quia ergo. cū ſeq. 35. q. 9. vel in cauſis, in quibus de iure non currit præſcriptio: de quibus in c. vigilanti. & in c. fi. de præſ. & c. qđ de eo. 33. q. 3. Aut ꝙ nullitas per modum exceptionis in iudicio deduceretur. Ex quo temporalia ad agendum ad excipiendum ſunt perpetua. l. purè. in fi. ff. de dol. excep. l. ſi pactus. C. de exceptio ponit Alex. conſil. 82 viſo. colum. 4. lib. 3. Canoniſtæ in c. ſi auttem de teſt. Bal. in l. fi. col. 11. infra de pręſcr. longi temporis.

Si uerò nullitas in iudicio ad irritandū ſeu annullādū per modū agēdi directò, & principaliter deduceretur. Cū

pro huiuſmodi remedio officium iudicis nobile compe-
tat: vt diximus ſupra, facultas tale officium implorandi
eatenus durabit,quatenus durante reliqua pſonales actio
nes videlicet triginta annis,vt dicit gl.in l.quærelam. C.
de falſ.inſt.de perpet.& tempor.actio. in prin. l. omnes l.
ſicuti. C. de pręſcript. 30. vel 40.annor. & ſic intra iſtud
tempus triginta anno. remedium nullitatis proponi de-
bebit, prout præmiſſa ſentit Spec.in §.quoniam. uerſ. in
ſumma.& §.iuſta.in fi. ſub tit.de ſent. poſt gl. in c 1.in fi.
35.q.9. & Bal.in l.ſcire oportet.§ fi. de execu. tut.in l. da
ta opera col. 29 C. qui accu. non poſſ.& in ca ſępe. col.
pen. de appel.ubi dicit ꝙ quærella nullitatis non habet
tempus præfixum a iure, niſi prout aliæ actiones, & per
Salycet.in l. præſes verſic ulterius quis poteſt.C. quom.
& quand. Card. in clem.1. quæſtio. 14. & ibi Imo,col.4.
verſi. quo autem iure.de re iudi.& Franc in c. dilecto. q.
5.de appel. & Lanfr in c.quoniam contra. in prin. verſ.
unum reſtat uidere.nume.23 & in §. interlocutorię. nu.
37. extra de probat. cum alijs de quibus per Alex conſ.
59.viſo titu.col.4.num.15.lib.4.& Deci.conſi 8. Diuino.
col.pen.in fi. lib.1.Aym.conſil.108. in iſta cauſa, prope
fin. & conſil.153.ultra col.2.Bal in tract. præſct.in q.2 in
quartę principalis partis. & latius quæſt 32. eiuſdem par-
tis.tomo 16.

Quicquid tamen ex l.cõi,ſit regulariter per ſtatuta ter
rarũ de nullitate agere uolenti certum tempus, ſeu certa
inſtantia asſignari & pfigi conſueuit.Quibus termino &
inſtantia pereptis, ſuper eiſdẽ nullitatibus audiendus nõ
erit, pterquàm in caſibus ſupra ſub tit. quis poſſit dicere
de nullitate adnotatis. Et aduerte quoniã præmiſſa quod
ius & facultatẽ ſu per nullitatibus agẽdi duntaxat nõ au-
tem quoad iuſtitiam cauſæ nullitatis intelligi debent:nã
ubi nullitas in iudicio deducta fuerit,inſtãtiã cauſę illius
tantũ durat quantũ reliquæ inſtãtiæ aliarũ cauſarũ, vide
licet triennio: q̃a quod cauſa nullitatis habeat determi-
nata fatalia,ſeu aliam inſtantiam q̃ legis properandum,
C.de iud.nuſquã reperit.Idcirco ſi nullitas incidẽter ac-

ceſſoriè cum ipſa appellatione fuerit deducta deſerta cau ſa principia ipſius appel. etiam cauſa nullitatis, quæ illi tacitè inerat deſerta reputabitur, per ea quæ ponit Bal. in l. tale pactū.§. qui prouocauit.q.13.ff. de pact. & Frā. in c.dilecto,q.48. & q. 58. de appel.vt aliàs dixi. Si verò nullitas ſeparatim, vel principaliter deducta fuerit eius inſtantiam triennio finietur per d.l.properandum.ut docet Bal.in d.§. qui prouocauit eadem q.14. in princ. & in c. ſæpe. vbi poſuit Innoc. de appel. & ponit idem Franc. in c.dilecto.q.5. cum alijs de quibus per Alex. in conſil. 59. viſo tit.col.2.lib.4. Dummodo nullitas ex defecto iuriſdictionis non prætendatur,quia fatalia non habent locum in cauſa nullitatis, quæ ex defectu poteſtatis iudicantis procedit, ſecundum eundem Bald.in l.1.in 3.no. C.qui pro ſua iuriſd. &c.

9 His ita præcurſis,aſſumendo vltimam partem rubricæ noſtrę, dico quod ius dicendi nullū, ſed nullitas ipſa q̃ plures iuris effectus parit, & producit, ac diuerſimodè operatur, & quandoque incontinenti, & quamprimum in iudicio fuerit propoſita, & aliquando (& magis propriè) poſt illius cognitionem & declarationem.

10 Incontinēti & quamprimum proponitur ius ac remedium iſtud operatur: quia deuoluit negotium ad cognitionem iudicis ſuperioris ad inſtar appellationis ut l.ab ſentem.C.de app.l.1.§.1.ff.quæ ſent.ſine app.reſcin.trad. Bart. in l. ſi expresſim. colum. penul. de appel. Imo.in l.iudex poſtquam. de re iud.Franc.in cap.dilecto.q.10.& q.30.de appel.cum alijs, de quibus per Alex. conſil. 79. nu.2.lib.2.& diximus ſupra.

11 Inſuper operatur; quia ſi ſaltē per modū exceptionis in iudicio proponatur incontinenti cognitionem negotij principalis ſuſpēdit & proceſſum retardat, & impedit litiſconteſtationem: vt tenent domini de Rot.deciſ.115. nota ꝙ cauſa nullitatis. in antiq. Quoniam quaſi quod ſit exceptio prętudicialis & peremptoria, de ea prius q̃ de principali negotio cognoſcendum eſt: iuxta per not. Bart. in l. cum quærebatur. ff. de re iud.& in l.ſi ut propo-

ponis.

ponis. col.2. C.quom.& quan. Et Lanfranc. in c. quoniã contra.num.22. de prob. & Fran. in c.dilecto.q.10. verſi. vlterius aduerte.de app. vt ſupra diximus & ſentit Aym. conſi. 79. quædam Catarina col.3.in ver.3. redit idcirco
12 nullitatis cognitione pendente conquieſcit ac dormit cauſa negotii principalis ſeu appellationis: nec illarum fatalia labuntur,per tex.in l. contra maiores. C.de inoff. teſt.l.Papinianus.§ ſi quis & irritum. ff. eo. tit. peto quę iura.ita voluit Bar.in d.l.expreſſim.col.6.& in l. 1. col.3. verſic.circa ſecundum.C.quand prouo. non eſt nec.& in l.quandiu.C qui admitti.
13 Quod intellige, dũmodo probabiliter dubitari poſſit, nunquid actus de quo diſputatur ſit nullus quia aliàs temeritas,& nullitas calumnioſa propoſitio nõ prodeſſet: nec fatalia principalis cauſæ retardares, argu.l. ſed & ad eos cum l.ſeq.& l.ſed & ſi §. proinde.ff. ex quibus cauſ. maior & l.negotiorum ff.de appel.
Prout formaliter declarat Bal. in d.l. contra maiores. circa fi & in auth ei qui poſt prin. C. de appe. & in l.qui teſtamento.in fi ff de excuſ.tut. Quem ſequutus eſt Ang. in l.Paulus §. hæres rogatus. col.1.in fi. ff.de vſur. & Io. Mil.in verſi. Appellandi tẽpus. & Fran.in d.c. dilecto.q. 6.& q.63 de appel.& Marſi.ſingul.152. ſuccumbens, in cauſa cum aliis,de quibus per Alex. conſi.62. in cauſa &
14 lite. col. fin. lib.7. prout conſueuit etiam dici & diſtingui de cauſa attentatorũ, videlicet ꝙ illa pendente non currant fatalia,ſi modò calumnioſa reperta non fuerint. c.quandiu. de appel. in cle. declarant Abb. Feli. & alii in c ex ratione.de appel.& eſt deciſ.domi. de Ro.ita formaliter diſtinguens. deciſ.102. fatalia, in no.labitur itaque inſtantia culpa illius qui temere & calũnioſè ſuper nullitatibus pertinaciter diſputare voluit: vt dixit in ſim. Alex.poſt multos per eũ relatos conſi.42.in cauſa.col.4. verſi.eſt iſtud.lib.3.
15 Nullitas etiã prædicta ſi fuerit liquida,vel ſaltim de ſa cili,aut incontinenti liquidari potuerit, cõſueuit ſtatim perimere, vel ſaltim executionẽ ſuſpẽdere, iuxta ea quæ
ponit

ponit Bald.in l.ab executione. col. 2.C.de execu. rei iud. Imol.in clem.1. col 2.eo.tit. latè per Bart. & alios in l. 3. §.condemnatum. ff.de iu.ponit Alex. conſil. 181.in cauſa.col.2.lib.6. & Rot 280. licet. in nō. & diximus ſupra. Nullitas itaque quam primum fuerit propoſita, & antequam declaratur, regulariter deuoluit & ſuſpendit. Poſt
16 illius autem declarationem verè & naturaliter perimit, & facit quod actus per eam impugnabatur, ſit & habeatur: perinde ac ſi factus non fuiſſet l. 1. in fin.cum l ſeq. ff.de aut.tut l.quoties. ff. quis ſatiſd. cog. l. de ætate. § qđ ait prætor.ff. de interrog. actio.c.2. de translatio. prælat. Clem.1.de immu.eccle.& l.nón dub.C. de legi. c. imperiali. 25. q. 2. cum ſimil. in quibus patet paria eſſe, non eſſe, vel eſſe nulliter: ut inquit And. de Iſer. in c.1 § propterea quæ ſit prima cauſa beneficij amittendi in vſibus
17 feu. Actus igitur nullus quando de illius nullitate conſtiterit, nullum de iure præſtabit impedimentum, c. quæ contra ius. & c.non præſtat de regu. iur. idcirco etiam ꝙ proceſſu ſeu pendentia litis, ac de ſententia in reſcripto pro illius validitate, mentio fieri debeat. c. inter monaſterium de re iud. c. Coram.de offic.deleg.cap.inter dilectos. de fide inſtrum. & ponit Rot. deciſ. 673. dicit ꝙ ſi aliquis in antiq. & Faſtol cau. 35. dub.64. poſt gloſ.ordinariam in verbo literas.in cap.ſuper literis de reſcrip An
18 chara.conſil. 16. viſo proceſſu per totum, nihilominus ſi ſententia ac proceſſus vel pendentia litis huiuſmodi fuerint nullæ etiam quod de eis nulla ſit facta mētio, reſcriptum ſeu alius actus non dicetur obreptitiū ſeu ſubreptitium, nec ex eo vitiabitur: vt voluit Rot. dec. 357. Nota quod attenta in antiq.& Aegid.cónclu 240. in cauſa domi. Robert. & eſt gl.ordin. in c. in noſtra in verb.mentionem.& in c.ex tenore.in fi.glo. magna.de reſcrip.& in c. ſuggeſtum. & in verb Poſterius de iurepatr & in cap. cum noſtris.in verſ de facto. de conceſ. præb.ponit Abb poſt alios in c.per veſtras.col. 3. verſ. Nota bene hoc dictū de donat. inter vir.& vxorem.deciſ.Neap.366.in pleno nume.11.& Alex.42. col.2.lib.4.

19 Et quamuis glo. ſupraſcriptę loquantur de reſcriptis ad beneficia: Doctores nihilominus ex doctrina earundē concludunt de actu nullo uel elidibili exceptione elidēte propoſita) neceſſariò quod mentio fiat, non requiri: prout loquens de priuilegio nullo uoluit Dominic. in c. quoniam. 18. diſtinctione. ac de unione nulliter facta.
20 idem uoluit Cald. conſilio. 29. ſub titulo de præben. de noua prouiſione ſeu gratia nulliter facta tenet Rot. deciſ. 179. not. quod de gratia. in auth. & Rom. conſil.
21 483. col. 1. prout de elect. nulla. dicit idem Cald. conſil.
22 14. de reſcrip. ac de appel. nulla ſeu deſerta tenuerit Bu-
23 tri. & Imo. in c. ex parte. de reſcri. & c. bonæ. de confir. util. uel inut. De tranſactione nulla poſuit Soci. conſ. 120.
24 circa princ. col. 1. in fin. uolum. 4. prout de compromiſ-
25 ſo nullo concludit Card. in conſil. 94. Nobiles uiri uerſic. 4. obiicitur. cum aliis de quibus per Felin. in capit. ex tenore. colu. 3. uerſic. de reſcripto nullo & in dicto. c. in noſtra. colum. 4 uerſic. de primis inualidis. de reſcrip. & in c. illud de præſcript. & Deci. conſil. 126. diuino col. fi. lib. 1.
26 Actus itaq; nullū operatur poſitiui iuris effectum: &
27 propterea dici ſolet ꝙ citato nulla non inducit litiſpen
28 dentiam c. fi. ut lit. penden. in Clem. ponit Deci. conſil. 460. nu. 28. nec perpetuat iuriſdictionem ſecundum Ar-
29 chid. in c. non ita. in prin. 2. q 6. & Paul. de Caſt. in l. 1. §. 1 ff. de feri Minusq; præſcriptionē interrumpit. l. ſi pater. C. ne de ſtat. defunct. & ponit Bar. in l. accuſare. ff. de adult. & gl. in c. ut debitus. de appel. Neque malam fidē inducit, qn̄ ex tali actu nulliter geſto quis plene inſtrui non potuit: ut per Bal. in auth. offeratur. col. pen. & in l.
30 1. poſt prin. C. ex delict. defunct. ubi dicit ꝙ citatio & litiſconteſtatio ſi nulliter fiūt, nihil operantur uide eundē Bal. in c. 1. col. 3. de nul uaſ. q contra: eſt & mod. in tract. de mora. col. 6. uerſi. 2. tempora tomo 16. ubi ꝙ proceſſus nullus habet uim interpellationis extraiudicialis.

Minus tribuit cauſam præſcribendi, quando nullitas præſcribēti erat nota: ut ſentit gl. magna circa medium

in c.

in c.ſacerdotes,16.q.3. & ponit Bal. in trac. præſcrip. q. 11.tertię partis principalis poſt Bal.in l. 1. C. de p̄ſcript. 30.uel 40.anno.& Guid Pap.q.159.duodecima qui in caſu ſuo tenet contrarium.

31 Prout nec pacificā poſſeſsionem interrūpit:ut latè proſequitur Gomezi.ſuper regula de annali q 45.& pręmiſſa ponit,Fel in d.c. illud colu.2.& 3. de præſcriptionibus & deciſ. Neap.461.in fi cum ſimilibus.

32 Prout etiam uidemus,ꝙ optio ſeu nominatio,uel acceptatio nulliter facta nō conſumit gratiā,ſeu poteſtatē,iterū acceptādi,optandi,ſeu nominandi:ut eſt tex. in l.2, & ibi Bart.ff.de opt.l.& tenet Rot. dec. 428 Si habens , in no.& Caſ.dec 9.in fi.de cōce.præb.Rom. conſ. 319 alias 326.præſens conſultatio. & Fel. in d.c. ex tenore. ī uerb. regula de reſcrip. Aym. conſi. 63.in fi.

33 In actibus etenim extraiudicialibus, & in facto conſiſtētibus per actum nullū poteſtas non expirat,quominus malè & nulliter factum poſſit iterum bene fieri: ut per Inn. & alios in c. in literis ubi Felin.col.3.uerſi. 8.limita.& c.de offi.delegat.& Abb. in c. gratum.nu. 17.de poſtul. præla.& Bal. in l.ſi ut proponis la prima.uer. & hæc faciunt.C.quomodo & quando. & in l. quod quis. prope fi.C.de procur.quamuis in ſententiis diffinitiuis ſecus ſit:vt diximus ſuprà.

34 Stipulatio ſimiliter nulla non obſtat quominus poſſit iterū ualidè ſtipulari l.ſi dari ſtipulet.ff.de uerb.obl.Sicu-
35 ti electio nulla non obſtat quominus poſſit iterū canonicè eligi.c.Bonæ. in fi.c.congregatio. & c. aditis. de electioni.c.conſtitut.de apellat, latè Feli.in c. in literis. col. 3.uerſ. ſed quo iure. ubi etiam paulo ſupra ponit de ſubſtitutione inualida, quod non conſumit mandatum extra de offi.dele.prout nec matrimonium nulliter contractum impedit ſecundum matrimonium, legitimum ne-
36 que reliquis actibus impedimento.eſt.l.ſicut §.1. ff.de op. lib.c.ueniens.&c. Cum in apoſtolica de ſpon.

37 Prout nec teſtamentū nullū impedit primū ualidum. l.2.ff.de iniuſt.rup.§. ex eo aūt. inſti. quibus mod. teſta. infir.

infir. Super quo tamen uide Alex. conſi. 104. Paucis lib. 2. & Gui. Pap. 200. Eymardus. Rom. conſil. 309. Item examen teſtium nulliter factum non derogat primis depoſitionibus etiam eorundem teſtium ualidè receptis: ut per gl. in c. Cum cauſam. in ult. gl. de teſtibus & Panor. in c. cum in tua. in fi. eo. tit. Nec publicatio dictorum te
39 ſtium non ritè facta impedit: ut probatur in clem. 2. in princi. & ibi per gl. de teſtib. & tenet Roter. deciſ. 391. ſi ad inſtantiam. in no. & Rom. ſing. 31. Viſio exempli. poſt Bart. in l. fi. ff. quęadm. teſt. aper. & in l. qui per ſalutem. in fi. de iureiur. facit quod ponit Guid. Pap. q. 124. ſi iudex, cum, ſeq. & Soci. in c. fraternitatis. col. 10. de teſti. quem in propoſito refert & ſequi. Hipp. in l. 1. §. cum quis latrones. num. 51. ff. de q. & c. deci. 35. in fi. nec ſen-
40 tentia nulla impedit teſtes prius publicatos iterum produci & examinari, ſecundum Rot. deciſ. 42. nota ꝙ vbi teſtes. ubi uide in antiq. & quod ponit Guid. Pap. q. 72. quomodo. prout etiam ſententia nulla non obſtat quominus quis uirtute talis ſententiæ rebus ſui priuatus poſſit ad illas recuperandum etiam remedio ſpolij agere: ut in c. conquerente. de reſtit. ſpoli. ponit Aegid. concl. 105 authoritas. Abb. in c. 110. inſinuatione, num. 4. de proc. Alex. in l. non uidetur. ff. de acq. poſſ. & in l. iuſtè
41 poſſidet. in fi. eod. tit. & conſil. 140. uiſis. 2. col. lib. 7. ubi tamen videtur ſentire contrarium, cum alijs de quibus per Fel. in c. dilecto el 1. de reſcript. & c. cum cauſam in prin. de offi. deleg. Et deci. conſ. 125. in cauſa ſpoliationis. col. 1. & fi. & conſi. 449. col. 3. & Boeri. plura cumulantem in deciſ. 238. col. 2. Aym. conſ. 17. And. colu. 2. & conſil 124. Ioan. col. 1. prout ſententia arbitralis quę nulla eſt, non meretur obſeruantiam, nec propterea quis incidit in pœnam compromiſſam inquit Rom. in conſil. 167 uiſo. nu. 1. neque ſoluens prætextu ſententiæ nullæ liberatur. Are. conſil. 35. uiſo. col. 2. in prin. de quo per
42 Affl. deci. 150. Rex abſenſus. & 191. Abb. colum. 2. Item defectus conditionis inualidæ non impedit, quominus legatum præſtari debeat, ut l. Turpia. § ſi Titiæ, de l. 1. & l.

de quo uide Bar. in l. 3. §. ſi ſeruus. ff. de acq poſſ. Statutum etenim, de quo ſupra, & quæuis alia diſpoſitio de actu loquẽs, intelligẽda eſt de ualido ac ritè & recte facto: ut trad. Bald. in l fi. §. computatione, in fi. C. de iure deliber, tenet do. Iaſ. in d. l. 4. §. condemnatũ, in primo not. de re iud. & do. Alex. in d. conſil. 77. nu. 15. libr. 3. & Dec. conſ. 360. nu. 2. Cum aliis, de quibus per Fel. in c. ex tenore. in uerb. reg. de reſcr.

46 Et ꝑpterea dici cõſueuit, ꝙ clauſula in priuilegio uel alias apponi ſolita, uidelicet, nõ obſtãte quãuis cõceſsio ne alteri facta &c. intelligi debet de cõceſsione inualida & nulliter facta, nõ aũt de ualida: vt ꝑ Alex. in conſil. 3. ex his. nu. 4. & conſ. 23. Viſo. nu. 11. lib. 5. & conſi. 35. uiſo. col. 2. lib. 4. & ponunt moderni in tractatu de beneficio. q. 13. nu. 3. parte & Dec. cõſi 33. col. fi. in prin. lib. i. & fuit originale dictũ Cõpoſtellani in c. cãm quæ de reſcr. ut in ſupradictis locis habet. & ponit idem Dec. conſil. 580. quæritur circa fi. lib. 4. Gozad. conſi. 14. num. 18

48 Videmus ẽt ꝙ quãuis regula ſit ꝙ appellatione a diffinitiua pẽdẽte, nihil innouãdũ ſit: ut ff nil no. ap. pend. & ſi ſecus fiat, ꝑ remediũ atẽtatorũ in primis & ante oĩa reuocari debeat. c. non ſolum. de ap. in 6. Rot. dec. 195 ſi pars. in not. nihilominus ſi appellatio ex poſt declaretur nulla attẽtata reuocari non deberẽt, cũ intelligi debeant de appellatione lĩa: ut ꝑ Rot. dec. 357. No. ꝙ attentata. Iant & Aeg 239. in cã d. Gul. ꝑut nec reuocarent ipſa

49 appellatione deſerta, ſi mõ ex actis de deſertione conſtaret: ut ꝑ Rot. dec. i. in no. & ꝑ Aeg dec. 420. Quãuis attẽtata hmõi ꝑ uiã ordinariã nullitatis, ſi nõ per uia attẽtatorũ reuocari poſſent, ſm Franc. in c. cõſ. el. 2. de ap. & c. ſępe. col. x. eo ti. & ponit Saruẽ. in reg. de trien. q. 54. vel

50 poſsẽt reuocari ex mero iudicis officio, ſm Rot. dec 13. in no de quo per Aeg. 623. ꝓceſſus cum ſeq. appellatio itaq; informis & nulla in ꝑmiſſis parũ uel nihil reuelabit, ſicuti ẽt nõ deuoluet: ut ꝑ Rot. dec. 385. ſi appelletur, in no. & dicemus infra. & interim ꝙ nõ deuoluat & nullitatem, uide Arc. conſi 75. col. 4. in fi.

51 Tu audiuiſti ẽt ꝙ confeſſio tacita,uel expreſſa, quæ nulliter emanauit,ſex ex actu nullo reſultat, q̃uis mentem cõfitentis declaret,vt in l.legatũ ſub cõditione.§.fi. ff. de alim.l.2.C.de fideicõ.l.in teſtamẽto. ff.de fideicõ. lib. & no.Bar.ĩ l fi.ff.de reb.eo.cũ aliis, de qbus p Dec. in conſ. 176. Viſo.col. 1.& 407. in fi.lib.3.& conſi.172. in cauſa col.1.lib.1.Aym.conſi.113. Anc. nu. 6. Nihilominus cũ reperiatur contra legis ꝓhibitionem emanata,nõ hr̃ pro ueritate,ſed pro eronea reputatur, ſi aliud non interueniat ut no.Bal. in l. alia.col.2.C.de his quib. ut indig. & deciſ.Neap.25.in fi.& Alex.conſ.30.ex allegatis colu. 1. lib.7.& Ro.ut p Caſſad.dec. 5. de iurepat. & facit tex. in c.at ſi clerici.de iud. & l.mater decedens. ff. de inoffi. teſta. vbi agens ex teſtamento licet uideatur illud fateri ualidum, ſi tñ declaretur nullum non obſtabit quominus posſit ẽt agere ab inteſtato:prout iudicauit Cu. Neap vt p eundẽ Afflic. deciſ.52. q̃dã. uide Ro. conſi.69.num.10

52 pro quo facit ẽt ꝙ licet regulariter q̃s contra propriũ factum uenire prohibeatur:vt not.Bart.in l. poſt mortẽ. ff. de adopt.& in l.qui ea mẽte.ff.de furt. & not. in c. ſi quis præsbyterorum de reb. eccl. non alie. Nihilominus ſi tale factum fuerit nullum,poteſt illi ad ſui libitum contra uenire.c.Cũ laici &c.ſi & ibi Abb.de iurepa.& p eundem Ab.in c.noſti.de elec.& in c. diuerſis fallaciis in fi. de cl. cõiug.cũ aliis,de quib. p Ale.in cõſ.123.Diſcurſis. col. 4. li.1.& diximus ſupra ſub rub. quis poſ.dice. d̃ nul ĩ prin.

53 Et ne in p̃misſis decipiaris,aduertẽdũ eſt,quia actus nullus habetur pro inutili & nõ facto,quatenus p̃iudiciũ tertii concernit,non aũt quoad fauorem & commodũ eiuſdem gerentis·qm̃ ſi culpa aut dolus in eo, qui actus nulliter & perperam fecerit, deprehendetur, non obſtante ꝙ actus quẽ gesſit non ualeat punietur, ne ex improbitate ſua gaudeat, uel locupletetur l. Dolum. C. de peri. & cõmo.rei uẽd.l.itaq; fullo.ff.de fur.& l. nemo ex ſuo delicto.ff.de reg.iur.l.ita demñ.in prin.ff.de arb. & no.gl. in l.2. in uerb. tribuimus.ff.de orig.iur.Idcirco prælatus obligãs eccleſiã ſuã pro alicuius debitis,licet contractus

& obli-

& obligatio huiuſmodi non teneat, idē tamen prælatus
54 puniri debet: vt eſt tex. & ibi Abb. & alii in c. quorundã extra de ſol & facit cap. 2. & c. ſi quis præsbyterorum. de reb. eccl. non alie. vbi etiam uoluerunt doctores ꝙ eccleſiã nõ teneatur ad reſtitutionē prætij emptori, qñ contractus uenditionis rei eccleſiaſticæ nõ ualuit in pœnã contrahentiũ (ſi modò nõ fuerit probatum precium hmõi in utilitatē eccleſię uerſum fuiſſe) qđ tenuit Ale. poſt alios per ipſum relatos, in conſ. 4. Viſo col. 1. in fi. lib. 2.
55 Prout dř de eo qui iudicem incompetentem adiit: qm̃ & ſi nihil egerit, & tali tñ additione quamuis nulla & inutilis puniendus eſt l. 2. & ibi Bal. C. de don. c. ſi diligenti de foro comp. Prout etiam uidemus idem in uendente
56 ędificia ad effectum demoliēdi: quia licet contractus irritus ſit, contrahentes nihilominus pœnam ſoluunt: vt l. ſenatus. de contrahenda emp. & l. fi. de dam. infe. ponit gl. & ibi Bal. in l. martyres. C. de ſacroſ. eccl. Dans etenim
57 cauſam cõtractui nulli, etiam per dolum, licet contractus non teneat tamen dolo faciēs ex eo cõueniri poteſt, quia reſpectu ipſius ac in eius pœnam reputatur ualidus. l. eleganter. & ibi gl. in uerb. nullam. ff. de dolo. facit tex. cum ſua gl. in l. tranſactione. C. de tranſ. & ponit Bar. in l. bona fides. ff. de act. emp Et propterea ſi unus
58 ex contrahentibus non ſolueret gabellam: & ſi quoad illũ contractus eſſet inualidus (caſu quo uigeret ſtatutum de ſoluendo gabellam pro quolibet contractu, aliàs ꝙ eſſet nullus) ꝓut de ſimili ſtatuto meminit Bar. in l. Vniuerſa. in fin. C. de prec. imp. offe. & in l. cũ mulier. ff. ſol. mat nihilominus ꝑ culpam ipſius gabellam nõ ſoluentis ex eodem contractu conueniri poſſet. ne dolus & culpa ꝓpria ſibi patrocinaretur: vt uol. Bal. in l. fi. C. de peri. & cõmo. rei uēd. & Bar. in d. l. bona fides. ff. de act. emp. Dolũ itaq; aut culpam cõmittens ēt nulliter gerat: vel
59 actus aliqua rõne ſit inualidus, pęnas non euitabit: ut dicimus de eo qui uiolauit ſequeſtrũ appoſitũ per fructibus beneficii uigore ſnię nullę, quia nihilominus incidit in pęnas cle. ad cõpeſcēdas. de ſequeſt. poſ. & fruc. ut con-

K 2 cludit

cludit Rot. 510. Nota utrũ pœna. in antiq & ſæpius iudicauit Rota, ꝓut refert Saruẽ. ſup regula de annali. q. 5. in
60 fi. Sicut dici cõſueuit ẽt de clerico in ſacris exiſtẽte & matrimoniũ cõtrahẽte: qa & ſi matrimoniũ non teneat, nec effectũ ſortiatur, nihilominus ob culpã ipſius pęnã incurrit, ac pdit beneficia: ut uoluit Rot. dec. 103. nota ꝙ vbi clericus in antiq. & ponit Card. in cle. 1. q. 8. de conſang. & affin. facit tex. in l. quod ergo. §. cũ aũt. ff. de his q̃ no. inf. In talibus nãq; nõ iuris effectus, ſe animi deſtinatio cogitaẛ & hęc pęnã ſuſtinet: vt uoluit tex. in l. Eũ q̃ duas. C. de adult & d. l. nemo martyres iuncta gl. C. de ſacroſ. eccl. ſenſit. Bar. in l. vbi pactũ. prope fi C. de tranſ. tenet Card. Imo. & Ab. in c. 1. de cle. cõiug. tãgit Dec. conſ. 166. Ego Philippus. ubi tñ conſulit contrarium, ut ibi per eũ, ac ꝑmiſſa etiam ſequitur Aym. conſ. 191. in cauſa egregijs. col. 3. uerſ. 2. reſpõdeo, &c. Idẽ dicimus de condenti
61 bus ſtatuta: qa & ſi non habuerint poteſtatẽ, ac illa non ualuerint, nihilominus ſi animo occupandi iuriſdictionẽ talia fecerint, incidunt in pęna l. Iul. maieſt. l. 3. in fi. ff. de l. Iul. maieſtatis. & ponit Bart. in l. omnes populi. in
62 8. q. prin ci. ff. de iuſti. & iur. Sicuti ſeruari uidemus in corrumpente ſeu falſificante inſtrumẽtum nullum qa & ſi talis corruptio, & falſitas non ſit apta alicui nocere: ex quo tamẽ actus eſt de ſe illicitus, culpa & dolus corrumpentis ſeu falſificantis puniẛ, & nullitas non excuſat, quo minus ſaltem pœna extraordinaria iudici, arbitrio plectatur: vt ponit Bal. in l. 1. C. de ſepulch. uio. & Bart. in l. ſi quis legatũ. & in l. 1 § ſi q̃s in rationib. ff. ad l Cor. de falſ. & idẽ Bar. in l. quid ergo. § cum autem. infam. & ponit Ang. & Aug. poſt eũ in lib. maleficiorũ in §. falſario uerſ. q̃ro quot modis dicatur falſum. & Fel. in c. ex teno-
63 re. col. 6. de reſc. & hoc modo intellige Alex. in conſil. 70. Viſo proceſſu. circa fi. lib. 1 & latius conſ. 145. Viſis.
64 li. 6. p totum cõſ. 74 uiſo. co. lib. 1. Idẽ dicitur de falſific. literas Papæ, q̃ erant nullæ, quia nihilo. punietur: ut per But. Pan & alios in c. olim. de reſcr. & in c. cum ad falſariorum. de crim fal. Prout etiam dicitur idem de teſte falſum

ſum(quamuis nulliter)deponēte,ſecundum Bal. in l. Iuriſiurandi.C.de teſt. & l.fi.C.ſi eſt falſ. inſtru.
65 Et ponit Fel. in d.c.ex tenore,& alij doctores in locis de quibus ſupra. Idem pariter dici conſueuit de iudice, qui nulliter pronūciauit,& fecit litē ſuā: quia eatenus tenebit parti læſę,quatenus ſua intererit: q̄a prętextu officij publici de facto partē grauauit:ut uol.Bal.in l.ſi ut proponis.in fi.C.quō & quan.& in l.obſeruare. §. proficiſci. q. 12.ff.de off.pconſ.& conſueuit notari in l. fi. ff. de uarii & extraor cogn. & in l.fi.C.de pœn. iud. qui male iud. eſt dec. Rot. ut per Faſtol. dubio. 14. cau 4. tenet Paris de put in trac.Sind.in §.an ſi ſentētia eſt lata. in prin. & ita intellige eundē in pcedenti.§. in fi vbi dixit q̄ quis non tenetur in ſindicatu pro ſnīa nulla: Intellige niſi quatenus interſit partis:prout uoluit Bar. in q. 9. quæ incipit Iudex per imperitiam.in ſolutione arg Et facit tex. in l. 1.§.1.ibi,ſed ſi iudex conſtitutiones principiū neglexerit, punitur,ff de falſ.& declarat Ang. in l. filius.ff. de ind.& Bald. in l.Veniales. C. quō & qn. & magis clarè tenet
66 idē Paris in uerb.corruptio.ibi,Iudex corruptus. &c. et. trac.Tho. grāma conſ.54.uerſ.ptęrea dato qd decretum Ægi.concl. 149 ſi ille. Vbicunq; igitur lex notat factū tātū ac ſuper eo ſe fundat:quāuis factum hmōi de iure non cōſiſtat,nec ualidū ſit non euitabitur pœna,quę, non qd nullitas pariat in ſimilibus caſibus aliquē iuris effectum, ſed ob dolū & culpā cōmittentis, iniūgit. Et propterea a regulariter concludi pōt q̄ ex actu ipſo iure nullo nullus
67 oritur poſitiui iuris effectus,ſed pro inutili ac non facto
68 habēdus eſt: Ideoq; ſtante ſtatuto q̄ de omni cōtractu gabella ſoluatur de cōtractu ipſo iure nullo & inualido qc quam ſolui non debet:cum ſtatutū intelligi debeat de cōtractu,p quā ius trāsferatur,nō aūt de inutili: vt declarat Bar. in l. unum ex familia,in prin.de leg.1.& in l cū Titio.ff ad l.Falc.& in l.non putauit.§.nō quæuis. ff.de contra. tab. & Bal. in l.2.in fi C.de enuch. & in l. nō dubiū. C. de l. & Ang. in l. Marcellus. § res quæ. ff. ad Treb. l. cum aliis,de quibus per Alex.in conſ.104 colu.2.ii.1. &

cõſ. 36.uiſo.colu.2.in prin.lib.4 poſt Ro. conſ. 77. licet. Et qm̃ ueriores redduntur ſermones noſtri, cum uniuerſalibus cognitis,ad particularia deſcẽdimus: ut proba. in l.1.de iuſt & iur.& inſt.Leo.in prin & l.1. ff.ſi cer. pe. cum multis ſim. nam opinamur tunc unumquodq; cognoſcere,cum cãs cognoſcimus primas & prima principia uſq; ad elemẽta, ut inq̃t Philoſophus,& ponit Bar. in l. pupillus in prin.ff.de acqui.hęre. quem retulit Ang. in l.q̃ Bonę.§.duo fratres.in 1.q.ff.de uer.ob.& Iaſ. in l. in ſuis. in 5.col.in fi. de lib. & poſt.& Idem Ang conſ.396.doct. in prin.Ordo igitur fuit à generalibus inchoaſſe,cum ad cognitionem ſpecierum p̃cedere debeat cognitio generum: ut dixit Bal.in d.l.1.ff.ſi cer.pe.Idcirco his ita generaliter præcurſis,quæ nullitatis materiam concernebãt: reliquũ eſt,ut ad particularium cognitionem deueniamus:ac defectus & nullitates undecunque prouenientes,de quibus in iudiciis ſæpius dubitari contingit, ſummatim & concluſiuè,eo quo poterimus ordine, pertractemus.

Quoniam quæ iudex potisſima pars, duxque, & Imperator iudicii exiſtit: ideo,ut de nullitatibus ex defectu poteſtatis iudicantis prouenientibus, præmittamus, eſt inſtituto ordine neceſſe eſt.

IN RVB. SEV TITVL.

De nullitate ex defectu. &c.

SVMMARIA.

1 *Iuriſdictiones defectus maxima eſt nullitas.*

2 *Iudex eſt potisſima pars,duxq; & imperator iudicij.*

3 *Iudicatum dici non poteſt ab eo, qui ius dicendi non habuit.*

4 *Nullitas ex defectu iuriſdictionis ſtatuto nullitates reijciente non comprehenditur.*

5 *Iuriſdictionis nullitas si eſt euidens poteſt a iudice declarari parte non citata.*

6 *Iuriſdictionis nullitas pro defectu inſanabili habetur.*

Iuriſdi-

7 *Iuriſdictionis defectus omnes ab illorum multiplicitatem recenſeri non poſſunt.*

8 *Iuriſdictionis ex defectu qualiter proceſſus & ſententia regulariter impugnari conſueuerunt.*

9 *Iudicis poteſtas imprimis eſt quærenda: quia iuriſdictio ſolùm reſidet apud principem.*

10 *Iuriſdictio à principe fluit, & ad illum refluit, prout flumina ad mare.*

11 *Præſumitur quòd nullus habeat officium publicum, neque priuatum.*

12 *Iuriſdictio etiam ordinaria non præſumitur, niſi de ea appareat publica ſcriptura.*

13 *Iudex nemo præſumitur.*

14 *Iudicum creatio hodie ad principem ſpectat.*

15 *Iudex quicunque ſaltim a principio oſtendere debet literas ſuæ poteſtatis.*

16 *Iudex delegatus de ſua delegatione etiam in ſcriptis fidem facere debet.*

17 *Cardinali vel alij magno officiali quoad ſuam iuriſdictionem credendum eſt: ſecus quoad alia.*

18 *Iudex qui non eſt, ſi aliquem per ſuam ſententiam diffamaſſet, vel condemnaſſet, debet ipſe eadem pœna puniri.*

19 *Iudices ſeu terrarum ac prouinciarum præſides tempore quo officia vel prouincias ingrediuntur publicant literas illorum poteſtatis.*

20 *Iuriſdictio ordinaria poſtquam fuerit ſemel publicata tanquam notoria in partibus illis non eſt vlterius probanda.*

21 *Iuriſdictio ordinaria ſi negetur, & notoria non ſit, eſt probanda per publicam reputationem & famam.*

22 *Iudex quòd quis fuerit præſumitur, quando ſententia tranſiuit in rem iudicatam, & contrarium aſſerens probare debet.*

23 *Iudicis ordinarij intentio videtur de iure fundata; ideo non ſufficit negare ipſum iudicem.*

24 *Iudex quod quis fuerit præſumitur quando partes habuerint eũ pro tali, & coram eo litem conteſtatæ fuerunt, & qui contrarium dicit probare debet.*

25 *Iuriſdictio ordinaria dicitur quaſi naturalis amica legibus*

& fauorabiliter interpretanda.

26 *Iuriſdictio alicui ſpecialiter data accumulatiuè cum ordinario, non priuatiuè cenſetur data.*

27 *Iudex ut ordinarius non ut delegatus in dubio videtur aſſumptus.*

28 *Iuriſdictio delegata tanquam odioſa ſtrictè interpretatur, neque pro ea eſt præſumendum.*

29 *Iuriſdictio delegata probari debet per ſcripturam: vel ſi eſt deperdita per teſtes, aut eſt recurrendum ad delegantem.*

30 *Iudex ordinarius quouſque toleratur in officio, ad eius geſta inualidandum nulla iuris vel facti exceptione repelli poteſt.*

31 *Iudex ordinarius quis dicatur.*

32 *Iudex ordinarius regulariter de omnibus cauſis ſui territorij cognoſcit.*

33 *Iudex ordinarius poteſt eſſe incompetens ratione cauſæ perſonarum, loci, & temporis.*

34 *Iudex pedanæus uel aliàs de minimis dicitur incompetens in cauſis meri, aut mixti imperij, vel ſummam ſuæ iuriſdictionis excedentibus.*

35 *Sententia quæ eſt indiuiſibilis non valet etiam quoad partem ſub iuriſdictione comprehenſam, ſecus ſi diuiſibilis.*

36 *Ciuitates ſingulares in pleriſque locis habent hodie diſtincta regimina, prout olim habebant prouincia.*

37 *Ciuitates Lombardiæ per pacem Conſtantiæ conſecutæ ſunt iuriſdictionem in illarum territorio.*

38 *Ciuitates hodie multa ex priuilegio, & permiſſione principis faciunt.*

39 *Ciuitates Italię merum imperium ſibi pręſcripſerunt ac pleraque vſurpant.*

40 *Iudices & magiſtratus terrarum hodie ex illorum ſtatutis, & conſuetudinibus poteſtatem capiunt, & in cauſis procedunt.*

41 *Iudices ordinarij antiquitus in vrbe qui & quod erant.*

42 *Auditores Rotæ in locum antiquorum iudicum, qui ſedebant in aula lateranenſis ſucceſſerunt.*

43 *Iudices ordinarij, licet olim eodem tempore plures eſſent in vrbe tamen quilibet ſuis partibus fungebatur, & de cauſis*

ad officium alterius ſpectantibus non cognoſcebant.

44 *Iudex unus non debet uſurpare, quæ ſunt iuriſdictionis alterius.*

45 *Iudicis ordinarij geſta ſi ad ſuam iuriſdictionem non pertineant nihil valent.*

46 *Procuratoris Cęſaris poteſtas erat limitata.*

47 *Iudex criminalium de cauſis ciuilibus principaliter cognoſcere non poteſt, incidenter vero poteſt.*

48 *Iudex ad ciuilia deputatus de cauſis criminalibus ac meri imperij principaliter non cognoſcit.*

49 *Iudex ciuilis teſtem coram ſe falſum deponentem puniri poteſt.*

50 *Clericus teſtis coram iudice ſeculari falſum deponens, nunquid ab eo poſſit puniri.*

51 *Iudices ex forma ſtatuti, vel alias ad certam ſpeciem cauſarum deputati non cognoſcunt cauſas alterius ſpeciei etiam ex tacita vel expreſſa partium prorogatione.*

52 *Prorogatio non poteſt fieri, niſi de cauſa ad cauſam eiuſdem ſpeciei.*

53 *Iuriſdictio ſi fundatur ratione alicuius qualitatis: qualitas legitime debet in libello deduci: & ſi fuerit negata primis ſaltim ſummarie debet probari.*

54 *Iudex ſecularis ſpirituales cauſas quouiſmodo cognoſcere non poteſt, ſiue ſit criminalis, ſiue ciuilis, ſiue realis, ſiue perſonalis, ſiue poſſeſſoria, ſiue petitoria.*

55 *Iudex ſecularis procedit in cauſa ciuili coram ſe mota, donec coram ſe excipiatur, & fiat fides de litiſpendentia coram iudice eccleſiaſtico ſuper aliquo articulo præiudiciali ipſi cauſæ.*

Deuolutionem cauſarum quære ſub verbo (Cauſa)

56 *Iudex non procedit in cauſa ad ſe legitime non deuoluta.*

57 *Cauſa ciuilis inter laicos ob defectum iudicum ſæcularium deuoluitur ad cognitionem eccleſiaſticam.*

58 *Moſes habuit utrunque gladium.*

59 *Cauſa feudalis non deuoluitur ad ordinarium, niſi ob negligentiam domini feudi.*

60 *Cauſa ſuffraganeorum non deuoluitur ad Metropolitanum, niſi per viam appellationis.*

61 *Cauſa appellationis a grauamine non deuoluitur ad iudicem*

ad quem, niſi in euentum legitimæ appellationis.

62 *Cauſa de partium conſenſu poteſt deuolui ad iudicem ſuperiorem, quando iuriſdictio eſt prodigabilis, & non alias.*

63 *C. vt debitus loquitur de iudice ordinario ſecundum communem lecturam.*

64 *Iudex grauaminis ex tacito vel expreſſo partium conſenſu (omiſſo grauamine) in neg. princip. procedere poteſt.*

65 *Cauſa grauaminis commiſſa cum negotio principali eſt conditionalis reſpectu negotij, videlicet ſi pronunciatum fuerit male proceſſum.*

66 *Cauſa appel. ad Ro. curiam interpoſita regulariter non deuoluitur: ſed cognitio eſt in partibus committenda.*

67 *Cauſæ maiores, beneficiales, ac ſpirituales, de ſui natura de facili ad curiam deuoluuntur.*

68 *Cauſæ clericorum, ac perſonarum eccleſiaſticarum, ac laicorum temporali iuriſdictioni eccleſiæ ſuppoſitorum de facili ad curiam deuoluuntur.*

69 *Cauſæ appelationum à grauamine in curia commiſſæ deuoluunt totum negotium principale, etiam quod appareret male pronunciatum.*

70 *Cauſa ſemel in curia commiſſa propter appoſitionem manus Papæ non remittitur niſi ex magna cauſa.*

71 *Cauſa ſemel in palatio commiſſa non extrahitur per rationem de qua hic.*

72 *Cauſa appellationis à grauamine ad Papam interpoſita, & à iudice vel à parte approbata deuoluit ob huiuſmodi mutuum conſenſum etiam tacitum, vt nu. 73.*

74 *Dilatio pro iuribus habendis non datur parti interpellatæ vt compareat cum ſuis iuribus.*

75 *Cauſa deuoluitur etiam quod appellatio fuerit nulla & nulliter interpoſita, ſi modo fuerit à iudice vel à parte comprobata.*

76 *Appellationis cauſa commiſſa, ſi de appellatione non conſtat, iudici non competit iuriſdictio, & ſatis erit conſtare per confeſſionem appellati.*

77 *Cauſa appellationis à diffinitiua interpoſita ad Papam totum deuoluit.*

Ter-

78 *Termini præfixio non operatur deuolutionem cauſæ, licet habeat vim peremptorij.*

79 *Appellatio a diffinitiua etiam quod eſſet nulla ex ſui natura ſuſpendit, & deuoluit & citat.*

80 *Cauſam eſſe deuolutam in dubio iudicandum eſt.*

81 *Cauſa ex ſpeciali mandato Papæ in curia commiſſa dicitur deuoluta.*

82 *Procurator conſtitutus ad cauſam quatenus ſit deuoluta, cauſam de ſpeciali mandato commiſſam defendere tenetur.*

83 *Cauſæ in* Ro.*cu. committi ſolitæ quæ ſint.*

84 *Cauſa cenſetur ad curiam deuoluta, quando partes in ea ſunt præſentes,*

85 *Ius reuocandi domum non competit præſentibus in curia.*

86 *Appellatio non deuoluit, niſi id quod in iudicio pendere reperitur, & ſic non deuoluit petitorium ſuſpenſum.*

87 *Deuoluto poſſeſſorio quando cenſeatur etiam petitorium deuolutum.*

88 *Appellatio ſiue bona, ſiue mala quoad appellantem deuoluit, & citat: adeo quod ſi in termino non comparuerit, poteſt per audientiam contradictarum contra eum procedi, dummodo ſit acceptata a iudice uel a parte.*

89 *Appel. ut deuoluat reſpectu appellati ſi illi non detulit eſſe debet legitima & legitimè intimata prout hic.*

90 *Appellatio, vt deuoluat in qualibet cauſa ubi & qualiter in* Ro. *cu. ſit repræſentanda*

91 *Appellationis cauſa ad curiam legitimè deuoluta contra appellatum proceditur per audientiam etiam ad expeditionem negotij principalis prout hic.*

92 *Appellatione interpoſita ad Papam ſi interim Papa moritur, deuoluit ad ſucceſſorem, & etiam ſede vacante eſt comparendum.*

93 *Cauſa propria quomodo intelligatur.*

94 *Cauſa propria nemo ſententiam dicere poteſt, & ſi dixerit, eſt nulla.*

95 *Verbum (non debet) honeſtatem non neceſſitatem importat.*

96 *Fratres minores an poſſint eſſe executores teſtamentarij & arbitri.*

97 *Sententia in cauſa ſuorum prolata valet.*

98 *Cauſę cognitionis ſedi Apoſtolicę reſeruatę.*

99 *Iudex nullus ſe intromittit in cauſis ſedi Apoſtolicæ reſeruatis.*

100 *Sententia contra perſonam alterius territorij, & nullo modo ſuppoſitam lata non tenet.*

101 *Iudex ſecularis inter clericos regulariter iudicare non poteſt, cum iure diuino ſint exempti. fallit in pluribus.*

102 *Iudex ad certum genus hominum deputatus inter alios non iudicabit.*

103 *Auditor cameræ Apoſtolicæ antiquitus ſolummodo habebat poteſtatem in curiales.*

104 *Illuſtres perſonæ ratione præcedentis adminiſtrationis coram principe uel eius delegato conueniendæ ſunt.*

105 *Legati & alij in aliena ciuitate publica munere fungentes non ſunt iudici illius loci ſuppoſiti, ſi alligant priuilegium.*

106 *Sententia contra defunctum uel pro eo lata eſt nulla.*

107 *Iudex extra territorium exiſtens habetur pro priuato.*

108 *Idem ſi foret in territorio, ſed in loco exempto.*

109 *Iudex ſecularis in Eccleſia in territorio ſuo exiſtens iudicium exercens, non ualet quod agit ſecus de iudice eccleſiaſtico.*

110 *Iudex extra locum vbi ius reddi conſueuit ius dicens nulliter agit.*

111 *Iudex ordinarius non habens locum deſtinatum ad ius reddendum poteſt deputare in qualibet parte ſui territorij.*

112 *Iudex finito temp. ſui magiſtra. ſent. dicere non poteſt.*

113 *Iudex ſeu rector alicuius prouinciæ per duos dies antequam ſucceſſor ueniat, & ipſe certificetur, etiam ſi elapſum fuerit tempus ſui magiſtratus, ius dicere poterit.*

114 *Iudex quicunq; ſemel valide in cauſa diffinitiua pronuncians deſinit eſſe Iudex; & ulterius quicquam facere non poteſt, fallit prout hic.*

115 *Inſtantia perimit act a litis ordinatoria: ideo ſi fertur ſententia est nulla.*

116 *Appellatione deſerta inſtantia, perimitur: & ſententia tunc ſuper negotio principali lata est nulla.*

117 *Inſtantia ne deſeratur, debent exhiberi acta; & interpellari*

Iudex

Iudex pro expeditione cauſę, aliàs iudex non pręſumeretur negligens.

118 Iudex delegatus cui a ſtatuto vel aliàs pręfigitur certa inſtantia: illa elapſa indiſtinctè deſinit eſſe iudex.

119 Iudex ordinarius an & quando extra tempus inſtantia poterit valde pronunciare.

120 Inſtantiæ & ipſi cauſæ in dubio tempus eſſe præfixum intelligitur.

121 Verbum (non poſſit) tollit omnem potentiam.

122 Verbum legis ſimpliciter prohibitorium facit actum in contrarium factum eſſe nullum: ſi lex ulterius non procedat, puta pœnam imponendo. 123.

124 Actus contra legem pœnalem factus non eſt nullus.

125 Inſtantia perempta iudex debet ex ſe ſuperſedere.

126 Inſtantia l. properandum non procedit de iure canonico, ſecundum quod cauſa quandocunque cognoſci & terminari poteſt.

127 Inſtantia perempta iudex poteſt declarare ſe non iudicem, vel inſtantiam peremptam, & aliàs prout hic.

128 Iuriſdictione a iure vel ab homine ſuſpenſa, ſi quid fit non valet.

129 Feriarum tempore iuriſdictio ſeu exercitium ſuſpenditur: & propterea ſi quid fit non valet.

130 Feriæ repentinæ uel aliàs a principe ob publicam cauſam indictæ adequantur ferijs ad honorem Dei.

131 Feriarum diuinarum tempore non modo ſententia ferri quinimo ne exequi poteſt.

132 Noctis tempore ſententia ferri non debet: & feratur non valet, prout hic.

133 Sententia lata tempore, quo iudex naturaliter ſiue accidentaliter patiebatur aliquem defectum iuriſdictionis impeditiuum non valet.

134 Iudex cur eſſe non poſſit infans, mutus, ſurdus, mentecaptus: & quare ſecus ſit in cæco, & alijs in ſenſu olfactus, guſtus, & tactus defectum patientibus.

135 Iudex alius eſt ſurrogandus, quando primus diuturno impedimento detentus eſt.

Impe-

36 *Impedimentum proueniens ab ipſo iudice nullam coram eo requirit probationem.*

137 *Excommunicatus iudex eſſe non poteſt, ſi de hoc conſtet.*

138 I*udex inferior præſente maiore magiſtratu ſententiam dicere non poteſt & quando.*

139 *Petitorium ſi fuerit ſuſpenſum iudex ſuper eo procedere non poteſt.*

140 Iudex *vt ſuſpectus legitimè recuſatus vlterius procedere non poteſt: & ſi ſecus fit, proceſſus eſt nullus.*

141 I*udex à quo eſt cauſa probabili fuit appellatum vlterius procedere non poteſt, quia ſuſpenſa eſt iuriſdictio.*

142 *Appellatio eſt nulla nullum operatur effectum: ſi fruſtratoria, iudex apoſtolos concedere debet, ſi fuerit peti alias proceſſus eſſet nullus.*

143 R*elatione alicuius cauſæ principi facta, iuriſdictio referentis ſuſpenditur, & eo interim nil fieri poteſt.*

144 *Cauſa in totum principi remiſſa, poſtquam illi fuerit præſentata, tollit omnem poteſtatem iudici remittendi.*

145 *Conſultatione pendente nihil eſt innouandum quia per eam ſuſpenditur iuriſdictio.*

146 *Sententia an & quando poſſit eſſe nulla ob defectum conſilij ſapientis: de quo vide hic plenè.*

147 I*udex de iure communi non cogitur ab aliquo petere conſilium, quinimo vitium reputatur.*

148 *Aſſeſſorem vel conſultorem capere, vel non remittitur conſcientiæ iudicantis.*

149 *Conſilium ſapientis non eſt concedendum in caſu claro.*

150 A*uditores Rotę in cauſis claris abſque conſilio & voto coauditorum pronunciant.*

151 *Conſilio ſapientis cauſa remiſſa quando eo minime expectato iudex cauſam poſſit expedire.*

152 *Conſilium ſapientis an & quando* I*udex ſequi debeat in ſententia: vide hic, etiam ſi ſuper hoc vigerent ſtatuta: & ſi non ſequitur quando ſit nulla.*

153 *Conſilij ſolennitas ſi requiritur probari debet, quia non præſumatur.*

154 *Conſiliũ ſapiẽtis debet a iudice ante ſentẽtiã aperiri & legi.*

Con-

155 *Conſilio nondum exhibito, ſi iudex pronunciauerit prout in eo ſententia non valet.*

156 *Conſilio iuxta quod fuit pronunciatum ſi reperitur perplexum, aut dubium, reddit ſententiam nullam.*

157 *Dilatione pendente ſententia ferri non debet: vide hic.*

158 *Termino iuris, vel ab homine conceſſo durante, manus iudicis cenſentur ligatæ.*

159 *Termino ad dandum vel recipiendum Apoſtolos pendente, ſi quid fit non valet.*

160 *Termino non includitur nec computantur dies termini.*

161 *Impeditus iuſto aliquo impedimento puta infirmitatis carceris vel ſimilium ſi coram iudice fuerit excuſatus, & ablata fides de impedimento, condemnari non poteſt.*

162 *Preuentus à ſuperiore non debet ab inferiore iudice in eadem cauſa moleſtari.*

163 *Litiſpendentia coram alio opponi & probari, & quandoque iudici ſecundo inhiberi debet.*

164 *Iudicibus duobus eodem tempore in eadem cauſa eundem citantibus, coram quo velit citatus comparere poteſt.*

165 *Citatus ad locum non tantum, putà ob inimicitias capitales, ſeu hoſtium incurſus, etiam quod offerretur ſaluus conductus, vel ob peſtem, ſi non comparuerit, excuſandus eſt.*

166 *Impedimenta ſi notoria ſunt non indigent probatione, aliàs debent allegari & probari prout hic.*

167 *Iudex ignorans fundamentum iuriſdictionis ſuę non poteſt valide quicquam facere.*

168 *Iudex probabiliter credens ſe iudicem facit proceſſum validum.*

169 *Iudex circa poteſtatem ſuam principalem dubitans, facit proceſſum nullum.*

170 *Iudex errans circa eius poteſtatem, vt ſi eſt delegatus pronunciat tanquam ordinarius, vel e contra facit proceſſum nullum.*

171 *Iudex duplici ordinaria putà & delegata iuriſdictione fungens, non cogitur alteram eligere.*

172 *Iudex in dubio cenſetur procedere eo meliori modo quo poteſt, ad effectum quòd actus valeat.*

Arbiter

173 *Arbiter & arbitrator ſimul ſimpliciter procedens ut arbiter proceſſiſſe intelligitur.*

174 *Clauſula (Omnis meliori modo, &c.) multum operatur quo ad actus validitatem.*

175 *Iudices ſi ſint plures, quando cenſeantur inſolidum dati, & quã do non.*

176 *Sententia lata ab vno ex pluribus iudicibus non inſolidum datis regulariter non valet.*

177 *Iudices ordinarij ſi fuerint plures, vnus ſine alio procedere poterit: & erit locus præuentioni: vel ſi omnes incœperint ſimul procedere, inſimul etiam cauſam debet terminare.*

178 *Iudex datus ad vniuerſitatem cauſarum fungitur vice ordinarij.*

179 *Iudicibus pluribus delegatis cum clauſula (vos aut unus veſtrum, &c.) quilibet cenſetur* Iudex *inſolidum, & præfertur qui præuenit.*

180 *Idem ſi eſſet a dicta clauſula. Si unus intereſſe nequeat alter exequatur.*

181 *Clauſula ſi intereſſe non poteſt, intelligitur ſi nec per ſe, nec per alium.*

182 *Iudices ſi fuerint plures, omnes debent eſſe ſimul tempore, quo fertur ſententia, & omnes pronunciare: nec ſufficit quod vnus nomine alterius abſentis pronunciet, etiam ſi abſens ex poſt ratificaſſet.*

183 *Iudices ſi fuerint plures non inſolidum dati inhabilitas vnius vitiat omnium ſententiam: ſecus ſi inſolidum.*

184 *Iudex alium ſibi aſſocians, an & quando ratione ineptæ ſocietatis faciat proceſſum nullum.*

185 *Actus qui fiunt per plures vt vniuerſos, vt per capitulum, collegium, & ſimilia ratione inhabilium, qui interuenerunt non vitiatur.*

186 *Iudices ſiue ordinarij, ſiue delegati, ſiue arbitri, ſi plures ſint & diſcordent qualiter & quando illorum ſententia teneat.*

De nullitate ex defectu iuriſdictionis, & unde ac quibus modis proueniat tam in iudice ordinario quam delegato.

1 DEFECTUS Iuriſdictionis maximus eſt, ut po
2 te ab ipſa cauſa efficiente proueniēs iudex
nāque(ut diximus) potisſima pars,& baſis,
ac fundamentum,Duxq; & Imperator iudi
cij uocatur:vt p Bal.in rub.C.ſi a non cōpe
3 tente iudice. Vnde iudicatum dici nō pōt ab eo,qui ius di
cendi non habuit l.1.§ ff.Ad Tertullianum l.1 §. hęc aūt-
tem uerba.ff.qđ quiſquis iuris l.2.in fi.ff.de pœn. & nul-
litas hmōi ſtatuto,uel ſub alia diſpoſitione nullitates reij
4 ciente non cōprehenditur:vt ſentit gl.fi.in cle vnica. de
ſequeſt.poſ. & fruct. & ponit Ang in l.non erit §.dato.ff.
de iur. iu.Felyn.in c.ex parte el 2.in 7.fall de off deleg.&
in rub. de foro compe.uer. Tertium fundamentum ,&c.
in c. Paſtoralis.uerſi. amplia etiam,&c.de exceptio.& illa
gl.in hoc eſt magis communiter approbata: vt inquit A-
lex. in conſi.79.in cauſa & lite,&c. in fi lib 7.
5 Et ſi nullitas iſta ex actis euidēs ſit:iudex eā ēt abſen-
te parte & nō uocata,reuocare pōt ſecundum gl, fi. pro-
ut ibi declarat Dominicus in c. tua per illum tex. de off.
uicarij & ponit Abb, in c. cauſam q. in 3. notab. de re-
ſcrip. & Aegid.concluſio.207. Auditor circa fin. & Feli.
in c. cum olim col.7.de re iudic.
6 Conſueuit etiam reputari irreparabilis , & inſanabi-
lis defectus ſecundum modernos,in tract de lit. grat &
inſti.fol.145.& d.Seruen.in comp. ſuper reg. de non iu-
di & c.fol.185.prima facie,& propterea ab ea ualde præ-
cauendum erit.
7 Et quamuis nullitas ob defectū poteſtatis iudicantis ex
uariis posſit cauſis deſcēdere.Ideoq; in genera diuidi fa-
cilè nō posſit:ut inquit in ſimili Iuriſcōſultus,in l. cogni
tionum numerus.in princ ff.de uar. & extra ord. cogni.
Omnes etenim articuli ob uarietatē & caſuum multipli-
citatē ſingulatim recenſeri non posſunt. l. neque leges l.

L non

nõ poſſunt.ff.de legib.l.ſed & ſi.uer. multi. n. caſus, &c. ff.ex quib. cauſis maiores.qm̃ omniũ habere memoriam potius diuinitatis quã humanitatis eſt l.2.§.ſi quid aũt.C. de ueter.iur.enucl.l.peregrè in prin. ff.de acq. poſſ. Aliqua tamen magis regularia & uſu quotiana, pro aliquali iuuentũ excitatione,eo quo poterimus ordine ponemus
8 Dico igitur in primis qđ ꝓceſſus & ſnĩæ ex defectu iſto impugnari cõſueuerũt ex eo, ꝙ nullibi, de poteſtate iudicantis apparet. Secũdo ſi apparuerit, & ius dicẽs fuerit ordinarius:ſæpenumero geſta illius impugnãtur ſub prætextu,ꝙ fuerit iudex incõpetens, rõne cãæ, aut ipſorum litigatorũ,uel loci,ſeu tẽporis, aut culpa eiuſdẽ, qui ius dixit,uel ex defectu ipſiuſmet iuriſdictionis. Sed ſi fuerit iudex delegatus,poteſtas & iuriſdictio ſua reprobari (ut plurimum) conſueuit rõne delegantis,delegati cauſæ litigatorum,loci temporis,ac formæ ipſius delegationis: de quibus omnibus aliquid per ordinem dicendum eſt.
9 Siue ergo is qui ius dixit proceſſerit ut ordinarius, ſiue ut delegatus,ante oĩa de poteſtate,qua in iudicãdo uſus
10 eſt,quæri & dubitari ſolet: quia naturaliter oĩs iuriſdictio & publica poteſtas pęnes Papam & Cæſarẽ duntaxat reſident:ipſi nãque ſunt ueluti fontes, a quibus poteſtas hmõi fluit,& refluit,prout flumina ad mare: ab eis nãq; per reſcripta,& conceſſiones fluit,& ad eoſdẽ per appellationes,nullitates,& quærelas eadẽ iuriſdictio refluit: vt inquit Bal. in c. vnico. § ad hæc col.2.uer.not. hic ꝙ oĩs &c.& col 5.uer.ex p̃miſſis ergo, de pace iura. firman. in uſib.feudorũ.Et ponit Alex.cõſi. 24. Ponderatis in prin. lib.5. & facit tex.in c.1.22 diſt.& qđ ponit idem Bal. per illũ text.in c.1.in prin.in ti.quis dica. dux March. vbi dicit ꝙ oẽs dignitates tã ſpũales quã tẽporales ab ipſo Papa & Imperatore reſpectiue proueniunt. Et ponit Deci. cõſil. 537. in caſu in prin lib.4. Iudicare igiť publicum munus eſt l.quippe.ff de iudi. & l. fi. § iudi. ff. de uar. cogn. Habere aũt publicũ uel priuatũ munus,aut officium,nemo præſumitur.ut inquit Bal.in l.1.poſt princ.C.de rebus alien. nõ alien. & in l.1.col.3.in 6.q.C. de teſt. ordi. quia
ſunt

ſunt facti,& in facto cōſiſtūt.l.cōſ.§.fi.ff.de curat.fur. l.in libello.§ factæ.ff.de capt. & poſt li.riuerſis.cū aliis de qui
11 bus ad propoſitum (loquēs de mandato non præſumendo) per Deci.conſi.437. quæritur.colu.1.libr.3. & conſil. 672.quæritur nu.3 lib.5.propterea dicebat idem Bal. ꝙ iuriſdictio etiam ordinaria,nunquam præſumitur neque
12 cenſetur collata: niſi inde appareat publica ſcriptura: ut per eum in l. prohibitum.colū.3.uer.3. C.de iur. fiſc. cuius dictum pro notab. refert & ſequitur Iaſon. in l. more maiorem col.8 uer.item aduerte.ff. de iuriſd. om. iud & idē uoluit idem Bal. in d.c.unic.§. ad hæc uer.quæro nūquid poſſit probari &c. de pace iutam. firman. & ſentit Alex. in conſi. 107.uideretur. in prin. iuncto uer.ad allegata &c. lib. 7. declarat Paris de Put. in tract. de ſynd. in §.an officialis per totū & in uer. ſucceſſor in officio &c. Nullus igitur pſumēdus eſt iudex:inquit Bald. in l.2. col. 12.uer.ſed his obiicitur.C.de ſeruit.& aqu qm̄ iuriſdictio eſt qualitas quędā accidentalis, quæ naturaliter homini non ineſt,ſed ita competit uni,uti non alteri: propterea neceſſario probāda eſt per Doct.gl.in uerb.ſcientię. in c. ſi forte de elect.in 6 ponit Abb.in c. poſtquam. col.fi. de elect.& Deci.conſ.5 22.in cauſa.col.fi.lib.4.

14 Creatio itaq; iudicum & magiſtratuum hodie ad curam principis ſpectat l. 1. in prin. ff. ad l. Iul. de Ambitu. c.iudicibus.2.q.6.ibi,ordinarii iudices ſunt qui ab Apoſtolico ut eccleſiaſtici, & ab Imperatore, ut ſeculares legitimam poteſtatem accipiunt, latius ponit deciſ. Neapol.vt per Capic.deciſ 130. primam.nu.26 cum ſeq.

15 Ideoq; uterque ipſorum (ſaltim a principio) literas illorum poteſtatis,& collationis,ſeu inueſtiture oſtendere debet:ut de eccleſiaſticis extat conſtitutio extrauag. quæ incipit iniūcte.ſub tit.de elect. & de ſecularib. facit tex. in c 1.qs dicatur,dux Marchio ī uſib. feud.& c.ſfundamēta.uerſ Marchio.ubi gl. in uerbo literis.de elect. in 6.

16 Et de iudice delegato,nulli eſt dubium, quin fidem de poteſtate ſua facere debeat cum aſſerenti cum mandatis principis ueniſſe,credendum non ſit, niſi hoc ſcriptis

probauerit: prout nec dicenti ſe delegatũ ſedis Apoſtolicæ credetur, niſi de mandato Apoſtolico fide doceat occulata: ut probantur iſta in l. vnic. C. de manda. prin. c. fi. 97. diſt. c. cum in iure peritus. ubi Inno. & latisſimè ſcribentes. de offi. deleg. §. eos autem. in authen. de colla. & ibi Bar & idem in l. legato. ff. de legatio. & habentur formaliter in dicta extrauag. iniūctę. & ponit Alex. conſil 6. ponderatis col. 2. in princ. lib. 4. & Decius in conſil. 214. diuino. colum. 2. uerſi. ad tertium lib. 2 Guid. Pap. q. 321. non creditur.

17 Quamuis ſi his qui iudicauit eſſet magnus officialis, ac in alta dignitate, puta Cardinalatus, conſtitutus, ſibi ob prçeminentiam dignitatis circa iuriſdictionem ſuam crederetur d. c. fi. 17. diſt. quem tex. ita declarat Rot. deciſ. 714. Not. ꝙ non creditur aſſentioni. & facit alia deciſ. 176. not. ꝙ legatus. in antiq. & text. in c. Romanorum 91. diſtin. tenet Innoc. in c. olim, de priuil. ſequitur Lanfranc in c. quoniam contra. in § teſtium depoſitiones uerſic. ulterius dubitatur. nu. 75. de proba. tenet Alexan. conſi. 92. perſpectis. colu. 2. in fin. lib. 6. vbi aſſerit quod curia ita ſeruat. & uide Angel. in conſi. 182. man datum principis Cor. conſi. 155. quanquam. in fin. l. 1. & late ponit d. Iaſon. in l. admonendi. in 2. lect. nu. 189. uerſi. limita & ſi Papa. de iuramen. Thom. Gram. deciſio. 36. ſolon. col. 6. nu. 27.

In reliquis autem, præter iuriſdictionem, quoad tertij præiudicium, etiam ſi Cardinalis eſſet, non crederetur: ut uoluit glo. in c. Sicut in fi. in uer. alio modo. de ſentẽ. excom. quem ſequitur Pan. & Fel. in c. ad eminentiam. uerſ. limitationes. eo ti. & idem Abb. in c. cum a nobis, in prin. ibi, not. pulchrum, quòd excepto Papa nemini creditur in præiudicium tertii. de teſti. Idem ſentit Aeg. conclu. 628. cum ſeq. & 183. Aſſertioni. & deciſ. 636. ſup poſito. in fin. ſaluo Rom. cu. ſtylo, de quo per eundem in d. dec. 628. & per Alex. in loco de quo ſupra. Aymo. conſ. 104. in cauſa col. 1.

18 Debet itaque imprimis de iudicantis iuriſdictione cõſtare

ſtare:aliàs ſi iudex cum non eſſet,aliquem in iudicio capitali.uel actione famoſa, condemnaſſet, prout ſi priuatus illū interfeciſſet,uel diffamaſſet, plectendus eſſet: ut uoluit Bal ī l. 1.col.3.uer. caueat tñ iudex. C. ſi à nō cōp. iud. & in terminis ponit Aeg. cōcl. 169. ſi ille. ultra ꝙ ſi dolo malo feciſſet ēt pænā criminis læſę maieſtatis, quaſi iuriſdictionē principis uſurpans incurreret l.3. in fi.ff. ad l.Iul.maie.& tenet Bar.in l.oēs populi. 8. q.pe. principalis q.de iuſt.& iur.& Bal.in l.data opera. col. 3. C. qui accuſ.non poſ.declarat Cap.d.dec.130.in 3.dubio.

19 Idcirco terrarū ę prouinciarū præſides & rectores, tēpore quo prima uice prouincias ingrediūtur,& magiſtratus ſubeūt,prouincialibus literas poteſtatis eorū in locis publicis & cōſuetis publicare & debēt & cōſueuerūt, ut inquit Spec.in tit. de l. §. ſupereſt. uer. & pp hoc Apoſtolicæ ſedis legati.& Io And. §. fi. col. 7. in 7. uerb. liquet. eo ti.& per Bar.in l.probatorio. C. de diuerſ. off. lib. 12. & l.ꝓhibitū.C.de iur.fiſ.& in §.eos in auth.de collat.

20 Poſtquā uero poteſtas hmōi ordinaria fuerit ſemel publice notificata,tanquā in eadē curia ſeu prouincia notoria ſit,ulterius eā probare non oportebit, cum omnibus ſit not.& manifeſta:ita intelligitur Bald.in l 1. in fi. C.qui adu er.qoos.& in l. ea quidē. col. 3. uer. Notorium uero facti.C.de accuſ & l.2. col 11. C. de fer. & aq. & in l.ſi qs per calumniam.uerſi. deinde quæro. C. de epiſ. & cler.dum uult ꝙ non ſit opus de iuriſdictione ordinaria fidē facere.& idē tenet Bar.in l. 2 circa fin.repet. ff.ſi quis in ius uoc.non ierit alleg.tex.in l. ſed & ſi. § proſcribere ff.de inſti.& Guid.Pap.q.259.Si in ciuitate.in prin.

21 In aliena uerò prouincia ſeu loco,aut tribunali,in quibus iuriſdictio hmōi nō fuerit facta notoria,,ſi de ea conſtiterit, & a parte negetur,ſaltē pro cōem opinionē,ac reputationem &famā probanda erit:ſecundum Bar.cōſ.82. Punctus quòd & Spec.in tit. de iud. deleg. §. excipi. uer. item quia dixit ſe &c. & ſentit Bart. in ſimili loquendo. de nuntio, in extrauag. ad reprimen. in uerb. nuntium ponit Felin.in cap.exceptionem.nu.37. de exceptio. in

terminis tenet Rot. deciſ. 47. valent acta in nõt. &. 449. valent.in antiq.

22 Vel ſi ſententia fuiſſet lata contra pręſentem & non reclamantem, ob authoritatem rei iud. & partis tacitũ conſenſum pro huiuſmodi ordinaria iuriſdictione præſumeretur, ac contrarium aſſerenti: videlicet illum qui proceſſit, non fuiſſe iudicem, incumberet onus probandi, iuxta doctrinam Innocẽ. communiter approbatam in d. c. cum in iure.de offi.deleg. & in c.innotuit. de eo qui furt. ord.ſuſcip. & c. nihil eſt.de elect. Abb.in c. ſicuti. in prin. col.fi. de re iud. Aegid. conclu 89. Sententia.Rot. deciſ. 301.Si petatur. & 327. (quæ hoc modo intelligatur) Inno.Dec.conſ.42.col.5.lib.1 Caſſad.deciſ.1. de præſump. vbi atteſtatur Innocen in hoc communiter approbari:& idem atteſtatur Alex.conſil.22. lib.2. & Felin. in c.quoniam contra.col.15.ver.quarta concluſio.de proba.

23 Idem eſſet etiam (ſecundum aliquos) ſi lis per ipſas partes coram huiuſmodi iudice fuiſſet cõteſtata, quoniã ex poſt aſſerenti eum non iudicem, non creditur, niſi probet, ſecundum Inno.in d.c. innotuit. quem ſequitur Bal. dicens ita tenendum, in l.geſta.col.pe.verſic. quæro nunquid.C.de re iud.& l.licet.col 3. C.de procur. Nam quem ſemel pro tali approbaui, non videor amplius reprobare poſſe. cap.quod ſemel. extra de re.iur. l.ſi propria.§.1. & ibi Bal.ff. de pet. hæred.

24 Et præmiſſa ꝓcedunt in iudice ordinario: quia ex quo de iure fundata eſt intentio iudicis, negatio ex aduerſo facta iuriſdictionẽ dubiã non facit: ſi exceptio eã negantis non fuerit legitimè probata, ſecundum Rot.327. Si contra potentem. in no. quia cum iuriſdictio huiuſmodi ſit quaſi naturalis, & legibus ac ſacris vallata Canonibus, pro ea fauorabiliter præſumitur: vt voluit gl. in c.1.in gl. magna. & cap. diſpendia. de reſcrip. in 6. & cap.ſi cõtra vnum, in verb.Epiſcopi de offic.deleg.eo.li.ponit Hoſt. in ſumma.de reſcrip §. cui præiudicet colum. 3. de offic. deleg.§.quæ iuriſdictio. & Rot. deciſ. 24. not ꝙ proceſſus. in antiq. & pręmiſ. tenet Guid. Pap. q. 322. non auditur.

ditur.& facit tex.in cap.1. §. ex parte.de conceſ. præbend libr.6.& cap.pro hoc.de hære.eo.lib. & l. ſtudentibus C. de off.pręf.vrb.dū in eiſdē probatur ꝙ in dubio præſumē
26 dū eſt,ꝙ iuriſdictio alicui ſpecialiter data, cēſeatur datā accumulatiuè,& nō priuatiuè ad iuriſdictionem ordinariā:quia illi fauendū eſt:& ſi cōcurrit, ꝑferri dēt ordinaria:vt ponunt Doct.maximè Abb.& Fel. ī c. cæterū. in 2. col.de iud.& firmat idē Dec.cōſi.3.col. 2. lib.1. de quo latius quā alibi poſuit idē Fel.in c.paſtoralis.vbi ponit hoc pro regula.quā tñ octo modis limitat, extra de offi. ord. poſt Alex.in l.Titiæ textores. ff. de leg.1. & And. Sicu.in c.ſtuduiſti,de offi.leg.refert idem Dec.conſi 654. viſo. in fi.lib.& tenet Anch.conſi 163.de iuribus col 3.
27 Prętereà,ex eadē rōne,quis vt iudex ordinarius, nō vt delegatus à partibus in dubio aſſumptus ꝑſumitur:ex quo firmiora reputantur,quæ iure cōi aguntur quàm quæ iure ſpeciali.l.eius militis.§.militia miſſus.ff.de teſta. mili. prout concludit Alex.conſi.55.quoniam.col.2. in prin. lib 5.& conſi.17.viſo col pen.in fin.lib.4.
28 Secus autē dicendum foret de iuriſdictione delegata, nam cum ipſa quaſi ordinariȩ derogans, odioſa, & ſtrictè intelligenda ſit,pro ea non prȩſumitur,niſi quatenus conſtet:vt dicunt ſcribētes in locis prȩmiſſis:& glo. pen. in cle.fi.de offi.ord.& Lap alleg.55.in 2.col.circa fi.igitur de ea conueniet formiter & legitimè docere, exhibendo mandatum in probanti forma,vt in d.c. cùm in iure. vbi glo & ſcrib.omnes.de offic.deleg.& d.l.vnic. C.de māda. princ cum aliis,de quibus per Alexan.conſi.17.videretur lib.7.& conſi.200.in fi.lib.2.cum ſimi.

Vel ſi ſemel,illud foret exhibitum, ac parte vocata regiſtratum, & poſtmodum deperditum, poſſet per teſtes deponentes ſuper tenore illius,& amiſſione probari: ſec. glo.in ver.reprehenſionem.in c. cum olim per illum tex. & ibi Abb. in fin. de priuil. & in d. c. ſicuti. de re iudi. & Bald.in l.vnic.de mand.princ. Rom.deciſ.459.circa.in 3. col.in not magiſtraliter ponit Spec.de prob §.Videndum reſtat,poſt prin.

Aut habendus eſſet recurſus ad ipſum delegantem, ut hoc declararet, ſm eundem Spec. in ſupradictis locis. Et ponit Hoſt. in ti. de recuſat. §. ſi col. pen. uer. quid de au dit. & uide Rom in l. ſciendum. de uerb. oblig. Alex in l. 1. de offic. præt. Iaſ. in l. admonendi col. 54. de iureiur. Fel. poſt alios in d. c. cum in iure. cum ſimi. ubi ponunt qualiter & quando iuriſdictio probanda ſit.

30 Et præſuppoſito ꝙ legitime de iuriſdictione iudicantis conſtiterit, ſi de iudice ordinario tractabitur, contra ipſum aliqua exceptio impotentiam iuris uel facti concernens (quouſque in officio ac dignitate toleratur) ad acta & proceſſus ſuos inualidandos opponi non poterit; ut dicit Hoſt. in ſumma, de offi. ord. § quis poſſit in fin. & Spec. § fin. eo. ti. & idem in tit. de iudic. deleg. §. excipi poteſt. uer. item ꝙ criminoſus, &c.

31 Ordinarius aũt reputabitur is cui à lege, conſuetudine, populo, ſeu uniuerſitate, uel principe, aut legitima ꝑſcriptione, iuris dicẽdi poteſtas cõpetierit: ut declarãt doctor. in l. more. & l. q. a. ff. de iuriſ om. iud & Canoniſtæ. ĩ c. qm̃, ne prę la. uices ſuas. & c. cõquerẽte. ubi Inn. & c. cũ ab eccleſiarũ. de of. or. & c. cũ ĩ eccleſijs de ma. & obe.

32 Licetq; regulariter iudex talis, de oĩbus cauſis ſui territorij cognoſcat, & illas ſub poteſtate ſua cõplectatur l. ſi pupillus § territorij ũ. ff de uerb ſig. & in auth. ut omnes obed. iud. prouin. § 1. & in tit. ut iudic. ſine quo. ſuff. §. uolumus & §. quod autẽ. eo. lib. & in c. licet in regulis. in fi. 2. q. 3. & c. 1. 16. q 5 ponit Spec. de iuriſd. om. iud. in prin. & Dec. conſi. 3. col. 3. in fi. lib. 1.

33 Nihilominus poteſtas & iuriſdictio ipſius circũſcribitur & ẽt multipliciter limitatur: ac geſta per iudices hmõi quantũuis ordinarios ex defectu illorũ iuriſdictionis impugnantur, tanquã à iudicibus incõpetẽtibus, rõne cauſæ uel rei litigatorũ, loci, uel tẽporis, facta: ẽt ꝙ eſſemus in actu uoluntariæ iuriſdictionis: quia & ille corã cõpetenti iudice fieri debet: alias non ualeret l. ſecundũ diui. C. de dona. l. fin. C. de emancip. tenet Petr. & Ancha. in cõſil. 221. primum dubium. & Deci. conſ. 557. Accuratè

col.

col. fi. uerſ. prædictis tñ lib. 4. quamuis cõſuetudine contraria non obſtante. c. ad noſtrã, & ibi no. extra de cõſuetud. firmat Guid Pap. q. 333. poteſt.

34 Rõne cauſæ ſeu rei ordinaria iuriſdictio pōt limitari, & ſnĩa nõ ualeret: ſi (exẽpli gratia) cauſa agitata fuiſſet capitalis, & ſic meri imperij: uel circa q̃ nobile iudicijs officiũ uel mercenarium, aut decretum, uel authoritas, q̃ imperij mixti ſunt) principaliter implorabãtur, uel ẽt cp cauſa foret pecuniaria, q̃ ſolidorum 300. ſummã excedebat. Is autẽ q iudicauit (licet eſſet ordinarius) fuit tñ iudex pedanæus, uel defenſor ciuitatis, aut duumuis, ſeu prior uel poteſtas alicuius terræ, uel magiſtralis municipij, quouis noĩe nũcupantur: q̃a iſti. ea q̃ magis imperij, q̃ iuriſdictionis ſunt facere nõ pñt: ut inquit tex. ĩ l. magiſtratus. cum l. ſeq. ff. ad muni. l. fi C. de pedanæ. iud. l. 3. cum ſeq. C. de defen. ciui. § iudicare. & §. audient. in auth. de defenſor. ciui. dũ ibi habetur tales ultra ſummam trecentorum ſolidorum cognoſcere nõ poſſe. & facit text. cum ibi not. in l. ſi idẽ, cum eodẽ. & l. magiſtratibus & l. fi. ff. de iuriſd. omn. iud. ponit gl. in l inter cõuenientes. ff. ad muni & in auth. ut ab illuſtribus, & qui ſuper eam in uerb. poſt magnificentiſſimos. cum uulg.

35 Si tales ergo in cauſis uel rebus illorum iuriſdictionẽ excedẽtium. iudicauerint, ſnĩa, ẽt quoad ſummã de qua cognoſcere poterant, & ſub ſua poteſtate deprehenſam, non ualebit: ſi modo ſnĩa unicum caput contineret, ac eſſet indiuiſibili. Sed ſi ſeparabilis foret, rõne formę ipſius, uel rei, ſuper qua lata extitit utile nõ uitiabitur per inutile; ſed ualebit uſq; ad limites iuriſdictionis iudicantis, ſecundum cõem doctorum ſententiam: de qua teſtatur Iaſ. in d. l. fi. & Alex. ibi, de iuriſdictio. oĩum iud. quia quod capitula, tot uidentur ſnĩæ. l. quid tamen. in prin. ff. de arb. l. ſcire debemus. de uerb. obli. & pro his eſt gl. poſt tex. & ibi ponunt ſcriben. in l. ẽt. §. 1. in uerborum audiendis. ff. de minor. cum ſim & ſenſit Ang. in conſ. 8. his proximis. nu. 3. Rom. conſi. 66 uiſo:

36 Hodie tamen in pleriſq; locis ſingulares ciuitates habent

bent ſua regimina diſtincta:ut olim habebāt ſingulæ pro uinciæ:ut aduertit gl.in l. fi.in uerb.idē in una.C.de præ-
37 ſcr.long.tēporis.ac inſuper per pacē Conſtantię oēs fere ciuitates Longobardiæ iuriſdictionem in ſuo territorio cōſecutæ ſunt ut toto tit.de pace Cōſtant. & ꝑ Alex. conſi.1.in prin.& conſi.16.in cauſa.col.2. in prin. libr.5.
38 Pleraq; ēt ex priuilegio ſeu principis permisſione faciūt:vt inquit gl.ī uerb.iuriſdictiōe,in fi. de defenſ. ciui.
39 Vel per tēpus immemorabile (ꝑut ſunt ciuitates Italię)merū imperiū ſibi ꝑſcripſerunt:vt uoluit Bar.in l quo minus.in 2.q.ff.de flumi.& in l.infamē. in fi.de publi. iudic & Bal.in l.fi.C.q̄ ſit long. conſuet.quos ſeq. Rom. in rub.C.qui admit.& Alex. conſi.24. ponderatis. col. pen. circa med.lib.5.& Dec.cōſi.468.2.col.& conſil. 63 8.communitas. in prin.lib 5.

Plurima ēt de facto ſibi uſurpant,ut inquit Spec.in tit. de iuriſd.omniū iudic.col.2.uer. infirmi ſunt. & ibi Ioā. And.& Bald.in add.in uerſi.poteſtates terrarū.& in eo.li. de offi.ord.§.cenſtituit.de aſſeſſore in § officiū.vbi Ioan. And.& per Bar.& Doctores in l.1 de dāno infect. & Doctores in l. 3 .de iuriſd.om.iudicum.
40 Magiſtratus itaq; ac iudices & officiales terrarū, ac ciuitatum hmōi(quicquid ſit de cōmuni iure)ex earum legi bus ac ſtatutis municipalibus,uel antiqua conſuetudine poteſtatem capiunt,& ſecundum illā quotidie iudicant. pro quo facit tex. in l.1.& l.fi. C.de emanci. & l. 1. C. de off.q.c.duo.de off.ord.c.cum contingat. de for. comp. c. fi.de except. in 6.& bonus tex. in d. l. magiſtratus. ff. ad municip. ponit in terminis Bal. in auth. Caſſa.col. 1. de ſacroſ. eccl. Rom.conſi.101. vbi declarat,in fi.& Dec.cōſi.5.in prin.& conſi.8.col.2 in prin.& conſil 72. in prin. & cōſi.18. Diuino.in 1 col.idcirco tales ēt quę ſunt meri & mixti imperij in multis locis exercēt: ut dicit Ang. in l.1.§.ſolet.ff.quand. app. ſit. & Iaſ. in l. 1.5. col. ī prin. ff.de off.eius. Et Alex. conſil.16.in cauſa. in 1.lib 5. Propterea fori & loci in quo fueris conſuetudo attendenda erit:ex qua qualis,& quanta iudici competat iuriſdictio, depre-

deprehendetur, & præmiſſa ſeq. Aym. conſil. 196. & ſi. col. 2. verſi. & videmus glo. 3.
41 Inſuper audiuiſti ꝙ antiquitus in vrbe Ro. decem tribuni plebis, conſules duodecim prętores octo, & ſex ediles, tanq̃ ordinari populo Ro. ius dicebant: vt ponit text. in l. 2. §. poſtea alios duodecim iudices, octo videlicet de numero minorum, & quatuor de ordine maiorum Imperator Iuſtinianus ſubſtituit, illiſque ſedem & locum iudicandi in Lateranenſi aula, ubi adhuc cellulæ viſuntur, conſtitui: ut in auth. de iud. §. 1. & §. ſedebunt. indeque poſt modum in Vaticanū vbi hodie ſacri palatij Apoſto-
42 lici auditores, qui illorum loco (ut arbitror) ſucceſſerunt ſedes ſuas conſtituerunt & tranſtulerunt.
43 Hi tamen, ac q̃ plures alij eodem tempore, in eadem ciuitate ordinarij iudices exiſtentes, nō indiſtinctè quoſlibet, & cuius licet generis cauſas ad ſe veniētes vel delatas audiebant: ſed illorum quiſq; quaſi limitatā poteſtatem gerens, patribus ſuis fungebatur; nec unus in meſſē alterius falcem ponebat: ſed intra poteſtatis ſuæ limites continebatur: ne promiſcuis actibus rerum turbarentur officia arg. l. Conſulta diualia. C de teſta. Imò cognitio-
44 nem alteri iudici debitam: ſi quis ſibi vendicaſſet, puniebatur: vt C. de off. comit, ſac. pala. l. 1 Nam ad vnum officium deſtinatus, in off. alterius ſe intromittere nō debet. l quæcunque, C. de execu. & l. exacto. & l. in prouincijs. C de numera. l. 12. quia alterius iura vſurpare quis non debet. c. cum ad verum 96. diſt. ponit Bal. in l. repetita. C. de Epiſc & cle.
45 Factum igitur a iudice quantunuis ordinario, ſi ad officium illius non pertinet, ratū non erit, l factū a iudice. ff de reg. iu. l. 1. C. ſi a non comp. iud. ubi ad certam rem iudex datur, ſi de alia cognouerit, nihil agit: & patet in l. 1. C. de iuriſd. omn. iud. & l. 2. C. ſi aduer. fiſcum. & l. 1. C. de ped. iu. l. 2 C. de pœn. l. ſi pater. C. ne de ſtat. defun. l. procurator. C ubi cauſ. ſtatut. l. 2. cum duabus ſequēn. C. de mod. mulct. in quibus locis poteſtas procuratoris Cæſaris ratione cauſarum limitata, & reſtricta deprehen-

prehenditur:& quicquid extra limites ſue poteſtatis gerebat, nullius momenti reputabatur.

47 Idcirco iudex ſe latrunculator ad cognitionẽ cauſarũ criminaliũ deputatus, de cauſis ciuilibus & pecuniariis principaliter cognoſcere nõ poterit, cũ iuriſdictio ſua rõne certarũ cauſarũ ſi limita, ut probatur. in l. ſolẽnis. §. latrũculator. ff. de iud. l. defuncto. l. de publicis iud. l. ex eo ſẽm unã lecturam. C. de agen. in reb. lib. 12. ẽt ꝙ de crimine (ciuiliter tñ) ageretur: quia & tunc talis non eſſet iudex cõpetens: ut tenet Rot. dec. 226. nota qđ ubi agitur. in antiq. & dec. 10. in ti. de ap per Bisſignet.

Et præmiſſa (ut dixi intelligas ꝙ principaliter de re ciuili cognoſcere nõ põt ſecus tñ incidenter & ſecundariò q̃a cognito de crimine principaliter, puta de furto uiolẽtia, aut amotione cõfiniũ incidẽter cognoſcere & declarare ſup ciuili & pecuniaria ex cognitio crimine deſcẽdẽte poterit, puta de reſtitutione rei ablatæ dãni dati, ſeu dñio, uel ꝓprietate loci aut confiniũ amotorũ iuxta doctrinã Bar. cõiter approbatã, in l. interdũ. §. qui furẽ. ff. de fur. l. ſed loci. §. ſi dicatur. ubi tex. ff finiũ regũd. l. ſi de poſſesſione. C. unde ui. Et idẽ Bar. in d. l. defuncto. §. fi. ff. de pub. iud. & in l. ſi q̃s. ad ſe fundũ in fi. C. ad l. Iul de ui. & hoc maximè qñ de crimine p confesſionẽ partis, ex qua inſurgit officiũ iudicis cõſtaret: ut declarat Bal. in l. q̃ crimẽ. col. 4. C. q̃ accuſ. nõ poſſ. & latius ponit Ang. ĩ l. ſi uacãtia in ult. q C. de bo uacan. & in l. 1. C. qñ ciuil. actio. crim. præu. Sal. c in l ſi q̃s ad ſe fundũ. C. ad l. Iul. de ui. Inn. in c. cum oporteat. in uerb. ſed dices quomodo. extra de accuſ. cum aliis, de quibus per Fel. in c. poſtulaſti. de iud. & Ang in lib. malefic. in uerb. per iudicẽ maleficiorum. fol. 20. ſecundum paruas impresſiones. Et ſecundũ p̃miſſa intellige Bal in conſi. 175. Præſuppoſito. col. 1. lib. 3. & Dec. conſi. 550. iuridicã. nu. 3. lib. 4. dum uoluit iudicẽ maleficiorum eſſe iudicem competentem ſuper damno dato.

48. Ecõuerſo neq; iudex ad ciuiliũ cauſarũ cognitionẽ deputatus, cãs criminales & criminaliter motas cognoſcere

re poterit,cũ iuriſdictionẽ ſolã ueluti ſpeciẽ diſtinctã à mero & mixto Imperio habeat,iuxta tradita in l. Imperiũ.ff.de iuriſd. oĩum iud. & ideò in his q̃ ſunt meri Imperij ſe ingerere non poterit d.l.Magiſtratus & l.inter cõuenientes.vbi hoc tenet Bar ff.ad muni. Prout ẽt concludit Albericus Gandinus in tract.maleſi ſub rub.de aliquibus quæſtionib. uariis,uerſi. pone quæſtionem de facto. & facit quod ponit Bar.in l pen.ff.de calum.

Quæ ſimili mõ ſunt intelligẽda,uidelicet ꝙ principaliter & ordinariè talia cognoſcere nõ poſſit,ſecus incidẽter:putà ſi ciuili qõni incideret criminalis: ut ſi teſtis ĩ cã illa examinatus falsũ depoſuiſſet; nã eo caſu de falſitate idẽ ciuilis iudex cognoſceret,& ſaltim extraordinariè falſariũ caſtigabit cũ illius aures ac maieſtatẽ,& iuriſdictionẽ ſuã offenderit & ſaltim tacite a l. ẽt ſimilis poteſtas ſibi in euẽtum hmõi conceſſa uideatur ut eſt tex. in l. nul-
49 lam ubi Bar.& ſcrib C.de teſtib.& in l.ſi lis. C. ad l. Cornel.de falſ tenet idẽ Bar. in l.hoc iure §.aqua.ff.de acqua quotidiana,& æſtiua.& Abb.in c.1.colu.fi. de crim. falſ. Spec.in tit.de teſte § 1.colu.10.uerſic. ſed qualiter, licet Bar. in l.diuus.la 2.ff.de falſ. ẽt tali caſu noluerit ciuilem iudicem articulum huiuſmodi criminalem debere ad ſuperiorem remittere : qđ forſan intellexit de iudice ciui-
50 li totaliter incõpetente,ut puta qñ teſtis fuiſſet clericus & iudex ſecularis,ſuper qđ Doctores uarie ſenſerunt: vt per Ang in tract.maleſi. in uerbo falſario.uerſi quæro an quilibet iudex. fol. 66. poſt Anch conſil 173. circa primum dubium. & latius tres principales opiniones ponẽdo,ponit.Matth.de affl. dec. 230. fuit per relatorem ubi reperies an & qualiter clericus coram iudice ſecularis falſum diſponens ab eodẽ iudice ciuili puniri poſſit: & qđ indiſtinctè talis clericus ſit ad eccleſiaſticum remittẽdus,eſt cõis opinio: ſed Feli. in c uerum. de foro comp. & Cap. in dec.5. Neap. in fi.Qualiter autem puniendus ſit,ponit Guid. Pap.q 42 teſtis.
51 Et qđ de iudice ciuilium & criminalium diximus, ex eadẽ ratione dicendum erit: ſi ex forma ſtatuti, uel alias

afforent

prehenditur:& quicquid extra limites ſue poteſtatis gerebat, nullius momenti reputabatur.

47 Idcirco iudex ſe latrunculator ad cognitionē cauſarū criminaliū deputatus, de cauſis ciuilibus & pecuniariis principaliter cognoſcere nō poterit, cū iuriſdictio ſua rōne certarū cauſarū ſi limita, ut probatur. in l. ſolēnis. § la trūculator. ff. de iud. l. defuncto. l. de publicis iud. l. ex eo ſm unā lecturam. C. de agen. in reb. lib. 12. ēt ꝙ de crimine (ciuiliter tn̄) ageretur: quia & tunc talis non eſſet iudex cōpetens: ut tenet Rot. dec. 226. nota qđ ubi agitur. in antiq. & dec. 10. in ti. de ap per Biſſignet.

Et præmiſſa (ut dixi intelligas ꝙ principaliter de re ciuili cognoſcere nō pōt ſecus tn̄ incidenter & ſecundariò q̄a cognito de crimine principaliter, puta de furto uiolētia, aut amotione cōfiniū incidēter cognoſcere & declarare ſup ciuili & pecuniaria ex cognitio crimine deſcēdēte poterit, puta de reſtitutione rei ablatæ dāni dati, ſeu dn̄io, uel ꝓprietate loci aut confiniū amotorū iuxta doctrinā Bar. cōiter approbatā, in l. interdū. § qui furē. ff. de fur. l. ſed loci. §. ſi dicatur. ubi tex. ff finiū regūd. l. ſi de poſſeſsione. C. unde ui. Et idē Bar. in d. l. defuncto. §. fi. ff. de pub. iud. & in l. ſi q̄s. ad ſe fundū in fi. C. ad l. Iul de ui. & hoc maximè qn̄ de crimine p confesſionē partis, ex qua inſurgit officiū iudicis cōſtaret: ut declarat Bal. in l. q̄ crimē. col. 4. C. q̄ accuſ. nō poſſ. & latius ponit Ang. ī l. ſi uacātia in ult. q C. de bo uacan. & in l. 1. C. qn̄ ciuil. actio. crim. præu. Sal. c in l ſi q̄s ad ſe fundū. C. ad l. Iul. de ui. Inn. in c. cum oporteat. in uerb. ſed dices quomodo. extra de accuſ. cum aliis, de quibus per Fel. in c. poſtulaſti. de iud. & Ang in lib. malefic. in uerb. per iudicē maleficiorum. fol. 20. ſecundum paruas impreſsiones. Et ſecundū p̄miſſa intellige Bal. in conſi. 175. Præſuppoſito. col. 1. lib. 3. & Dec. conſi. 550. iuridicā. nu. 3. lib. 4. dum uoluit iudicē maleficiorum eſſe iudicem competentem ſuper damno dato.

48 Ecōuerſo neq; iudex ad ciuiliū cauſarū cognitionē deputatus, cās criminales & criminaliter motas cognoſce-

poterit,cũ iuriſdictionẽ ſolã ueluti ſpeciẽ diſtinctã à
ero & mixto Imperio habeat,iuxta tradita in l. Impe-
ĩ.ff.de iuriſd. oĩum iud. & ideò in his q̃ ſunt meri Im-
rij ſe ingerere non poterit d.l.Magiſtratus & l.inter cõ
nientes. vbi hoc tenet Bar ff.ad muni. Prout ẽt conclu
: Albericus Gandinus in tract. maleſi ſub rub. de aliqui
s quæſtionib. uariis,uerſi. pone quæſtionem de facto.
facit quod ponit Bar. in l pen.ff.de calum.

Quæ ſimili mõ ſunt intelligẽda,uidelicet ꝙ principa-
er & ordinariè talia cognoſcere nõ poſſit,ſecus incidẽ
:purà ſi ciuili qõni incideret criminalis: ut ſi teſtis ĩ cã
a examinatus falsũ depoſuiſſet; nã eo caſu de falſitate
ẽ ciuilis iudex cognoſceret,& ſaltim extraordinariè ſal
iũ caſtigabit cũ illius aures ac maieſtatẽ, & iuriſdictio
ſuã offenderit & ſaltim tacite a l. ẽt ſimilis poteſtas ſi
in euẽtum hmõi conceſſa uideatur ut eſt tex. in l. nul-
m ubi Bar.& ſcrib. C.de teſtib.& in l.ſi lis. C. ad l. Cor-
l.de falſ tenet idẽ Bar. in l.hoc iure §.aqua.ff.de acqua
otidiana,& æſtiua.& Abb.in c.1.colu.fi. de crim. falſ.
:ę.in tit.de teſte § 1.colu.10.uerſic. ſed qualiter , licet
:. in l.diuus.la 2.ff.de falſ. ẽt tali caſu uoluerit ciuilem
licem articulum huiuſmodi criminalem debere ad ſu-
iorem remittere : qđ forſan intellexit de iudice ciui-
:otaliter incõpetente,ut puta qñ teſtis fuiſſet clericus
udex ſecularis,ſuper qđ Doctores uarie ſenſerunt: vt
Ang in tract.maleſi. in uerbo falſario.uerſi quæro an
libet iudex. fol. 66. poſt Anch conſil 173. circa pri-
m dubium. & latius tres principales opiniones ponẽ
ponit.Matth.de affl. dec. 230. fuit per relatorem ubi
eries an & qualiter clericus coram iudice ſecularis
ũm diſponens ab eodẽ iudice ciuili puniri poſſit : &
ndiſtinctè talis clericus ſit ad eccleſiaſticum remittẽ-
,eſt cõis opinio: ſed Feli. in c uerum. de foro comp.
ap. in dec.5. Neap. in fi.Qualiter autem puniendus
onit Guid. Pap.q 42 teſtis.

t qđ de iudice ciuilium & criminalium diximus , ex
ratione dicendum erit: ſi ex forma ſtatuti, uel aliàs

aſſorent

afforent iudices ad certã ſpecię cauſarum . puta mercantilium, uſurarũ, ędificiorum, dãni dati, uiduarum, pupillorum, Iudæorum, aut ſimilium deputati: quia tales iudi
42 ces ēt ex tacita, ſiue expreſſa partium prorogatione, cauſas alterius ſpeciei iuriſdictionis audire & cognoſcere non potuerunt, ex quo prorogatio duntaxat de cauſa ad cauſam eiuſdem, nõ aũt diuerſæ ſpeciei: in qua is iudex nullam habeat iuriſdictionē, fieri põt: cum nullius iuriſdictionis ad aliquē ſit impoſſibilis prorogatio: ut inquit Bal. in l. ſi quis ex conſenſu in fi. C. de Epiſc. aud. & in l. teſtamenta omnia ubi tex. C. de teſtam. ponit Bart. in d. l. inter conuenientes . ad Municip. & idem Bald. in l. re petita. per illum text. C. de epiſco. & cler. & in l. 2. §. ſed & ſi iudex. ff. de iud. firmat in terminis noſtris Panor. in colum. 6. uerſic. uenio ad ſextam. & ibi Felinus. colu. fin. uerſic. poteſtas officialium loquens de huiuſmodi iudicibus ad certam ſpeciem cauſarum deputatis. in c. 1. & gl. de off. deleg. latè Marian. in c. ſignificaſti . ubi inquit ſe ita conſuluiſſe. de for. comp. & per Feli. in c. cæterũ poſt prin. de iudi. Idem ſentit Dec. in nota caſu conſuluendo. conſi. 18. loquens de ſtatuto limitatã iuriſdictionem tribuente lib 1. & deciſ. Neap. ut per Capic. dec. 209. in cauſa. col. fi. & Anch. conſ. 201. p̄termittendum. colu. 2. in fi. Ang. in conſi. 6. nu. 2. Rom. conſi. 132. ut retulit nu. 2. & facit doct. Bal. in l. fi. § vbi autē. uerſ. item no. C. de cad. tol. & dec. Aff. quidam medicus. num. 41.
52 Et aduertendum fuerit, ꝙ qualitas cauſæ, tribuens iuriſd. liquere & cõſtare debebit iudici: quia id ꝙ eſt cauſa exercendæ iuriſdictionis ſemper debet ipſi prætori conſtare alias non ualeret quod ageretur: per id quod ponit Bar. in l. multum. ff. de cond & demõſt. & in l. ſi finita. §. Iul. ff. de dam. infect. & ponit Pariſ. in tract. de ſynd. in §. iudices puras. colum 3. uerſicu. iudici ſemper ſentit gl. in uerſi. ac peremptoriè. in cap. ſæpe de app. qualitas tamen huiuſmodi quoad tribuēdum iuriſ. exercitium, ſatis fuerit quod in libello deducatur, licet de eius ueritate dubitari poſſit. prout no. Ant. de But. in c. cęterum. uerſi.

uerſi.uenio ad gl.de iud.quē ſeq. Mill. in uerb. iudex,cui uult procedere &c. Et ponit Lap. alle. 59. in Dei nomine. uerſi. q̄ritur. & alleg.65.nunquid poſt princ. & Ang. d.conſ.6.dictum ſtatutum num.2.

Et ſi a principio ad impediendā iuriſdictionem qualitas hmōi ex aduerſo negata fuerit,ſaltim ſummariè probari debebit ſecūdum cōem opinionem doctorū de qua teſtatur Alex. conſ. 1.col. 2.uerſ. p̄terea id quod &c. libr. 4.& idem atteſtatur Felin.in c.ſi clericus laycum. colu. 2. uerſ. 1. conclu. de foro compet. vbi ēt per Socy. & Aym. conſi.196.& ſi abundè.col.2.in fi. Affl.dec. 297. pluries. non tamen ſufficeret ad iſtud probandum iuramentum patris prout nec unus teſtis, ſecundum Inn.in c. ſuper literis. de reſc. & Bal. in l.præſcriptione.col.9. uerſ. 4. quæ ro.C.ſi contra ius uel util. pu.

54 Poterit etiam in præmiſsis exemplum poni de cauſis eccleſiaſticis uel ſpiritualibus, aut ab eis dependentibus: ut puta ſi ageretur de crimine hæreſis, ſacrilegii, uſurarum,adulterii,ſimoniæ, periurii, uel de cauſa elect. poſtulationum,prouiſionum,dignitatum,officiorum,canonicatuū,aut quarumuis rerum eccleſiaſticarū, uel ad eccleſiam pertinētium,ut ſuper decimus,matrimoniis, cauſis natalium,& aliis quibus in cle. diſpendioſam. de iud. & per gl. in ſumma.11.q.1.& in cap.ex tenore.de for.compet.c.fi.in prin. iuncta gl. de iud. in 6.& per gl. in c. cùm ſit generale.de foro comp.c. ut inquiſitionis. §. prohibemus.de hæret.in 6 c.cum tu.de uſur. c. fi. de foro comp. in 6.c.Nouit.in fi.de iud. glo. in c.1. de offi. ord. & in c. quanto.dum loquitur.de iure patronat. tanquam iuri eccleſiaſtico annexo.de iud.& c.de iure, extrà de iurepatr. cum ſim.de quibus Spec.de comp. iudi. ade.col. 1.

Et iudex qui cognouerit fuiſſe iudex ſęcularis & laycus, qui cauſas hmōi principaliter, neq; incidenter(ſine Roma.Pontifices licentia)cognoſcere poteſt. c decernimus.c quanto.de iud.c. lator. c. cauſam quæ. qui fil. ſint legiti c tuam de ord.cognitio.gl. in uerb. ſpirituali. in c. 5.iudex.de ſent. excom.in 6.auth. cauſa & auth. ſtatuimus

mus.C de epiſ. & cler. Anch.conſi.28.in q.colu. 1. prout de cauſis præmiſsis ponit Rom.in l. Titia.ff ſolu matr. Alex.ad Bar.in l.omni nouatione. de ſacroſ.eccle. 11. q. 1. per totam.Felin.in c.2 vbi ponit de cauſa periurij. de ſponſ.de quo uide Guid.Pap.q.178. de periurio, ubi dici cauſam mixtã & idem Fel. in c. Cauſam ubi loquitur de decimis.de preſcrip. & in c. cum ſit. vbi de cauſa uſurarum,de for.comp cum ſim.

Quæ procedunt, ſiue quod quæſtiones huiuſmodi eccleſiaſticę fuerint reales,ſiue perſonales:quoniam de his iudices ſæculares indiſtinctè non ſe intromittent.c.ſi diligenti.de for.comp.c.ſæculares.eo.tit.in 6. tradunt Doctores in c.uno.de cleric.coniug.vbi Archi,lib.6 Doctores in c. qualiter & quando. de iud. & c. eccleſia ſanctæ Mariæ vbi Fel. col. 8, de conſtitu. & Bal. in c. cum uniſſent.de eo qui mitti. in poſſeſ. & Io. Fabr. in d. auth. ſtatuimus. Et latius per Nicol. Boer. in deci. parla. 69 vbi aſſerit de iure ita communiter teneri ſed in Regnis Franciæ in realibus non obſeruari.

Siue ageretur petitorio, ſeu poſſeſſorio, puta pro conſequenda re Eccleſiaſtica,uel ſpirituali.ut cle.uni.de cauſis poſ.& prop. quoniam etiam poſſeſſorium rei ſpiritualis non fit ſpirituale:ut Bal.in l.ſi de proprietate.col.pen. uerſi. quæro nunquid.C ſi a non comp. iud. & per gl in d.cle.diſpendioſam cum aliis,de quibus in dec. 1. Guid. Pap. tamen quæſtio huiuſmodi licet non ſit mere ſpiritualis, dicitur tamen quaſi ſpiritualis, & a ſpiritualibus dependens, idcirco fori eccleſiaſtici eſt,ut declarat Abb. in c. literas.de iur.cal. & Caſſa.dec.4. num.2. ut lit. pendent.Io.milis.in uerb.ſpiritualis cauſa, ſæpius tenuit Rota ut per Gomez ſuper reg.de anali.q.46 Eo maximè ꝙ etiam ſimili cognitioni poſſesſionis incidit(ſaltim ad colorandum) ſummaria cognitio petitorij & iuris agentis: ne detur uitioſus ingreſſus. vt c 1. de eo qui mittitur in poſſesſio.lib.6 & not.in c.in literis.& c. tranſmiſſa. de reſtit.ſpol. quæ cognitio non cadit in iudicem laycum: vt declarat. Petrus de Anch. poſt Bar. in d. cle. diſpendio-

ſam

ſam. in 4. not.& Matt. de Afflict. deciſio. 24. quidam cle ricus. in princi. Felin. poſt alios in cap. cæterum. in 1. col. de iudic.

Quãuis ſi eſſet qõ non iuris ſed alicuius facti ab omni ſpiritualitate abſtracti, iudex de eo cognoſcere poſſet, et ꝙ eſſet ſęcularis: ut declarat Bart. ponendo exempla in l. omni nouatione. C de ſacroſan. eccle. & ĩ l. quoties. ubi Bald. C. de iudic. & in d. l. Titia. ff. ſolut. mat. quos ſequitur Feli. in c. quanto in fi. de iudic. & Card. in c. ſignificauit, de teſtib. cum aliis, de quibus per Alex. conſil. 9. præſtãtisſimè lib 4. Afflict. decif. 219. in foro col. fi. & his caſibus poſſent procedere deciſ. Guid. Pap. la 1. 71. 85. & Afflict. d. deciſ. 25. col. fi.

55 Et aduerte ꝙ vbi ſpiritualis qõ incidit, ſeu emergit in cauſa ciuili corã ſæculari iudice pẽdente ad effectum, ut proceſſus iudicis ſecularis impediatur: uel ſi procedat, proceſſus ſit nullus: de introductione, ac litis ſpũalis corã ſpirrtuali iudice pẽdẽtia excipi debebit, ac ipſi iudici ſæculari fides fieri, aliàs proceſſus eiuſdem ſecularis iudicis ualidus haberetur: ut declarat deciſ. Neap. deciſio. 36. fuit dubitatum, cum deciſ. ſeq. & d. Alex. in d. conſil. 9. lib. 4 poſt Fed. de ſen. q 126 in quæſt. Præterea antequam iudex ſpiritualis ad partis inſtantiam inhibebat iudici ſęculari ne procedat: debet coram eo alia pars citari, & cauſa præiudicialis introduci, & inchoari: alioquin eius inhibitio non eſſet Canonica, ſecundũ cõem opin. Doctorum. de qua atteſtatur Alex. in conſi. 91. viſis. colu. 3. uerſi nam ante, lib. 2. & melius conſi. 9. præſtantisſimè. lib. 4 & de quo in conſi. 82. lib. 5. autho. Nicelli. de concordatis, gloſ. concord. 52. in 8. fallen. vbi atteſtatur hanc eſſe communem, quamuis malè in praxi ſeruetur: & in præmisſis uide Capi. in 7. deciſio. Neapol. & Rot. 615. not. licet inhibitio. in antiq. & 826. not. dict. eod. lib. & Anch. conſi 234. caſus. colũ. 2. & conſil. 236. cum ſimil. quæ ponit Iaſ. in §. vbi decret colum. 5. uer. 8. & fallit in de offic. proconſ.

56 Inſuper exẽplum poni poſſet de iudice ordinario, qui

M cau-

cauſam ad ſe,& curiā ſuā legitimè nō deuolutam, cognouit. puta qđ iudex Eccleſiaſticus proceſſiſſet in cā ciuili inter laycos ſuæ tēporali iuriſdictioni nō ſuppoſitos,nulla præcedente culpa,ſeu negligētia in adm n ſtrando iniuſtitiam iudicū ſecularium,pp quā cauſarum huiuſmodi cognitio ad forū Eccleſiaſticum duntaxat deuoluitur: ut ꝓbatur in c. ex ſuſcepto.& c.ex tenore,in fi. de fo.compe.& c.ſignificantibus de offi.deleg. c. cauſam quæ. &c. per uenerabilem ibi certis cauſis inſpectis, temporalem iuriſdictionem caſualiter exercemus. extra qui fil. ſint legit.c.nouit.de iudic. eſt gl. magiſtralis in uerb. de iure. in c. fi.de excep. lib.6.& d.c.ex ſuſcepto.

57 Licet iudex Eccleſiaſticus in ſimilibus cauſis non ita incapax tēporalibus iuriſdictionis exiſtat, prout layci incapaces ſpiritualis exiſtunt:cum Moyſes utrunque gla-
58 diū habuerit:ut inquit glo.2. in fi. in d. c. Cauſam quæ. qui fil.ſint leg.& ponit Anch. cōſi.30. dubitari col. 1. Et ꝓptereà de cauſa ciuili,ex ſpirituali corā eo pēdēte,incidēte,ut puta cauſa dotis à matrimonio, cauſa hæreditatis a natiuitate,ipſe iudex eccleſiaſticus ualdè cognoſcet:vt per ſcribentes in c. de prudentia de dona. inter uir.& vxor. & in c. tuam de ord. cogn. & c. lato qui fil. ſint leg.

59 Vel pone quod cauſa in qua iudicatū exiſtit, nō fuerit deuoluta:puta ſi in cauſa feudali (domino feudi parato iuſtitiæ complementū exhibere) ordinarius iudex proceſſerit:nā quia ob domini feudi duntaxat negligentiā, cognitio talis cauſæ ad ordinarium deuoluitur: ſi ordinarius, nō data negligētia domini,ſe intromiſerit: ex quo ipſi dn̄o priuatiuè ad ipſum ordinarium competit iuriſdictio: ſententia,& proceſſus huiuſmodi ex defectu poteſtatis regulariter non tenebuntur: vt in c. Cæterum. & ibi declarāt ſcrib. maximè Ant. Abb. Fel. & alii, de iud. & c. ex tranſmiſſa,& c.uerum de foro comp.c. ſignificantib.de offi.dele.c.imperialē §. fi.& ibi glo. in uerb. duos de prohib.feu.alien.per fed ponit Aegid. conclu. 46. exceptio.& facit.c. Significauit. cum ibi not. de offic. ord. & c prudentiam.§.ſexta.de offi,deleg. iuncta gl. fi. in d.

c.ex tranſmiſſa.de foro comp. dum ibi ponitur ꝙ cognitio a iudice delega. nõ deuoluitᵗ ad ordinariũ,uel econtra ab ordinario ad legatũ:niſi culpa aut negligẽtia pcedẽtibus,& facit,ꝙ poſuit Anch.cõſi.345. in cauſa decreta.

60 Vel finge ꝙ Metropolitanus antequam ſibi conſtaret de appellatione ad ſe ex cauſa probabili, & alias legitimè interpoſita, in cauſa ſubditorum ſuffraganei ſui, & ſic ad ipſius curiam non deuoluta,proceſſiſſet: ut in c. 1. & c. ut litigantes. de offi.ord.lib.6.c.1. de offi. deleg. c. 1. de foro compet.c.Roman.§.cum autem perſ. ſeq de ap. pella.& c. 1.de ſupp. neg.prael eo.lib 6.

61 Siue quod alius iudex ordinarius, ad quem ante diffinitiuam ab aliquo grauamine appellatũ fuerat,nõ cognito neq; iuſtificato hmõi grauamine,in negotio principali(qđ ad ipſum in euentũ iuſtificati grauaminis & appellationis legitimè duntaxat deuoluitur) pceſſerit quo caſu dr̃ procedere in negotio ad ſe non deuoluto,c.ut debitus, c cũ in Eccleſia.c.Cum ſit.de app. quod facere minimè potuit,ẽt ſi partes,ꝙ omiſſo grauaminis articulo, ut in negotio principali,procedere.cõſentirẽt:quia hoc fie-

62 ri nõ põt præiudiciũ iuriſdictionis ipſius iudicis a quo uidelicet qñ litigantes eſſent clerici:nã tunc ẽt conſenſus illorũ diocesam requiritur,ut in c. 1.in pri.de fo. cõp. in 6.& c.ſign.extra eod.tit.& ponit Ro. ſing. 738 tu ſcis &c. Et ita intellige.Boe.ĩ ſua dec 257. ubide hoc ponit.

Secus ſi litigãtes nõ fuiſſent clerici, ſed tales ꝙ abſq; alterius conſenſu iuriſdictionẽ iudicis non ſui protogare potuiſſent,uel ſi iudex ad quem appellatũ extitit, talis foret,ꝙ ẽt à principio per uiam querelæ, ut putà lègatus,adiri potuiſſet:ut in c. 1. de offic. lega. uel eſſet Papa,aut delegatus ipſius,cui commiſſa foret cauſa appellationis a grauamine una cum toto negotio principali:

63 quia reſpectu iſtorum ſuperiorum iudicium non procedit diſpoſitio.c.ut debitus, qui loquitur & intelligere debet de iudice ordinario tñ,ſecundum cõem lecturam & opinionem de qua atteſtatur Franc. ibidem col. pen. & Fel in c.Cauſam quæ colu 7. in prin. de reſeri. & Aegid.

conclu.419. Si auditori. circa fi. & pro declaratione uide Biſſig. in tit. de appel. deci. 11. appellatum.

64 Tales namque ſuperiores iudicis accedente partium conſenſu tacito,uel expreſſo,(articulo grauaminis omiſſo)in negocio principali procedere poſſunt. c. Cordi. de appella. in 6. firmat Aegid. concluſio. 48. proceſſus, uel etiam accedente ſolum conſenſu illius partis, cuius principaliter intereſt reuocari grauamen, nam eo conſentiẽte iudex poterit,eo miſſo, in cauſa procedere:vt per Rot. 798.deciſio. Sciendum eſt. 716. Not. quòd in antiq. Et Aegid. concl. 37. vbi appellatur,.& 129.quando.& 347. in cauſa mea Tullen.

65 Si uerò partes non cõſentirẽt,ẽt q̃d cauſa grauaminis eſſet cõmiſſa una cum nego. princip. iudices hmõi non deberẽt neq; poſſent cognitionem articuli grauaminis omittere,.& ad principale cõuolare negotiũ di. ca. Cordi. §. poſt hæc. ex quo cõmiſsiones cãrum hmõi, quoad principale negotium tacitam in ſe uidentur habere conditionẽ: videlicet quatenus repertum fuerit malè proceſſum & bene appellatũ,tunc.n.ex mente ipſius cõmittentis cognitio negotii, principalis uidetur ẽt demandata,non alias,ut declarat idem Aegid. conclu. 419. Si auditori.cum ſeq.& Rot.deciſ. 237. ordinauerunt. in not. tenet Feli.in c. cauſam quæ,col.6.in fi. de reſcri. & Doctores in d.c.ut debitus. Et hoc dummodo ex facie reſcripti aliud non appareret,putà quod ſimul & ſemel ſup articulo grauaminis & negotio principali procedi poſſet: vt ſæpenumero in curia fieri contingit.

Poteſt inſuper exemplum ponere, ſi aliquis ex Romanę curiæ iudicibus cognouiſſet. de cauſa ad ipſam Ro.cu.legitimè non deuoluta,neq; in ea de iuris neceſsitate tractanda. Pro cuius intelligentia : quia articulus in dicta curia eſt ſatis frequens,& neceſſarius, & parũ(quatenus uiderim)à doctoribus declaratus, dicas primo po-

66 nẽdo regulam, ꝙ cauſę de partibus, in quibus extitit appellatum ad Papam,non dicuntur ad curiam deuolutæ, neque in ea neceſſariò tractandæ, ſed in partibus cõmit-

mittēdæ ſunt, prout regulā hanc ponit Franc. in c. ſæpe, col. 9. uer. 2. quæritur. & idem ſentit in c. Nicolao. de appel. & uī probari in eiſdem iuribus, & c. interpoſita. de appel. & c. Cordi. § poſt hæc dum dicitur ꝙ appellatio, cui fuit à iudice delatum, uel quę a parte comprobata fuit, deuoluitur, & in curia cognoſcenda eſt: ergo ſi non fuerit delatū per iudicē, uel partem, non deuoluitur, ſed ſufficit literas impetrare ſuper illius cōmisſione: ut d. c. interpoſita. §. 2. & eādē regulā uidetur ſentire Rot. dec. 38. fuit dubitatū. in addi. in no. & deciſ. 3. ſub ti. de reſcr. in antiq Bisſignet. Nam ut quis de proprio domicilio ad alienā & multoties longinquā ciuitatē trahatur, onerosum, damnoſum, iniquū, & capioſum ſæpenumero eſſe cōſueuit, arg. l. ſi qs ff. quēad. teſt. ape. l. ſi qñ. C. de teſti. ponit Io. And. in verb. & ſeq. in Spec de offic. om iudic. §. fi. col. 3. in fi. addi. & ex hoc deuolutio exhorbitās & odioſa conſueuit reputari: ut inquit Ioan. Mo. in reg in generali. de regu. iur. in 6. quem refert & ſequitur Rot. deciſ. 385. ſi appelletur in fin. in no.

67 Regula tñ iſta limitatur non procedere, primò in cauſis maioribus: de quibus in c. quod tranſlationem. de off. leg. & in cauſis beneficialibus, ac ſpirtualibus, quæ de ſui natura in Ro. cu. tractandæ ſunt: in quibus ſiue appelletur in partibus, ſiue a principio cauſæ huiuſmodi inchoentur in curia, dñr bene deuolutæ, & ad partes non ſunt ullo modo remittēdæ ut probatur. in c. quāuis. & c. 1. c cupiētes. de elect. in 6. cle. cām. eo. ti. c. ut debitus. in fi. de appel. gl. in c. 1. in uerb. deuoluta. de ſupplend. negli. præla. lib. 6. hanc limitationē ponit Rot. d. deciſ. 38. in addit. Franc. & alii. in d. c. ſæpe. & c. Nicolao. & ꝙ appellatio a grauamine in ſimilibus cauſis in partibus ad curiam interpoſita legitime intimata totum negotium deuoluat, eſt deciſio. domino. 139. in cauſa beneficiali, & 267. ſi poſſeſſor. circa medium, & facit deciſ. 159. quintò appelletur. & 137. appellatus. & 134. fuit in not. & Aegid. 520. concl. & 619. Si in cauſa. ac deciſio. 737. in antiq. quæ incipit. Not. quod neceſſarium eſt in cauſa

profana ꝓnunciari cām eſſe deuolutam ſecus in cā̃ ſpirituali:quæ deciſio in matéria noſtra eſt ſatis notanda.

68 Secundo limitatur regula non procedere in cauſis clericorum,& aliarũ eccleſiaſticarum perſonarum; quia tales per uia appellationis ad Papam cum negotio principali & acceſſorii de facili, & quaſi naturaliter deuoluuntur:ut uidetur tex.in c.dilectis filiis.circa fi.ibi, ex parte Decani,cui ẽt officiali detulerat, non, ſolum principale negotinm:ſed acceſſoria etiam ad noſtrum deferebatur examen:& non loquitur de cauſa beneficiali, extra de appel.Et forſan idem dici poſſet de laycis temporali ditioni Eccleſiæ ſuppoſitis:qm̃ illorum cauſæ directo ſpectāt ad Papam.c. ueniens de iureiur.c.ſi duobus in fin. de appel.cum aliis de quibus per gl.in c.fi. in uerbo de iure. in prin.de exceptio lib.6. Et pro hac differentia inter cauſas beneficiales & prophanas, & perſonas Eccleſiaſticas & ſæculares uidetur facere tex.in c. per uenerabilē: ibi, uerum etiam in aliis regionibus, certis cauſis inſpectis, temporalem iuriſdictionem caſualiter exercemus extra qui filii ſint legi.& d.deciſio.737.in antiq.

69 Tertio limitatur regula nō procedere qñ appellatum fuit à grauamiue:& cōmiſſa cauſa in curia, conſtitit legitimè appellatum,quia tunc cognitio totius principalis negotiis cenſetur deuoluta, & in curia tractanda eſt, per dictum c. ut debitus. Imo etiam ꝙ pronunciaretur malè appellatũ, nihilominus cauſa hmõi quoad ipſum principale negotiũ in curia remanet:quia pp appoſitionē manus Papæ,& ex antiquo ipſius curiæ ſtylo,cā̃ ſemel in ea cōmiſſa,non exit,nec ulterius ad partes remittitur:

70 ut inquit Rot. deciſ.11. fuit dubitatũ. uerſi. & iõ ſtylus curiæ.& melius 321 ſi adpellatus.& 38. in addi. in not. & 387.not.utrum ſi fuerit.in fi. in antiq. & tenet Bal. in l.ſi ut proponis.col.pe. C.quom. & quan. iudi. & Fel. in c.quoniā Abb. in fi. de offi. deleg. Abb. in d. c. Nicolao. Dec.conſi.699.accepi nu 13. & propterea licet appellatio dеſereretur,nihilominus negotium ſemel deuolutum non tollitur, neque reuocatur per deſertionem Rot. 114.

maior

maior pars.in not.& Aegid. conclu. 520. conclu. quamuis ad effectum ut auditor appellatione deſerta in negotio principali cognoſcere poſſet, foret neceſſaria ſpecialis commiſsio ſecundum Rot. deciſ. & v.604. in antiq. dic qꝫ ſi appellatio &c. & d. deciſ. 114.in not. & uide Gome.q 54.nu.5.ſuper reg.de trien.poſſeſſ.

71 Et hic ſtylus,cās ſemel cōmiſſas ad partes nō remittendi,ēt in aduentū non iuſtificati grauaminis, potisſimè in ſacro palatio inter dominos uiget qui nunquam cauſas aliunde ſibi cōmiſſas, extra Rotā remittunt: ēt ſi iudex primus fuiſſet Cardinalis, ſecundū Aegidium cōcl. 129. quādo & ratio ſm ipſum: quia nō reperitur locus in mūdo eccleſiaſticus,in quo cauſæ ita bene, & celeriter terminantur ut experiētia docet(pp copiā peritorum,ac diſertisſimū cās audiendi cōſultādi,& dicēdi modū,qui ibi hr:ut ponit idē cōclu. 37. ubi appellat. & tenet Rota qui ēt de hmōi ſtylo atteſtatur.612.dic quod ubi,in antiq Inter ſe tñ,ac unus alteri domini præfati cauſas remittunt; ut deciſ.138.Si appel.in not.& habetur in extraua. Innoc. vii quæ in eodē palatio urget.q̄ incipit.Innocen.&c.

Et præmiſſa qd̄ cauſæ ſemel ad curiā deuolutæ nō remittantur. intellige ſi modo ex aliqua rōnabili cauſa,ipſi Papę aliter uiſum non fuerit, putà qꝫ cauſa, modici momenti foret,ſeu pauperū,uel miſerabiliū perſonarū, quæ expēſas quæ fiūt in curia,pati non poſſent:nā his natura mouetur ad miſerendum,ut inquit Io. And. in c ſignificationibus.de offic.deleg.& facit tex. in c. 1. in fin extra de poſtula. quos in terminis noſtris adducit Staſil. de literis grat.& iuſti.fol.192.uer.regulariter non cōmittuntur,ob ſimiles igitur rationes, conſueuerunt multoties remitti:ut per Rot.387.not. utrum ſi fuerit in antiq. & quia eſt in poteſtate ſuperioris appellationem ad ſe interpoſitam,& iudicis delationem admittere, uel reſpuere.c.Cum appellationibus.de appel.in 6.

72 Quarto limitatur regula,ſi appellatio à grauamine,uel alias quomodocunque ad Papam interpoſita, fuiſſet a iudice acceptata:quia tunc per delationem ſeu accepta-

tionem huiuſmodi, omnis cognitio transfunditur in Papam. & iudici taliter deferenti non eſt ulterius remittenda d.c. Cum appellationibus de appella. in 6. Licet Specu in tit. de appellatio. §. qualiter. uer. porro ſuper hoc uariauerit & illud tenet Rot. deciſ. 16. utrum cum appellatur. in tit. de appella. an illis de Bisſignet. & deciſ. 214 eo. ti. & 363 ex hoc inſurrexit, in no. & ſufficit quod unus ex pluribus iudicibus deferat, ad effectum & illam deuoluendi: ut tenet Rot. deciſ. 9. de appel. in illis Bisſig. & 569. utrum ſi à grauamine. in antiq.

73 Idem erit, ſi appellatio huiuſmodi, à parte appellata cõprobata, ſeu acceptata fuerit: nã propter talẽ mutuum cõſenſum, abſque dubio cauſa deuoluitur: quia potuiſſent, ſi uoluiſſent, partes etiã abſque appellatione, recedere à primo iudice, & Papam adire: ut in terminis inquit Bisſignet. dec. 18. a grauamine, & deci. 21. à ſubexecutore. de appel. Et ſufficiet quoad deuoluendũ nõ ſolũ expreſſus, ſed ẽt tacitus partis appellatæ conſenſus, etiã ex poſt (puta appellationem ipſam proſequendo, uel ad illam proſequendam procuratorem ſimpliciter conſtituendo) præſtitus, ſecundum Rot. deciſio. 243. dic ꝙ in cauſa profana. in antiq & Aegid. 236. in cauſa.

74 Et qñ pars appellata appellationi defert, poteſt appellantem interpellare, ut cum iuribus ſuis coram iudice ad quem cõpareat iuxta terminos. c. Cordi. §. poſthæc, quo caſu ipſi appellãti ꝓ iuribus extrahẽdis, nõ erit ulterior dilatio dãda, ſm Rot. dec. 204. Appellatus, in noc.

75 Et iſtis caſibus nõ refert, neque attẽditur an appellatio fuerit legitima, ſeu ualidè interpoſita, uel ne: quia cã nõ in uim appellationis, ſed delationis iudicis, aut conſenſus partiũ, deuoluitur: ut inquit Rot dec 54. a grauamine. & 635. dic quod ſi. in antiquis. Aegid. 729. in cã profana. & Rot. 385. ſi appelletur &c. in no. idcirco ẽt ꝙ de aliqua appellatione interpoſita non cõſtaret: ſi tamen partes nõ contradicerent, proceſſus ualeret: ut per Aegid. cõcl. 48. Secus ſi partes non cõſentirẽt: quia licet fuiſſet cõmiſſa cauſa appellationis: tñ ſi de appellatione non

con-

cōſtaret iudex cognoſcere,neq; ꝓnunciare; niſi ſe nō iudicē eſſe, poſſet:ut per eodē Aegid.concl.21. Sciēdum & concl.28.& concl.c.Cōmiſsio & facit dec. 6. in antiq. dū modo in reſcripto nō adeſſet clauſula illa ſolida uidelicet necnō qua & quas; q̄a ſtante hmōi uel ſimili clauſula negotiū principale importante ēt qd non conſtaret de appellationē ex ſtilo talis cōmiſsio ſuſtinētur ut aſſeri d.Gomez.ſuper re. de Infir reſig. q. 34. nu. 4. ſecus aūt ſi tales clauſulæ nō adeſſent ſeu alias negotiū pricipale nō foret cōmiſſum:q̄a iudex appellationis nō pōt (ſi prius ſibi de appellatione ex cā ꝓbabili ad ſe interpoſita non cōſtiterit)ꝓcedere c.Romana.ubi gl.in uerb pſumant, & c.non
76 ſolum.§. Illa uerò de app.in 6.& Rot.291:No:ꝙ audito. ī antiq & dec.11.fuit dubitatū in prin.in no. Aegi. concl. 117.Si appelletur.ūde cōueniet ꝙ de appellatione hmōi ſaltim per cōfesſionē ipſius appellati(puta ꝙ petijſſet cā eiuſdē appellationis alicui cōmittit) appareat: q̄a quoad deuoluendū,cōfesſio talis ſufficeret, ſm Aegi.cōcl. 684. Quāquam.licet quoad attentata reuocāda, nō ſufficeret, ſed appellatio magis concludēter probanda eſſet: ut per Rot.dec. 190.quoad in nouis.
77 Quīto limitabitur regula nō procedere,ſi a ſnīa diffinitiua fuerit ad Papā appellatum,cū iſto caſu ſi iudex non defert,deferāt Iura.l.qm iudices C.de ap. l. ſi cuius ff. de ap.recip.§.noſtros.in auth.de iud. Nā ob eius reuerenti ā deferendū erat.c.ueniēs.de iureiur. ēt ſi interponeretur a laicis eidē domino Papæ temporaliter nō ſubiectis. c.ſi duobus. in fin. de app. Imo iudex non deferens puniri debet c.de priore.eo.tit. Et pmiſſā ponuntur per Rot.dec. 366.ſi appelletur à diffi.in no. & 605. dic ꝙ ſi appellatū. in antiq.& dec 8. de app. per Caſſ. Quod aūt appellatio iſta deuoluat,ut tex.& ibi gl.ſi.in ſi.ī c.ueniens de renū. quia illa termini pfixio,de qua in eo textu,non operatur cauſæ deuolutionem,ſm cōem ſcribentium opin.de qua atteſtantur Abb.& Fran.col 2. in ſi in c. Nicolao. de app. & de quo ponit Rot. deci. 38. in ad. in no. & deciſ. 243. nota quod in cauſa profana. & 537. Vtrum, in antiq.

Licet huiuſmodi termini præfixio habeat uim peremptorij, ſcilicet illo elapſo ut posſit contra abſentem per audientiam procedi, iuxta c. ſæpe. & d. c. ueniens. ſiue fuerit a iure, ſiue ab homine præfixus: quia hoc indiſtinctè operatur. c. ſtatuimus. & c. ſtatuentes. de elec. in 6. & ita intellige dictas dec.

79 Appellatio igitur a diffinitiua naturaliter ſuſpendit, & deuoluit, quia hoc eſt ſuum proprium: ut per Bar. in l. ſi expresſim. col. pen. in 4. q. ff. de appel. etiam quod appel. à ſententia ipſo iure nulla. quia appel. nihilominus. effect. ſuos uidelicet deuolutionis, ſuſpenſionis. & citationis operabitur: ut magiſtraliter declarat Rot. 361. fuit dubitatum. Inno. & non tantum prin. negotium, uerum etiam & reliqua illius acceſſoria deuoluit. c. ſolicitudinem. c. dilectus. & c. dilecti. de ap. Ro. dec. 763. ex hoc in ſurrexit in fi. in no. Hoc etiam caſu optime procedit illud quod iudex in dubio pronunciare debet, quòd appellatio cauſam deuoluat: ut uoluit Spec. in tit. de ap. §. nūc. dicamus. uerſi. circa hoc. in fi. & Io. And. in d. c. ut debitus: & Bal. in l. de ſtatu. ff. de teſt. & l properaudam. § fi. autem reus. C. de iud. quos. refert & ſeq. Alex. conſi. 106. uiſo themate. in fi. lib 3.

81 Sexto limitabitur regula non habere locum in cauſis in Rom. curia ex ſpeciali mandato Papæ commisſis: cum iſto caſu de deuolutione minus ſit dubitandum, & nunquid cauſa ſit in curia tractanda, poſtquam de ſpeciali mandato Papę conſtat: quia huiuſmodi ſpecialis commisſio ſatis deuoluit, ut tenent Dñi dec. 169. Si uigore. in no. & Aegid. cōcl. 576. ſi impetrauit. & facit dec. 638. Si aliqua cauſa. in antiq. neque refert ꝙ citatus tunc cōſtiterit procuratorē ad cauſam huiuſmodi ſimpliciter, uel

82 limitatè, uidelicet quatenus cauſa fuerit ad Rom. cur. legitimè deuoluta: quoniam limitatio huiuſmodi per cōmisſionem de ſpeciali mandato factam, uerificatur: & ꝓcurator defendere tenetur, ut dictis deciſionibus, & clarius dec. 678 Sciendum eſt ꝙ, & 680. dic ꝙ ſi aliqua cauſa. in ſi & facit alia dec. 638. ſi aliqua cauſa. in prin. in

antiq.

antiq. & dec. 19. fuit dubitatum. in no. & Caſſad. deci. 2.
83 in fi. de procur. Et Papa, ſi cauſæ ſunt beneficiales, uel de maioribus, aut reſeruatis, ſiue cauſa profana ardua, & magni momenti, maxime inter perſonas Eccleſiaſticas, ſeu laicos iuriſdictionis ſuæ temporali ſubiectos, præſertim cum alia pars ſe non ſeparare iuſtitiæ complementum conſequi poſſe in partibus, iurat indiſtincte in curia committere conſueuit pro quo facit. c. ſtatutum. uerſi. uel ſaltim. de reſcr. lib. 6. c. ut circa, de elect. eo. li. ponunt. Imò Abb. & Fran. in c. Nico. col. pen. uerſi. ad unum tñ aduerte. de appel. & dec. dominorum. 42. ſi impetratur in no. & 69. nota ꝙ ubi quis impetrat. in antiq.

84 Septimo (& ultimo pro nũc) regula limitatur, ſi litigatores fuerunt in Rom. curià præſentes; quia tunc altero ex ipſis litem mouente, dubitandum non eſt quin cauſa ſit in Rom. curia tractanda: quia præſentia partium iſtud uidelicet ut cauſa coram alio non pendens, dicatur eſſe in cura operatur: nec dubitatur de deuolutione: cum Romana ſit omnium communis patria. l. Rom. ff. ad muni. Ita concl. Rot. dec. 19. & deci. 21. ſub tit. de appe. in illis de Bisſig & facit gl. in c. 1. in uerb. reſpondere, in fi. de appel. lib. 6. Idcirco quotidie uidemus Papam cauſas actorum, ſiue reorum, etiam ſecularium, in curia præſentium iudicibus eiuſdem curiæ indiſtinctè committere: nec talibus competit ius reuocandi domum ut per Hoſt. in c. fi. extra, de for. compe. quem ad propoſitum adducit, & ſequitur Rot. dec. 596. dominus Vrbanus; & dec. 829. nota ꝙ ſi illi qui ſunt in curia. in Ant. Et not. ꝙ ubi cauſa propter præſentiam partium in curia committitur, ſi antequam pars citetur receſſerit, non per hoc ſequitur ꝙ cauſa in cur. debeat remanere: quia tempus obtẽtæ commiſſionis inſpici non debet; ſed apprehenſio perſonæ: ut formaliter inquit Rot. deciſ. 382. Nota quòd ubi cauſa. eod. lib.

86 Ad præmiſſa erit etiam aduertendum: quia appellatio non deuoluit niſi id quod in iudicio deductum pendere reperitur. Vnde pone ꝙ in partibus (ſuſpenſo petitorio)

in

in cã poſſeſſorii ad curiã appelletur, & cauſa appellationis hm̃oi in eadẽ curia cõmittatur: ſi talis iudex (nõ terminato aliter poſſeſſorio) ſuper petitorio pronunciaret ſnĩa ſua nõ ualeret, ex quo petitorium, ſuper quo pronunciauit, nõ erat deuolutum. ita concluſit Rot. ut dec. 2. ſub tit. de cauſ. poſ. & propr. ĩ anti. de Biſſig. & dec. 131. Intẽtatio, in no. & dec. 436. nota acto. in antiq. licet ſi cognouiſſet & prius terminaſſet poſſeſſorium, idem iudex poſtea: ẽt ſuper petitorio cognoſcere poſſet q̃a in talem euẽtum (ne cõtinentiæ cã diuidatur) ẽt petitorium cenſeretur deuolutum: ut declarat. Rot. dec. 102. nota ꝙ ubi in antiq. & facit dec. 6. eo. lib.

88 Et (prout diximus) qñ appellatur ad Papã, ſiue appellatio ſit iudicialis, ſiue extraiudiciales, ſeu a grauamine, ſeu a diffinitiua, ſiue bona, ſiue mala: uolente appellato, cã deuoluitur, nõ in uim appellationis: ſed uim cõſenſus & appellans in termino hoĩs (ſi fuerit ſibi p̃fixus) ſiue iuris tenetur coram iudice, quẽ appellat cõparere: alias termino elapſo, facta fide de appellatione hm̃oi coram iudice ad quem contra appellantem tãquam peremptoriè citatum, ad inſtantiam ipſius appellati per audientiam contradictarum in Rom. curia procedi conſueuit: ut eſt deciſio dominorum. 361. fuit dubitatum. & melius. 343. ſi committatur. in no. ẽt ꝙ talis appellatio non fuiſſet ipſi appellato per appellantem intimata: quia quoad ipſum appellantem cauſa eſt deuoluta: ut declarat Rot. 768. Sciendum eſt ꝙ ſi. in antiq. & Faſto. cauſ. 3. dub. 22. incip. quintum dubium. Aegid. conclu. 236. in cauſa. & dec 402. ſi actor. in no. Appellatus etiam ſi uoluerit habita notitia appellationis, ad curiam poterit accedere, & exhibito inſtrumẽto appellationis, obtinere cauſam huiuſmodi ad partes remitti: uel abſque alia citatione in uim talis appellationis cõtra appellantem, per audientiã procedere: ut d. dec. 343. & dec. 38. fuit dubitatum. & 69. actore. ubi datur modus procedendi. in no & facit id quod ponit Aegid conclu. 25. licet. 3 uide dec. 424. in no. Vel ſi reperiretur cauſa appellationis hm̃oi in cur.

com-

commiſſa ēt ꝙ commiſſio fuiſſet per falſum procuratorē appellantis nomine impetrata, nec per eundem appellā tem modo aliquo ratificata: eandem tamen cauſam tali commiſſam idem appellatus proſequi poterit: ut tenet Ro.dec.430. fuit dubitatum.in no. & ponit Ioa. Mil. in uerſi. citari poteſt.

Intellige tñ dummodo appellatus, intra annū a die appellationis interpoſitæ, ad Ro. cu. accederet, & cauſam talis appellationis ꝓſequi uellet, ſm Rot. deciſio. 487. ſi appellatus. uel ſecundum Aegid. quandocunq; poterit, ut concl.560. concluſio quòd ſit à cauſa.

Intellige etiam quando appellationi hmōi puta iudiciali fuiſſet per iudicē delatum: alias ſi nec à parte, nec a iudice fuiſſet acceptata, non uideretur cauſa hmōi ad curiam delata, ſed ſi appellans uellet cauſam in partibus cōmitti, etiam inuito ipſo appellato, hoc facere poſſet per c.interpoſita.§.1.de appel. uides ergo qualiter reſpectu ipſius appellantis cauſa dicitur deuoluta: & contra eū per euidentiam procedi poſſit.

39 Quod uerò ad ipſam partem appellatam, ut cauſa deuoluatur, & contra ipſam non comparentem per audiētiam contradictarum procedi poſſit: qñ appellatio non fuit ab ipſo iudice, neque a parte approbata, requiritur ꝙ formiter appelletur, ideſt ſcriptis, intra decem dies ad iudicem competentem, expreſſa cauſa probabili, ac etiam quod apoſtoli petatur: & ipſi parti appellatio huiuſmodi legitimè intimetur: ut in c. Cordi. in prin. iuncto c. concertationi, & c.Roma. in prin. cum ſequē. de appell. in 6. c. dilecti filii, eo. tit. clem. cauſam de elect. Alias quantūcunque ad Papam fuiſſet interpoſita, nō deuolueret, nec alium iuris effectum operaretur. c. quamuis. & c. cupientes vbi gl. in uerb. appellatio. de elect. in 6. & c. in primo, in uerb. deuoluta. de ſuppl. negl. præl. eo. li. tenent domini dec.385. ſi appelletur. & 412. ſi appelletur manifeſte friuole. in no. & uide Aret. conſi.75. diligenter. colu. 4. uerſi ſi ergo, &c.

Et ſi appellatio (ut dixi) fuerit legitima, debet ēt legiti-

mè imitari; videlicet ꝙ appellatio quæ intimatur ſit in publica forma, id eſt talis, ut ei posſit ueriſimiliter credi, & probabiliter adhiberi fides: ut per Rot. dec. 168. Si in cauſa, in no. & tex. in d. cle. Cauſam. & ſi pars appellans fuerit procurator, quod fiat ſides de mandato, ſecundum Aegi. conclu. 58. cum ſeq. & 237. licet ſi procurator huiuſmodi non appellaſſet; ſed ſolum uti procurator appellationem intimaſſet, fidem de mandato ſuo facere non teneretur ſecundum eundem Aegid. 581. licet. & Faſtol. cauſ. 15. dubio 35. in fi. & Rot. 228. uoluerunt. in no Itē ſi appellatus, ſeu procurator illius haberi non poterit: ꝙ huiuſmodi intimatio fiat in Eccleſia. ſ. parochiali & curata de qua agitur, non autem in beneficio ſimplici, & non curato: ex quo in eo reſidere quis non tenetur: ut per Rot. deciſ. 369. & deciſ. 82. in cauſa beneficiali, & 228. vbi aditio, in no.

90 Item ſi appellatio in Rom. curia repreſentari debebit, ſi ſumus in cauſa graui, ut puta Epiſcopatuum, monaſteriorum, aut ſimilium dignitatum: ad hoc ut cauſa ad curiam dicatur deuoluta in ualuis palatii domini noſtri Papę coram notario & teſtibus intimari, & repræſentari debebit; in reliquis uerò cauſis ſatisfuerit ꝙ repræſentetur in audienda cōtradictarum; uel ſi appellatio fuerit in eadem curia interpoſita, repræſentabitur Cancellaria Apoſtolica, uel eius regenti & officialibus: ut magiſtraliter docet Rot. 690. dic ꝙ do. Petrus in antiq; alias appellatio nō afficeret: vt dec. 4 & deciſ. 768. ſciendum eſt, eo. lib. & vide Bisſig. in tit. de appel. dec. 17. nunquid.

91 Sed ſi appellatio legitima, & legitime intimata, uel ſaltem a iudice, aut ab ipſa parte comprobata extiterit, ſi pars appellata non comparet contra ipſum tanquam cōtumacem per audientiam contradictarum procedi poſſet, per tex. in c. ueniens. vbi gl. & ſcri. de renun. & in c. ſępe. & c. cord. in uerſi. ſi de ap. in 6. & c. 1. & c. cupientes. de elect ponit Rot. dec. 132. Appellans in no. Et ſi ante appellationem, in negotio principali lis fuerit conteſtata, poterit ad abſolutionem, uel condemnationem ēt in

ipſo

ipſo negotio principali procedi, lite ulterius non conteſtata.c.per tuas.de ap. Rot.dec. 8. in no. & dec. 208. no. ꝙ ſeruat audientia. & 144. in antiq.

Vel ſi lis non foret conteſtata,& natura cauſæ litiſcõteſtationem expoſcat, procederetur ad abſolutionem ab impetitis,ac expenſarum cõdemnationem:ut in c. Nicolao.de app. & declarat Rot.dec. 37. fuit dubitatũ ubi ad ditio in not. & uide in c. interpoſita.§. extrà eo.tit.

92 Et nota ꝙ interpoſita appellatione ad Papam,ſit interim antequam repreſentetur:moriatur:cauſa nihilominus ad eius ſucceſſorem deuoluitur, ita concludit Rot. dec. 374.vtrum appellatio,in antiq. & Biſſign. conclu. 13. de de app. & partes,ẽt ſede ſic uacante, cõparere tenentur. aliàs contumaces reputari poſſent: vt uide text. in cle. ne Rom. in fi. de elect. cum ibi no.

93 Poſſes inſuper de iuriſdictione ratione cauſæ limitata,exemplũ ponere;ut putà quòd iudex in cauſa propria iudicaſſet: & intellige cauſam propriam cuius commodum,& incommodum ad ipſum principaliter ſpectaret iuxta tex.in l.1 §.propriam.ff. quan.app. ſit Canonizata, in §.biduũ uerſi.propriam.2.q.6. Ex quo enim quis naturaliter ſibi ipſi imperare,nec prohibere poteſt,ac inter

94 iudicantem,& eum qui iudicatur differẽtia conſtitui debet: propterea ſententia in propria cauſa dicta inualida conſueuit reputari,per l.pen.ff.de arbit. iuncto tex. in l. fi.(vbi non poteſt quis ſe iudicem deputare.) ff. de offi. præt. & arg. in c.ſi.da inſt.cum alijs de quibus per Anch. conſi.154. quia primo.col.1.

Et quia iniquum foret aliquem ſuæ rei iudicem fieri. l.Iulianus.ff.de iud.l.1.§.1.ff.quor.legat.cap.1. & 2.4.q. 4. cum aliis de quibus per Alex.conſi.11. iuxta prin.col. 3.uerſi. Reſpondeo 1.li.1. Vnde generaliter prohibitum fuit,ne quis in ſua cauſa ius dicat: vt in C. ne quis in ſua &c.quæ uerba cum negatiua ſint, & negatiuè concepta reſiſtunt actui,& tollunt omnem potentiam: vt per gl. in l.1.in gl. magna,in fi.C. ne fidem dotis dent. quam ſingularem uocat Alex.in l. Si conſtante.§ quoties,col.3. ff. ſolu.

ſolu. matr. & propterea ſententia ab huiuſmodi iudice omni iuriſdictione, & poteſtate carent prolata, erit nulla & executioni non demandabitur l. ſed & ſi ſeruum. §. ſed & ſi quis iudex.ff.de arb. & tenuit Ant. de But. in c.dilecti de app.& Hoſt. in ſumma, de iud.§. q̄ ſint. uerſ. in cauſa propria & Abb. in c. cum ueniſſent, vbi etiam ponit quid in non recognoſcēte ſuperiorē: uel quid de cauſa Eccleſię ſuæ, de iudi. & in c. Cum delicta, nume. 19.de confir. util. uel inutil. & in cap. ex parte ubi do. de uerb. ſign.& Bal. in d.l.vnic. ne quis in ſua cauſa iud. & Alexan.conſil.1.col.3.lib.3.& dec. Neap. ut Cap. dec. 124.in cau.do.in prin.

Contrarium tamen,uidelicet ꝙ ſententia in cauſa propria lata ſi non opponitur teneat,uidetur ſenſiſſet Albe. Fulgo.Pau de Caſt. & Alex. in l.q iuriſd.ff.de iuriſ. om. & Feli.in c. cauſam quę,in 7. fallen. de offi. de leg. ponderantes illud uerbum non debet, poſitum in d. l.qui iuriſ. quod plerunque importat honeſtatem & non neceſſitatem iuxta tex. iuncta gl.fi.& ibi d. Abb. in fin. extra de ſponſ.impub.in c.i. quaſi ꝙ iudex non debeat ex honeſtatę,non autem ex neceſſitate: nam ſi quid fit, quod fieri non debeat ipſo tamen iure tenet, ſecundum Fede.in conſil. 223. factum tale, dum uoluit quòd ſi Guardianus fratrum minorum executor teſtamentarius deputatus, acceperet, & exequatur, ualeat executio. licet acceptare ex honeſtate non debuiſſet: quoniam in tali caſu non procedit regula.l.non dubium. C. de legib.& pro quo allegant.no.per Ioan.An. in c. Sicuti. necle.uel mona.& Federicū ſequutus eſt Rom. conſil. 419. omnipotentis &c.quoad primum & Felin.in c. decernimus,in 1.col.de iud. quamuis Bal. uideatur contrarium ſenſiſſe,in conſi.313.alias 293.in 5. parte uolens ꝙ ſententia arbitramentalis lata a fratre minorum,qui non poteſt in arbitrium eligi propter Cle.exiui de paradiſo. ipſos ſecularibus negotiis implicari prohibentem, non teneat:quod etiam uidetur ſentire Alex.cōſi. 57.colu. pen. lib.2.Ang.in conſi. 272. primus. col. pen. & uerius quidam

dem uidetur, ſnĩam in propria cauſa dictam non tenere ob legis reſiſtẽtiam per iura & rationes primo adductas.

97 Sed ſi diceretur in cauſa ſuorũ, ex quo non militãti in omnibus eædẽ rõnes, nec ita enixè a lege prohibitũ reperitur, ac imputãdũ ſit parti quæ de hoc opponere non curauit, ipſo iure tenebit p tex. in l. quinetiam. ff. de arb. & l. in priuatis. ff. de iud. & in hoc procedant iura ſecundũ opin. Nũquid autem ſententiam dicere quis poſsit in cauſa ſui familiaris, uide Feli in c. cũ cauſam quæ colu. 1. ubi ponit pro regula quod nõ, quàm octo modis limitat extra de offic. deleg. & Rom. conſi. 68. uiſis.

Quilibet tñ põt aliq̃ dñam ex cõuẽtione, ſeu alias ſibi ipſi remiſſa declarare. l. ſi libertus. ff. de ope. libr. l. ſi lege in ptin. ff. locat. cũ aliis latisſimè poſitis p Alex. conſ 47. circa prin. col. 2. lib. 1. & cõſi. 37 uiſo col. pen lib. 2. & eſt cõis opin. ut p eũdẽ Alex. cõſ. 67. uiſo 2. col. uer. faciunt not lib. 2. & Fel. in c. ſi diligẽti. col. 3. uer. alius caſus. de for. cõp. Si tñ q̃s nõ poſſet aliter ius ſuũ cõſequi, eo caſu liceret ſibi ipſi ius dicere, arg. l. ait ptor. §. ſi creditor. ff. de his q̃ in fraud. cred. & c. 1. 24 q. 2. tenet gl. in c. ius naturale diſt. 1. ponit Alex. conſ. 135. circa princ. col. 2. uer. pro hoc lib. 1. Dec. conſi 400. uiſo. col. 2 in fi. lib. 3.

Reliquos caſus in quibus licet ſibi ius dicere, uide in Spec. in ti. aduoc. §. 1. uer. q. vult ꝓpria auth. & Bal. in c. 1. § 1. de pac. Conſtan. & Doct. in l. extat. fi. qđ met. cau.

98 Siue ponas exẽplũ de iuriſdictione rõne cãrum limitata: ſi iudex ordinarius, ĩ aliqua ex cauſis ſpecialiter ſed apoſtolicæ in ſignũ ſupremæ dignitatis reſeruatis, iudicaſſet, q̃ plures ſunt: ut notant p ordinẽ in ſumma. Hoſt. in ti. de off. leg. §. q̃d pertinet. col. 2. & gl. in cap. 1. in uer. pertineat de translatio. Epiſ. & in c. ſicut uenire de exceſſib. præl gl. magiſtralis in c. qđ trãslationẽ. de off leg. Bal. in l. 1. C. de iur. aureo. annul. & in l. ſcripta. C. de precib. Imp. off. latisſimè Spec. in ti. de off. leg. §. nunc oſtendendũ. in prin. cũ ſeq. col. Nã cũ tales ſint iuriſdictioni Papæ ſpecialiter a iure reſeruatæ: alius præter ipſum, ſine

99 eius licẽtia ſe intromittere nõ dẽt. Et ſi ſecus facit, ex de

fectu ſuæ poteſtatis inutile eſt ut teret Hoſt.in ſumma, in tit.de ſen.§.quis debeat uer.ratione rei.& glo.in uerb. leg.c.1.de offic.leg. Prout nec ualeret ſtatutum, ſiue pactum ſuper principi reſeruatis:ut inquit Bar. quē cæteri ſequuntur in l. omnes populi,in 3. q 4. quæſtionis principalis,in fi de iuſti.& iu cū ibi adduct. Minus ēt in cauſis hmōi principi reſeruatis partium prorogatio aliquid operatur:ut docet Bal.in d.l.1.C.de iur. aur. annul. & tenuit Ant.de But in c.per uenerabilem. colum. 4 uerſi. 2. actus legitimati, & ibid. Abb.colu 3 & 6. extra qui fil. ſint legit.& idē Anto.in c.P.& G colu. pen. de off. deleg. prout refert & ſequitur Dec.conſi. 557. accuratè. colu. fi. num.12.lib 4 cum ſimi.

In p̄miſsis itaq;,& cōpluribus aliis ſimilibus contingere poterit,ꝙ poteſtas ipſius iudicis ordinarii rōne cauſarū limitetur;& ſi de illis cognouerit, aut ſnīam dixerit quod ſit nullius roboris & momenti: ut audiuiſti &c.

100 Ratione autem ipſorum litigatorum ordinaria iuriſdictio erit incōpetens:puta ſi iudex contra perſonam alterius territorii,uel prouinciæ ſnīam tuliſſet, ex quo præſes prouinciæ in homines prouinciæ ſuæ tm̄ imperium habet, non in extraneos.l. præſes prouinciæ. ff. de offic. præſid.l qui neque. C. qui dare tut. poſ. l.2 C. de offic. præfect urb.ponit Anch.conſi.259. ex uerbis. colu. 1. in prin. Arc. conſi 134. clarisſime. cum conſi. ſeq. dummodo tales,rōne contractus,uel quaſi,ſeu delicti, uel quaſi aut rei,ſeu poſſesſionis de qua ageretur,ipſius forū ſortiti nō fuerint:uel per pactū,aut ſubmisſionē, uel alias tacite,uèl expreſsè in iuriſdictionē ſuā cōſenſiſſet,iuxta no. in l hęres abſens. vbi gl.in uerb.debebit.enumerans modos forū ſortiendi.ff.de iud.& tex.cū gl.& ſcrib.in c.fi. de foro comp.Rot.deci.464 ſi quæritur,in not. latisſimè ꝑ Spec.in tit. de compe.iud.adi §.1.& dicemus infra.

101 Vel cū eſſet iudex ſecularis inter clericos, cōtra quos nulla ſibi penitus cōpetebat iuriſdictio,iudicaſſet:nā ipſi ab huiuſmodi iuriſdictione ēt Iure Diuino penitus ſunt exempti,per tex.in c.ſi Imperator.vbi gl.96. diſt. per Innoc.

noc. Hoſt. Ioan. And. Panor. Feli. & alios, in c. 2. de maior. & obed. ponit Rom. ſing. 414. Sed an poteſt Papa. & Alex. conſil. 8 uidetur. lib. 1. & cõſi. 149. in cau. libr. 6. & Dec. conſi. 150. col. 2. uer. ſed tamen prædictis. vbi dicit hoc etiã procedere in clericis in minoribus ordinibus conſtitutis, & non ſolũ in contentioſa, quinimò ẽt in uoluntaria iuriſdictione: per tex. in clemen. ne Romani. §. porrò. de elect. & in conſi. 241. ſcripſi. lib. 2. vbi cõſuluit iudicẽ ſecularẽ non potuiſſe condemnare in expenſis clericum, qui paſſus fuit ſe condemnari, nũquam oppoſuit de clericatu: quãuis ſi non fuiſſet iudex ſecularis, debuiſſet ipſum condemnare, per c exceptionem. cum ibi no. de exceptio ponit Caſſad. deciſ. 3. in fi. de appel. cũ aliis, de quibus ibi. & in conſi. ult. vbi ẽt in materia noſtra notanter loquitur. Proceſſus itaque & ſententiæ per tales iudices latæ ipſo iure ex defectu poteſtatis illorum nullæ exiſtimantur: vt eſt text. in c. Aduerſus. §. quia verò. de immun. eccl c autem ſi clerici, de iud. c. ſeculares. de fo. compe. in 6. cum aliis. de quibus ſupra diximus. & facit deciſio. 840. utrum ualeat. & 552. obligat in antiq. quæſtio Toloſana 126.

Licet qñq; ex aliquibus rõnalibus cauſis etiã ſæculares iudices de cauſis, & pſonis clericorũ abſq; metu cenſurarũ cognoſcere poſſint: de quibus p gl. in c. principes. 23. q 5 Spec. in ti. de comp. iud adi. §. 1. 2 colum. & latiſſimè Stepha. Aufre. in addit. ad repetitionem. clem. 1. de offi. ord. poſt Boniconcium filium Io. And. & Bernardũ Laurentii, in eorum libellis, quos ſuper hoc ediderunt.

102 Vel ſi eſſet iudex deputatus ad certum genus hominũ, & iudicaſſet in homines non ſui generis. exemplum patet in l. 1. C. de offic. magiſt. mil. & l. 2. C. ſi a non compe. iudic. & l. 1. C de peda. iudic.

103 Et ſicut in Romana curia antiquitus erat auditor cameræ Apoſtolicæ, qui ſolummodo in curiales poteſtatẽ ſuã exercebat, ſecundum Rot. 728. not. quod auditor. in antiq; & Aegid. concluſi. 210. in cauſa. & 508. quod auditor, & 505. in cauſa. cum ſi.

104 Aut ꝙ perſona, contra quã proceſſum fuit, rõne alicuius præcedẽtis adminiſtrationis, uel dignitatis, aut officij quod exercuiſſet, uel exerceret, ſub ſimili iudice conueniri nõ potuiſſet: vt patet exẽplũ in l. ſi C. vbi ſenat. uel clariſ. circa mediũ illius legis, vbi perſonæ illuſtres, de quibus ibi corã alio, quã principe, uel eius ſpecialis delegato cõueniri, aut condemnari non poſſunt, & facit bona deciſ. Afflict. 41. quidam medicus cũ aliis quæ poſt Bal. ponunt Doct. in l. fin. §. vbi autem. C. de cald. tol.

105 Vel prout ſunt ij, qui in aliqua ciuitate legationis munere funguntur, uel qui ob aliquam publicam cauſam in aliquo loco reperiuntur: quibus uolentibus, & petentibus, priuilegiũ iuris reuocãdi donũ, ne ab officio ſuſcepti muneris adducãtur, cõpetit: ut in l. 2. §. legatis, uſque in fin. & l. ſi quis in legatione. l. nõ aliter in eos, cũ quatuor ſeq. legib. ff. de iudi. §. ſi uerò Epiſcopi. vbi glo. in uerb. ſi uero. in auth. de ſan. Epiſ. c. ſi. de fo. compe c. propoſuit. de dila. eſt dec. dominorum 186. no. quòd illi, & Rot. dec. 819. not. ꝙ ſi illi. ubi ponit hoc non procedere in curia Romana, in antiq.

Debent tamen taliter priuilegiati priuilegium ſuum allegare, ſi illo uti uolunt: alias proceſſus non eſſet nullus: ut in d. c. ſi. ibi, quam ſi tunc allegaſſet &c. de fo. compet. & l. ſi quis. ex aliena ff. de iud. l. 2. ff. ſi quis cautio. & caſu quo tunc procederetur, poſſet etiam appellare: vt l. 1. C. de appel. & c. ex parte. eo. tit. cum ſi.

106 Vel pone quod ſententia aut proceſſus eſſent fabricati contra perſonã, non tantum ſuę, quinimo nec alterius uiuentis iudicis iuriſdictioni, & poteſtati ſuppoſitã: puta contra aliquem defunctum, & tunc in rerum natura amplius non exiſtentem: in quo nullus actus concipi, uel ſuſtineri põt per tex. & ibi do. in l. in ſumma. §. fin. ff. de re iudi. l. Paul. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. l. de qua re. §. fi. ff. de iud. tenet deciſ. Neap. ut per Cap. deciſ. 1. colu. 7. nu. 26. Ang. conſil. 223. pro deciſio. colu. 1. Paul. de Caſt. in l. ſi deceſſerit col. 2. ff. qui ſatiſd. cog. etiam quod mors ignoretur, vt ibi. Etiam quod actus ſeu ſententia in

eius fauorem conciperetur: quia nihilominus non ualeret.l.eius qui in prouincia.uer.ꝙ ſi ſtipulator. ff. ſi cert. pet. per quem tex. hoc tenuit ibi Paul. Alex. & Iaſ. ff ſi cert. pet.& Bar. Paul. Alex. in d.l. in ſumma. §. fi.niſi fauor & utilitas Eccleſiæ concurrerent, ſecundum Bal. in l.unic.§. in prin. C. de Cadu. toll. uel niſi procurator ad illam cām conſtitutus ante mortē fuiſſet litem conteſtatus:uel dominus de iudicatū ſoluēdo ſatiſdediſſet, præſente & non contradicente ipſo procuratore: his caſibus ſententia in fauorem, uel contra defectum ferri poterit: dummodo in perſonam procuratoris formetur & conciplatur.l.Nulla & ibi doct.Bal.C. de. procur. l. defunctus. ff.eo.ponit idem Bald.in l. 1. uerſi. quæro mortuo. C. de ſent.& Abb.in c. mandato. 2. colum. de procur. Ioan. Milis,in uerbo,ſententia lata contra definitum & Caſſad.deciſio. 2.nu.2.de appella.

107 Ratione loci poteſtas iudicis ordinarii limitabitur,& incompetens eſſe poterit, ſi extra territoriū ſuum conſtitutus ſententiam tulerit; quia cum iuriſdictio inhæreat perſonæ loco duntaxat, id eſt territorio exiſtenti: quandocunque extra territorium iudex fuerit, habebitur pro priuato ut l. 3. de offic. præſi. & l. obſeruare. §. ingreſſus ff. de offic. procon. ideo ſibi extra territorium iuſdicenti impunè poterit non pareri l.fi.ff.de iuriſ. om. iudic. l. Duum uirum. C. de decurio. lib. 10. cap. ut animarum.in fi.de conſti.lib.6. c.pen. de offi. uica quoniam (ut dixi)tunc priuatus eſt,ut in d. l. 3. ff. de offic. præſi. & not.in l ſi pupillus.§.territorium.de uerb. ſign. & in l. 1. § initio.& l.fi.ff.de offic.præfec.urb.

128 Idem ſi fuiſſet in territorio,ſed in loco exēpto.c.cum epiſcopus. ubi glo.in uerb. non exempt. de offic. ord. in 6.ubi Dominic. in 4. not. dicit locum exemptum intra dioceſ.quoad iuriſdictionē per ordinariū exercendum loco extra territorium æquiparari. & idē uoluerunt Ioan. And.& Dominic.in c.ſecundo de conſti. eo. lib. dicentes ſtatutū Epiſcopi non ligare delinquentem extra dioceſim, ſeu in illa, ſed in loco exempto conſtitutū, idem

tenet idem Dominic.in c 1.§.ſi de priuil.lib. 6.alle. gloſ. in clem. 1.in verb.aut aliqua, de foro comp. prout refert & ſequitur Iaſ.in l.ſi.ff.de iuſti.& iure.

109 Idcirco ſi iudex ſecularis in Eccleſia in territorio ſuo exiſtente ſnīam protuliſſet,non valeret.c.decet.§ omnes ordinarij de immu.eccle.in 6. vbi gl.quam valde extollit Abb.in qua fronte. in 1.no. de appel.& facit text.in c. 1. de immu. eccleſ. dummodo ſententia ſeu actus nõ foret actus pius, puta datio tutoris, quia tunc ſuſtineretur: vt conſuluit Signo.de Homod.conſil.32. datus eſt Curator aliàs 86.ſui vltimam impreſſionem.& Ang.Peruſi.in l.iuſiurandum & ad pecunias. §.ſi de qualitate. ff. de iureiu. quos referendo ſequitur Iaſ.in l.1.§.1.col.1. ff. de ferijs. Si verò iudex foret eccleſiaſticus,utiq; geſta valerent,per tex.in d.c.decet.§.ſi.& tenet Abb.in d.c.qua fronte.& per eundem in c ſi. nu.18.de ferijs.& Bal.in l.nemo martyres. C. de ſacroſ. eccleſ. Præmiſſa intelligas de actibus cõtẽtioſis, non uoluntarijs.nã tales iudex ordinarius extra territorium exiſtens explicare poterit: ut puta manumittere beneficia ſeu priuilegia conferre, preſentatos inſtituere & ſimilia:ut uolunt Doct.in l.2.ff.de offic. pro conſ. & leg. Et Canoniſtæ in c. Nouit. de offic.leg. reaſſumpſit Boeri. deciſio. 30. ubi plura alleg. & Rot. ut per Biſſignet.deciſio.fin.de offic.uicar.

110 Siue quod iudex extra locũ maiorũ,ubi ius reddi conſueuerat,ius dixerit: q̃a tunc uř id, quod geſtũ eſt extra locũ illũ,nõ ualere l.cum ſnīam.C.de ſent. l. ſi. ubi pleniſſimè ſcrib.de iuſt. & iur. Nã qñ iudex ordinarius habet locum certũ,aut ſolitũ & antiquum, in eo ius dice-

111 re debet:& ſi non habuerit,illum in qualibet ſui territorij parte:dummodo locus ſit honeſtus, & partibus tutus deputare poteſt c.nouit. de offic.deleg.c cum Epiſcopus de offic.ord.in 6.iuncta.l.ſi cum dies.§. arbiter. ff. de arbit.Et ubi cœptum fuerit iudicium, ibi finiri debebit. l. ubi cœptũ.ff.de iudi.niſi ex aliqua rõnabili cauſa ſe ad alium locum transferre iudicanti uiſum fuerit: quo caſu poterit locum ſolitum mutare: ut dicit Alb. de Roſ.

in d.

in d.l. cum ſententiam. & in l.1.C.de ſent.ex breuic.recit Spec.in tit.de ſent. §. iuſta in uerbo, quid ſi pronunciat in alteta turri, & uidetur tex. in d.c. Cum epiſcopus. ubi Pet.de Anch. & Gem. dixerunt locum maiorum in iudice ordinario eſſe omnem locum exiſtentem intra territorium: ſi modo contraria conſuetudo non obſtet: ut per glo.in authē.de teſt. in uerb. apud eundem. in §. multæ.de quo latius dicemus infra.

112 Ratione temporis iudex ordinarius incompetens eſſe poterit, ac ſua iuriſdictio limitata: ut puta quod iudex ſententiam dixiſſet tempore quo iam finierat magiſtratus quaſi anno iam decurſo iuxta tex. in l. pars literarum.ff.de iud.& l.Publius in prin.ff.de cond.& demon.

Eo namqne tempore quo priuatus eſt, quicquam facere non poteſt l.eum qui.ff. de iuriſd. om. iud. & arg. l. ſi cui. §. tandiu. ff. ex quib. cau. maior. & l. 1. in fin. C. de arbitr. l. ſi cum dies. § ſi intra diem. l. non diſtinguemus. §. dic. ff. eod. titu. ponit Anchar. conſil. 406.prout, circa fin.

Veruntamen ſi fuerit rector, aut præſes unius prouinciæ, etiam ꝙ tempus officio ſuo præſtitutum præterierit: ne tamen prouincia ſine iudice relinquatur, ſed adſit per quē negotia prouincialium expediri poſſint: & ſi tempus officij finitum ſit: non tamen dicitur finitum officium donec eius ſucceſſor aduenerit: & ipſe de aduentu huiuſmodi certificatus ſit, iuxta text.in l. obſeruare § antequam, de offic.proconſ.

113 Nam per duos dies antequam ſucceſſore ingrediatur prouinciam, uetus magiſtratus ius dicere poteſt, per text. in authen. de adminiſtratio. §. fin. & l. meminiſſe de offici proconſul. & l. unic. ff. de offic. præfect. Auguſt. Quinimo ab eo geſta indifferenter antequam ſciat ſucceſſorem adueniſſe, rata habebuntur. l. ſi forte, ff de offic. præſid. & uidetur tex. in l. unica. §. adminiſtrationem.C. ut omnes iudici, tam ciuil. quam criminal. per quem tex. ita dicit Guid. Papa quæſt. 501. Vacante ponunt ſcrib. in l. cum qui. & aliquid per eli. in

cap.conſuluit.colum.3. uerſic. gloſ. in uerb. exequi, de offic.delega.& facit text.in l. uenditor. §. fin. ubi glo. ff. de iudic.ponens quod iudices a primo præſide dati durabunt etiam in tempus ſucceſſoris, & poterunt ad cauſas coram ipſis cœptas expediendum, ab eodem ſucceſſore cogi. unde etiam gloſ. in 5. electio. l. ex eo. ff. de nulli teſt.

114 Vel pone quòd iudex ſententiam tulerit, tempore quo non erat amplius iudex: eo quia ſemel in cauſa illa ſententiam tulerat, & quaſi functus officio ſuo deſiderat eſſe iudex; nam ubi iudex ſiue ordinarius, ſiue delegatus, ſeu arbiter rite, & rectè procedentes, ſemel diſſinitiuè uel etiam ſuper incompetentiam, aut alio modo uim diffinitiuæ habent, uel propter quod deſinat eius officium, condemnando, uel abſoluendo, aut quicquam aliud ſtatuendo, uel declarando. ſententiam dixerit. incontinenti, habita huiuſmodi ſententia pro abſoluta, eius poteſtas expirat, ac officium & authoritas ceſſant ideoque nec ſententiam prius dictam reuocare, corrigere, uel ſub quouis etiam erroris prætextu, emendare regulariter poterit: ut de ordinario eſt tex. in l. iudex poſtea quam & l. quod ſufficit. & l. acta. §. de amplianda. & l. cum quærebatur. ff de re iud. l. 1. §. fin. ff. de qõ. l. diui fratres. l. moris. §. iſte. ff. de pœn. & l. poſt. ſententiam C. de ſenten. l. 2. C. de ſent. ex breui. recit. & l. 1. C. ſenten. reſcin. non poſſe. cum ſimi.

De arbitro ex tex. in l. dicere, cum duabus ſeq. legib. ff. de arbit. De iudice delegato habetur in c. in literis, c. ſignificantibus. c. cum ſuper. c. uenerabili. in fi. de offic deleg. c. Iudex ab Apoſtolica. in fi. eo. ti. lib. 6.

Quæ tamen fallunt in principe, qui poſt ſententiam quantumcunque diffinitiuam remanet iudex, & quicquid faciendum putauerit, facere poteſt, ut l. 1. §. fin. ff. de quæſtio. & d. l. moris & l. diui. fratres. Fallit etiam in ordinario, qui nulliter proceſſit, & ſententiam dixit: nam illa ueluti nulla poſt habita de nouo cognoſcere poterit. l. 1. in fin. C. de ſenten. l. accuſatoribus. C. de accuſ. l. ſi.

præ-

ſeſ.C.quem.& quan.uel ſi coram eo aduerſus ſententiam per eum dictam reſtitutio in integrum peteretur: ut l.in cauſa.§.fi.ff.de minor.

Fallit etiã in arbitro & delegato, qui formam mandatĩ & compromiſsi non ſeruarunt: quo caſu nõ uidentur officio ſuo functi l.dicere.in fi.ff.de arb.& alias dixi.

Reliquos caſus in quibus poſt ſententiam iudex retineat poteſtatem immutandi, declarandi, interpretandi reuocandi, uel diffinitiuè ſeu interlocutoriè pronunciandi ultra doctores.in locis ſuprà adductis. uide Hoſtien. in ſumma.in tit.de ſent.§ quot ſunt eius ſpecies. col. 2. in fin.& in §.qualis in prin.& glo.in d.l. 1. C. ſenten. reſcin.non poſſ.Guiliel de Cun.in l.quia arbiter.ff.de arb. ubi dicit quod recitata ſententia incontinenti deſinit eſſe iudex, præterquam in acceſſorijs, ut putà expenſarum: per l. Paulus. de iudic. cum pluribus adductis per Alexand.conſi.90 ferè omnis. lib.1.& conſi.180. lib tertio. Deci. conſi. 43. col. 2. num. 3. latiſsime ponit regulam, & Fallentias in huiuſmodi materia. Felin. in c. qualiter & quando. el 1.extra de accuſat. col. 4. ubi doctè & copiosè (eius more ſolito) diſſerit. poſt Imol. Roman. Alex. & alios in l. quo iusſit. ff. de re iudic. & in l. iudex, poſtea quam eodem titul. latè etiam ponit Vital. in tract. clauſ.ſuper clauſula, non errore ducti, in 6. ſed an iudex, & Anto. Capic. in dec. Nea. dec. 1. colum. 6. uerſ. 3.uideamus.

11 Poteſt etiam exemplum ponere, ſi iudex ſententiã tuliſſet inſtãtia perempta, uidelicet poſt terminum a l.cõi, ſiue ſtatuto, aut reſcripto ipſi ius dicenti, ac ſuæ iuriſdictionis præfixum. Nam tu ſcis ꝙ de iure communi, ne lites fiant immortales, generaliter ſtatutum eſſe quaſcunque cauſas, criminales uidelicet intra bienniũ, & ciuiles intra triennium, a die litis conteſtatæ numerandos, terminari debere.l.properandum.in priu. C. de Iud. & tot. tit.ut infr.cer.tẽp. cri. q.terminẽ. & dicto termino decurſo, inſtãtia dicitur perempta: & pereunt omnia in ſimul acta litis ordinaria, remanentibus deciſorijs.iuxta l. 2. cũ

ibi not. ff. iud. ſol. cum aliis, de quib. per Alex. conſ. 58. uiſa. lib. 2. & conſi. 309. in cauſa poſt prin. lib. 7.

Vnde termino huiuſmodi inſtantiæ effluxio, ſi fertur ſententia, ex ipſo iure nulla: aut communiter not. Doct. in d. l. properandum, in prin. & de communi opinione at teſtatur Iaſ. in §. rurſus. uerſi. quid autem ſi reſtitutio fuerit conteſt. Inſti. de actio. Idem atteſtatur Pau. de Caſt. conſi. 174 ut dicẽdum col. 5. uerſi. ult. in 1. parte. & Fel. in c. de cauſis, col. fi. uerſi. concluſio ſit. ubi dicit iſtam concluſionem ibidem Doct omnes tenere, de off. deleg. & ponit Alex. conſi 136. in cau. in prin. cum conſi. ſeq. in prin. lib. & conſi. 166. in cauſa, in prin. lib. 6.

Quod procedit etiam ſi inſtãtia huiuſmodi foret per ſtatutum, uel etiam legem communem diminuta & abbreuiata: prout eſt in cauſa appellationis, pro qua expedienda datur annus, & ex cauſa biennium: ut in c. Rom. de appel. & in cle. ſicut, eo. tit. & auth. ei qui. C. de temp. appel. quo tempore fatali decurſo inſtantia huiuſmodi cauſæ perimitur: & ſententia ex poſt ſuper negotio principali lata, eſt ipſo iure nulla. cle. pen. de app. tenet Rot. dec. 604. dic ꝙ ſi appellatio in antiq. & Alex. conſil 64. uiſo. lib. 6. & conſi. 59. col. 4 lib. 4. & conſil. 79. in princ. lib. 7. de quo tamen uidetur dubitaſſe Aegi. concl. 207. auditor. ſed ipſe loquitur in diuerſis terminis. & ꝙ ſententia in caſu noſtro, ſit nulla, ex defectu poteſtatis, uidetur eſſe ex eo, ꝙ inſtantia cenſetur cauſæ & iuriſdictioni præfixa: ut ſentit Bal. in d. l. properandum. in 2. col. Et ꝓpterea conſueuit adhiberi cautela, ne inſtantia effugiat: ut acta exhibeantur coram iudice appellationi: & illis exhibitis idem iudex interpelletur pro expeditione: nam facta ſimili proteſtatione iudex quaſi negligens cõſtituitur, & in præiudicium partis tempus non currit: ut in auth. Item ſi. C de temp. ap. & ponit Pau. de Caſt. conſi. 184 uidetur. col. fi li. 1 & Alex. conſi. 64. uiſo proceſſu. col. 1. in 1. parte. & conſi. 69. in cauſa. col. fi. & conſi. 200. uiſo in fi. lib. 7. dec. Neap. l. Iudices. col. 3 & idem Alex. conſi. 164. uiſo proceſſu. col. fi. lib. 2. & clarius conſi. 14.

uiſo

uiſo proceſſu col.1.lib.6.uel ſi currit,actor nihilominus erit reſtituẽdus aduerſus lapſum huiuſmodi: ut communiter tenent Doctores ſecundum Abb. in c. uenerabilis col. 4. in prin. de iud. quem etiam ad hoc retulit & ſequutus eſt Alex. conſi. 42. in cauſa. col.3. uerſi. & an reſcriptum lib. 3. & uide eundem conſi. 72. uidetur. in princ. eodem lib. & Dec. conſi. 677. uiſis. & melius. conſi. 356. in cauſa. & Bal. in l. fi §. illud. C. de temp. app. quod procedit (ut dixi) in cauſa appellationis, non autem in prima inſtantia. in qua tempus indiſtinctè currit: ut declarat Millis in uerb. inſtantia cauſæ. & deciſ. Neap. ut per Cap. dec. 11. col. fi. ubi uide. Itẽ ſecùs foret, parte de ſua diligentia non proteſtante neque inſtanter iudicem pro expeditione interpellante: quia tunc iudex non præſumeretur in aliqua negligẽtia & tempus curriſſet: ut probatur in l. ſi quando ibi per eum ſteterit &c. C. de teſtibus & in l. quibus diebus in prin. ff. de cond. & demon. ponit Bar. in l. damni. §. Sabini. de damno infe. & in d. l. properandum. § ſin autem utraque. poſt. gl. in uerſi. prope. & in c. cupientes: in §. ꝙ ſi. & ibi Imol. de elec. in 6. & Fel. in c. licet cauſam. col. 15. uerſi. Item non ſufficeret. de proba. & faciunt ea quæ ponit Alex. conſi. 19. uiſo. col. 2. l. 1. & melius in conſi. 114 uiſa. col. 2. lib. 5. an autem ſufficiat unica interpellatio pro cauſæ expeditione: uel potius requiratur trina, ponit Paris in tract. ſyn. in uerſi. inſtantia. uerſi. dicit conſtitutio, in fi. ubi concludit ꝙ ſufficit una interpellatio, quando non reſtat aliud quam pronunciare: ſecus ſi adhuc cauſa non eſſet inſtructa, neque in calculo ferendæ ſententiæ: quia tunc non uideretur ſtare per iudicem, ut ibi per eum. & Felin. in c. ex literis col. 6. uerſi. fallit. 7. de conſt. & Panor. in c. ex parte. in ult no. & ibi Dec. de ap. & Tho. grã. §. 54. in Chriſti. n. 8. ubi de trina interpellatione ponunt cum ſi.

Et quoniam inſtantia huiuſmodi à iure cõmuni præfixa, hodie communiter per ſtatuta terrarum, ac conſtitutiones locales alteratur: ad cognoſcendum nunquid ſententia dictis terminis, & inſtantijs affluxis lata ſit nul-

la,erit diligenter ad uerba hmôi conſtitutionum,ſeu ſtatutorum,aut reſcriptorum conſiderandum.

118 In primis nãque ſi fuerit iudex delegatus, ſiue iudici dirigantur uerba,ſiue iuriſdictioni, cauſæ, uel partibus, quãdocunque(tranſactu termino,intra quem cã deciden da fuerat)ſnĩam proferat,erit indiſtinctè ipſo iure nulla: cum mandatum iuriſdictionale per lapſum tp̃is expirauerit:ut l.2.§.ſi iudex. ff. de iud. c. in cau. de offi. dele. & loquens de arbitris,eſt tex.in d l.1. C. de arb. & l. non diſtinguemus.§.2.& l.ſi cum dies. ff. eo: ti. niſi terminus & inſtantia aliter per partes prorogata fuerit: nam poſſunt illã uſque ad terminos inſtantiæ iuris cõis prorogare,nõ ultra,ut d.c.in cau. & tenet doct. in d l. properandũ. ubi alios Iaſ.ſuper quinto notabili declarat.

119 Si uero fuerit iudex ordinarius,puta magiſtratus municipalis tunc ſi tẽpus p̃figitur cauſæ & inſtãtiæ, ꝓut eſt qñ ſtatuitur, ꝙ quęlibet cauſa intra centum tẽpus expediri debeat:uel quod aliquod(puta triginta)dies inſtantia cauſæ perẽpta cenſeatur: ut fit in d.l properandum. & in rubr.ut intra cert.temp.&c.

120 Et in dubio hoc ſemper p̃ſumere debemus: uidelicet ꝙ tempus cauſæ & inſtantiæ p̃fixum intelligitur,ad effectum uti mortalitati litium obuietur: ut declarat Bal. in d.l.fi.C.ut intra cert.temp & l. obſeruate. §. proficiſci.3. q.ff.de proconſ.& l.ſeq.Rot.dec 9.nu.4.de app. per Caſſad.& pro concluſione ponit Feli.in c. uenerabilis. col. 6.uerſi.ſecunda concluſio.de Iud.

Iſto igitur caſu ſi decurſa inſtantia.ſnĩa lata fuerit,erit ipſo iure nulla.& ita loquitur Bal.in d.l properandum.in prin.col.2.uerſi.4. ubi dicit.qđ hæc opinio communiter approbatur:& eſt in frequẽti uſu:his etiam terminis loq̃tur Paul.de Caſt.d conſi. 184. col. 2. ubi dicit quod hęc fuit opi.Richar.Malum quæ eſt uerior & communior, in prima parte:& eam tenet Alex. conſi. 82. uiſo proceſſu,in prin.lib 3.& Ro.ſing.738.poſt lapſum.& dec.Nea. 283.diu.col 2.& Abb.poſt alios. in c. penul. col. pen. in uerb.de iure.de iud.ubi etiã dicit iſtud dictum eſſe com-

munius,

munis, & idem atteſtatur d. Socy. ibi. in 15. art: principali, ad quem in materia inſtantiæ ſemper recurras: quia ponit & illam examinat ibi per articulos 32. principales. & melius quam alibi.

Idem foret etiam ſi uerba dirigerentur iudici & iuriſdictioni, ſeu officio eius ſimul, ut puta ſtatuendo quod iudex deberet intra certum terminum cauſam expedire: & termino hmõi decurſo, nequiret ſe ulterius intromittere. Aut ꝙ ſuper debito cognoſcere non poſſit, niſi vſq; ad annos decem, & alias iuxta terminos quęſtionis poſitę per Bart. in l. omnes populi. in 2. q. prin. de iuſt. & iur. & Alex. conſi. 138. Lancello. colu. 2. lib. 3. his nanque caſibus tempus cõſtitutum diligenter obſeruare conuenit: ut inquit tex. in l. ſcire oportet. § multum. & § conſequens. ubi hoc not. doc. ff. de excuſ. tut. quia termino hmõi elapſo expirat eius poteſtas. arg. d. l. 2. § ſi iudex. de iud. & c. in cauſis. & tenet Bal. in aut. clericus. col. 2. uerſi. ſed iuxta hoc quæritur. de Epiſc & cle. cũ aliis ad hoc congeſtis per Ale. conſ. 137 in cauſa poſt prin. lib. 2. & facit etiã id quod ponit conſ. 84 conſideratis. col. fi. in fi. lib. 4.

Si aũt uerba ſolum iudici dirigerentur, foret aduertendũ quibus uerbis ſtatuẽtes uſi fuerint: Nam ſi dixiſſent ꝙ iudex nõ poſſit certo termino decurſo, aliquid facere, idẽ dicendum uideretur ex quo per illud uerbũ nõ poſſit, ne
121 gatiue poſitũ, tollitur oĩs potẽtia, ſecundum gl. ord. in c. 1. in uerb. non põt. extra de reg. iu & de quo per doctores in l. Gallus, in prin. de libe. & poſthum. vbi Iaſ. dicit gl. illam communiter approbari. & in l. ſtipulatio iſta. § alteri. ff. de uerb ob. & gl. illam uocat ordinariam Panor. in c. ſi quis contra de foro com. & alias dixi. & in præmiſſis ui de Ancha, cõſ. 171. de titulis, col fi. & Cor. conſ. 126. multum col. 2. vbi dicit negatio propoſita uerbo potes. reddit actum nullum ipſo Iure. lib. 1.

122 Sed ſi ſimpliciter ſtatuẽtes dixiſſent, iudex nũ faciat, nõ ſe intromittat, nõ cognoſcat, uel ꝑ ſimilia uerba ſimpliciter prohibitoria: ſi ſtatuẽtes ipſi ulterius nõ ꝓceſſiſſet, idẽ putarẽ, uidelicet ſententiã cõtra, huiuſmodi prohibitio-

hibitionem latam,ipſo iure nullam,ſte: regul. l. non dubium.C.de leg. & l. Iubemus.§ ſanè.el 1. de ſacroſ. eccl. & c.quæ contra ius.de reg. iur.cap imperiali.25. q 3.eſt gl. in uerſi.inhibētes.in cle.1.de iure patr. quam reputat ſingularem Panor. in c.ex parte.in fi.de cōſti. & hoc medio arguendi utitur Alexan.conſi. 77. uiſis dubitationibus,in princ.libr.3. & conſil.81.Ponderatis.num.4.libro 2.& Dec.conſi.84.in prin.lib.1.& conſilio.494.colu.pen. & fi.& 599.col. 3. & 502.in prin. etiam in iſtis terminis loquitur Pau.de Caſt conſi.184.col.1.uerſi.5. & ult.libr. 1.& Anch.conſi.271 de tit.col.fi uerſi.conſtat enim nam ꝙ ſimilis iudex talia faceret,nō fuit ſibi data, imo expreſſe prohibita omnis poteſtas: ideo ex defectu poteſtatis ſententia ſua corruet,etiam ꝙ partes conſentirent: quia ꝙ perempta inſtantia, non ſit perempta,partes,& iudex facere non poſſunt:ut in terminis inquit Alex.conſ.802 uiſo proceſſu in prin.lib.3. Sed ſi uerba iudici directa eſſent.inſtructoria,& quaſi officii ſui excitatoria, ut puta Iudex expediat,ſiue quando fuiſſent prohibitoria & ſtatuentes(vlterius procedendo) pœnam ipſi iudici contra facienti adieciſſent,ſententia tunc, ſeu actus, in contrarium facti,ualerent,etiam dictis ſtatutis ſeu terminis dicurſus: licet iudex pœnam incurrere: ut inquit Paul. de Caſtr.in d.conſi. 184.in 2.colu. in prin. ubi aſſerit iſtam eſſe communem opi.legiſta in d.l.properandum. & ponit Alex.conſi.72.colu fi.uer.2.rn̄deo.lib.6. & conſil. 14. in fi.eo.lib.& conſi.24.inſpecto.col.1.lib.4. & Dec. conſ. 500.iuridicā.col.2.uerſi.non obſtant.lib. 4. & uide Paridem in tract.Sind.in uerſi. inſtantia, cum ſeq. uerſic. vbi plura. quamuis confusè, & inordinate, ſuo more ſolito, poſuit.tenet oēs Doct.in d.c. de cauſis. prout aſſerit ibi Feli.col.4 uerſ. limita primò.de offi. deleg.

124 Actus namque contra legem pœnalem factus non eſt nullus,ſecundū Bal.in l. ait prætor §.1. ff.de dam. infect. ponit Abb.& Feli. poſt alios col. 5. in uerb. limita 1. in c. uenerabilis.de iud. & in d.c.in cauſis, de off deleg. Et tenet Abb.in c.ueritatis.col.11. in uerbo. non obſtante.

extra

extra de dolo & cont.& gl. in c. 1. in uerb. cauſam in fi. de ſent. excom. in 6. Aduertas tamen quia d. Socy. in d. c. 1. art. 12. principali diſputando materiam aſſerit ꝙ communis opinio ſimpliciter tenet, ꝙ per lapſum temporis ſtatuti ipſi iudici, non poterat inſtantia: & per conſeques ꝙ acta ex poſt (dummodo ſit intra tempus inſtantiæ iuris communis per ipſum facta, indiſtinctè ualeant. Sed ego intelligo communem opinionem ut ſupra.

Si autem terminis præfigeretur partibus litigantibus, uel illorum actioni & iudex extra illum terminum pronunciaret, ſententia non conſueuit eſſe nulla: prout præmiſſa diſtinguendo uidetur tenere Bar. in d. l. properandum. poſt Iaco. Büt. & Oldr. quem doctrinam Iaſ. ibi aſſerit, quam cęteri omnes ſequuntur: prout illam ſequuntur etiam Canoniſtę in d. c pen. ubi Abb. colum. 6. in d. c. in cauſis de off. deleg. & ad iſtud dictum ultimũ uide Parid. in loco de quo ſupra. ubi dicit quod ſtāte ſtatuto, ꝙ ſi quis intra terminum octo dierum non dederit petitionẽ, ulterius non audiatur; ſi iudex cõſtito ſibi de lapſu 8. dierũ proceſſerit, ꝓceſſus eſt nullus: ſecus ſi ignorauerit lapſum temporis: quia tunc proceſſus eſt ualidus: & proptereà quod iſtud debet in actis opponi. & allegat Bar. in l. abſente. de cenſi. quæ lex non reperitur in lib. meo. & in l. 1. §. accuſationẽ. uerſi. circa legem iſtā. ſi. ad Turpil. & Bald. in l. non dubium. in fi. de leg. & l. 1. ff. de in ius uoc. & Rom. conſi. 15. cum aliis. de quibus ibi.

125 *Et quandocunque perempta fuerit inſtantia*, iudex etiam parte non opponente debet in cauſa ſuperſedere: ut docet Alex. in conſil. 9. uertitur lis. in prin. libr. 5. per not. in l. 1. C. ut quæ deſunt aduo.

126 *Inſuper aduertas quia* inſtantia legis properandum, de iure Cano. non procedit: ut inquit Hoſt. in ſumma de iud. §. quæ ſunt. col. 4 ideò cā in prima inſtantia quandocũque, abſq; aliqua termini præfixione, cognoſci poterit, per tex. in d. c. pe. ubi d. Abb. in 2. col. in uerb. prima eſt, per illũ tex. Aſſerit a Doctor. moder. cõiter ita teneri & ſeq. Rot. 411. ſi lite pendente. in no. quæ dicit li-

tem

tem non finiri per ſnīam, ſecundum Rot. de quo ponit d.Gome.ſuper reg de annal.q.44. & Caſſa.dec.5. num.4. ut lit. pen. & uerè communis eſt opinio,de qua atteſtatur Fel.in d.c.in cauſis.in prin. de off.dele.& Iaſ. in d.l. Properandum.in prin.col.pe.in fi. An autem eadem lex procedat in cauſis ſummariis & executis, in quibus non con teſtatur lis uide Alex.in conſi 50.uiſis.colu.2. & 3. lib.2. & conſi.131.c.in cauſa,in fi.lib.6.

127 Intellige inſuper ꝙ perempta inſtantia iudex nō poſſit iudicare,uidelicet in negotio principali condemnando,uel abſoluendo:ſed bene inſtantiam peremptam, uel ſe non iudicem, ſeu reum conuentum ab obſeruatione iudicij abſoluendum, ꝙ actorem in expēſis fore cōdemnandum declarare poterit:per l.fi.C.ſi intra cert. tēp. l. ſi præſes quaſi deſertam.& ibi gl.C.quom. & quan. Inn. in c.fi.de iureiuran.Alex.in conſ.137.in prin.& 136. in prin. lib.2.& conſi.39. uertitur lis. in princ. lib 5. Rom. ſing. 788.Dec.conſ.34.in fi.lib.1. & tenet Rot. dec.98. licet. in nou. abſque alia deſuper ſpeciali commisſione, etiam ꝙ foret iudex delegatus; cum hoc ſit quoddam incidentes in cauſa,ut tenet.Rot dec.153. auditor. in no. & 692. qualiter. in antiq. & Aegi.conclu.22. & concl. 28. iudex licet ex ſtylo palatij inter dominos conſueuerit. etiam ſuper hoc requiri ſpecialis commiſſio,ex quo ipſi ſtrictiorem quam alii delegati habent iuriſdictionem: vt ꝑ Ro. 599.licet iudex & 818.ſciendum eſt, in antiq. Nota etiā ꝙ tempus inſtātiæ huiuſmodi ſiue de iure communi ſit, ſiue ex forma ſtatutorū, licet à iudice, ſeu partibus poſſit ſuſpendi,prorogari tamen non poteſt: ut tenent Doctores in d l properandum. & ponit Alex. conſil. 24. inſpecto.col.2.in fi.lib.4.ubi latè ponit.& conſil. 64. circa. col.2. eo.lib.& Pariſ. de put. in tract. de ſynd. in §. reſtat unum aliud in prin. vbi hoc dicit procedere etiam ꝙ talis prorogatio eſſet facta cum iuramento partium: quia iuramentum non firmat actum contra publicam utilitatem. Talis igitur prorogatio ſolummodo per principem fieri poteſt qui inſuflat ſpiritum uitæ, & iliā quaſi Deus

terre-

terreſtris uiuificat:ut dicit Angel. in l. 2. C. de temp. ap. quem retulit & ſecuta eſt deciſ. Neap. ut per Cap. deciſ. 165. in cauſa domini. & in curia quotidie experimur. Id etiam tenent Canoniſtę in c. ex rõne ubi Abb. colu. 3. in prin. & Fel. col. 1. uer. 2. dum firmat Abb. extra de appel. & Alex. conſil. 137. in cau. col 2 lib. 2. Et in præmiſſis ui de Boer. in hac materia, utiliter loquentem deciſ 248. colu 6. cum ſeq ubi inter alia ponit nunquid reparatio inſtantiæ fiat ipſo iure, uel ope reſtitutionis, & qñ inſtantia hmôi perempta a principe reparari debeat: & tunc quis teneatur ad expenſas retardati proceſſus, ibi uide.

128 Vel pone exemplum de iuriſdictione ratione tp:s limitata: ſi iudex tempore, quo iuriſdictio & poteſtas ipſius erat a iure, uel ab homine ſuſpenſa, ſentẽtiam tuliſſet: nã geſta per iudicem ſuſpenſam iuriſdictionẽ habentẽ, ſunt ipſo iure nulla, per tex in c. quia diuerſitatẽ. de conceſ. p̃ben. eſt gl. in c. præſenti in uerb. ad cautelam, de ſenten. excom. in 6. & hoc probat Aegi. conclu. 623. proceſſus, Et tenet Rot. deciſ. 560. iudici delegato. in antiq.

129 Ratione aũt tẽporis ſuſpenditur iuriſdictio: & exercitiũ illius impeditur puta ob ſuperueniẽtiam feriarum: ſiue feriæ fuerint indictæ in honorẽ Dei, & ſanctorũ: de quibus in l. oẽs. & l. fi. C. de feriis & c. fi. eo. ti. ſiue repentinæ. i. ob res publicas proſpere geſtas, aut aliã publicã gratulationẽ. ab ipſo principe indictæ: ut in l. a nullo. C. eo. l. ſed & ſi §. ſi fortè ff ex quib. cau. maio. quæ feriæ repentinæ primis adæquantur: cum ius publicũ & diuinum

130 pari paſſu ambulent: ideo ſicuti feriis in honorem Dei indictis, partes tacitè nec expreſsè renunciare poſſunt; ita nec repentinis; ut uoluit Spec in titu. de fer. §. fin. in prin. poſt glo. in uerb. ob neceſſitatem in fi. in cle. ſæpe. de uerb. ſig. tenent Alber. Bal. Ang. Paul. & Iaſon. in l. 1. in prin. ff. de feriis. & idem Bal. in l. ſi feriatis. ff. eo. & Alex. in l. 1. §. nunciat. col. 8. de noui. ope. nuncia.

Licet ſecus ſit in feriis a lege, uel ſtatuto ad utilitatem hoĩum indictis, put ſunt ferię meſſium, & uindemiarum: quia illis tacitè & expreſse renunciari põt: ut patet i. l. in

ff eo.& ponit utrũque Alex.conſi.36.uiſo.colu 3. libr. 2. Cum igitur tempore iſto feriatũ, exercitium iuriſdictionis ſit ſuſpenſum & iudicis officium conquieſcat: ut ponit Anch conſ.201.prętermittẽdũ,colu.2 circa medium, quicquid in cauſis nõ excẽptis factũ fuerit,ex defectu ſuæ poteſtatis nõ ualebit:ut eſt Dec.Bal.in l. cũ anteà, colu. pen.uerſ.ulterius ſciendũ eſt.C.de arb. & idẽ ſentit in d. l.ſi ferialis.& gl.in d.l.1.in prin.ſuper uerbo infirmabitur ubi Alex.& alij ſi eo.& in d.c.ſi.& illud dictũ Bal declarat Fel.in c.ſignificaſti.col.3.uer.tene mẽti.de for. comp.

131 Et non modo ſententia ferri,quinimo nec illius executio tẽpore in honorẽ Dei feriato,fieri poterit, ſecundum communem doctorum ſentẽtiã: de qua atteſtatur Alex. conſi.53.quæritur.col.2.lib. 5. prout tenet conſulendo Sig.de Homod.conſi.54 cum quæritur.ubi uide.

Licet ſecus in feriis ad utilitatem hominũ indictis, ut ibi,& in c.ſi.vbi gl.ſi.extra de iudi. & latius per eundem Alex.conſil.130. in cau.colu.1.& 2.lib.4.cũ ſimi.de quibus ponit Gui.Pap.215. an executio.ubi uide.

133 Siue(exemplum ponas) quod ſententia fuiſſet lata tẽpore noctis,qñ iudicium debet cõquieſcere: cum in tenebris exercendum non ſit c. conſuluit.de offic. dele. Nã magiſtratibus tẽporibus ueſpertinis in publicum eſſe, non conuenit l.2 § deinde cum eſſet. ff. de orig. iur. Sed cauſas audientes matutino,mox meridie.& demũ ueſpere.i.ante noctẽ,ſedere debẽt.§.ſedebunt. in auth. de iudi. Igitur ſnĩa de nocte,quaſi extra tẽpus a lege ſtatutum & quando poteſtas iudicis ſuſpenſa uidetur lata,non ualebit,ſcdm cõem ſcribentium authoritatem , prout tenuit gl. Bar. Bal Ang. Paul.Alex.& Iaſ.qui dicit hãc eſſe opinionem cõem in l. non minorem. C.de tranſactio. & in l.more. ubi gl.& alii.ff.de ſer. & Ang. in §.omnes. ubi glo.magna. in uerb.tribui.in ſi.Inſti. de uerb. oblig. qui etiam aſſerit opinionẽ Bar. ſuperius relatam ſeruandam:& ꝙ recedens ab ipſa litem ſuam faceret. & ita conſuluit Sig.de Hom. conſi. 52. quęritur an ſententia ubi etiam de communi atteſtatur.

Con-

Contrariã tamẽ ſniam tenuit Hoſt. in ſumma de ind. §. qualiter. vbi dicit opinionẽ, de qua ſupra, non eſſe ab uſu receptã, maximè in Rom. cu. in qua ipſe contrarium obſeruari ſæpius expertus fuit: q̃a ꝙ ſnĩa de nocte nõ feratur, ex honeſtate quadã potius, q̃ neceſſitate inductum fuit: & ppea ſententia lata ipſo iure tenebit. Cuius opinio procedet tacito, uel expreſſo partium conſenſu accedẽte: ſiue quando iudex negotiorum multitudine impeditus, de die pronunciare non potuiſſet: aut qñ talis in loco ui geret conſuetudo, prout declarant Doct. in d. c. cõſuluit. ubi per Felin. de offic. deleg. & Io. And. in Spec. de ſent. §. iuſta, col 4. in uer de nocte. & Iaſ. in d. l. non minorem. & not. quia nox dicitur quando ſunt tenebræ ſuper terrã, adeò quod homo de facili non cognoſcitur c. perfodiens. extra de homici. quẽ tex. ad hoc allegat Ang. in l. 1. C. de cuſt. reo. declarat Bal. in d. l. more, in princ. refert Dec. conſ. 354. in caſu. in fin. lib. 3.

133 Vel ꝙ ſententia fuiſſet lata tempore, quo ob aliquod impedimentum, quod iudici ſuperueniſſet, iuriſdictio, uel ſaltim illius exercitium, fuiſſet ſuſpenſum. ut lite pendente efficeretur mente captus, aut mutus, ſurdus, uel quauis alia iudicii, & intellectus infirmitate corriperetur nã tunc licet non perdatur, ſuſpenditur tñ iuriſdictio: & iudiciũ diffunditur in tẽpus habile: ut l. iudex. & l. cum furioſus ff. de iud l. qui furere. cũ ibi not. ff. de ſtat. ho. l. nec mandati. § præt. §. de tut dat. ab his. & l. 2. §. ſi quis. ff. ſi quis cautio. quia carens ſenſu intellectus a natura ipſa impeditur eſſe iudex. l. cũ præt. ff. de iud. c. 2. 3. q. 7. ponit Abb. in proœ. Decret. uet. ſecundò collige Q̃m iu dicare eſt æquũ ab iniquo ſeparare: ut l. 1. ff. de iuſt. & iur qđ non facere poterit iudicio carens: Idcirco iudican

134 tem conuenit eſſe rationis capacem. i. primo habere organa diſpoſita ad audiendum: quia per illum ſenſum obiectus primò potentiis intellectus repræſentatur.

Secũdo eſſe debet diſpoſitus ad cognoſcendũ, & intelligẽdũ obiectũ repræſentatũ. Tertiò ad reminiſcẽdũ, & operationẽ intellectus enunciãdõ: propterea cũ ſurdus,

mente captus, mutus, careat iſtis po ē ijs, officio iudicis rectè iudicát.s fungi non poterit: cum non intelligat id, de quo quæritur, neque enũtiare poſſit: licet ſi reliquis potẽtijs, aut ſenſibus, ut uſus, olfactus, guſtus, tactus, & c. careret cũ iſti non tm̃ participent de natura obiectus iudicii, ac rõnis & iuſtitiæ cognoſcẽdæ: ſed ſine illis (mediante ſenſu auditus, & ocul s intellectus) cognoſci poſſint, iudex forſan eſſe poterit: ut de cæco dici tex. in l. 1. §. quãuis. ff. de poſtula. & l Cæcus ff de iudi. & gl 1 in c. ſi de re iud. in 6. quãuis gl. in proœmio Dec. requirat quod oẽs quinq; ſenſus corporis integri eſſe debeant in iudice, vt idoneus dici poſſit: de quo ibi loquitur Pan. & alii, q̃ intelligi poſſunt de iudice omni exceptione maiore.

135 Idcirco ſi impedimẽtũ, quod iudici ſuperuenir, & propter quod ſit inhabilis effectus, eſt lõgius duraturũ, alius illi iudex ſurrogãdus eſt: ut d. l. iudex. in fi. & l. ſi longius. in prin. ff de iud. l. fi. § ſi q. d. ff. de uacatio. mu. l. placuit. C. de pædan. iud. l. ſi quos. C. de officio præfecti oriental. c. quamuis. & tota illa quæſt 7 quæſtio. 1.

136 Et in caſu iſto, cum impedimentũ proueniat ab ipſo iudice, nouerit a parte proteſtatio aliqua fiẽda, nec fides ſuper hoc exhibẽda, cum facti ꝓprii nõ poſſit ignorantia aliqua prætẽdi. l. quicquã & ibi gl. ff ad ſenatuſc. Velley. & l. falſum. & ibi gl. de acquir. hære. c. de excõicato. extra. de reſcrip. ita conclu. Franc. in c. ex ratione. in 6 col. de appella. poſt Bald. & Alexan. in l. properandum. § ſin autem utraque. C. de iud. Refert & ſequitur Afflict. deciſ. 50. colum. 3. in fi. & deciſ. 29. 1. colum. & pro quo facit id quod egregie ponit Deci in conſi. 356. in cauſa dominæ Mariæ, in 3. parte. & Roman conſi. 87. patet. num. 2.

Facit ẽt pro præmiſſis id, quod ponunt Doct. uidelicet Inno. Anto. Imol. Dominic Abb. & Feli. poſt eos in c. ſuſcitatus. 3. colu. de reſcr. vbi Abb. 4. colu. uerſi. quoad primum. dicit iſta fore cõia: uidelicet ꝙ inhabilitas iudicis, uel etiam partium cauſata iure naturæ, ut furioſus, ſurdus, mutus, infans, & ſimiles, etiam nemine opponente, proceſſum reddat ipſo iure nullum. Idem tenet Bald.

in

in l. ſi procurator. in 4. col. uer. redet. ff. de procurat. quem ſequitur Felin. in c ad probandum. in princ. de re iudic. dum uoluit ꝙ iudex inhabilis ex proprio defectu, faciat proceſſum nullum: ut ibi per eos.

137 Idem foret, ſi perſona eiuſdem iudicis etiam Iure poſitiuo, ad iudicandum efficeretur incapax: puta ꝙ à ſuperiore ſententia excōicationis fuiſſet innodatus: & de hoc conſtaret: nam tunc iuriſdictio & poteſtas eius ſuſpenditur: & iudicium in tempus abſolutionis, & habilitat. s cōferretur: ut uoluit glo. in uerb. infamem: in d. c. ſuſcitatus. & in c. propoſuit. in uerb. tempore. de cleri. excom. miniſt. & facit tex. in c. is cui. de offic. dele. in 6. tenet Inno. in c. Cum ſuper abbatia. col. 3. in fi. de offi. deleg. dum loquens de iudice ordinario, aſſerit contra illum poſſe opponi quod eſt excommunicatus, uel perpetuo ab offic o amotus: quem ſequitur Lanfran. in c. quoniam contra. §. inter locutoriæ. in prin. de probat.

Et ſi talis iudex tempore excommunicationis ſententiam ferret, eſſet nulla. c. excōicamus. § credentes. de hære. & cap. aduerſus. §. quia uero. & ibi glo. in uerb. ualitura. de immu. eccle & d. c. ad probandum. de re iudi. & tenet Spec. in tit. de iud. dele. § ſequitur. col. 3. uer. tertius uero. & in § excipi poteſt. col. 9. uerſi. ſed quæritur. eod. tit. & facit quod ponit Bar. in l quidam conſulebant de re iud. & in l. omnes popu. i in 7. q. 1. quæſtio. principalis. de iuſt. & iu.

183 Vel pone exemplum quod ſententia lata fuiſſet per minorem magiſtratum tēpore, quo aderat ibidem maior iudex & magiſtratus; quia ubi maior minor ceſſare debet. l. ſi debitori. in fi. ff. de fideiuſſoribus Igitur iuriſdictio & poteſtas iudicis minoris, ob præſentiam ſuperioris ſui, uidetur ſuſpēſa, & impedita: ut sētit gl. ī c. deniq; in uerb. maior 21 diſt. in c. antiqua. §. dominico. in uerſi. niſi in urbe de priuil. & c. nolētes, ꝑ illū tex. de offic. leg. hoc tenet Spec. in ti. de leg. §. ſupereſt. col. pe. uer. illud ēt no. Qđ intellige in delegāte & delegato, uel qñ afforet iudex, q̄ ſuper eo, ſuper quo iudex inferior procedere uole-

bat a maiore iudice iuriſdictionem haberet: vel in duobus iudicibus ad idē officium deputatis qñ vnus eſt maior altero: vt in ſimplici legato. & legato de latere, iuxta terminos d. c. nolentes, aliàs iudex ordinarius a nemine depēdens, pſente alio ēt maiore magiſtratu ad exercēdū ſuā iuriſdictionem ēt contentioſam, non cenſetur impeditus: adhibita tñ reuerentia in omnibus, ne videatur maiorem dignitatem cōtemnere: vt probari videtur in l. nihil. vbi glo. fin C. de palat. ſacr. larg. lib. 12. & in auth. de defenſoribus. § nulla. & l. in hoc vbi gl. C. de dona. ponit Bar. in l 4 §. ſi quis vicinum per illum tex. ff. de dam. inf. ita decidunt Hoſt. & Abb. in col. fi. in d. c. nolentes. & Archi. in d. c. denique. & facit tex. in c. pen. 95. diſt. tenet gl. in verb. non poteſt. in c. 2. extra de offic. leg. cum ſimi.

139 Idem foret, ſi ſententia ferretur, poſtquàm iuriſdictio iudicantis per aliquod factum ipſorum litigatorum fuiſſet quouiſmodo ſuſpenſa: vt puta quod lite pendente, per aliquam ex partibus petitorium intentatum ſuſpenſum fuiſſet, & poteſtatum in ſolo poſſeſſorio procedi debere, iuxta text. in c. Paſtoralis. de cauſ. poſſeſ. & propriè. & clem. unic. eo. tit.

Nā ſi iudex poſt ſimilē ſuſpenſionem, ſuper petitorio ſententiā dixerit, ex defectu poteſtatis erit ipſo iure nulla, arg. l. ſi de proprietate. C. ſi a non compe. iudic. & tenet Aegid. concl. 98. Sententia, niſi per aliquod ſpeciale reſcriptum aliqua ex partibus ſibi prouidiſſet: vt declarat idem Aegid. concl. 557. & 559. & facit deciſ. Rom. 327. fuit dubitatum. in fi. in no.

140 Vel ſi iudex pronunciaſſet, poſtquam & vnus litigatorum, legitimè, & formiter, ipſum iudicem recuſaſſet. i. in ſcriptis, & cauſa legitima propoſita, ac ēt arbitris electis: nam de iure canonico (quicquid ſit de ciuili iure) tam ordinarius quam delegatus iudices, vt ſuſpecti recuſari poſſunt c. ſi quis cōtra clericum. de fo. compe. cum ſpeciali. c. ad hæc. el 3. de appella. c. legitima. cod. titu. in 6. c. cum te. de offic. deleg. & ponit Hoſtien. in ſumma de recuſat. §. 1. Et eo ipſo ꝙ probabilis cauſa ſuſpitionis aduerſus iudicem

iudicem legitime proponitur, eius iuriſdictio ita ſuſpenditur, ut ſi ulterius proceſſerit, talis proceſſus ex defectu poteſtatis ſuæ, ẽt citra appellationis remedium, erit nullus, ẽm communẽ ſcribentium opinionẽ, per text. in c. ſuſpitionis. in prin & c Paſtoralis. § præterea. in fi c. iudex. de offic dele. c. iudex. eo. tit. in 6. l. 1. C. ſi qua præcedit poteſta. & tenet Hoſt. in ſumma. de recuſa. §. ſi & Spec. eo. tit. § qualiter autẽ poſt prin. eandem tenet glo. in c. quod ſuſpecti. 3 queſtio. 5. in uerb. Canonice & gl. in cap. quoties epiſcopi. 2. quæſtio 6. & idem Hoſtien. & Panor. in d. cap. cum ſit ſpeciale. Iſtam partem contra Innoc. & alios per eum relatos. tenet Bart. in conſi. 105. inquiritur. & in l. quia poterat. ff. ad ſenat. Trebel. ubi latisſime per Alex. qui dicit iſtam ſibi uideri ueriorẽ, & in l. ſolet ff de iuriſ. omn. iud. & latius in conſi 89. diligenter. uolu. 1. hanc etiam tenet Imol. in l. quidem con ſulebat. de. re iud. & Lap alieg. prima in princ. Anchar. & Dominicus in c. iudex de offic. deleg in 6. & Salicet. in l. apertisſimi. ubi hoc idem uidetur ſentire gl. in uerb. executore. & ibi Ang. aſſerit hoc maximè procedere, quoniam arbitri iam ſunt electi: quia ex quo cognitio tunc eſt tranſlata in ipſos, Doct. cõiter tenent quod proceſſus iudici recuſati nõ ualeat. C. de iudic. hoc idẽ atteſtatur & dicit hanc opinionem ueriorem Deci. in conſi. 175. col. 1. lib. quãuis Innoc. uoluerit ꝙ ultra recuſationẽ, ſi iudex ꝓcedat, pars debeat appellare: alias ꝓceſſus nõ ſit nullus, ut ꝑ eum in d. c. Cùm ſit ſpeeciale. cuius opinionẽ aliqui ex ſcribentibus ſequuti ſunt: quos refert Alex. in conſi. 67. uiſo themate. lib. 6. & Rom. conſi. 120. circa col. 2.

141 Idẽ foret ſi ab eodem iudice fuiſſet legitime appellatum, & appellatione hmõi pẽdente processiſſet: Nam totum id reuocari deberet, per regulã ꝙ appellatione pendẽte nihil ſit innouandũ, ut in rubro & nigro, nil nouari appellatione interpoſita. l. appellationem. C. de appel. c. non ſolum. eo. ti. in 9. c. per tuas. & c. licet de ſenten. excom. eodẽ lib. ẽt ꝙ fuiſſet appellatum ab aliquo legitimo grauamine ante diffinitiuã ſententiam: nam per hu-

huiuſmodi appellationem, illius iuriſdictio fuit ſuſpenſa & tota cauſa in cognitionem ſuperioris iudicis transfuſa. c. ut debitus. c. Romana. c. Paſtoralis. & ibi Bart. in uerb. ad tẽpus c. cum ceſſante. & c interpoſita. de app. c ſi a iudice. eod. titu. in 6 ponit Rot. deciſ. 163. not. quod ubi in antiqui & 389. ſi appelletur. in no.

Quãuis inhibitio aliqua non fuiſſet ſubſecuta: quia geſta poſt appellationẽ, cõſtito de ueritate cauſæ ipſius, deberent per uiã nullitatis reuocari tanq̃ facta a iuriſdictione ſuſpenſa: ut tenet Aegid. cõclu. 623. proceſſus, & 133 ſi poſt & deciſ. 2. addi. in not. dummodo appellatio nõ fuerit manifeſte friuola: quia tũc ẽt inhibitione ſubſecuta, tanq̃ nõ Canonica, proceſſus ex poſt agitatus ua-

142 leret c. peruenit cum c. ſeq. de app. c. cũ appellationib. eo. tit lib 6. tenet Rot. deciſ. 412. Si appelletur. in no. & declarat Franc. in c. non ſolum. col. pen. de app. & c. Conſuluit. el 2. eo. tit. uel niſi appellatio fuiſſet ipſo iure nulla: quia tunc nullum iuris effectum operatur: ut ſupra dixi: quinimo nulliter appellanti iudex etiam apoſtolos dare non tenetur: ſecundũ Rot. deciſio. 18. in antiq. de Bisſig Licet foret ſecùs, ſi appellatio uideretur fruſtratoria: quia tũc taliter appellanti & apoſtolos petẽti, iudex illos ſaltim refutatorios cõcedere teneretur: alias ſi ipſis nõ datis procedere, proceſſus foret nullus, iuxta text. in c. ut ſuper. & ibi Ioan. An. ſuper ulti. glo de appella. in 6. & tenet Aegid. conclu. 151. Si a tribus. & alias dixi.

143 Et quod de recuſatione & appellatione dictum fuit, idẽ dicendũ uidetur de relatione cauſæ ad principẽ facta qm̃ relatione facta ſuſpenditur, imò finitur iuriſdictio referẽtis, nec ualet id, qđ poſt eã ſeu illa pendente facit. c. licet de offic lega c. bonæ. in uerb. nec obſtat de poſtul. prælat. tenet Rot. deciſ. 719. dic quod iuriſdictio. in antiq. & quoad iuriſdictionem ſuſpendendam, appellatio, recuſatio & relatio, adæquantur: ut inquit Ioan. And. in Nouella in c legitima. de appel. in 6. & tenet Salic. in l. ex illo per illum text. C. de appel. & Bald. in l. ſi quando

144 in principio, & l. 1. C. de relat. Et intellige ſi modo

cauſa

cauſa ipſi principi relata, eidẽ totaliter fuerit remiſſa; ac eidem principi, ſeu officialibus ipſis talis relatio & remiſſio pſentata: prout uides fieri quotidie in curia, qñ cauſæ ad Cancellariam Apoſtolicam remittuntur: quia tunc ex quo per ſimilem remiſſionẽ iudex oĩno eſſe deſinit: ac in principem oĩs iuriſdictio transfertur, ſi cauſa ſibi de nouo non remitteretur: idem iudex, etiam de conſenſu partium procedere non poſſet: arg. c. cum appellationibus. de appellationi. in 6. Quod intellige & declara prout per dominus dec. 362. Si committatur. in fi. cum dec. ſeq. in fi. in no. & facit tex ĩ c. quamuis. §. cæterum. de elect. lib. 6. & dec 77. poſtquam litera in no.

145 Idem foret ẽt dicẽdum de cõſultation. Nã quo ad pre miſſa appellatio, & conſultatio pari paſſu ambulant: ut in rub. & l. ex illo, ubi Bar. & Sali & in l in offerendis. in prin. & pluribus aliis legibus C. de appe. & conſulta. prout igitur iur. ſdictio ſuſpẽditur per appellationem, eodem modo ſuſpendetur per conſilii. requiſitionẽ: ut declarat idem Sali. in d. l. ex illo. & Roma. conſi. 235. quem adducit gl. ad Bar. in l, ſi plures. in uerſi. eadem. in fi ff. de exercit. Ideò conſultatione pendente ad inſtar appellationis, nihil erit innouandum: ut inquit Spe. in tit de relat. §. effectus relationis ſiue conſultationis. in prin. Et ſi ea pendente ſententia proferretur, eſſet ipſo iure nulla: quia tũc officium iudicis conquieſcit & iuriſdictio ſua uidetur ſuſpẽſa, arg. l. Siue pars. C. de dilatio. Prout hoc tenet Bar. in l. 1. §. Item ſi plures. uerſi. Quarto quæro. ff. de exercito. & in l. Titium. in prin. ff de admi. tuto licet idẽ Bar. in l. 1. C. de relat. & l. 1. ff. nil. noua. appellatio penden. uideatur contrarium tenuiſſe.

146 Pro cuius articuli, qui quotidianus, & praxi frequens eſt reſolutione, conſiderandum eſt, quoniam multoties ſententia impugnatur ex eo, ꝙ non fuit petitum, neque requiſitum conſilium ſapientis: quandoque ſi fuit petitum, ꝙ non fuit expectatum aliquando & ſi expectatum fuerit, quod ſententia iuxta illius tenorem & formam dicta non fuit.

Primo.

Primo caſu quando impugnatur ſententiam ex eo, ꝙ non fuerit requiſitum conſilium:conſiderandũ erit.nunquid iudex habuerit poteſtatẽ a l. communi conceſſam, liberam,& in nullo impeditam, uel potius eandem modo aliquo,puta per ſtatutum ſeu alias reſtrictam,& limitatã:ſi iuriſdictio remanſerit in iuris cõis diſpoſitione,& nullo modo fuerit alterata:tunc ſi ab aliquo ex litigatoribus conſilium ſapientis non fuerit petitum. ſnĩa abſque dubio erit ualida:quia iudex a iure cõmuni ad hoc non cogebatur,ſed ſecundum animi ſui motum & conſcientiam ex actis informatam pronũciare poterit l qualem. ff.de arb.ad noſtiam. de conſuet. quinimò reputatur uitium,ut iudex ab alio diſcam,p̃ ipſum in iudicando eloqui decet: ut in auth. de iudiciis §. 1. Ita loquitur Pa. in c.ut debitus. col. 7. uerſi in ea gl. & ibi Fran col. 19. de appel. nam qui debet alios docere, ab aliis edoceri non oportet:inquit gl.in l.cum clericis.in uerb. utpote. C. de Epiſ.& cle.Idcirco aſſumere uel non aſſumere conſultorem,lex repoſuit in poteſtate & mero arbitrio iudicantis: ut eſt tex.in c.ſtatutũ. in §. aſſeſſorem de reſcr. in 6. Imo p̃ſuppoſito ẽt ꝙ extaret ſtatutũ de cauſis(puta inter conſanguineos)cõpromittẽdis.ſtatutũ hmõi operabitur partibus petẽtibus,& non alias:ut uolunt docto. in c. fi. ſuper gl.fi.de reſc. & tenet Alex. in conſi. 83. in cauſa inter Petrum. col. 2. uerſi. 3. ſtatutum lib. 1. & conſi. 122. uiſo proceſſu.col fi. uerſi. circa ſecũdum. lib. 2. ſequitur Hip.in l.unius.§. cogniturum. uerſi. & facit etiam. quod uoluit Alex.ff. de quæſt.quamuis bonum foret põderare uerba ſtatuti.ut infra dicemus.

Si uerò cõſilium fuerit petitum ab aliquo ex litigatoribus:& iudex denegauerit, ex quo forſan nõ indigebat cõſultore,ſup quo conſciẽtiæ ſuæ ſtandum erit:ut in d.§. aſſeſſorem ſnĩa ualebit. quia iudex non cogitur explorare alterius conſilium;ſed per ſeipſum(ut dixi)cauſam decidere põt,ut tradit Bar.in l. ille aut ille. §. cum in uerbis.delegatis tertio. & Io. And. in Spec. de requiſ. conſi. uerſ.cõſilium.& Bal.in l. 1.C.de relat. l. 2. in fi. C. de leg.

primo l. Ancillę in prin. per illum tex. C. de furt. & conſil. 370. in 1. lib. & Corſe. in ſing. in verſi. iudex debet quod maximè procedit (ut dixi) ſi res apud iudicem non ſit dubia: puta ꝙ ſuper articulo, de quo partes diſputãt, habeat caſum legis, vel deciſionẽ dictorũ: vt per Bal in d. l. Ancillæ, & Ang. conſ. 219. col. 1. Paris conſ. 155. vol. 4. & Bar. in d. l. ille aut ille, cũ ſuperius adductis, ac ẽt ponit Aym. conſi. 140. in cauſa ſpolij. col. 2. verſi. 2. opponitur prout videmus fieri inter dominos Rote, qui poſſum abſq; eo, ꝙ cauſas in conſilijs ponant, ſi cauſa non ſit dubia, in ea, abſq; conſil. & voto dominorum pronunciare, & in ipſa prolatione dicere de cõſilio & voto coauditorum: vt docet Rot. & dec. 751. Sciendum eſt, in antiq. & p̃miſſa etiã ponit Alex. conſil. 62. viſa. col. fi. lib. 2. & facit id, quod ponit conſil. 62. in cauſa. col. 2. lib. 7. loquens de cauſis non compromittendis vigore ſtatuti, quando probabiliter non ſunt dubiæ, & in conſil. 82. in cauſa. col. 2. lib. 1. de quo ponit Aretin. conſil. 125. eximiæ, in fi.

151 Si aũt iudex cõſiliũ a ſeptimũ conceſſerit, ideſt, ad inſtantiam partis cauſam alicui ſapienti conſulendam remiſerit: tunc ſi ad hoc eidẽ cõſulenti terminũ aliquẽ p̃fixerit, & terminus diu elapſus ſit: ſnĩa ex poſt: abſque eo prolata, valere debet: nihil obſtet. Sed ſi eam protulerit termino adhuc pendẽte, & conſilio nõ exhibito ſi iudex pronunciauerit de partium conſenſu, valebit. l. 1. §. in fi. vbi Barto. ff. de præt. ſtipul. l. ad Imperatorem. & ibi Ang ff de app. Sed ſi partibus inuitis ꝓnunciaſſet; tunc ſi anteq̃ pronuntiet, ꝑ ſuã interlocutoriã hmõi remiſſionẽ reuocauerit, & poſtmodũ diffinitiuè proñũciet, cõſilio ſapientis aliter non expectato ſententia erit valida ſecũdũ Bar. Ang. & alios in l. ad principẽ. in fi. per illum tex. ff. de appel. quem ſequitur Pau. de Caſt. in cõſi. 6. col. 2. in prin. lib. 1. quia cum remiſſio fuerit interlocutoria, potuit ꝑ iudicem reuocari, per l. quod iuſſit. ff. de re iu. & hoc idem tenet Bal. in l ex illo. C. de app. & Franc. in c. vt debitus. col. 19. verſi. in ea gl. eo. tit. Et ita procedat doctrina Bart. in d. l. 1. C. de relatio. & l. 1. nil noua. appel. penden.

Sed

in euentum quod diſcordarēt ſequi quem maluerit, uel ēē minorem partem illorum: ut decla. Fel. in c. cum omnes. col. 2. uerſi. fallit undecimò. de conſtit.

Si uerò fuerimus extra iuris cōis terminos: & iudex uigore reſcripti, ſeu ſtatuti oīno cogatur cum conſilio ſapiē tis cauſam decidere, & proceſſum ſit abſq; eo: quo forma ipſius ſtatuti, ſeu reſcripti non fuit ſeruata, proceſſus ipſo iure nullius reputabitur, per tex. & quod ibi ponit Imol. & ſcrib. in c. Cum in ueteri. de elect. c. dilecta. de reſc. & c. uenerabilis. de off. dele. tenet Io. And. in Nouella. in c. non eſt, de conſuetudine, in 6. & Inno. in c. ſi pro debilitate. de off deleg. & Alex. in d. §. item ſi plures in uerb. cū conſil. in prin. de exerci.

Idem ſi hoc fuiſſet appoſitum in compromiſſo: & arbiter proceſſiſſet conſilio non requiſito: Nā nulliter feciſſet. c. cum olim. de arb. quia omnis uis & poteſtas ex ipſo compromiſſo, ſeu reſcripto, vel ſtatutis ſumitur: nec aliud licet, quam quod ibi, vt efficere poſſet, continetur. l. non diſtinguemus § de offi ff. eo. ti. Nec mireris de hoc exemplo: quia ualet compromiſſum in aliquem, ut procedat, uel pronuntiet de conſilio alicuius: ex quo per hoc libera poteſtas arbitro nō tollitur, quin pronunciet æque uel inique eius arbitrio, iuxta l. diem proferre. & ſtari. ff. de arb. Satis namque eſt ꝙ arbiter conſilium requirat, licet illud non ſequatur: quamuis ſecus foret, ſi in compromiſſo eſſet dictum ꝙ arbiter procedere, ſeu pronuntiare deberet de uoto, ſeu de conſenſu talis, uel prout tali placuerit: nam cum hoc ſit contra ſubſtantiam arbitrii, quid de ſui natura liberum eſſe debet, & mere ab arbitro pendere: tale compromiſſum non ualeret ſecundum Batt. in l. item ſi unus. §. idem Pomp. per illum tex. ff de arb. gl. & doct. in l. illa inſtitutio. ff. de hær. inſt. Spec. in tutu. de arb §. ſequitur. uerſi. ſed quid ſi dicatur Roma. iu rub. not. tit. in 6. colu. uerſi. ulterius quæritur, poſt Bar. in d. l. 1. §. item ſi plures col. fin. de exerc. & latè ponit Ang. in conſi. 262 primus per totum.

Si igitur in loco iudicii uigeret aliqua localis conſtitu-

tio

tio, ſiue ſtatutum de non procedendo abſq; conſilio ſapientis: uel ꝙ cauſæ omnes terminari deberent ad conſ. ſapientis, ſeu de uoto aſſeſſoris, uel coauditorum: aut ꝙ in qualibet cauſa, ſeu articulo præiudicialis Iudex teneretur conſilium ſapientis requirere, uel ſimilia: cum iſto caſu iudex à ſtatuto ſeu conſtitutionibus huiuſmodi potestatem recipiat ſententia: ſi non fuerit eorundem ſtatutorum: ſeu conſtitutionum forma ſeruata, & adimpleta, ualere non debet: prout concludit Bart. in d.l. Titium aut Meuium. in uerb. eandem ratione. de admi. tu. & in d.l. 1. §. item ſi pluries. in 4.q. per tex. in auth de non alienando. §. autem dum lex uult ꝙ requiratur conſilium: poſtea ſubdat: ꝙ ſi aliter factum ſit, non ualeat. & l. Impuberibus ff. de ſuſpect tut. & §. impuberum. Inſtit. eodem tit. Et iſtum etiam tenuit Abb. in c. ſi pro debilitate. colu. pen. uerſi. ſed extra gl. de off. deleg. & Ioan. And. in Spec. de requiſi. conſi. in uerb. conſilium. & idem in c. ne Epiſcopi. de temp. ord. Bal. in l. ex illo. C. de app. & in rub. C. de exerci. & l. 1. ad fi. C. de manumiſ. uind. & l. 1. C. ne licet. ter. prouocum aliis adductis per Alex. conſi. 59: Viſo tit. col. 2. in prin. libr. 4. & conſil. 145. Viſo proceſſu. in fi. lib. l. & Rom. in conſi. 427. in propoſito caſu. in prin. Soc. in conſi. 96. Viſo proceſſu. uerſi. 4. & vlt. in 1. parte hoc igitur caſu debet requiri: & poſtquam cauſa cõſulenda commiſſa fuerit, conſilium expectari: alias proceſſus non ualeret: prout loquitur Soc. de conſ. & Alex. in d. §. item ſi plures. in uerb. in eodem. vbi aſſerit propter hoc plures ſententias annulari uidiſſe. Statuti enim forma ad unguem ſeruanda eſt, inquit Bal. in l. ceſſante. colu. ult. C. quom. & quan. iud. maximè quando habet clauſulam annulatiuam: ut declarat Alex. conſi. 292. ponderatis. col. 1. lib. 6. & circa præmiſſa uide Aym. conſil. 182. col. 4. num. 10. cum ſeq.

Et ſtantibus huiuſmodi ſtatutis conſilium requirentibus ſi iudex illud requireret, & præſentaretur, ac ſententiam contra uel præter illum proferret, ac cognoſcendũ nunquid ualida ferret: eſſent uerba ipſorum ſtatutorum

conſideranda, nam finge ꝙ ex illis indiceretur, ut in cauſa de conſilio alicuius, procedi deberet: tunc ſi conſultor fuerit particeps officii prout ſunt domini auditores, qui in Sacro Rotæ auditorio cauſas proponunt, ac ſuper dubiis aliorum coauditorum conſilia & uota explorant iuxta quę poſtmodum is, qui ſpecialiter ſententiam proferre debet, iudicare tenetur, iuxta dec. dominorum. 751. Sciendum. in fi. & dec. 861. ſciendum. & 805. Rota mandauit, in auth. iſto caſu conſilium ſequi oportebit: tenet Bar. in l. Titium & Mæuium. in prin. per illum tex. ff. de admi. tuto. cum iuncta l. conſil. in fi. ff. de cur. fur. Sed ſi idem conſultor non erit collega, aſſeſſor, nec aliter illius officii particeps, Iudex hoc caſu illius conſilium non cogetur ſequi: ſed illud requirere ſatisfuerit: & poſtmodum intra ſe quid agēdum, deliberare, per reg d l. 2. ff. de mandata. & d. c. cum olim. & c. cum in ueteri. de elect.

Si autem ſtatuta requirerent conſilium, & aſſenſum: uel diceretur quod ſententia deberet proferri ſecundum conſilium ſapientis: his caſibns neceſſe foret ſequi formam ſtatutorum: alias non ualeret quod fieret abſq; eo: ut dicitur de Epiſcopo alienante ſine conſenſu capituli, per theoricam Bar. in § item ſi plures. col. 4 uerſ. ut ergo liqueat. & Abb. in d. c. Cum olim. quem cæteri ſequuntur, & ita intelligendus eſt Paul. de Caſtr. d. conſil. 6. in prin. dum uult iudicem conſilium authoritate ſtatuti requiſitum, ſequi debere.

153 Et aduerte quia caſu quo ſolennitas conſilii requiratur, de ea formiter & legitimè conſtare debet: cum in dubio adhibita non præſumatur: ut inquit Bal. in l. 1. colu. pen. uerſic. extra quæro. C. ne lice. ter. prouo. Cum quo tranſit. Pet. de Ancha. in c Cano. ſtatuta. in uerb. ſimilem quęſtionem. quos etiam refert & ſequitur Alexan. in conſ. 59. uiſo. 2. col. in prin. lib. 4. & in d. §. item ſi plures. in uerb. in eodem.

Si tamen partes tempore prolationis ſententię fuiſſent præſentes, & non contra dixiſſent, pręſumeretur: uel ſi iudex in ſententia talem ſolennitatem enunciaſſet,

prout

prout quotidie fit ex ſtylo dominorum, dum aſſerunt in ſententijs ſe de uoto aliorum dominorum coauditorum pronunciare. Nam ſolennitas iſta per hmõi enunciationem ſatis probaretur, maximè ſi poſt ſnĩam elapſum foret biennium, ut declarat Bald. in d l. 1. & ſeq. Io. Mill in uerbo. ſententia ſi eſt ferenda. cum ſimil.

Oportet igitur ꝙ de conſilio exactis conſtet, quando illud neceſſario requiritur ut per Abb. in c. illa in fi. de ac cuſ. & in c. Cũ uenerabilis, vbi ẽt poſt But. Imol. & alios ponit Fel. in uerb. fallit quarta de exceptio.

154 Et nedum conſtare debet de conſilio: quinimo oportet quod illud a iudice aperiatur & legatur, ut dicit Bal. in l. 1. 2. col. de ſent. ex breui. recit. Et in Spec de requiſi. con ſil. circa fi ſuæ additionis ponit Ang. pulchrè in conſil. 242 alias 246. domina Lambertina. quem pro notabili refert & ſeq. Alex. in l. 1 circa fi. ad Bar. C. ſi aduer. libe. & in conſi. 185. in fi. lib. 2 & Iaſ. in l. ne quicquam. §. vbi decretum. ff. de off. proconſ. per Abb. in d. c. cum uenerabilis. & Feli. in eo. c. col. 13. ubi latè examinat iſtã materiam, de excep. & c. ſi pro debilitate. de off. deleg.

155 Alias ſi quis pronunciaſſet prout in conſilio nondum exhibito, ſententia non ualeret: ex quo illa per relationem ad acta illius inſtantiæ non poſſet certificari: quòd neceſſario requiritur ſecundum communem ſcribentiũ opinionem, de qua atteſtatur Iaſ. in l. ait prætor. § 1. col. 4. ff de re iud. & in terminis in §. iurare. uerſi. quærit ergo in primis Inſti. de act. Idem atteſtatur Alexan. conſi. 53. col. fin. lib. 5. & d. conſi. 185. col fi. & conſil. 37 uiſo. col. 5. in fi. lib. 2.

Præmiſſa intellige dummodò inſtantia non laberetur quia tunc poſſet eo modo pronunciare: ſecundum Bald. & Sal. in l. cum iudex. C. de ſent. & Pau de Caſt. in l. 1. C. de rela. Soc. in conſi. 124. præſes conſultatio. uerſic. 2. ratio. in prima parte.

156 Et ſi conſilium, iuxta quod fuit pronunciatum, ex poſt reperiretur perplexum, aut obſcurum, uel quod con ſulentes eſſent contrarij; ſententia huiuſmodi ad id relatiua,

tiua, non ualeret:ut per Doct.in c.fi.Vbi Bal. & Fran. de re iud.p Bar. Alex & Pau. de Caſt. in l. duo iudices. eo. ti. Ang & Imol.in l ad principẽ.ff.de appel. cum ſimi.

157 Exemplũ ẽr quoad iuriſdictionem tempore limitatam poni poſſe in iudice,qui dilatione pẽdẽte, in præiudicium illius qui illam obtinuerat ſententiam protulit, quæ ualere non debet:ex qua dilatione huiuſmodi pendente officium iudicis cõquieſcit: neque ſibi cõpetit iuriſdictionis exercitium ſed in ſuſpẽſo eſt,|.ſiue pars & ibi Bal.& alii.C.de dilat.& gl in l. dicere.in fin. ff. de arb.& in l.1 §.1.in uerb.nullius. ff. de fer.& per glo. in c. ſignificante.in uerb.prouenire ubi Io. And. & ſcrib. extra de ap & glo.in c.ubi periculum.in uerb decem.& in c.commiſſæ.in prin.de elect. in 6.eſt deci. Bal. in l. cum antea. col.3.uer.& conſidera hic. C. de arb. & per eundem in l. appellationem col. 4 uer. eſt & tertia deliberatio. C. de appel.& Lap.alleg.2.uerſi.ad hoc quia pendente &c. & Anch conſi.36 uiſa.col fin.

Et intellige dummodo cauſa, ob quam fuit conceſſa dilatio,nõ ceſſet,nã ſi ceſſaret,aut iudex eandem reuocaſſet officiũ ſuum non amplius conquieſceret: prout declarat idem Bal. in c.2. de dila. & Lap. alleg 81. in cauſa matri.uer.ad id quod dicebatur,& Milan,in uerſi. dilatio. & Bar. conſi. 164. proceſſus, & per eundem in l. filia §. alumno.ff ad Treb & Abb. in cap ſignificauit. nu. 9. de app & Alex.conſi.34.uiſo col.2.l.b 2.

Seu ꝙ actus qui fierent non eſſent in præiudicium termini & dilationis:putà ꝙ pendente termino ad probandum diſpenſationem,ſeruarentur termini ſubſtantiales in negotio principali.Nã talis obſeruatio ualeret:ut eſt conclu. Aegid. 324. pendente termino. & per Doct. in locis de quibus ſupra. & per Bar. & Doct. in l. quãdiu. la grande.ff.de acq.hęre. & in l. 2. ubi Iaſ. in fin. ff. de re iud.tex.in l.Ariſt §.1 ff.de iure deleg.

158 Et qđ dr̃ de dilatione,dicendum uidetur de terminis a iure,uel ab homine, ad aliud peragendum datis: nam durantibus illis, manus Iudicis quaſi ligatæ, & impedi-

tæ cenſetur: & propterea proceſſus illis pendentibus factus non ualet:ut inquit deciſ. Rot. 742. not. ꝙ pendēte termino &c. in antiq Termini, namque præfixio uim dilationis habet;ut inquit Abb. in c. cum cauſa colu. 5. uerſi. Itē pręfixio termini de re iud. declarat Franc. col. pen. & poſt eum ibid. Feli. in c. perſonas.pen. col. uerſi. ſola delatio.de appel.

159 Proceſſus igitur per iudicem a quo appellatum fuerit termino pendente ad dandum,uel recipiēdum apoſtolos factus, erit ipſo iure nullus:ut tenent doc.ſupraſcripti,uidelicet Franc.in d.c.perſonas,col.pen. uerſ.ſed dubitatur quod ibi approbat Feli.& Bal.in d.l. appellationē. ſuper quo tamen palatium uariauit: quamuis poſt tenuerit, & teneat quod talis proceſſus huiuſmodi termino pendēte factus,ualeat:ut per plures rationes firmat Aegid. conſi. 622.proceſſus factus.& Rot. deciſ. 128. ſi iudex. in not. & 406. not.ꝙ ſi iudex.in antiq. Et ita ſe habet cōis opinio,ſm Boer.deciſ.256.in fi. Cautius tamen fuerit, quod ante diffinitiuam ſententiam,ſeu antequā ulterior actus fiat,iudex ſimiles dilationes appellationes, uel terminos reuocet, ſeu apoſtolos ſaltim refutatorios concedat, qđ in Rom cu.per uiam appellationis ab eiſdem & repoſitionis in priſtinum,practicari conſueuit,& erit bona cautela,ut aſſerit do. Caſſad.deciſ.9.num.2.de appel.

106 Erit etiā in pręmiſſis notādū,quod dies aſſignationis termini,in eodē termino nō cōputabitur, ſecundū communiorē ſcribentium opinionem: quā tenent Iac. But. & Ray.Bar.Ang.Paul. Iaſ.in l. 1.ubi Alb. retulit uarias ſuper hoc ſcribentium opiniones. ff. ſi quis cautio. & Angel. & Imol. in l. Gallus,in prin.de lib & poſthu. & Fulgoſ. & idē Alb.in d.l. 1.aſſerūt ita in palatiis obſeruari: licet ipſi una cum Alex.uelint cōtrariā opinionem de iure ueriorē Sed certè conſiderabitur modus ipſius aſſignationis:quia qñ dictū fuiſſet,ꝓba hinc ad decem dies:dies termini cōputaretur ꝑ l.placet. cum ſua glo. in uerb. ad hinc.C.de ſacroſ.eccl.uel diceretur,proba uſq; ad talem diē,ꝗa illa dictio uſque,ſtaret excluſiue; ut declarat Bal. in l.

in l. à Caligato. C. de nup. & Bar. in l. Patronus. §. Sépronio. d. l. 3. Fel. in c. quo ad conſultationem. 2. colu. de re. iud. & uide bonam deciſ. Guid. Pap q. 270. An dies.
161 Et quod diximus de terminis ac dilationibus, idem et dici poſſet de iudice, qui iudicaſſet poſt aliquod legitimũ impedimentũ abſentis in actis allegatũ, purà infirmitatis, & de ea, quatenus opus foret. fuiſſet oblata fides; quãm ob huiuſmodi legitimũ impedimentũ, ſuſpenditur iudicis poteſtas, & iudiciũ in tẽpus bonæ ualetudinis diffunditur, & ſi interim iudex ꝓceſſerit, ꝓceſſus erit ipſo iure nullus: prout eſt tex. & ibi declarant Bart. & Doct. in l. quæſitum. ff de re iud. & l. 2. §. ſi quis in iudicio vbi Doct. iidẽ intelligũt de quocunq; alio legitimo impedimento. & Iaſ. ibid. atteſtat eſſe cõem opi. ff. ſi qs cautio. & l. ſi cui §. ſi ff. ex q̃b. cau. maio. Bar. & Bal. in l. peu. C. qũo & quã. iud. & Canoniſtæ in c 2. p illũ tex. de procur. ꝑmiſſa tenet Bat. in l. ſeruũ §. publice. in fi. ff. de procu. & (prout dixi) qñ impedimenta hmõi in iudicio allegantur is q talia allegat, debet ſuper allegatis probationẽ ſaltẽ offerre: ut uoluit Inno. in c querelã ĩ uerb. deſtinauit. de ꝓcu. & eſt dec Ro. 62. no. ꝙ vbi eſt. in antiq. eſt dec. 82.

Si quis igitur tpe citationis cõparere non potuiſſet ex eo, quod in uinculis, ſeu carcere, vel ſub quauis alia cuſtodia, ſeu cautione, puta de ſe repreſentando alibi detinebatur: & de hoc fuerit certificatus ſecundus iudex: ſi ex poſt ipſe in cauſa ꝓceſſerit, nõ tenebit ꝓceſſus uidelicet qñ cauſa erat talis, quæ non poterat nec debebat per procuratorẽ tractari, talibus nãque taliter impeditis ſuccurri cõſueuit. l. ſuccurritur, cũ duabus legib. ſequentibus & l. necnõ §. itẽ ſi quis. ff. ex quib. cau. maio. & quod ſentẽtia lata cõtra carceratũ ſit nulla, tenet Bar. in l. 2. §. ſi uerſicu. circa hoc quæro. ff. de cuſt. reo. & idẽ Bar. in l. 2 in ult. uerb. ff de in ius uoc. quẽ ibidẽ ſequuntur Imol. & Alex. dicẽtes ꝙ licet de hoc nõ habeamus textũ expreſſum, tñ cõiter tenetur, ꝙ dicitur de impedimẽto infirmitatis, idẽ ſit dicendũ de quolibet alio legitimo impedimento ex idẽtitate rationis. Idẽ uidetur ſentire Paul. de Caſt. in L.

ea quæ C.quo quand. indi. tenet Spec. in tit.de cita.§. 1. uer.itē ꝙ eſt detētus a magiſtratu. & dec.Neap.182. qui a regia.col.3. cū ſeq. & Guid.Pap.q 256 Mulier.vbi loquit̃ de muliere grauida, q̃ non tenetur perſonaliter cōparere.
162 Idē ēt foret, ſi citatus in eadē cauſa a maiore tribunali fuiſſet præuentus: & hoc fuiſſet allegatū corā minori iudice: quia tūc proceſſus ipſius iudicis minoris contra taliter præuentū factus, non tenebit c.ſi duobus.& ibi gloſ. in uerb. non teneb:t.de appel.l.contra pupillum. §. fi. ff. de re iud. Tenet Hoſt. in ſumma.de ſent. §. quis debet. col 4.uer.4. rōne tribunalis &c Guid. Pap. 276. an citatus,& 444. quidem.& 421.credi.
163 Et omni caſu de huiuſmodi impedimento ſeu præuentione(ut dixi)excipi debet,& quatenus opus ſit, probari: ſiue iudices ſint pares, ſiue unus maior altero, alias proceſſus ſecūdi & primi iudicis ualerent: cū parti, quæ hoc nō oppoſuit, imputandū eſſet, quia ſi hoc diſplicebat, opponere debebat,& quidē ab initio: cū ſit dilatoria; alias nō impediret ut p. Bal. in l.perēptorias.in fin.C.ſen.reſc. & in l 2. de peti.hære.cum aliis, de quibus per Alexan. in conſi.105 Magnifice. col. 7. uerſi. non obſtat etiam &c. lib.3 & ſi talis exceptio nō fuiſſet admiſſa, appellare etiā poterat, cū de iure ſit locus præuētioni.l. ſi quis poſtea. ff. de iud.& l.vbi cœptū.& ibi Paul. de Caſt.eo.tit. l. incola ad municipales.& ponit Bar.in l.ſepulchri. ff de ſep.uiol. Et ꝙ ꝓceſſus utriuſq; iudicis, ſi nō fuerit exceptum, ualeat, fuit celebre dictū Inn.ī c.cū M.Ferrarieſis. vbi Fel. latè ꝓſequitur.col.22.uer.extra gl. de cōſti. & facit quaſi in terminis deci. Neap.354.nu.3.& deci. dñorum 659.& eſt ſciēdū.& 654.not ꝙ in antiq.ubi loquitur de cauſis cō miſsis alicui ex auditoribus, q̃ alteri auditori ſeu Cardinali p prius cōmiſſę reperiebantur:& ꝙ ob Cardinalis reuerētia, ad impediēdū ſm iudicē, ſufficit litis intimatio & præuentio: in reliquis uero paribus magiſtratibus fieri debet inhibitio. Et facit ēt ad p̄miſſa qd̄ ponit Bal. in l. ſenatus.col.ſi.C.qui accu. nō poſ. ubi exēplificat ꝙ unus iudex dr̃ maior altero: ut eſt rector alicuius ciuitatis, reſpectu

ſpectu præſidis eiſdē prouinciæ. Si aūt forent æquales & unus alterū nō p̄ueniſſet, ſed cōcurrerent, pars citata habebit electionē, q̄a corā quo uoluerit cōparere poterit. l. ſi qs in graui. § ſi cū oēs. ff. ad Sillan. & intellige q̄ dixi, qn̄ cauſæ non ſunt tales, ꝙ poſſint p procuratores tractari: quia qn̄ agitari poſſunt, per ipſum procuratorē: impedimētū perſonæ ipſius principalis ipſum nō excuſat cum ſi. non pōt per ſe poſsit per procuratorē, conparere: ut in c. cum dilecti. uer. ſed cōtrà. de dol. & contu. & ita declarant Doct. in d. l. quæſitū. § fi. ubi Alex. de re iud. & Bar. in d. l. 2. § fi. ff. de cuſt reo. & Doct. in d l. 2. § 1. 2. ff. ſi quis cautio. & Canoniſtæ in c. cōparenti. de ap. & dixi ſupra.

165 Idē ēt foret de eo, qui iuſto timore mortis uel corporis cruciatus ad locū iudicij uериſimiliter accedere non poſſet, q̄a & huic ſuccurri deberet: ut l. 3. ff. ex quib. cau. maio prout ſi ab illo loo exularet, iuxta ea quæ ponit Bar. in l. fi. col. 2. uer. ſed iuxta hæc quæro. ff de reſtitu. in inte. & in l. 2. §. qd̄ diximus. ff. ſi quis cautio. ponit Deci. conſi. 395 in cauſa iſtorū. in fi. lib 2. Aut ꝙ in loco iudicij adeſſent inimici ſui capitalds. & ob hoc locus ille probabiliter ſibi nō eſſe tutus. ut in c. cū R. de offic. deleg & cle. paſtoralis. §. notorium quippe. de re iud. & c ſtatutum. §. 1. de reſc. in 7. uel ibi adeſſent ſaltim amici ſuorum inimicorū: ut uoluit Bar per illum tex. in l. ſciendum. §. acceptatio. ff de leg glo. in 1. §. cū patronus. & ibi Bald. ff. de offic præf. urb. & l. liberi ubi Bal. Alexā. Sal. & Iaſ. C. de inoffic teſt. ponit Fel. poſt Aret. & alios in c. repellantur. de accuſa. Idem ſi acceſſus non eſſet tutus propter hoſtilitates, ac hoſtium incurſus, cū bella & hoſtilitates de iure timeantur, de more uitentur: & quæ humana fugit rō, & abhoret natura: ut in propoſito inquit text. in d. cle. paſtoralis. uer. notorium quippe. & probatur in c. cū per bellicam. in princ. 34. q. 1. cap. 1. actione. 16. q. 3. c. ex tranſmiſſa. de præſcri. c. ad ſupplicationem. de renunciat. & per id quod ponit Innoc. in c. accedens. in uerb. uiarum diſcrimina. de accuſatio. & Bald. per illum text. in c. ex cauſis. §. uaſſalli. de pace conſtan. & in præmiſſis

ter autem hmōi impedimenta probentur & nunquid ſufficiat iuramentum erit iudici arbitrarium, ut docet Guid.Pap q.64.Si altera;& 205.in cauſa.

Ex oībus igitur p̄misſis, ꝙ iuriſdictio iudicis ordinarij fuerit ratione cauſæ, uel rei, litigatorum, loci, ac tēporis, limitata, uel impedita aut ſuſpenſa oſtendi poterit.

167 Ratione Iudicantis etiam, ex defectu ſuæ poteſtatis ſnīa eiuſdem ordinarij iudicis impugnari poterit, ſi tp̄e quo ſnīam tulerit, poteſtatē ſuā ignoraſſet. Nā qui ignorat fundamētū iuriſdictionis ſuæ, ēt ꝙ in ueritate iudex ſit, ex quo ipſe hoc ignorat: geſta p eū nō ualent arg. l. q̄ro.ibi.Scire n.debet ſe tutorē &c. ff. de eo qui pro tut. l. hoc autē §.1.ibi, debet hoc cōſtare liquereq; prætori &c. ff.ex quib.cau in poſſ.ea.de quo eſt gl.in uerb peremptoriè, in ſi.in c.ſæpe de app.& tenet.Bar ī l.ſed ſi de ſua ī ſi. ff.de acq.hęre.& in l.2.in prin.uer. oppono cōtra l. ff. de iud.& magiſtraliter ponit idem in l multū intereſt. ff. de condi.& demō.cuius doctrinā tanq̄ cōem ſequuntur ibi Doct.& Bal.in l.falſus.col.7 uerſi.itē dubitatur C.de fur. Abb.in c.fi.uer. ueruntamen dico extra de foro cōp. Io. Mil.in uer.iudex delegatus ſi ignorat q̄ hoc ſatis declarat.& Rom.ſing. 13.Si cā.Alex cōſi. 40. in cā. col. 3. uer. ultimò principaliter lib. 7. & Paris in tract. ſyn.in §. iudices puras col.3 uer.ſi iudex nō eſt certus &c. Aym.qui plura cōgerit cōſi.134.ſcripſi alias col. 2. uerſi. 1 poſito. Et Fel.in c.ſi clericus laicū.col. 1. uer. & pro cōi facit. de foro cōpe.& in c.ſuſcitatus.col.6.uer. Nono oportet notum eſſe impedimētū.& in c.Eccle.ſanctæ Mariæ.col. 8. nu. 10.ubi enumerat infinitos doctores hāc doctrinā ſeq de cōſti.& in c.cū ex officii.col. 11. uer. excipies nūc de p̄ſcri.ubi poſt alios dicit hoc procedere, ſi ignoratur fūdamētum iuriſdictionis: ut dictū eſt.ſecus ſi ignoraretur aliqua eius qualitas uel acceſſoriū: uel eſſemus in beneficialibus, in q̄bus iuriſdictio ad illius exercitiū ēt ignoranti quęritur, ſm Rom.d ſing 13.de quo dicemus infra.

68 Ecōtra ſi iudex p̄babiliter ſe iudicē credidiſſet, ignorās defectū ſuæ iuriſdictionis impedimentum, proceſſus ualuiſſet;

luiſſet:qđ intellige ꝑut in l.2.§.1. ibi ꝑtor autē ignoret, & putet ſuam eſſe iuriſdictionem.ff.de iud.& l. ſi fortè.ff. de off.prçf tenet Abb. Fran. Fel. & alii in c. duobus. ubi Fel.col.4.uerſ. limita concluſionem. de appel. & in d. c. ſuſcitatus uerſi.oportet notum eſſe:de reſcr.

169 Idē foret ſi iudex de poteſtate ſua dubitaſſet; q̄a ſi dubitat circa principalē ſuā iuriſdictionē & cām fundamentalē:illius ſnīa redditur nulla,ꝑ tex.in d.l.ſi de ſua.§.1.ibi an ualeat teſtamentum dubitat.& l.cum falſum in fi. & l. nequis.in prin.& l.cum quidam.§ fi. ff. de acq. hære. ponit.Fel.poſt Petr. de Anch. & alios in c. ſanè in prin. de off deleg.per illum tex.Nam dubitās æquiparatur ignoranti,per l.fi.ff.de cond.indeb.l. fin. § ſinautem neſcius. C.de furt.& ita concl.Bar. in conſi. 73. Quæritur tutum procurator.circa fi.& Alex.conſi.14.uiſo proceſſu. col. 2. prope fi lib.5.

170 Vt Idē ēt foret ſi iudex erraſſet circa poteſtatē ipſius: ut puta cum eſſet ordinarius, ꝑ errorē tanquā delegatus iudicauit,uel ecōtra : nā cum debito nomine & obtentu ueræ poteſtatis, nō proceſſerit : & errauerit circa fundamentum poteſtatis ſuæ,ſententia erit nulla.arg. d. l. quæro.& lege quod hæres.ff famil. herciſ. per quæ ita uoluit Bal.in d.l.falſus col.6.uerſi.ſed pone quod.C de fur.Nam ſi is quis debet explicare actum uno modo, eligat alium incompetentem:actus qui fit,eſt nullus : ut probatur in c.ex parte haſtenſis,de conceſ.præb. cum aliis ad propoſitum add.per Anch.conſi.357.quia ꝑſupponit poſt prin. & hoc idem intelligas ſiue iudex errauerit. ſiue ſciens & Prudēs hoc fecerit, putà ſciens ſe ordinarium iudicē uoluit iudicare tāquā delegatus : quia geſta hmōi non ualent,per reg.quod potuit uoluit:& quod noluit, adimplere nequiuit.c.ſuper de off.dele.cū ibi adhuc.& tenet Bar. in l.unic.C. q̄ ꝑ ſua iuriſd. prout ēt utrunq; tenuit Inn. Hoſtiē. Io. And. Bal. Card. Imol. Panor. & communiter ſcrii.ut atteſtatur:ibidem Fel.col.11. uerſ. cōſidera duo. in c.cum ex officii.de præſcr. Et pro quo facit id quod ponit idem Feli.in c 1.glo.col.5. uerſi. 17. not, dum inquit

quod

Primo caſu quando impugnatur ſententiam ex eo, ꝙ non fuerit requiſitum conſilium: conſiderandũ erit. nunquid iudex habuerit poteſtatẽ a l. communi conceſſam, liberam, & in nullo impeditam, uel potius eandem modo aliquo, puta per ſtatutum ſeu alias reſtrictam, & limitatã: ſi iuriſdictio remanſerit in iuris cõis diſpoſitione, & nullo modo fuerit alterata: tunc ſi ab aliquo ex litigatoribus conſilium ſapientis non fuerit petitum. ſnĩa abſque dubio erit ualida: quia iudex a iure cõmuni ad hoc non cogebatur, ſed ſecundum animi ſui motum & conſcientiam ex actis informatam pronũciare poterit l qualem. ff. de arb. ad noſtiam. de conſuet. quinimò reputatur uitium, ut iudex ab alio diſcam, ꝑ ipſum in iudicando eloqui decet: ut in auth. de iudiciis §. 1. Ita loquitur Pa. in c. ut debitus. col. 7. uerſi in ea gl. & ibi Fran col. 19. de appel. nam qui debet alios docere, ab aliis edoceri non oportet: inquit gl. in l. cum clericis. in uerb. utpote. C. de Epiſ. & cle. Idcirco aſſumere uel non aſſumere conſulto rem, lex repoſuit in poteſtate & mero arbitrio iudicantis: ut eſt tex. in c. ſtatutũ. in §. aſſeſſorem de reſcr. in 6. Imo ꝑſuppoſito ẽt ꝙ extaret ſtatutũ de cauſis (puta inter conſanguineos) cõpromittẽdis. ſtatutũ hmõi operabitur partibus petẽtibus, & non alias: ut uolunt docto. in c. fi. ſuper gl. fi. de reſc. & tenet Alex. in conſi. 83. in cauſa inter Petrum. col. 2. uerſi. 3. ſtatutum lib. 1. & conſi. 122. uiſo proceſſu. col fi. uerſi. circa ſecũdum. lib. 2. ſequitur Hip. in l. unius. §. cogniturum. uerſi. & facit etiam. quod uoluit Alex. ff. de quæſt. quamuis bonum foret põderare uerba ſtatuti. ut infra dicemus.

Si uerò cõſilium fuerit petitum ab aliquo ex litigatoribus: & iudex denegauerit, ex quo forſan nõ indigebat cõſultore, ſup quo conſciẽtiæ ſuæ ſtandum erit: ut in d. §. aſſeſſorem ſnĩa ualebit. quia iudex non cogitur explorare alterius conſilium; ſed per ſeipſum (ut dixi) cauſam decidere põt, ut tradit Bar. in l. ille aut ille. §. cum in uerbis. delegatis tertio. & Io. And. in Spec. de requiſ. conſi. uerſ. cõſilium. & Bal. in l. 1. C. de relat. l. 2. in fi. C. de leg.

primo l. Ancillę in prin. per illum tex. C. de furt. & conſil. 370. in 1. lib. & Corſe. in ſing. in verſi. iudex debet quod maximè procedit (ut dixi) ſi res apud iudicem non ſit dubia: puta ꝙ ſuper articulo, de quo partes diſputãt, habeat caſum legis, vel deciſionẽ dictorũ: vt per Bal. in d. l. Ancillæ, & Ang. conſ. 219. col. 1. Paris conſ. 155. vol. 4. & Bar. in d. l. ille aut ille, cũ ſuperius adductis, ac ẽt ponit Aym. conſi. 140. in cauſa ſpolij. col. 2. verſi. 2. opponitur prout videmus fieri inter dominos Rotæ, qui poſſum abſq; eo, ꝙ cauſas in conſilijs ponant, ſi cauſa non ſit dubia, in ea, abſq; conſil. & voto dominorum pronunciare, & in ipſa prolatione dicere de cõſilio & voto coauditorum: vt docet Rot. & dec. 751. Sciendum eſt, in antiq. & p̃miſſa etiã ponit Alex. conſil. 62. viſa. col. fi. lib. 2. & facit id, quod ponit conſil. 62. in cauſa. col. 2. lib. 7. loquens de cauſis non compromittendis vigore ſtatuti, quando probabiliter non ſunt dubiæ, & in conſil. 82. in cauſa. col. 2. lib. 1. de quo ponit Aretin. conſil. 125. eximiæ, in fi.

151 Si aũt iudex cõſiliũ a ſeptimũ conceſſerit, ideſt, ad inſtantiam partis cauſam alicui ſapienti conſulendam remiſerit: tunc ſi ad hoc eidẽ cõſulenti terminũ aliquẽ p̃fixerit, & terminus diu elapſus ſit: ſnĩa ex poſt: abſque eo prolata, valere debet: nihil obſtet. Sed ſi eam protulerit termino adhuc pendẽte, & conſilio nõ exhibito ſi iudex pronunciauerit de partium conſenſu, valebit. l. 1. §. in fi. vbi Barto. ff. de præt. ſtipul. l. ad Imperatorem. & ibi Ang. ff. de app. Sed ſi partibus inuitis ꝓnunciaſſet; tunc ſi anteq̃ pronuntiet, p ſuã interlocutoriã hmõi remiſſionẽ reuocauerit, & poſtmodũ diffinitiuè pronũciet, cõſilio ſapientis aliter non expectato ſententia erit valida ſecũdũ Bar. Ang. & alios in l. ad principẽ. in fi. per illum tex. ff. de appel. quem ſequitur Pau. de Caſt. in cõſi. 6. col. 2. in prin. lib. 1. quia cum remiſſio fuerit interlocutoria, potuit p iudicem reuocari, per l. quod iuſſit. ff. de re iu. & hoc idem tenet Bal. in l. ex illo. C. de app. & Franc. in c. vt debitus. col. 19. verſi. in ea gl. eo. tit. Et ita procedat doctrina Bart. in d. l. 1. C. de relatio. & l. 1. nil noua. appel. penden.

Sed

in euentum quod diſcordarẽt ſequi quem maluerit, uel ẽt minorem partem illorum: ut decla. Fel. in c. cum omnes. col. 2. uerſi. fallit undecimò. de conſtit.

Si uerò fuerimus extra iuris cõis terminos: & iudex uigore reſcripti, ſeu ſtatuti oĩno cogatur cum conſilio ſapiẽtis cauſam decidere, & proceſſum ſit abſq; eo: quo forma ipſius ſtatuti, ſeu reſcripti non fuit ſeruata, proceſſus ipſo iure nullius reputabitur, per tex. & quod ibi ponit Imol. & ſcrib. in c. Cum in ueteri. de elect. c. dilecta. de reſc. & c. uenerabilis. de off. dele. tenet Io. And. in Nouella. in c. non eſt, de conſuetudine, in 6. & Inno. in c. ſi pro debilitate. de off deleg. & Alex. in d. §. item ſi plures in uerb. cũ conſil. in prin. de exerci.

Idem ſi hoc fuiſſet appoſitum in compromiſſo: & arbiter proceſsiſſet conſilio non requiſito: Nã nulliter feciſſet. c. cum olim. de arb. quia omnis uis & poteſtas ex ipſo compromiſſo, ſeu reſcripto, vel ſtatutis ſumitur: nec aliud licet, quam quod ibi, vt efficere poſſet, continetur. l. non diſtinguemus. § de offi ff. eo. ti. Nec mireris de hoc exemplo: quia ualet compromiſſum in aliquem, ut procedat, uel pronuntiet de conſilio alicuius: ex quo per hoc libera poteſtas arbitro nõ tollitur, quin pronunciet æque uel inique eius arbitrio, iuxta l. diem proferre. & ſtari. ff. de arb. Satis namque eſt ꝙ arbiter conſilium requirat, licet illud non ſequatur: quamuis ſecus foret, ſi in compromiſſo eſſet dictum ꝙ arbiter procedere, ſeu pronuntiare deberet de uoto, ſeu de conſenſu talis, uel prout tali placuerit: nam cum hoc ſit contra ſubſtantiam arbitrii, quid de ſui natura liberum eſſe debet, & mere ab arbitro pendere: tale compromiſſum non ualeret ſecundum Bart. in l. item ſi unus. §. idem Pomp. per illum tex. ff de arb. gl. & doct. in l. illa inſtitutio. ff. de hær. inſt. Spec. in tutu. de arb §. ſequitur. uerſi. ſed quid ſi dicatur Roma. in rub. not. tit. in 6. colu. uerſi. ulterius quæritur, poſt Bar. in d. l. 1. §. item ſi plures col. fin. de exerc. & latè ponit Ang. in conſi. 262 primus per totum.

Si igitur in loco iudicii uigeret aliqua localis conſtitutio

tio, ſiue ſtatutum de non procedendo abſq; conſilio ſapientis: uel ꝙ cauſæ omnes terminari deberent ad conſ. ſapientis, ſeu de uoto aſſeſſoris, uel coauditorum: aut ꝙ in qualibet cauſa, ſeu articulo præiudicialis Iudex teneretur conſilium ſapientis requirere, uel ſimilia: cum iſto caſu iudex à ſtatuto ſeu conſtitutionibus huiuſmodi po teſtatem recipiat ſententia: ſi non fuerit eorundem ſtatutorum: ſeu conſtitutionum forma ſeruata, & adimpleta, ualere non debet: prout concludit Bart. in d.l. Titium aut Meuium. in uerb. eandem ratione. de admi. tu. & in d.l.1.§. item ſi pluries. in 4.q. per tex. in auth de non alienando. §. autem dum lex uult ꝙ requiratur conſilium: po ſtea ſubdat: ꝙ ſi aliter factum ſit, non ualeat. & l. Impuberibus ff. de ſuſpect. tut. & §. impuberum. Inſtit. eodem tit. Et iſtum etiam tenuit Abb. in c. ſi pro debilitate. colu. pen. uerſi. ſed extra gl. de off. deleg. & Ioan. And. in Spec. de requiſi. conſi. in uerb. conſilium. & idem in c. ne Epiſcopi. de temp. ord. Bal. in l. ex illo. C. de app. & in rub. C. de exerci. & l.1. ad fi. C. de manumiſ. uind. & l. 1. C. ne licet. ter. prouocum aliis adductis per Alex. conſi. 59: Viſo tit. col.2. in prin. libr.4. & conſil. 145. Viſo proceſſu. in fi. lib.l. & Rom. in conſi. 427. in propoſito caſu. in prin. Soc. in conſi. 96. Viſo proceſſu. uerſi. 4. & vlt. in 1. parte hoc igitur caſu debet requiri: & poſtquam cauſa cõſulenda commiſſa fuerit, conſilium expectari: alias proceſſus non ualeret: prout loquitur Soc. de conſ. & Alex. in d.§. item ſi plures. in uerb. in eodem. vbi aſſerit propter hoc plures ſententias annulari uidiſſe. Statuti enim forma ad unguem ſeruanda eſt, inquit Bal. in l. ceſſante. colu. ult. C. quom. & quan. iud. maximè quando habet clauſulam annulatiuam: ut declarat Alex. conſi. 292. ponderatis. col.1. lib.6. & circa præmiſſa uide Aym. conſil. 182. col.4. num.10. cum ſeq.

Et ſtantibus huiuſmodi ſtatutis conſilium requirentibus ſi iudex illud requireret, & præſentaretur, ac ſententiam contra uel præter illum proferret, ac cognoſcendũ nunquid ualida ferret: eſſent uerba ipſorum ſtatutorum

conſideranda, nam finge ꝙ ex illis indiceretur, ut in cauſa de conſilio alicuius, procedi deberet: tunc ſi conſultor fuerit particeps officii prout ſunt domini auditores, qui in Sacro Rotæ auditorio cauſas proponunt, ac ſuper dubiis aliorum coauditorum conſilia & uota explorant iuxta quę poſtmodum is, qui ſpecialiter ſententiam proferre debet, iudicare tenetur, iuxta dec. dominorum. 751. Sciendum. in fi. & dec. 861. ſciendum. & 805. Rota mandauit, in auth. iſto caſu conſilium ſequi oportebit: tenet Bar. in l. Titium & Mæuium. in prin. per illum tex. ff. de admi. tuto. cum iuncta l. conſil. in fi. ff. de cur. fur. Sed ſi idem conſultor non erit collega, aſſeſſor, nec aliter illius officii particeps, Iudex hoc caſu illius conſilium non cogetur ſequi: ſed illud requirere ſatisfuerit: & poſtmodum intra ſe quid agēdum, deliberare, per reg d l. 2. ff. de mandata. & d. c. cum olim. & c. cum in ueteri. de elect.

Si autem ſtatuta requirerent conſilium, & aſſenſum: uel diceretur quod ſententia deberet proferri ſecundum conſilium ſapientis: his caſibus neceſſe foret ſequi formam ſtatutorum: alias non ualeret quod fieret abſq; eo: ut dicitur de Epiſcopo alienante ſine conſenſu capituli, per theoricam Bar. in § item ſi plures. col. 4 uerſ. ut ergo liqueat. & Abb. in d. c. Cum olim. quem cæteri ſequuntur, & ita intelligendus eſt Paul. de Caſtr. d. conſil. 6. in prin. dum uult iudicem conſilium authoritate ſtatuti requiſitum, ſequi debere.

153 Et aduerte quia caſu quo ſolennitas conſilii requiratur, de ea formiter & legitimè conſtare debet: cum in dubio adhibita non præſumatur: ut inquit Bal. in l. 1. colu. pen. uerſic. extra quæro. C. ne lice. ter. prouo. Cum quo tranſit. Pet. de Ancha. in c Cano. ſtatuta. in uerb. ſimilem quęſtionem. quos etiam refert & ſequitur Alexan. in conſ. 59. uiſo. 2. col. in prin. lib. 4. & in d. §. item ſi plures. in uerb. in eodem.

Si tamen partes tempore prolationis ſententię fuiſſent præſentes, & non contra dixiſſent, pręſumeretur: uel ſi iudex in ſententia talem ſolennitatem enunciaſſet,

prouc

prout quotidie fit ex ſtylo dominorum, dum aſſerunt in ſententijs ſe de uoto aliorum dominorum coauditorum pronunciare. Nam ſolennitas iſta per hmõi enunciationem ſatis probaretur, maximè ſi poſt ſnĩam elapſum foret biennium, ut declarat Bald. in d l. 1. & ſeq. Io. Mill in uerbo. ſententia ſi eſt ferenda. cum ſimil.

Oportet igitur ꝙ de conſilio exactis conſtet, quando illud neceſſario requiritur ut per Abb. in c. illa in fi. de acuſ. & in c. Cũ uenerabilis. vbi ẽt poſt But. Imol. & alios ponit Fel. in uerb. fallit quarta de exceptio.

154 Et nedum conſtare debet de conſilio: quinimo oportet quod illud a iudice apetiatur & legatur, ut dicit Bal. in l. 1. 2. col. de ſent. ex breui. recit. Et in Spec de requiſi. conſil. circa fi ſuæ additionis ponit Ang. pulchrè in conſil. 242 alias 246. domina Lambertina. quem pro notabili refert & ſeq. Alex. in l. 1 circa fi. ad Bar. C. ſi aduer. libe. & in conſi. 185. in fi. lib. 2 & Iaſ. in l. ne quicquam. §. vbi decretum. ff. de off. proconſ. per Abb. in d. c. cum uenerabilis. & Feli. in eo. c. col. 13. ubi latè examinat iſtã materiam, de excep. & c. ſi pro debilitate. de off. deleg.

155 Alias ſi quis pronunciaſſet prout in conſilio nondum exhibito, ſententia non ualeret: ex quo illa per relationem ad acta illius inſtantiæ non poſſet certificari: quòd neceſſario requiritur ſecundum communem ſcribentiũ opinionem, de qua atteſtatur Iaſ. in l. ait prætor. § 1. col. 4. ff de re iud. & in terminis in §. iurare. uerſi. quærit ergo in primis Inſti. de act. Idem atteſtatur Alexan. conſi. 53. col. fin. lib. 5. & d. conſi. 185. col fi. & conſil. 37 uiſo. col. 5. in fi. lib. 2.

Præmiſſa intellige dummodò inſtantia non laberetur quia tunc poſſet eo modo pronunciare: ſecundum Bald. & Sal. in l. cum iudex. C. de ſent. & Pau de Caſt. in l. 1. C. de rela. Soc. in conſi. 124. præſes conſultatio. uerſic. 2. ratio. in prima parte.

156 Et ſi conſilium, iuxta quod fuit pronunciatum, ex poſt reperiretur perplexum, aut obſcurum, uel quod conſulentes eſſent contrarij; ſententia huiuſmodi ad id relatiua,

tiua, non ualeret: ut per Doct. in c. fi. Vbi Bal. & Fran. de re iud. p Bar. Alex & Pau. de Caſt. in l. duo iudices. eo. ti. Ang & Imol. in l ad principē. ff. de appel. cum ſimi.

157 Exemplū ēt quoad iuriſdictionem tempore limitatam poni poſſe in iudice, qui dilatione pēdēte, in præiudicium illius qui illam obtinuerat ſententiam protulit, quæ ualere non debet: ex qua dilatione huiuſmodi pendente officium iudicis cōquieſcit: neque ſibi cōpetit iuriſdictionis exercitium ſed in ſuſpēſo eſt, l. ſiue pars & ibi Bal. & alii. C. de dilat. & gl in l. dicere in fin. ff. de arb. & in l. 1 §. 1. in uerb. nullius. ff. de fer. & per glo. in c. ſignificante. in uerb. prouenire ubi Io. And. & ſcrib. extra de ap & glo. in c. ubi periculum. in uerb decem. & in c. commiſſæ. in prin. de elect. in 6. eſt deci. Bal. in l. cum antea. col. 3. uer. & conſidera hic. C. de arb. & per eundem in l. appellationem col. 4 uer. eſt & tertia deliberatio. C. de appel. & Lap. alleg 2. uerſi. ad hoc quia pendente &c. & Anch conſi. 36 uiſa. col fin.

Et intellige dummodo cauſa, ob quam fuit conceſſa dilatio, nō ceſſet, nā ſi ceſſaret, aut iudex eandem reuocaſſet officiū ſuum non amplius conquieſceret: prout declarat idem Bal. in c. 2. de dilā. & Lap. alleg 81. in cauſa matri. uer. ad id quod dicebatur, & Milan. in uerſi. dilatio. & Bar. conſi. 164. proceſſus, & per eundem in l. filia §. alumno. ff ad Treb & Abb. in cap ſignificauit. nu. 9. de app & Alex. conſi. 34. uiſo col. 2. lib 2.

Seu ꝗ actus qui fierent non eſſent in præiudicium termini & dilationis: putà ꝗ pendente termino ad probandum diſpenſationem, ſeruarentur termini ſubſtantiales in negotio principali. Nā talis obſeruatio ualeret: ut eſt conclu. Aegid. 324. pendente termino. & per Doct. in locis de quibus ſupra. & per Bar. & Doct. in l. quādiu. la grande. ff. de acq. hęre. & in l. 2. ubi Iaſ. in fin. ff. de re iud. tex. in l. Ariſt §. 1 ff. de iure deleg.

158 Et qđ dr̄ de dilatione, dicendum uidetur de terminis a iure, uel ab homine, ad aliud peragendum datis: nam durantibus illis, manus Iudicis quaſi ligatæ, & impedi-

tæ cenſetur: & propterea proceſſus illis pendentibus factus non ualet:ut inquit deciſ. Rot.742. not. ꝙ pendēte termino &c. in antiq Termini, namque præfixio uim dilationis habet;ut inquit Abb. in c. cum cauſa colu. 5. uerſi. Itē pręfixio termini de re iud. declarat Franc. col. pen. & poſt eum ibid. Feli. in c. perſonas.pen. col. uerſi. ſola delatio.de appel.

159 Proceſſus igitur per iudicem a quo appellatum fuerit termino pendente ad dandum,uel recipiēdum apoſtolos factus, erit ipſo iure nullus:ut tenent doc.ſupraſcripti,uidelicet Franc.in d.c.perſonas,col.pen. uerſ.ſed dubitatur quod ibi approbat Feli.& Bal.in d.l. appellationē. ſuper quo tamen palatium uariauit: quamuis poſt tenuerit, & teneat quod talis proceſſus huiuſmodi termino pendēte factus,ualeat:ut per plures rationes firmat Aegid. conſi. 622.proceſſus factus.& Rot. deciſ. 128. ſi iudex. in not. & 406. not.ꝙ ſi iudex.in antiq. Et ita ſe habet cōis opinio,ſm Boer.deciſ.256.in fi. Cautius tamen fuerit, quod ante diffinitiuam ſententiam,ſeu antequā ulterior actus fiat,iudex ſimiles dilationes appellationes, uel terminos reuocet, ſeu apoſtolos ſaltim refutatorios concedat, qđ in Rom cu.per uiam appellationis ab eiſdem & repoſitionis in priſtinum,practicari conſueuit,& erit bona cautela,ut aſſerit do. Caſſad.deciſ.9.num.2.de appel.

106 Erit etiā in pręmiſſis notādū,quod dies aſſignationis termini,in eodē termino nō cōputabitor, ſecundū communiorē ſcribentium opinionem: quā tenent Iac. But. & Ray.Bar.Ang.Paul. Iaſ.in l.1.ubi Alb. retulit uarias ſuper hoc ſcribentium opiniones.ff. ſi quis cautio. & Angel.& Imol.in l. Gallus,in prin.de lib & poſthu. & Fulgoſ. & idē Alb.in d.l. 1.aſſerūt ita in palatiis obſeruari: licet ipſi una cum Alex.uelint cōtrariā opinionem de iure ueriorē Sed certè conſiderabitur modus ipſius aſſignationis:quia qñ dictū fuiſſet,ꝓba hinc ad decem dies:dies termini cōputaretur ꝑ l.placet. cum ſua glo. in uerb. ad hinc.C.de ſacroſ.eccl.uel diceretur,proba uſq; ad talem diē,q̄a illa dictio uſque,ſtaret excluſiue: ut declarat Bal. in l.

in l. à Caligato. C. de nup. & Bar. in l. Patronus. §. Sempronio. d. l. 3. Fel. in c. quo ad conſultationem. 2. colu. de re. iud. & uide bonam deciſ. Guid. Pap q. 270. An dies.

161 Et quod diximus de terminis ac dilationibus, idem ẽt dici poſſet de iudice, qui iudicaſſet poſt aliquod legitimũ impedimentũ abſentis in actis allegatũ, purà infirmtatis, & de ea, quatenus opus foret. fuiſſet oblata fides; qm̃ ob huiuſmodi legitimũ impedimentũ, ſuſpenditur iudicis poteſtas, & iudiciũ in tẽpus bonæ ualetudinis diffunditur, & ſi interim iudex ꝓceſſerit, ꝓceſſus erit ipſo iure nullus: prout eſt tex. & ibi declarant Bart. & Doct. in l. quæſitum. ff de re iud. & l. 2. §. ſi quis in iudicio vbi Doct. iidẽ intelligũt de quocunq; alio legitimo impedimento. & Iaſ. ibid. atteſtat᷑ eſſe cõem opi. ff. ſi qs cautio. & l. ſi cui §. ſi ff. ex q̃b. cau. maio. Bar. & Bal. in l. pen. C. qũo & quã. iud. & Canoniſtæ in c 2. p illũ tex. de procur. ꝑmiſſa tenet Bar. in l. ſeruũ §. publice. in fi. ff. de procu. & (prout dixi) qñ impedimenta hmõi in iudicio allegantur is q talia allegat, debet ſuper allegatis probationẽ ſaltẽ offerre: ut uoluit Inno. in c. querelã ĩ uerb. deſtinauit. de ꝓcu. & eſt dec Ro. 62. no. ꝙ vbi eſt. in antiq. eſt dec. 82.

Si quis igitur tpe citationis cõparere non potuiſſet ex eo, quod in uinculis, ſeu carcere, vel ſub quauis alia cuſtodia, ſeu cautione, puta de ſe repreſentando alibi detinebatur: & de hoc fuerit certificatus ſecundus iudex: ſi ex poſt ipſe in cauſa ꝓceſſerit, nõ tenebit ꝓceſſus uidelicet qñ cauſa erat talis, quæ non poterat nec debebat per procuratoiẽ tractari, talibus nãque taliter impeditis ſuccurri cõſueuit. l. ſuccurritur, cũ duabus legib. ſequentibus & l. necnõ §. itẽ ſi quis. ff. ex quib. cau. maio. & quod ſentẽtia lata cõtra carceratũ ſit nulla, tenet Bar. in l. 2. §. ſi. uel ſicu. circa hoc quæro. ff. de cuſt. reo. & idẽ Bar. in l. 2 in ult. uerb. ff de in ius uoc. quẽ ibidẽ ſequuntur Imol. & Alex. dicẽtes ꝙ licet de hoc nõ habeamus textũ expreſſum, tñ cõiter tenetur, ꝙ dicitur de impedimẽto infirmitatis, idẽ ſit dicendũ de quolibet alio legitimo impedimento ex idẽtitate rationis. Idẽ uidetur ſentire Paul. de Caſt. in L.

ea quæ C.quo quand. indi. tenet Spec. in tit.de cita.§. 1. uer.itē ꝙ eſt detētus a magiſtratu. & dec.Neap.182. qui a regia.col 3.cū ſeq. & Guid.Pap.q 256 Mulier.vbi loquit̃ de muliere grauida,q̄ non tenetur perſonaliter cōparere.

162 Idē ēt foret,ſi citatus in eadē cauſa a maiore tribunali fuiſſet prçuentus : & hoc fuiſſet allegatū corā minori iudice:quia tūc proceſſus ipſius iudicis minoris contra taliter præuentū factus,non tenebit c.ſi duobus.& ibi gloſ. in uerb. non tenebit.de appel.l.contra pupillum. §. fi. ff. de re iud. Tenet Hoſt. in ſumma.de ſent. §. quis debet. col 4.uer.4.rōne tribunalis &c Guid. Pap. 276. an citatus,& 444. quidem.& 421.credi.

163 Et omni caſu de huiuſmodi impedimento ſeu prçuentione(ut dixi)excipi debet,& quatenus opus ſit, probari : ſiue iudices ſint pares, ſiue unus maior altero, alias proceſſus ſecūdi & primi iudicis ualerent: cū parti, quæ hoc nō oppoſuit,imputandū eſſet,quia ſi hoc diſplicebat,opponere debebat,& quidē ab initio : cū ſit dilatoria ; alias nō impediret ut p.Bal. in l.perēptorias.in fin.C.ſen.reſc. & in l 2. de peti.hære.cum aliis,de quibus per Alexan. in conſi.105 Magnifice, col. 7. uerſi. non obſtat etiam &c. lib 3 & ſi talis exceptio nō fuiſſet admiſſa, appellare etiā poterat,cū de iure ſit locus præuētioni.l. ſi quis poſtea. ff. de iud.& l.vbi cœptū.& ibi Paul. de Caſt.eo.tit. l. incola ad municipales.& ponit Bar.in l.ſepulchri. ff de ſep.uiol. Et ꝙ ꝓceſſus utriuſq; iudicis,ſi nō fuerit exceptum, ualeat,fuit celebre dictū Inn.ī c.cū M.Ferrariēſis. vbi Fel. latè ꝓſequitur.col.22.uer.extra gl. de cōſti. & facit quaſi in terminis deci.Neap.354.nu.3.& deci. dn̄orum 659.& eſt ſciēdū.& 654.not ꝙ in antiq.ubi loquitur de cauſis cō miſsis alicui ex auditoribus,q̄ alteri auditori ſeu Cardinali p prius cōmiſſę reperiebantur:& ꝙ ob Cardinalis re uerētia,ad impediēdū ſm iudicē, ſufficit litis intimatio & præuentio:in reliquis uero paribus magiſtratibus fieri debet inhibitio. Et facit ēt ad p̄miſſa qđ ponit Bal. in l. ſenatus.col.fi.C.qui accu. nō poſ. ubi exēplificat ꝙ unus iudex dr̃ maior altero:ut eſt rector alicuius ciuitatis, reſpectu

ſpectu præſidis eiſdē prouinciæ. Si aūt forent æquales & unus alterū nō pueniſſet, ſed cōcurrerent, pars citata habebit electionē, q̄a corā quo uoluerit cōparere poterit. l. ſi qs in graui. § ii cū oēs ff. ad Sillan. & intellige q̄ dixi, qn̄ cauſæ non ſunt tales, ꝙ poſſint p procuratores tractari: quia qn̄ agitari poſſunt, per ipſum procuratorē: impedimētū perſonæ ipſius principalis ipſum nō excuſat. cum ſi. non pōt per ſe posſit per procuratorē, conparere: ut in c. cum dilecti. uer, ſed cōtrà. de dol. & contu. & ita declarant Doct. in d. l. quæſitū. § fi. ubi Alex. de re iud. & Bar. in d. l. 2. § fi. ff. de cuſt reo. & Doct. in d l. 2. § 1. 2. ff. ſi quis cautio. & Canoniſtæ in c. cōparenti. de ap. & dixi ſupra.
165 Idē ēt foret de eo, qui iuſto timore mortis uel corporis cruciatus ad locū iudicij ueriſimiliter accedere non poſſet, q̄a & huic ſuccurri deberet: ut l. 3. ff. ex quib. cau. maio prout ſi ab illo loo exularet, iuxta ea quæ ponit Bar. in l. fi. col. 2. uer. ſed iuxta hæc quæro. ff de reſtitu. in inte. & in l. 2. §. qd̄ diximus. ff. ſi quis cautio. ponit Deci. conſi. 395 in cauſa iſtorū. in fi. lib 2. Aut ꝙ in loco iudicij adeſſent inimici ſui capitalds. & ob hoc locus ille probabiliter ſibi nō eſſe tutus. ut in c. cū R. de offic. deleg & cle. paſtoralis. §. notorium quippe. de re iud. & c ſtatutum. §. 1. de reſc. in 7. uel ibi adeſſent ſaltim amici ſuorum inimicorū: ut uoluit Bar per illum tex. in l. ſciendum. §. acceptatio. ff de leg glo. in 1. §. cū patronus. & ibi Bald. ff. de offic præf. urb. & l. liberi ubi Bal. Alexā. Sal. & Iaſ. C. de inoffic teſt. ponit Fel. poſt Aret. & alios in c. repellantur. de accuſa. Idem ſi acceſſus non eſſet tutus propter hoſtilitates, ac hoſtium incurſus, cū bella & hoſtilitates de iure timeantur, de more uitentur: & quæ humana fugit rō, & abhoret natura: ut in propoſito inquit text. in d. cle. paſtoralis. uer. notorium quippe. & probatur in c. cū per bellicam. in princ. 34. q. 1. cap. 1. actione. 16. q. 3. c. ex tranſmiſſa. de præſcri. c. ad ſupplicationem. de renunciat. & per id quod ponit Innoc. in c. accedens. in uerb. uiarum diſcrimina. de accuſatio. & Bald. per illum text. in c. ex cauſis. §. uaſſalli. de pace conſtan. & in præmiſſis

P 3 caſi-

caſibus cum ueriſimiliter citatus poſſet ſuſpicari, ēt ꝙ ſibi ſaluus conductus à ſupèriore, ſeu ducibus belli offerretur illi nō teneretur credere, per c.accedēs ubi ſcribētes ut lit.non conteſt.& uol.glo.in c.ſtatutū § cum uera . in uerb.ſecure.de reſcri. in 6. & in c. ex parte. ubi Franc. in fi.de app.& Sal.in l.reos, col. 4. uer. expeditis contrariis. C.de app.Imol.in l.pen.§. ad crimen. ff. de pub. iud. Iaſ. in d.l.2 §.qđ dicimus ff. ſi qs cautio. facit gl. in cle.unic. in uerb ſecura.de for. cōp. & ponit Fel. in d. c. accedens. col 5 uer.Quarta cōcluſio.& ita ītellige Rot. deciſ. 315. licet guerræ generales.in no.ut declarat multū notanter Franc. de d.deciſ.loquēdo) in d. c. ex parte. col. 5. uerſi. ſed quæritur.de appel.ubi de hac materia uidendum eſt.& deciſ.Neap.ut p Afflic.62.per magnam Curiā in fi.

Et quod de bello terreſtri dicimus , idem cenſendū eſt de cœleſti,uidelicet de mortalitate , ſeu peſte , quæ iuſtè timenda,& ab oībus fugiēda eſt , iuxta tex. in c. negotiatorē.ibi ueluti quandā peſtem fuge 88.diſt. &c. iō prohibenter.ibi quaſi quandā peſtem abijciant. 37. diſt. Nā accedere ad locum ubi eſt peſtis , eſt Deum tentare : & homo iuxta uires ſuas operari debet , ut mortem effugiat,& demū ſe Dei miſericordiæ cōmittere. c. ſi multa. 13.q.8.cū igitur peſtis & belli pari paſſu ambulant ut probatur in d.c.ad ſupplicationē.iuncta gl.1.de renun.& tenet Bar.in l.de ætate.ubi ſcrib ff.ad Treb . & Abb. in d. 1.tranſmiſſa.col.2. de præſcr. eſt namque prælium inter Deum & homines:ut inquit Bar. in l. I. in prin. de bon. poſ.ex teſta.mil.& in l. naturaliter. in pe. col. ff. de uſuc.

Prout formaliter cōcludit Alex. in cōſi. 30. ponderatis col.2.uer nec ēt obſtat.lib. 5. Et not. ꝙ etiam illud dr̄ tempore belli,uel peſtis factum quod immediate ante, ut immediatè poſt,factum eſt per not.in l. 1. C. de oper. lib.& tenuit Bal.in c. 1.in prin.col. 2. de pace iuram. fir. quē refert & ſequitur Alex.conſi. 162. uiſis his , in fi. lib. 6.pro quo ēt facit illud ꝙ tenuit Imol. in cōſi. 7. in caſu præmiſſo.col.fi.& Pet de Anch. in cōſi. 88. Præmiſſa facti.& Dec.poſt eos in conſi. 555. licet, col. 2. uerſi. & ad

hoc

hoc.lib.4.dũ volunt ꝙ remiſſio, quæ fieri debet ꝑꝑ bel-
lũ, ſit pariter fienda ob iuſtũ timorẽ belli: cum eadem ſit
rõ:vt ibi per eos.& per eundem Decium,qui ẽt hoc tenet
conſil.697.his ſtantibus.col.2. nu. 11.lib. 5. Et per Boer.
qui hoc tenet,& plura adducit deciſ.249.col.2.

166 Præmiſſa itaque,vel ſimilia impedimẽta ſi notoria fue
rint,aliqua probatione nõ indigebunt, ſed per quẽquam
allegari ſufficiet:vt d.cle.paſtoralis. ver. notorium quip-
pe.declarat deciſ. Neap. 29. quidã heſterus & dec. l. iudi-
ces.& Fran.in d.c.ex parte.col. 5. & Alex.in d.l.de ætate.
Si vero notoria non fuerint,allegari & Probari per excu
ſatorẽ debebunt ac ẽt pro difficultatibus tollendis ſanũ
fuerit proteſtari.ꝙ ſtantibus hmõi impedimentis,ad ulte
riora non procedat:aliàs ex tunc ab hmõi ulteriori pro-
ceſſu,& tacita præmiſſorum reiectione appellare:vel ſi ci
tatus etiam excuſatorem mittere non poterit,tpe quo ci-
tabitur ad locum non tutum, poterit, tpe quo citabitur
ad locum non tutum,poterit ipſemet appellare nã ſuper
hoc de facili in Ro.cu. literas obtinebit: ut inquit Fran.
in d.c.ex parte.& Pan. in d.c. 2.de procur. per Alexã. qui
Inn.& Hoſt.in hoc diſcordantes concordat in d.l.de æta
te.& Fel.in d.c.accedens ver. 7. conclu. ut lit.non conte.

Et erit aduertendũ, ꝗ oportuerit nedũ facere fidem de
impedimento,quinimò erit ẽt neceſſe docere ꝙ ꝑꝑ illud
quis fuerit impeditus venire,puta ꝙ fuerit ingreſſus iter,
& vt tẽpeſtatis,fluminis,incurſu hoſtium,aut ſimilibus,
vlterius progredi non potuerit, per tex.in l.commeatus.
ff.de re mili.& eſt doct. Bar. cõiter approbata: vt ibi atte
ſtatur.Iaſ.in d.l.2.§.qđ dicimus.ff.ſi quis cautio. & docet
Alex.conſi.49.in ſpectis.col.2.lib.2.Et Nicol.Boer.deciſ.
40.nu. 4. vbi latè ponit, & de cõi atteſtatur.Aym.conſil.
151.nu.22. & conſil.179. in cauſa. appel.col. 3. verſic.5.
rñdetur. Debet igitur eſſe impedimentum neceſſarium,
& ineuitabile,ad hoc ut proſit:aliàs ſi potuiſſet aliquo pa
cto impedimẽtũ euitare,& nõ euitaſſet, nõ ꝓdeſſe:ut do
cet Bal. in l.ſed & ſi.§.1.ff.ex quib. cauſ.maior cũ alijs, de
quibus ꝑ Dec.conſi 677.viſis. col. 2. nu.3.lib.5. Quali-

ter autem hmōi impedimenta probentur & nunquid ſufficiat iuramentum erit iudici arbitrarium, ut docet Guid.Pap q.64.Si altera;& 205.in cauſa.

Ex oībus igitur p̄miſsis,ꝙ iuriſdictio iudicis ordinarij fuerit ratione cauſæ,uel rei,litigatorum, loci, ac tēporis, limitata,uel impedita aut ſuſpenſa oſtendi poterit.

167 Ratione Iudicantis etiam,ex defectu ſuæ poteſtatis ſnīa eiuſdem ordinarij iudicis impugnari poterit, ſi tp̄e quo ſnīam tulerit,poteſtatē ſuā ignoraſſet. Nā qui ignorat fundamētū iuriſdictionis ſuæ, ēt ꝙ in ueritate iudex ſit,ex quo ipſe hoc ignorat:geſta ꝑ eū nō ualent arg. l. q̄ro.ibi.Scire n.debet ſe tutorē &c. ff. de eo qui pro tut. l. hoc autē §.1.ibi,debet hoc cōſtare liquereq; prætori &c. ff.ex quib.cau in poſſ.ea.de quo eſt gl.in uerb peremptoriè,in ſi.in c.ſæpe de app.& tenet.Bar ī l.ſed ſi de ſua ī ſi. ff.de acq.hęre.& in l.2.in prin.uer. oppono cōtra l. ff. de iud.& magiſtraliter ponit idem in l multū intereſt. ff. de condi.& demō.cuius doctrinā tanq̄ cōem ſequuntur ibi Doct.& Bal.in l.falſus.col.7 uerſi.itē dubitatur C.de fur. Abb.in c.fi.uer. ueruntamen dico extra de foro cōp. Io. Mil.in uer.iudex delegatus ſi ignorat q̄ hoc ſatis declarat.& Rom.ſing. 13.Si cā.Alex cōſi. 40. in cā. col.3. uer. ultimò principaliter lib. 7. & Paris in tract. ſyn.in §.iudices puras col.3.uer.ſi iudex nō eſt certus &c. Aym.qui plura cōgerit cōſi.134.ſcripſi alias col. 2. uerſi. 1 poſito. Et Fel.in c.ſi clericus laicū.col.1. uer. & pro cōi facit. de foro cōpe.& in c.ſuſcitatus.col.6.uer. Nono oportet notum eſſe impedimētū.& in c.Eccle.ſanctæ Mariæ.col. 8. nu.10.ubi enumerat infinitos doctores hāc doctrinā ſeq̄ de cōſti.& in c.cū ex officii.col. 11. uer. excipies nūc de p̄ſcri.ubi poſt alios dicit hoc procedere,ſi ignoratur fūdamētum iuriſdictionis:ut dictū eſt.ſecus ſi ignoraretur aliqua eius qualitas uel acceſſoriū:uel eſſemus in beneficialibus,in q̄bus iuriſdictio ad illius exercitiū ēt ignoranti quęritur,ſm Rom.d ſing 13.de quo dicemus infra.

68 Ecōtra ſi iudex ꝓbabiliter ſe iudicē credidiſſet, ignorās defectū ſuæ iuriſdictionis impedimentum,proceſſus ualuiſſet;

iuiſſet:qđ intellige ꝑut in l.2.§.1. ibi p̄tor autē ignoret, & putet ſuam eſſe iuriſdictionem.ff.de iud.& l. ſi fortè ff. de off.pręf tenet Abb. Fran. Fel. & alii in c. duobus. ubi Fel.col.4.uerſ. limita conclusionem. de appel. & in d. c. ſuſcitatus uerſi.oportet notum eſſe:de reſcr.

169 Idē foret ſi iudex de poteſtate ſua dubitaſſet; q̄a ſi dubitat circa principalē ſuā iuriſdictionē & cām fundamentalē:illius ſnīa redditur nulla,ꝑ tex.in d.l.ſi de ſua.§.1.ibi an ualeat teſtamentum dubitat.& l.cum falſum in fi. & l. nequis.in prin.& l.cum quidam.§ fi. ff. de acq. hære. ponit.Fel.poſt Petr. de Anch. & alios in c. ſanè in prin. de off deleg.per illum tex.Nam dubitās æquiparatur ignoranti,per l.fi.ff.de cond.indeb.l. fin. § ſinautem neſcius. C.de furt.& ita concl.Bar. in conſi. 73. Quæritur tutum procurator.circa fi.& Alex.conſi.14.uiſo proceſſu. col. 2. prope fi lib.5.

170 Vt Idē ēt foret ſi iudex erraſſet circa poteſtatē ipſius: ut puta cum eſſet ordinarius, ꝑ errorē tanquā delegatus iudicauit,uel ecōtra : nā cum debito nomine & obtentu ueræ poteſtatis, nō proceſſerit : & errauerit circa fundamentum poteſtatis ſuæ,ſententia erit nulla:arg. d. l. quæro.& lege quod hæres.ff famil. hercil. per quæ ita uoluit Bal.in d.l.falſus col.6.uerſi.ſed pone quod.C de fur.Nam ſi is quis debet explicare actum uno modo, eligat alium incompetentem:actus qui fit,eſt nullus: ut probatur in c.ex parte haſtenſis,de conceſ.præb. cum aliis ad propoſitum add.per Anch.conſi.357.quia p̄ſupponit poſt prin. & hoc idem intelligas ſiue iudex errauerit. ſiue ſciens & Prudēs hoc fecerit, putā ſciens ſe ordinarium iudicē uoluit iudicare tāquā delegatus : quia geſta hmōi non ualent,per reg.quod potuit uoluit:& quod uoluit, adimplere nequiuit.c.ſuper de off.dele cū ibi adhuc.& tenet Bar. in l.unic.C. q̄ ꝑ ſua iuriſd. prout ēt utrunq; tenuit Inn. Hoſtiē. Io. And. Bal. Card. Imol. Panor. & communiter alii.ut atteſtatur:ibidem Fel.col.11.uerſ. cōſidera duo. in 2.cum ex officii.de præſcr. Et pro quo facit id quod ponit idem Feli.in c 1.glo.col.5. uerſi. 17. not, dum inquit, quod

ꝙ ſi partes coram ordinario tanquam delegato litigant, & delegatio ex aliquo non valeat, nõ tenet proceſſus. ēt ex vi prorogationis,per ea quæ voluit Bald. in l. 1. C. qui pro ſua iuriſd. ac p̄miſſa tenet Alex. conſ. 213. viſo col. 2. in fi. lib. 2. & vide Bal. in l. 2. C. ſi a nõ comp. iud. cum ſim. de quibus per Aym. conſ. 171. magiſter Io. col. pen. verſ. 7. iſta acquiſitio & Io. Silua. in tract. de benefi. q. 41. in 3. parte & Ang. in conſil. 8. his proximis. col. 1.

271 Sciendum eſt tamen, ꝙ habens iuriſdictionem ordinariam & delegatam, ſeu ordinariam & arbitralem, & ſimplicem poteſtatem, in procedẽdo non cogitur alterã eligere: vt p Spec. in tit de iuriſd. om. iud col. pen. verſ. vlt. nota. & ibi Bal. Et ſimpliciter procedendo, procedere vr̃ ex vtraq; & eo meliori modo, quo poteſt, ad effectum ꝙ actus valeat, per tex. in c. niſi. de præb. & ponit Abb. in c. Quintauallis. col. antepen. verſic. ego autem cum reuerentia & c. de iureiur. Inno. in d. c. Cum ex officij in verſ. authoritate. & ibi Felin. col. 9. ver. ex iſta concluſione Innocentij, & per d. Inn. in d. c. Quintauallis dum voluit ꝙ arbiter. & arbitrator conſtitutus in eadem cauſa, poſſit procedere partim iuris ordine ſeruato vt arbiter, & partim non vt arbitrator. Cuius dictum ſequutus eſt Rot. dec. 85 1. cum promiſſum in fi. in antiq.

127 Et ꝙ iudex in dubio videatur procedere iure efficaciori, & ad illum actum gerendum magis apto, declarat Alex. in conſi. 55. quoniam & lib. 5. dum vult ꝙ iudex ordinarius & delegatus, ſi actus ex ordinaria poteſtate ſuſtineri poteſt, ex ea primò tãquam magis firma & efficaciori videatur proceſſiſſe: cũ hoc utilius ſit: vt etiã declarat Bar. in l. gerit. verſi. circa tertium principale: de acq. hær. ar. l. 1. cum ſe. ff. de ſol. & l. ſi q̃s intentione. ff. de iud. quicquid dixerit Anch. conſi. 215. col. 2 nu. 3. eſt bonus tex. in l. 3. de mil. teſt. vbi Bald. dicit ꝙ ſi id quod ſit ex duplici poteſtate non valet ex vna, valebit ex alia. per illũ text. quia in dubio videtur feciſſe eo iure, quo potuit: cum hæc interpretatio rei gerendæ ſit aptior, ideò capienda. l. quoties. Idem ſerua de re. iur. & l. 1. §. Offilius cum l. ſeq.

ſeq ff. ne quis eum qui in ius uoc. quem tex. ad iſtud propoſitum adducit Rom. in conſi. 320. in fin. in ſing. 15. & latius in l. ſtipulationem la 1. ff. de uerb. obl. & idē ſentit Aegid. concl. 5. generale. & conclu. 60. Proceſſus & 70. Archiepiſcopo. & facit id quod ponit Alex. in conſ. 185. in cauſa. col. 2. in prin. lib. 6.

173 Propterea ſi arbiter & arbitrator ſimpliciter pronunciaret: & ex proceſſu & ſententia colligi non poſſet intētio iudicātis, qua uti poteſtate uoluerit. Nam hoc imprimis uidelicet quam uiam fuerit amplexatus, ex proceſſu colligi & deprehendi ſolet: ut docet Bar. poſt gl. in l. 1. ff. de iud. & in l. ſi ſocietatē. §. arbitrorum in 3. col. ff pro ſocio. & Bal. in l. non codicillum C. de codicil. Anch cōſil. 210. index col. pen. uerſi. 2. oſtendendum. cum aliis de quibus per Alex. in conſil. 55. quoniam col. 2. libr. & communiter tenetur: ut aſſert. Caſſad. dec. 7. nu. 6 de appel. In dubio tamen præſumetur ꝙ proceſſerit ut arbiter: cum hæc ſit mitior: & æquior interpretatio, ex quo non tollitur reductio ad arbitrium boni uiri ita communiter tenēt Doctores ſecūdum Fel. in d. c. cum ex officii, col 2 uerſi. ſunt duæ opiniones. de præſcrip. & tenet Pan. in d. c quintaualis. col. 24. uerſi. quæro nūc. & per Alex. d conſi. 55. uerſi. accedit prædictis lib. 5. & ꝑmiſſ notanter ponit Io. Mil. in uerb. iudex poteſt procedere ubi uidere poteris. & latius præmiſſa comprobat Ioan. Baptiſt. in tractat. de arbit. cap. 4. cum pluribus ce. ſequent. libr. 12. ubi uide. Cautela tamen fuerit, quod iudex duplici poteſtate fungens, utatur clauſula. (Omni meliori modo &c.) quia ex uirtute directæ clauſulæ. de facili ſaluabitur proceſſus, ſecundum Fel. in d. c. cum ex officii. col. 11. in prin. uerſi. Tertio limita. & per eundem in c. cum ſuper col. 4. uerſi. quid autem importat. ubi uirtutem huiuſmodi clauſulæ ponit de offi. deleg. & Dec.
174 conſi. 77. col. 3. in prin. lib. 1. & Alex. conſi. 112. poſt reddita. lib. 3. & conſi. 80. uiſis col. 2. lib 5. Aym. conſil. 141. Iaco. col. 2. uerſi. ex præmiſsis. Quamuis dicta clauſula nihil operaretur, quando fuiſſet expreſſus unus modus

dus ineptus,ex quo aptus deſcendere nō poſſet:ut p Calde.conſi.1.de accu & Anch.conſi.357.Declarat & ſequitur Caſſador.d.dec.7 nu.7.de ap.& Capi. dec.96.in cauſa. nu.9.poſt Mari.in c.2.art.13.Plurimi.de lib.ob.

Nunquid aūt in iudicem ordinarium litigantes cōpromittere poſſint,dic ꝙ nō tāquam in arbitrium; ſed tanquā in arbitratorem,& amicabilē compoſitorē poterunt ēt de iure ciuili:ut uoluit gl.in l. ſed ſi. §. ſi quis iudex in uerſi.tener.in fi.& ibi Bar.ff. de arb. tenet Odof. Cy Bal. & Sal.in l.ſi qui ex conſenſu. C. de Epiſ aud. ponit Guid. Pap.q.69.licet de iure canonico indiſtinctè poterit:ut in dictis locis per c. dilecti & c. ex parte de arg. cum ſi. quae ponit Ang.in conſi.218 uiſa col.1.nu.2.

175 Vltimo(diximus)ſnīam ab ordinario iudice latam quandoq; ēt ex defectu ipſiuſmet iuriſdictionis inualida eſſe poſſe:prout exēplum ponere potes:ſi fuiſſet lata ab uno ſolo iudice abſq; conſenſu aliorum ſuorum coniudicū.qm̄ regulare eſt ꝙ iudices ſiue ordinarii, ſiue delegati ſunt,uel ex ſtatuto reſcripto,aut compromiſſo aſſumpti: qn̄ pluribus,aut uniuerſis,ac ſimul & cōplexiuè conceſſa fuit poteſtas: prout ſit qn̄ uerba dignitati, ſeu magiſtratui,uel capitulo aut uniuerſitati, ſeu pluribus ut uniuerſis directa reperiuntur:ex quo oēs tunc ſimul repreſentāt

176 unū; illorum officium cēſetur indiuiduū,iuxta l magiſtratus. & l.Imperator. in prin.ff. de mu. Et ꝑpterea unus ſine alio ſnīam ferre non pōt,cū ſibi ſoli nec iuriſdictio, nec exercitiū inſolitū cōpetat, ꝑut de magiſtratibus ordinarijs habemus tex. in l. cum magiſtratus.C.qn̄ prouo. nō eſt neceſ.l.duo ex tribus ff.de re iu. l. ſicuti. ff. de arb. §.fin.in auth.ut iud.non expe.ſacras c ei qui §.itē ſi plures.2.q.6.de Collegio ſeu Capitulo uel uniuerſitate quod neceſſe ſit duas partes adeſſe & ꝙ maior pars illarum iudicet.probatur in l.plane ff.ꝙ cuiuſque uniuer.ponit gl.fi.ī c.2.de arb.li.6.& in c.ut offic.de hær.&o.li Ant.de But. in c.prudentia. in prin. de off. dele. prout refert & ſequitur Are.in conſi.64.diligenter in fi.

De pluribus iudicibus delegatis, qđ unus procedere

non

non poſſit ſine alio,ad literã eſt tex. in c.cã matrimonij, de off.dele.c.prudentiam.§ 1.eo.tit.c.ueniens, vbi gl. in uerb. duo Iudices.de renunciationibus,&c.

De arbitris eſt tex.in l.Itẽ.§. ſi plures. & l. ſi in tres. & l.pedius.in fi.ff.de arb.q tex. reddens rõnem, quare ſnĩa unius ſit nulla,inquit(quia nõ recepit mãdatum, dixit sẽtentiã)& eandem rõnem ponit ẽt tex. in d.c.prudentiam § 1.in fi.&in l.nõ diſtinguemus §.de officio. de arb. ponit Dec.conſ.434.placet.in fi.lib.4.ubi etiam dixit, quod non poteſt a partibus ratificari: & ꝙ talis nullitas indiſtinctè opponi poteſt, ut ibi per eum.

De arbitris & delegatis ꝙ unus nihil poſſit ſine aliis eſt tex. ꝓ utraq; in c. uno delegatorum.de off. dele. in 6. ac de oĩbus habetur in c cũ ab uno in prin de ſent.& re iud.eo.li. quia(ut dixi) exercitiũ iuriſdictionis eſt indiuiduum:ut ponit Bal.in Spec.de iud.deleg. uer. ſi cõmittitur cauſa tribus.facit dec. Rot. ut per Faſt. cauſ. 12. dub. 32.incip.2.dub. & dicemus infra.

Si autem ex dictis ſtatuto,ſeu mandatis iuriſdictionalibus appareret, quod poteſtas unicuique inſolidum conceſſa fuiſſet: puta quod duo iudices ordinarij ſimpliciter creati fuerint:ut erant antiquitus conſules, defenſores, uicarij poteſtates terrarum,& ſimiles: tunc unicuiq; illorum iuriſdictio & exercitium inſolidum conceſſum eſſe uidetur propterea unus ſine alio ꝓcedere poterit, ac præuentioni locus erit per tex.in l. 1,ubi Bal. declarat. ff. de offic. conſu.qui tex.licet loquatur in uoluntaria:doct.
177 tamen idem intelligunt de contentioſa iuriſdictione arg.l.tutores.& l.decreto.ff.de adm. tu. & l fi. C. de auth. p̃ſtan. vbi pluribus tutorib. ſimpliciter dat.s cuilibet ur̃ data inſolidũ poteſtas,& quilibet adminiſtrare põt.facit tex.in l.1.§.ſi plures & ibi Bar in 2.col.ff.de exer ubi cõmiſſa ſimpliciter,pluribus exercitoribus vniuerſitatis negotium adminiſtratione,cuiq;in ſolidũ cõmiſſa cẽſetur. Ita declarat Bar. poſt gl. in l.Põponius alias ſi uni. ff. de re iu. ubi uide.Quãuis ſi a principio tales iudices ẽt inſolidum deputati aliquam cauſam ſimul cognoſcere cœpiſ-
ſent

ſent, deberent omnes in ſimul eandem terminare, per gl. ſingularem ſecundum Alex. & Imol. ibi, in d.l.ſi vni. vbi dtiam Iaſ.col.3.uerſi.2.concl. vbi hoc declarat. ff. de re iu.& aliam gl.in c.cum plures.in uerb. uno eorum. de off deleg. in 6. licet ſi in caſu iſto unus ſolus ſententiam ferret:ex hoc non crederem nullam ex defectu poteſtatis cum ſibi cõpetat inſolidum: ut uidetur tenuiſſe Ro. loquens de arbi. dec.2.ſub tit. de arb. in illis de Bisſig. q̃ eſt etiam in antiq. ſub nu.61.compromiſſum, & uide in præmisſis Ro.conſi.92 indubit. in prin.

178 Et quod dicimus de iudicibus ordinariis idem intelligimus ad uniuerſitatem cauſarum delegatis: quia tales loco ordinariorum habentur, ſecundum gl. communiter approbatam, ut ibi per Alex. in d. l. ſi uni. & Iaſ. in l. duo ex tribus in 1.colu.off. de re iud. & quod iſti ad inſtar ordinariorum ſint, ponit etiam gl. & doc. in l. 1. in prin.ff.de offi.eius in l.diuo Pio.in prin. & Bar. in d. l. ſi uni.de re iud.plura ponit Feli.in c.cauſam matrimonii. col. pen.uerſ.gl. in uerb. unus de off. dele.cum aliis, de quibus per Alex.conſi. 120.uiſo col.2.lib.6.

Idem eſſet ſi forent electi plures arbitri, & data unicuique illorum facultas cognoſcendi cauſam, & decidendi: nam quilibet ex eis abſque collegis procedere & terminare poſſet: ut in l.non diſtinguemus. §. ſi in plures.ff de arbitr.

179 Vel quod cauſa eſſet dele. pluribus cum clauſula uos uel duo aut unus ueſtrum &c.Nam hoc caſu cenſetur mãdatum cuiq; inſolidum factũ; & locus eſt præocupationi.c.cum plures de off.dele. in 6 & uno ex eis negotium inchoantem:niſi in caſu neceſſitatis, alii ſe intromittere nequibunt:ex quo exercitium iuriſdictionis ſolum recedit in perſona illius, qui prçuenit: ut ibi & uidetur dec. Rot. 110.c. Suſcitatus. in no. facit quod ponit Aeg. conclu. 476.cum ſeq. & ponit Bar.in d.l.ſi uni.

180 Idem ſi eſſe adiecta clauſula (ꝙ ſi unus intereſſe nequeat,alter exequantur)Nam conſtito ꝙ collega non poſſit,aut nolit intereſſe, alius ſolus expediet,per tex.& com

muni-

muniter notata in c. prudentia. in prin.de off.dele.& Roma.ſing 13. in cauſa. ubi aſſerit Docto. ita communiter tenere. & per Feli.in c. Suſcitatus. uerſi. oportet notum eſſe impedimentum. de reſcr. tenet Rot. dec. 243. retento.& 166.ubi limitat hoc non procederet in beneficialibus,in quibus etiam non conſtito de impedimento collegæ,ſi alius ſolus procedit, & ex poſt appareat collegam fuiſſe impeditum,ualebit proceſſus,ex quo opinio in talibus cedit ueritati.in nouis; quod tenuit in d.c. prudentia Bal. ſecundum ea q̃ refert Hip.de Marſi.in l. patre uel marito.uerſi.itẽ d.doct.n.56.ff.de q. & diximus ſupra. & ponit Aym.conſi.182.nu.12.ubi uideas.

181 Et clauſula illa,ſi non pōt intereſſe, intelligitur ſi nec per ſe,nec per alium.quãuis de hoc alias fuerit dubitatũ ſecundum Aegid.concl. 140.in forma. & Feli. in c. Suſcitatus.col.pen.in ſi de reſcr.

Et quando iuriſdictio inſolidum non competit, nedũ per unum ſolum iudicem ſententia ferri non poteſt,qui nimo ad illius ualiditatem requiritur ut tempore ſententiæ proferendę,omnes iudices ſint ſimul coadunati,
182 & ſimul iudicent:uel unus,aliis tamen præſentibus, & mandantibus & quod is qui recitat, utatur uerbis pluralis numeri:ut putà nos tales iudices pronũciamus in hũc modum, uidelicet &c. ut magiſtraliter docet tex. in c. cũ ab uno. de ſen. & re iud. in 6.

Nam ſi non eſſent omnes ſimul coadunati; ſed quilibet priuatim ſententiam diceret,non ualeret l. tunc aũt & ibi gl.l duo ex tribus. ff de re iud. gl. in l. non diſtinguemus §.cum amplius & l. Item ſi unus §. Item ſi plures.ff.de arb. Tenet Spec. in tit.de ſent. §. ſequitur uidere. uerſi. ſed & ſi iudices. & Pau.de Caſt. in conſi. 103. in prima parte: quia ubi requiritur quod cõſenſus maioris partis præiudicet minori conſenſu ſimul, non ſeparatim pręſtari debet.ut eſt doct.Bar. in l. omnes populi. in 2. q. princ. uerſic. contrarium credo. ff. de iuſt. & iur. & ponit idem Bart. in d.l. ſi uni. ff. de re iud. & Alexand. conſi. 205. uiſis his.in prin.lib.2. & de quo uide Gozad. conſi.

conſi. 100.circa.col.4.uerſi. 10.licet ubi hoc limitat.

Nec ſufficeret ꝙ unus iudicem cognitioni cauſæ præſens fuiſſet,& in pſentia aliorum cõiudicum uotum ſuũ dixiſſet,& poſtea receſſiſſet: qm̃ ſi reliqui illo taliter abſente,ſententiam ferrẽt, eſſet ipſo iure nulla, ſecundum communem ſcribentium opinionem: de qua atteſtatur & eam comprobat Fel.in d. c. Cauſam matrimonij. col. fi uerſi. 3. limita de offi deleg.

Si tamen ex coniudicibus aliquis pſens eſſet; & iuraret ſibi de cã non liquere:alii cãm eãdem expedire poſſent. per tex in d.l. ſi uni ubi ſcrib. de re iud. & l. ſi de meis. ff. de arb.& ponit Abb.& Fel. in d. c. cauſam. in fi uerb. Et ſi fuerint plures arbitri diſcordantes, uel deciſioni cauſæ intereſſe negligentes, ſeruanda erit practica tex. in c. fi. de arb. in 6. Maximè in terris eccleſiæ ſecundum gloſſ. ord.ibidem poſitam.

Minus etiam ſufficeret, ꝙ præſens ſuo, & collegæ ſui abſentis,nomine pronunciare.Nam etiam ſi dictus collega ex poſt pronunciationem huiuſmodi ratificaret, ſententia nihilominus non fieret ualida:ut eſt gl.in l. inſtar. in fi C.de iur.fiſc.lib. 10.& tex. in d. c. cùm ab uno, ibi, præſentibus & mandantibus &c.de re iu. in 6. quoniam ubi certo tempore conſenſus requiritur, ratihabitio ſequens ut actum firmet, non retrotahitur l. quid ergo, in prin.ff.de infa. & quia in ſntentijs, & aliis quæ publici iuris ſunt,ratihabitio non procedit: ut inquit glo. in d. c.cum ab uno.in uerb.mandantib & Bar. Bal. & alii in l. obſeruare.§ fi.ff.de off.proconſ.ponit Spe. in tit. de cita. § iam.col 5.uerſ.hoc autẽ nota.& in ti. de ſent. § ſequitur uidere.uerſ quid ſi nulla. & Bar.in d. l. ſi uni. in fi. & ibi.Iaſ.in fi.& Aegi.concl. 30.ſententia.cum aliis,de quibus per Fel.in c.prudentia.uerſ. nunquid unus. ubi hoc tenet Inn.de off. deleg.Nunquid autem unus ex iudicibus delegatis,ſeu arbitris,ante ſentẽtiam posſit uices & animi ſui motum ſuo collegæ committere, uide gl. fi. in l.ſicuti ff.de arb.& Bar.in d.l.ſi uni. & Alex. in conſi. 13. ex his col.3.uerſi.& tanto fortius lib. 1.

Et

183 Et in caſu iuriſdictio non competat cuique inſolidū: ſi ex cōiudicibus aliquis eſſet inhabilis, & iuriſdictionis incapax, cum ſententia cenſeatur quid indiuiſibile, ob defectū illius collegę, in uotum uitiabitur. l. Pedius. in fi. ff. de arb. c. ad probandū ubi gl. & ſcribētes de re iud. c. cum ſuper. ubi gl. fi de offi. deleg. & Io. And. in Spe ſent. §. iuſta. in prin. in uerb. cum ab omni. dum loquitur qñ unus ex pluribus iudicibus precio çorruptus ſnīam tulit. uide ēt Paridē de Puteo, in tract ſynd. in uerb. corruptio §. an ſi tēpore præſentiæ. uer. iudicē corrumpens. qui contrarium tenet. Et pro hoc alleg. Io. And. in loco de quo ſupra. & Ang in l. uenales C. quomo. & quan. Sed certe Io. And. uidetur inclinat ꝙ ſententia non teneat, per iura de quibus ſupra.

Sed ſi iuriſdictio inſolidum competeret, etiā ꝙ unus habilis ſecum admitteret alium inhabilem, actus ualeret & ex pſona habilis ſuſtineretur. l. 1. §. Pōponius ff. qđ cū fal. tut. ubi ſi uerus tutor authoritatem cum falſo contutore præſtiterit, tenet quod ſit ex pſona ueri tutoris: ponit Anch. conſi 215 ſcripſit. col. 3. nu. 5. Prout ēt uidemus iu duobus tabellionibus inſolidum de aliquo actu rogatis. nā licet tpē rogitus alter ex ipſis fuerit: infamis, ſeu alias inhabilis, ſubſtinebitur tñ rogitus ex pſona alterius habilis, & ipſe ſolus poterit illud publicare: ut uoluit Bal. in l. ſi quis ex argētariis. § quid. n. ff. de eden. & in l. Imperator. ff. de ſtat. hominū. & Alex in conſi 62. cū cōſi. ſeq. lib 7. quos ēt retulit & ſecutus eſt Boe dec. 21. inci Et prius, col. 1. Quod intellige qñ uerus ſit ſe habere poteſtatem inſolidum, & tanꝗ talis procedit ſecus ſi putaſſet ſibi inſolidum non cōpetere poteſtatem, & ideo ſibi alium aſſociaſſet, in quo credebat talē ēt poteſtatē reſidere. Nā etſi talis ſit iudex inſolidum: ex quo tñ uoluntas nō cōcurrit cū poteſtate, quinimo inter ſe ad inuicem repugnāt. non ualet qđ agitur, per text. in d. c. cum ſuper. ubi Abb. & Fel. ibi, col. 3. uer. not. illā Theoricā, adducendo plura exēpla de offi. deleg. & tenet Hoſt. in ſum. de ſent, §. ſi quis. in fi. & lap. alleg. 88. cōe Florentinum. Præterea

ſi eſſent plures iudices æqualē iuriſdictionē habentes, & unus ex illis efficitur inhabilis, tota iuriſdictio accreſcit aliis.d.l.1.ff.de off conſ ꝑ quē tex. ita uoluit Bal. in l. 1. col.fi. C. quādo non pet. par. prout ēt refert. & ſeq. Capic. in deciſ. Neap 28.in cauſa reuerendi.num. 11.

185 Intellige etiā præmiſſa quando actus expeditur per ſingulos,ut iudices, arbitros tutores, aut ſimiles. Si uerò expediretur ꝑ uniuerſos, ut capitulū collegiū populum &c.tunc actus rōne habiliū(licet inhabiles interfuerint) uale ēt,ex quo nō capiūt uim a ſingulis,ſed a collegio:& collegium conſiſtit penes habiles duntaxat: vt per Doct. in d. c.cū ſuper & c.fi.de procur c. Sacroſancta. c. Meſſana.de elect & cle. 1.de reg.cū aliis de q̄bus per Alex. in conſi.40 2.uol & Corſet. in ſing.in uerb. vniuerſitas &c.

186 Nota in ſuper ꝙ in ſentētiis ſiue ordinarii, ſiue deleg. ſeu cōpromiſſarii iudices ſint,ſi diſcordant ſtatur ſententiæ plurium: quia in iudicis obtinet, quod a pluribus fit c.ſi epiſcopus.65.diſt.c.ei qui. §. ſi plures. vbi gloſ.2.q 6. l.duo ex tribus.& l diem proferre §.ſi plures. ff. de arbit. ponit Spec. in tit. de ſent.§.iuſta.col. 2. uer. quid ſi inter tres & Hoſt.eo.tit. in ſumma.§.quis debet.col fi.

Si aūt iudices fuerint numero pares,& diſcordēt, ſi ordinarii ſint,tenet ꝑ reo ſnīa:niſi cauſa foret fauorabilis, ut pro mr̄imonio,dote,Eccleſia, libertate,& ſimilibus.Si fuerint delegati,utraq; ſnīa pēdet ex arbitrio delegantis in cuius eſt poteſtate,q̄ cōformare maluerit. Sed ſi arbitri fuerint,neutra habebit uigorē:ut dicit text. ad literā in c.fi.vbi ponuntur cōcordantiæ de ſnīa & re iud. & l. inter pares.& l duo iudices.ff eo.ti.cum aliis ibi aduct.

Præterea circa unum erit aduertendū,quod ſi eſſet cōpromiſſum in duos, cum poteſtate eligendi tertium in euentum diſcordiæ &c. quod ille tertius non poteſt eligi,nec quicquam facere: niſi prius de diſcordia duorum legitimè conſtaret:nt docet Alex. in conſi.123. in cauſa. col.pen.uerſi. tertia ratione. lib. 2. & conſi. 48.in cauſa, col.fi lib.7.& Dec. conſil. 475. in cauſa. quæ Mantuæ. col.fi.lib.4.cum ibi aduct.

In

IN RVB. SEV TITVL.

De nullitate ex defect. iuriſd.

SVMMARIA.

1 *Iuriſdictio delegata eſt debilior, ſtrictior, & minus fauorabilis quam ordinaria.*

2 *Delegatio cauſæ ut cognoſcatur an ſit ualida, conſideretur quis, cui, quid, pro quo, contra quem, qualiter, & quibus, loco & tempore delegauerit.*

3 *Delegans poteſtatem quam non habet, alteri demandare non poteſt.*

4 *Delegantem magiſtratum eſſe oportet.*

5 *Iudices qui habent iuriſdictionem cum adminiſtratione, prout ſunt prouinciarum & terrarum Præſides, Comites Duces, Marchiones, Archiepiſcopi, Epiſcopi &c. cum territorium habeant uere ordinarij ſunt, & delegare poterunt.*

6 *Iudex qui alicui tribunali ordinario præeſt, & ipſe erit ordinarius, & delegabit, licet non habeat adminiſtrationem cum dignitate.*

7 *Iudices Rom. cu. qui ſint, qui ordinarium tribunal habeant.*

8 *Iudices Rom. cu. tam olim quam hodie certam & limitatam habuerunt & habent iuriſdictionem ac cauſarum cognitionem.*

9 *Vicecancellarij poteſtas in quibus regulariter conſiſtat.*

10 *Camerarij apoſtolicæ ſedis poteſtas in quo præcipue uerſatur.*

11 *Gubernatoris urbis Romæ poteſtas & officium in quo potiſſime uerſatur.*

12 *Auditoris generalis cameræ apoſtolicæ poteſtas circa quę præcipuè uerſetur.*

13 *Vicarij generalis Papæ in ſpiritualibus poteſtas circa quæ potiſſimè uerſetur.*

14 *Senatoris almæ urbis poteſtas & iuriſdictio.*

15 *Mareſcalli urbis iuriſdictio.*

16 *Auditor audientiæ contradictarum olim habebat ordinariam iuriſdictionem.*

17 *Auditores* Rotæ in Ro cu. *ſunt tanquam ſtellæ in firmamento, & in cognoſcendo ordinarij, in decidendo delegati reputantur.*

18 *Auditores* Rotæ *non ſubdelegant: nec eorum iuriſdictio prorogatur.*

19 *Auditores Rotæ aſſerunt ſe habere ſtrictam iuriſdictionem, & multa facere ſine ſpeciali mandato recuſant.*

20 Auditorum Rotæ *deciſiones tanquam magiſtrales ab alijs iudicibus ſequendæ ſunt.*

21 Delegatus *principis quibus caſibus delegare non poſſit.*

22 *Delegatus ab eo qui ius prætorium non ciuile conſtituit, ut Epiſcopi,* Duces, Marchiones, *& ſimiles non ſubdelegabit.*

23 Delegatus *legati de latere ſeu Cardinalis ſubdelegat, quia primus delegans eſt ad inſtar proconſulis.*

24 Delegatus *ad uniuerſitatem cauſarum ad inſtar ordinarij ſubdelegat.*

25 Vicarius *Epiſcopi licet non poſſit alium facere uicarium generalem, ſpecialem tamen facere poterit, & ſubdelegare quia ordinarius eſt.*

26 Delegatus *principis cauſas criminales ſubdelegare poteſt.*

27 Delegati *principis ſub delegatus ſub delegare non poteſt, licet delegatus ordinarij poſſit hanc habere poteſtatem.*

28 *Subdelegatus non poteſt ſubdelegare: & quod ſub eo fuerit lis cōteſtata.*

29 *Delegatio quando fit, debet deleganti competere iuriſdictio habitu & actu.*

30 Delegatio *facta a proconſule ante prouinciæ ingreſſum non ualet*

31 Delegatio *non conualeſcit ex poteſtate ſuperueniente quando a principio non tenuit.*

32 Delegatio *ab excommunicato factæ non ualet, cum exercitium iuriſdictionis ſit ſuſpenſum.*

33 Delegatio *facta ab eo qui iuriſdictionem ſuſpenſam uel impeditã aut cuius exercitium uerè nondum competebat non ualet: uide exempla hic.*

34 Iudex *antequam literæ ſuæ poteſtatis ſibi præſententur, non habet exercitium iuriſdictionis.*

35 Iudex *electus non dum confirmatus in dignitate, cui annectitur*

tur iuriſdictio, uel ante adeptam poſſeſſionem actualem non habet exercitium, propterea non ſubdelegat.

36 *Delegatio ab vno ex pluribus iudicibus datis, cum clauſula quod ſi non omnes facta ante quam conſtet de impedimento collegæ non ualet.*

37 *Delegatio ſi impugnatur: ratione delegantis: exceptio coram delegato proponi debet.*

38 *Delegatus quis fieri impeditur natura, lege, & moribus.*

39 *Delegatus a natura fieri impeditur, qui fuerit rationis incapax: ut ſurdus, mutus, furioſus, & impubes, per rationem de qua hic.*

40 *Princeps defectum naturalem ſupplere non poteſt.*

41 *Sententia lata ab incapacibus iure naturæ abſque ope exceptionis eſt ipſo iure nulla.*

42 *Cæcus iuriſdictionem prius quęſitam retinere & exercere, ſed de nouo acquirere non poteſt.*

43 *Cæcus retinet feudum paternum, ac in Baronia & iuriſdictione paterna ſuccedit.*

44 *Infamis de iure vel de facto & ob turpem cauſam à cœtu uel Senatu proborum remotus, iudex fieri non poteſt.*

45 *Iudicare, honor & dignitas reputatur.*

46 *Infames nedum iudices fieri, ſed facti remoueri debent.*

47 *Fama bona quam populi amant eſt theſaurus ineſtimabilis.*

48 *Criminoſi & delinquentes tanquam infames iudices fieri non debent.*

49 *Iudęi & alij quod legem Chriſti abijciunt, non ſunt iuriſdictionis capaces: nec eis publica officia committenda ſunt.*

50 *Chriſtiani tantum de iure ſunt capaces iuriſdictionis.*

51 *Iudæi inter ſeipſos iudices fieri poſſunt.*

52 *Vſurarius publicus cum ſit infamis iudex eſſe non poteſt.*

53 *Delegatio a principe de perſona inhabili ſcienter facta tenet, quia diſpenſaſſe cenſetur.*

54 *Actus a principe factus ſi aliter ſuſtineri non poteſt, pręſumitur factus de plenitudine poteſtatis.*

55 *Princeps ſi quem ſcienter deputet, uel deleget ad inſtar ſacrilegij eſt dubitare de habilitate ipſius delegati.*

56 *Princeps ſi ignoram impedimentum & inhabilitatem, in dubio*

diſpenſaſſe & habitaſſe non preſumitur.

57 *Delegatio etiam a principe facta in dubio ſi exhorbitans eſt, impugnari debet per viam ſubreptionis, obreptionis & defectus intentionis*

58 *Principis mens & voluntas præſumitur legitima, licet multoties ob importunitatem non concedenda concedat: & tunc non præſumitur pro eo. & clauſula ex certa ſcientia, vel de plenitudine poteſtatis &c. nihil operatur.*

59 *Iudices aliquem defectum iuriſdictionis impeditiuum patientes regulariter contra eoſdem ne procedant excipi debet.*

60 *Reſcripta ad lites ſeu cauſarum commiſſiones & delegationes ſi modo auocatoria non ſit: licet ſint ſubreptitia, tamen iuriſdictionem tribuunt.*

61 *Excommunicatus eſt infamis, & quaſi a ſenatus motus, idcirco Iudex eſſe non poteſt.*

62 *Excommunicatus ſemel quandiu non conſtat de abſolutione tandiu excommunicatus præſumitur.*

63 *Excommunicatus publicè quis dicatur ad effectum ut iudex eſſe non poſſit.*

64 *Excommunicato nunquid probetur per inſtrumentum denuntiationis.*

65 *Bannitus excōmunicato eſt ſimilis, ideo iudex eſſe non poteſt.*

66 *Cauſæ ab Apoſtolica ſede niſi in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis committi non poſſunt: & quibus poſſunt committi, ac quare hoc ſit inductum.*

67 *c. Statutum, de reſcriptis. de cauſis committendis non procedit in ordinario.*

68 *Cauſæ ab ordinarijs ac etiam ſecularibus iudicibus cognoſcenda clerici committi poſſunt.*

69 *Cauſæ non ſpirituales etiam iudicibus laicorum cognoſcendæ cōmitti poſſunt.*

70 *Dignitas eccleſiaſtica quæ dicatur.*

71 *Fœminæ iudices fieri non poſſunt, per rationes de quibus hic.*

72 *Fœminis diſpenſatiuè quandoque cauſæ etiam ſpirituales commiſſæ fuerunt.*

73 *Fœminæ in iuriſdictione ſuccedere, & illam per ſeipſas exercere poſſunt.*

74 *Serui iudices fieri non poſſunt, quia quoad leges pro mortuis habentur.*

75 *Barbarius.ff de off præſid.procedit nedum in ordinario, verum etiam in ſimplici delegato.*

76 Monachi & religioſi cum ſint ſerui religionis, & quoad ſecularia pro mortuis habeantur, Iudices fieri non poſſunt.

77 Monachi & religioſi ſeruis adæquantur.

78 Fratres ordinis minorum funditus pro mortis habentur.

79 Monachis & religioſis ſi cauſa expreſſo nomine monachatus, ſeu religionis a ſede Apoſtolica committatur, tenet commiſſio, & 82.cum ſeq.

80 Cauſæ Guardianis ſeu miniſtris fratrum maiorum, ac Prioribus mendicantium, & ſimilibus a ſede Apoſtolica committi poſſunt.

81 Cauſæ habentibus ſimplices adminiſtrationes, & officia Eccleſiaſtica, prout ſacriſtæ, cuſtodes, camerarÿ, theſaurarÿ, & ſimiles committi non poſſunt.

82 Cauſę monacho adminiſtrationem in cathedrali Eccleſia habenti committi poſſunt.

83 Monachus poteſt creari officialis Epiſcopi.

84 Iudicis habilitas conſideratur tempore datæ ſcripti, ſeu delegationis.

85 Delegatio non valet, ſi cauſa ad iuriſdictionem delegantis non ſpectet.

86 Delegari poſſunt omnes cauſæ etiam meri imperÿ ſecundum ius Canonicum.

87 Mandatum ſpeciale requiritur ad impetrandam commiſſionem cauſarum de iure, ſed de ſtylo non ſeruatur: & quomodo hoc ſit intelligendum.

88 Excommunicatus & hereticus ſpecialiter prohibentur impetrare reſcripta, & cauſarum commiſſiones.

89 Commiſſiones cauſarum alterius nomine impetratæ, effectum ſortiuntur ex ratificatione ipſius domini, & non aliàs.

90 Reſcriptum ſeu cauſæ commiſſio contra mortuum impetrata non tenet.

91 Forma reſcripti ſeu mandati eſt diligenter cuſtodienda aliàs nõ valet quod ſit.

92 *Conditionale ſi fuerit mandatum uel reſcriptum, antè conditionem uel diem non acquiritur iuriſdictio, ſed ſpes duntaxat illius.*

93 *Delegatio diuerſimode fieri ſolet: quandoque de tota cauſa, aliquando de uno articulo, in quo eſt diligenter conſiderandum.*

94 *Delegatio cauſę extra territorium delegantis fieri poteſt.*

95 *Delegatio fieri non poteſt, ut cauſa extra locum delegantis cognoſcatur.*

96 *Delegatio cauſę fieri non poteſt in loco diſtanti ultra duas dietas: ſi de hoc fuerit oppoſitum: prout de loco non tuto & inhoneſto dicitur.*

97 *Delegatio cauſæ a ſede Apoſtolica extra locum inſignens facta non ualet: ſi modò de contraria principis uoluntate non appareat.*

98 *Delegatio cauſæ in certo loco facta, ſi in eo ex aliqua cauſa expediri non poteſt, alibi expediri poterit.*

99 *Delegatio cauſæ uidelicet ut cauſa cognoſcatur tempore quo delegans non eſt futurus Iudex, non ualet.*

100 *Iudex delegatus ultra diem ſtatutum cognoſcens nihil facit.*

101 *Reſcriptum ad lites licet ſit perpetuum, tamen intra annum iudici pręſentari debet.*

102 *Reſcriptum quid debeat continere, & quid in eo exprimendū ſit ne dicatur ſubreptitium: & quod expreſſa in eo uerificanda ſunt.*

103 *Delegatus ante receſſum ſui delegantis a prouincia, uel priuſquā moriatur, ſi iuriſdictione & mandato non fuerit uſus, expirat ſua iuriſdictio.*

104 *Mandatum iuriſdictionale qualiter tacite uel expreſsè reſolui & expirare poſſit, remiſſiue.*

De nullitate ex defectu iuriſdictionis delegatæ.

POſtquā ſummatim & cōcluſiue aliqua uidimus de ordinaria: ſupereſt ut aliquid ēt ponam⁹ de ptāte delegata: de qua ſæpi⁹ in iudiciis diſputari cōſueuit: & ſequen

do

do ordinem ſupra poſitum, ſcire debes, quod omnia per q̃ diximus ſententiam iudicis ordinarii ex defectu poteſtatis ſuæ impugnari poſſe, a fortiori etiam ex eiſdem ſententia iudicis delegati inualidari poterit: cum iſta ſit longe debilior, ſtrictior, & minus fauorabilis q̃ ordinaria iuriſdictio (ut ſupra diximus) & ponit Arch. in c. 7. ſi quis Epiſcopus. 2. q. quem refert, & ſequitur Bal. in l. ſi ut proponis. la 1. uerſ. ſed hic dubitatur. C. quom. & quand. iud. de quo plenius per Alex. in rub. de officius, & c. Ancha. conſi. 215. ſcripſit col 4

Coueniet igitur imprimis diligenter quærere, nunq̃d legitime conſtet de poteſtate ipſi delegato tradita: quia ſine ea fruſtra iudicaſſet. c. cum iure. de off. deleg. cum ſuperius adductis. (Et ſi per reſcriptum uel alias de iuriſdictio. demandata, ac facta delegatione) apparuerit: erit aduertendum, nunquid per delegationem huiuſmodi in delegatum aliqua efficaciter fuerit tranſlata poteſtas: cõſiderãdo, quis, cui, quid, pro quo, contra quem, qualiter. & quibus, loco, & tempore delegauerit. De quibus per ordinem aliquid dicendum eſt.

3 Quis deleget conſiderabitur circa hoc, uidelicet nunquid habuerit illam poteſtatem, quam alteri dedit, ex quo fruſtra daret, quod ipſe non haberet: ut in ſimilibus terminis inquit text. in l. obſeruare. §. fin. ff. de offic. proconſ. leg.

4 Traditio. in prin. ff de acq. re do. & l. nemo plus iuris ff. de reg. iur. Nam q̃ quiſq; nõ habet cõmittere non poteſt. c. Diabertum. 1. q. 7. quod autẽ de iurepar. c fi. de reſcrip. c. 1. de off. ord. in 6 & ibi. Io. monachi, cum aliis, de quibus p. Rot. 242. Si unus ex tribus. in no. Id circo eum, qui iudicare iubet, magiſtratum eſſe oportet. l. eum qui. ff. de iuriſd. om. iud. l. unic. in prin. ubi gl. C q̃ pro ſua iuriſd. quia iudicẽ dare iuriſdictionis eſt. l. 1. in fi. & l. Imperium in fi. ff. de iuriſd. om. iud.

5 Et intellige q̃ delegans ſit magiſtratus, id eſt talis, cui cõpetat iuriſdictio cum adminiſtratione: prout ſunt prouinciarum, ac terrarum rectores. pręſides, gubernatores,

comites,

comites duces, Marchiones, uicarii, ppetui, archiepiſcopi, Epi, uel alii ſimiles habentes dignitates, quibus de iure uel conſuetudine iuriſdictio annectitur: ut probat text. in l.fi.C.ubi & apud quos. & tales cum territorium habeant, uere ordinarii ſunt, & omnes eiuſdem territorij cauſas ſub illorum poteſtate comprehendunt: & ad eos omnium partes, qui Romæ, uel quaſi magiſtratus uel extra ordinem ius dicunt, pertinent: ut probat text. in l. ſi in aliqua. §.fi.& l.ne quicquã. in prin. ff. de offi. proconſ. & l.ex omnibus.cum duobus ſeq.ff.de off.præſ.

6 Poteſt etiam de eo magiſtratu intelligere. qui alicui iuriſdictioni, aut tribunali ordinario præſit: & cui iuriſdictio abſque alia dignitate ſeu adminiſtratione competat: prout erant illi, qui antiquitus in urbe Romano populo iure dicebant: de quibus ſupra diximus: & prout ſunt hi, qui qui eadem urbe etiam temporibus noſtris ordinariè ius dicunt: ut eſt reuerendisſimus Camerarius cum clericis ſeu præſidentibus ſuis, uicecamerarius, idẽque urbis gubernator, auditor generalis eiuſdem cameræ, uicarius ſanctiſ. dom. noſtri Papæ, eiuſdem urbis ſenator, & mareſcallus qui omnes pro ordinarii Romanæ curiæ iudicibus hodie ſe gerunt, & reputantur: ut uoluit Spec. in titu.de offi.ordin.§. 1. uerſi. item ordinarius.& ibi Bal.& in tit. de iud. deleg. §. iam nunc. uerſic. item non obſtat. & alias dixi.

8 Et ſicut olim magiſtratus qui in urbe ius reddebant, quiſque ſuis partibus fungebatur, ac determinatam habebat cognitionem ut colligitur ex rubro. & nigro ff. & C. de illorũ officiis, & poteſtate tractã.& de quo aliquid ſupra diximus. Ita ẽt & ſupradicti, qui hodie in eadẽ urbe ius dicunt, ne adinuicem per concurſum ſe impediant: & promiſcuis actibus rerum turbentur officia. qualiter ex ipſis iuxta facultates ac poteſtatẽ tempore creationis & deputationis eorundem ad magiſtratus: ab eodem ſanctisſimo domino noſtro traditam, in eadem urbe, & Romana curia iuriſdictionem limitatè exercent uni creditum alteri non ſubtrahendo.

Exempli

9 Exempli gratia, pro te iuuenis (ut de illorũ poteſtate & iuriſdictione aliqualiter inſtruaris) uidere poteris Reuerendiſſimum in eadem curia Vicecancelarium, eius amplã, & latam poteſtatem intra ſuos tñ limites cõtinere, putà eius authoritate ac patrocinio quaſcunque extra uagantes leges, & cõſtitutiones, ſeu regulas cuſtodiendo illaſq; quibus oportuerit ſubminiſtrando, cauſaſq́ue beneficiales, & ad eandem Romanam curiam deuolutas iudicibus in eadem curia diſtribuendo, proceſſus ẽt cum inuocatione auxilii brachii ſecularis aduerſus intruſos & rebelles fulminando. ſenties diffinitiuas in eadem curia, apoſtolica authoritate prolatas debitæ executioni demandando, regnationes beneficiorum eccleſiaſticorum admittendo, ac ſupplicationes, ſeu prouiſiones, à duobus tñ Referendarijs ſubſcriptas, utriuſque ad ſummã centum florenorum, ſuper hmõi eccleſiaſticis beneficijs ſignando, & concedendo, ac eandem ſanctiſſimi domini noſtri Papæ Cancellariam & eius officiales qui multi & honorabiles ſunt, & audientiam ſacri palatii apoſtolici cauſarum, & illius R.D. auditores, & officiales, regendo, & gubernando, ac reliqua faciendo iuxta poteſtatẽ ex regulis maxime, ſeu conſtitutionibus apoſtolicis dictæ Cãcellariæ ſibi conceſſam: de quo per Aegid. deciſ. 510. Si delegatus in fi. & 502. Cancellaria. de qua etiam fit mentio in c. ad hæc de reſcr. & c. Porrecta. de confir. util. uel inutil. & c. dura. de cri. falſ. & ſuper qua inſignes doctores multa ſcripſerunt, prout Gond. Vilad. olim auditor Rot in trac. de aug. digni. & poteſt. S. R. E. in ult. quæſt. Roma. conſi. 789. ac doctores omnes in proœmio regularum eiſdem Cancellariæ.

10 Idem uidemus in ſupradicto ẽt reuerẽdiſſimo Camerario: qui dum ſeptem ſuis præſidentibus uniuerſo ærario ac patrimonio Eccleſiæ præeſt, illius reditus procurãs: cuius poteſtas p̃cipue uerſatur in cauſis ciuiliſius, inter fiſcũ dictæ cameræ ac priuatos, ſeu ſtatum, uel commodum eiuſdẽ cameræ Apoſtolicæ, uel alias publicã utilitatẽ, regimẽ, & quietẽ, concernentibus, audiendis, & decidendis:

ac

ac debentes eidem cameræ ad ſolutionem compellendo, & reliqua faciendo, quæ honorificum dictæ cameræ, apo ſtolicæ, & uniuerſę republicę ſtatum conſpicere cognoſcit: cuius dignitas & officium maximum eſt, etiam per mortem ipſius Papæ non ceſſans: prout eſt tex. & ibi gl. in uerb. Camerarium. in cle. ne Romani. & ibi aliqua de eo poſſunt Zabarela. & Bonif. de Vital. de elect. de ipſo meminit etiam text. in c. ad audientiam de pręſcript. & Dec. in conſi. 404. Viſo. & poteſtatem ac etiam longe maiorem quam olim habebat procurator Cęſaris retinet. ſecundum Pau. de Caſt. in l. 3. in fi. per illum tex. C. ſi aduerſ. fiſc. prout refert dec. Neap. ut per Cap. 197. in cauſa. nu. 3. cum ſim. Iſti duo primi ob illorum præeminentem dignitatem, & officium, dici non poteſt. quin iuriſdictionem cum dignitate & adminiſtratione habeant.

11 Videmus etiam idem in uicecamerario, eodemq; urbis gubernatore & ſuperintendente, qui ſpecialiter regimini, ac quieti publicę præfectus, in facinoros quoſcunque clericos uel ſeculares, in ipſa urbe, ac eius diſtrictu gladii temporalis dictæ ſedis Apoſtolicæ poteſtatem merumque & mixtum imperium pro eius mero arbitrio, manu regia & leuato uelo, exercet cauſaſque breuiores utputa mercedum, ac miſerabilium perſonarum cauſas annonæ, & ſimiles publicam eiuſdem ciuitatis quietem reſpicientes, etiam ex non ſcripto ac regali mano determinat; ac ſolus (ſenatore excepto) gladium temporalem uibrat, & cunctis aliis urbis magiſtratibus olim præcellebat: ut inquit tex. in l. 2. C. de off. pręf. urb. & ff. eo tit. per tot. Tribunal tamen cauſarum priuatarum tenere non cōſueuerat, ſed uenientes ad eum ad ſuos iudices remittere: prout ex extrauaganti Iulij in 2. uolumine ſtatutorum eiſdem urbis inſerta, ſatis conſtat.

12 Experimur & uidemus idem ēt, in ipſo cameræ Apoſtolicæ generali auditore, cui a ter dictæ Apoſtolicæ ſedis gladius ſpiritualis præcipuè aſſignatus eſt: is etenim cenſetur naturalis & proprius Iudex eiuſdem ſedis officialium, & aliorum cuiuſcunque dignitatis curialium, inter

ter quos,ſiue clerici,ſiue ſeculares exiſtant, ratione contractus,uel quaſi,ſeu d.l cti,uel quaſi, etiam extra Romanam curiam,initi,uel commiſſi:ſi tales in eadem curia reperiuntur.uel etiam extra, in terris tamen Eccleſiæ, uel ubilibet,quando eccleſiaſtici fuerint, uel agatur ratione contractus,ſeu delicti in eadem curia commiſſi· uel foret delictum in bulla ſeu extrauaganti,uulgo dicta cœnæ domini comprehenſum ciuiliter,& criminaliter(dummodo ad ſanguinis effuſionem non agatur) ius dicit, cenſuras fulminat,& uſque ad inuocationem auxilij brachij ſecularis incluſiue procedit.

Eſt etiã uerus executor,& iudex quarumcunq; obligationum in dicta curia uel extra, in forma ſolita cameræ Apoſtolicæ initarum,& cauſarum penſionum ſuper fructibus eccleſiaſticis reſeruatarũ: & iudex ordinarius quarumcunque appellationum à quibuſuis ſententiis ſeu grauaminibus per iudices ordinarios, etiam Romanæ curiæ (dicto Senatore excepto)ac quoslibet alios in terris Romanæ eccleſiæ mediate uel immediate ſubiectos, ad ipſam ſedem interpoſitarum,ſeu alias per modum reclamationes,ſupplicationis,nullitatis,querelę,uel recurſus delatarum, ac generalis executor ſententiarum & cenſurarum in d.Rom. cur. præſertim in ſacro Rotæ auditorio, latarum,& alias,prout exempla eius apoſtolica facultate notorium eſt quicquid fuerit olim.ut per Aegid. eius poteſtatem plurimum limitantem concl. 508. ꝙ auditor Cameræ.& 506.in cauſa.& melius.210.in cauſa. & dec. 728. no. ꝙ auditor. in antiq. & quicquid ipſi dicant, & tunc erat ordinarius iudex in urbe: ut per gl.in cle.auditor. de reſcrip. & cle. ne Romani. in uerb. expirare. de elec. quæ iura ad propoſitum iſtud adducit Caſſad. dec. 4.num.2.de conſt.Et hodie de his ſemota eſt omnis difficultas poſtquam ſanctiſ. d. N. Auditoratum præfatum iãdiu ſupreſſit & eius loco aliud nobilius S. R. E. Cam. ap.regentis tribunal erexi, cum mero & mixto imperio & gladii poteſtate, ac aliis eius ampliſſimis facultatibus,illiſque præfecit illuſtriſſimum Alfonſum Caraffam

ſuum

ſuum ſecundum carnem nepotē S.R E.diaconum cardinalem iuuenē quidem ob eius præcipuam humanitatem & ſingularem prudentiam, ac uitam irreprehenſibilem, incomparabilem & ſummam, cuius locum & uices in officio pdicto, una cum R.P.d. Vgone boncōpagno Epiſcopo Veſtano uiro undequaq; bono & docto ab erectione illius citra non ſine maximis laboribus ſubſtineo, & ſicū laude uel alias dicent alii. Iſtud utraq; tribunal ſuperiori loco hodie ponendum eſt.

23 Idem pariter dicendum erit de generali in ſpiritualibus eiuſdem domini noſtri Papæ in eadem urbe uicario: ad cuius forum & iuriſdictionem propriè & ſpecialiter ſpectant cauſæ ciuiles & criminales clericorum, & quarumuis eccleſiaſticarum perſonarum: ſi modo (ut dictum fuit de auditore) ad membri mutilationē, ſeu ſanguinis effuſionem non agatur ac quorumuis eccleſiaſticorum, & piorum locorum dictæ urbis, & illius diſtrictus Iudæorumq; uſurariorum, pupillorum, orphanorum, uiduarum, cenſuum, reſponſionum, rerum & bonorum cleſiaſticarum permutationum, uenditionum, alienationum, deuolutionum, & quarumuis aliarum, fidem catholicam, & res ab bona, & perſonas utriuſque ſexus eccleſiaſticas concernen. ſuper quibus in dicta urbe, & eius diſtrictu uere ordinarius eſt ut probatur tot.tit extra de offic.uic. maximè in c. tua nobis. qui uult quod prouincia Romana, uidelicet quæ eſt inter Piſanam & Capuanam dicatur ſua propria prouincia, ac plenius de prę̄miſſa eius poteſtate per publicas literas Apoſtolicæ conceſſionis, quæ præ manibus quotidie uerſantur facile dignoſcitur: de quo & eius poteſtate, uide etiam Pauinum in tract. de off. & pot. ſed. uac. in ultima charta, uerſi. nunc reſtat ſubijcere, & nūquid præcedere debeat. d.auditorem cameræ poſuit Aut de pe. in tract. de iuriſ. ep.c.7.col pen. ubi primò dixit, quod ſic: ex eo quòd eſt ordinarius, & repreſentat Papam: poſtmodum reliquit curialibus decidendam: prout & nos relinquimus, quia non eſt de pane lucrando.

Vide

14 Vide limus inſuper eiu dem urbis ſentatore quaſi alterum prętorem urbanum, tanquam ordinarium iudicem inter omnes præfatæ urbis ciues,& incolas ſeculares, ac ſuper quibuſcunque illorum bonis rebus cognoſcere, & merum ac mixtum imperium, ac gladij poteſtatem quotidie exercere:huius electio ſeu deputatio abſque ipſius Apoſtolicæ ſedis literis ſpecialiter fieri non poteſt: ut latè ponit tex. in c. fundamenta. uerſic. dignè itaque. de elect. in 6. & de quo in c. eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſti. cum ſimilib. huius poteſtas & iuriſd.ex lege municipali pendet.

15 Adeſt & Mareſcalus eiuſdem urbis, quem curiæ Sabellorum iudicem uocant:qui & pro iudice ordinario inter laicos & fœminas(curiales tamen, & humilis conditionis)ſe gerit,& cauſas eorundem, ut plurimum tamen breuiores determinat, huius poteſtas & authoritas in eadem urbe olim maior fuit, quam de præſenti ſit: prout idem dici poteſt de generali auditore audientiæ contradictarum : qui ſuper iudicibus extra Romanam curiam dandis,in euentum diſcordiæ,adiri cõſueuit: & qui alias ordinariam iuriſdictionẽ habuiſſe dicitur,ut per gl. poſt Goff. & Hoſt.in d.clem. auditor,de reſcr. & de ambobus quod ſint iudices ordinarii ponit Spec. in tit. de offi. or.

17 De reuerendis autem dominis meis ſacri palatii apoſtolici cauſarum auditoribus,nihil diximus, cũ ipſimet, ac eorum poteſtas ſatis ſuperq; illuſtria & nota ſit, ac eorum deciſiones tanquam ex uberrimo fonte iuris utriuſque,& præſertim Canonici emanatæ,ubiq; genitum, tãquam ſtella firmamento, choruſcent; ſintq: præcipuum iuſtitiæ iubar,ac totius Rom. Curię ſplendor, & gloria. Nemo igitur eſt, qui neſciat eoſdem in cauſis, quæ ſibi in uim ſpecialium reſcriptorum ſanctiſſimi domini noſtri quotidie,quaſi per viam diſtributionis, committuntur,in cognoſcendo ordinarios,& in decidendo delegatos reputari ut ipſimet uoluerunt deciſio. 430 fuit. & 341. dubitatur in ſi in no.Spec. in titul de iud.delega §. iam nunc. uerſi.Item non obſtat, & de off. ord. §. 1. latè

per

per Fel.in rub.de off. deleg. Illoſque eandem Rom. curiã pro territorio habere: ut inquit Aeg. concl. 650. Curia.poſt princ. & melius 650. d. compulſio latius ponit Gom.in tract.ſignat.fol.81 nu.4.& ꝙ illorum audientiã & tribunal ſede uacante, uacat.per tex.in c.ne Romani §. ſane de elec.in cle.qui tamen, ob præſentiam ipſius Papæ cauſas ſibi delegata, alteri ſubdelegare non conſueuerunt prout nec ob eandem cauſam illorum iuriſd. prorogari ſolida fuit, ſecundum Aegid. concl. 97. Iudex. in fi. nam ex quo de facili ad ipſum Papam regreſſus haberi poteſt, domini præfati multum iuriſdictione ſua reſtrigunt:ut inquit idem Aeg.concl.410.ſi auditori.in fi.& facit id, quod ponit Caſſa.dec 13. in fi.de reſcr.uel forſan ob id, quòd ſtrictiorem quàm alii delegati iuriſdictionem habent: ut declarant ipſi deciſ. 306. ſi actor. circa medium. in no. & patet, cum etiam ad cautelam abſoluere, nec ſuper
19 deſertione appellationis pronunciare, abſque ſpeciali ipſius Papæ mandato, poſſint: licet aliis iudicibus talis poteſtas de iure competat: ut uolunt ipſi, dec. 599. licet iudex.& 818.ſciendum eſt, dec. 592. qualiter in antiq. & dec. 98. & 254. Auditor. in no. prout neque ſuas exequi poſſint ſnĩas:prout faciunt cæteri delegati: ut per Rot.614. nota ꝙ licet iudex in antiq. cum ſi. Et quanuis non qđ Romæ factũ eſt, ſed potius ꝙ fieri debuit, ſpectandum ſit:ut inquit tex.in l.ſed licet ff. de off. præſ. nihilominus ob morũ grauitatem, ac pcellētē doctrinã in quolibet genere uirtutũ tot illuſtrum doctorum ac pminen
80 tem illorum dignitatē, cõcluſiones & obſeruantiæ ipſorum, quaſi magiſtrales, & cõem opinionem facientes, ab aliis iudicibus regulariter pro tempore obſeruandæ & amplectendæ ſunt, ſecundum Io.de Imol.& And. Sic. in c.ſi olim.el 1.col.11.de litiſc.arg.tex. inſt. de ſatiſd. §. fi. in fi.& c cum non liceat.de maio. & obed. ponit Caſſad. dec.fi.col.fi.de conſt. & dec. 9. in fi. de caus. poſ. & prob. & dec.17.in fi.de præben. Facit etiam quod ponit Dec. conſi.699.accepi.nume.4. lib.5.dum dixit, ꝙ ſtylus ſacri palatij dicitur ius, licet ex facto proueniat: quæ ſunt verba

ba Rotæ 710.not.ꝙ ſtylus,in antiq.

His itaque de Romanæ curiæ iudicibus primariis, pro iuuenum aliquali cognitione præcurſus, ad primum redeũdo,diximus delegantē oportere eſſe iudicem ordinarium uel ſaltē a principe delegatum:ut alteri cauſam cognoſcendā demandare poſſit l.cũ prætor. ff de iud.l. a iudice;ubi ponũt ſcrib.C,eo ti. c. Paſtoralis. c. q̃uis de off. dele.c cām quę.de ap.& ponit Rot.164 de off le. in no.

21 Quinimò ēt principis delegatus multoties alteri ſubdelegare nequibit:puta ſi cauſa eidē per uerbum mandamus,uel præcipimus ſibi foret ab ipſo principe cōmiſſa: quo caſu eandē alteri non ſubdelegabit,ſm gloſ. in l. ſæpe audiui Cęſarē.ff.de off. præſ. quæ aſſerit curiales. D. N.Papæ,& Imperatoris ita diſtinguere; cum talia uerba neceſſitatē inferant:quā glo. ſequitur Bal.in Spec.de iud. deleg in fi.uer. qñ eſt præceptum, & eam totus mundus approbat,inquit Alex.in l.& quia.ff.de iuriſ. om. iud. & Feli.in c.eam te.col.7.uer.Nihilominus.de reſcrip.

Vel ſi dictum fuiſſet ꝙ cauſam eandem ipſe delegatus cognoſcere deberet: qm̃ per uerbum illud, deberet, uideretur eidem delegato neceſsitas impoſita cauſam per ſeipſum cognoſcendi.c.1,ut eccl. benefi.l. prætor in prin. ff.de eden.cle.2.& ibi glo.in uerb. debet. de ſtat. monac. de qua per Bal. in d c.eam te.uer. circa hoc de reſcri.

Seu dictum fuiſſet, ſuper quo conſciētiam tuam oneramus &c.quia & tunc ſubdelegatio uidetur prohibita, & electa induſtria perſonę: ut ꝑ Imo. Abb. & alios in c. ſi. per illum tex.de off dele.Alex in l.a iudice. C. de iud. & Bal.in c.ſi pro debilitate.in 3.col.de offi.dele. ponit Spec. in tit.de offi.deleg uer. Item ꝙ iniunctum eſt ei, &c.

Aut fuiſſet dictum, ꝙ per ſeipſum cognoſceret: ut per Abb. in d.c.ſi.& Alex.in l.1. ff. de offic. eius. Et gñaliter ubicũq; ex uerbis cōmiſsionis,uel alias deprehendi poſſet electam fuiſſe perſonæ induſtriā: prout eſt qñ dicitur de induſtria & circũſpectione tua confidentes, per Apoſtolica ſcripta mādamus, &c. ut declarat Ioā. And, in d. c.ſi.uer,iniungitur.de off.dele.& Ioan.Mil. in uerb.man-

datum an tranſeat, &c. aut diceretur authoritate noſtra cognoſcas,uel per te. te cognoſcas, &c.ut per Bal. Card. Imol.Panor.in c.fi.de dolo & cont. de quibus omnibus latè per Doct.in c. ſuper quæſtionum. §. ſi uerò. vbi Felin. de offi.deleg.& c.cum cauſam.de appel. & ponit Ca. deciſ.151.uirginalis col.2.

22 Intellige inſuper de delegato a principe ſupremo, aut ſuperiore de facto,uel de iure nō recognoſcēte:& cuius cōſtitutio ius ciuile,non autē prætorium conſtituit, ſm Bar. in l.4.in §.1.in fi. & ibi Imol.ff. de dam. infect. Alex. in l.1.in 5.col. de offi. eius &c. Vnde delegati ab epiſcopis,ducibus, comitibus,marchionibus, & ſimilibus,non ſubdelegabunt:cum delegantes primis ius prætorium non ciuile conſtituant,ſecundum eundē Bar. in l.ſciendum.ff.de uerb.obli.& in l.fi.ff.de pen.

23 Delegatus tñ legati de latere,ſeu cardinalis, ad inſtar legati proconſulis ſubdelegabit l.cū prætor. de Iudic. l. legatus,ſm unam lecturam.de offi. proconſ. huiuſmodi nāque legati procōſulibus pronunciarum adequantur:vt dicit tex.in c.legatos.de offic.leg. in 6.& ꝙ ſubdeleget, tenet Abb.p illū rex. in c.cum Bertol. in 7.col. de re iudi.Bal.in d.l. a iudice.C.de iud. Fel. in d. c. cauſam. in 8. q.de app. & c.ſuper quæſtionum.§.ſi uerò.de offi. dele. & per eundem in c.ſi quis contra.col.fin.de for. compe.vbi æquiparat delegatum legati, delegato principis.

24 Præterea ſi foret ad uniuerſitatē certarū cauſarū delegatus,aliquā ex illis alteri ſubdelegare poſſet l. 1. §.fin.ff. quis & a quo tenet gl. & ibi Bar.& ſcrib.in l.& q̄a de iuriſ. om.iu. & in l.legatus.de offi.procon.& legat.& in l.fi. ff.de offi.eius.& gl.in uer.delegatus.ī d. c. cū cām de ap.

25 Vnde uicarius epiſcopi licèt nō poſſit alteri ſua uices in totū cōmittere,& aliū facere uicariū, aliquas tñ cās, uel etiam certam illarū ſpeciem putà cauſas temporales ſpiritualibus ſibi retentis,committere & demandare poterit:prout notatur in c. clericos.de offic.uic.& c. 1. eod. tit.lib.6.de quo per Rot.deciſ.378.fuit dubitatum vtrum vicarius.& 350.licet officiali.in no.quæ in caſu quo loquitur

quitur etiam abſque ſpeciali mandato uidentur procedere poſſe per prædicta: & quia talis ordinarius eſt c. Tua nobis.de offic. ord.c 2.de conſue.lib.6.cap. Romana. de app.eod.lib.uide per Cardi.deciſ.151.uirginalis.

26 Et quãuis(ut diximus) delegatus principis regulariter posſit cãs ſibi delegatas,ẽt ſi criminales forent, alteri ſubdelegare:ut p glo. cõiter approbatã: ut atteſtatur ibi Paul.in l.ſi C.qui pro ſua iuriſ.cum plurib. aliis ad hoc per Boer.cumulatis.deciſ.6.col. fi.vbi uideas tenet Gui. Pap.q.624. clarum & Capic.deciſ.151.num. 6. Subdelegatus tñ ab eo(ne res in infinitũ procedat)alteri ſubdelegare nequibit:ut per gl.magnã in princ.in c. ſuper quæſtionũ §.porrò.de offi.dele.quam ſequitur Abb in c. cũ Bertoldus.col.10 de re iud.& Alex.in rub.ff. de off eius &c.col.3.uer.nonò probatur & Iaſ in l,1.col.18.in prin. eo.ti.Licet ordinarius hoc posſit, uidelicet delegato ſuo poteſtatẽ dare, ut cãm alias delegabilẽ alteri ſubdeleget: & in hoc principis delegatus, eſt inferioris cõditionis q̃ ordinarius,ſecundum gl.ſi in c.is cui.de offi. deleg. in 6. quam tenet communiter Doct. in l.more maiorum. vbi Fulg. aſſerit ita intrepidè tenendum: & ꝙ ſit communis Doctorum opinio atteſtatur Imol.in clem. 1. de offic. de leg. & Alex. in d. rub.de offic. eius.

28 Pręmiſſa intellige,ẽt ꝙ coram ſubdelegato lis fuiſſet cõteſtata:q̃a alteri nihilominus cãm illam delegare non poterit.l.ſolitꝰ iudiciũ,ff.de iudi.qui indiſtinctè loquitur, ſecundũ Cy.& alios in d.l. a iudice. & Guil. Bart & cõiter alios in d. l. & quia licet gl. ibi,& in fin. C. vbi apud quos.& l.legatus. de off. proconſ. ad inſtar. procuratoris qui litẽ conteſtatus eſt talem ſubdelegare poſſe uoluerit.

29 Inſuper ratione delegantis inſpiciendum fuerit, nunquid tẽpore delegationis iuriſdictio cõpetierit ipſi deleganti, actu,& potentia:id eſt an ipſe delegans tunc tẽporis cauſam,quam delegauit,liberè cognoſcere, & terminare potuerit: quia inſpicimus an delegans cognoſcere ualuerit:ut ſic demum delegatio teneat: inquit tex. in l. vnic. in prin.C. qui pro ſua iuriſd.

30 Vnde antequam proconſul ingrediatur prouinciã ſibi decretam, ſi alteri ſubdeleget: talis ſubdelegatio non ualẽt: qaia delegans tempore illo cognoſcere non potuiſſet l obſeruate §. fin. ff. de offi. procon. cum alijs de quibus meminit Capi. qui hoc tenet & declarat deciſ. 151. uirginalis col. fi. iuriſdictio namque inefficax in delegante, erit eadem in delegato: quia partibus eius fungitur. l ſolet, de iuriſdictione omn. iudic. l. 1. qui mandatam. ff. de offic. eius &c. & ita arguit gl. in uerbo proponatur. in c. iudex ab apoſtolico de offic. deleg. in 6.

31 Neque prodeſſet, q ex poſt eidẽ deleganti ſuperueniret poteſtas & iuriſdictio; qm̃ delegatio, & proceſſus illius uigore illud uſque facti, non ualidarentur, neque cõualeſcerent; quia ipſa delegatio ex iure (etiam ex cauſa de præterito) ſuperueniente prout ex nunc, non prout ex tunc, confirmaretur. per tex. glo. Bar. & Bal. in d. l. obſeruare §. fi. & gl. Bar. & Bal. in l. 1. C. vbi de cri. agi. & glo. in l. vnic. in uerb. patientiam. C. qui pro ſua iuriſd. declarat Bal. in l. eũ qui. de iuriſ. om. iud. ponit Spec. in tit. de Iud. deleg § excipi põt. uerſi. quid ſi committens. & Canoniſtæ ĩ c. cũ ex offic. vbi poſt Io. And. But. & Imol. ponit Abb. col. 9 uer. 2. q. & Feli. ibi. uerſi. 7. cõcluſio de præſcri. & tenet Alex cõſ. 232 põderatis. col. fi. in prin. lib. 6 Guid. Pap. q. 286. iudex cum uulg.

32 Igitur ſi delegans tẽpore ſubdelegationis eſſet publicè excommunicatus, ſubdelegare nõ poſſet: cum exercitium ipſius iuriſdictionis uideatur impeditũ: prout hoc tenet gl. in c 1. in uerſi. recipiunt. de offic. uic c. ad probandũ de re iud c. aduerſus. §. quia uerò. & ibi gl de immunitate eccleſiæ. & (ut dixi) intellige de publice excommunicato, & qñ pro tali cõiter habetur: alias ſi tanq non excõmunicatus haberetur, uel toleratus fuiſſet: actus, & geſta per ipſum ualerent: arg. l. Barbarius. ff. de offi præſ. & l. 2. & ibi Bal. C. de ſent. l. 1. C. de teſta. cap. 2. 3. q. 7. notat glo. in c. 1. 23. q 1. & ponit Hoſt. in ſumma de offic. ord. § quis poſſit eſſe. in fi. impeditus ergo impedimento iuris alteri committere non poteſt ſecundum Specu. de

iud.

iud.dele.§ excipi. uerſi. ſed quæritur quæ impotentia. & ibi Bal.in add in uerb.impeditus.

33 Et idem intellige,ſi alio quouiſmodo iuriſdictio delegantis tunc fuiſſet impedita,ſeu ſuſpenſa,putà per legitimam partis recuſationem: quia poſt illam delegatus non poterit ſubdelegare c.iudex ab apoſtolica. de offic. dele. in 6.licet ordinarius recuſatus,alteri cauſam delegare poſſit c.cum ſpeciali.de app.c.ſiquis contra.de for.compe.

Idem etiam foret,ſi iuriſdictio efficaciter nondũ tranſiſſet,neque eſſet uere ipſi delegato ſubdelegare uolenti quæſita:prout habes exẽplũ d c. ſi iudex iuncto c. quamuis.in fi de offi.deleg.in 6.uel ſi iudex ſubdelegaſſet antequam literæ iuriſdictionales ſibi pręſentarẽtur:cum exercitiũ non competat:neque uere acquiratur iuriſdictio ante præſentationm illarum: per quam efficaciter ipſum exercitium tranſit,& geſta per prius non tenent. c. ſuper eo.el 2.in fi.de appel cle. r. ubi glo. in uerb. receptis, de procur.Bal. in l.falſus.col.6. uer. ſed pone. C. de furt. & in l.eum qui.ff de iuriſ.om. iud. tenet Fel. in c. cæterum. uer.ualet proceſſus.de reſcr. & in c. cũ ex officii, nu. 35. de præſcr.& in c.Suſcitarus.in 6 col.de reſcr.& in c. fi. in fi.de præſum.& c.eã te col.fi. uer. fallit quarto. de reſcri. Io. Mil. in uerb. iudex delegatus ſi ignorat. tenet Rot. in deciſ.242.ſi unus ex tribus & 459 circa tertium, in no. & 794.pronunciatio.in antiq. Aegid. conclu. 1 to. Guid. Pap.q.286.iudex Aym cõſi 134. ſcripſi alias col 6. uer. 7.dico prout de arbitrio dicit Are.cõnſ.68.excell.domine ex pręmiſſa ẽt tenet Rot.conſi.353.quoad prin.uer.quoad 3.cum ſimi.

53 Siue ꝙ (puta)electus ad aliquam dignitatem ſeu officiũ,quibus inhęret iuriſdictio,anteq̃ confirmaretur, caſu quo confirmatio eſſet fiẽda,uel poſſesſionẽ illius officij adeptus fuiſſet,alium ſubdelegaret,quoniam licet tali per electionẽ iuriſdictio fuerit quęſita,exercitiũ tamen & adminiſtratio uere non competit, niſi poſt habitam confirmationem, ſeu officii actualem poſſesſionem: ut eſt g & ibi ſcribentes in l. priuatorum. C de iuriſ. om.

bid. & gl. per illum tex. in c. auaritiæ, in uerb. confirmetur: de elect in 6. gl. Bald. & alii in l. unic. ff. de offic. præfec. Augu. igitur requiritur electio confirmatio, ac acceptatio, & poſſesſionis acquiſitio. i. ingreſſus officii. l. Publius. ff. de condi. & demon. declarat Paris de ſynd. in uer. electio officialium. §. in officiis. ubi uide: & ponit Bar. in d. l. Publius. ff de cōd. & demon. & l ex eo. ff. de mili. teſt. facit. gl. in c. qñ. 63. diſt. Spec. in tit. de reſcri. præſentatio. §. ratione cauſę. col 6 uer. Item quod eſt obtentum ponit Abb. in propoſito in conſi. 47. in prin. Chriſti cuiusq; ma tris. uol. 1. & canoniſtæ in c. trāſmiſſum. de elect. & Fel. in c. eam te. in prin. de reſcr. quãuis in Papa & imperatore ſecus ſit: quia illis per ſolā electionē acquiritur plenū ius, ac poteſtas, & illius exercitiū, etiam ante coronationē, ſm cōem ſententiam doctorum: prout de ea atteſtatur Imol in cle. 1. in 3. q. de iureiur. & Dec illam fatetur & cōprobat. cōſi. 588. col. 2. uer. ſed his nō obſtantib. lib. 4. gl. fi in c. licet. & in c. auaritiæ. de elec. lib. 6.

36 Vel pone ꝙ cauſa fuiſſet pluribus commiſſa cū clauſula, ꝙ ſi nō oēs &c. & unus ex eis antequā de impedimento collegę cōſtaret, ſubdelegaſſet: geſta nanque à taliter ſubdelegato non ualerēt, cū cōmisſio cēſeatur indiuidua: & exercitium uni nō cōpetat, antequā conſtet de collegę impedimēto. ut per ſcribētes in c. prudētiam. ubi Inn. & alii. & c. pe. de offi. dele. ponit Bal. in addi. Spec. eo ti. in uerb. ſi cōmittatur cauſa. & Mil. in uerb. iudices delegati ſi ſint plures. & tenet Ro. dec. 243. retento. & 166. in no. & 17. eo. li. latisſime p Fel. in c. ſuſcitatus. uer. oportet notū eſſe impedimentū. de reſcr. & Aym. conſi. 182. col. 3. in fi. Et idē foret in oībus aliis caſibus, in quibus, ex aliqua cauſa delegātis iuriſdictio īpedita, uel ſuſpenſa foret: ꝑut diximus ſuprà loquendo de ordinario. Nā his caſibus ꝓcedit regula, ꝙ plus eſt ꝙ res ſit in actu, quā in habitu & potētia: ut notat. in l. 1. in prin. ff. de aqua plu. arcē. & in l. Labeo. ff. de ſta. li. & in l. hę. actiones ff. ad Velleia. quas ad ꝓpoſitū adducit Dec. conſi. 609. quæritur. circa fi. lib 5. & conſi. 696. retenta. prope fin. eo. lib.

37 Aduertendum tamen fuerit, ꝗ exceptio impugnans poteſtatem delegantis coram ipſo iudice delegato proponi & probari debet: quia ad ipſum tales exceptiones admittere vel repellere ſpectat c ſubdelegato. & ibi gloſ.& Archid & alij de offic.deleg.in 6. Spec & ibi Ioan.Andr. in ver. cognoſcet in § excipi uerſ.ſed quis cognoſcet.de offic. deleg.& dicam inferius in quæſt. fin. Et præſuppoſito ꝙ delegans potuerit delegare.

38 Secundo cui delegetur cauſa aduertendum erit: quia nõ oẽs iudices dari poſſunt ab his, qui iudicis dandi ius habent cũ tria principaliter ſint, quibus aliqui impediũtur, vt iudices nõ fiãt, videlicet nãtura, lege, & moribus.

39 Natura vt ſurdus, mutus, perpetuò furioſus, & impubes, qui iudicio carent: ut magiſtraliter docet tex.in l. cũ prętor.§.non oẽs.ff. de iudi.canonizata in c. 2 verſi. tria ſunt 3.q.7.Nam cum ſubſtantia ipſius iudicij ſit, æquum ab iniquo ſeparare. vt in l. 1. ff.de iuſti. & iur. quia iudicare eſt de iure diſceptare: iure aũt diſceptare eſt iuſtè iudicare, non poterit eſſe iudex is, in quem non cadat cognitio iuſtitię: ut arguit tex. in c.forus.extra de verb. ſig. in tales aũt cognitio huiuſmodi cum ſit operatio intellectus quo ipſi carent, uel hebetatum & inutilẽ retinẽt, nõ cadit: cum abſentibus & dormiẽtibus ſimiles ſint & quicquid videant, ignorent: ut l.1.§. ſed furioſus. ff.de acqu. poſſ.& l.ſi ei.§.furioſus.ff.de iure cod.l.furioſus. ff.de regu.iur.iuncto tex.l.1.in fi. C. de falſa moneta.

Et de impubere uide tex.in l.fœminę.§. impuberes. ff. de reg.iur.& l.quidam conſulebant. vbi ponunt ſcriben. ff.de re iud.& text. magiſtralem in c. cum viceſimum. de offic. deleg. ubi reperies in qua ætate iudex tam ordinarius, quàm delegatus conſtitui poſſit.

40 Et quoniam defectus & incapacitas iſtorum a natura ipſo prouenit, ideo a quoquam etiam ſupremo principe ſuppleri non poterit: quia etiam Imperatori tollere non licet, q̃ iuris naturalis ſunt: ut inquit tex.in cle.paſtoralis. uer.cęterũ de re iud. Immutabilia ſunt. n.§. ſed naturalia iuſti.de iu.na.gen. & ciui.§. ſi. de legi.agn. tutel.cod.lib.

41 Et ſn̄ia a taliter incapacibus lata, eo ipſo, ẽt parte non opponente, non ualeret: quia cõſenſus tacitus, uel expreſſus ipſius partis, nõ eſt cõſiderabilis, ex quo à partibus talia non depẽdẽt, nec ab eiſdem reſarciri poſſunt: ut declarat Innoc. quem cęteri ſequuntur in c. *Sciſcitatus.* ubi Fel poſt alios ponit in col. 3. uer. limitatur iſta opinio. de reſcri. & in c. inter monaſteriũ. col. 9. uer. Octaua declaratio. de re iud & in c. exceptionem. colum. 7. uer. fallit octauo. de excep. poſt Rom. in rub. de arb. col. 8 & Angel. in l. fi. C. de excep. & Bar. in l. licet. col. 2. C. de proc.

42 De cęco Iamdiu eſt receptum magiſtratum ſeu iuriſdictionem iam cœptum retinere poſſe, aſpirare autem ad nouam penitus prohiberi. ut inquit tex. in l. 1. §. quanuis. ff. de poſtu. & glo. iunct. tex. C. de decurio. in l. infamia. lib. 10. & tenet Bal. in l. ſtatutis. col. 1. uer. ſed pone. C. de ſent. ex breuiculo recit. ſicuti dicitur ꝙ feudum paternũ retinet. c. mutus An, mutus uel aliter imperfectus feudũ retinere poſſ. in uſi. feud. decla Bald. in l. quoties. col. fi. C. de ſuis & legit. & prout ſuccedit in Baronia & iuriſdictione paterna, quã per uicariũ exercere poterit: ut uoluit Bar. in l. Cęcus. ff. de iud. & ſentit gl 1. in d. c. mutus. & Bal. in d. l quoties. & tenet Abb. in cõſi. 47. Chriſti. lib 1. ubi uult quod ſi electus ad officiũ eo interim priuſquam illius poſſeſſionẽ cõſequatur, cęcus fiat, in eodem officio remanere debet, & illud exercebit ꝑ aliũ, uel etiã forſan per ſeipſum, exẽplo Apij cęci, qui ſeuerisſimam ſn̄iam de Pyrrhi captiuis non reſtituendis, dixit, ut in d. §. quãuis. & d. l. Cęcus. quę uult ꝙ iudicis officio fungĩ posſit: nam ſatis eſt ꝙ oculis intellectus cernat, ac iudicĩ ſuo, quid agendum determinet: quia munus iudicandi magis conſilio prudentis uiri quàm corpore, uel patrimonio explendum eſt: ut in l. 2. §. corporis debilitas. ff. de uaca. mune. licet ex quo adhęret perſonæ, inter perſonalia connumeretur. l. munus. §. iudicandi. ff. de mune. & hono. & no. in l. 1. C qui morb. ſe excu. lib. 10.

44 Lege impeditur ne iudex fiat is, qui ſenatu amotus eſt: ut dicit tex. in d. l. cũ prætor. & c. infames. 3. quęſt. 7. uidelicet

delicet ob uitium, uel turpitudinem ſuam, aut aliquod aliud factum à lege reprobatum: ut propter quod eius ſtatus & conditio, apud bonos & graues uiros aggrauata fuerit: ut habes multa exempla in text. magiſtralis, in d.c. infames. el. 2 §. porro. & ibi gl or. 3. q. 7. & in l 1. ubi Paul. ea multum commendat. ff. de his qui not. infam. l. infamē. ff. de iud poſuit Dyn in reg. infamibus. extra de reg. iur. Bal. Imol. Abb. & Fel in c. teſtimonium. de teſtib. ubi reperies quid ſit quotuplex. & quõ irrogetur infamia de periuro autem nunq̃d in propoſito noſtro dicatur infamis habes in l. ſi qs maior. C. de tranſ. ubi ſcribentes & gl. in l. Lucius & ibi Bart ff. de infa. & in l quæ ſub conditione. in uerſ. interuen. ff de cond. iuſt. & gl. in c. quicunque. 7 q. 1. & Bal. in rubr de iureiur in fi. dũ uoluit ꝙ is ſolum intelligatur deieraſſe, qui aliquid in futurũ, non autem de prҫterito uel prҫſenti facere, promiſerit.

Is ergo qui per ſententia. iudicis declaratus fuerit talis, uel quid tale commiſiſſe: per quod de iure uel de facto ipſi condemnato infamia interrogetur, a cœtu honeſtorum uirorum ſemotus intelligetur: & antequam reſtituatur. iudex fieri non poterit: cum lex Iulia. repetũd. hoc fieri uetet. l. Caſſius. ff. de ſenat. l. eadem. l. §. 1. ff. ad l. Iul. repetũ. quia talibus non patent portæ dignitatum. l. 2. C. de dignit. lib. 12 c. infamibus. de re. iu. Et iudicare

45 honor ac dignitas eſt l. omnem honorem. C. quand. prouoc non eſt neceſ. cap. ut debitus. de appel. ponit. Rot. 442. fuit dubitatum. in nonis.

46 Quinimo nedũ tales prohibendi ſunt iudices fieri, ſed ſi facti fuerint, & aliq̃bus ſceleribus ſe maculaſſe conuincantur, omni dignitate & poteſtate exuti inter peſimos & plebeios habendi ſunt: neq; ſibi de eo honore blandiantur, cum ſeipſos indignos iudicauerint: ut inquit text. in l. iudices C. de dignit. lib. 12.

Et ꝓpterea ſi ob cauſam ſimilem ab obtẽta ſunt deiiciẽdi, multo magis repellentur ab habenda, ut dicit gl poſt. tex. & ibi Io. de plat. in l. infamia. C. de decu. li. 10. lõ Bal. in l. 1. col. 6. uerſ. nota ꝙ confesſio extra iudicium C de

con-

confeſſis monebat unumquemque ab infamia valde debere p̃cauere:quia non ſolum in eo, quo quis infamatus eſt,ſed ẽt in alijs,eius opinio aggrauatur, & bona fama,
47 quã populi amant,ſit theſaurus hominis ineſtimabilis, & iucundus,& ſicut lilium dans ſuauitatem odoris, vt ẽt comprobat Aym.conſi.145. uiſo proceſſu in ſi.
48 Idcirco criminoſi, fures, ſacrilegi,inceſtuoſi, homicidæ,periuri,raptores,malefici,adulteri,hæretici, ſchiſmatici,iudæi,& alij qui Chriſtianæ legis normam abiciunt, ac pro alijs ſceleribus coniuncti & condẽnati,ac demum omnes quos eccleſiaſticæ & ſæculi leges infames pronunciant,iudices fieri a lege prohibentur:cum ab omni cętu fidelium,& proborum virorum,nedum a ſenatu, tales ſegregati exiſtant ac infames ſint:vt per tex. in c.infames. 6.q.1.& ponit Spec. de offi.deleg. §. excipi poteſt. verſic. Item quòd eſt criminoſus. & verſ. item. ꝙ eſt Iudæus. & Hoſt.eo.tit.§.cui poſſit delegare.verſi.integra fama.& de quibus poſuit Io.Bap. Peruſ. in tract. de arb.lib 4. in pluribus cc. & per eundem lib.2.eiuſdem tract.per totum.& Bapt.a S.Blaſio eodem tract.de arb.q.5. principalis, cum pluribus ſeq.quæſt.
Et in ſpecie ꝙ Iudæis non ſint aliqua publica officia cõmittenda: per quæ occaſio eis tribuatur pœnam Chriſtianis inferendi,eſt tex.in c.nulla officia.54.diſt. & c.cõſtituit.17.q 4.& c.cũ ſit.vbi ponunt ſcribẽtes, extra de Iu
50 dæis.& l.fi.C.eo.tit.& Anch.conſi.271.de tit.col.2.Chriſtiani namq; ſoli iuriſdictionis capaces exiſtunt, vt per Bar.& modernos in rub.de iuſt. & iur. pro quo facit text. in c.venerale.ibi,hæreticum uel paganum eligere &c. de elect.Car.in ele.Romani.in prin. de iureiur. Quãuis ipſi Iudæi inter ſeipſos iudices fieri poſſint. l. ſi qua a cõtrario ſenſu)C.de Iudę.& per Barr. in l generaliter.§.fi.ff.de decur. Io.de Anania. & Felin. referens Florianum de S. Petro ita conſuluiſſe in d.c.Cum ſit. de Iudæ.
51 Vſurarius ẽt publicus,eſt ipſo iure,& abſque alia ſentẽtia infamis:de quo in c.porrò.3.q.7.& in l.improbũ fœnus.ubi gl.& Bal.C.de his qui nota.infa.& idẽ Bald. in l.
fratres.

fratres.ff.de inoff.teſt.& Abb.in c. inter dilectos.in 3.notab.de exceſſ prælato.

52 Erit nihilominus aduertendum, quoniam:ſi in reſcripto ſeu delegatione ipſius principis ſupremi, appareret eundem delegantem habuiſſe notitiam de qualitate, & conditione perſonæ ipſius delegati, tunc tacitè ſecum diſpenſaſſe uideretur & habilitaſſe ad effectum cōmiſſa exequendi: ex quo princeps, qui & magiſtratum dedit, circa illum omnia agere poſſe decreuit.l. quidam conſulebant.in fi.ff.de re iu.l.2.ff.de iuriſd.om. iu. prout uidemus idem fieri, quando ex certa ſcientia confert beneficium incapaci: Nam cum eo diſpenſat:& tollit quamcumque eius ī habilitatem.l.idem Vlpianus.§. 1. ff. de excuſ. tut.Bar.in l.2.C ſi ſeruus aut liber ad decurio. aſpira. li. 10.gl.& ſcrib.in l.ſi C.ſi contra ius uel util. pub. & gl. in c 1.in uerb.utrū.44 diſt l Imperialis.§.ſimiles.ubi Bald. C.de nup.& Dec.conſ 614 in cauſa feudali.col.pe.& fi.li. 5.Anch.conſi.292.ultra poſt prin.

54 Et ſi actus huiuſmodi aliter fieri non poterat, ad eum ſuſtinendum, præſumetur principem plenitudine poteſtatis uti uoluiſſet:ut declarat Fel.in c.1.col.8 nu.26.de conſtit.& c.Cum dilecta col 16.uerſi limita regulam. de reſcr.& c in cauſis col. 2.uerſi obſtat. primo de re iud. & facit ad pmiſſa quod ponit Abb.in conſi.63. lib. 1. Nam certa ſcientia principis habet uim ſpecificæ diſpenſationis.ſecundum gl.in c.cauſa. de æta.& quali. & Ang. in l. 1.C.de ſent.paſ.refert & ſequitur Paris in lib.de ſynd. §. reſtat unum col.2.prope fi.

55 Ideo diſputare uelle an dignus & habilis ſit, quē princeps ſciēter elegit, inſtar ſacrilegii foret. l. diſputare. C. de crim.fact.eos autem ibi, quis enim nō diligat. & c. in auth.ut iudices ſine quo.fuſtra. Et propterea eidem principi etiam contra morem, uel ius ſcriptum, reſcribenti parendum eſt.c.Contra morem c. diſt.c. in memoriam. 19. diſt.uel ſaltem alleganda cauſa, quare non pareatur. c. ſi quādo.de reſcrip.c. Cum teneamus de præbendis. c. ex parte de offi.deleg.

Et

56 Et præmiſſa intellige(ut dixi(ubi conſtat de ſciētia & uoluntate ipſius principis quia qñ prīceps aliqnid ex cer ta ſcientia facit,uř ſuæ poteſtatis plenitudine uti uelle:ut dixit Bal.in l.eos in prin. C. de appel. & propterea nihil opponi pōt quod annullet:ut uoluit idē Bal.in proœ Decret.col.4.& ponit utrunque Dec. conſi. 655. uiſo elegāti.col.2.nu.22.li.5.Sed ſi idem princeps defectus, & qualitate taliter inhabilitantes ignoraſſet,nō uideretur diſpēſaſſe.c.ſi eo tēpore.de reſcr.lib.6. ponit Bart. poſt gl. in l. uniuerſis.C.de precip.Imp. offe. & gl. in c. per diuerſitatem in uerb.communi.de conceſſ. præb. Bar.in l. ſi conſtat.ff.de app. Aegid. concl. 116. Si petēs Abb. conſi. 63. Omnipotentis.uerſ.Secundo principaliter,lib 1 & Alex. in conſi.135.uiſo,col.2.lib.7.& conſi 1.nu.35.li.5.Caſſad.in dec.9 de reſcr.cum ſim.

57 Et in dubio contra ſimiles delegationes, & reſcripta, conſultius fuerit excipere, de obreptione, uel ſubreptio-

58 ne,aut defectu intentionis ipſius concedentis: quoniam cum talis præſumatur mens principis,qualis eſt mens legis,cum ſe uiuere uelle ſecundum leges profiteatur. l. digna uox.C.de legib.l. ex imperfecto. C. de teſtamen. l. ſi quando.C.de inoffi teſt.propterea per ſimilem obiectionem & exceptionem ſuperſedēdū erit c. cōſtituit. 17. q. 3.& d.c.ſi qñ.& l.reſcripta.C.de prec. Impe offerem. Pluries namque ob nimiā petentium importunitatem,princeps non concedenda,concedit:ut l. 1. C de pet. bo. ſub. lib. 10.c. ſi aliquando.de ſent. excom.not.gl.in d.c.ſi qñ. in uerb. qualitatem de reſcri. quo caſu non pſumitur pro ipſo principe, uel geſtis ab eo: ut dicit Rom. conſi. 436. quod indultum. col. pe. uerſi. & ſi dicatur. quē retulit & ſecutus eſt Dec.cōſi 576. ꝓ reſolutione. in fi. li. 4. ponit Aym.conſi.135.uerba decreti col. fi. & facit quod ponit conſ.103.uiſis prope fi.ubi dixit quod reſcriptum ob uitium ſubreptionis uitiatur etquod impetrator eſſet ſanctus homo allegando Bal.in c. 1. in fi.ut lit pend. per illū tex etiā ꝙ eſſet in reſcriptis appoſitæ clauſulæ. ex certa ſcientia &c. quia talis clauſula operatur ſolum quoad ea

de

de quibus præſumitur principē habere notitiam: ut ſunt illa quæ iuris ſunt:ſecus de his quæ ſunt facti: quoniam de his prǽſumitur ignorantia in ipſo principe: & propterea de obreptione ac intentionis defectu excipi poteſt: ut uoluit Bal.in l.fi.col.5.C. ſent.reſcin. non poſ.quē ſequitur Alex.conſi.23.uiſo proceſſu.colu.fi. lib. 5 & Dec. conſi.544 ſeruus col.2.uerſi.quibus tamen,colu.fi. lib 4. ubi etiam idem dicitur de clauſula de poteſtatis plenitudine: quæ in tertij præiudicium non operatur:niſi quando cum cauſę cognitione idem princeps proceſsit: ut tenet Rota 230 Papa. confirmando,in nota cum alijs, de quibus ſupra ſub rub. An quælibet ſententia poſſ. dici nul.num. 18.

59 Conuenit igitur contra ſimiles iudices excipere,ac ne procedant proteſtati,alias procedere poſſent:ut de infa,
60 inquit Spec.de.iud.deleg §.excipi col.2. uerſic. ſed nunquid infamis.& Bal ibi.ī uerb. infamis poteſt. quoniam reſcripta & commiſsiones huiuſmodi cauſarum,ēt obreptitia & ſubreptitia, ac ꝓceſſus illorū uigore facti,ſi non excipiatur iuriſdictionē & poteſtatē tribuunt: vt plenius ꝑ doct.in c.Cæterū & c.ad audiētiā. el 2. vbi latæ ꝑ Fel. & c. ſuꝑ literis de reſcr.ponit Aeg.cōcl.485. & legitę in l.præſcriptione.per illum tex.C.ſi contra ius dūmodo reſcripta & delegatione hmōi causā eandē ab alio iudice non aduocarent:quia tunc ſubreptio ipſo iure uitiaret: ut eſt deciſ. Rot. deciſ. 1. de reſcript. per Caſſad. fallit etiam in pluribus alijs, in quibus ſubreptio iure uitiat: ut per Iaſonem in d.l. pręſcriptione.& Fel. in d. cap. ad audientiam.

61 Excommunicatus ēt cum infamis ſit. ut in c.infames. 6.q. 1.& ponit Rom.in ſing. 675. An excōmunicatus. & 682.vbi hoc declarat.& q̄a ab uniuerſa fidelium communione, & participatione amotus & ſegregatus eſt, idcirco iudex eſſe non poterit: ſed quādocunq; detectū fuerit eundē tēpore delegationis uel proceſſus fuiſſe publicè ex communicatū apparebit eius incapacitas: & geſta per ipſum nō ualebūt:ut in c.approbandū, & ibi latiſsime ſcri-
ben.

ben.de re iu.& gl. in uerb. duraturis,in c. pia de except. lib.6.gl.& doc. ſup uerb infamē. in c. ſciſcitari. de reſcr. Ant. i c intelleximus.de iud.Mal. in uerb excōicatus nō
62 pōt eſſe iudex.& Bal, in l.1.C.de ſent. Peruſ. in tract. de arb.c 6,lib.4. & ſatis fuerit probare talem ante ſententiam, uel proceſſum, excommunicatum fuiſſe: quia & de præſenti,& quouſq; de abſolutione conſtiterit excom municatus præſumetur.c. ſicuti de ſent. excommunicationis.c.propoſuit.ubi gl. in uerbo abſolutione. & ibi Inno de cler. excom.mini. & eſt glo.ord.in c.cum in iure, de offi.deleg.Spec.in tit.de exce.§.nunc uidendum.colu. 5.uerſi. ignorantia. & eſt dec. Rot 238. no gl. in antiq.
63 Et ad effectum ꝙ proceſſus non teneat,quis dicitur publicę excommunicatus ſubſecuta denunciatione, uel declaratoria ſnīa publicè lata:ut uoluit Anch conſ.189.tribus de cauſis.in 2.col.quē refert & ſeq. Fel. in c. Rodulphus in uerb.declaratoria.col.5. de reſcr. & in c. fi. in fi. de excep & c.ad probādum.col.3. uerſic.& adde ꝙ de re iu.ubi etiam ponit de excommunicato uigore literarum executorialiū;& idē tenet Dec.in conſ 522. in cā electionis num.13,lib.4.& per eundem Fel.poſt Abb. in c. prudentia.§.ſexta col 3.& Fel.ibi col. 5.uerſi. utrum probat. de offi deleg.ubi uoluit inſtrumētum denunciationis,ad
64 effectum repellendi aliquem a iudicio ſatis probare, licet in uim peremptorie,non probaret,ſecundū Io. And. in c.pia.in uerſi.nomen.de excep.in 6. & c.licet. in uerb. denunciari.de ſen.excom.eo li.quem ſequitur Rot. dec. 400.ſi quis petit quæ aſſerit ita ſeruari in curia, & deci, 252. licet ſi concertatio. in no.
65 Relegatus ēt ſeu bannitus cum ob eius uitium, & ipſe a ſenatu & communione ciuium, ac beneficiis reipu. ſeparatus exiſtat, excommunicato æquiparatur: ut per tex.in c.domino guerrā in uſib.feud. ſub rub. hic finitur conſtitutio.tenet Bar.in l ſi quis arbitratur.col. fi. uerſic. quid de arbitratore ex bannito.de uerb.ob. & propterea non poterit eſſe iudex neque arbiter; ut uoluit Spec. in ti.de arb.§. differtur.uer.ſed quid de bannito.& ibi Ioan.

And.

And. latè poſuit Ang. in quæſtione incipiente, Duo inuicem. quos etiam refert & ſequitur Ioan. Bap. Peruſi. in tract de arb. lib. 4. c. 5. cum duobus ſeq. & c. 19. eo. lib. & de quo per Alex. in l. 1. §. 1. in fi. ff. ad Treb. & Ioa. And. in addi. ad Spec in tit. de ſen §. iuſta. in uerb. & eſt excommunicatus. hic igitur ad inſtar illius in territorio banientis iudex eſſe non poterit: cum eorum quæ ciuilis iuris ſunt dictæ ciuitatis, incapax exiſtat: ut ſupra diximus: & de quo ponit Alex. conſi. 116. animaduerſis. col 2. libr. 2. & conſi. 23. opportunè col. 3. & conſil. 26. circa. in prin. lib. 1. & intellige quod talis reputatus incapax quoad ſui commodum, nam quoad onera & incommoda remanet ciuis & capax, ut declarat Bar. in l. Tutela. §. Item. ff. de cap. dimin. quē refert & ſequitur Fel. in c. intelleximus. col. 2. in prin. & extrà de iud. poſt gl. in l. poſtliminium. §. filius. in uerb. patria. ff. de ca. & poſtli reuerſ. & Roman. conſi. 73. circa nu. 4.

66 Lege inſuper prohibetur aliis perſonis quam in dignitate eccleſiaſtica conſtitutis, aut perſonarum obtinentibus, uel eccleſiarum cathedralium canonicis aut uicario, uel officiali Epiſcopi principali (non autem foraneo) ſeu prioratus conuentuales (non clauſtrales) obtinentibus a ſede Apoſtolica, uel eius legato, ſeu delegatis, cauſas cõmitti, alias quicquid per huiuſmodi delegatos fieri contingeret, eſſet ipſo iure nullum cap. ſtatutum in prin. iuncto fi. & ibi ſcrib. de reſcrip. lib. 6. iuncta cle. & ſi principalis, eo tit. & ponit Hoſt. in tit. de iud. deleg. §. cui, col. 2. uer. gnarus. & Spec. eo. tit. §. excipi. colum. 2. in fi. cum ſeq. & ibi Io. And. in uerb. conſcribendo. & Aeg. concl 81. conſenſus. vbi etiam dicit ꝙ conſenſus partiũ in cõtrariũ nihil operatur. & cõcl. 478. proceſſus, Caſſ. ſuper reg. Dec. 32. in fi.

Quod procedit etiam ſi Papa cauſas profanas, ac inter laicos committeret: ut per docto. in c. ſua nobis de ap. & concludit Alex. conſi. 77. in cauſa & lite. colu. 2. ubi plenè examinat. lib. 2. Procedit etiam in executoribus apoſtolicis aliqualem cognitionem, non nudum miniſterium,

rium,habentibus:ut tenet Rot. dec. 99 nota quod executor.in antiq.& per glo.in uerb. uices. in d.c. ſt.tutum. in §.nullo.de reſcrip. in 6.

Quod tum ad honorē ipſius apoſtolicæ ſedis indictū fuiſſe uideatur: nē cōmittendo cauſas ſimplicibus & pannoſis clericis :aut alias rudibus & priuatis pſonis, ex quo uices delegantis gerunt,authoritas illius in perſona, & ea liū miniſterio uilipenderetur, put declarāt gloſſæ & ſcribētes in d.c.ſtatutū.in uerb. ſedis apoſtolicæ. & in uerb.
67 committatur. Idcirco cum ratio hmōi magis militet ratione dictę ſedis q̄ aliorum diſpoſitio.d.c.ſtatutum. non comprehendet alios iudices ordinarios delegare uolentes,qui cauſas etiam ſimplicibus clericis delegare poterunt:ut per gl.in d.c.ſtatutum. in uerb. ſedis. & gloſ. in uerb. delegatorum. in clemen. 1. de reſcrip. nam etiam
68 ſimplices clerici iudicandi munere de iure fungi poſſunt.l.non diſtinguemus.§.ſacerdotio. ff. de arbit. capit. ſed nec cum cap. ſequen. & ibi Abb. & cæteri ne clerici. uel mona. Idem Abb. poſt Anto in cap. 2. de iudi. & ſequitur Alex. in d conſi.77.col. 3. in uerb. nec obſtat. l.2.etiam quod delegātes eſſent ſeculares, uel cauſæ forēt profanæ, ut in c. Archiepiſcop. extra de raptori. Prout
69 econuerſò iudices ordinarij eccleſiaſtici, cauſas non ſpirituales laicis cognoſcendas demandare poterūt; ut per gl.ord. in c.contingit.extra de arb. & ponit gl. in uerb. præſumant.& ibi ſcrib. in d.c.2.de iu.& ponit Dec. conſ. 150.colu.3.in fi.lib.1. & quando iudex ſecularis delegat cauſam uni clerico:nunquid eo caſu idē clericus delegatus,poſſit incidenter cognoſcere de cauſa ſpirituali. uide latè Fel hoc ponentem & concludentem q non,in capit. Cum ſit.col.pen.& ſi.de fo.comp.

70 Et aduerte, quoniam dignitas eccleſiaſtica conſueuit deprehendi ex quadam præeminētia,ſeu inter alios prærogatiua: quę inſurgit ex ſtilo in choro, & loco in c. ut per Ro. dec.462. Fuit dubitatum & 451. fuit dubitatum utrum præpoſitura.in no. uel quādo haberet adminiſtrationem rerum eccleſię cum iuriſdictione:ut no. doct. in

c.de

c.de mulcta.de præb.& c. 1. de cõſue. in 6. facit tex. in l. honor.in prin.ff. de munerib. & honor. & declarat Old. in cõſ. 150.in Eccleſia Valẽtina tãgit Alex. ĩ d. conſ. 77. in his tñ plus attenditur cõſuetudo,quã ius cõe: ut inqt glo.in c.ad.hæc. de exceſ. præla. & Card. cõſi. 62 in Eccleſia Bellon.& Rot.dec. 173.de Theſauraria.in not.

71 Moribus,id eſt cõſuetudide legibus roborata, iudices fieri prohibentur fœminæ, quæ ab oĩbus officiis ciuilibus & publicis regulariter remotæ ſunt: unde nec iudices eſſe,nec magiſtratus genere pñt l.fæminæ.ff.de re.iu. & d.l.cũ ꝑtor.ff de iud.c. 2.3. q. 6. mulierũ, 33. q. 5. Prout nec arbitrix l ſi. C. de arbit.c.dilectus. extra, eo.& rõ ꝓhibendi fuit:ne cõtra pudicitiam ſexui naturaliter congruẽtẽ in publico eſſe,& officia uirilia tractare uideantur l.1.§.ſexũ ff.de poſtul.et q̃a iudicare ultra ſexum fœmineæ ĩfirmitatis officiũ eſt l. 1. C. quãd. mulier tutor. off. & qm̃ mulier ad immaginẽ Dei facta nõ eſt,ſicuti uir: & q̃a ipſa uiro ſubeſſe dẽt,non ecõtra.c. hæc imago. & c. cũ c.33.q.5. ponit gl.in c. dilecta, de maior. & obed. & propterea Bar, in l. 1.col 2. uer. ſed an poſſit. C.de mune. & hono.lib. 10. dixit nõ reperiri iure cautum, ꝙ de iure cõi mulieribus tribuantur honores cũ adminiſtratione ꝑterquã in Abbatisſis monialium. q̃ de iure canonico fiunt, Et ponit Abb. in c. Significauit. in 3. notab. de reſcrip. prout refert & ſequitur Deci, conſi 515 quoniam, col. 6.uerſi.non obſtat ꝙ dicta ſententia lib.4.

72 Licet quandoque diſpẽſatiue cãs ẽt ſpirituales mulieribus demãdatas eſſe cõpertum ſit,prout legitur in c.Meuiã.2.q. 5. & per gl. in c. 1. in uerb. mulieres. 15.q. 1. & in d.c. dilecti. de arb. ponit gl. & ibi Bar. in l. unic. C. de mulierib.& ĩ quo loco & c.lib.10. p Dec.in d.l. fœminæ.

73 Iure tñ hæreditatio fœminæ ſuccedere pñt in iuriſdictione, & illã ẽt ſeipſas exercere, ſicuti de Ioanna regina referunt Hoſt.Imol. ꝙ Panor.in d.c.dilecti. & Ang. ac Paul. in d.l. cum prætor. & Dec. in d. l. fœminæ atteſtantes eandem ſepius fuiſſe uiſam in ſolio regio ſedẽte, & capitales ſententias ferentẽ. & firmat Alexan.conſi. 1,

col.6.& conſi.24.ponderatis,col.4 lib.5. & Dec.conſi.32. in fi.lib.1.& conſi 413.conſuluit,in fin.lib.3.
74 Serui ẽt moribus iudices fieri impediuntur: quia pro ad ius ciuile attinet,pro mortuis reputantur l. quod attinet.ff de reg. iuris d.l.cũ ptor.& l, ſeruus, vbi not. C. de iud.c.2.4.q.7.Niſi pro liberis reputarentur: quia tunc ob cõem errorẽ,& publicã utilitatẽ geſta per ipſos ſuſtinerẽtur:ut l. Barbarius.& ibi ſcrib. de offi. prӕt. & l. 1. C. de teſt & l.2.C.de ſenten.Anch.cõſi.287.iſte.6.col.fin. Nam diſpoſitio dictӕ legis Barbarius procedit ẽt in ſimplici de legato per eandem rõnem & per text. in d.l. 2. & eſt cõis opin.ut per Fel.in c dilecta,col.2.& in c. Sciſcitatis colu. 4.uerſ. diſpoſitio.l Barbarius. extra de reſcri.
76 Et ad inſtar ſeruorum ẽt monachi, & religioſi iudices fieri non poterũt:cũ & ipſi illius religionis,quam profeſſi ſerui ſunt, dicantur; & quoad ſecularia, & ciuiles leges pro mortuis habentur, ac ſint a cœtu ſeculariũ penitus ſegregati. c.placuit, el. 2.& c. monachi.16.q.1. c. cauſam
77 quӕ.de iud.c.ex parte.de accuſ.c.unic. extra de Sind. & gl.in d.l.1.§. ſextũ quę iſtos mulierib. adӕquauit quamuis frequẽtius cõſueuerint ſeruis ӕquiparari. & iura loquẽtia de uno ad aliũ extẽdantur: ut p gl. in auth. cauſa quӕ.C.de ſacroſ.eccl.tradit Inno.in c.cum olim. colu. 4. de priuil.& Bar. in l.1.§. 1.ff de arbi. & in l.1. cum plurib ſeq.ff.de ſtipul.ſeruo. aliquid ponit Anch.conſil.202. poſt prin. ubi quӕrit an eſſe poſſint execut. & Angel. in conſi.222.primus col.pen.
Qđ indubitãter ꝑcedit in fratribus ordinis minorũ, q funditus ꝓ mortuis hñr:& uoluit Bal. in l.cũ acutiſſimi.
78 col.fi.C.de fideicõmiſ.& cõſi.477.ꝓponitur. lib.4. quem ſequitur Dec in conſi.494.qđ ſupra.& latius conſil. 499. in cauſa quӕ Papiniani,ubi de iſtis fratribus plura poſuit, per tex. in cle.exiui de paradiſo,de uerb. ſig.lib. 4. & concordat cum Bal.aſſerens illos omnino incapaces.
79 Licet ẽt talibus ex certa ſcientia Papӕ cauſӕ delegari poſſent,expreſſo nomine monachatus ſeu religionis, ut apparet in c.cũ olim.el 2.poſt prin.& ibi gloſ in uerb. mona

monachi. vbi Inno & cæteri ſcrib. de priuileg.c.conqueſtus.de foro compe.c.ad audientiam,& c. porrecta de confirma. uti. uel inut. & ita tenet Rot. ut deciſ. 209. not. ꝙ ubi cauſa & 284 not. quod monachus in antiq.
80 Guardianis(vt uulgo appellantur) ſeu miniſtris fratrũ minorum,ac prioribus mẽdicantiũ,ac ẽt prioribus perpetuis cõuẽtualibus,ſeu alias adminiſtrationẽ cum iuriſdictione in illos de cõuẽtu habẽtibus, cauſæ hmõi cõmitti poſſent,qa tales ueniũt appellatione ꝑlatorũ:ut eſt gl in cle.dudũ in uerb.non hr̃ & ibi Card. in uerb. ſtatuimus. de ſepul.& in cle. 1.in uerb. prælatum. de elect. & c. quorundã in uer.ſoliũ prælatorũ,de elect.lib.6. his igitur cauſæ delegari poterũt:ut tenet Domini in c. nullus. de electio.eo.lib.quẽ refert & ſequitur Fel.in c.cum olim ĩ pri. de ma.& ob.Iaſ. in rub. de offi. eius. in fi. teſt. & moderni.in trac.de lite.grat.fol.58.uerſ.ex quo infero unum. Se
81 cus foret in fratrib. ſeu monachis habẽtibus officia, aut ſimplices adminiſtrationes prout ſunt ſacriſtæ, cuſtodes, camerarij,priores,clauſtrales, theſaurarii, & ſimiles: qm̃ iſti non dicuntur in dignitatibus,ſed in officijs:ut uoluit Specul.in § excipi.col.3.in prin.vbi atteſtatur Romanam curiam ita ſeruare.de iud.deleg. de quibus officiis loquitur Rot.deciſ.163.de theſaur.in not.
82 Licet ſi cã cõmitteretur monacho in cathedrali adminiſtrationẽ,uel officiũ habenti,ualeret cõmiſſio: maxime qñ literæ per cancellariã Apoſtolicã expedirentur : ẽt ꝙ de monachatu mẽtio nõ fieret, ſm Rot.dec. 209. Not. ꝙ ubi cauſa. in antiq. quoniam etiam ſimplex monachus poteſt creari officialis,& deputari locum tenens ab Epiſcopo:& ſententiæ per ipſum latæ, præſertim ſi ab initio contra ipſius perſonam non fuiſſet oppoſitum,ualebunt, ſecundum eandem Rot. deciſ. 284.not. ꝙ monachus. in antiq. & hoc maximẽ ſecundum quandam æquitatem,vt in deciſ.4.incip.An monachus . de offi. uicarii, in deciſ. Biſſig. & de hoc uide ꝑ Guid.Pap.q. 563. an monachus .
84 In ſumma reſpectu delegati cõſiderabitur, nũquid perſona eiuſdem delegati ratione ſui, uel alias fuerit capax

iuriſdõnis,& cognitionis ſibi demandatę tpe ꝙ demandata eſt:quia habilitas delegati, & delegantis principaliter attenditur tpe datæ reſcripti, ſeu delegationis: vt eſt gl.in verſ. canonicis.in fi. quam ibi ſequuntur Doc.in c. ſtatutum de reſcr.in 6. & Felin.in c.eam te. col.16. uerſ. tempus datę.de reſcr. & glo.in c.dilecti. el 2. de præben. ſentit Spec.in §.excipi.in prin.de iud.delega.

Et videbitur nũquid ipſi delegans potuerit,& voluerit cũ ipſo delegato diſpenſare caſu, quo diſpenſatio requireretur)& eũ habilẽ facere ad actũ hmõi explicandũ: q̃ oĩa ex qualitate delegantis & ipſius delegati ac rei, ſeu cãæ delegatę & facie delegationis,facilè apparebũt aduertatur breuiter,nũquid primus potuerit, & voluerit dare, & ſecundus recipere,& exequi, hãc publicã iuriſdicendi ptãtem: iſta nãq; duo videlicet volũtas, & ptãs:fabricãt oẽs actus humanos:& ſi ex his alter defierit, nihil eſt,qđ explicari queat,ſecundũ Philoſophum, & probatur in c. cum ſuper.in ver.poſſet,& uollet. & ibi ſcribentes.de off. dele.& in l. omne verbũ. & ibi ponit Bal. C.cõmu.de leg cum alijs congeſtis ꝑ Alex.conſi.123.ſcripſit in prin. lib.4.& Dec.conſ.198.col.2.in fi. lib.1. Ancha.conſil.1. nu.3. Velle igitur eſt fons & radix omnium diſpoſitionũ ſecundũ Bal.in auth.ei qui col.11 ver. quæro nunquid ꝑ hęc verba.C.de bon.auth iud.poſ quem retulit & ſecutus eſt Alex conſ.190.Plura narrata.col.7.ver. fortius. dico, lib.6.Inanis tñ eſt voluntas,niſi adſit potentia l.nolle adire:& ibi Alex.in prin.per illũ tex.ff.de acq. hær.l. pater Seuerinã.in prin.ff.de cõd.& dem. cum ſimi.& nu. 112. ibi Lap.alleg 19 In Dei nomine.ver. Item eſt ſciendũ & adde quẽ ſequitur Fel.in c. ſuper literis, col.5.ver. exprimenda ſunt.& in c.in noſtra.in 2. Corolario de reſcri. & Caſſa.dec.12.in fi. de præb latè per eum. Patet igitur ex præmiſſis ꝙ is, qui neque iuriſd. præeſt, nec a principe poteſtate aliqua præditus eſt,nec ab eo, qui ius dandorũ iudicum habet,neq; ex compromiſſo ſumptus,vel ex aliqua l.confirmatus,iudex eſſe non poterit, vt magiſtraliter ponit tex. in l.qui neq;.ff.de iud.pro cuius cõmento, ac in-

ac interpretatione præmiſſa tibi aliqualiter inſeruient.

Tertio Principaliter quid delegetur, aut ſubdelegetur conſideraſidum fuerit: uidelicet nunquid cauſa, quę delegatur tempore delegationis ad forum ipſius delegantis p tinuerit: q̃a in cauſarum delegationibus illud potiſſimũ obſeruatur, ut ita ualeant, ſi ad iuriſdictionẽ pertineant delegantis. ut inquit tex. in l. unic. in princ. C. qui p ſua iuriſd. cõſiderabitur itaq; qualitas cauſæ, & cõditio ipſius delegãtis: & nunquid principaliter, uel ſecũdario i. p uiã legitime deuolutionis uel alias (ut ſupra diximus loquẽdo de ordinario) ſpectauerit ad ipſum, uel eius curiam.

86 Erit inſuper uidendum nũquid cã hmõi fuerit de iure delegabilis ſm theoricas Legiſtarũ in l. 1. ff. de off. eius. ubi plenè p Alex. Quamuis hodie de iure canonico oĩa ẽt quæ ſunt meri & mixti imperii delegabilia ſint per tex. in c. Archiep. ubi gl. & ſcrib. extra de raptorib. & ponit Spec. in ti. de iuriſ om. iu. §. 1. uer. adhuc autem, col 7. & eſt cõis doctor. opin. prout atteſtatur. Feli. in c. q ſedes, ubi Canoniſtæ materiã hanc poſuerunt, col. 2. uer. datur alia reg de off. ord & tenet Rot deciſ. 516. fuit dubitatum in no. propterea circa hoc non erit multũ laborandum.

Quarto Principaliter inueſtigabitur. pro quo. i. ad cuius inſtantiã delegatio facta reperitur: circa q ſcias, q licet de iure ad impetrandũ reſcripta & carum cõmiſſio-
87 nes ſpeciale mandatũ requiratur: ut eſt tex. in c. nõ nulli. in fi. & in c. ex parte decani. de reſcrip. Ex ſtylo tñ curiæ hoc nõ ſeruatur, quia unus pro alio ẽt ſine mandato impetrat. & obtinet cãs delegari: ut de ſtylo hmõi atteſtantur glo fi. in d. c. nonnulli. & glo. in d. c. ex parte. in uerb. ſiue. & Rot. deciſ. 185. cõmiſſio. in no. & deciſ. 1. in fi. ſub tit. de procu per Caſſa & ponit Fel. in d. c. nonnulli. in §. ſunt & alii quem ſtylum Io. Mill. in uerb. procurator ſiue ſpeciali, &c. declarat procedere in cauſis cõmiſſis do minis de Rot. quia tales commiſſiones ſunt duntaxat diſtributiones quædã: ut uoluit Rot. deciſ 410. fuit dubitatum, & per me. & c. in no. & d. deciſ. 175. & 362. ſi committatur. in prin. & hoc caſu procedit illud. non re-

ferre per quē praeces offerantur: vt l. vniuerſis. C. de praecib.imper.offer. ideò quilibet admittendus erit, niſi expreſsè prohibitus reperiatur: prout reperitur de publicè excōicato: vt in c.1.de reſcr.in 5.c. dilectus.extra eo. c. fi. de procu. & ponit Rot.decif.238.not.gloſ.& 417.no.cauſa fuit pronuntiata, in antiq. prout ēt expreſſum reperitur de hæretico: vt in l.1. C.de ſumma Trin. & vtrunque ponit Hoſt.in ſumma de reſcrip.uer.quis impetrat in Rota tñ quilibet ēt excōicans quo ad impetrandū reſcriptū admittitur: vt d.deci.261.ſi cōmittatur.in no.pp rationē, de qua ſupra.& tenet eadē Rot.593.dic q etiam in antiq. vide Aegi. conclu. 730. commiſſio in fi. Et not. q tales commisſiones alieno nomine impetratæ, tunc demū effectum ſuum ſortiuntur, ſi dominus principalis eas tacitè vel expreſsè ratas habuerit, ut declarat Aegi. per tres conclu.concl. 583. licet vſus, cum ſeq. & conclu. 556. concl. circa medium & in ſimili ſentit Deci. conſil..226. magiſter.in fi.lib.2. & conſi.664.placet.col.2. uer.2. non obſtat lib.4. & facit quod ponit ēt in conſil.460. uiſo. in fi.lib.4.& 460. uiſo.in fi.Gome.q 49.in reg.de analit.per totā & quod ponit Feli.in c.cæterum.col. 10.in 5. corollatio.de reſcrip.vbi dicit quod attenditur uſus reſcripti.

90 Quinto etiam in materia noſtra conſiderabitur cōtra quē fiat delegatio: puta ſi tunc temporis erat in rerum natura: quia alias contra defunctum facta non valeret: vt eſt text. in l.pen.ff.quæ ſent. ſine appel. reſcin. & l.Neratius.ff de reg.iur.not.Doct.in l.ſumma.§. fi. & l.furioſo. in princ.& ff.de re iud.& diximus ſupra.

91 Sexto principaliter qualiter, id eſt forma ipſius delegationis attendi debebit: cum ipſa diligenter ſit obſeruanda,& cuſtodienda.l.diligenter.in prin.ff.manda.aliàs quicquid fieret non valeret. c. Cum dilecta. & ibi latisſimè ſcribentes.de reſcri.c.cui.de præb lib.6. c. Piſanis de reſti.ſpol.Pan.in c.cām.col.3.in fi.de re iud.Pet.de Anch. in cōſ.107.in q.col.2.ubi ponit regula, qđ in iudicijs, arbitrijs, ſtipulationibus,& priuilegijs quicquid nō reperitur expreſſè cōceſſum ꝓhibitū cēſetur,& ꝑ Ang.cōſ.138. uiſis.

uiſis col.2.& facit tex.in c cum in plures.ubi glo.in fi. de offic.deleg.in 6 quæ uoluit ex mandato conditionali ante diē uel conditionē non acquiri aliquam iuriſdictionē ſed duntaxat ſpem iuriſdictionis habendæ arg. inſtit. de uerb. obli.§ ex conditionali.l multum.ff.de condi. & demonſtra.l.ſub conditione ff. de condict.inde.ponit Ancha.conſi.36.uiſa.col. 2. nu. 4. Et propterea quando apponitur uerbum ſi conſtiterit, uel ſi repereris &c. tales clauſulæ important conditionem, & præcedere debet citatio & cognitio ſuper uerificatione conditionis: alias proceſſus eſſet nullus: ut tenet Alexā.conſi. 228. uiſis in prin.lib.2.& Rot.684. dic ꝙ ſi in aliqua cum deci. ſeq. & 773.dic ꝙ in antiq. & Afflict. deciſ. 355. Si præſitus. Guid.Pap.q.70.in cōmiſſionibus.cum aliis, de quib. per Felin.in c.ſi conſtiterit. de accu. & Dec. conſi 681. uiſo, col.fi.lib.5.& Lap.alleg. 8. delegata,& alleg. 61. uiſis & c.cum ſi quæ notantur ponit Anch. conſi. 297. efficaciter col.2.facit ꝙ ponit tex.& gl.in fi in c.olim literis. de reſcrip.ubi habetur de clauſula ſi ita eſt, & ad præmiſſa uide Aegi.conclu. 68. hæc eſt 85. ſi executor. 175. auditor.668.clauſu.& Goz.conſi.2.nu.9 & 16.

93 Erit ēt uidendum, nunquid delegatio ipſa ad cognitionē.& deciſionem cauſæ illius comprehendat. Nā ſæpenumero delegatur una ſpecies tantum cauſarum, uel unius cauſæ articulus & quandoque ſimplex audientia, uel cognitio,ſeu proceſſus duntaxat demandatur reſeruata ipſi deleganti cauſæ deci.ut l. fi. C. de offi. præ. Angel.& l.1.C.de offi.præf.uigil.l.prætor.ff. de iuriſ. om. iudi.c.ſuper qōnū.de off dele. ponit gl.in c. ſtatutū.in § in nulla in uerb.uices. noſtras.de reſcr. in 6. & gl. & Bar. in l. qui procuratorē. ff. de proc. & gl. fi. ibi Bart.in l. 1. ff. de off.aſſeſ.& Spec ·o.tit.& tit. de aud. Ang. conſi. 327. magnificus.Cum igitur talia,ultra expreſſa non extēdantur.c. p.& gl. de offi. dele. diligenter inueſtigandum erit nunquid exceſſum fuerit ratione rei loci,tēporis,& perſonarum ac nunquid forma illius fuerit debite obſeruata. Quo uero ad illā uulgatam q.ſtante comptomiſſo ſeu de

legatione procedendi ac ſententiandi prout de iure ſi talis ſententia reperitur iniuſta nunquid etiam eſſet nulla quaſi lata cõtra formam expreſſam in mandato Bar. in l. diẽ profeti.§.ſtari.ff.de arb.tenuit ꝙ ſic ut talis expreſſio aliq̃d operetur quẽ late defendit Fel. in c.cauſamque. nu.8.de re iud.& Alex.cõſi.22.uiſo ti. col. pe. in fi. li. 5. Aym.cõſ. 182.ur̃. col. 3. uer.in medio cauſæ. de quo late ꝑ Iaſ.in l q Romæ §.duo fratres.col 2. uer. limita ſingulariter.de uerb.oblig qui uidetur contrarium tenere.

94 Septimo quo loco fiat delegatio quærendum fuerit. i. in quem locum negotij cognitio fuerit deſtinata:qm̃ quã uis delegatio extra locum & territorium delegantis. cum ſit actus uoluntariæ iuriſdictionis,fieri poſſit:ut probatur in l.fi.ff.de officio.præfect.urb & ponit glo.in c.nouit.de offic.deleg Spec.in tit.de lega.§ nunc.dicamus.uer 1.hoc

95 tamen intelligendum eſt,quod exiſtens extra locum & territorium delegare poteſt cauſam in loco ſeu, territorio ſuo cognoſcendam.Nam ſi mandaret quod alibi uidelicet extra locum ſibi ſuppoſitum, delegatus cognoſceret,delegatio non ualeret. cap. pen. de offic. uic. c. ſtatutum.§.in nullo quoque.de reſcrip.in ſexto, l. 3. de offic. præſid.cum ſimi.

96 Inſuper rõne loci poſſet delegatio ẽt non ualere: puta eſſet cõmiſſam in loco ultra duas dietas, a loco domicilij ipſius rei diſtante.qm̃ talis cõmiſſio cõtra formã concilii gñalis foret:ut in c.nõnulli de reſcri. iuncta deciſ. 643. cõiter.in antiq.quãuis hoc caſu opus eſſet excipere : quia parte non opponente, proceſſus ualeret. ut declarat glo. in uerb.duas. & ſequuntur ſcribentes in d. c. nonnulli. ſicuti fieri conſueuit etiam de loco, non tuto, uel inhoneſto:quia & tunc ſi talia diſplicent, opponendum eſt, c.de parte.de appel.cap.accedens. ut lite non conteſta. L ſi dies. §. ſi arbiter. ff. de arbit. dummodo talia notoria nõ exiſtãt:quia tunc notorietas ipſa excuſaret : ut prob. in cle.paſtoralis.§.notorum.de re iudic.

67 Si uero cauſa extra locum inſignem, ideſt, ubi uetiſſimiliter copia peritorum, & cõmoditas eorũ,quæ in cau-

ſis agendis neceſſaria requiritur haberi nõ poſſet a ſe de Apoſtolica commiſſa fuiſſet,hm̃oi commiſsio, etiã abſq; ope exceptionis reputaretur nulla. ſecundum gl.in uerb. committantur.in c.ſtatutum in prin.per illum tex. de re ſcri.in 6.de quo uide Lap alleg.97.ciuitas Feſulana, per totum,ſi modo cauſa prædicta motu proprio,uel ex certa ſciẽtia principis, commiſſa nõ fuerit,ut per Aegi.cõcl. 81.conſenſus.& per Fel.in c.ſi pro debilitate. col. de off.
98 deleg.uel niſi ſubeſſet iuſta & rationabilis cauſa, ꝓpter quã commisſio in loco deſtinato,uel inſigni expediri nõ poſſet: q̃a tunc extra dictum locum iudex delegatus cãm & negotium audire & cognoscere poſſet, iuxta tex. in c. ſtatuimus.de off.dele.in 6.& ibi notãt ſcribẽtes maximè ſi partim conſenſus accederet: ut tenet Rot.dec. 380. ſi iudex.in no.ubi uide. nã ob cauſam ſuperuenientem põt magiſtratus ſuã poteſtatẽ excedere dicit Bal.in rub.C.qui admit.in prin.& Dec.conſi.605.ſuperioribus.col. 1.uerſi. Secundo reſpondetur.lib.5.poſt.Inn.Fel. & alios in c. 1. de cõſt. & facit quod nota.gloſ.in ti.cõſti.c de reſcrip. Abb.cõnſi.163 nu.3.lib.2.
99 Octauo)& ultimo) quo tp̃e delegato fiat, uel executioni mãdanda ſit,cõſiderandum erit:qm̃ ratione tẽpõris, ſeu termini in quẽ confertur delegatio,& illius proceſſus poſſent nõ ualere:puta ſi foret cognitio collata in tẽpus,
100 quo delegans nõ eſſet futurus iudex:ut in l.eum qui.ff. de iuriſd.om.iud.Siue ꝙ delegatus iudicaſſet ultra diem ſibi ſtatum,iuxta tex.in c. cauſis. de off. dele. & l. 2. §. ſi iudex.& l.ſi iud.ff de iud.Vel ſi pãtres nõ uſæ fuiſſent in-
101 tra annũ ipſo reſcripto : nã ſi reſcripta ad lites ſint perpetua:ut eſt tex.in l.falſo.C.de diuerſ. reſcr. & ibi glo. in uerb perẽnia & tenet Rot.69.actore.in fi.in nota. nihilominus ſi primus impetrans intra annum neglexerit illo uti:& ex poſt ſm reſcriptum ab aduerſario fuerit impetratum ob negligentiam ſeu dolum ꝑſumptũ primi impetrãtis,ſm obtinebit firmitatẽ:ut probatur in § plerumq; & c.ſi autem & ibi gl.& doct.declarant de reſcrip.
Erit aduertendum in ſuper ad cõtẽta & narrata in eiſdẽ
reſcri-

reſcriptis & delegationibus, q̄m ſi falſa forent, & nō ue-
rificarentur per ipſum ſupplicantē: prout conuenit iux-
ta doctrinā Io. And. in c. 1. & ibi Domin. col. 3. de litiſc.
lib. 6. & ponit Anc. conſi. 34. in hac cauſa. col. 1. & ſeq.
Aym. in conſil. 103. col fi. & cōſi. ſeq. uel omiſſum eſſet
exprimi, quod exprimendum fuerat; & quod ueriſimili-
ter (ſecūdum communem uſum & ſtylum concedentis &
ſuæ curiæ (ab huiuſmodi conceſſione retrahere potuiſ-
ſet: ut declarat Lap. alleg. 89. in Dei nomine. uerſi. item
eſt ſciēdum Fel. in c. ſuper literis col. 5. uerſi. exprimen-
da ſunt de reſcr. Caſſ. dec. 12. in fi. de præb. & dec. 2. col.
4. locati ubi etiam dixit ſtylum prædictum colligi ex ſi-
gnatura aliorum ſimilium reſcriptorum facit ꝙ ponit
Aym. conſi. 5. col. pen. uerſi ex promiſſis apparet. & gl. ma
giſtralis. in c. ſuper literis, in uerſ. literas. & c. ex parte. de
reſcr. & poſita per Hoſtiē. eo. tit. in ſumma. in §. quæ poſ-
ſunt obiici. & Spec. in §. 1. igitur. uerſi. Item excipietur.
tit. eo. & per Rot. nota. loquentem dec. 67. ſi petatur, in
add. in no. & dec. Neap. ut per Cap. dec. 32. col. fin. talis
delegatio & reſcriptum (ut dictum fuit ſupra) tanquam
ſubreptitium & obreptitium, ſi eſſemus in cauſæ a uoca-
tione, eſſet ipſo iure nullum: ut doct. in c. Cæterum. & c.
ad audientiam. de reſcr. & per Fel. magiſtraliter loquen-
tem in c. Dilecta. col. 2. in prin. eo. tit. & ponit Caſſad. d.
dec. 1. de reſcrip.

103 Inueſtigabitur ēt nunquid delegatus uſus fuerit iuriſ
dictione, puta citādo, antequam delegās recederet a pro-
uincia ſua iuxta tex. in c. fi. de off. leg. uel antequam ipſe
delegans moreretur: quoniam tunc mandatū iuriſdictio
nale per mortem, uel receſſum delegantis, tanquam rei n-
tegra expiraret. l. & quia. ff. de iuriſd om. iud c. quamuis.
in fi. de off dele. li. 6. Et no. hic. incidenter ꝙ ſi princeps
crearet aliquem iudicē ordinariū ad ſuum beneplacitum
ꝑ mortē principis ille nō deſinet eſſe iudex, quouſq; ꝑ
104 ſucceſſorē reuocetur. §. ſuper hoc in auth. de quæſtio. &
tenuit Guil. & Bal. in l. meminiſſe. de off. proconſ. quos
refert & ſeq. Paris. in trac. ſind. §. an officialis ſucceſſor.

uer.

uer. ſi princeps. idē tenuit Frā. in c. ſi delegatus. col. 3. de off. deleg. lib. 6. & Capi. dec. 116. ꝙ res in princ. Nam ex quo ſumus in materia publica, & fauorabili, voluntas principis etiam poſt mortem præſumitur durare. Ceſſante verò publico fauore. ſecus foret. per tex. in c. ſi gratioſæ. de reſcr. in 6. & l. 4. ff. locati vide tamen ſcrib. ſuper. d. c. ſi gratioſæ. & eundem Cap. dec. 136. col. 3.

Conſiderabitur itaque ſi modo aliquo expreſsè vel tacitè mādatum, ſeu iuriſdictio hmōi reuocata, & ante ſententiam ipſius delegati reſoluta fuerit: vt per multa exēpla ponit Hoſt. in ſumma, de offi. dele. §. qualiter finiatur. & Spec. eo. tit. §. excipi poteſt nu. 18. & gl. ord. in c. literis. de offi. deleg. & c. gratum. & c. relatum eo. tit. & Legiſtæ, in d. l. & quia l. iudicium ſoluitur. per illum tex. ff. de iud. multa ponit Io. Mill. in verb. mandatum. circa iuriſdictionalia, cum ſeq. & d. Gundi. ſaluus de villadieg. olim Rotæ auditor in tract. de lega. in q. 16. 1. partis cum ſimi. & vide quæ ad propoſitum ponit Rot. 76. poſtquam litera. in no. & 372. non in antiq.

Ex præmiſſis igitur accuratè videbis, nunquid delegans potuerit, & voluerit delegare. Scdò nunquid iuriſdictio ſe radicauerit in perſona ipſius, & illum efficaciter tranſierit. Quartò nunquid tacitè vel expreſsè fuerit reuocata, vel per aliquem ex modis ſupra poſitis ſaltim ſuſpēſa aut impedita, ac illius forma & cōtinētia ſeruata, & adimpleta: aliàs ſi quid ex præmiſſis defecerit, ex defectu poteſtatis iudicantis, proceſſus erit ipſo nullus.

IN RVB. SEV TITVL.

De nullitate ex defectu, &c.

SVMMARIA.

1 *Inhabilitas perſonarum in iudicio magnus eſt defectus, & maior reputatur quàm defectus iuris in agente.*

2 *Inhabilitatis exceptio nō includitur ſtatuto exceptiones reijciente.*

Ha-

3 Habilitas perſonarum primo quærenda eſt etiam in quocunq; iudicio quantumuis ſummario.

4 Habilis ad agendum quilibet reputatur, niſi expreſſè prohibitus reperiatur.

5 Inhabilitas agentium ex quibus cauſis proueniat.

6 Infans, id eſt, minor ſeptẽnio, eſt inhabilis in iudicio defectu conſilij & intellectus natura proueniente.

7 Infantes quos Lombardia, Normandia & Roma generat, ſciunt mentiri, & uerum dicere: quia malitia ſeu prudentia ſupplet ætatem.

8 Infantes ſi fieri poſſunt, rem ſuam ſaluam fore ſtipulantur.

9 Ius ad ea quæ frequentes & facilè, non ad ea quæ per rarò eueniunt, adaptari debet.

10 Infans iuris præſumptione intellectum nõ habet: ſed quicquid uidet ignorat.

11 Infantis delictum, remanet impunitum quia innocentia conſilij ipſum excuſat.

12 Infans ſi habet aliquid iudicium ſuppleitur per tutores: ſi nullũ habet non põt ſuppleri: ſed actus fundandi ſunt in perſona tutoris.

13 Infantes non poſſunt citari, ut legitimẽ compareant.

14 Infans eſt ſubiectum contractus & iudicij, in quo contrahitur, penitus inhabile, quia abſenti aut dormienti ſimilis eſt, & ſola eius corporalis præſentia non ſufficit ubi uoluntas requiritur.

15 Furioſus infanti adæquatur, & cum eo pari paſſu ambulat.

26 Sententia lata etiam in fauorem furioſi ſeu infantis abſq; interuentu legitimæ perſonæ pro illis eſt nulla.

17 Furoris ſigna & demonſtrationes quæ ſint.

18 Furioſus in quo diſtet a mente capto & ſtulto.

19 Prodigus id eſt qui nec tempus nec finem expenſarum habet in quibuſdam pupillo, & in quibuſdam furioſo adæquatur.

20 Sententia lata contra eum cui bonis eſt interdictum abſq; ſuo curatore non ualet: lata tamen in fauorem erit ualida.

21 L. non eo minus. C. de procur. loquens in minore extenditur ad omnes qui tutoris uel curatoris auxilio iuuantur.

22 Prodigus ad inſtar pupilli cum ſit doli capax tenetur ex ſuo delicto

delicto uel quaſi, ſecus in infante, uel furioſo.

23 Prodigus quantumuis notorius antequã ſit bonis interdictus, habet legitimam perſonam.

24 *Mulier luxurioſa adæquatur prodigo quia honoris ſui eſt prodiga.*

25 *Mutus & ſurdus adęquantur furioſo & infanti, ex quo in eis deficit operatio intellectus.*

26 In iudicio inter litigatores contrahitur, ſcilicet per petitionem, & reſponſionem, & ſupra nu. 14.

27 Cæcus pro ſeipſo in iudicio ſtare poteſt.

28 Minores 25. ob fragilitatem conſilij eorum ſtatum meliorem per ſeipſos deteriorem autem facere non poßunt.

29 Minor in iudicijs ſine interuentu curatorem nec ciuiliter nec naturaliter obligatur: unde ſideiuſ. non accedit.

30 Minoris contractus mero iure tenet: licet ſi fuerit læſus ope reſtitutionis reſcindatur.

31 *Minor coram arbitro ſaltim naturaliter obligatur.*

32 *Minor ſiue curatorem habeat, ſiue non: regulariter in iudicio ſtare non poteſt.*

33 L. ſi curatorem habens. C. de in integ. reſti. mi. non procedit in Iudicijs.

34 Sententia interlocutoria contra minorem ſine interuentu curatoris lata, eſt nulla, & in hoc in quacunq; inſtantia.

35 *Minor in quibus caſibus ſine interuentu tutoris poſsit in iudicio ſtare.*

36 *Minor non arcetur a iudicio tanquam inhabili: ſed proceſſus illis præiudicialis irritatur.*

37 Minores & pupilli uelle nolle, ad illorum commodum: ſed non ad præiudicium habere cenſetur.

38 *Minoritatis exceptio quandocunque tam ex parte minoris quã aduerſarij opponi poteſt.*

39 Filiusfamil. in poteſtate patris exiſtens ſine patris aßenſu regulariter in iudicio eſſe non poteſt, uidelicet ſuper his quorum proprietas uſufructus ſeu exercitium iurium patri competinit.

40 L. non ſolum, § neceſſitate, de bonis quę lib. intellectus & ratio ſecundum communem ſcribentium opinionem.

41 *Filius familias in cauſis in quibus patri nihil quæritur abſque conſenſu patris in iudicio ſtare poteſt.*

42 *Filiosfamilias minori agere uolenti etiam in cauſis in quibus poteſt ſtare ſine conſenſu patris curator eſt deputandus.*

43 *Filiusfamilias gaudet beneficio l. non eo minus. C. de prec.*

44 *Filiosfam. in caſu quo præſtandus eſt patris aſſenſus, debet ſaltim præſtari tempore quo lis conteſtatur, non poſt.*

45 *Filiusfamilias in præparatorijs iudicis eſſe poteſt ſine conſenſu patris.*

46 *Seruus quoad ciuilia pro mortuo habetur, propterea nec actiuè, nec paſſiuè in iudicio ſtare poteſt etiam quod pro libero ſe gerat.*

47 *Monachus & religioſus quoad ciuilia ſeruis æquiparatur.*

48 *Monachorum ſubreptio concurrente utilitate monaſterij filialis potius quam ſeruilis reputatur.*

49 *Monachi quibus casibus poſſunt in iudicio ſtare.*

50 *Inhabiles & quantumuis incapaces ad ſe defendendum idonei reputantur.*

51 *Bannitus extra rempublicam ſuam eiectus ſi ab* Imperiali *culmine, perdit ea quæ ſunt iuris ciuilis communis: si a ſola ciuitate, perdit quæ ſunt iuris illius ciuitatis retenta poteſtate iuris communis.*

52 *Audientia si per ſtatutum ſeu iudicem alicui denegetur, efficitur adeò inhabilis, ut ſententia pro eo lata sit ipſo iure nulla.*

53 L. *si reſiſtit potentiæ & actui ex actu in contrarium facto nulla oritur obligatio.*

54 P*œna non extenditur ultra territorium ſtatuentis.*

55 *Bannitus captus extra territorium bannientis relaxari debet.*

56 F*iliusfamilias licet uenia non petita non poſſit in ius uocare patrem ſuum, ſi tamen ſecus fecerit patre non excipiente iudicium tenet: licet pœnam incurrat.*

57 I*lluſtres perſonæ per ſe ipſas in iudicijs ciuilibus intereſſe non poßunt.*

58 *Verbum caret importat ipſo iure.*

59 M*andati procuratoris defectus ad inualidandũ proceſſũ quandocunq; etiam uſque ad mille annos opponi poterit.*

60 Mandati defectus ex quo facit deficere conſenſum magnus & inſanabilis, ut puta a iure naturali proueniens reputatur,

61 Mandati defectus habet in uentre defectum citationis, ideo inſanabilis.

62 Mandati defectus probatur ex actis.

63 Mandati defectus etiam ſi procurator in iudicio fuerit admiſſus ad inualidandum acta, non ad repellendum procurat, vel extorquendum ab eo cautionem de rato, ſeu ut ipſe probet ſe procuratorem quandocunque poterit opponi.

64 Rati cautio ſolum legitimat perſonam procuratoris quamdiu dubium eſt de mandato,

65 Procuratoris falſi geſta domino abſenti non præiudicant.

66 Iudex ex officio poteſt mandatum comparentis requirere.

67 Procurator falſus tenetur ad refectionem damnorum, expenſarum & intereſſe uexati.

68 Procurator falſus poteſt tanquam falſarius puniri.

69 Doctorem ſi quis falſo ſe geſſerit ut falſarius punitur,

70 Mandatum procuratoris poterit ad ſuſtinendum proceſſum probari per teſtes, ſeu per ſigillum publicum.

71 Mandatum non ſufficit probari per uerba enunciatiua in quacunque ſcriptura enuncietur.

72 Sententia inter falſos procuratores lata quoad ipſos ualida exiſtit.

73 Mandati defectus non poteſt per diuerſam partem ſuppleri in preiudicium abſentis,

74 Mandatum ad id de quo agitur non ſe extendens non poteſt dici mandatum, ex quo circa illud nil mandatum extitit.

75 Mandati uerba diligenter ponderanda ſunt.

76 Mandati limitati & capitioſi forma qualis ſit.

77 Mandatum quamuis generale non comprehendit niſi cauſas quarum exercitium competit conſtituenti eo iure quo conſtituit.

78 Mandatum factum pluribus non transfert exercitium poteſtatis cuilibet in ſolidum, ſed pro rata.

79 Mandatum in cauſa ſpirituali factum pluribus, cuilibet transfert poteſtatem in ſolidum,

Tue-

80 Tutores plures ſimpliciter dati, quilibet cenſetur datur inſolidum.

81 Procurator ex parte rei conſtitutus ad agendum, non poteſt eundem conſtituentem defendere abſentem in cauſa ciuili.

82 Cuilibet eſt permiſſum data cautione de iudicato ſoluendo abſentem defendere.

83 Proceſſus non poteſt ſuſtineri ab ea poteſtate qua quis non comparuit, neque uſus eſt.

84 Procurator ex parte actoris conſtitutus ad agendum eundem defendere poteſt.

85 Mandatum procuratoris eſt ſtricti iuris, ideo non extenditur ad cauſas ſeu perſonas in eiſdem non comprehenſas.

86 Procurator conſtitutus ad agendum contra unum, non poterit eandem cauſam proſequi contra alium, quia mutata perſona cenſetur mutata cauſa.

87 Mandatum generale cum libera ſufficit etiam in cauſis ſpeciale mandatum requirentibus.

88 Cauſa & ius dicuntur de praſenti, inſtantia uerò eſt de futuro: ideo procurator datus ad cauſam quam quis eſt habiturus, cauſa capitur pro inſtantia.

89 Mandati clauſula uidelicet ad omnes alias eius cauſas &c. licet apta ſit comprehendere omnes cauſas, tamen mandatum ſpeciale requirentes, non comprehendit.

90 Cauſæ requirentes ſpeciale mandatum, remiſſiue.

91 Procurator generalis agens in cauſa requirente ſpeciale mandatum dicitur falſus procurator.

92 Cauſæ criminales non comprehenduntur in mandato generali.

93 Cauſæ beneficiales ſub generali mandato includuntur.

94 Mandato generali non includitur id propter quod principalis, aliqua pœna illaquearetur.

95 Procurator cum poteſtate appellandi non poterit appellare in cauſa executiua.

96 Mandatum ſpeciale qualiter intelligatur, & in quo differat à mandato ſingulari.

97 Procurator in cauſa magis ardua & graui in dubio cenſetur conſtitutus.

98 Procurator ſimpliciter ad omnes cauſas conſtitutus, intelligitur

tur datus ad præſ.n. es non ad futuras, de quo uide, quia articu lus eſt dubius.

99 *Procurator conſtitutus ad cauſas deuolutas in non deuolutis ſe non intromittit : & intelligitur quod ſint deuolutæ tempore conſtitutionis, etiam quod eſſet datus ad cauſas motas & mouendas.*

100 *Procurator dari poteſt ad certam cauſam ſub certa conditione, ex die & uſque ad diem.*

101 *Procurator conſtitutus in certa cauſa contra Sempronium cum clauſula, & ad omnes alias eius cauſas, intelligitur reſpectu eiuſdem Sempronij*

102 *Prorogandi iuriſdictionem ſpeciale mandatum requiritur.*

103 *Procurator cum poteſtate ſubſtituendi ſi recipiat & expreſſe uel tacite acceptet mandatum ſubſtituere non poteſt.*

104 *Procurator cum poteſtate ſubſtituendi ſimpliciter alium habilem & acceptabilem ſubſtituendo non remanet amplius procurator.*

105 *Procurator ſubſtitutus a procuratore expreſſam poteſtatem ſubſtituendi habens ab ipſo domino cenſetur ſubſtitutus.*

106 *Procurator ſubſtitutus vbi acceptauit onus cauſæ etiam quod eo non fuerit uſus, non poteſt a ſubſtituto ſine mandato ſpecia li reuocari.*

107 *Procurator ſubſtitutus poteſt cauſam proſequi, etiam quod antequam exceptaſſet ſubſtituens deceſſerit.*

108 *Procurator habens poteſtatem reuocandi ſimpliciter in cauſa procedendo, uel alium ſubſtituendo primo ſubſtitutos reuocare cenſetur.*

109 *Procurator ſubſtitutus effectus dominus inſtantiæ poterit alterius facere procuratorem, ſcilicet tanquam dominus litis effectus.*

110 *Procurator in cauſa ſummaria ſeu alias ubi lis non conteſtatur, efficitur litis dominus, poſt quam cœperit tractare merita cauſæ.*

111 *Procurator abſque poteſtate ſubſtituendi datus, etiam quod conſtituens in mandato promittat conſtitutos & ſubſtituendos indemnes releuare, ex hac tamen ſubſtituere non poterit.*

112 *Mandata habentia clauſulas ad omnia alia utilia facien-dum &c. & cum promiſſione de ratum habendo quicquid legitimè factum fuerit dicuntur captioſæ & recipi non debent.*

113 *Rati clauſula mandatum non ampliat licet quandoque manda-tum importet*

114 *Mandatum in quo conſtituens iurauit habere gratum quicquid geſtum foret &c. intelligitur quoad comprahenſum, eo, quia iuramentum non ſe extendit ultra id quo fuit actum.*

115 *Procurator antequam recipiat mandatum ſuæ poteſtatis non poteſt quicquam facere ſecundum doctores, ſeu ex ſtyllo pa-latij.*

116 *Procurator antequam accepit non eſt neceſſario citandus.*

117 *Mandatum a procuratore receptum licet non producatur tempo re quo fit proceſſus: eo tamen quandocunque exhibito proceſ ſus detegitur ualidus.*

118 *Mandatum poteſt quandocumque produci.*

119 *Proceſſus factus per audientiam contradictarum antequam procurator exhibeat mandatum cenſetur ualidus.*

120 *Rati clauſula facit ut geſta, per procuratorem antequam re-cipiat mandatum, fiat ualida.*

121 *Mandatum non habere uel habere ex aliqua ratione inualidum adæquatur.*

122 *Procurator habens mandatum inualidum quantumcunque cum eo proceſſum fuerit non cenſetur legitimatus, quominus poſſit dici de nullitate proceſſus.*

123 *Mandatum ratione conſtituentis reputabitur inualidum, ſeu conſtituenti rei, de qua agitur, non competat ſaltim admini-ſtratio.*

124 *Inhabilis ad agendum per ſe ipſum eſt etiam inhabilis ad procu-ratorem conſtituendum.*

125 *Habilis ad agendum per ſe erit habilis ad procuratorem conſti-tuendum.*

126 *Prælati Eccleſiarum abſque conſenſu capituli poſſunt pro rebus ſuarum eccleſiarum agere & defendere, & procu-ratores dare, etiam quòd bona ſint communia ſi diſcreta non ſint.*

127 *Magiſtratus municipales ut priores ſeu antiani pro rebus uniuerſitatis abſque conſenſu & interuentu illius non poſſunt procuratores conſtituere.*

128 *Tutor ſeu curator quibus adhuc uere ob aliquid non adimpletum non competit adminiſtratio rerum pupilli aut ſimilium non poſſunt quicquam facere uel authorare.*

129 *Coniuncta perſona ante litem conteſtatam non poteſt pro coniuncto alterum facere procuratorem.*

130 *Coniuncta perſona in cauſis ſpecialibus & æſtimationem non recipientibus non admittitur; quia in his cautio rati non procedit ſub qua ille admittitur.*

131 *Procurator abſque ſubſtituendi poteſtate datus ante litem conteſtatam ſubſtituendo, nihil agit.*

132 *Mandatum ratione conſtituti erit inualidum; ſi fuerit talis cum quo iudicium fundari non poſſit: ut ſunt ſeruus, monachus, uel religioſus, furioſus & ſimiles.*

133 *Minor 25. ſeu pupillus procurator conſtitui non poteſt.*

134 *Procurator ſi iure naturę uel ciuili eſt penitus iudicij incapax conſtitui non poteſt, ſecus ſi ob aliquam cauſam accidentalem.*

235 *Exceptio (tu non es procurator) quandocunque, ſed exceptio tu non potes eſſe procurator, ante litem conteſtatam duntaxat opponi poteſt.*

136 *Excommunicatus tempore conſtitutionis non poteſt procurator conſtitui, & illius uigore quicquam agere non poteſt: ſecus ſi excommunicetur poſt.*

137 *Excommunicatus tempore conſtitutionis non poteſt procurator conſtitui, & illius uigore quicquam agere non poteſt ſecus excommunicetur poſt.*

137 *Exceptiones quę per conteſtationem litis non purgantur, poſſunt ad impediendum quandocunq; opponi, ut de excommunicato, uel ab eo qui audientia denegatur.*

138 *Mandatum ratione formæ erit nullum & inefficax, si non sit in forma publica, puta manu tabellionis ſub ſigillo, publico, aut per epiſtolam principalis.*

139 *Mandatum eſſe debet cum ſuis ſubſtantialibus, & carere omni uitio uiſibili.*

140 Mandatum quid neceſſario continere debeat.

141 *Mandatum quod fit ab exiſtente in aliena poteſtate uel guberno fieri debet de conſenſu ſui ſuperioris uel adminiſtratoris ſi habuerit: alias cum decreto Iudicis.*

142 *Mandatum quod fit a perſona inhabili, quæ loqui non poteſt, fit a iudice cum conſenſu adminiſtratoris, uel ab adminiſtratore cum decreto iudicis.*

143 Decretum quod interponitur in ſimilibus mandatis ſeu deputationibus tutorum uel curatorum eſſe debet iudici competens, & cautela circa hoc iudicis competentis.

144 Procurator ſeu actor reo inhabili etiam abſenti & inuito, actori uerò ſolummodò petenti, & præſens a iudice conſtitui debet.

145 Actor ſeu procurator ad lites non faciunt inuentarium.

146 Curator iurare debet utilia facere.

147 Curator ſeu actor quando deputatur debet exprimi aliqua cauſa neceſſaria ſeu probabilis.

148 *Tutor antequam actorem ſeu procuratorem conſtituat quid & quod adimpleuiſſe debet.*

149 Tutelæ ſeu curatoriæ copia peti debet quæ danda eſt expenſis pupilli.

150 Tutor ſi ordinem quoad requiſita per eum adimplendo præuerterit, non nocet prout dando fideiuſſorem minus idoneum.

151 Sindicus ſeu actor, quando conſtituitur, uniuerſitas ſeu collegium debet eſſe more ſolito & collegialiter congregatum ac quod duæ partes ex tribus præſentium, quorum nomina exprimantur conſtituant: de cuius conſtitutione uide hic.

152 Sindicatus pro publico inſtrumento præſumitur.

153 Sindici conſtitutio ſi eſt ipſo iure nulla: non obeſt etiam quòd index pronunciaſſet perſonam ſindici legitimam.

134 Sindicus ſeu procurator uniuerſitatis non eſt procurator ſingulorum.

155 Mandatum reuocatum, ſeu quodammodo reſolutum non dicitur amplius mandatum.

156 Mandatum durat, donec uoluntas mandantis durare præſumitur.

157 *Voluntas non præſumitur mutata.*

158 *Mandatum poteſt expreſsè reuocari, etiam quod quis iura uerit non reuocare.*

159 *Mandati reuocatio expreſsè ad effectum proceſſum inualidandi debet formiter intimari parti ſeu iudici.*

160 *Solemnitas et modus in concedendo obſeruatus debet etiam in tollendo & derogando obſeruari.*

161 *Procuratoris reuocatio quod reuocantem ſtatim afficit.*

162 *Procurator reuocetur etiam quod petat ſuper reuocatione audiri: & pendeat ſuper eo diſcuſſio eo interim quicquam ut procurator facere non poteſt.*

163 *Mandatum tacite reuocatur, ſi principalis alium procuratorem ſimpliciter in cauſa conſtituerit, & hoc quandocunque & in quacunque inſtantia.*

164 *Mandatum primum ut reuocetur per ſecundum, requiritur ut ambo ad eandem cauſam uel ſimilem in ſpecie ſint.*

165 *Mandatum primum expirat per ſecundum, etiam quod ſecundum non habuerit effectum.*

166 *Mandata ſi fuerint duo ſub eadem data, attenditur illud quod minorem habet poteſtatem.*

167 *Mandatum tacite reuocatur, ſi principalis ſimpliciter cauſam ſuam pertractet.*

168 *Mandatum cenſetur tacitè reuocatum ſi principalis liti ſeu cauſæ cedat, aut rem ſeu eccleſiam cuius occaſione conſtituerat quocunque modo perdat uel amittat.*

169 *Voluntas iuris præſumptione deficit perſona, quæ uoluerat deficiente.*

107 *Mandatum re integra morte mandantis diſſoluitur.*

171 *Mandatum in beneficialibus, & alijs in quibus non ſuper eſt aliquis legitimus hæres indiſtinctè etiam re non integra expirat more ciuili ſeu naturali mandantis.*

172 *Mortuo altero ex collitigantibus ſuper titulo beneficij in curia non citato aliter procuratore, proceditur ad inſtantiam ſuperſtitis per audientiam contra dictatum.*

173 *Mandatum etiam in profanis quando non ſupereſt aliquis principalis uerus, aut ſaltim repræſentans etiam re non integra expirat.*

his per quos agere poſſumus in prin ubi hoc not. Ang & c. 1. de proc. in 6. & p gl. in uerb. ad futuras. in c. iniuſte. extra eo tit. & tenet Rot. dec. 175. Commiſſio. circa mediũ, in no. declarat Bal. in rub. q accuſ. non poſ. poſt prin-

5 cipium. Varij tñ uariis ex cauſis prohibiti iudiciorũ incapaces reperiuntur: aliqui ob defectũ, ſeu fragilitatẽ cõſilii natura, vel caſu prouenienteːalii ob poteſtatis ſeu pſonæ proprie defectum, alii uero ex aliis: ut infra uidebis.

6 Defectu conſilii ac intellectus natura prouenientc eſſe in iudicio prohibetur infans, ideſt minor ſeptẽnio, ut l. ſi infanti. in prin. de iure delib. Nã licet aliqñ malitia ſeu prudentia ſuppleat in aliquibus ætate: ut dixit tex. in l. 3. C. ſi mini. ſe maio. dixe. c. de illis. vel 2. & c. fi. de deſpon.

7 impub. & c. 1. eo. ti. in 6. prout ſunt illi, quos Lombardia, Normãdia, & Roma generat, inquit gl. in uerb. animũ, in l. ſequitur ff. de uſuc. ad propterea ſeptennii ætatis pueri mentiri. & uerum dicere, confiteri, & negare iam poſſint: ut inquit Aug. in epiſt. ad Renatum epiſcopum, relata p gl. 1. c. Paruuli de conſec. diſt. 4. & in c. 1. de delict. puero. in illaque ætate ſpõſalia ppea cõtrahant l. 1 ſponſalib. ff. de ſpõſ. c. literas c. acceſſit. c. duo. de deſpon impub.

9 Nihilominus qcquid ſit in aliquibus, ad ea potius quæ & frequẽter & facile, q̃ ad ea perraro eueniunt: ius adaptari dẽt l. ex his. cũ l. ſeq. ff. de le. Propterea dicamus ꝙ infãs

10 regulariter (iuris præſumptione) non hẽt intellectum. §. ſed qd diximus inſti. de inut. ſtip. ſed qcquid uidet ignorat. l. fi. C de fal. mone. l. fi. ff de iur. & fact. igno l. fi. ff. rem pupil. ſal. for. unde factũ ipſius pro impunito hr: cum ĩnocẽtia conſilii ipſum excuſet. l. ꝙ infans. ff. de rei ued. l in-

11 fans ff. ad l. Cor de ſic. l ſed & ſi. § iniuriã. ff. ad l. Aquil. c. 1. & ibi gl. de homi. in cle. unde pati nõ põt l. in eo qđ plus § pupillus. ff. de re. iur. illius ergo cõſilium, & iudiciũ authoritate tutoris ſuppleri debet, ꝙ utilitatis cauſa receptum fuit. l. quãuis. §. infans. & l 1. §. adipiſcimur. & ibi Bar. & alii. ff. de acq. poſſ. dũ ibi cõiter dicitur, ꝙ ſi infans hẽt iudiciũ aliquid, licet ſemiplenum, ſuppletur per tutores ubi autẽ nullum habes, non poteſt ſuppleri : ſed in

per-

perſona tutorũ concipiẽdi ſunt actus: ut per Bar. I. ſ. & mo dernos (q̃cquid dicatur ibi p gl. & Cy. ĩ l donationum eo.
13 ti. (& facit tex. in d. l. 1 § licentia hinc eſt quod ĩ tali ætate non pñt ipſi citari, ut legitime cõpareant: ꝓut examinãt doct. ĩ l. 1 § ſufficit. ff. de admi. tu. & cõcludit dec. Neap. 262 fuit. Cũ igitur in iudicio de iure deſcepetur forus. ex tra de uerb. ſing. ac inter litigatores quaſi cõtrahatur. l 3. §. idem ſcribit. ff. de pec. & l. quoties cũ l. ſeq. ff de noxal. & talia abſque animi deſtinatione, & uera ac certa ſciã eſ fici nõ poſſint: ut dixit tex. in l. totũ. ff de reg. iu. & l. ſi pro batur: in l. ſi p errorẽ. ff. de iuriſd. om. iu. & l. ſi procu. ff de
14 acq rer. do. Præſentia pupilli ſeu ipſius infantis abſq; tu tore, nõ ſufficiet: ex quo cõſenſus & uolũtas requiritur. l. 1. §. fi. ff. de excu. tu. cũ etſi p̃ſens ſit, ꝓ abſente habeatur. l. ſi pupillus. ff. quib ex cauſ. in poſſeſ. eat. uel ſaltẽ ſit dormiẽti ſimilis. l. 1. § adipiſcimur. ff de acq. poſſ. & quid nõ intelligit nõ dr̃ p̃ſens: ut in terminis dixit tex. in l. corã. ff. de uerb. ſign. & tenet Bar. in l. 1. in ſi. C. de erro. aduo. & Dec. conſi. 630. in cã nu. 8. lib. 5. hinc eſt ẽt ꝙ talis ſibi ipſi ſtipulari non põt, excepto rẽ ſuã ſaluam fore: ut d. l. 1. ĩ prin & l. ſi mulier. ff de uerb. obl. & in d § ſed & quid diximus inſt. de inut. ſtip. Eſt igitur infans cõtractus, ac iu dicii ſubiectum penitus inhabile, & incapax, ob defectum ſeu fragilitatem conſilii a natura prouenientem.
15 Et q̃d dr̃ de infante, intelligatur idẽ de furioſo, & mẽte capto qui ob ſimilẽ defectum a natura, caſu tñ proueniẽ tẽ, infanti, quoad intellectus & iudicii capacitatem, adæ quatur, & cum eo pari paſſu ambulat, ut d. § ſed quid diximus. inſt. de inut. ſtip. & d l. 1. in prin. & l. quod ſi infans. ff. de rei uend. d. c. 1. de homi. in cle. ubi gl. plura ponit. Nã iſti ẽt abſq; illorũ curatoribus pro abſẽtibus reputatur. l. diẽ. § Coram. ff. de arb. l. 2. §. ſi furioſus ff. de iure codi. l. ubi §. furioſus. ff. de reg. iur. Nec in eos cadit præſumptio animi ratum hab. l dũmodo §. de ꝓc. hanc. ẽt æquiparationẽ facit Bal. in c. 1. de duobus fratrib. de bene. õff. in ueſt. p gl. ĩ d. l. 6. C. de cur. & Bar in l. 1. §. cui q̃ſitum. ff. ad Treb. & Fabr. de monte, in tract. empt. nu. 4. q. prin. col. 6. uerſi.

3 Habilitas perſonarum primo quærenda eſt etiam in quocunq; iudicio quantumuis ſummario.

4 Habilis ad agendum quilibet reputatur, niſi expreſſè prohibitus reperiatur.

5 Inhabilitas agentium ex quibus cauſis proueniat.

6 Infans, id eſt, minor ſeptēnio, eſt inhabilis in iudicio defectu conſilij & intellectus natura proueniente.

7 Infantes quos Lombardia, Normandia & Roma generat, ſciunt mentiri, & uerum dicere: quia malitia ſeu prudentia ſupplet ætatem.

8 Infantes ſi feri poſſunt, rem ſuam ſaluam fore ſtipulantur.

9 Ius ad ea quæ frequentes & facile, non ad ea quæ per rarò eueniunt, adaptari debet.

10 Infans iuris præſumptione intellectum nō habet: ſed quicquid uidet ignorat.

11 Infantis delictum, remanet impunitum quia innocentia conſilij ipſum excuſat.

12 Infans ſi habet aliquid iudicium ſuppletur per tutores: ſi nullū habet non pōt ſuppleri: ſed actus fundandi ſunt in perſona tutoris.

13 Infantes non poſſunt citari, ut legitime compareant.

14 Infans eſt ſubiectum contractus & iudicij, in quo contrahitur, penitus inhabile, quia abſenti aut dormienti ſimilis eſt, & ſola eius corporalis præſentia non ſufficit ubi uoluntas requiritur.

15 Furioſus infanti adæquatur, & cum eo pari paſſu ambulat.

16 Sententia lata etiam in fauorem furioſi ſeu infantis abſq; interuentu legitimæ perſonæ pro illis eſt nulla.

17 Furoris ſigna & demonſtrationes quæ ſint.

18 Furioſus in quo diſtet a mente capto & ſtulto.

19 Prodigus id eſt qui nec tempus nec finem expenſarum habet in quibuſdam pupillo, & in quibuſdam furioſo adæquatur.

20 Sententia lata contra eum cui bonis eſt interdictum abſq; ſuo curatore non ualet: lata tamen in fauorem erit ualida.

21 L. non eo minus. C. de procur. loquens in minore extenditur ad omnes qui tutoris uel curatoris auxilio iuuantur.

22 Prodigus ad inſtar pupilli cum ſit doli capax tenetur ex ſuo

delicto

delicto uel quaſi, ſecus in infante, uel furioſo.

23 Prodigus quantumuis notorius anteq̃ ſit bonis interdictus, habet legitimam perſonam.

24 Mulier luxurioſa adæquatur prodigo quia honoris ſui eſt prodiga.

25 Mutus & ſurdus adęquantur furioſo & infanti, ex quo in eis deficit operatio intellectus.

26 In iudicio inter litigatores contrahitur, ſcilicet per petitionem, & reſponſionem, & ſupra nu. 14.

27 Cæcus pro ſeipſo in iudicio ſtare poteſt.

28 Minores 25. ob fragilitatem conſilij eorum ſtatum meliorem per ſeipſos deteriorem autem facere non poßunt.

29 Minor in iudicijs ſine interuentu curatorem nec ciuiliter nec naturaliter obligatur: unde fideiuſ. non accedit.

30 Minoris contractus mero iure tenet: licet ſi fuerit læſus ope reſtitutionis reſcindatur.

31 Minor coram arbitro ſaltim naturaliter obligatur.

32 Minor ſiue curatorem habeat, ſiue non: regulariter in iudicio ſtare non poteſt.

33 L. ſi curatorem habens. C. de in integ. reſti. mi. non procedit in Iudicijs.

34 Sententia interlocutoria contra minorem ſine interuentu curatoris lata, eſt nulla, & in hoc in quacunq; inſtantia.

35 Minor in quibus caſibus ſine interuentu tutoris poſſit in iudicio ſtare.

36 Minor non arcetur a iudicio tanquam inhabili: ſed proceſſus illis præiudicialis irritatur.

37 Minores & pupilli uelle nolle, ad illorum commodum: ſed non ad præiudicium habere cenſetur.

38 Minoritatis exceptio quandocunque tam ex parte minoris quã aduerſarij opponi poteſt.

39 Filiusfamil in poteſtate patris exiſtens ſine patris aßenſu regulariter in iudicio eſſe non poteſt, uidelicet ſuper his quorum proprietas uſufructus ſeu exercitium iurium patri competiuit.

40 L. non ſolum, § neceſſitate, de bonis quę lib, intellectus & ratio ſecundum communem ſcribentium opinionem.

41 Filius familias in cauſis in quibus patri nihil quæritur abſque conſenſu patris in iudicio ſtare poteſt.

42 Filiosfamilias minori agere uolenti etiam in cauſis in quibus poteſt ſtare ſine conſenſu patris curator eſt deputandus.

43 Filiusfamilias gaudet beneficio l. non eo minus. C. de prec.

44 Filiosfam. in caſu quo præſtandus eſt patris aſſenſus, debet ſaltim præſtari tempore quo lis conteſtatur, non poſt.

45 Filiusfamilias in præparatorijs iudicis eſſe poteſt ſine conſenſu patris.

46 Seruus quoad ciuilia pro mortuo habetur, propterea nec actiuè, nec paſſiuè in iudicio ſtare poteſt etiam quod pro libero ſe gerat.

47 Monachus & religioſus quoad ciuilia ſeruis æquiparatur.

48 Monachorum ſubreptio concurrente utilitate monaſterij filialis potius quam ſeruilis reputatur.

49 Monachi quibus caſibus poſſunt in iudicio ſtare.

50 Inhabiles & quantumuis incapaces ad ſe defendendum idonei reputantur.

51 Bannitus extra rempublicam ſuam eiectus ſi ab Imperiali culmine, perdit ea quæ ſunt iuris ciuilis communis: ſi a ſola ciuitate, perdit quæ ſunt iuris illius ciuitatis retenta poteſtate iuris communis.

52 Audientia si per ſtatutum ſeu iudicem alicui denegetur, efficitur adeò inhabilis, ut ſententia pro eo lata ſit ipſo iure nulla.

53 L. si reſiſtit potentiæ & actui ex actu in contrarium facto nulla oritur obligatio.

54 Pœna non extenditur ultra territorium ſtatuentis.

55 Bannitus captus extra territorium bannientis relaxari debet.

56 Filiusfamilias licet uenia non petita non poſſit in ius uocare patrem ſuum, ſi tamen ſecus fecerit patre non excipiente iudicium tenet: licet pœnam incurrat.

57 Illuſtres perſonæ per ſe ipſas in iudicijs ciuilibus intereſſe non poſſunt.

58 Verbum caret importat ipſo iure.

59 Mandati procuratoris defectus ad inualidandũ proceſſũ quandocunq; etiam uſque ad mille annos opponi poterit.

Man-

60 *Mandati defectus ex quo facit deficere conſenſum magnus & inſanabilis, ut puta a iure naturali proueniens reputatur.*

61 *Mandati defectus habet in uentre defectum citationis, ideo inſanabilis.*

62 *Mandati defectus probatur ex actis.*

63 *Mandati defectus etiam ſi procurator in iudicio fuerit admiſſus ad inualidandum acta, non ad repellendum procurat, uel extorquendum ab eo cautionem de rato, ſeu ut ipſe probet ſe procuratorem quandocunque poterit opponi.*

64 *Rati cautio ſolum legitimat perſonam procuratoris quamdiu dubium eſt de mandato.*

65 *Procuratoris falſi geſta domino abſenti non præiudicant.*

66 *Iudex ex officio poteſt mandatum comparentis requirere.*

67 *Procurator falſus tenetur ad refectionem damnorum, expenſarum & intereſſe uexati.*

68 *Procurator falſus poteſt tanquam falſarius puniri.*

69 *Doctorem ſi quis falſo ſe geſſerit ut falſarius punitur.*

70 *Mandatum procuratoris poterit ad ſuſtinendum proceſſum probari per teſtes, ſeu per ſigillum publicum.*

71 *Mandatum non ſufficit probari per uerba enunciatiua in quacunque ſcriptura enuncietur.*

72 *Sententia inter falſos procuratores lata quoad ipſos ualida exiſtit.*

73 *Mandati defectus non poteſt per diuerſam partem ſuppleri in preiudicium abſentis.*

74 *Mandatum ad id de quo agitur non ſe extendens non poteſt dici mandatum, ex quo circa illud nil mandatum extitit.*

75 *Mandati uerba diligenter ponderanda ſunt.*

76 *Mandati limitati & capitioſi forma qualis ſit.*

77 *Mandatum quamuis generale non comprehendit niſi cauſas quarum exercitium competit conſtituenti eo iure quo conſtituit.*

78 *Mandatum factum pluribus non transfert exercitium poteſtatis cuilibet in ſolidum, ſed pro rata.*

79 *Mandatum in cauſa ſpirituali factum pluribus, cuilibet transfert poteſtatem in ſolidum.*

Tue-

80 Tutores plures ſimpliciter dati, quilibet cenſetur datur inſolidum.

81 Procurator ex parte rei conſtitutus ad agendum, non poteſt eundem conſtituentem defendere abſentem in cauſa ciuili.

82 Cuilibet eſt permiſſum data cautione de iudicato ſoluendo abſentem defendere.

83 Proceſſus non poteſt ſuſtineri ab ea poteſtate qua quis non comparuit, neque uſus eſt.

84 Procurator ex parte actoris conſtitutus ad agendum eundem defendere poteſt.

85 Mandatum procuratoris eſt ſtricti iuris, ideo non extenditur ad cauſas ſeu perſonas in eiſdem non comprehenſas.

86 Procurator conſtitutus ad agendum contra unum, non poterit eandem cauſam proſequi contra alium, quia mutata perſona cenſetur mutata cauſa.

87 Mandatum generale cum libera ſufficit etiam in cauſis ſpeciale mandatum requirentibus.

88 Cauſa & ius dicuntur de præſenti, inſtantia uerò eſt de futuro: ideo procurator datus ad cauſam quam quis eſt habiturus, cauſa capitur pro inſtantia.

89 Mandati clauſula uidelicet ad omnes alias eius cauſas &c. licet apta ſit comprehendere omnes cauſas, tamen mandatum ſpeciale requirentes, non comprehendit.

90 Cauſæ requirentes ſpeciale mandatum, remiſsiue.

91 Procurator generalis agens in cauſa requirente ſpeciale mandatum dicitur falſus procurator.

92 Cauſæ criminales non comprehenduntur in mandato generali.

93 Cauſæ beneficiales ſub generali mandato includuntur.

94 Mandato generali non includitur id propter quod principalis, aliqua pœna illaquearetur.

95 Procurator cum poteſtate appellandi non poterit appellare in cauſa executiua.

96 Mandatum ſpeciale qualiter intelligatur, & in quo differat à mandato ſingulari.

97 Procurator in cauſa magis ardua & graui in dubio cenſetur conſtitutus.

98 Procurator ſimpliciter ad omnes cauſas conſtitutus, intelligitur

tur datus ad præſ.n. es non ad futuras, de quo uide, quia articulus eſt dubius.

99 Procurator conſtitutus ad cauſas deuolutas in non deuolutis ſe non intromittit: & intelligitur quod ſint deuolutæ tempore conſtitutionis, etiam quod eſſet datus ad cauſas motas & mouendas.

100 Procurator dari poteſt ad certam cauſam ſub certa conditione, ex die & uſque ad diem.

101 Procurator conſtitutus in certa cauſa contra Sempronium cum clauſula, & ad omnes alias eius cauſas, intelligitur reſpectu eiuſdem Sempronij

102 Prorogandi iuriſdictionem ſpeciale mandatum requiritur.

103 Procurator cum poteſtate ſubſtituendi ſi recipiat & expreſſe uel tacite acceptet mandatum ſubſtituere non poteſt.

104 Procurator cum poteſtate ſubſtituendi ſimpliciter alium habilem & acceptabilem ſubſtituendo non remanet amplius procurator.

105 Procurator ſubſtitutus a procuratore expreſſam poteſtatem ſubſtituendi habens ab ipſo domino cenſetur ſubſtitutus.

106 Procurator ſubſtitutus ubi acceptauit onus cauſæ etiam quod eo non fuerit uſus, non poteſt a ſubſtituto ſine mandato ſpeciali reuocari.

107 Procurator ſubſtitutus poteſt cauſam proſequi, etiam quod antequam exceptaſſet ſubſtituens deceſſerit.

108 Procurator habens poteſtatem reuocandi ſimpliciter in cauſa procedendo, uel alium ſubſtituendo primo ſubſtitutos reuocare cenſetur.

109 Procurator ſubſtitutus effectus dominus inſtantiæ poterit alterius facere procuratorem, ſcilicet tanquam dominus litis effectus.

110 Procurator in cauſa ſummaria ſeu alias ubi lis non conteſtatur, efficitur litis dominus, poſt quam cœperit tractare merita cauſæ.

111 Procurator abſque poteſtate ſubſtituendi datus, etiam quod conſtituens in mandato promittat conſtitutos & ſubſtituendos indemnes releuare, ex hac tamen ſubſtituere non poterit.

112 *Mandata habentia clauſulas ad cuncta alia utilia faciendum &c. & cum promiſſione de ratum habendo quicquid legitimè factum fuerit dicuntur captioſæ & recipi non debent.*

113 *Rati clauſula mandatum non ampliat licet quandoque mandatum importet*

114 *Mandatum in quo conſtituens iurauit habere gratum quicquid geſtum foret &c. intelligitur quoad comprahenſum, eo, quia iuramentum non ſe extendit ultra id quo fuit actum.*

115 *Procurator antequam recipiat mandatum ſuæ poteſtatis non poteſt quicquam facere ſecundum doctores, ſeu ex ſtyllo palatij.*

116 *Procurator antequam accepit non eſt neceſſario citandus.*

117 *Mandatum a procuratore receptum licet non producatur tempore quo fit proceſſus: eo tamen quandocunque exhibito proceſſus detegitur ualidus.*

118 *Mandatum poteſt quandocumque produci.*

119 *Proceſſus factus per audientiam contradictarum antequam procurator exhibeat mandatum cenſetur ualidus.*

120 *Rati clauſula facit ut geſta, per procuratorem antequam recipiat mandatum, ſint ualida.*

121 *Mandatum non habere uel habere ex aliqua ratione inualidum adæquatur.*

122 *Procurator habens mandatum inualidum quantumcunque cum eo proceſſum fuerit non cenſetur legitimatus, quominus poſſit dici de nullitate proceſſus.*

123 *Mandatum ratione conſtituentis reputabitur inualidum, ſeu conſtituenti rei, de qua agitur, non competat ſaltim adminiſtratio.*

124 *Inhabilis ad agendum per ſe, ſum eſt etiam inhabilis ad procuratorem conſtituendum.*

125 *Habilis ad agendum per ſe erit habilis ad procuratorem conſtituendum.*

126 *Prælati Eccleſiarum abſque conſenſu capituli poſſunt pro rebus ſuarum eccleſiarum agere & defendere, & procuratores dare, etiam quòd bona ſint communia ſi diſcreta non ſint.*

Magi-

127 *Magiſtratus municipales ut priores ſeu antiani pro rebus univerſitatis abſque conſenſu & interuentu illius non poſſunt procuratores conſtituere.*

128 T*utor ſeu curator quibus adhuc uere ob aliquid non adimpletum non competit adminiſtratio rerum pupilli aut ſimilium non poſſunt quicquam facere uel authorare.*

129 *Coniuncta perſona ante litem conteſtatam non poteſt pro coniuncto alterum facere procuratorem.*

130 *Coniuncta perſona in cauſis ſpecialibus & æſtimationem non recipientibus non admittitur; quia in his cautio rati non procedit ſub qua ille admittitur.*

131 P*rocurator abſque ſubſtituendi poteſtate datus ante litem conteſtatam ſubſtituendo, nihil agit.*

132 *Mandatum ratione conſtituti erit inualidum; ſi fuerit talis cum quo iudicium fundari non poſſit: ut ſunt ſeruus, monachus, uel religioſus, furioſus & ſimiles.*

133 *Minor 25. ſeu pupillus procurator conſtitui non poteſt.*

134 P*rocurator ſi iure naturę uel ciuili eſt penitus iudicij incapax conſtitui non poteſt, ſecus ſi ob aliquam cauſam accidentalem.*

235 *Exceptio (tu non es procurator) quandocunque, ſed exceptio tu non potes eſſe procurator, ante litem conteſtatam duntaxat opponi poteſt.*

136 *Excommunicatus tempore conſtitutionis non poteſt procurator conſtitui, & illius uigore quicquam agere non poteſt: ſecus ſi excommunicetur poſt.*

137 *Excommunicatus tempore conſtitutionis non poteſt procurator conſtitui, & illius uigore quicquam agere non poteſt: ſecus ſi excommunicetur poſt.*

137 *Exceptiones quę per conteſtationem litis non purgantur, poſſunt ad impediendum quandocunque opponi, ut de excommunicato, uel ab eo qui audientia denegatur.*

138 M*andatum ratione formæ erit nullum & inefficax, ſi non ſit in forma publica, puta manu tabellionis ſub ſigillo, publico, aut per epiſtolam principalis.*

139 *Mandatum eſſe debet cum ſuis ſubſtantialibus, & carere omni uitio uiſibili.*

140 Mandatum quid neceſſario continere debeat.

141 Mandatum quod fit ab exiſtente in aliena poteſtate uel guberno fieri debet de conſenſu ſui ſuperioris uel adminiſtratoris ſi fuerit: alias cum decreto Iudicis.

142 Mandatum quod fit a perſona inhabili, quæ loqui non poteſt, fit a iudice cum conſenſu adminiſtratoris, uel ab adminiſtratore cum decreto iudicis.

143 Decretum quod interponitur in ſimilibus mandatis ſeu deputationibus tutorum uel curatorum eſſe debet iudici competens, & cautela circa hoc iudicis competentis.

144 Procurator ſeu actor reo inhabili etiam abſenti & inuito, actori uerò ſolummodò petenti, & præſens a iudice conſtitui debet.

145 Actor ſeu procurator ad lites non faciunt inuentarium.

146 Curator iurare debet utilia facere.

147 Curator ſeu actor quando deputatur debet exprimi aliqua cauſa neceſſaria ſeu probabilis.

148 Tutor antequam actorem ſeu procuratorem conſtituat quid & quod adimpleuiſſe debet.

149 Tutelæ ſeu curatoriæ copia peti debet quæ danda eſt expenſis pupilli.

150 Tutor ſi ordinem quoad requiſita per eum adimplendo præuerit, non nocet prout dando fideiuſſorem minus idoneum.

151 Sindicus ſeu actor, quando conſtituitur, uniuerſitas ſeu collegium debet eſſe more ſolito & collegialiter congregatum ac quod duæ partes ex tribus præſentium, quorum nomina exprimantur conſtitutum, et de cuius conſtitutione uide hic.

152 Sindicatus pro publico inſtrumento præſumitur.

153 Sindici conſtitutio ſi eſt ipſo iure nulla: non obeſt etiam quòd index pronunciaſſet perſonam ſindici legitimam.

134 Sindicus ſeu procurator uniuerſitatis non eſt procurator ſingulorum.

155 Mandatum reuocatum, ſeu quodammodo reſolutum non dicitur amplius mandatum.

156 Mandatum durat, donec uoluntas mandantis durare præſumitur.

Volun-

157 *Voluntas non præſumitur mutata.*

158 *Mandatum poteſt expreſsè reuocari, etiam quod quis iurauerit non reuocare.*

159 *Mandati reuocatio expreſsè ad effectum proceſſum inualidandi debet formiter intimari parti ſeu iudici.*

160 *Solennitas et modus in concedendo obſeruatus debet etiam in tollendo & derogando obſeruari.*

161 *Procuratoris reuocatio quod reuocantem ſtatim afficit.*

162 *Procurator reuocetur etiam quod petat ſuper reuocatione audiri: & pendeat ſuper eo diſcuſſio eo interim quicquam ut procurator facere non poteſt.*

163 *Mandatum tacite reuocatur, ſi principalis alium procuratorem ſimpliciter in cauſa conſtituerit, & hoc quandocunque & in quacunque inſtantia.*

164 *Mandatum primum ut reuocetur per ſecundum, requiritur ut ambo ad eandem cauſam uel ſimilem in ſpecie ſint.*

165 *Mandatum primum expirat per ſecundum, etiam quod ſecundum non habuerit effectum.*

166 *Mandata ſi fuerint duo ſub eadem data, attenditur illud quod minorem habet poteſtatem.*

167 *Mandatum tacite reuocatur, ſi principalis ſimpliciter cauſam ſuam pertractet.*

168 *Mandatum cenſetur tacitè reuocatum ſi principalis liti ſeu cauſæ cedat, aut rem ſeu eccleſiam cuius occaſione conſtituerat quocunque modo perdat uel amittat.*

169 *Voluntas iuris præſumptione deficit perſona, quæ uoluerat deficiente.*

107 *Mandatum re integra morte mandantis diſſoluitur.*

171 *Mandatum in beneficialibus, & alijs in quibus non ſuper eſt aliquis legitimus hæres indiſtinctè etiam re non integra expirat more ciuili ſeu naturali mandantis.*

172 *Mortuo altero ex collitigantibus ſuper titulo beneficij in curia non citato aliter procuratore, proceditur ad inſtantiam ſuperſtitis per audientiam contra dictarum.*

173 *Mandatum etiam in profanis quando non ſupereſt aliquis principalis uerus, aut ſaltim repræſentans etiam re non integra expirat.*

174 *Procuratoris perſona reputatur perſona domini: ideo ſire ea pars non poteſt. quia videretur procurator nullius.*

175 *Mandatum expirat ſi conſtituens ex poſt fiat criminis reus, monachus perpetuò relegetur arrogetur ſeruus fiat, aut ceſſet id propter quod fuit conſtitutus.*

176 *Mandatum quando morte naturali reuocatur, non requiritur mortis intimatio.*

177 *Procurator in cauſa capitali interueniens ſi non opponatur, non facit proceſſum.*

De nullitate ex defectu inhabilitatis, ſeu mandati comparentium, & vnde, ac quibus modis regulariter proueniat.

POSTQVAM uidimus de iudice, ac nullitatibus ex defectu ſuæ poteſtatis: reliquum eſt, ut de his etiam quæ ex defectu perſonarum coram eo comparentium, plerunq; eueniunt petractemus.

Dico igitur curioſo diligenti cauſarum patrono, conuenire cognito & præuiſo de iudice, & illius poteſtate imprimis quærere de perſonis, in quibus iudicium fundatur: & aduertere nunquid fuerint tales, quæ habuerint legitimam perſonam in iudicio ſtandi quoniam detecta ilorum incapacitate, regulariter iudicium corruit: ut infra dicetur. Vitium namque & defectus & ex incapacitate & inhabilitate agentium inſurgens, magnus & potens eſt, & maior reputatur: quàm defectus iuris in agente: ut ſenſit gl. in uerb his perſonis circa fi. in l. 1. §. 1. ff. qui ſatiſd.cog. quam ad hoc reputat nobilẽ, Dec. conſil. 275. in cauſa quæ luce. col. 3. uerſi. ſed prędictis non obſtat in 3. parte & eſt talis ꝙ non includitur ſtatuto exceptiones reiiciente: ut docet Bar. in l. 1. § parui. uerſi. tamen circa hoc ſunt. ff. quod ui. aut clam. ſequitur Anch. in cle. 1. uerſi. 10. & ult. de ſeq. poſſeſ. & fruct. Rom. conſi. 402. quem pro notabili refert apoſt. lla 3. ad Bar. in d §. & par-

& parui & ponit Fel. in c. ex parte. col. 3. uerſi. 3. limita
3 de off. deleg. & propterea ante omnia quærendum eſt de perſona, uidelicet nunquid ſit habilis ad actum, de quo quæritur conficiendum arg. l. non. ignorat. C. qui accuſ. non poſſ. l. ſi quæramus. ff. de teſtam. quia non ante iuris ratio quam perſona quærenda eſt. l. quidam referuntur. uerſi eſſe enim debet. de iure codic. etiam ſi eſſemus in iudicio quantuncumq; ſummario: nam & tunc plene de perſonis, ac ueritate rei (ſi agitur ad cauſæ deciſionem) liquere debet per ea quæ ponit Bar. quem cæteri ſequuntur in l. 2. in fi. C. de edict. diui Adr. toll. & conſti. ad re. prim. in uerb. figurã. in 2. col. Bal. in l. 3. §. ibidem. ff. ad exhib & in l. nequicquã §. de plano. de off. proconſ. & in l. iudices col. fi. C. de iud. & per Iaſ. C. qui admitti. Ancha. conſi. 259. ex uerbis col 2. cum aliis de quibus per d. Alex. conſi 60. nu. 67. li. 2. & conſi. 247. uiſis in 2. col. in prin. & conſi. 67. uiſo col. fi. in fi. lib. 6. Præterea talis habilitas requiritur tempore actus: quia non ſufficeret ꝙ ex poſt ſuperueniret. arg. l. ſi filius. & l. eius qui. in prin. ff. de teſt, l. quid ergo. in fi. ubi Aug. ff. de inf c. 1. de ſponſ. impub. lib. 6 cum aliis, de quibus per Alex. conſi. 171. uiſo. col. 3. in fi. lib. 2. & Hip. in l. pen. uerſi. item. ultra prædicta. nu 39 ff. de q. Et pulchre poſuit Dec. in conſ. 661. ĩ caſu col. fi. uol. 4 poſt Canoniſtas, in c. Si meo tempore per illũ tex. de reſcr. in 6. & de quo per eundẽ Dec. in cõſi. 321. col. 1. & 576 col. fi. lib. 3.

Is igitur qui uiderit proceſſum, diligenter aduertat nunquid iudicium fuerit agitatum per ipſoſmet principales litigatores, uel per alios eorum nomine comparentes, ut puta procuratores, curatores & ſimiles. de primis primo, de aliis dicemus poſt.

Si ipſimet principales litigatores in iudicio fuerint, attendatur qualitas & conditio perſonæ eorundem: & nunquid ſoli, aut cum aliquo eorum legitimo reſponſali con
4 paruerint. Nam licet in materia noſtra edictum ſit prohibitorium, uidelicet ꝙ quilibet in iudicio reputatur habilis qui expreſſe prohibitus non reperitur: ut inſti. de

his per quos agere poſſumus in prin. ubi hoc nōt. Ang. & c. 1. de proc. in 6. & p gl. in uerb. ad futuras. in c. iniuſte. extra eo tit. & tenet Rot. dec. 175. Commiſſio. circa mediū, in no. declarat Bal. in rub. q accuſ. non poſ. poſt prin-
5 cipium. Varij tñ uariis ex cauſis prohibiti iudiciorū incapaces reperiuntur: aliqui ob defectū, ſeu fragilitatē cōſilii natura, vel caſu prouenientе: alii ob poteſtatis ſeu pſonæ proprie defectum, alii uero ex aliis: ut infra uidebis.

6 Defectu conſilii ac intellectus natura prouenientе eſſe in iudicio prohibetur infans, ideſt minor ſeptēnio, ut l. ſi infanti. in prin. de iure delib. Nā licet aliqñ malitia ſeu prudentia ſuppleat in aliquibus ætatē: ut dixit tex. in l. 3. C. ſi mini. ſe maio. dixe. c. de illis. uel 2. & c. fi. de deſpon.
7 impub. & c. 1. eo. ti. in 6. prout ſunt illi, quos Lombardia, Normādia, & Róma generat, inquit gl. in uerb. animū, in l. ſequitur ff. de uſuc. ad propterea ſeptennii ætatis pueri mentiri. & uerum dicere, confiteri, & negare iam poſſint: ut inquit Aug. in epiſt. ad Renatum epiſcopum, relata p gl. 1. c. Paruuli de conſec. diſt. 4. & in c. 1. de delict. puero. in illaque ætatē ſpōſalia ppea cōtrahant l. 1 ſponſalib. ff. de ſpōſ. c. literas c. accesſit. c. duo. de deſpon. impub.
9 Nihilominus qcquid ſit in aliquibus, ad ea potius quæ & frequēter & facile, q̄ ad ea perraro eueniunt: ius adaptari dēt l. ex his. cū l. ſeq. ff. de le. Propterea dicamus ꝙ infās
10 regulariter (iuris præſumptione) non hēt intellectum. §. ſed qđ diximus inſti. de inut. ſtip. ſed qcquid uidet ignorat. l. fi. C de fal. mone. l. fi. ff. de iur. & fact. igno l. fi. ff. rem pupil. ſal. for. unde factū ipſius pro impunito hr: cum īnocētia conſilii ipſum excuſet. l. ꝙ infans. ff. de rei ued. l in-
11 fans ff. ad l. Cor de ſic. l ſed & ſi. § iniuriā. ff. ad l. Aquil. c. 1. & ibi gl. de homi. in cle. unde pati nō pōt l. in eo qđ plus § pupillus. ff. de re. iur. illius ergo cōſilium, & iudiciū authoritate tutoris ſuppleri debet, ꝙ utilitatis cauſa receptum fuit. l. quāuis. §. infans. & l 1. §. adipiſcimur. & ibi Bar. & alii. ff. de acq. poſſ. dū ibi cōiter dicitur, ꝙ ſi infans hēt iudiciū aliquid, licet ſemiplenum, ſuppletur per tutores ubi autē nullum habes, non poteſt ſuppleri: ſed in

per-

perſona tutorũ concipiẽdi ſunt actus:ut per Bar. I.ſ.& modernos(q̃cquid dicatur ibi p gl.& Cy.ĩ l donationum eo:
13 ti.(& facit tex.in d.l.1 § licentia hinc eſt quod ĩ tali ætate non põt ipſi citari,ut legitime cõpareant: ꝓut examinãt doct ĩ l.1 § ſufficit.ff.de admi. tu. & cõcludit dec. Neap. 262 fuit.Cũ igitur in iudicio de iure deſcepetur forus. extra de uerb.ſing ac inter litigatores quaſi cõtrahatur. l 3. §.idem ſcribit.ff.de pec.& l. quoties cũ l. ſeq. ff de noxal. & talia abſque animi deſtinatione,& uera ac certa ſciã eſſici nõ poſſint:ut dixit tex.in 1.totũ.ff de reg.iu.& l.ſi probatur:in l.ſi p errorẽ. ff.de iuriſd.om.iu.& l.ſi procu. ff de
14 acq reri do. Præſentia pupilli ſeu ipſius infantis abſq; tutore,nõ ſufficiet:ex quo cõſenſus & uolũtas requiritur.l. 1.§.fi.ff.de excu. tu.cũ etſi p̃ſens ſit ꝓ abſente habeatur. l.ſi pupillus.ff.quib ex cauſ.in poſſeſ.eat.uel ſaltẽ ſit dormiẽti ſimilis.l. 1.§ adipiſcimur.ff de acq. poſſ. & quid nõ intelligit nõ dr̃ pſens: ut in terminis dixit tex. in l. corã. ff.de uerb.ſign. & tenet Bar. in l. 1. in ſi. C. de erro. aduo. & Dec.conſi.630.in cã nu.8.lib.5.hinc eſt ẽt ꝙ talis ſibi ipſi ſtipulari non põt,excepto rẽ ſuã ſaluam fore : ut d.l. 1.ĩ prin & l.ſi mulier.ff de uerb obl. & in d § ſed & quid diximus in ſt.de inut.ſtip. Eſt igitur infans cõtractus, ac iudicii ſubiectum penitus inhabile,& incapax,ob defectum ſeu fragilitatem conſilii a natura prouenientem.

15 Et qđ dr̃ de infante,intelligatur idẽ de furioſo,& mẽte capto qui ob ſimilẽ defectum a natura,caſu tñ proueniẽtẽ,infanti,quoad intellectus & iudicii capacitatem, adæquatur,& cum eo pari paſſu ambulat,ut d.§ ſed quid diximus.inſt.de inut.ſtip.& d l.1.in prin.& l.quod ſi infans.ff. de rei uend.d.c.1.de homi.in cle. ubi gl. plura ponit. Nã iſti ẽt abſq; illorũ curatoribus pro abſẽtibus reputatur.l. diẽ.§ Coram.ff.de arb.l. 2.§. ſi furioſus ff.de iure codi. l. ubi §.furioſus.ff.de reg.iur.Nec in eos cadit præſumptio animi ratum hab.l dũmodo §.de ꝓc. hanc. ẽt æquiparationẽ facit Bal.in c.1.de duobus fratrib. de bene. off. inueſt.p gl.ĩ d.l.6.C.de cur.& Bar in l. 1.§. cui q̃ſitum.ff.ad Treb.& Fabr.de monte,in tract.empt.nu. 4. q. prin. col. 6.uerſi.

præd.ff.de off præſi.l. fi. & pen. C. de cur. fur. §. furioſis. inſt de inut.ſtip.§.furioſi.& § ſed & mente captis. de cura.fur.eo.lib.l.1 § furioſum. ff de actio. & obl. & de quo per gl.& doct in c.fi.de ſucceſſ.ab inteſta Bal. & Salic. in l.furioſum.C qui teſt. facere poſſ per Bar. in l. ff. de bon. poſſeſſ fur.uel infan delat. & multa in hac materia habes in apoſtolica ad Bal.in l. cum furioſus. in prin. C. de cur. fur. cum aliis de quibus per Alex conſi. 141. ponderatis lib 1.& conſi 86.uiſis col.3. lib.2. ubi uide & conſi. 3.lib. 6. & conſi. 10. eo. lib. & conſi. 147. uiſo themate, lib.7.& conſi.54 ad quæſitum, lib.1.Dec. conſi. 86. col. 4 in fi.ubi ponit modum probandi;lib. 1. & latius conſi. 458. uiſa tota. lib 4. & Lap. allega 26. diſputat primo col. 1.cũ ſi.Et plura in ſimili materia pulchra, & in practica utilia poſuit Boe. in dec. 23. Chriſti col. 3. cum ſeq. Tho Gram.de cõſi.16. poſt Anch. in conſi. 5. pro parte. & Lanfran. de ori.in c. quoniam contra.in §.teſtimonio. uerſi.ult.a prædicta quæro,extra de prob.dep.

19 Solent etiam prætore uel præſides ſi talem hominem inuenerint, qui nec tempus, nec finem expenſarum habet,ſed bona ſua dilacerando & diſſipãdo profundit, curatorem ei dare exemplo furioſi: & tandiu erunt ambo in curatione, quandiu uel furioſus ſanitatem, uel ille ſanos mores receperit: prout dicit tex. in l. 1.§. ſed ſolent. ff.de cur.fur quia quoad bonorum ſuorum adminiſtrationem,& iſte furioſus eſt. l. is qui. in fi. ff. de tur. & cur. ab his, furioſi namque & eius,cui bonis interdictum, eſt nulla uoluntas eſt l.furioſi.ff.de re iud.Ergo in eum non cadet iudicium,neque ſententia circa quod eſt aliqualiter aduertendum quoniam is cui bonis interdictum eſt, põt ſibi acquirere,ac ſtatum ſuum meliorẽ facere, deteriorẽ autem nõ põt.l.is cui bonis ff. de uerb. obl. Eſt igitur doli capax & habilis ad contrahendum in ſui commodum:& ſic erit magis pupillo æquiparandus,qui ſibi prodeſſe poteſt,ſed non obeſſe.inſt.de auth. tu. in prin. & de Caſtrenſi peculio.l.ex caſtrenſi.§.1. prout etiam de ipſo prodigo dicit text.in l. cui bonis. ff. de nouatio. & talis

equi

æquiparatio prodigi ad pupillum ſit in l. certi condictio: §.quoniam. in fi. ff. ſi cer. pet. Nam negotiis contrahendis alia eã habita eſt furioſorum, alia eorum, qui fieri poſſunt quamuis actum rei non intelligant, cum furioſus nullum negotium contrahere poſſit: pupillus & cætera omnia recte gerunt, ita tamen, ut adhibeatur authoritas tutoris, uel curatoris, ubi eſt neceſſaria. ita dicit tex. in §. furioſus, & §. ſeq. inſt. de inut. ſtip. iuncta l. negotiis contrahendis. ff. de reg. iur. & ſic quoad deputandum ibi curatorem, & finiendam curã, & quoad alienandum, & cõditionẽ ſuam deteriorandã, prodigus æquibarabitur furioſo, & infanti: in reliquis erit ſimilis pupillo. Et quo ſequitur ꝙ ſententia contra ipſum abſque interuẽtu ſui curatoris lata, non tenebit inſtat aliorũ, qui ſub cura ſunt, toto tit. C. qui legi. perſ. l. cum & uos minores. C. ſi aduerſ. rem. in iud. l. clarum. C. de auth. præſt. cum ſim.

Lata tñ in eius fauorem, erit ualida, & ſibi proderit, per reg. l. non eo minus. C. de procu. & l. ſi tutor. ubi Bar. & alii. C. in quib. cauſis in integ. reſt. gl. in l. 1. C. qui legit. perſ. & 1 §. pe. C. ſi aduer. reſt. Abb. & alii. in c. cauſamque. de iud. declarat Ang. Bar. q. 103. ſa ta fuit ſuſpẽſio, cum ut eſt dictũ, ad ſui cõmodũ ſit habilis & capax acquirendũ, & beneficium, l. non eo minus extendatur ad oẽs qui tutoris uel curatoris auxilio iuuãtur: ꝑut & reliqua iuris beneficia: nã conceſſum uni ex iſtis, alteri ẽt dummodo

22 ſit talis priuilegij capax, & non militet diuerſa ratio cenſetur conceſſum, ẽt ꝙ in l. expreſſum non reperiatur: ut tradunt doctores in d. l. non eo minus. & uidetur tex. in l. mulieri. §. ſi cum ſua gl. ff. de cura. fur. & l. dabimus. in fi. cũ l. ſeq. ff. de priui. credit. l. 2. & ibi gl. Bal. C. de cura. fur. l. ſi curatorem habens. C. de integ. reſt. minor. l. Fulcinius. §. adeo. & ibi doct. ff. ex quib. cau. in poſſ. ea. Tenet Bar. in l. Imperatores. ff. de re iud. cumulat. Felin. in c. cùm non liceat. col. 3. uerſi. dum Abbas, de preſcriptio. & dicam infra queſt. fi.

23 Et nota quod quandocunque quis foret notorie prodigus, antequam tamẽ interdicatur ſibi bonis, habet legitimam

mam pſonam pro ſe,& aliis litigādi,& in iudicio ſtandi: per tex.in l tres tutores.in fi. ff. de admi. tut.c. ueritatis. de dolo & contu.Spec.in tit.de actore.uerſ.itē opponitur cōtra actorē ꝙ eſt ꝓdigus.gl.in l. 1.i prin. ff. & C. de cura.fur.& eſt cōis opin.doct. prout atteſtatur Paul. Alex. & Iaſ.in d.l is cui.ff. de uerb. obl. & Iaſ. ibi col. 6. aſſerunt Canoniſtas in c.2.de teſt.ita tenere:& ab in ea iudicando & conſulendo non recedendum. Si tñ fieret interdictio, & curatorum deputatio alicui qui nō eſſet in effectu prodigus,neque furioſus,deputatio & interdictio nō ualeret: ut dicit gl.i d.l.in cui.& l. 1. C. de cur. fur. arg. l. Scyę. ff. de tut.& cur.da.ab his. Sup quo tñ erit aduertendum: qa Bar.& multi alii tenet contrarium, uidelicet talē deputationem ualere:dūmodo cauſæ cognitio interuenerit:ut p Bart.& alios in d. l. is cui. Bald. & Salic. in l. ſi. puta. C. de peri. hære. cum aliis, de quibus per Alexan. qui hanc partem tenet in conſi. 66. uiſis. col. 2. uerſi. præterea. li. 2.& de quo per eundem in conſi. 147. uiſo. col. 3. in fi. libr.7. & hæc eſt communis opinio aduocatorum, inquit Dec. conſi.274. diuino col 2.uerſi nec admitti debet.lib 2: & in terminis q. uidē Anto. Nicellis in tract. de concor. gl.concor 70. & 71. ubi ad propoſitum multa dicit: utrum uero ex eo quod prodigus redit ad ſanos mores,datio curatoris expiret ipſo iure, uel per ſenten-
24 tiam, ponit Guido Pap. q. 260. curator. & Dec. d. conſi. 274. col. 2. in prin. Aduerte etiam ꝙ illud, quod dicitur de prodigo in bonis:dicendum foret ēt ſi eſſet prodigus pſonæ & honoris proprij: ut in muliere luxurioſa, cui ex hoc dādus eſt curator,& bonis interdicendum.l. 1.& l. mulieri. ff. de cura. fur. tenet. Spec. in tit. de actore uerſ. Itē opponitur ꝙ eſt prodigus,quanuis ſecus ſit in maſculis,quibus ob talē cauſam non ſolet dari curator: cū non ſit iure cautum, ſed mulieri tantum in qua magis ardet ſtimulus carnis & quæ maius facit ex hoc opprobrium generi & familiæ ſuæ, ac etiā ob ſexus fragilitatem, ut inquit Spec. in loco de quo ſupra. uerſic. ſed utrum in maſculo &c. facit tex. in l.1. C.ad l. Iul. de adul. l. ſi qua illu-

illuſtris.c.ad orfi. Dec.conſ.425.col.3.nu.12.

25 Mutus ac ſurdus, id eſt, qui omnino non audit, erũt ẽt ſimiles infanti & furioſo, non ꝙ nõ habeãt intellectum, & nõ ſint de ſe rationis capaces: quinimo regulariter intellectus acutisſimi exiſtũt, & ab nutum rabiorum intelligunt ac ſunt ualde perſpicaces: ſed quia in his militat effectualiter ratio infantium & furioſorum, uidelicet defectus rationis & intellectus: nam licet mutus & ſurdus intelligant quod aguut, tamen non intelligunt ꝙ ex aduerſo agitur, ex quo non audiunt id, de quo diſputatur: unde neceſſe eſt ꝙ deficiat in eis operatio intellectus, qui ſuper in cognitis non operatur, idcircò tales ob defectũ organi repræſentantis obiectum intellectui, inſtar furioſi, uel infantis, neſciunt, neque poſſunt ſe, & res ſuas defendere, egentq; auxilio & miniſterio alternis in quocunque actu ciuili ob illorum incapacitatem; quare uidemus eoſdẽ ſibi ipſis ſtipulari, uel alteri promittere non poſſe. §. mutum, inſt. de inut. ſtip. l. 1. in prin. ff. de uerb. obl. l. 1. § fi. ff. de act. & obl. vbi iſti uidelicet infans, furioſus, mutus, ſurdus, quoad hoc æquiparantur. & in l. præter ait. §. non omnes, de iud. & propterea ſi in tales non ca-

26 dit contractus minus iudicium, cum etiam in eo (ut dictum fuit) contrahatur, uidelicet per petitionem actoris præcedentem, & reſponſionem rei ſubſequentem: quæ dicitur litiſconteſtatio, iudicens, quaſi contractum. l. 1. C. de litiſcont. c. 1. in fi. extra eo. tit & ad præmiſſa faciendum neceſſariò requirantur uerba, & animus (ut inquit Spec. de litiſcont. §. nunc dicamus uerſi. ex pmiſſis. Animus autem id eſt conſilium, & uoluntas rationabilis non cadit in infante furioſo, uel prodigo, & uerba non cadunt in muto, neque ſurdo, qui licet loquatur tamen uerba alterius non audit: ideo præmisſis non omnes non poterũt per ſe ipſos in iudicio ualide conſiſtere.

Præterea muto, & ſurdo, ualde periculoſum erat in iudicio eſſe, cum nõ ex audito decreto prætoris quaſi nõ ob temperaſſent pœna veluti contumaces plecterentur ut inquit tex in l. 1. §. propter caſum. ff. de poſtul.

Cæcus

27 Cæcus autem pro ſeipſo agere poterit: quia aures ipſius ſupplebunt defectum oculorũ.d.l.1.§.caſum.ff.de poſtul.arg. etiam in l. cæcus. cum ibi notarius. ff. de Iudæ. & dixi ſupra loquendo de iuriſdictione.

28 Fragilitate conſilij natura proueniente, minores uiginti quinque etiam ſoli in iudicio eſſe prohibentur; prætor namque naturalem æquitatem ſequutus, propter lubricum ætatis, tutelam eorum ſuſcipiens, ob illorum infirmum & fragile conſilium, multis inſidijs & captionibus expoſitum, eis regulariter, ut per ſeipſos eorum ſtatum & conditionem meliorem facere, deteriorem autem non poſſe, indulſit: ut in l.1.in prin.ff.de mino. & l. fi. C. de filiofam.min. iuncto.tex. inſt. de auth.tut. in prin. Tales igitur in iudiciis, etiam quod ſint doli capaces, nec naturaliter, nec ciuiliter abſque interuentu tutorũ, ſeu curatorum obligantur: & licet fideiuſſores darent, non conualidantur iudicium contra eos agitatum: ut concludit Guiliel. de Cun. in l.1. C. qui legi. perſo. ſtand. ex quo vt eſt dictum ipſi nullo modo obligantur: & propterea non põt fideiuſſor accedere. l. cum l. ff. de fideiuſſ. l.2.§.1.ff. qui ſatiſd. cog. & ita firmat Spec. in tit. de actore. uerſicu. ſed quid ſi minor. col. 4.

30 Licet in contractibus ſecus ſit qui cũ talibus initi, mero iure tenent: quamuis ſi fuerint læſi, aduerſus illos reſtituantur: ut l. ſi curatorem habens. C. de in integ. reſt.

31 mil. & ſecus etiã ſit coram arbitro: corã quo pupillus ſaltim naturaliter obligetur: cum arbitrium magis contra-

32 ctui accedat, per l. pupillus. ff de arb. & l.1. ff. de nouat. Anch. conſi. 207. in q. col. 2. iudicium autem cum illis abſque interuentu curatorum agitatum, indifferenter eſt ipſo iure nullum, cũ ſi non habeant tutorẽ, ſit illis dãdus:

33 quia diſtinctio l. ſi curatorẽ habens, non procedit in iudiciis, ut tenet gl. Bar. Paul. de Caſt. & alii. in l. pen. C ſi aduerſ. rẽ iud. & l. acta. §. contra. ubi Bar. & Paul. ff. de re iud. & l.2. C. qui legit. perſo. eſt decif. Guid. Pap. q. 494. ſententia. & facit tex. in §. inuito. inſt. de cura. & l. ſi præſes. uerſic. quicquid eo tempore ſtatutum eſt, &c. quom.

& quand.

opinio Doctor. ſm Sal. c. in l. 2 colu. 1. uerſ. ad legem clarum. C. eod. tit. & intelligo q̃ talis accuſatio & proceſſus ſint nulli, ope exceptionis, ſecundũ Bar. in l. 1. §. accuſatio nẽ, per illum tex. ff. ad Turpil. quamuis ſecus ſi accuſatio fuiſſet inepta, quia tunc foret ipſo iure nulla: ut declarat idem in l. libellorum. §. quod ſi libelli. ubi attestatur ita obſeruari. ff. de accuſ. & idem tenet in l. edita, colu. 1. in fi. C. de eden. in ſupradictis itaque minor quaſi legitima perſona in iudicio admitteretur ac quibuſdam aliis caſibus: de quibus latius per Spec. eod. tit. de acto. in 1. col. & Canoniſtæ poſt gl. in cap. ex parte, de reſti. ſpol. & 36 d. c. Si annum, de iudic. in 6. & c. certis 15. q. 3. Sed certè cum edictum in materia noſtra ſit prohibitorium, nèque reperiatur quod iura inhabilitent, ſeu prohibeant, uel arceant a iudicio minores, ſed proceſſum duntaxat cum illis agitatum (quatenus illis præiudicat) reddant nullum prout de præſcriptione dicitur in l. fin. C in quibus cauſis non eſt neceſſ. in integrum reſtitu. regula uidetur eſſe potius permiſſiua, uidelicet quod minor uigintiquinque, habilis ſit capax iudicij: licet quod ad ſui commodum, quandoque incapax fingitur a lege: prout formaliter declarat Aegid. conclu. 143. incipien. minor, circa fin. & item ſenſit concluſio 730 commiſſ. & Rot 175. commisſio. in not. unde uidemus q̃ ſi ſententia fuerit in fauorem ipſorum minus legitimè in iudicio comparentium lata efficax & ualida reputatur: ipſius prætoris prohibentis cauſa ceſſante: uidelicet ne ætas huiuſmodi læderetur, per l. non eo minus & ibi communiter ſcribentes. C de procur. & l. 1 vbi gloſ. in uerbo aduerſ. C. qui legi. perſo. & dictum fuit ſupra: quod eſſe non poſſet, ſi ipſi eſſent iudicii incapaces, erunt igitur habiles: quia etiam pupilli & impuberes uelle & nolle ad illorum commodum & utilitatem, licet non ad præiudicium, habere cenſentur. l. Iulianus. §. ſi quis a pupillo. ff. de actio. empt. ponunt glo. & Doct. in l. inuitam. ff. de ſeruit. urba. præd. & l. ſi pupillus. ff. de reg. iur.

38 Et exceptio huiuſmodi minoritatis, ex parte eorundẽ

minorum ad inualidandum proceſſum, quandocunque opponi poterit, per reg. l. ſicet. &. de procur. &c. in noſtra eod. tit. Ex parte uero aduerſarii ad impediēdum proceſſum: & ne ulterius in cauſa progrediatur, ēt quandocunque opponi poterit. ut docet Spec. in tit. de actore. uerſi. quid ſi minor in iudicio & Doct. in d. l. non eo minus. ac Bartol. in d. l. 1. ſi minor. ff. de procu. & deciſ. Nea. num. 366. in pleno num. 9.

39 Ex defectu poteſtatis ipſius agentis, filiusfamilias in poteſtate patris exiſtēs ſine illius aſſenſu in iudicio regulariter eſſe nō pōt, ex quo non habet integrā perſonam, ſm glo. in l. fi. in §. neceſſitate per illum tex. C. de bonis quæ lib. & in l. 1. in fi. C. de annal. excep. & l. fi. C. ad Maced. & melius hæc regula probari uidetur in c. ſi annū. in fi. de iud. in 6. alias iudicium abſq; conſenſu patris cum filio agitatum eſſet ipſo iure nullū: ut uoluit Spec. in ti. de actore, uer. ſed & filiusfa. & uer. quid ſi p̄ſente. & in tit. de excep. d. §. uer. quid de illa tu non habes &c. & ibi Io. And. & p Bar. in d. §. neceſſitate. in 2. notab. quæ regula intelligi debet, qn̄ filius egiſſet ſuper rebus ſeu bonis, quorum uſusfructus, & actionū & iuriū exercitium, patri de iure quæreretur, & cōpeteret, prout eſt in aduentitijs: nā ex quo tunc exercitiū actionis patri, nō filio quæritur filius agens ſine cōſenſu patris, tanq̄ is, cui nō cōpetit iuris exercitium, fruſtra ageret; & hæc eſt rō. l. in d. §. neceſſitate. non autem (prout dicebat gl.) quod filiusfamilias indifferenter cenſeatur perſona minus integra: quia in hoc eadē gl. cōiter reprehenditur prout atteſtatur Ioan. And. in add. Spec. d. tit. de actore. uer. ſed & ſi filiusfamilias. in uerb. lex cū nō ſolum. & Alex. conſil. 106. quo ad p̄ſens. col. 2. uer ſimiliter. lib. 1. in reliquis igitur cauſis, puta beneficialibus, uel caſtrēſibus, ſeu quaſi, & in aliis, in quibus nil patri quæritur: filiusfamilias liberè, abſq; cōſenſu patris agere poterit, & ſuper illis in iudicio experiri; cū iſto caſu exercitiū iuriū a nemine ſit ſibi præoccupatū: uel impeditū ita p̄cedit tex. in d. c. ſi annū. & in auth. ut liceat mat. & auię. in prin. & l. 1. §. 1. de caſtren. pecu.

l. filiusfam. in prin ff de proc. l. ſi longius. § 1 & ibi ſcrib. ff de iud. l. noxali. ff. de noxal & tex. in l. quanto magis. ff. de iureiur. & hæc fuit opinio Ottho. antiqui gloſſatoris poſita per gl. in d. §. neceſſitate, quæ tanq̃ de iure uerior eſt a Doctorib. cõiter approbata prout atteſtatur Ang. qui articulum examinat. inſt. de actio. in § actiones autẽ. col. pen. & ſi & in ti. de tutel. col. 2 in princ. Anch. cõſ. 73 uiſis oibus in prin & addi. Spe. in loco de quo ſupra, in uerb. dixit lex. in ſi q̃ de cõi opinio. atteſtatur, allegando eã te-
43 nuiſſe Paul. de Ca conſ. 54 Et illã iudicãdo tenuit Regia curia Neap ut p Affl. dec. 180. filiusf. & p̃miſſa tenet Gui. Pap. q. 54. ſpe. intellige tñ qđ ſi filiusfamilias eẽt minor; ſibi deputaret curator ad illã litẽ ut dicit gl ſi in l. ſi longius. in § ſi de iud. quã ibi ſequuntur Bar. Bal. & Paul. de Caſt. qui dicit illã eſſe ſingularẽ declarat idem Ang. inſti. de tut. in prin. ſuper gl. in uer. non ſunt & Doc. in d. § neceſſitate. vbi ẽt Alex. in additionibus ad Bar. noluit talem minorem filiumfam ẽt in caſu quo non agit ſine conſenſu patris, gaudere beneficio. l. non eo minus. C. de procu. uidelicet ꝙ ſñia pro eo, ſine cõſenſu patris cõparente, lata, teneat priuilegio minoris ętatis: ſecus ſi contra lata fuiſſet, & reputat hoc multum ſingulare. & tenet idem
43 in conſ. 59 uiſo proceſſu. col 2. lib. 2. qđ (iudicio meo) non tranſit ſine dubio: cum nullitas iſto caſu proueniat (attento iure cõ) ex duplici capite: uidelicet quia minor, & ſic inhabilis. Itẽ quia deducit rem in iudicium. cuius actionis exercit um ſibi nõ competebat: & ꝓpterea licet per dictã l. non eo minus, iure ſpeciali tollatur primum: tamen ẽm per eandem l. non ſuppletur, nec per rõnẽ eiuſdẽ: quia ꝙ filiusfa. non poſſit agere ſine conſenſu patris, non ipſius minoris, ſed patris (ut ius ſuum ſibi conſeruetur) fauore, extitit introductum &c. prout conſiderat idẽ Alex. in d. conſ. 106. col 2 lib 1. ideo diſpoſitio. l. non eo minus iſto caſu nõ inſeruiet, & ẽt quia tot ſpecialia circa idem non conſueuerunt tolerari iuribus uulgaribus.
44 In caſibus autem quibus præſtandus eſt patris conſenſus, debet pręſtari ante, uel ſaltim tẽpore quo lis conte-

ſtatur: alias ſi ex poſt præſtaretur, iudicium retro factum non conualidaretur, p l. quid ergo. ubi hoc not. Ang. ff de his qui not infam. & Bal. in addi. Spec. in tit. de reo. uerſ. ſi pater. & tenet gl. & ibi Bal. & Sali & Paul. in 4. col. in d §. neceſſitate. & eſt cõis reſolutio: ut atteſtatur idem Paul in l. ſi qs mihi bona §. iuſſum. col. fi. & Iaſ. ibi, col. 3. ff de acquir. hær. & tenẽt oẽs. in l. ſi cum dotẽ. §. eo autẽ tpe. ff ſol. matr. ponit Lanfrã. in c. qm̃ cõtra. in uerb. confeſſiones, nu. 4 extra de pba. licet Rot decif. 175. incip. cõmiſſio. in no uideatur ſentire quandocunq; ſuperueniat conſenſus patris cõualidetur iudicium per prius a filio agitatum: & ſequitur Mil. in uerb. filiusfam. põt. Et vide in d. deci. Neap. 180. in fin. quæ ita ſenſit. qđ tu intellige procedere in præparatoriis & præcedentibus litiſconteſtationem: ut puta in impetrando reſcriptum, & alijs præambulis ad cãm: prout loquitur ibi Rota: & de quibus ponit Spec. in prin. ſecundæ partis, col. 1. Nam in
45 his filiusfam. abſque conſenſu patris procedere poteſt, ſecundum Bal. in l. 1. col 2. in 3. oppoſitio. C. qui admit. quem ſequitur Iaſ. in d. §. iuſſum & Alex. ad Bart. in d §. neceſſitate. & ſic Rot. non contradicit, ſed communem ſententiam declarat: vel uerius dic Rota ſenſit indiſtinctè quod quandocunque ſuperueniat patris conſenſus iudicium agitatum a filio confirmari per rationes & iura ibi adducta, & latius per Aegid. concluſ. 730. commiſſio, ac eandem ſententiam tenuit Anch. conſil. 337. de efficacia. in fin. & ſentit Alexand. c. conſil. 106. colu. 2. uerſ ſic. & differentia eſt. libr. 1. & quam plures alii Doctores non modicæ authoritatis: & ſi pater ſimul cum filio ageret, uideretur etiam conſentire eidem filio, ut agere poſſet, prout declarat Bart. in l. cum pater. §. liber. de leg. 2. & Bald. in l. fin. uerſic. quæro, dicit ſtatutum &c. C. ad Macedo. cum aliis de quibus per Dec. qui hoc tenet conſil. 614. in cauſa feudali. in fi. lib. 5. & Iaſ. in l. quoties. C. de fid. Bal. Ang. Alexan. in l. his qui hęr s §. fin. ff. de acquir. hæred.

46 Ratione et defectus pſonæ, & poteſtatis, agere & in iudi-

iudicio eſſe prohibetur ſeruus: qui quo ad ciuilia (quæ ſunt actiones, q̃ originẽ a iure ciuili ſumpſerunt. ut l. 2. §. poſt originẽ. ff. de orig. iur.) pro mortuo (legis fictione) reputatur. l. quoad attinet. l. ſeruitutẽ. ff de reg. iur. & propterea in eum non cadit ciuilis oblig. quæ ex ſemen. oritur. l. in perſonam ſeruilem ff. eo titu. & inſti. de inuti. ſtipula §. ſed ſeruus Idcirco talis nec conueniri, nec conuenire regulariter põt l. quoties. ff. ſi quis cautio. l. ſeruus. & ibi ponunt ſcrib. ff de iud. et ꝙ pro libero ſe gereret. Nam ſeruili conditione detecta, geſta per eum, nec ſibi nec domino præiudicant. l. non idcirco. §. ſed & poſtea & ibi Bal. ff. eo. tit. l. 3. § ſi ſeruus. ff. de pecul. l. non diſtinguemus. §. ſi ſeruus. ff. de arbit. & hoc dicimus regulariter: quia iure ſpeciali in aliquibus admittitur: prout eſt tex. & ibi gl. in l. vix certis. ff. de iud. & plenior gloſ. in d. l quoties & l. ſerui. ff. de actio. & obli.

74 Et quod diximus de ſeruo, idem dicendum videtur de monacho, & religioſo tria vota videlicet caſtitatis, paupertatis, & obedientię profitentibus: qui ſerui illius religionis, q̃ profeſſi ſunt, & cui ſe addixerũt, habentur: idcirco nec velle, nec nolle ad inſtar ſeruorum, habent: ſed quo ad ſeculi leges pro mortuis reputantur. c placuit. el 2. c. nõnulli. 16. q. 1. & vox illorum vocatur funeſta. placuit. & c. nullus 2. q. 7 ꝓut ẽt appellatur uox ſerui in l. p... q accu nõ poſ. Canonizata in § ſi quis. 3 q. ult Tales ig ẽ ſeruis æquiparantur: vt p gl in auth cã. de ſacroſ. eccl. & l. pedius. §. 1. vbi Bart. ff de aib & ponit idẽ Bart. in l 1 ac pluribus alijs legib illius titu. ff de ſtip. ſeruo poſt Iono. in c. cũ olim col. 4. de pr ui. rela. ad hoc per Bal in l. ſi ſeruus. C. cõia de ſucceſ. & in l. cũ acutiſſimi. col. ſi. C. de fideic. cũ alijs, de quib. per Dec. conſi. 474 ꝙ ſupra col. ſi. lib. 4. Concurrẽte tñ vtilitate relgionis & monaſterij ſubiecto monachalis potius reputatus filialis, q̃ ſeruilis: q. a æquiparatio hmõi ſolet fieri ſc̃m ꝙ magis expedit monaſterio: vt docet Bald. in l. 1 col. 2. verſi. quoad decimum. C. qui admit Bar. & alij in l. 1. in princ. in 3. queſt. principalis. de vulga. & pupil. & facit gloſ. in l. ex pœnalibus

ff.de re.iur.& gl.fi.in fi in d.l ſi lõgius. ff. de iud. de quo p Ang.in cõſ.91.ſancta.col.1.& Alex.in add.ad Bar. in l. ſi cum dicatur in uerb.monachus ubi late. ff.de cõd. fur. Pro utilitate igitur monaſterii,uel de licẽtia ſui ſuperioris exp̃ſſa,uel tacita,put qñ ſibi aliqua officia, ſeu adminiſtrationes cõmiſſæ forẽt. & in cõpluribus aliis caſibus; hmõi religioſi agere poſſent & capaces iudicii reputatẽtur:ſicut notatur in cle.ſi religioſus de proc.p gl. & alios in c.unic. extra de ſind. & ponit Spec. in tit de acto. uer. itẽ excipitur cõtra actorẽ ꝙ eſt monachus & p Bal. ĩ add. eiuſdẽ Spec.in ti de reo uer.an monachus poſſit cõueniri ciuiliter.& ĩ l.ſi ſeruus ignorãte. C. de noxal.ubi uoluit gñaliter hmõi pſona (regulariter) incapaces, ad ſe tñ defendendum habiles & idoneas reputari debere, ex quo hoc natura conuenit, quæ oĩbus cõis eſt: ut in l. quos ac cuſare § in cibus. ff de accuſat. & l. ꝙ attinet. ff de reg. iur. hinc uidemus ꝙ ad defenſionem ẽt alterius abſentis; admittitur ĩ ſaltẽ quoad proceſſum, ac excuſationes, & ordinaria. Fœminæ, ſerui, & quicunque ẽt pupilli: ut in l.ſeruum.§ publicæ. ff. de procur. l ſolum. ff. de ſolutio. exigẽdi. C. de procu. l. non tñ. ff. de app. cum aliis poſitis p Trancred.ſeu Bal.in ſumma.de procur.q 5. etiã ꝙ nullum exhiberetur mandatum, quia reipublicæ intereſt quam plurimos ad defendendam cauſam admittere l 4.de ope.no.nuncia.cum ſimi.

51 Ratione defectus perſonæ ẽt in iudicio eſſe prohibentur bãniti ſeu relegati. l. extra bona & beneficia reipublicæ ſuæ eiecti.Nam ſi tales ab imperiali culmine cum bonorum proſcriptione,aut belli indictione,relegati fuerint,quaſi hoſtes publici reputantur,ac oĩa quæ ſunt cõis iuris amittunt:ut ponit Bart. in l.amisſione.§.quid deficiunt.ff.de cap dimi.& in l.certa forma C. de iure fiſci. lib.10.& latius per eũ in q. incip. Lucanæ ciuitatis &c. & Ang.in q.incip.duo iuuicem &c.

Si uero tales non Imperialis culminis, ſed (puta) ſuæ ciuitatis bãno ſubiiciantur:omnia quę ſunt iuris municipalis illius ciuitatis,a qua eiecti ſunt perdunt, retẽta poteſtate

teſtate ſibi a cõi l.competente:ut per Bar. in dictis locis, & in l. eius qui. §. 1. ff. de teſta. ac per Cyn. Bald. & alios in l.1.C.de hære.inſti. Nam iſta eſt communis ſententia doctorum:ut atteſtantur Alexan.in conſi. 26.incip.,circa primum,col.2.in fi.lib.1. Soc. conſi. 96. circa prin. ſi ergo effecti ſunt inhabiles & incapaces eorum, quæ iuris ciuilis ſunt utique etiam iudicii incapaces, quoad illorum commodum & fauorem habebuntur.

52 Et nedũ bãniti in iudicio eſſe non poterunt: quinimo nec is,cui prætor,ob aliquam cõtumaciã,audiẽtiã ſuã,pu ta ex forma ſtatuti,denegauerit, iuxta tex.in c.qui iubente iuncta gl.11.q.3.& in l.ſed etſi ꝑ pretorem §. actio. ff. ex quib.cau.maio. talis namq; ex hoc adeo efficitur inhabilis & incapax.ut ſnĩa in foro repellentis ſeu bannientis in eius fauorem lata.ſit ipſo iure nulla,ẽt abſq; ope alicuius exceptionis ẽt ꝙ ſtatutũ ;ſeu prætor ſimpliciter prohibuerit ipſum audiri, & non addiderit; ſi ſecus factum fuerit,inutile fore:quia nihilominus geſta in eius fauorẽ erunt nullius momenti, per tex. in l. non dubium.C. de legib. & c.ea quæ contra ius extra de reg.iur. nam qui uetãte prætore aliquid facit,aduerſus edictum is proprie
53 feciſſe dicitur.l.ꝗ uetãte.ff.de reg.iur.cum ergo lex reſiſtat actui & potentiæ, ex tali iudicio nulla orietur obligatio ciuilis nec naturalis,ſm doctrinam Bart.in l.cu lex ff.de fideiuſſo.quã ſequitur Abb.in c.cum contingat. col. 1.de iureiur.& quã doctrinam communem appellat Caſſ. deciſ.5.nu.2.de iurepat.& deciſio.2.de præben.

Et ꝙ proceſſus agitatus ꝑ eum,cui à l.mortua,uel uiua denegabatur audientia(quatenus fauorẽ illius concerneret) ſit ipſo iure nullus, tenuit originaliter. Iacob. de Aret.quem retulit & ſequitur ẽt Bal. in l.iubemus. §. ſane.col.2.ĩ prin.uer.quædam eſt pœna iuriſdictionis C.de ſacroſ.eccel.& ꝑ eundẽ in l.edita.col.pe.uer.itẽ qñ libellus.C.de eden.& d.l.i. col. fi. uer. quæritur. C. de hæred. inſti. & in l. ſcire oportet. §. cõſequens.per illum tex. ff. de excuſ.tut.& per.l.1.§.qđ autem.ff. de aleat. & per eundem in l.quos prohibet.ff.de poſtulat.& in l. cum l. ff. de

teſt q̃ deciſionẽ ſequitur Io And.in Spec.in §.iuſta.uerſi. eſt excõicatur. de ſent.& eſt magis cõis opin. Doctorum quã tenet Imol.in l. 1. §. ſublata. & ibi Alex. qui multa adduxit atteſtatur eſſe magis cõem. ff ad Treb. & eandẽ ſequitur idem Alex.cõſ 38.uiſo & opportune &c.col. 1.& cõſ.81.põderatis.li. 2. & Bal. in l ita demũ. uer. ſed ponamus ꝙ iudex.dũ uult ꝙ exceptio banni reddat iudiciũ retro nullum.C. de ꝓcu.& tanquã cõem ſequutus eſt Dec.cõſ.275.in cã quæ Lucę col.3.uer.ſed p̃dict. li. 2. ubi de communi atteſtatur. & Felin. in cap. 1. col. 1. uerſic. Amplia ſecundo.de re iud. Anch.conſi.171.col.fi.

54 Et intellige præmiſſa de iudicio agitato in territorio bãnientis:quia pœna hmõi inhabilitatis non extenditur ultra territorium;ut dicit Bal.in l 1.col. 2.C de hær.inſt. & in l.executorẽ.col.7.C. de execų. rei iud. & l. 2. col. 2. in prin.C.de ſer. fug.dum ponit ꝙ bãnitus captus per familiã bãnictis extra territorium debet relaxari, per regu. tex.in l.ſi.ff.de iuriſd.om.iud.& in l.ex ea cã, circa fin. ff. de poſth.de quo late ponit d Goza. conſi. 49. circa prin. & not.ꝙ ſtatuto ſeu prætore denegãte alicui audientiam, uel prohibente loquellã,aut participationem non ſolum

55 talis cenſetur prohibitus audiri & loqui per ſeipſum , ac de facie ad faciẽ,quinimo etiam per organum nũcij procuratoris & literatum prohibitus cenſetur, per tex. in l. 1. in fin. ff. ad l. Iul, maieſt. & c. ubi periculum in uerb. nulli fas,& c. de elect.& gl in uer.participatione, de ſen. excom.lib.6.& late per Rom.in l. 1. in princ. ff de uerb. oblig & Peruſ.in tract de arb.c.10.in fi.lib 2.

56 Intellige inſuper dũmodo lex,ſeu ſtatutũ aliquid prohibẽs , ſi cõtra factum fuerit, nõ adiiciat pęnã, uel qd aliud ſuper eo ſtatuat prout in l.1 cũ ſeq ff de in ius uoc. prohibet ne filius patrem, libertus patronum, manumiſſus manumiſſorẽ,& reliqui de quibus ibi : uenia non petita in ius uocã & ſi ſecus fecerint penã quinquaginta aureorum ſoluat:prout in l.pe.& fi.eo. tit. nam ſi tales contra hmõi prohibitionem uocauerint,& cum perſonis ibidem narratis cõtrahẽtibus,& de hoc non excipientibus egerint,

rint proceſſus tenet:ex quo agentes naturaliter iudicii e- rant capaces:& lex nõ inhabilitat,ſed ſolum cõtra facien tibus pœnã imponit.geſta ergo ualebũt, ſed pœnam ſoluẽt ut atteſtatur Guil.de Cun.in l.quamuis.ff. eo.ti. & Bar. p illum tex.ubi etiam Bal Alex.& Fulg. in l.fi. C.eo. & te- net Alex.conſi.166 uiſo puncto in prin.lib.6. & uide per Cap. in dec. Neap. 56. in cauſa prin. qui poſt Alex. atte- ſtatur hoc communiter teneri.quamuis Bar.in d.l.quam- uis. & Ang. de Are. teneat proceſſum ipſo iure non ua- leret inſt.de excep.§ preterea.uerſ. aduerſa tamen quoad in omnibus caſibus,ſed tene primam.pro qua etiam facit gl.in c.1.per illum tex in uerbo cauſam. de ſent. excom. in 6.dum ponit ꝙ ſententia lata contra formam illius ca- nonis ualet.licet iudex pœnam incurrit, cum ſim.

57 Dummodo eadẽ lex ultra penã non irritaret ꝓceſſum quia tunc eſſemus in claris,ꝓut facit l.pe.C.de proc. ꝓhi bens illuſtres pſonas in iudicii ciuilibus p ſeipſas inter- uenire & ſi aliter fiat,ultra penã iudicii impoſitã, pars li-

58 tis forte,id eſt: ſuña ꝓ eo lata mulctetur.tu ibi Quod ĩtel lige ipſo iure,q̃a uerbũ careat ipſi poſitũ importat ipſo iure,ſm gl.in uerb.carear.in l.ꝓuidendum.C. de poſt. & l. ſi quis maior.in uerſ.priuatus.C. de tranſ. ac de talibus uiris potẽtioribus in iudicio nõ admittendis, ne ob illo- rũ pſentiã timorẽ iudici & parti incutiant.impediantque quominus iudicium tutè ptranſeat facit tex. in l. 1. uerſ. q̃cquid uel potẽtia unuſcuiuſq; &c. C.de fundo lim.per quem tex. Ant.Corſet.in ſingu.in uerb.reſcripta , &c. te- nuit reſcriptum pîudiciale a talibus impetratũ eſſe ipſo iure nullum:& pmiſſa ponit Spec.in ti.de act. uerſ illu- ſtris pſona. tangunt doctores in l. 2. C. ne lic. potentio. & l.2.ff.de in ius uoc. tex. in auth. ut omnes ob. iudi. in prin.l.illicitas §.ne potentiores ff. de off. præſ. l. 1. §. ait ptor.ff.de poſtu.& in eccleſiaſtico 2.7.ibi non litiges cum homine potentiori,ne forte in maius illius.cum ſim.

Adſunt & alii nõ habentes pſonã legitimã in iudicio ſtãdi,puta excõicatus,& alii, de quibus latè per Spec. d. ti.de acto per.ior ꝓ Aug in § ꝑterea uerſ.& primo poteſt

opponi.

opponi.inſt.de excep.ſed quia tales ſit cõtra eos nõ fuerit exceptum, nõ faciunt ꝓceſſum nullũ:ut de excõicato,do cet tex.in c.pia.uerſi.ſi uero. de excep. lib. 6. & plene per Fel.poſt alios in c.intelleximus. de iud.Rot. dec. 718. dic quod in antiquis.idcirco tãquã extra propoſitam materiã ulterius nõ proſequitur.ad unum tamen aduertas quod ſi citaretur aliquis ſimpliciter, puta ad cõparendum, & ille tali eſſet de ſe inhabilis, puta filius familiæ ſeruus uel ſimilis per huiuſmodi citationem ſimpliciter factã cenſeretur eius perſona, quoad ipſum citantem habilitata, & cõprabata.ita Inn.in c. cũ inter. de excep. & ſequ. Legiſt. in l.fi.ubi poſt alios ponit.d.Iaſ.col.antepe. uer. item in quantum Bar.de edi.diui adri.tol.

Tranſeamus ad ẽm caput, uidelicet qñ iudicium non per ipſoſmet litigatores,ſed per alios eorum noĩe agitatũ reperitur: circa qđ ſummopere aduertendum erit. nunq̃d appareat de legitima poteſtate cõparentis: quia ſi de hoc nõ cõſtiterit,talis exceptio reddẽs iudicium retro nullum ad inualidãdum ꝓceſſum,qñcunque poterit opponi.l.licet.C.de ꝓc.c.in noſtra.in ſi eo.ti.c. licet. de app. in 6. l. licet.ff. de iud.& opponetur uſq; ad mille annos: ut dixit Bal.in l. 2. C.ſi ex falſ.inſtr.quẽ ſequitur Alex.cõſ. 191.per ſpecto inſtru.col.2.uol.6.conſ.1.col.5.in fi. lib. 4. & cõſ. 35. conſideratis.col.1.lib.7.Dec.conſ.115. in cã uertente. col.1.& conſi.36.col.3.& 4. li. 1,& dictum Bal. eſt cõiter approbatũ ut dicunt Mod. in trac. p̃ſcr. in 3. parte principali in prin.in q.10.col.8 uerſ.generaliter quicquid dixerit idem Dec.poſt alios ibidẽ relatos, in conſ. 486. uiſis,col.pe.in fi.li.4. & conſ. 628. communitas. col. 2. nu. 3.lib.5. ubi dictum illud repropat & dicit Bald ſine l. ex ſuo capite loquutum. Prout etiam per eadem uerba dixit Curtius Iunior in conſi.77.col:2.uerſ. ſed non obſtantibus. quem retulit etiam Nicolaus Boer. qui hoc exami-
59 nat dec. 228.col.12. in fin. Gozad. conſi.96. col. penul. & conſi.94. num. 48. Caſſ. 3. de procura. latisſimè ponit Aym.in tract.de antiq.temp.in 2. parte uerſic 6. limitatur.num.56.

60 Et nempe tam ex parte actoris, q̃ rei, iſte eſt magnus defectus.cũ p eum deficiat uolũtas & conſenſus principaliũ,q de iure naturali exiſtit:ut docet Bal. ĩ l falſi. col. 2. uerſ. factũ uero falſi. C. de fur. & facit bonus tex. in l. ex cã.§ 1.ff.de proc.& c. i.de ſponſ. in 6. ubi defectus conſenſus tanq̃ inſanabilis ab aliis defectibus ibi enarratis excipitur:qui ẽt per ipſum principẽ ſuppleri nõ põt,quaſi iure ꝓueniens naturali,p cle. paſtoralis. § cæterum . ubi Card.Pet. de Anch. & alii. extra de re iud. & tenuit Io. And.loquendo in terminis noſtris,in c p uenerabilẽ.q̃ filii ſint legit.ſequuntur Mod.in trac.de lit. grat. fol. 146. prima facie. Nullus enim alieno facto & abſq; eius uoluntate onerãdus eſt.d.l.in cã §.1 & l.4.ff ſol. mat. l. id quod noſtrum.ff de reg.iur. cũ aliis ad propoſitum relatis per Dec conſi.437 quæritur.in prin.lib.3.

61 Talis inſup defectus poteſtatis includit & continet in ſe defectũ citationis quoad ipſos principales dños: quia ꝓceſſus cũ falſo ꝓcuratore factus (principali aliter non uocato)ẽt ex defectu citationis impugnari põt.Ideo nullitatẽ hãc Moderni uocant inſanabilẽ:ut Staphileus in d. trac.de liter. grat.fol 145 Saruien. in commẽr. regularũ in compendio utriuſque ſignaturæ fol.185. prima facie. idcirco in hoc erit ſummopere aduertendum.

Et regulariter ex iſto capite contra proceſſus & ſñias opponit,ꝙ q in iudicio alieno noĩe (puta quaſi procurator)cõparuit,nõ fuit talis qualẽ ſe geſſit:et ꝙ no fuerit talis altero ex quinque modis cõtingere & oſtẽdi ſolitũ eſt.

62 Imprimis quod non fuerit talis,oñdi cõſueuit ex eo ꝙ contrariũ ex ꝓceſſu non conſtat, uidelicet ipſum comparentẽ fuiſſe talẽ: nã tunc ex eiſdẽ actis eo ipſo cenſetur ꝓbata negatiua uidelicet talẽ non fuiſſe,q̃a ꝙ ibi non apparet,dr̃ non eſſe.l. ſi. C. de reb. cred. ubi per illum text. hoc ponunt doctores.& l.in l. ff.de contrah.emp. c. cum ad ſedẽ de reſt.ſpol.c. ſolennitates. in ſi de conſecr. diſt. 1.talia enim probantur per inſpectionem actorum : ut dicit Bar.l.2 C.de error.aduoc. & in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel & l.1. ff. ſi tutor. uel cur. app. ponit Bal. in l. ſi

contra.

contra.C.de appel.& in c.quoniam contra, per tex. in fi. ubi ſcribentes,extra de proba.

3 Et licet ubi ante litiſconteſtationẽ contra procuratorem non fuerit exceptum, ſed cum eo tanq̃ tali fundatũ iudiciũ ad ipſum repellendum,vel extorquendum ab eo cautione de rato,ſeu vt ipſe probet ſe procuratorem, vlterius opponi non poſſit:ex quo eũ pro tali, aduerſarius ſemel acceptauit & illi modo aſſerenti contrariũ incumbat onus probandi:prout no.gl.& doct.in l. Pomponius. §.rati. ff. de proc. & Canoniſtæ in c. cum in iure de offic. dele.cum alijs,de quibus per Alex.conſi. 102.viſo proceſſu.poſt prin.lib.5 Nihilominus ad inualidandum acta, & proceſſum, iſtud poterit indiſtinctè opponi, & ſaltem per modum abnegationis ex proceſſu probari : quia hoc caſu etiam quod quis tanq̃ procurator in iudicio de facto admiſſus fuerit,ad detegendam tamen nullitatem geſtorum ꝙ non fuerit procurator, is qui in iudicio interfuit validè & rectè quandocunque excipi poterit vt declarat Bald.in d.l.licet in princ.C.de proc.& Abb. in d.c. noſtra.eo.titu. cum alijs, de quibus per Alex.conſil.147. viſis dubitationibus.lib.6.& conſil.72 circa lib 4. quinimò iudex etiam ex officio ſuo in cauſa appellationis ad nullitatem proceſſus cauſæ principalis ad perſonam procuratoris nunquid ſit legitima aduertere poterit, & Pau. de Caſt.in d.l.ita demum. retulit & ſecuta eſt dec..Neap. vt per Cap.dec. 1. col. 9 verſic. an autem iudex etiam ꝙ talis procurator aſſertus ſub cautione de rato admiſſus foret: quoniam rati cautio legitimat perſonam procu-
64 ratoris , quandiu dubium eſt de mandato.Sed cũ de hoc opponitur & probatur ſaltem per modum abnegationis, vel ex actis , talis cautio nihil operatur: quia non dr̃ amplius dubiũ,ut declarat Cyn.Bart.& Bal.qui dicit hoc eſ-
65 ſe valde notandum.in d.l.licet.col. 2. verſic. vlterius dr̃. quo maximè procederet, quando talis exceptio opponeretur ex parte eiuſdem domini pro quo litigatum fuit, ex quo acta & proceſſus inter falsò cõparentes facti ſibi non præiudicant: vt per ſcrib.in d.l lic.: & ponit Alex.

conſi.

conſi. 186. uiſis ſubtiliſsimis. col. 3. uerſic. Tertia eſt dubitatio lib. 2.

66 Conuenit itaq; eũ qui ſub tali poteſtate ac prætextu aliquẽ in iudicio uexauerit oſtendere ſe cum effectu fuiſſe talẽ: alias obligatus erit ad refectionẽ expenſarum, ac damnorum, & intereſſe ipſius uexati, l. eum quem temere. ff. de iud. l. 1. & ibi ponit Iac. But. & Bart. C. credit. euic. pign. nõ deb & idẽ Bart. in l. 1. §. iudicialis. ff. de pręt.

67 ſtip & in l. procurator qui pro euictione. & d. § rati. ff. de proc. & l. ciuitas. ff. ſi cer. pe. ponit Io Mill. ĩ uerb. procurator ſi non docet cum aliis latius adductis per Alex. conſil. 136. uiſo inſtrumento, 1, colum. & conſi. 32, uiſo proceſſu. col. 2. lib. 6.

68 Quinimò ultra pmiſſa etiam tanquam falſarius ex quo non tantum ſe nominauit, quinimò actus procuratori congruentes, in alterius præiudicium fallaciter geſsit, puniendus eſt: ut eſt dec. dominorum de Rot. dec. 12. incip, non procurator. in antiq. de Bisſign. ſub tit. de procu. & facit Bart. in l. ſi autem. §. item. de nego. geſt. prout dici conſueuit de eo qui cum non eſſet, pro doctore ſe nominauit, & geſsit: ut ponit idem Bart. in l. quiſquis. C. de aquæ duct li. 11. & l. reddatur. de profeſſo. & Med. Bal. in

69 l. data opera C. qui accuſ. non poſſ. & per eundem Bart. in l. eos qui. § qui ſe pro milite. per illum text. ff. de fal. & idem Bal. in l. præſcriptione. col. 4 & l. ſi & legibus. C. ſi contra ius uel util publ. cum ſi. quæ ponit Ang. conſil. 94. uiſis. col. 2.

70 Ex quo tamen agimus de actus præterito, uidelicet nũ quid talis fuerit procurator, ad excuſandũ & ſuſtinendũ proceſſum, poterit idẽ comparentes mandatum ac poteſtatẽ ſuã probare p teſtes: ut sẽtit Io. And. in add. Spec. in §. ratione quoque conſtituentis. in uerb. teſtes. in fin. de procuratorib & Bal. in l. geſta. col. 2. uerſi. quæro nunquid acta. C. de re iud. de quo latius per eundem ac Bart. Imol. Alex. & alios in l. 1. C. de procurator. & per eundem Bar. in l. non ſolum. §. qui alieno. ff. eod. per gl. Panor. & alios in c. 1. eo. tit Alexan. conſil. 149 num. 15. lib. 5. &

Ang.

Ang. in conſi. 212 uiſis col. 2.

Vel ſufficeret ſi appareret procuratorium et ſine ſub ſcriptione notarii, & abſq; teſtibus, dũmodo ſigillo alicu ius iudicis ordinarii ſignatũ foret, p deciſionẽ dñorum de Rot. 188. nota ꝙ procuratorium . in antiq. & dec 162. ualet procuratorium. in nouis. de quo p Bal. in l, ſi procuratorem. ff. de proc Bal. & Sal. in d. l. 1. cum aliis congeſtis per Fel. in c. poſt ceſſionem col. 4. uerſi. fallit ſexto de probatio. & Alex. conſil. 149. nu. 15. lib. 5.

71 Non tñ (ut puto) ſufficeret ꝙ enũciaretur in aliqua ſcriptura et publica, uti talis: quia ad ſuſtinendum proceſſum ac euitandam expenſarũ condẽnationẽ, ſi aliter de procuratorio nõ appareret, talis enumeratio inter alias p ſonas emanata non ſufficeret: ut ff. de reb cor, l. qui neq; ꝗ ad hoc allegat Spec. in ti. de procu §. rõne quoq; conſtituentium col. pe. uerſ. illud quoq; notãdum. & in tit. de fid §. 1. uerſ quid. ſi iudex Bal in rub. C. de. fid. inſtr. col. 21. C. de fur. de quo p In Pan. Fel. & alios in c. cũ in iure. extra de off. dele. vbi Fel. in uerſ. ſnĩa enunciãs &c. cum aliis, de quibus in terminis ponit Alex conſ 137. uiſis 2. col. & conſ. 191. pſpecto. col 1 lib. 6. & conſ. 82. num 10. lib. 3. & Rot. 272. nota qualiter in anti. & facit qđ ponit Aeg. 125 ſi appellatus. Dummodo tenor totius inſtrumẽti de verbo ad uerbum nõ inſereretur, ſeu enũciaretur qm̃ tũc probaretur mãdatum ſm commune opinionem doctorum in auth. ſi quis in aliq 10. C. de edend per Bald. & Ang. in l. ſi donatio. C. de donat. Et quod ſit communis, atteſtatur Boer qui articulum examinat dec. 28 1. uide etiam Roma. conſi. 63. ſolum.

Licet forſan talis enumeratio à pęna falſi excuſaret, ac iuſtã cãm credulitatis eidẽ comparẽti præberet: cum qualibet cauſa excuſat a dolo. l. dolum. C de dolo. cũm aliis, de quibus per Dec. conſ. 418. uiſa. in fi. & Alex. conſ. 212. uiſis col. 3. lib. 2.

72 Et not. quia ꝑceſſus hmõi ac ſuĩę p tales aſſertus procuratores obtẽte, in eorũ præiudicium erunt ualidæ, & poterunt contra eos ſaltẽ reſpectu expenſarum executioni mandari,

mādari, per tex. in l. ſi ſe non obtulit. in prin. ubi Rom. Alex.& Iaſ.ff.de re iu.& in l.Plautius. ff.de proc. quia reſpectu eorundē falsò cōparentium ſnīa non eſt nulla: ut eſt gl.in l.ſi expresſim.ff.de ap.quā ſequitur Aeg.conc.29.
73 ſnīa lata.neq;ſcientia ipſius aduerſarij,uidelicet quod cognouerit talē non eſſe procuratorē, & tacuerit:(cum talis defectus ab eo nō pēdeat,nec posſit eū qui nō eſt alterius ꝓcuratorē facere)aliquid in prçiud.dom. operabit. ſeu geſta conualidabit. ut concludunt. Bart.Bal.Alex. & Iaſ. in d.l.licet,& Alex.conſ.72.circa.li 4. Neceſſe eſt ergo quod appareat formiter de poteſtate legitima alieno noīe comparētis: alias proceſſus erit ipſo iure nullus: qđ procedit tam in actis iudicialibus quā extraiudicialibus per ſupradicta. & per illud quod dixit Bar. in l. ſi quis inficiatur. ff.dep.& in l. quod alterius.ff.de reg.iur. cum alijs adductis per Alex. conſi.74.uiſo,col.2.lib.5.
74 Secūdo Principaliter,quod is,qui alieno nomine cōparuit,nō fuerit talis oſtendetur, ſi conſtituerit de mādato cōparentis,ſed nō ſufficiēti,neq; ad id ſe extēdente,qđ in iudicio deductū fuit:nā tūc perinde erit quoad nullitatē geſtorū ac nullū haberet:cū in effectu ad nullum mandatū habuiſſe dici posſit,ut docet Bal.quē cæteri ſequuntur in d.l.licet,in prin.& in l.falſus.in prin.C.de fal. & Canoniſtæ in c. ex parte decani.de reſcr. & in c.cōſtitutus, vbi hoc notat Abb.de proc.& in cle.1. vbi gl. in uerſ. debito modo.eo.tit. c. cū olim. de off. del.& ponit Spec. in prin. de pro.§.ratione formæ.in fi.in quibus locis cōiter concluditur,& iſtum falſum procuratorem dici poſſe.
75 Propterea diligenter cōueniet ſimilia mādata,ac hmōi poteſtatē ſubtiliter conſiderare ex quo talia ſæpenumero reperiuntur ad cām deductam impertinentia: vnde uerba illorum ponderanda erunt.l.diligenter. ff. mand. docet Ang.in §.ꝑterea.colum.24 uerſ.qđ autē ſi procurator. inſt.de excep.& Math.de Affl.dec.91.iterum.2. colum. & tetigit Alex.cōſi 6.n.3.lib.4.& Dec.cōſi.494.nu.6 libr.4. Pro quorum maiori declaratione.ponamus quod Titius
76 rector alicuius Eccleſiæ conſtituerit Gayum & Meuium pro-

procuratores ſuos ad agendum &c. Contra Sempronium in că(puta) domus ſuæ,q̄ idem conſtituens habiturus eſt cum præfato Sempronio,nec non ad oēs alias eius cās ad Romanā curiam legitimè deuolutas,ac ſuper illis coram quocunq; iudice cōparendum 3. libellandum &c. litem conteſtandū & c. & ad oīa alia & ſingula faciendū, quæ eiſdē procuratoribus utilia & opportuna fore uidebūtur. Dans illis in premiſſis generalem & liberam adminiſtrationē &c. ac cum poteſtate ſubſtituendi &c. Promittēs ratu habiturum quicquid per dictos procuratores legitimè factum fuerit. Reuelando eoſdem &c. ac ſe obligando in forma &c. etiam cum ſolito iuramento.

Imprimis erit aduertendū quia iſtius mandati uigore procuratores conſtituti non poterunt pro dicto conſtituēte agere(adempta cā in qua ſpecialiter conſtituuntur) neque cōparere niſi dūtaxat in cauſis:quarū exercitiū cōpetierit ipſi Titio cōſtituenti uti illius Eccleſiæ rectori non autem in cauſis patrimonialibus & ſibi tanq̄ Titio uel p̄textu alterius off. aut dignitatis cōpetentibus: quia a tali
77 procuratoriū licet uideatur generale,tñ cōprehendit ſolum cās illas, quarum exercitium competit conſtituenti eo iure quo cōſtituit,nō autem iure diuerſo. Idcirco uerbum illud in principio mandati appoſitum, uidelicet rector talis Eccleſiæ &c. limitat & reſtringit totam poteſtatem(ut prima facie uidebatur) indiſtincte conceſſam, prout prob.in l.tutorem.ff.de his quib.ut indig & facit l. 2 ff quod cuique uniuerſitatis & c.frequens.in fi.cum ibi not.per Io.And.in ult.gl.de reſtit.ſpo.li.6. & ita in indiuiduo determinat Aeg concl. 5.incip. generale circa medium & 548. concl. q̄ ſi & c quamuis ſi cōſtituens eſſet, puta monachus, uel alias talis qui non poſſet niſi uno iure cōſtituere ſimpliciter conſtituendo uideretur eo noīe conſtituere quo poſſet uidelicet nomine officii, ſeu adminiſtrationis quam habere;ut de Monacho ponit idem Aeg. in loco ſupraſcripto,& alia cōcl. 423. ſi monachus. & in ſimili ſentit Dec.conſ 77.colu.2.uerſ. ſed tamen his & cap.lib.1.& Clarius per Rom conſi.88. tribus in prin.

Sc-

78 Secundo aduertendum erit, quia procuratores hmõi non poterant ẽt unus ſine alio cauſas eodem mandato comprehenſas in iudicio deducere: ex quo exercitium poteſtatis nõ competit illis, niſi pro rata, non aũt inſolidum: cum illud in mandato non fuerit ſpecificatũ: ut eſt tex. in c. ſi duo, in prin. de proc. lib 6. & not. gl in l. ſi pluribus. ff. eo. ti. gl & ſcrib. in c nõ iniuſte extra eo cum aliis adductis per Alex. conſi. 92. lib. 7 prout dicitur de pluribus iudicibus abſque clauſula (ꝙ ſi nõ omnes &c.) dat̃s: quia unus non poteſt quicquã ſine alio. c. cauſam de off. deleg. l. ſi duo. ff. de re iud. cum ſimil.

79 Præmiſſa tñ cauſis ſpiritualibus non procedunt, in quibus (ut celerius expediantur) quilibet procurator cenſetur inſolidum cõſtitutus & potior eſt cõditio occupãtis, id eſt cõteſtantis litẽ: quia ille ſolum cenſetur in cã conſtitutus ut probatur in d c. ſi duo. in ſi. & ponit Rot. 107. in cã beneficiali. in no. Spec. in tit. de proc. §. tũc autem formæ uerſ. q̃d ſi duo uel plures col. pe. & ibi Io. And quid atteſtautur ꝙ curia ita ſeruat. & ſequitur Io Mill in uerſ procuratores ſi ſint plures. & Io. And. Pan. Fel. & alij. in c. in nomine domini. de teſt.

80 Præmiſſa ẽt limitantur non procedere in pluribus tutoribus quia quo ad eſſercitium, ẽt ꝙ non ſit expreſſum, quilibet inſo- dum cẽſetur conſtitutus l. ſi. C. de auth. pſt. l. 1. C. ſi ex pluribus tutoribus l. decreto. § fin. l. Lucius §. 1. l. tutores. §. curatores ff. de adminiſt. tut. & ponit Bar. il 1. §. ſi plures in prima oppoſitione. ff d̃ exer. gl & ſcri. ĩ d. l. ſi pluribus in fin ff. de proc. d. c. ſi duo. ſuper uerſ. admittit. & Alex. in cõſi. 31. uiſo ti. in ſi. l 1 Et quod dr̃ de tutoribus. idẽ dicendũ eſt in pluribus ſiudicis, quibus u-detur data poteſtas inſolidũ: ut uoluit Bal. in c 1. § hoc quinos col. 2. uerſ. & ſi plures tutores de pac. Cõſt. e ſt cõs opinio ut aſſerit Dec. cõſi. 297 nõ patitur. col. 1. lib. 2. iſti ñ ãq; prout tutores habent. liberã adminiſtrationẽ & poſſunt facere ea quæ mãdatum ſpeciale requirunt prout dicunt ſcribentes in l. iuſiurandum & ad pecunias §. defenſor. ff. de iure iur. ponit Cap. deci. 5. 1. col.

81 Tertio erit aduertendum quoniam per verbum illud ad agendum contra Sempronium &c. videtur ꝙ procuratores hmõi non ſunt idonei ad eundem conſtituentẽ (puta in cauſa reconuentionis) defendendum: prout videtur tex. in c. Conſtitutis extra eo. & l. deſu ctis. § fi. ff eo. titu. Quod intellige ex parte rei. qui ſi conſtituit procuratorẽ ad agendum ſimpliciter, talis non videtur idoneus procu. nec rectè conſtitutus: cum reus conſtituens non agat, ſed contra ipſum agatur: & ipſe defendat ſe ſolum contra agẽtem idcirco ſi talis procu. in cauſa hmõi vbi dictus ſuus principalis conuenitur aliquid faceret, illud quo ad dñi præiudicium non valeret: cum ad hoc non fuerit conſtitutus. ita procedit tex. in d. c. conſtitutis. uidetur ſenſiſſe Io. An. in add. Spe. in §. ratione formæ. ſuper uerſ. §. pœna. de procu. & in terminis ponit Roma. ſing. 115. incip. ſecundò. per d. c. conſtitutis.

82 Licet ſi taliter cõſtitutus vellet defendere abſentẽ. hoc poſſet præſtita cautione de ſol. iudicatum, cum quilibet (iſto caſu) ad defenſionem abſentis etiam ſine mandato authoritate leg. admittatur. l. ſolutionis. ff ſol. l. Plau. ff. de procu. ponit Io. And. in add. Spe. in §. 1. col 9. ſuper verſ. in fi. de procu. cum alijs adductis per Alexan. conſil. 147. uiſis col. fi lib 6. erit tamen aduertendum, quo nomine, & qua authoritate idem comparens in iudicio vſus fuerit quoniam ſi tanquam procu. & quaſi vigore poteſtatis ſibi

83 ab homine attributæ comparuerit, non poterit poſtea tanquam defenſor, ſeu coniuncta perſona, & quaſi authoritate legis, qua vſus non fuit ſuſtinere proceſſum. l. maritus. l exigendi. vbi poſt alios hoc ponit. Iaſ. colu 3. ver. 6. fallit & per Bal & Sal. in l. 1. C de procu. facit gloſ. in l. filius. in fi ff qui ſatiſd. cogan. Nam hic procedit regula. Quod potuit voluit, ꝙ voluit adimplere nequiuit. l. multum intereſt. C. ſi quis alteri vel ſibi. l. ſi genero. C. de iur. dot. l. ſi miles ff de mili. teſt. c. cum ſuper, & ibi gloſ. fi. & ſcrib. de offi. delega ponit Aym. conſil. 171. mag. Ioan. col. pen. ver. 7. iſta acquiſitio.

84 Ex parte verò actoris procu. ad agendum tenetur etiã

in

in conſequentiam in eodem iudicio defendere conſtituentem, quia ad hoc mandatum authoritate legis extenditur: dummodo talis poſterius non fuerit ab homine limitata: puta ꝙ eſſet dictum ad agendum duntaxat. uel per ſimilia uerba taxatiua: ut declarat Bar. in l. ſeruus § ait prætor. & per gloſ. in d. l. defunctis. §. fi. & l. mutus. §. pœna. ff. de procu. declarat Abb. & alii. in c. accedens. & d. cap. conſtitutus eo. tit. & Ang. in d. § præterea. colu 23. uerſic. item ſi habet mandatum ad agendum inſt. de exc.

85 Quarto Aduertetur quia per illud uerbum contra Sempronium &c. tales procuratores excluſi uidentur, & agere prohibiti contra alias perſonas: quoniam talia mandata ſunt ſtricti iuris, nec extenduntur ad cauſas, ſeu perſonas: in eiſdem principaliter uel ſaltem in conſequentiam non expreſſas, ut probatur in cle. nō poteſt. de proc.

86 & c. ad agendum eo. tit. in 6 nam mutata perſona uidetur mutata cauſa l. cū a te l. quæritur. cum ſe. ff. de excep. rei iud. c. ueniens. cum in tua, de teſtib. c. cum ſuper. & c. fi. de re iud. ponit Gui. Pap. q. 21. de iure. idcirco procurator conſtitutus ad certam cauſam contra unum non poterit eandem proſequi contra alium: ut concludit Aeg. concl 3 4. procurator. 468. commiſſa. & clarius ponit Rot. deci. 171. incipiente ſi conſtituat. & deci. 456. ſi cauſa committatur. in not.

Quinto aduertetur quoniam per illud uerbum in cauſa quam habiturus eſt &c. etiam quod ſequatur clauſula, dans illis in præmiſſis liberam poteſtatem & adminiſtrationem, cuius clauſulæ uigore dici ſolet quod procurator etiā de negotio principali tranſire poteſt, & alia facere, de quibus in l. procurator cum libera & l. procurator toto-

87 rum. & l. mandato. ff. de procu. Nam mandatum generale cum libera ſufficit etiam in caſibus ſpeciale mandatum requirentibus; ut uoluit Bal. in l. illud §. ſi talis ff. de minorib. quē ſequitur Ang. in d. § præterea. colum. 23. uerſi. ad unum tamē. inſti. de excep. & ponit Dec. conſil. 404 num. 6. lib. 3. & conſi. 493. in prin. lib. 4 poſt Alex. conſil. 27. uiſo. colu. pen. lib. 1. etiam late per Iaſ. in l. ſi

procuratot col. 2 uerſ. tertio nota. C de procu.

Nihilominus quia illud uerbum cauſam quam habiturus eſt &c. refertur ſolũ ad inſtãtiam, nõ aũt ad ius principale: quia cauſa & ius ſunt de præſenti: inſtantia vero eſt de futuro: propterea talis proc. circa principale negotiũ nõ ſe intromittet: prout notãter declarat Bart. quæ cęteri ſequuntur in l. qui Ro. § Callimachus. ĩ fi. ff de uer. obl. & Ang. in d. § præter colu. 23. uerſ ex quo nota. ſecus ſi fuiſſet dictũ in cã quã de præſenti habet &c. ut ibi per eos ponit Matheſi. ſin. 30. not. quod licet procurator. in fine.

89 Sexto aduertendum erit propter illud uerbum, nec non ad omnes eius cauſas &c. quoniam & ſi clauſula generalis hmõi ex ſe ſit apta comprehendere omnes cãs: ut in l. Iul. de leg. 3. omnium bonorum. & l. 1 ff. de uſu. c. ſolitæ. de maio. & obed. nihilominus in generalitate hmõi non ueniunt ea, in quibus ſpecialitate opus erat. l. illud §. fi. ff. de min. l. non ſolum §. ult. & l. Pomp. in prin. ff. de proc. c. ad agendum. & ibi Io. An. & doc. eod. tit. in 6. ita declarat Aeg. dec. 5. incip generale. Ideo ſi daretur generalis commisſio procuratori, intelligeretur de ſolitis fieri ordinarie per ipſum conſtituentem, non aũt de inſolitis, aũt extraordinariis: quia talia indigẽt ſpecificatione ut declarat Bar. in l. ſcio. § medio in fi. ff. de an. leg. & in l. ſed & ſi quis. §. quęſitum. ff. ſi quis caut. arg. uel uniuerſorum. ff. de pign. actio. & ſeq. Dec. conſil. 430. qđ ſupra. col. 1. nũ 4. uerſi. 3. & latius conſi. 441. præſens. colu. ſi. co. li. & cõſ 632. ꝙ ſupra colu. 2 nu. 11. lib. 5. uerba nã q; generalia non trahuntur ad ea in quibus cõſueuit quis ſe difficilem reddere per id quod no. uoluit Io. mo. in c. 1. in gl. 2 ſuper uerb. natalium. de filiis presb. prout ipſos retulit & ſecutus eſt Aym. conſi. 172. uenerabilis. colu. 2. in fi. & facit qđ ponit Ro. conſi. 94 uiſis in fi. & facit ꝙ ponit Soz. conſi. 120. uol. 1. & 251. in 2. uol. uidelicet ꝙ propter iniuriam quæ infertur ad iarandum debitore ſuſpectum de fuga requiritur ſpeciale mandatum.

90 In quibus aut requiratur mandatum expreſſum & ſpeciale, ponit gl. in d. c. ad agendum. & Spe. eo. ti. §. ratione

ſui

ſui uerſ.itē opponitur & Ang. inſt. de his per quos age. Poſſ. col. 1. & Bar. in. l. filius famil. in ſi. de dona. cum ſi.
91 Idcirco dicebat Bal. in c. nonnulli. in 1. col. & in c. ex parte Decani. de reſcrip. quod habens mandatum generale, & agens in cauſa ſpeciale mandatum requirente, dicetur falſus procurator quem ſequitur Iaſ. in d. l. licet. col. 1. C. de procu.
92 Vnde in præmiſſa generalitate cauſæ criminales non comprehenduntur, ſed ſolum ciuiles ſpeciale mandatum non requirentes per d. l. non ſolum. §. fi. pro quo facit l. cum clericis. C. de epiſco. & cleric. & tenet Spe. in ti. de procu. §. ratione igitur ſui. col. 7. uerſ. ſed nunquid media. ubi atteſtatur quod Rot. cur ita ſeruat, & Boniſa de Vital. Rotæ auditor, in tract. ſuo de malefic. ſub rub. de procu. col. pen. uerſ. ſed quid ſi procurator. per Bart. in l. procurator cui libera. ff. de procu. tenet Bal. ſeu Tancred. in ſumma ſeu praxi ſua ſub rub. de procu. q. 2. facit tex in d. cle. non poteſt. in fin. de procur. & per Abb. & alios in c. ſedes de reſcrip. Guid. Pap. q. 338. aliquis, prope finem.
93 Cauſæ uero beneficiales in huiuſmodi generalibus mandatis includūtur, quia aliqua ſpecialitate non egent: ut per Aeg. d. dec. 5. & Rot. 375. fuit dubitatum. in no. ſequitur Ioan. Mill. in uerb. procurator. poteſt eſſe laicus. licet Rot. 739. incip. ſciendum eſt quod in cauſa, in antiq contrarium tenuerit. & ad præmiſſa uide Lap. alleg 69 an. clem. cum alleg. ſequenti ubi de his tractat, & ſubtiliter loquitur.
64 Et generaliter ubicunque principalis cōſtituens procuret ſe aliqua ſpirituali, ſeu tēporali pęna generalis procurator nūquā cēſetur ſufficiens: ex quo in cōceſſione huiuſmōi non uenit id qđ ius in ſpecie nō eſſet uериſimiliter cōceſſurus c. in generali. cū ibi no. extra de re. iur. c. ſi de off. uic. in 6. ideo nullus cenſetur in dubio cōſtitutus ad ſiam dē cōmittendā: ut conſuluit Bal. conſi 94. li. 2. neque ad id faciendum pp. quod conſtituens indicat in pœna ut dixit Alex. conſi. 73. in cauſa & lite. col 2. uer. 3. poteſt reſpon-

deri.lib.1.& conſi. 73. in cauſa. col. 3. uerſi. quinimo. li. 6. & gl. c. dilecto in uerb. generalis. de præb. & alibi ſæpe uel propter qđ mandans argui poſſit de fide rupta. l.3.§ ſi procu ff.quod quiſque iur. ponit Anch.conſi 366. uidetur primo.& conſi.ſeq quod eſt conſilium Saliceti & facit quod nota.ponit Aeg.conclu.55 r. ſi procura or. & Rota.deci 81. quoad reuocationem in no. Ro. conſi. 60. mandatum,& conſi.& ob id procurator habens poteſtatem appellandi,intelligi debet in caſu a lege non prohibito ſicq; talis procurator non poſſet appellare in cā executiua, uel alias tali, ꝙ appellans pœnam incurreret: ut in l. ab executione in ſi. C. quorum app. non recipi. & l. ab executore ubi Bar. Ang. & alii. ff. de app. & Bar. in l. ſi procu.2.col.ff de cond indeb. Fel. in c. quo ad conſultationē,uerſi.nota perpetuo.extra de re iudi. & Ang. in d.§. præterea. col.22.uerſi. 3. & principaliter. inſt. de excep.ubi adducit ſuper hoc notabile conſi. Ange. de quo ibi & tenet Alexan.conſi. 31. opportune col. pen. uer. in dub. o autem.& conſi 33.uiſo circa fin.lib.2. & conſi. 17. in cā.col 2.& conſi. 108.uiſo.col.3.lib.6.

96 Eſt tamen notandum, quia mandatū diceretur ſpeciale qñ dictum fuiſſet(puta)ad compromitendum. ad permutandum,ad alienandum & c.licet non dicatur in indiuiduo iſta uel illā rem,aut cum tali ſeu tali perſona; qm̄ tunc potius mandatum ſingulare diceretur. ut declarat Alex. qui atteſtatur ita cōiter teneri in conſi. 189. uiſo ſtatuto col. 2. uerſi. quarto probatur. lib.7. & conſi. 155. uidetur uer. fortificaretur. lib.6. poſt Bar. in l. filiusfa. ff. de dona.& Mil.in uerbis procuratoris mandatū. & Dec. conſi.20.col.3 uer. nam ſpeciale. &c. lib. 1. Aym. conſi. 126.inter.col.3.

Eſt inſuper notādum, ꝙ ſi conſtituens plures haberet cauſas tempore conſtitutionis contra aliquem puta Titium pendente, & conſtituendo ſimpliciter dicere conſtituo te ad cauſam quam habeo cū Titio, aliter non expreſſa cauſa in qua conſtituebat: cenſetur in magis ardua & graui,& ipſi cōſtituenti periculoſa conſti tutus ar.
67

l.3.

l.3.ff. de ſolu.& hæc fuit dec.antiqua.relata per Ioan. An. ubi dicit Gulielmum naſo. ita tenuiſſe in Spe. de proc.§. ratione autem formæ.uer. quid ſi ſit conſtitutus . in uerb. ſecundum P quem uoluit allegare Roma. (licet corruptè) qui idem tenet in ſing.793.habens duas cauſas . Nã regulariter diſpoſitio ita debet interpretari ut ad caſum magis neceſſarium trahatur l. 1.§. quid ergo . ff. de uent. inſpi.l.quod habeo,ff.de Carb. edict. Bal. conſ. 35 pater filio.col.2.lib.2 refert & ſeq. Aym.conſi. 25.dubia plura col.ſi uerſi 7.diſpoſitio.

Septimo aduertendum erit quia per clauſulam illam ad omnes alias eius cauſas,&c non cõprehenduntur cauſæ futuræ & oriunde ex inde orto poſt datam mãdati, ſed ſolũmodo ueniũt præſentes:ut tenet Rot.dec 563.utrum procurator cum generale in antiquis gl. Bar. & doctores in l. damni.§ ſi is quis ędes. ff.de damno infect gl. Bar.& alii.in l.omnem.ff.de proc.l. qui habet in ſi per illũ tex. (a ſpeciali) ff. de tut. vbi hoc tenuit Dyn. uidelicet tale mandatum non extẽdi ad cauſas futura non connexas ꝑ illum tex & l.de his rebus.ff de auro & argento leg. qđ ẽt placuit Io.An. in Spe.de proc.§.rõne formæ in uerb. obtinuit. & firmat Ang.referendo doctores ita tenere in d.§.pterea.col.24.uerſ.qđ aũt ſi procurator &c. de excep.

1 Multi tamẽ contrarium tenent, uidelicet ad cauſas futuras mandatũ hmõi ſe extendere per l 2.§. ꝙ ait prætor in ſi. ff. quod quiſq; iur.l. ſi ſeruitus. ff. de ſer. urb. præd. l.uxorẽ.§.codicillis.ff.de leg.3 hanc partẽ ſeq. Spec.eod. tit.de proc.§.1.uer.item oppono.& §.rõne aũt de formę: uerſi. quid ſi procu.& Bonif.de Vital.in loco de quo ſupra.uerſ. ſed quid conſtitutus hanc etiam tenet Rot.deci. 413. fuit dubitatum,utrum procurator. in no. quæ inter al a aſſerit talia mandata in fauorem conſtituentium latè interpretari debere,in hocq; mandatum procuratoris di ſtare a mãdato iuriſdictionali,qđ de ſua natura ad cauſas nondum exortas nõ extenditur.idem concludit dec. 148. commiſſio prope. ſi. eo.lib.& ſequitur Fel. in c. Relatum in uerb. ſexta differentia.de offi.deleg.

98 Guilielmus aũt de Cuneo in l.item ad litem.ff de procu.diſtinguendo opiniones uidetur cõcordare: uidelicet quod ſi tẽpore cõſtitutionis cõſtituens non habebat aliquas lites, ut cõſtitutio aliquid operetur, extenditur ad futuras:& hoc modo procedit ſecunda opinio. Si aũt tũc habebat,compiẽdit ſolum præſentes: & in hoc procedit prima opinio hanc diſtinctionẽ refert Rot. dec. 19. fuit dubitatum utrum cum procurator.in add.in no.

99 Octauo erit aduertendum, quia per illud uerbum in mãdato poſitũ,uidelicet cauſas ad Ro. cur. legitimæ deuoluntas limitatur tota poteſtas ipſorũ ꝓcuratorũ,adeo ꝙ ſi cauſa non fuerit ad Ro. cu. legitime, puta ex natura cauſæ ut qa eſſet ſpũalis.uel eccleſiaſtica, aut per legitimã appellationẽ, uel ſpeciale ſummi Põtificis reſcriptũ, ſeu aliàs deuoluta,hmõi procuratores in non deuolutis procedere nõ poſſent:cum uoluntas conſtituentis ſit ſeruanda. c.ueniens de accuſ.c.querelam.c.conſtitutus,cum ibi no.per Io An de proc.&.c.ſi quẽ, eo. ti. li. 5. & in terminis tenet Rot.d. dec. 19. circa med. & Aeg. concl.556. concl.ſm Dominicum,&.Rot. 680. dic ꝙ ſi aliqua cã in anti.Et intellige de cauſis tpe conſtitutionis deuolutis, ẽt ꝙ eſſet dictũ ad cãs motas & mouendas ad Ro. cu.deuolutas. pp illud uerbũ deuolutaꝰ, qđ eſt præteriti tpis ſm Aeg. de.470.procuratorium.& 575.procurator deputatus,quãuis cõtrarium teneat Ro.dec. 19.in fi.in no.

100 Et ratio primi dicti eſt quia procurator põt limitatè: uidelicet ad certã cauſam, & ſub certa cõditione & ex die,& uſque in diẽ conſtitui:quæ diligenter ſeruãda ſunt, ut probatur in l. 1.& l.itẽ.ff.pe proc.& per ea quæ ponit Io. An.in Spe.de proc.§ ratione formæ colu. 3. in uerb. conſtitutus,iuncta l.diligenter.ff manda.cum.ſim.

101 Nono erit aduertendum, quia generalitas ſupraſcriptæ clauſulæ motas & mouẽdas reſtrĩgitur reſpectu ipſius Sẽpronij,contra quæ fuit facta cõſtitutio ſi ex tenore ipſius mãdati aliud nõ colligatur.(Et ꝓpterea uirtute talis mãdati ꝓcuratores cõſtituti nõ poſſent interueaire in cauſa cõtra aliã perſonã mota,ſeu mouẽda:ut declarat Bar.in

l.quot

l.qđ dicitur.ff.de tut.per illũ tex qa noua perſona nũquã ſubintelligitur.l.ſi ita ſtipulatur.§. Griſogonus.ff.de uer. oblig.dũmodo nõ foret aliquod præambulum neceſſariũ ad cauſam, in qua quis expreſſe conſtitutus eſſet, ut declarat idẽ.Bar.in l. legatum. ff. de proc. & ſequitur. Io. Mil. in uer procurator ſi eſt cõſtitutus contra certã perſonã.& Lud.Ro.in l.dãni.§.is qui.de dã. infect.& in ſing. 155.cõſtituo ubi aſſerit Romæ ita fuiſſe iudicatum.idem ſequitur Fel.in c.ſedes.col.4.uer & ſequitur ad literam de reſcri.ubi clare loquitur.& Dec.conſi 502. ex duobus conſiliis col.fi.uerſ.ſed ſolum dubito.li.4.

102 Decimo erit aduertendum ad illud uerbum, & ſuper illis coram quocunque iudice cõparẽdum:quia ſi procuratores hmõi coram aliquo iudice (in cauſa tamen incõpetenti) ſimpliciter comparuiſſent,dubitari poſſet nunquid uirtute dictæ clauſulæ iuriſdictio iudicis incompetentis, foret prorogata:ex quo prorogandã iuriſdictionem requiritur ſpeciale mandatum:ut no.Inn. in c. cum olim el. 1. ubi Fel.col.pe.uer.in ea.gl.qui dicit quod omnes ibi hoc tenet.de off.dele.& ſequitur Mil.in uer.procurator nõ poteſt.& ponit Ro. conſi. 100. & Guid. Pap.queſt. 285 ſtatuto.Clauſula tñ prædicta quandoq; prodeſſe poterit:ut aduertit Spec de procu.§.ratione formæ,circa fin.

103 Vndecimo erit ẽt aduertendum ad clauſulam illam, cum poteſtate ſubſtituẽdi &c. ſimpliciter in mandato poſitã:quia uigore illius ꝑcurator cõſtitutus, anteq̃ recipiat mãdatũ,& illud tacite uel expreſſe acceptet, ſubſtituere nõ poterit,ut dicit Ro.dec.145.ſi ꝑcurator inn. Nam añ receptionem& acceptationẽ madati non dr̃ ꝑcurator qua ſm leges requiritur expreſſa acceptatio.l. filiusf.§.inuitus.ff.de proc.ſm aũt canones ſatis eſt tacita & præſumpta,puta recipiendo mãdatum & nõ contradicendo:ut in cle.2.de proc.& ponit Ro. 202. ſm Io. Mil. qui hoc ponit in uer. ꝑcurator nõ dicitur uer.1.& Aeg 576.ſi impetrabit.in fi.ubi quod ſi nõ aſſumpſit onus,nõ poteſt tãquã talis haberi.& uide Anch.cõſi.269 ex uerbis colu.1. in prin.& eundem Aeg.concl.681.ſi litatus,prope fin.

Poſt-

104 Poſtquam uero onus procurationi in ſe aſſumpſerit, & alium loco ſui ſubſtituerit(cũ ſuo ſit functus officio) non remanet amplius procurator: & propterea cum illo quicquã ulterius fieri non poterit, ſi modo ex mandato aliud non apparuerit.ac habilem & acceptãtem ſubſtitue rit:ut declarat Bar.in l.uero procuratori §.quid ergo. in fi.ff de ſolut.& Bal.in l.qđ quis,col.2.in fi.C. de procu.& Fel in c.cũ literis.co 3.uer.2.uide Bal.& c.de of. deleg. Et

105 taliter ſubſtitutus ab ipſo domino principali cenſibitur ſubſtitutus, & procurator datus ut inquit gl. ordinaria. in c.1.uer ſubſtituendi de proc.in 6 per tex.item eorum. §.decuriones,ff. quod cuiuſq; uniuerſis tenet Rot. deci. 146.in no,unde poſtquã mãdatũ ſemel ſubſtitutus ſuſceperit etiam quod eo non fuerit uſus,ab ipſo procuratore ſimpliciter ſubſtituete, ſine alio ſpeciali mandato reuocari non poterit.ut dicit tex.in c is qui eo.ti. & li. & Ro. deci.11.ſub ti.de proc. in antiq. de Biſſignet. Secus ſi in mandato eſſet appoſita clauſula illa uti ſolita cum poteſtate ſubſtituẽdi ac reuocandi, & toties quoties uidebitur expedire onus in ſe reaſſumendi: q̃a tũc poterit quốcũq; expreſſe uel tacite ut puta reaſſumendo onus in ſe ſubſtitutos reuocare. ut declarat Rot. deci. 184 ſi procurator in no.hinc eſt ẽt ꝙ ſi idem ſubſtituens.antequã ſubſtitutus onus acceptaſſent, decedere nihilominus taliter ſubſtitutus cauſam prædictam proſequi poſſet:ex quo(ut dixi cenſetur ab ipſo dño ſubſtitutus: ut tenuit Rot. dec. 414.ſi aliquis ĩno & de quo dec.9.de proc.p eundẽ Biſſig.

108 Si autẽ fuiſſet data poteſtas procuratorib.ſubſtituros reuocandi,poſſent non modo expreſſe quinimo & tacite(puta)procedendo ipſi ſimpliciter in cã ut dixi, ſubſtitutos reuocare: ut docet Rot. 386. Si procu. in no. Vel ſimpliciter alium ſubſtituendo in eadem cã:nam tunc pri mus cẽſeretur reuocatus.ſm gl Bart.& doctores in l. ante litis.ff.de procu.ẽt ꝙ procurator a principio proteſtatus fuiſſet per aliquam ſuã cõparatione, ſubſtitutum ab eo nolle reuocare: quia aliud eſt comparere, & aliud alterum ſubſtituere: ut inquit ad propoſitum Rot. dec. 121. in no.

in not. & facit deci. 479 nota ſi dñs in antiq. & magis in terminis ponit Aeg. concl. 565. cõcl. ſi procu. & cõclu. 590. ſi procurator cũ ſeq. ubi ſatis declarat materiã iſtam.

109 Et eſt notandum ꝙ hmõi ſubſtitutus poſt litiſconteſtationem a ſe factam (cum dominus litis & inſtantiæ effectus fuerit (poterit alterum) quaſi dominus inſtantię factus) ſubſtituere, ſeu conſtituere, ut uult Rom. 122. proc. ſubſtitutus & 146. ſubſtitutus in no. & 546. utrũ procurator in antiquis Bisſignettus. dec. 9. de procu.

110 Et ſi cauſa foret talis, in qua litis conteſtatio non fieret puta ſummaria, uel executiua, aut per alterum lis foret cõteſtata: poſtquam idem ſubſtitutus merita eiuſdem cauſæ tractare cœperit, efficietur inſtantiæ dominus: & propterea (ut præmittitur poterit: ut Pe. Cy. Bald. cõiter alii. quicquid ibi Bar. dicat) prout ibi de cõmuni atteſtatur Iaſ. in l. nihil. & in l. nulla C. de procu. & per Bar. in l. poſt litem. ff. eo. ti. & uera eſt op. ut dicit Rot. 500. dec. 122. in add. in no. & tenet Alex. cõſ. 147. uiſis col. fi. li. 6.

111 Erit ẽt notandum, qm̃ ſi principalis cõſtituendo promittat releuare conſtitutos, & ab eis ſubſtituendis. nec detur aliter ſpecialis poteſtas ſubſtituendi ex hoc conſtituti aliquem ſubſtituere non poteruut. ſecundum Rot. deci. 346. nota ſi procu in antiq. & deci. 1. tit. de procu. in illis de Bisſig. Aeg. concl. 8. uerba.

112 Duodecimo & ultimo aduertendum erit ad illa uerba, uidelicet & ad omnia alia faciendum quæ utilia uidelicet & opportuna &c. & ad illa promittens ratum, & gratum habere quicquid per eoſdem procuratores legitimè factum fuerit &c qm̃ clauſulę hmõi ualde captioſæ, & deceptoriæ ſunt. nam conſtituens debet ſimpliciter ſtare facto ſui procuratoris, ſiue fiat legitime & utiliter, ſiue non alias ſemper poſſet opponere nõ foret ſibi utile uel non eſſe legitime factum: & iudicium redderetur illuſorium: ideo ſimilia mandata recipi non debet ueluti captatoria arg. l. captatorias cũ ibi no. C. de milit. teſt. & tenet gl. 2. in c. relatio. 2 1. quęſ. 1. & Spec. in tit. de proc. § ratione formæ. col. 11. uerſi. itẽ excipitur. & gl. in uer.

deb.

deb.modo.in cle. 1. de proc. p Io. An. Bal. Ant. & Abb. in c.fi.de dil.& Bar.in l.quæ omnia. §. plane. ff. de proc. & ponunt Bal.Iaſ. in l.ſi proc.col.ff.C de proc.& ita communiter tenetur ut aſſerit idem d. Iaſ in l. quę acta col. 5. uerſ. quid ſi dominus. ff. de offi proc. ceſ. debet igitur procu taliter conſtitui, ut per eius aduentum cōditio aduerſarij deterior non fiat l. 2. §. pe. ff quibus ex cauſ. in poſ. Et aduerſus hmōi mandata captatoria debet opponi: nam tum ope exceptionis erunt nullius momenti: aliàs ſi non opponeretur, in pleriſq; caſibus negligentiæ ipſius partis imputari poſſet: ut per Fely. in c. cum olim. el. 1. col.pe.uerſ.3.intellige & c.extra de offi dele. arg. l. cum mandato.§.fi.ff. de mino. & l. Iam tamen. § nunc. ff. iudicatum ſolui.cū ſimili.de quibus meminit Hyppol. de Marſ.in l.ſiquis, uerſ.quęro ulterius.ff.de quæſt.

113 Aduertas ēt, ꝙ clauſula rati mandato ſimpliciter appoſita, non ampliat illud: ut per gl. in l ſi proc. abſentem ff.de proc. neque aliud ſpeciale inducit: ut per Bar. in l. 1. col.fi. ff.de proc.Cæſ. Et eſt communis opinio ſecundum Alex. conſi.41. uiſo. col.3.li.3.& eam tenet Deci. conſil. 500. in cauſa quę col.pe.nu.11. li. 4. & qđ ſit communis atteſtatus d.Iaſ.in d.l. per col.fi de offi.proc.ceſ.

Poſſet tamen talis rati clauſula importare mādatum: ſiquis diceret, promitto habere ratum illud qđ feceris; nā perinde eſt, ac ſi dixiſſet, te procuratorē conſtituo, ſm Bal.in add.Spec.de ꝓcu.in uer.clauſula rati. & facit tex. in c.cum dilecti i prin. iuncta gl 1.in fi.de dolo. & contu.

11 Et quod dicitur de hmōi clauſula, intelligas etiā quod cōſtituens iuraſſet ſe ratum habiturum. quicquid geſtum foret ſic. quia per hoc non ampliatur mādatum, ſed iuramentum hmōi reſtringitur ad comprehenſa & ſpecificata: ex quo de datura iuris iurandi eſt ſe non extendere ultra id, de quo fuit actum & conſenſum: ſed duntaxat geſta & actum factū roborare: ut prob.in l.fi. C.de nō nu. pec.& in c.omne.22.q. 1.cum aliis, de quibus. per Bar.l. ſiquis pro eo. col. fi. ff. de fideiuſ. & Ang. conſi. 315. ſtatuto.col.1.& Dec.cōſi.193. uiſo tenore. col. 3. uerſ. 2. reſpon-

ſpondetur:& eſt cōis opinio doctorum: ut inquit Ale. in cōſi.28.uiſis.col.pe.li.1. & tenet idem Deci. conſ.351. in caſu.col.fi.lib.3. & latius conſ.494.uiſo col. pen. uerſ. 2. reſpondetur 536. in cauſa.col.3.uerſ.2 principaliter, lib. 4 latius ponit Ang.conſi.102.Io.col.per totum. Et ne decipiaris aduerte ꝙ iuramentum appoſitum cōtractu aiure reprobato non ualidat talem contractum.quamuis iurās dictum,ſuū iuramentū ſeruare teneatur: ut inquit Rot. deci.653.tenet in anti.& Gem. in c.2. col. 2. uerſ. quæro an mulier aſtringatur de iureiur in.6.Et ex præmiſſis (tu iuuenis.) colligere poteris, quare in mandatis quæ quotidie in cauſis producūtur, adſint tot clauſulæ ēt geminatæ,ac uerba duplicata, & prægnantia quia non ſine miniſterio talia ponuntur.

Idcirco diligenter ad illa, & nunquid cauſam, de qua actum fuerit comprehendant, ac debite forma ipſorum fuerit obſeruata; aduertēdum erit: nam in eo quod exceſſum fuerit,proceſſus regulariter nō ualebit: ſuper quo tñ uide Iaſ. in l. ſi procuratores. C. de proc. ponentē qualiter & qñ forma ipſius mandati excedi poſſit cum ſimili.de quibus alias. De illis aūt mandatis: in quibus nomina procuratorum exprimūtur,ſed in albis remanēt. nunquid ualeant,uide Boherium late ponentem & dicentem ꝙ ſic dec.274.Quod pro nunc non examino: dicam alias & interim uide Alb. & Ang. in l. 2. ff. de procu. & Bar. in l. inſti. talis in fi.ff. cond. inſt. Cano. in cle. ſi religioſus de proc. cum ſimil.

Tertio principaliter quod alieno nomini comparens non fuerit talis,oſtendi cōſueuit:ſi cōſtare poterit, ꝙ ipſe comparens,tempore comparationis, ſe fuiſſe procuratorem conſtitutum,ac poteſtatem ſuam ignoraſſet, puta quod nondum recipiſſet inſtrumētū procurę,nec de ipſo habuiſſet certam notitiam:nam tali caſu mandatū(qđ oritur ex conſenſu utriuſq;.l.conſenſu.& ibi per gloſ. & doctores.ff.de uer.ob.) non contrahitur,quia in ignorātē non cadit conſenſus. l. mater de inoff. teſt. ff.l. qui cum tutoribus.in prin.de tranſ.cum aliis,de quibus per Alex.

ad propoſitum in conſ. 146.in cauſa col.3.uerſ.nec prædi ctis.lib.5.bonus tex. iunct.gl.in uerſ.dum ignorat.in l.ſi-quis apud ſt.iud.ſol.& l.quæro.ff. eo qui pro tut. cũ aliis poſitis ſub rub.de iuriſ.ord.uerſ.rõne iudicat.n.167.unde quoties abſens conſtituitur proc. de conſtitutione hmõi per mandatum publicum, ſeu nuncium,uel epiſtolã qui bus uerisimiliter credere poſſit certificandus eſt, non aũt per extraneã perſonã,ſeu alias minus legitimè:quia tunc exparte conſtituti neq; obligatio,neq; mãdatum aliquod orietur. ex quo non poſſet dici certus de poteſtate ſua. Igitur ante ueram notitiam mandati geſta a proc.non ualebunt:oĩm poteſtas & exercitium uere non tranſit neque acquiritur conſtituto,niſi a die receptionis mãdati:ut eſt gl. ordinaria in cle. 1.in uerſ. receptis. de proc. & tex. in c is qui.vbi ſcribent, ſuper uerbo ſuſceptum &c. licet vbi gl.in uerb.ſuſcipere eo.tit.in 6. & l. quæro. ff. de eo. qui pro tut.tenet Lap.allega.81.nõ ualuit,uer.non fuerunt de latæ literæ &c.& Caſſ.deci.8.num. 12 de reſt.ſpol.& deci. 3.nu.4.de ap.& ita concl.Bar.in conſ.73.incip.Quæritur utrum proc. reprobando Dy. aliter tenentẽ prout ibi. & tenet Spec.in tit.de proc.§.rõne igitur ſui uerſ ſed quibus ſi proc.& ibi Io.An. in uerb.in fi. & Bal. in add. ibi. uerſ. proc. non habet poteſtatem niſi ex quo receperit mandatum &c. & idẽ in ſumma ſua quæ dicitur practica Tãcr. in q.5.de proc.& per eundem in l.licet col.1. uerſi. 3.no. C.de proc.& l falſus.col.6 uerſ.ſed pone ꝙ cau. ubi tamẽ hoc uidetur limitare,uidelicet habere locũ quando proc. certam formam contineret alias ſentit qđ proceſſus nõ eſſet nullus.C.de furt ſed primum dictum ſimpliciter ꝑut ſupra tenet Ang.inſti.de his per quos age poſſ.col. 2. uer. Octauò qñ quis eſt. & Bonif. de Vital.in tit. malefi. ſub tit.de proc col pe.uerſ. ſed quid?quidam comparet. & Io. Mil.in uerſ proc.ſi non eſt certificatus:quã partẽ ẽt ſequitur Rot.deci.145.ſi pro.in no.& illã dicit eſſe magis communem Ale.in d.l.licet col. 1. illam etiã tenuit Hip. in l. ſi quis in quo uerſ.conſtat.ẽt nu.64.vbi plura congerit.ſ. de q. & Nicolaus Boer. qui doctores, qui pro contra tenuerunt

nuerunt enumerat: & de ſtylo ẽt taliter ſeruari atteſtatur in dec.274.in prin. Vnde videmus ꝙ anteq̃ procurator ac ceptet,non eſt neceſſe, ac validitatem proceſſus, eum citare, ſed procedendi poteſt contra principalem per edictum,ſeu in Ro.cu.per audientiam contradictarum:ut inquit Aeg.concl.681. ſciſcitatus. & concl.575. ſi impetrauit in fi. & quotidie practicamus

116 Et licet præmiſſa de iure procedant, nihilominus ex ſtylo palatij,actus geſti per procuratorem,anteq̃ recipiat mandatum,valent:& ſatis eſt ꝙ illud ante ſententiam recipiat,& producatur prout ſeruat Rot. quę de huiuſmodi ſtylo & obſeruantia atteſtatur: vt deciſ. 145. in fi. addi.in no.& facit deci.286.quidã qui non erat in antiq. ſup quo ſtylo forſan fundata eſt alia deci.quæ hoc tenet 248. nota quod vbi ad requeſtam. in antiq. ſecundum Felin. qui de hoc meminit in c.ſciſcitatus.col.8.ver.addc ẽt in materia reſcr. vel intellige d. dec.248.prout loquitur.videlicet de quando ex actis non apparet de mandato comparentis,

117 licet in veritate ſit procurator quod conſtitutus poſt receptionem mandati illud,aut penes ſe retinuiſſet, vel in alia cauſa, cum illud eſſet generale,produxiſſet:nam iſto caſu acta valebunt:& idem tenet Spe.in d § ratione igitur ſui verſ.ſed quid recep.vbi aſſerit qđ Papa cũ fratribus ita determinauit: & ꝙ ipſe de illorum mandato ita pronunciauit. ſuper qua doctrina ſpecialter uide Ale. ponentem in conſil.78. viſo colum. 2.verſi. non obſtat.lib.5.& Lap. d.alleg 81.col 1. vbi videtur indiſtinctè tenere actum nõ valere qñ opponitur de mandato: & procu. non curat illud exhibere, & penes acta producere:ſecus forſan ſi pars in tempore non opponeret:vt ibi,pp dictas deciſiones.

118 Mandatum namq; parte non opponente, vel iudice illud non requirente poteſt quandoq; produci: licet Alex. conſil.101.viſis omnibus col ſi lib.5. videatur uelle poſt cõcluſionem in cauſa.produci non poſſe:de quo p doctores in c.is qui, de proc. in 6.& cõtrarium ſentit idẽ Alex. cõſ.146.in fi.co.li & d.conſi.78.col.3.co.li. & dicã infra. & ponit Aym.conſ.108.in iſta cauſa, in prin.vbi videas.

Scias

119 Scias tamen quod ſi eſſet in Romana curia proc. qui non produceret apud acta mãdatum ſuum, ſi interim cõtra principalem tanquã cõtumacem per audientiam proceſſum foret: licet ex poſt idem proc. exhiberet mandatum proceſſus nihilominus antea per audientiam factus ualeret, & teneret ex quo idem eſt, non eſſe uel non appareret, & imputatur proc. nõ producenti: ut ponit deci. Rot. 169. Si uigore in no. & Aeg. 681. ſi citatus & facit alleg. Lap. 22. an ſuff. in princ.

Cõmunis tñ reſolutio de qua ſupra, uidelicet quod geſta per eum, qui non receperat mandatum, non teneant, limitatur dũmodo mandatum ſuperueniens non habeat in ſe clauſulam rati: quæ cõmuniter hodie ſolet apponi: quia tunc uirtute tali clauſulæ, geſta per ſimilem procuratorem ante mandati receptionem in uim ratihabitionis, quæ a uoluntate ſolius conſtituentis pẽdet & retrotrahitur, ualerent & ſuſtinerentur prout uidetur ſentire Rot. deci. 586. quidam non erat proc. in antiq. & tenet hoc Dom. de ſancto Gem. in d c. is qui: quẽ refert & ſeq. Io. Mil. in uerb. proc. ſi non eſt certificatur. & Bal. in l. 2. ff. de proc Bonif. de Vital. in cle. 1. col. 4. in 4 q. eo. tit. & ponit Ale. d. cõſi. 146. in cauſa. & lite: col. fi. uerſi. præterea qñ mandatum lib. 5. ubi ẽt limitando dictam cõmunem opinionem intelligit eam procedere parte requirente mãdatum, & alis opponente: parte aũt nõ opponente dicit quod actus ualeret, ꝓut ẽt tenet Bal. in l. 1. C. de ꝓc. & Lap. de alleg. 81. Sed per hoc non rẽcedas a cõi (ſupraſcripto dominorũ ſtylo circũſcripto) ex quo organa procuratoris ante receptionem mandati dicunt ſuſpenſa: & exercitium poteſtatis impeditum: prout alias diximus de iudice ante reſcripti præſentationem procedente.

121 Quarto principaliter oſtendi poterit, ꝙ is qui comparuit, non erat effectualiter ſi talis demonſtrabitur mandatum eiuſdem, aliqua rõne inualidum. Nam tunc erit perinde ac ſi nullum habuiſſet cum paria ſint aliquid non eſſe uel eſſe ſed nulliter & minus canonice. l. 2. ff. de aut. tu. l. de ætate § qđ ait prætor. ff. dẽ interro. act. l. quoties

ties.ff.qui ſatiſ.cog.l 1.§. & quidem.ff.quod cuiuſq; uniuerſ. quem tex.ad propoſitũ adducit And. de Yſer. in c. 1.§.præterea quę ſit prima cauſa benefi. amit. in vſibus feud. Quantũcunque igitur fuerit proceſſum cũ tali alieno noĩe comparente,cuius poteſtas & conſtitutio fuerat inualida, nunquam propterea cenſetur eiuſdem perſona legitimata quominus ex defectu poteſtatis comparentis proceſſus & ſententia impugnari poſſint ut probatur in l. 2.C.de eo qui pro tut. & l. qui neque.C.qui dare tut. poſ. l. non dubium.C de tut.qui non ſatiſd. tenet Arch.in ca. ad agendum.de procur.in 6 quem ſequitur Bald. in d.l.licet.colu.1.uerſi.tertiò modo dicitur.C.eod.tit. & in l. falſus. in 1.colu C.de fur. & Canoniſtæ in c.ex parte decani dũ ponunt quis dicatur falſus procurator,de reſcrip.facit l.2.§.defendi.ff ex quib. cauſis per Bart. in l. ſi Inita.§.Iulianus col.3.uerſ. ſed quæro.ff de dam.infect.

122 Quod autem mandatũ fuerit uel ſit nullum & inefficax contingi poterit ratione conſtituentis,aut conſtituti uel formæ ipſius conſtitutionis.

123 Ratione conſtituentis hoc eueniet: ſi ipſe fuerit talis cui nulla,uel ſaltem illius rei. in qua conſtituit competat legitima adminiſtratio:prout ſunt hi quos diximus rõne incapacitatis & ĩbecillitatis ĩtellectus,uel rõne ſubiectionis,a iudicio prohiberi:Nã ſicuti tales per ſeipſos ſimilia

124 gerere non pñt,minus quoad illorũ ꝑiudiciũ poterũt alteri,ut gerãt,ex ſeipſis cõmittere: uñ ſi aliquis ex ꝑnominatis abſq; interuẽtu iudicis cõpetẽtis, ac authoritate illorũ,quorũ auxilio reguntur,putà tutorũ ſeu cur.cõſtitueret ꝓc.cõſtitutio(quatenus ꝑiudiciũ conſtituentis reſpiceret)nõ ualeret:ut ꝓbatur in l.neq; §.pupillus. & in l. non eo minus.C.de proc & l.ſi proc.hñs,vbi ponũt ſcri. C. de in integ.reſt.l.cũ & nos minores in ſi C.ſi aduer.rem iud. c.ſi annũ.de iud.in 6.ponit Spec.in tit. de procur. & rõne quoq; conſtituentis uerſ. item ꝙ conſtituens erat minor.

125 Alias ſi tanq̃ legitima pſona aliquo caſu per ſe in iudicio ſtare poſſet,ẽt ꝓc. poſſet cõſtituere:cũ uſus procu. ad hoc ſit inuẽtus.l.1.§.uſus.ff.de ꝓc.l.planè.ff fam erc. l 4.

§ 1.ff rē rat.hab.tenet Bar. & alii:prout ibi atteſtatur Iaſ. in uer.ex hoc ſequitur in d.l.neq;.& in l.mutus. §. is qui ff.eodē ponit Inn.in c.intelleximus.de iud. & c.cum 1. & 2,de re iu. cum aliis, de quibus per Fel. in c. poſt ceſſionem col.pe.uerſ. & aduerte.extra de prob.

Siue igitur is qui cōſt. pupillus,minor, furioſus mente cap.prodigus,mutus,ſurdus,filiusf.uel religioſus, fuerit:ſiue alias talis q aliqua rōne,uel cā.adminiſtrationem illius rei cuius rōne cōſtituit reſpectu dnii, uel quaſi, aut ſaltem adminiſtrationis:ſibi inſolidū a lege, uel ab hoīe datæ,non habuerit:conſtitutio nō ualebit ex quo nemo pōt alteri poteſtatē q̄ ipſe nō habet.l. q traditur.ff.de acq. re.do.l obſeruare.§.proficiſci.ff.de off.procon. Et facit q ponit Rot.dec.18.nota quod monachus in antiquis.

126 Eſt hinc uides q eccleſiarum prælati,quibus ad illorum utilitatem, rerum ac bonorum ſuarum eccleſiarum competit adminiſtratio, ratione huiuſmodi adminiſtrationis ſiue bona cum capitulis ſeu canonici earundem eccleſiarum,ſint communia ſiue nō, dummodò non ſint diuiſa & diſcreta poſſunt ipſi ſoli abſq; conſenſu capituli agere & defendere ac procuratores conſtituere:ut concludunt cōmuniter ſcribentes in c. edoceri. de reſcrip. & c.cum deputati, de iud.plenè examinat Lap. alleg. 49. licet materia.per tot.tenēt legiſtæ in l.neq;.C.de proc.Spe. eo.tit.§.ratione eius.uer.nunquid canonicus. & eſt gl. in uer.pro eccleſia.in cle. fi.de proc.tenet Ro.ut p Aeg. conclu. 592.ſi procurator & Rot. deci. 466. in no. ſeq. Alex. conſi.186.uiſis ſubtiliſſimis col.3.uerſi.nec obſtat. libr.2.

127 vbi ēt ponit ſecus fore in iſtis prioribus, ſeu antianis, & conſiliariis ciuitatum,& caſtrorum: qa ipſe ſoli, & ex eorum officio pro rebus uniuerſitatis ad iudicia procuratores ſeu ſyndicos conſtituere non poſſunt, ex quo ipſi de iure,liberā adminiſtrationē non habēt:ut per Cy.Bal. & Sal.in l.1.C.ēt per proc.in integ.reſt.poſ p Bar. in l. illud.§.1.ff.de mino.& in l. itē magiſtri. ff de pac. per gl. & doc.in l.nec ciuitatis actor ff de proc. & in l. Item eorum §.decuriones.ff.quod cuiuſq;.uniuerſ.

Iſti

Iſti ergo priores ſeu magiſtratus ſoli non pñt, cõitatẽ, ſeu eiuſdem bona obligare: ut uoluit gl. in d. l. item magiſtri quæ eſt cõiter ſm Alex. in cõſ. 135. Viſo pceſſu nu. 1. li. 7. de quo ponit ẽt conſil 17. in cã in prin. li. 6. dũmodò aliud ex municipalis iuris poſitione non diſponatur.

128 Hic eſt etiam q ſi tutor uel curator non cauerit, rem pupilli ſaluam fore, qñ non eſt teſtamentarius, uel ex inquiſitione datus ex quo adminiſtratio reium pupilli adhuc illis non competit, non poſſunt per ſe neq; per prócuratorem, aut actorem in cauſis pupilli comparere & ſi ſecus fieret proceſſus eſſet inualidus: ut probatur in l. ſi tutor. C. in quib cauſis in integ. reſt. & l. 3. in fi. C. de tut. & cur qui non ſatiſ. & l. muto. §. muto. & §. hanc autem. ff de tutel. & dicemus infra. Defectu itaq; & impotentia conſtituentis mandatum nullius momenti reputabitur: & perinde erit ac ſi talis illud non haberet: idcirco con-

129 iuncta perſona quæ comparuit, ſi antequã per litiſconteſtationem fieret dominus inſtantiæ uellet alterum in cã hmõi facere procuratorẽ, cum non ſit dominus, uel quaſi: neq; competat ipſi aliqua adminiſtratio: ſed quodam ſpeciali iure pro abſente comparere a lege ſibi permittatur, hoc facere non potuit: ut tenẽt doct. in l. qd quis. vbi per Iaſ col. 2 uer. ſeptimò fall. t C. de proc. p text. in l. 3. §. 1 ff. rẽ rat hab. & tenet Rot. 677 nota q coniuncta perſona, in anti & facit alia dec 420 §. ſed utrum in not. quę ẽt docet qualiter hmõi perſonæ coniunctæ non admittuntur in cauſis ſpiritualibus, & alijs æſtimationem non

130 recipientibus: ex quo in his cautio rati recip non põt ſub qua admittitur coniũcta perſona: ut per tex. & gl. in l. Põponius. §. ſi ff. de proc. & ſequitur doctores in l. exigendi. vbi Iaſ colum 3. uerſ. quinto fallit. C de procu. ponit Aeg. concl 681. in cauſis. & Rot. 731. no. quod in antiq. de cõ unc. perſ. uide Bal. in l. 1. C. quibus res iud. nõ nocet

131 Poſſet etiam idẽ dici de procuratore ſimpliciter, & abſque ſubſtituendi poteſtate dato: qui ſi antequam per litiſconteſtationem dominus litis efficiatur, alterum in cãuſa ſubſtituat, nihil agit: ut probatur i l. qd quis. C. de pc.

 l. ſi

§ 1.ff rē rat.hab.tenet Bar. & alii:prout ibi atteſtatur Iaſ. in uer.ex hoc ſequitur in d.l.neq;.& in l.mutus. §. is qui ff.eodē ponit Inn.in c.intelleximus.de iud. & c.cum i. & a,de re iu. cum aliis, de quibus per Fel. in c. poſt ceſſionem col.pe.uerſ. & aduerte.extra de prob.

Siue igitur is qui cōſt. pupillus,minor, furioſus mente cap.prodigus,mutus,ſurdus,filiusf.uel religioſus, fuerit:ſiue alias talis ꝙ aliqua rōne,uel cā.adminiſtrationem illius rei cuius rōne cōſtituit reſpectu dñi, uel quaſi, aut ſaltem adminiſtrationis:ſibi inſolidū a lege, uel ab hoīe datæ,non habuerit:conſtitutio nō ualebit ex quo nemo pōt alteri poteſtatē q̄ ipſe nō habet.l.ꝙ traditur.ff.de acq. re.do.l obſeruare.§.proficiſci.ff.de off.procon. Et facit ꝙ ponit Rot.dec.18.nota quod monachus in antiquis.

126 Eſt hinc uides ꝙ eccleſiarum prælati,quibus ad illorum utilitatem, rerum ac bonorum ſuarum eccleſiarum competit adminiſtratio, ratione huiuſmodi adminiſtrationis ſiue bona cum capitulis ſeu canonici earundem eccleſiarum,ſint communia ſiue nō, dummodò non ſint diuiſa & diſcreta poſſunt ipſi ſoli abſq; conſenſu capituli agere & defendere ac procuratores conſtituere:ut concludunt cōmuniter ſcribentes in c. edoceri. de reſcrip. & c.cum deputati, de iud.plenè examinat Lap. alleg. 49. licet materia.per tot.tenēt legiſtæ in l.neq;.C.de proc.Spe. eo.tit.§.ratione eius.uer.nunquid canonicus. & eſt gl. in uer.pro eccleſia.in cle.fi.de proc.tenet Ro.ut p Aeg. conclu.592.ſi procurator & Rot. deci. 466. in no. ſeq. Alex. conſi.186.uiſis ſubtilisſimis col.3.uerſi.nec obſtat. libr.2.

127 vbi ēt ponit ſecus fore in iſtis prioribus, ſeu antianis, & conſiliariis ciuitarum,& caſtrorum: ꝗa ipſe ſoli, & ex eorum officio pro rebus uniuerſitatis ad iudicia procuratores ſeu ſyndicos conſtituere non poſſunt, ex quo ipſi de iure,liberā adminiſtrationē non habēt:ut per Cy.Bal. & Sal.in l.1.C.ēt per proc.in integ.reſt.poſ. p Bar. in l. illud.§.1.ff.de mino.& in l. itē magiſtri. ff de pac. per gl. & doc.in l.nec ciuitatis actor ff de proc. & in l. Item eorum §.decuriones.ff.quod cuiuſq; uniuerſ.

Iſti

Iſti ergo priores ſeu magiſtratus ſoli non pñt, cõitatẽ, ſeu eiuſdem bona obligare: ut uoluit gl. in d. l. item magiſtri quæ eſt cõiter ſm Alex. in cõſ. 135. Viſo pceſſu nu. 1. li. 7. de quo ponit ẽt conſil 17. in cã in prin. li. 6. dũmodò aliud ex municipalis iuris poſitione non diſponatur.

128 Hic eſt etiam ꝙ ſi tutor uel curator non cauerit, rem pupilli ſaluam fore, qñ non eſt teſtamentarius, uel ex inquiſitione datus ex quo administratio rerum pupilli ad huc illis non competit, non poſſunt per ſe neq; per procuratorem, aut actorem in cauſis pupilli comparere & ſi ſecus fieret proceſſus eſſet inualidus: ut probatur in l. ſi tutor. C. in quib cauſis in integ. reſt. & l. 3. in fi. C. de tut. & cur qui non ſatiſ. & l. muto. §. muto. & §. hanc. autem. ff de tutel. & dicemus infra. Defectu itaq; & impotentia conſtituentis mandatum nullius momenti reputabitur: & perinde erit ac ſi talis illud non haberet: idcirco con-

129 iuncta perſona quæ comparuit, ſi anteq̃ per litiſconteſtationem fieret dominus inſtantiæ uellet alterum in cã hmõi facere procuratorẽ, cum non ſit dominus, uel quaſi: neq; competat ipſi aliqua adminiſtratio: ſed quodam ſpeciali iure pro abſente comparere a lege ſibi permittatur, hoc facere non potuit: ut tenẽt doct. in l. qđ quis. vbi per Iaſ col. 2 uer. ſeptimò fall. t C de proc. p text. in l. 3. §. 1 ff. rẽ rat hab. & tenet Rot. 677 nota ꝙ coniuncta perſona, in anti & facit alia dec 420 §. ſed utrum in not. quę ẽt docet qualiter hmõi perſonæ coniunctæ non admittuntur in cauſis ſpiritualibus, & alijs æſtimationem non

130 recipientibus: ex quo in his cautio rati recip non põt ſub qua admittitur coniũcta perſona: ut per tex. & gl. in l. Põponius. §. ſi ff. de proc. & ſequitur doctores in l. exigendi. vbi Iaſ colum 3 uerſ. quinto fallit. C de procu. ponit Aeg concl. 68 2. in cauſis. & Rot. 731 no. quod in antiq. de cõiunc. perſ. uide Bal. in l. 1. C. quibus res iud. nõ nocet

131 Poſſet etiam idẽ dici de procuratore ſimpliciter, & abſque ſubſtituendi poteſtate dato: qui ſi antequam per litiſconteſtationem dominus litis efficiatur, alterum in cauſa ſubſtituat, nihil agit: ut probatur ĩ l. qđ quis. C. de pc.

l ſi procur.§ 1 ff manda.l.ab executore.§ fi.& ibi ſcrib.ff. de ap.facit gl. ordinaria in l. cum eſſent.ff.de ſerui. ruſticorum pręd. & text. in cap.1 de procur. in 6. Idemque erit generaliter in quibuſcunque aliis talia faciendi poteſtatem a iure uel ab homine non habentibus, ſuper quo diligenter conſiderandum fuerit.

132 Ratione conſtituti mandatum ſiue poteſtas data poterit eſſe nullius momenti:ſi taliter conſtitutus fuerit per ſona, cum qua iudicium ualidè fundari non poſſit:prout ſunt hi,qui regulariter nec pro ſe:nec ꝓ alijs pñt iudicio intereſſe:ut puta ſeruus,uel monachus.& religioſus: quia abſque authoritate ſuperiorũ, regular ter inhabiles reputãtur clem ſi religioſus & ibi gl fi & ſcribentes de procu c.2.de poſtul tenet Io And.in c in noſtra, ſuper gloſ. ult. ubi Abb colum.fi eo.ti. & idem Ioan.in Spec.§ iõne formæ col.fi.uer ult.eo ti.(licet Bart. contrariũ ſenſerit: in l.ita demum C. de procur dũ uult tales in iudicio ꝓ aliis intereſſe poſſe,ſi nõ excipiatur.C.de procur.& Ioan. And. ſequitur idem Abb.in c.non iniuſte. ſuper glo.1.eo. eod.tit.& Dec conſ.499 in cauſa.col.3.lib.4.

133 Idẽ dicimus de pupillo,& minore 25. annis qui regulariter abſq; authoritate tutoris uel curatoris non habet legitimã pſonã in iudicio ſtãdi,idcirco ab aliis procuratores cõſtitui nõ poterũt alias ſi cũ talib. ꝓcederetur,proceſſus eſſet ipſo iure nullus: & poſſet de hmõi exceptione ꝓceſſum retro nullũ reddẽte,qñcunq; opponi: ut uoluit Bar.in l.minor.ff.de proc. ꝑ tex. in c. qui gñaliter. §. fi.de ꝓc.in 6 tenet Rot.dec 801.ſciendum eſt ꝙ aliquis. in antiq; quæ uult ẽt.ꝙ habilitatio iudicis, uel partis con ſenſus, nihil operetur,& ponit Aeg pro concluſione dominorum:licet ipſe in contrarium multa alleget,conclu.

134 143 minor uigintiquinque, ubi eſt uidendum. Et hoc idem tenet Ant.& Abb. in c.iniuſte,ſuper 1. glo. extra de procur Et eſt cõ s ſnĩa & opin.doctorũ ſm Iaſ. in l. exigẽdi.colu 6.uer. in eadẽ gl.C de procur. Nam inhabilitas & incapacitas iſtorũ quaſi a iure naturæ prouenit, uel ciuili funditus inhabilitãte,& reſiſtẽte potẽtię: ut diceba-

mus de ſeruis: prout declarat Bal. in rub. C. qui accuſ. non poſſ. col. 3. in uer. ſed an poſt litiſconteſtationem. & Fel. poſt alios in capitulo ſciſcitatus. col. 3. de reſcr.

Secus ſi inhabiles (per exceptionẽ) haberentur puta ob aliquã qualitatem extrinſecã alicui adhærente: ut miles clericus, fæmina criminis reus: aut ſimiles: quia cúm tales ex ſe regulariter ſint capaces: ſi de huiuſmodi qualitate ſingulari iure inhabilitante, non excipiatur: iudicium tenebit cum ſaltem pro ſe in iudicio ſtare poſsit. l. filiuſfam. § ueterani: & ibi Bar. de proc. l. fœminæ. ff. eo. l. alienam. C. eo. tit. & hanc diſtinctionem poſuerunt doctores uidelicet Bar. Bal. & cæteri in d. l. licet. ubi Bal. col. 2. uerſ. tertia eſt exceptio. & Bar. col. 2. in fi. & idem Bar. in l. Pomp. §. rati. ff. eo. tit. Et in l. ita demum. § rerum criminis. C. eo. & idẽ in l. ſi pupilli. §. pen. ff. de neg. geſt. Tancred. ſiue Bal. in pract. in q. 3. de procu. & idem Bal. in l. quod quis col. 2. uerſi. 5. quæritur. C de procur. & per Ang. inſt. de except. § ea quæ. in fin. & §. præterea. col. 21. uerſic. item excipitur. & ſentit glo. fi. ubi declarant.

135 Doctores in d. Clemen. ſi religioſus. Nam in ſupraſcriptis locis communiter concluditur, quod exceptio iſta tu non es procurator, quandocunque admittitur, cum reddat iudiciũ retro nullum. Et quod non fuerit procurator, intelligitur ꝙ nunquam fuerit conſtitutus: uel ꝙ conſtitutio non ualuerit ratione conſtituentis, aut conſtituti, qui omnino erant incapaces.

Exceptio autẽ tu non potes eſſe ꝓcurator, eſt dilatoria ad impediendum duntaxat ꝓceſſum propterea talis ante litẽ conteſtatã (opponi debet: q̃a per litiſconteſt. defectus hmõi & exceptio) cum quis efficiatur dominus lites) extinguitur. Ideo non põt amplius ſibi dici, tu non potes agere, uel nõ potes eſſe ꝓcurator, cũ iã ſit dominus litis effectus, ſi modo ſaltẽ pro ſe in iudicio ſtare poſsit: ut ẽt declarat Bart. in l. eleganter. §. ſi quis poſt. ff. de cond. ind. & in d. l. ita demum. & Ang. col. fi. inſt. de his per quos age poſſ. & Canoniſtæ in d. c. nõ iniuſte. ubi Abb. col. 2. uerſ. in prima gl. cum aliis, de quibus ſupra & ponit idem

Abb in c. quoniam contra col.pe. & fi.extra de proba.
136 In exceptione aūt excōmunicationis cōmuniter dici conſueuit quod ſi tempore conſtitutionis procurator publice,uel occultè excōmunicatus, conſtitutio de ipſo factā, eo ipſo non ualet:quia actus hmōi in perſona excommunicati radicari non potuit. Idcirco factum cum tali procuratori ipſo iure non ſubſiſtit, cum non fuerit procurator:ut uoluit Spec.in ti.de procu.§. 1 in prin.tenēt Io. And.Cald.Ant.Abb. in c. poſt ceſſionē ubi hoc idem ponit Fel. pro cōclusione,& latius declarat colum. antepe uer.prima concl de prob.minus ēt talis excommunicatus poſſet uigore ſui mandati alterum ſubſtituere :ut uoluit gl.fi.in d cle.ſi religioſus & Bar. & alii in d. l quod quis.C de procu. & ponit idem Fel. in d. c. poſt. ceſſionem col pen.uer.tertia concluſio.

Secus ſi excomunicatio poſt mandatum ſuperueniſſet q̄a geſta cum tali procuratore ēt excommunicato, ſi non foret exceptum,tenēt ex quo à principio adfuit fundamentum ſuæ poteſtatis, licèt per exceptionem ex poſt impēdiri potuerit:ut declarant doctores in d. c poſt ceſſionem,& in c.pia.de excep.in 6.

137 Q̄nque exceptio excōicationis per conteſtationem litis non purgatur: cum quis remanet eo modo excommunicatus poſt prout erat ante propterea licet ad inualidandum,ea,que iam facta ſunt excōmunicato, opponi non poſſit poterit tñ opponi contra ea quæ agenda ſunt ad proceſſum impediendum: ex quo ob periculum communionis talis exceptio habet in ſe cauſam ſucceſſiuam: ut declarat Bart.in d.l.eleganter.§.ſi quis poſt.de cōd.ind. & Ant. in d.c.poſſeſſionem col.pe & Mil.in uer.exceptio excommunicationis.Idemque dici poſſe uidetur de exceptione banni & audientiæ denegatæ per ſtatutum quæ ſemper (ſaltim quoad impediendum proceſſum) opponi poterit:ut per Bar.in loco ubi ſupra. & in l.de pupillo §. pe.ff.de noui ope.nūc.& in l.ſeruos.ff.de accuſ & l nō ſolum,§.que quam.ff de iniu.& Bal. in d. l.ita demū. uerſi. ſed ponamus.ubi æquiparat bannitum ſeruo: & per cundem

dé in rub. qui accuſ. non poſſunt. col. 3. uer. quidam rōma pœnalitatis, ut bānitus. & Ang. in d. §. ea quæ col. 7. uer. 22. Impeditur. inſt. de excep.

Ratione formæ ipſius mandati, quandoq; ipſi conſtituto non tribuitur poteſtas: puta ſi illud in forma probāti non apparet. Effic. n. debet per publicam perſonam. i. tebellionē, ac ſub pręſentia teſtium confectum, cum appoſitionem diei, loci, & aliorum, quę de iure, vel conſuetudine, in publicis inſtrumētis apponi cōſueuerunt: put in c. 1. in fi. extra de proc. & in c. 1. & 2. extra de fide inſtr. cum alijs, de quibus per Alex. conſi. 41. viſo tenore. li. 1. & conſil. 166. in fi. col. pe. uer. præterea. li. 6. vide in terminis Gui. Pap. q. 19. Valentinus. & declarat quęſt. 471. inſtrumentum & Ang. conſil. 212. uiſis col. prima.

139 Vel ſaltem debet ſigillo alicuius iudicis ordinarij roboratum: ut tenet Ro. dec. 162. ualet procuratorium in no. & 180. quod in antiq. de quo ponit idem Gui. q. 175. literæ. & 481. literis aut de voluntate conſtituentis aduerſario, vel iudici directas, & in iudicio legitimè recognitas, conſtare debet ut l. ſi procuratorem. qui tex. magiſtraliter loquitur. & l. 1. in princ. ff. de procu. l. ne ſatiſdatio. ff. rem rat. hab. l. unica. ubi glo. in ver. præſentes. C. de ſatiſd. & tex. & ibi gl. 1. in cle. 1. de procur. nunquid autem literę credentiæ inducāt mandatum ſufficiens. vide Bar. Alex. & alios in l. Lucius. ff de fideiuſſ. Bal in l. fi. in prin. C. qđ cum eo, & in rub. C. de conſt. pec. col. pen. cum alijs addit. per Hyp. in l ſi quis. col. fi. ff. de q. Quando aūt pars non opponit, Iudex probationem notariatus, & literæ, ac ſigni recognitionem requirere non cogitur: ut aliàs cō clu. Rot. ſm Aeg. conclu. 548. Si pars ponit Aym. conſil. 150. in c benefi. col. 2. in princ. vbi vide maximè ſi eſſemus in antiquis quia tunc oritur præſumptio de notaria tu ac officio, uel leuis probatio (puta de auditu, & fama) ſufficiet: ut declarat Inn. in c. ueniens. de uerb. ſignifi. & Bal. in auth. quas actiones. circa fi. C. de ſacroſ. eccl. Gui. Pap q. 44 licet cum alijs, de quibus per Decium qui hoc tenet. conſil. 638. Communitas. col. 11. nume. 5. lib. 5. la-

tiſſimè ponit Aym. de antiq. temp. in tertia parte uerſi. ut uidemus in genere mandatū tamen hmō', abſque omni uitio uiſibili eſſe cōuenit,& falſitatis ſuſpicione carere: allias quandocunque illius falſitate detecta ēt ſi iudex pronunciaſſet perſonam procuratoris legitimam: nihilominus oīa tanquam cū falſo proc.facta corruerent:ut no luit Inn.in c ſuper literis de reſc quem ſequitur Bal.in l. falſus.col.pe.uerſ.uenio modo.C.de fur.& Rot.ſecundum Aeg.concl.28 Iudex datus.& ſi producitur tranſumptum ex alterius protocolo,uidebis nunquid debitæ ſolēnitates fuerint obſeruatæ:de quibus in c. cum p. tabellio. de fide inſtr.& ponit Guid. Pap.q.2.118.122.

140 Et continere debet quis quem, in qua cauſa, & contra quem conſtituat procuratorem:& ſi conſtituens uoluerit eū releuare a ſatiſdatione. promittere ſe ratum habiturum,qđ cum eo actum erit ut docet tex.in d.l ſi procurator.& gl.ord.in c.mandato.in prin. extra eo. tit Spec. in § ratione formæ col. fi. de procur. & in tit. de ſynd. col. fi uerſ.item in creatione.

141 Inſuper ſi cōſtituens rōne ætatis,aut aliàs ſub alterius poteſtate,aut gubernio fuerit, & fari poſſit: ꝓut ſunt pupilli,ſeu minores,ac filii familias,monachi, ſeu religioſi & ſimiles conſtituere debent cum conſenſu ſuperiorum, ſeu adminiſtratorum, ſi quem hubuerint. l. neque. §. pu-

142 pillus:& l. non eo minus.C. de ꝓc.& l.cū & uos minores C.ſi aduerſ.rē.iud.in cle. ſi religioſus. eo. li. & ſi non habuerint, cū decreto & authoritate cōpetētis iudicis cōſtituere debebunt c.ſi annū.de iu.in 6.l.decreto ff.de admin.tu.l.fi.C.eo & ibi Bar. & l. 1. ff. de tut. dat. ab his. Si uero fari & loqui nō poterunt a natura,ſeu accidenti īpediti,ut infans,mutus,furioſus,uel a loco illo abeſſent: ſi tutores uel curatores adfuerint,ipſi cum decreto iudicis, uel Iudex de conſenſu,ac periculo illorū,actorem,ſeu ꝓcuratorē conſtituēt ut d.l neque & ibi doct & l.ſolēt.ubi Bar ff.de tut.l.unic C. de act. a tut uel cur dan. l actor. ubi gl.& Bar.ff rē rat.hab gl. & doct. in § fi inſt.de cur. & in d.c.ſi annum.de iud.& in curatore furioſi nunquid

ſeruari deberet forma l.de creationibus. C. de epi aud. & l.fi.de cur.fur uide Bar in conſ. 144 Iudex communis.

143 Et(ꝑut dixi)iudex talia faciens eſſe dēt iudex compe tēs illi,cui actorē ſeu ꝑcuratorem conſtituit,ꝑ iura ſupra ſcripta:& ꝑ tex. & ibi gl. & doc.in l. 1.& l pupillo, cum pluribus ſequentibus.ff.de tut & cur.dat ab his l. neque. C.qui dare tut. l. magis § illud.ff.de reb.eo l.1.§.ſi.C.de emanc.l.1 & ibi Bal.C.de iure aureo. annul. ponit Dec. in conſ.150.col.2 uerſ ſed tamen prædictis.lib.1.

Idcirco cōſueuit adhiberi cautela, ut pupillus, uel adultus,ātequā ſibi de curatore ꝓuideatur, ſibi domiciliū cōſtituat in loco,ubi dādus eſt curator, ad hoc ut iudex dicatur cōpetens:ut ꝑ Bar.& doct.in l.1. C. ubi pet.tut.& d.l.1.de tut.dat.ab his.& l.fi §. 1.ubi Bar. de adm. tu. ponit Ang in §.ꝑterea. col. 3 1. inſt. de excep. An aūt tutor ſeu curator ſimpliciter a iudice datus habeat poteſtatem ſup rebus extra territorium iudicis deputantis, uide tex. in l.pp. §. licet.ff.de excuſat.tut & l. magis. §. illud. ff. de reb.eo & Alex.conſ.128.conſideratis.col 4.li.1.Caſſaneus conſ 31.factum tale col 1.cum ſiin.

144 Et nota ꝙ ſi hmōi incapaces fuerint rei cōueniendi, & tutores ſeu curatores nō habeant:ſemel citati ad legitimè comparēdum:poterit iudex ad partis alterius inſtantiā illis absētibus,uel ēt inuitis actorēſeu curatorem ad litē illā deputare.ut.§.itē īuiti.inſt.de cur.l.1.ubi gl.Cy.Iac. de Are.Bal & Sal.C quid pet.tut.l ait prætor. uerſ.& ideo ubi gl. in uer.ex cōſtitutione.ubi ēt Bal.ff.de min.tener. Lap.alleg.123 quidam.col.pe.dec. Neap. 256 mr uidua. & dicā ī q ſi.habenti uero tutorē,curator ſine cā nō eſſet dandus:alias datio eſſet īualida.l tutor. ff. de tut & cur. dat ab his l.antetep.& ibi gl.& l.pe. C. ī quib.caſib. tutores hab.& c & l.cum in iure. C.q̄ pet.tut.l.ſi ſororis.C.qui dare tut uel cur. poſ.cū ibi no. ponit d. dec. Neap. 256. poſt prī. Anch. cōſ.3 1.uiſa col.pe.& cōſ.314. uidetur.n. 2.

Si uero tales incapaces fuerint actores,& uelint alium cōuenire: actor ad lites dari non cōſueuit,niſi ꝑſens & ac ceptās ac ꝑſenti & petenti.l q habet.§.pupillus ubi gl. & doct.

& doct.ff.de Tute.l.mutus.§. is qui.ff. de proc. ubi gl. in ver.cōſcientiæ.& l.diuus.§.ſi quidem.cum ſeq.ff. qui pet. tut.ponit Bar.in d.l.actor.& l. ſolent. & Ang. in d.§.fin. inſt.de cura. & Bart.ac doctores in l ſi actor. C. de appel. aliàs inhabiles & incapaces non legit. in iud comparentes parte opponente, non audierunt: ut per doctores in dictis locis, & in l.non eo.minus. C. de procu.

145 Et aduerte,quia actores hmōi ad lites deputati,ex quo potius perſonæ,ſeu liti, q̄ bonis deputantur, non tenentur inuentarium conficere.l.ad protegendum.C.de in litem dando tutore,tenet Spec in tit. de actore ab vniuer. dat.§.1.ver. puberes. & ſequitur Rot. deciſ.45.procur. in no.& Bar.in l.tutor.qui repertoriū.ff.de adm.tut. q̄a ſufficit inuentarium tutorum ſeu curatorum,quorū periculo actores hmōi creantur.d.§.fi. inſt. de cura.debēt tñ iurare utilia facere,& inutilia prætermittere, ꝙ de iure codicis introductum fuit:ut l. de creatione. C. de epiſcopa. aud. qui tex. loquitur de curatore furioſi: ſed poſtea id ad quoſcunque alios tutores & curatores extenſum fuit: ut in auth.ut hi qui perhi.obl.hab.res mi.§ fi. & declarat Bart.in l.legitimos,col. 2. verſ.Tertiò ꝙ requiritur.ff. de legit.tut.quē ſequitur Ang.in d.§.pretereà.col. 33.in fine inſt.de excep.tenet Spec.in d. ver.puberes.& ita intellige Rot.dec. 497. Not.ꝙ procu.quamuis videatur dicere cōtrarium ex quo corruptè legitur in antiq.

De curatore bonis abſentis dando, qualiter dandus ſit arbitrio iudicantis:& ꝙ ſatiſdare teneatur, vide Dec. cōſ. 575.in caſu col.4. & latè ponit Odofr. in lib.de cura bonis eād.& Alex.conſ.221.col.fi.li.6.de curatore dādo hereditati iacenti:& quid facere poſſit,vide Bart. in l.ſi bona in fi.C.de bonis aut.iud. poſ. Bal. in l. cum debitoris. C.de iud.Alex. in l. conſtante.§ ſi exhæredato. in princ. ff.ſol.mat.quos refert Deci.conſ.401.licet col.2.in prin. li.3.& latius ponit conſ.509.exhibeatur, in princ.ubi vide,lib.4.vide omnino Capi.dec. 87. in cauſa magiſtrali, vbi ponit quinq; requiſita,ad hoc ut datio hmōi curatoris valeat. & facit ꝙ ēt ponit deci. 101. in cauſa Andreæ.

Ang.

Ang.conſi. 103.& 192.cum eq & 334.col fi.

147 Et in conſtitutione huiuſmodi actorum, ſeu curatorum,de ſubſtantia eſſe conſueuit, ꝙ ad effectũ obtinendi iudicis decretum exprimatur aliqua cã neceſſaria, uel ſaltim probabilis,aut uoluntaria, puta ob infirmitatem, honeſtatẽ qñ eſſet mulier, uel pluralitatem negotiorum, uel aliquam aliã ſaltim apparentẽ cauſam: alias actoris hmõi deputatio non ualeret,ſecundum Bar.in d. l. actor. uer.Tertio quæro.ff. rem rat. habe. per tex. in d. l. decreto ff.de admi.tut.& l. ſolent. in fi. ff. de tute. & § fi. inſti. de cura.ſequitur Ang. in d. §. præterea col. 33. uer.quia uidimus.Idem tñ Bar.in d.l. decreto.aſſerit cõiter teneri, ꝙ ex uoluntate poſſit actor conſtituitur l. neque.C. de proc.conſultius tamen foret; ꝙ ſemper aliqua cauſa quantumcunque generalis exprimatur quia negocia pupilli ſunt diffuſa, uel ob impedimentum rei familiaris,abſentiam futuram, aut ſimilia: ut dictum eſt ſupra per text.in l.Thais §. 1. ff. de fideicom. liber. & l. ſi longius,in.prin. ff. de iud. cum ſimil. & uide Dec.cõſi. 674. in teſtamento, prope finem, lib 5 dum ponit quod tutor ex abrupto ad requiſitionem matris tranſeuntis,ad ſecunda nota datus,non ualet.

Inſuper ſi actor a tutore uel curatore conſtitutus fuerit,erit uidendum qualiter de poteſtate cõſtituentiũ conſtet:& nunquid adimplẽda pro illorum parte,fuerint adimpleta:adeo ꝙ illius cõpetat adminiſtratio & poteſtas talia faciendi,puta uidendum erit ſi fuerit tutor aut curator uniuerſalis, & bonis datis nũquid ſolenniter ſatiſdederint rẽ pupilli ſaluã fore:ſi modo non fuerit teſtamentarius,uel ex inquiſitione datus.ꝑ tex. in l.dubiũ.C. de tut. qui non ſatiſderint & nunquid promiſerint defenſionem rerum & ipſius pupilli ſuſcipere, ac iurauerint, & ſe ac bona ſua obligauerint pro eo utilia facere & inutilia prætermittere,ꝑ tex.in l.fi.C.de eo utilia facere & late per Alex.ꝙ hoc firmat in conſ.129.ponderatis.col.2.lib.1. & cõſ.80.uiſis.col.3. in fi.lib.5 ubi hoc decl.repertoriũque ſolẽniter fecerint & adminiſtratio per iudicem fuerit decreta,

creta,ut l. tutor q̃ repertorium. ff. de adm. tut. & l. ſi pluribus, in prin. ff. de author. tuto. qm̃ pręmiſſis non adimpletis, talis nõ poſſet aliquo mõ authorare: ut probatur in dictis iuribus, & d. l. de creationibus. & l. fi. de cur. fur. l. cõſ. § 1. ff. eo & l. fi. C. arbit. tut. & p̃miſſa oĩa ponit & conprobat p ordinem Bar in d. l. legitimas. ubi in pluribus locis atteſtat ex defectu p̃miſſorũ uidiſſe multas tutelas corruere. & idẽ aſſerit Ang. in d. §. preterea col. 30. uer. ſexto obijcitur de excep. & Gui. Pap. q 330. quinque ubi ad hoc ponit quinque requiſita: quẽ uide, & Cap. dec. 50. in cauſa Iacob. ubi recẽſet nouẽ, & plura ponit Rom. conſi. 425. ubi ponit quindecim adimplẽda p tutores anteq̃ ſuſcipiant tutelam, & ſparſim per Spec. in tit. de tutor. per totum; & de tutore qui nõ fecit inuentarium, uide Alexan. conſi 86. uiſis col 9. uerſi. non obſtat ꝙ non fecerit &c. lib. 2. & melius in conſi. 163. alias lib. 5. cum ſimi.

Et p̃miſſa pcedũt quoad ad fauorẽ pupillorũ & aliorũ qui alieno auxilio regũtur: ſecus uerò quo ad eorũ præiudiciũ p l. nõ eo minus. de qua ſatis dictũ fuit ſupra idcir-
149 co caute agendo a principio copia ſimilium tutelæ uel curatorie peti debebit, ad effectum uidẽdi nũquid ſint ualidæ, & repellẽdi eos q̃ ſucceſſu tp̃s geſta cũ illis impugnare uellent: & copia hmõi ẽt expenſis pupilli. dãda eſt, arg. l. 2. §. recte defendi, & ibi Bartol. ff. ex quib. cauſ. in poſ. eat & l. 1. in fi. C. de curat bonis dand. docet Ange. in d. §. præterea col. 32. 2. in fin. inſtit. de except.

150 Eſt nihilominus aduertendũ: ꝙ licet ordo ſit (ut dixi) ꝙ anteq̃ adminiſtratio p iudicẽ decernatur, cõfici debeat inuentarium, & fieri obligationes, ac præſtari ſatiſdationes: de qbus ſupra, ut in d l. fi. §. tali de curato. furio. & l fi. arbitriũ tutor. Si tamẽ ordo huiuſmodi præuerteretur, nõ uitiaret prout ẽt non uitiaret ſi fideiuſſor ſide & facultatibus parum idoneus præſtaretur: dummodo tutori aut curatori de dolo opponi non poſſet: prout eſt tex. & hoc ibi not. Bal. C. de magiſtratib. conuen. l. fi.

Et ſi conſtituens fôret collegium, ſeu uniuerſitas, uel capitulum aduerti dębebit nõ q̃d cõſtituẽtes fuerint tp̃e

conſti-

cõſtitutionis more ſolito & collegialiter cõgregati: prout reqritur l. 2. & ibi gl. C de decurio. lib. 10. actuarios, & ibi Bar. C de mune & actu eo. libr. Bal. & alii, poſt gloſſ. in l. nulli. ff qđ cuiuſq; uniuerſita. Spec. in tit. de ſynd. colu. 1. & ibi Bal. in addit. in prin. & dic non referre qualitercunq; ſint cõgregati, dñmodo in lodo ſolito congregati ſint: ut celebre dictũ Inn. in c. 2. de nou ope. nun. idẽ ſequitur Abb. illud extollendo in c. vni. col. 3. in princ. extra de ſyn. & tenuit Bar. in l obſeruare. C. de decur. lib x. ſm Dec. conſ. 199. uiſis. circa fin. lib. 1. Aym. conſ. 4. præſupponit col. fi & conſi 154 ſcrip. col 2. in fi. ubi vř contrarium tenere ſi mõ loci cõſuetudo, aut ſuperiorũ decreta nõ obſtẽt, iuxta ea q̃ ponit Gui. Pap. q. 106. oẽs villæ & eſſe debent duæ partes ex tribus ipſius collegij ſeu vniuerſitatis: & ꝙ maior pars ex præſentibus conſtituat, alias nõ ualeret. l. nulli. & l. planè. ff ꝙ cuiuſq; uniuerſit; c. cũ oẽs & ibi no. doc. de cõſti. & ꝙ fuerit maior pars in ipſa cõſtitutione exprimi dẽt, p l. noĩationũ. C. de decur. lib. x. ut inq̃t Bar. in l. fi. C de p̃d. cur. & l. 2. & l. procur. de decurio. eo. li debẽt ẽt ſingulariter exprimi noĩa conſtituentiũ, q p̃ſentes ſunt: & hoc ſi fieri põt, alias ſi fieri non poſſet, puta quod eſſet multitudo innumeroſa: ſi ageret de actu alicuius põderis, deberẽt aliqua maximè maiorũ noĩa exprimi: & addi poſtmodũ clauſula uidelicet (& plures alii duas partes uniuerſitatis hmõi facientes, ac totã illã repreſentantes &c.) alias cõſtitutio non ualeret: cũ diſcerni nõ poſſet, an talis conſtitutio a duabus partibus ex tribus facta foret; ut tenuit Bar. in l. 1. ff. de albo ſcrip. p l. tertiã C. de alienatio. rei ad ciuit. pert. lib. 12. & in auth. hoc porrectũ. C. de ſacroſ. eccl. & tenet Bal in l. neq; in fi. C. de ꝑc. & l. 1. ff. de magiſtr. cõue. & l. 1. in prin. ff. de rebus eo. & l. ciuitas. ĩ fi. ff ſi cer. pet. Ant. de But. & quãplures alij in d. c. vn. extra de ſind. ita ẽt cõcludit faciendum Io. Aud. in addi. Spe. eod ti. in uerſ. porro. in fi. & ibi Spec. & Ang. in d. §. p̃terea. uer. tranſitum faciamus. col. 28. inſtis de except. & hoc magis cõiter tenetur: vt aſſerit Alex. conſic. 1. colu. 2. verſic. ſed pręmiſsis libr. 4. & tenet Rot.

decis.

deciſio 555. utrum ſi notarius, & 132. not. ꝙ non ualet in antiq. & Ant. Cap. in dec. 4. col. 2. quem omnino uide. Si tamen ipſi conſtitutioni ſeu inſtrumento ſigillum eiuſdem uniuerſitatis apponeretur, ẽt quod nomina conſtituentium non eſſent expreſſa ualeret, & ab omnibus ſeu maiori parte uniuerſitatis facta præſumeretur, ſecundum Rot. in loco de quo ſupra: quę aſſerit ita ſeruari in Rot. pro quo eſt notabile dictum Io. Aud. in Spec. d. titu. de ſind. col. 5. in uerb. uerſi. porrò. quem pro notab. ſequitur Panor. in d. c. unic. colu. 3. uerſ. & not. bene hoc dictum &c. extra eo. tit. Aym. conſ. 121. ſcrip. colu. 2.

Et eſt notandũ ꝙ etiam ſi minor pars in conſtituendo promitteret, ꝙ uniuerſitas tota haberet illud ratum & gratum: per hoc conſtitutio non conualeſceret: licet minor pars, quæ ſe obligauit, ex hmõi clauſula ratihabitionis conueniri poſſet. l. 1. de magiſtra. conue. l. Teſtatrix. § plures ff. de ſeruit. uendicet. hoc ponit Bald. ad Specu. in d. tit. de ſind. vbi no. loquitur in uerb. minor pars &c.

Eſt in ſuper ſciendũ in conſtitutione huiuſmodi ſindici, ſeu actoris non eſſe neceſſarium aliquod iudicis decretum: prout diximus in conſtitutione aliorum actorum: ſeu curatorum requiritur per glo. & Bar. in l. actor ff. rem ratam habe. per tex. in l. 2. ubi Bart. C. de decur. lib. 10. & c. in cauſis. extrà de procur. quod tenet Inno. & Abb. in c. fin. col. pen. uer. 2. not. eo. tit. licet rector ſeu magiſtratus in congregando uniuerſitatem ſi aliter congregari non poteſt intercedere debeat: ut d. l. 2. vbi autem congregata fuerit: ipſa pro ſuis iuribus abſque interuentu aliorum conſtituit: ut l. 1. ff. ꝙ cuiuſque. licet Bald. in d. addit. de ſind. uoluerit (cum uniuer. ſit loco minoris) decretum requiri: & ad præmiſſa uide etiam gl. quam ib. Bart. multum commendat in l. omnib. ff. ad ſena. Treb. & Alexan. conſi. 17. in cauſ. in prin. lib. 6.

Eſt ẽt notãdũ ꝙ in cõſtitutione hmõi poſſet dici uniuerſitas talis, ſeu capitulũ tale, in quo interẽrãt talis talis & talis &c. cõſtituerũt, &c uel dici poſſet, quod talis prior ſeu Abbas talis monaſterii de conſenſu ſuorum mona-

chorum

chorũ, ſeu c. ibidẽ p̃ſentis &c. uel pro ſe, & talibus, ac ma-libus: ibidẽ p̃ſentibus & capitualiter congregatis, ac pro uniuerſo c. ſeu collegio cõſtituit &c. & uĩ q̃ ſimilis conſtitutio ualeret: q̃ñ quiſq; procuratorem pro ſe, & aliis præſentibus, & nõ contradicẽtibus dare poſt: ut tenuit Rot. ſm Bisſig. in tit. de procur. deciſ. 13. & 426. ſi decanus circa medium in no. de quo per Specul. in d. tit. de ſind. col. 3. uer. porrò & c. Secus eſſet, ſi diceretur, Canonici talis Eccleſię conſtituerũt talẽ procuratorem: quia ex quo talia uerba poſſunt uerificari in duobus canonicis, nõ cõcludit, neque probatur illũ talẽ fuiſſe legitimè cõſtitutum: ut dixit Anch. & Imol. in cap. 4. de his quæ fiunt a prælat. ſine cõſenſu cap. cum aliis, quos refert & ſequitur Alex conſi. 7. ſuper. in fi. lib. 1. Tũc ẽt poſſet dubitari, an ipſi Canonici uoluiſſet cõſtituere collegialiter, uel ſingulariter. maximè ſi ageretur de re ſeu materia ad capitulũ nõ p̃tinente: q̃a eo caſu magis iure ſingulari conſtituiſſe conſenſum eſſet: ut uoluit Spec. in d. tit. de ſyndic. §. fin. & tenuit Old. conſi. 315. de quo uide. Corſet. in dictionario dñi Abb. in uer. indefinita diſpoſitio. ubi ſatis bene loquitur, & Franc. in c. fin. in prin. de reſtitu. ſpoliat. in 6. Fel. in appel. auditis col. 12. verſi. guſta de præſcri. Decius conſil. 221. non patitur. 2. anguſtiæ, col. 1. Et not. q̃ ſi inſtrumentum publicum ſyndicatus reperiretur: diceñti illud non fuiſſe per maiorem partem, aut minus ſolenniter factum: ſi ex eius facie non apparet defectus, incũberet onus probandi, ex quo pro publico inſtrumento præſumitur, ita uidetur ſentire Spec. eo. tit. uerſi. quid ſi in aliquo. & Bald in uerb. exceptio quod ſyndicus. & Abb. in d c unic. in fi extra eo. tit.

153 Sed ſi ex illius facie, aut alias appareret defectus eiuſdem etiam quòd iudex pronuntiaſſet ſyndicũ habere legitimam perſonã, uniuerſitati nihilominus nõ præiudicaſſet: ut tenet Spec. & ibi Ioan. And. col. 2. uerſic quid ſi iudex pronuntiat &c. uidelicet q̃ñ conſtitutio fuiſſet ipſo iure nulla, ſecus ſi ope exceptionis: ut declarat ibi Bal. in uerb ſententia lata, eodem titu. de ſyndicatu. & fa-

cit quod ponit Aym.conſi.134 ſcripſi alias col. 9. verſic. pro hoc quod ſcribit.

154 Scias ẽt ꝙ ſyndicus uniuerſitatis non dicitur procurator ſingulorum, neque pro illis tanq̃ ſingulis quicquam facere põt: ut vult Rot.426. Deci. in nouis. & Faſtol. in cauſ.6.dub.23.Dec.conſi.61 col.2 in fi lib. 1.& Alexan. conſ.44.uiſo libr.1.tex.in l. 2. ff. quod cuiuſque uniuer. prout nec procurator ſingulorum eſt procurator uniuerſitatis:ut tradit idem Dec.conſ.672.colum. 1. cum ſi & in mat. uide Aym. conſi.45.quidam homines.

Quinto principaliter (& vltimo)quòd is qui cõparue

155 rit non fuerit talis: neque aliqua comparendi poteſtas ſibi competierit,oſtendi cõſueuit ſi poterit aliquo modo deprehendi,quod mandatũm ſeu poteſtas primo loco data fuerit reſoluta, & expirauerit: quia qui fuit, & non perſeuerat eſſe talis, nõ dicitur talis.l. ſi pro parte. §. uerſum. ubi gloſ. poſt tex. ponens non dici factũ illud quod non durat factum, cum ſuis concordantibus ibi adductis.ff.de in rem uerſo.& gloſſ. in cap.1.§.confirmatos. in uerb. domum.de relig.domin.in 6.text.in l. item eorum. §.quod ſi actor.ff.quod cuiuſque uniuer.

Qui ergo a principio fuit,& poſtea ante actus; de quo quæritur confeſſionem eſſe deſiit perinde eſt ac ſi nunquam fuiſſet procurator: & geſta cum eo, ex mandati & poteſtatis defectu non ualebunt l.cum quis in princ. §.1. & l.ſi cũ Cornel. ff. de ſolutionib. cã. ex inſinuatione, c. in noſtra.extra de procu. & in terminis ponit Bald. in l. falſus col 1.uer.ſecundò modo dicitur falſus. C. de furt. & in l licet col.1.poſt princ.C.de procur. eſt gl. ordinaria in cap. ex parte Decani in uerſ.procurator.& in glo.fi. in prin.ubi ſcribentes de reſcrip. Et Ioan. Ana. in conſil. 96.& conſ 104.& Barb.conſ.15.nu.2.lib.2.prout eos refert & ſequitur Boer deciſ.274.col pen num 8.

156 Mandatũ tñ procurationis durat,donec uoluntas mandãtis durare præſumitur.l.ſi verò nõ remunerãdi § ſi mãdauero.ff.mandati.l.ſi pr̃ ff.de manumiſ. uindicta l. vnica.§ 1.C.de ſatiſdationib.l.ſi ꝓcurator.§.ſi. ff. de procuratoribus:

toribus,q̄a mutatio ſeu extinctio uolūtatis cū ſit quid facti,non præſumitur.quinimò potius p̄ſumitur perſeuerātia.l.diſpenſatori.ff.de ꝓb.c.maiores,in fi.vbi gl. & ſcrib. extra de baptiſ. tenet Rot. in not. caſu dec.3. in prin. de dol.& contu.& dec.1. de renunc. ut p dom. Caſ. & Aeg. conclu.135.ſi Epiſcopus. in fi.Anch.conſ.90. conſidero
157 col.1 ponit Io.And. in c licet de procur.in 6. dū uult non præſumi conſtituentē mutaſſe uoluntatē: & propterea quod conſtitutus qui a principio onus cauſæ acceptare uoluit ex poſtfacto pęnitere & illud acceptare poſſit iuxta illū tex.Nā q̄ ſemel conſenſit,quotidie conſentire uī quouſq; de cōtrario cōſtet.arg d.l.ſi cum Cornel. in fi. ff. de ſol.l.pe.in fi.ff de uſufru.accreſcēdo.p quē tex.ita concludit Bal. in addit.ad Spec.in ti.de reo , in uerb. ſi pater ſatiſdat.& ponit Alex.qui premiſſa ſequitur cōſ. 89. uiſo ſtatuto.in fi.li.7.& conſ.81.reuocatur col 2.in prin. libr. 5.Dec.conſil.172.in cauſa uenerabilis. uide Caſſad. dec. 5.de iure patr. cum ſim.

Idcirco ſemel conſtito de mandato & poteſtate comparentis,illi ſtandū erit,donec de contrario oſtenſum fuerit

Oſtendetur autem contrarium ,ſi legitimè apparebit de expreſſa, uel tacita, aut iure præſumpta ipſius mandātis contraria uoluntate.

158 De expreſſa,puta q̄d per illud publicum inſtrumentū ſeu literas ſicuti quis a principio aliquē conſtituerit , ita eundē poſtea deſtituerit,ac reuocauerit eidem , ne ſe ulterius ī cā intromittat,inhibēdo quod ēt ſi cōſtituēs iuraſſet ipſum non reuocare,facere poterit,licet periurius fiat, dicit gl.not.in c.fi. in uerbo reuocatus, de procura. in 6. Nam in is quæ a libera uoluntate unius pendent, fieri non poteſt ēt per pactum , quominus reuocare liceat. l. ſiquis.in prin.de legatis 3. & docet Bar. per illum text. in l. cum precario.ff de precariis. idem igitur erit in procuratoris conſtitutione ſecundum gl. præfatam: quam ſequitur Alex.cōſ.18.uiſis.col.fi. libr.2. & conſ. 29. perſpectis col.6 uerſi. circa quartum lib.5. & Fel. in cap.ex parte. in uerb. amplia quinto de reſcri. ubi latius cumulat,

& Dec.conſi.475. in cau. quæ Mantuæ.col.3. uerſi. quod aũt.lib.4.cum pluribus alijs ad hoc cõgeſtis per Boer.qui hoc tenuit dec.207.col.2.Aym.conſ.191. in cauſa. colu. 3.uerſic.& ſi dicatur latius ponit Angel. conſil. 225.punctũs, nam actus factus contra iuramentum pręcedens,ualet regulariter.c. ſicut ex literis. de ſponſalibus & ponit idem Alex conſil.16. Ponderatis colu. 1.lib.3. & Rot.deciſ. Not.ꝙ vbi aliquis facit procurat. in anti. quæ declarat hoc procedere in profanis in quibus cadit intereſſe ſecus aũt in ſpiritualibus in quibus quicquid fit contra iuramentum non ualet & ſeq. Aym. conſi.170. proponitur prope fi.q.tamen deciſio prout loquitur de non reuocandis mandatis ad reſignan.in c.non ſeruatur.

159 Huiuſmodi tamẽ mãdatis cõtraria volũtas & expreſſa reuocatio quoad inualidandum acta facienda in pręiudiciũ illis:qui de prima volũtate fuerat certificatus, formiter & legitimè in notitiã eiuſdẽ partis, uel iudicis deduci dẽt,ſicuti de cõſtitutione factũ fuerat:qa nil tam naturale eſt q̃ eodẽ gñe quicquã diſſolui, quo colligatum eſt l.nil tã naturale.l.ferè qbuſcunq;.ff.de reg. iur. l. ab emptione.ff.de pact.cũ ſi & qm̃ cõtrariorum eandem eſſe debet diſciplina,ſ.quando militat eadem ratio in utroque: ut docet Bar. in l.inter ſtipulantem.§.ſacram. ff. de uerb. obli.& Bal. in l.ſi.col.fin.C. de fideicommiſſ. cũ aliis, de quibus per Dec.conſil.650.in cauſa.nu.14.libr. 5. & propterea ſicuti pars diuerſa ſeu iudex a principio de procuratoris conſtitutione p publicũ inſtr̃m certificati fuerunt ẽt(ut eſt dictũ)de reuocatione p ſimile inſtrumentũ, uel alias modo conſimili, cui credere teneantur, certificari debẽt:vt ſenſit gl. in cle.1.de renuncia. & in clem. cauſam. in ſi de electionib. & gl in uerb.reuocato. in c.mãdato.de procuratoribus & regulare eſt(ut dixit)ꝙ modus obſeruatus in concedendo,obſeruari etiam debeat in tol

160 lendo & derogando: ut tenuit Ang. in l. omnium. C. de teſta. Doct. in authen. econtra. ſi filii. C. de repudia. per illum text. & l. prout quiſque. ff. de ſolution. ponit Bartol. in l.2.§.1.ad fin.ff.de option. legat. cum alijs, de quibus

quibus per Alexand. conſil.47.in cauſa inter aſſertas. in prin.lib.7.& conſi.209.ſtatutia col.pen.uerſ.vlt. ratione. libr.2. Aym.conſil.25. dubia plura.colu.3.uerſ. 2. dubitatur Modus ergo & ſolennitas ſeruata ad inducendum,ea dē ſeruabitur ad reſoluendum mandatum. & facit tex. in l.ſi pupillus.§ proſcribere.ff de inſtitutioni. ac tenet Rota, quæ magiſtraliter loquitur deciſ 21. ſi dñs. in prima additio. in nouis.Anch.conſ.223.ſubtiliter.colu.1.Rom. conſ.65.uiſo nu.2.& uide omnino Sig.de homod. conſil. 59 ſi quæritur nunquid reuocatio. Super quo uideas ea quæ ponit Boer. qui uidetur contrarium ſenſiſſe, deciſ. 347.colu.pe.cum ſeq. niſi dicas ꝙ loquitur de extraiudicialibus. facit etiam quod ponit Bart. in l.Chirographus. in fi.ff.de admi.tut.

Et ſi aliter fieret,ideſt,quod reuocatio formiter & legitime non intimaretur: ſi modò per ipſos partē aut iudcē non ſtetiſſet,quominus intimari potuiſſet: cū illorū probabilis ignorantia eos excuſare debeat,geſta cum tali taliter reuocatio ualerēt & tenerēt d.cle.1.de renuntia.cap. mādato & ibi gl.ordi. in uerb.reuocato,ubi ponunt ſcribentes.& c. auditis. extra de procurat ponit glo. in cap.2. in uerbo reuocari eo.tit.in 6.& l ſi mandaſſem. ff. mandati l.unica.ubi gloſ.Bal & ſcribentes ff. de ſatiſdationi. per Bar. & alios, in l.more.colu.3.ff.de iuriſ.om iud.& in l.ſi procur.§ fin.de procurat. ponunt Canoniſtæ gloſ. in uerbo propter ſuſpicionem, in c. ex parte Decani: per illum text. vbi latiſſime cumulat Felin. de reſcrip. cum alijs de quibus per Alexan. conſil. 83. in cauſa & lite. colum 3

161 Licet quoad ipſum reuocantem, & eius præiudicium incontinenti,& abſque alia intimatione reuocatio effectū ſuū ſortiret:ex quo quoad ipſum non cadit ignorantia:unde geſta ꝑ talē procuratorē reuocatum (quatenus utilitatē reuocātis concernerēt)indifferenter non eſſent ualida:per not. in d.c. ex parte Decani. & d. cap. auditis. ubi hoc tenuit Hoſt. & idem Hoſtienſis in ſum.tit. de procuratorib. uerb.qualiter mandatum finiatur, in prin.

& tenet gl. in c.2. de proc. in 6 Sicuti enim ſi facta eſſet reuocationis notificatio,non deberet cogi reuocans recipere ad acta contra ſe facta per huiuſmodi procuratorem reuocatam pari modo ipſe contra alium admitti nõ debet,ne iudicium claudicet l.ſi C. de fructib. & litium expenſis. ita uidetur ſentire poſt gl Abb. in d. c. mandatum.in prin.& Fel. in d.c.ex parte,colu. 10. in 3. fallent. & uidetur ſequi Rot.171. nota quod ubi aliquis in antiquis.& latius per Caſſad.dec.2. circa fi. de appella. & facit tex.in l.3. in fi.ff mandati.

Et quod reuocatio formiter imitanda ſit, intellige ſiue fiat ante litem conteſtatam, quando libere permittitur ipſi conſtituenti reuocare:ut ante litem cõteſtatam, cum ſeq.ff.de proc. & c.quamuis in prin.eod.tit.in 6. ſiue fiat poſt conteſtatam litem, & quando procurator iam erat dominus litis effectus,nec poterat inuitus ſine cauſæ co-
162 gnitione reuocari:ut dictis iuribus: nam ſi in caſu iſto fuerit reuocatos etiam quod procurator ſuper hoc(honoris ſui cauſa)audiri peteret:iuxta.l quæ omnia. ff eod tit. Si reuocatio ad notitiã partis.& iudicis deuenerint:quicquid cum eo poſt reuocationem fieret, ipſo iure non valeret, ſecundum gl. in c.mandato. in uerbo reuocato,circa fi.extra eo.& gl.in c. quamuis . in uerbo ipſo nolente, eod. tit.in 6 & Cardinalis in cle.ſi. in quarta oppoſitione de procuratoribus. Caſſad. dec.2.num.5. de appellation. Et nota quod talis reuocatio poteſt etiam notificari & intimari per procuratorem, ad hoc ſpeciale mandatum habentem, iuxta not. per gl. & Bar. in l.1. §. 1. ff. de lib. agnoſ.cum ibi aduct.
163 Tacitè de cõtraria uoluntate mandatis, vel ſaltẽ quod ipſa ceſſet,apparebit: ſi ipſe mandans alterũ ac cauſam huiuſmodi procuratorẽ ſimpliciter ex poſt cõſtiterit: nam poſteriorem dando, priorem agere prohibuiſſe uidetur: ut dicit tex. in l ſi quis §.ſi ff de proc. l. procuratoribus . C.eo.tit. &c. non iniuſte extra eo. Vnius enim incluſio eſt excluſio alterius.l.cum prætor. in prin.ff.de iud. l maritus.C. de procu. per ſecundam itaque conſtitutionem

& vo-

& uoluntatem conſtituentium uidetur recedere à prima·ut propoſito inquit Rot. dec.175. nota ubi diuerſis, in antiquis.& Dec.conſi. 430.quod ſupra. in fi. lib. 3. ſiue hoc faciat in eadem inſtantia, in qua primus procurator erat effectus dominus litis,ſiue ĩ diuerſa,puta in cauſa appellationis,in qua procurator primæ inſtantiæ poteſt libere reuocari:quia in ea dici non poteſt, ꝙ ſit effectus dominus inſtantiæ, ut tenet Agid. concl. 531.l cet. & Rota. 479. nota ſi dominus principalis.in antiquis. & dec.21.ſi dominus.in nouis. & dec. 121. eod. lib. quæ loquitur & ponit idem de procuratore poſt primum aliũ ſubſtituente.

194 Præmiſſa intellige,qñ ſecundus ad cãm illã ſigulariter & in ſpecie conſtituitur.ad quã fuerat primus cõſtitutus: alias ſi primus fuiſſet ad certã cãm datus, & poſt modũ cõſtitueretur alius in genere ad oẽs cauſas:ex hoc non cenſeretur primus reuocatus:cũ per ſpeciẽ generi derogetur,non econtra,ut concludit Rot.dec.298. ſi quis conſtituat.in nouis.& dec.256.ſi quis cõſtituat, co.li dũ ponit ꝙ cõſtituens aliquẽ ad negotia & iudicia ſimul poſtmodum conſtituat aliũ ad iudicia duntaxat, ẽt cum expreſſa aliorum procuratorum reuocare non cenſetur reuocaſſe primum ad negotia conſtitutum : ex quo reuocatio non trahitur niſi ad ſpeciem ſimilem expresſis.

165 Præmiſſa itidem intellige,ẽt ꝙ ſecundus procurator onus cauſæ non acceptaſſet:quia nihilominus primũ mã datũ expirare,ac cenſeretur tacite reuocatum , argumentũ.§ poſteriore.inſti.quibus modis teſtamẽta infirmetur. tenet gl. in uerb.ſimul. in c. ſi duo. de procuratoribus in 6.ſequitur Rot.dec. 181. contra procuratorem, circa fi.in nouis. & Aegid. 530. dominus. & Bald. Ang. & Paul. de Caſt.in d.l.ſi quis.§.fi. de proc. quorũ dicta reaſſumpſit Boer.deci. 347. colum.2.in fi.ubi ẽt ponit ſecus fore in creatione ſecũdi uicarii ſeu officialis, q̃a per hoc niſi exprimatur(primus non cenſetur reuocatus.& quod ita eſt cõmmunis opinio,ut ibi per eum.col.2.in prin.

166 Erit etiam notandum,ꝙ ſi duo mandata ſub eadẽ da-

ta apparerent,ſtaretur illi,quod maiorẽ poteſtatem tribue ret,ſecũdũ Bal.in Spec.in tit.de procura.uer.qñ apparent duo mãdata,per l.ſi ita ſcriptũ.ff. de hæred. inſti. uel dic ꝙ ſtaretur potius habẽti minorẽ,cum in hoc ambo cõcor dent:ut tenet.Idẽ Bal.in l. falſus collatio. 9. uer. ſi eſt iñ. ubi apoſtillator.C.de furt.& hanc ſequitur Alexã, conſi. 48.in cauſa uertente.in 1.col lib. 7 Idẽ Alex. in l. 1. § ſi ſtipulãti per illũ tex.de uer.oblig. ubi uide & Salic. poſt Bal.in l.ſcripturæ. C. de fid. inſtr. idẽ Bal. in l. Imperatori.col.pe ff.de ſtat.hom.& in l.cũ proponeretur.prope ſi-de leg 2.& facit tex. in l.Sempronius proculo. eo. ti. uide eundem Alex.& alios maximè Iaſ.in l. ſi quis autẽ.col. 3.uer.2.per iſtum tex.de acq poſſ.Et deciſ. parlamenti ut per Boer.deciſ 311 per totum.

167 Inſuper apparebit tacite de contraria mẽte cõſtituentis,ſi ipſe cõſtituens,poſt cõſtitutionem per ſeipsũ ſimpliciter & abſque proteſtatione cãm hmõi pertractaſſet,non animo aſſiſtẽdi procuratori:quinimo actus iudiciales in ꝓpria pſona concipiẽdo, dũmodo non fuerit articulus talis, in quo præſentia principalis foret neceſſaria : uel idẽ principalis eſſet melius,q̃ procuratori formatus:alias & ante & poſt litẽ conteſtatã in qualibet inſtãtia p ſeipſum cõparendo ꝓcuratorẽ tacite reuocare cẽſetur : ut de omnibus eſt text.magiſtralis in c. ſi quẽ. de procuratorib.in 6.& ponit Bar. in l. mutari ff de procurat. & Rot. deciſ.281.ſi contra.& 386.ſi procurator in nouis, iuncta alia deciſi.341.not.ſm aliquos, in antiquis, p actus itaque uoluntaria & abſque proteſtatione non ex neceſſitate ab ipſo principali factos,cenſetur procurator reuocatus ut declarat. Rot. d. deciſio. 341. not. ſi aliquos . & 742.ſi dominus,in antiquis.& uide Rom. qui hoc declarat conſi.76.in cauſa nu.2. Aegid.conclu.454.

168 Voluntas ẽt cõſtituentis mutata tacitẽ præſumeretur,ſi cõſtituens cauſæ & liti in qua procuratorẽ conſtituerat poſtmodum cederet,ſeu rei aut(puta) Eccleſiaſtico beneficio,cuius occaſione fuerat ꝓcurator cõſtitutus renunciaret, uel illud quouiſmodo naturaliter(puta) per obitum

obitum ſeu ciuiliter,ut per depoſitionem,translationem religionis ingreſſum,uel quãuis aliã amisſionem,ſeu dimisſionem perderet. Nam cum principalis conſtituens deſinat eſſe dominus,uel quaſi, illius rei, cuius contemplatione conſtituerat ceſſante cauſa præſumitur & ceſſare uoluntas, & diſſolui mandatum: ex quo uidetur a principio adiecta uel ſaltẽ tacita ineſſe cõditio ꝙ reus in eodem ſtatu maneat,ut dicit tex.in l.cum quis in princ. ff.de ſolutionib. l. ſi cum Cornel. & ibi Bar. eo tit. ubi ſuperueniente cauſa uidelicet deteriorationis conditionis ipſius proc.mandatum cenſetur reuocatum cum pluribus aliis cumulatis per Aym.conſi 95. uiſis literis. col. 2.uer.principaliter & per Fel.in d.c.ex parte decani in 10. fallentia de reſcr.facit etiam tex. in l. item legato. §. pe. de leg.3.l.2.cum ſeq.de auro & argen. lega. ubi oratio reſpectiua deficit deficiente perſona, uel qualitate cuius reſpectu profertur. Quinimo deficiente perſona non ſolum deficit,imo tollitur (iuris præſumptione) prima uoluntas,& omnino expirat.l.4 ff.locat.c.ſi gratioſe.de reſcrip.c.ſi deleg. & ibi gl. in uer. morte. de offic. deleg. in 6.declarat Bar.in l.more.col.fi. uer. quæro ulterius. ff. de iuriſ.om.iud.&in l.centeſimus. §. fi. ubi late per Alex. ff.de uerb.obl.poſt inno in c. licet undique de offi deleg.& ponit Dec. conſi. 408. col. 1. uerſi. ſed tamen prædictis &c.lib.1.& uide eundem in propoſito in l. rogaſti.§.fugitiuis.nu.2. ff.ſi cer pet. & Soci. conſi. 112. multum abunde col.6. uer. 3. eſt lib. 1. & eundem Dec. conſil.335.nu.2.cum ſeq.incipit uiſo conſi.& per d. Iaſ. in l. ſancimus.col.1.C.de teſt.ubi uide.

170 Hinc regulariter uidemus ꝙ mandatum morte mandantis diſſoluitur,licet ius & obligatio aliquando duret utilitatis cauſa, ut ponit tex. in l. inter cauſas. in princ. & l.ſi præcedente.in prin. & l. ſi quis. § cui. ff. mandati. l. eius qui in prouincia. ff.ſi cer. pet. & intellige de moriente re integra.uidelicet in iudicialibus ante lit. conteſta.l.mandatum.C. mandati. inſti. eo. titu. §. recte. l ſi defunctus.ubi eſt caſus quotidianus. ff. de procu. c. Re-

 latum.

latum ubi late Canoniſtæ de off.deleg. & ponit Card. ma giſtraliter tam expreſſa,quã tacita reuocatione loquens in c.qm̃ Abb.in 5. & 6.q. eo.ti. Gui. Pap. q. 119. iure. & 491.præla.cum aliis,de quibus p Alex. conſ. 128. Sentio. lib.6.ubi ẽt ponit. nunquid mandatum datum a tutoribus expiret finito.off.illorum,cõcludẽs negat ue re integra nõ exiſtẽte &c.de hoc uide Fulg.cõſ.182. ꝓut ẽt non expirat ſi eſſet collatum ad piã cãm ẽt re integra Ro. cõſ. 119.in prin.concl. uel conſtitutus ad id qđ conſtituens cogi poterat iux.tex.in l fundi uẽditor. § item ſi amicus ubi Pau.de.Ca Ale.& alii.ff.de aq.poſſ.uel eſſet conſtitutus ad cõmodum tertii cũ quo fuit initus cõtractus Bald. in l.id quod paupetibus.q 24.de Epi & cle.Rui. conſil. 7. col.3.li 2 Aret. conſ. 125. In beneficialibus aũt & aliis, ĩ quibus poſt mortem mandatoris non eſt aliquis futurus legitimus hæres illis perſonam repręſentans mandata
171 hmõi per mortem naturalẽ, ſeu ciuilem indiſtincte re integra,uel non integro expirant, per tex. in cle. fi. extra de procuratoribus, qui tex. licet loquatur de naturaliter morientibus Zenze.tamen, & alii ibidem extendunt illum etiam translatum ad aliam Eccleſiam, uel depoſitũ, ſeu reſignantem,& ad alios, quo ad id ciuiliter mortuos, cum ſit eadem ratio: quam extenſionem ſequitur Rot. dec. 76. fuit dubitatum utrum cle. fi. in nouis Gom. in q.62.ſuper reg.de annali. & Caſſado. dec 2. in princ. de appell.ubi late & pulchre loquitur de eo qui ceſſit liti & cauſæ. & ꝙ per illam ceſsionem uideatur procurator reuocatus, ubi per eum. & pro illa dec. uide conſ Rom. 374.præſens eandem extenſionem ſequitur M ll s ĩ uerb. procurator conſtitutus a prælato & in uerbo, lis finitur, ubi uoluit ꝙ lis eo modo finitur per mortem naturalem prout per ciuilem: quem ſequutus eſt idem Caſſad dec. 3.nu.6.ut lit.pend.& facit concl.Aeg. 156. mortuo. & id quod ponit Innoc. & alii poſt eum in d. c licet undique. de offi deleg & Bar.ac doctores in d.l.more. col. fi. quam uis contrarium tenuerit Guid. Pap.q.546.An.cle.fin.ubi uide.

Hinc

Hinc quotidie in Romana curia in praxi tractari uides,
172 quod altero ex collitigantibus ſuper titulo beneficii moriente, decernitur proceſſus p audientiã publicã cõtradictarũ, abſq; eo ꝙ citẽtur ꝓcurator mortui, ꝑ quẽ cã hmõi illucuſq; fuerat agitata, ꝑ d.cle.ſi. de quo ateſtatur Caſſad. d.dec.2.nu.30.de appel.& latius dec. 6.lit. pend.& dec. 1. de re iud. ponit Aeg.conc.25. ſi lite.

173 Et pro præmiſsis facit tex.in l.1. C. de actio. obli. ubi ſm Ang probatur, quod mandatum ẽt poſt mortem collatum expirat, quando non reperitur hæres conſtituẽtis. in cuius perſona poſſit ſuſtineri & repræſentari proc. ut ſi adeſſent bona uacãtia, quę non repræſentãt hæredẽ l.1.§. qui bona.ff.de iure fiſci. uel qñ monaſterium ſeu eccleſia ſuccesſiſſet: q̃ dicitur ſucceſſor anomalus: aut pater occupaſſet bona filii, iure peculii, uel fiſcus iure caduci. l. nouatio. ff.de nouat.l ſi cõſtante.§ fi.ff.ſol.mat. quas ad propoſitum adducit Bal.in ad.Spec.in ti.de reo uerſ.an monachus, & ſentit Ancha. conſi. 383. primo.col. 1. uerſic. circa iſtum.

174 Idcirco cum pſona procuratoris reputetur pſona domini.l.oſſa.in fi.ff.de relig & ſump.eſt gl.fi.in l.ſi procurator.ff.de dol mal.excep. ꝓpterea non poterit eſſe ꝓcurator ſine aliquo dño uero, uel ſaltem ræpreſentato: quia tũc uř procurator nullius. indiſtĩcte igitur his caſibus neceſſario mandatum expirat, ſiue re integra, ſiue nõ: ut tenuit Ang. in ſua diſputatione, q̃ incip. Aſtenſis miles. in 1.col.quem referendo ſequitur Feli.in c. relatũ. in 2. col. uerſ. Quinto fallit de off.dele.& in c. Quoniam frequens col.3.in fi.ut lit.non conteſt.& ponit idẽ Ang. in conſ. 334 mandatũ in princ.Ro conſ 102.Soc.conſ.60.in pręſenti nu.10.& conſi.89 in prin lib.1.

175 Vnde ſi conſtituẽs ex poſt efficeref crimīnis læſæ maieſtatis reus, uel monachus, aut conuerſus, ſeu ꝑpetuo cum bonorum proſcriptione relegaretur, mãdatum procuratorium cenſeretur tacitè reuocatum & extinctum: ut uoluit Ange. inſt.de excep. §. præterea, col. 21. uerſ. item poſtquam re cõſtituit. Idem foret ó conſtituens arrogaretur,

uel

uel in ſeruitutem redigeretur, aut ab hoſtibus caperetur, ſeu ꝙ ad certum tempus, aut ſub certa cõditione q̃ eueniſſet cauſa ꝑ quam fuerat conſtitutus, ceſſaret, conſtitueretur his namq; caſibus mãdatũ & uoluntas euaneſceret, ut probatur in l. ſi arrogati. ff. de tutel. & inſt. quibus modis tute. ſi §. 1. uſque in ſi. de quo ponit Dec. conſ. 460. uiſo pũcto. col. 4. uer. in 3. dubio. li. 4. & Bar. in l. 1. §. dari autem. ff. de procu. ubi loquitur de conſtituto ad diem certam. & Io. And. in Spec. de procu. §. ratione autem formæ. col 3. in uerb. cõſtitutus dum uult ꝙ procurator ad certam diem conſtitutus, ſi ꝑ iudicem dies illa ꝓrogetur, non poſſit aliquid in die prorogata facere per tex. in c. cum olim. el. 1. de. off. deleg. & c. ſignificauit de appellationibus & ĩ c. ſi quem. de proc in 6. & l. qui mutua. l. non ideo. ff. mand ubi etiam ponitur de procuratore dato, abſentiæ cauſa, cuius (ceſſante illa) ceſſat mandatum, prout de uicario dato, donec alius conualuerit ponit Aeg. concl. 135. ſi Epiſcopus, & de dato ſub cõditione clarum eſt: Nam q̃ fiunt uigore diſpoſitionis conditionalis conditione pẽdente non ualent. l. ſi quis ita. ff. de cond. inſt. cle. cum hæc. §. 1. de conceſſion. præb. ita arguit Aeg. concl. 606. circa ſi. In caſu tñ, quo mandatũ naturali morte mandantis expirat, proceſſus cum hmõi procuratore agitatus indiſtincte nullus eſt, etiam ꝙ mors ad notitiam patris uel iudicis nõ deuenerit: ex quo parti ꝙ non certiorauerit de morte ac tacita huiuſmodi reuocatione imputari non poteſt, cum ꝑ mortem non potuerit. Ita firmat Bar. in l. ſi procur. in ſi. ff. de proc. quem ſequitur Abb. in c. mãdato. col. 2. uer. ſed circa hoc. eo. tit. Fel. in c. ex parte decani: uerſ. fallit ſecundo de reſcr. & Caſſ. dec. 2. nu. 10. de app. & facit cõcluſio Aeg. 495 licet mors. dum uoluit morte ꝓcuratoris lite pendente contingentem, ipſi principali abſenti intimari debere quamuis ſecus ſit de abſentia, quia ſine intimatione tũc proceditur ꝑ audientiam. Nã iſto caſu eſt q̃d imputandum: prout per eudẽ Aeg. concl. 615. curia. & Rota dec. 129. in abſentia in no. cum ſim.

Quo

176 Quo uero ád illam exceptionẽ, non potuiſti tanquam ꝓcurator in cã criminali interuenire, licet legitima ſit, & quandocunque oppoſita procuratorem quoad plenam defenſionẽm ac materia cauſæ tractãda ꝓ actore ſeu reo abſentibus repellat: ne condẽnatio ex parte rei illudatur: & ex parte actoris euitetur inſcriptio: ut per tex in l. pe. §. ad crimen ff. de pub. iud. l. 2. C. qui accu. non poſſ. c. tuæ de proc c. ueniens. c. ſuper his. in fi &c. meminimus, extra de acc. Nihilominus ſit exceptio huiuſmodi non fuerit oppoſita, proceſſus cũ proc hm̃oi factus inſtar proceſſus, q̃ ſit cum excõicatio tenet: prout determinat Bal in l. ſi ſeruũ. § publice ff. de proc & gl. in l. q̃uis. C. de adul. & gl. in c. 1. in uer. criminalis. de iud. in 6. Spec. de proc. §. 1. col. 6 uer itẽm cauſa criminalis in fi. & eſt cõis doctorum ſnĩa: prout atteſtatur idem Bal in l. ita demũ uerſ. ſed quid dicemus. C. de proc. & illam eſſe cõem & ueriorem atteſtatur Fel in c. meminimus. col. 4. uer. ultima concluſio. de accuſ. & Bonif. de Vital. in lib. maleficiorum, in tit. de proc. nu. 17. uerſ. pone quod conſtitutus. ubi inquit ꝙ opinio iſta cõprobata eſt: & ꝙ ſit cõis. & uerior. atteſtatur etiam Dec. conſ. 469. uiſa inquiſitione. in fi. lib. 4 & illam ſequitur Rot. dec. 151. ſciſcitatus. & 485. ſi clericus. in no. late proſequitur Hipol. in l. ſi quis ne quo, uerſ. quæro ulterius nu 104. ff. de q.

Maximè ꝙ hodie Italiam cõiter uigore ſtatutorum quælibet abſens, de quo libet ẽt capitali crimine, dãnari põt. & ubi abſens põt damnari, ad illius defenſionẽ proc. interueneri põt: ut tenuit Io. And. ĩ Spe. de proc. §. 1. col. 6. uer. Itẽ ꝙ cã criminalis in uerb. ciuili. & Gand. in tracta. malefic. tit. de proc. uerſ ſed pone ꝙ ſtatutũ, & Ang. in d. l. pen. § ad crimen. ubi atteſtatur hanc eſſe conſuetudinem, & cõem opinionẽ, & ab ea non recedendum: ut ẽt refert & ſequitur Aug. cõterraneus meus ad Ang. in tract. malefi. in §. qui dñs iudex. in uerſ. quæro ſi talis bannitus. fo. 234. ſecundum parua impresſiones.

Licet in utroque paſſu quamplurimi ſummæ authoritatis uiri oppoſitum tenuerint; ut Bar. in d. §. ad crimen.

in fi.per Salic.in l quamuis.C de adult. Bal. in l. licet.2. col. C.de proc.Abb.in d. c. meminimus & alii, qui nõluerunt proceſſum ẽt nemine opponente,ob legis reſiſtẽtiã,ac prohibitionem fore ipſo iure nullum in iudicãdo tamen a cõi non eſſet recedendũ,quãuis hoc perraro eueniat;quia iudic:s maleficiorũ ubicunque corporalis pęna principaliter,uel in cõſequentiam uenit inferẽda,ipſummet principalẽ tanq̃ melius informatũ & a quo ueritatẽ habere facilius putant requirunt, & quotidie ita obſeruant,ut ẽt aſſerit Ang. in d. tract. §. qui dñs iudex. uerſ. quæro quid ſi citatus,& de materia hmõi uide gl. & Canoniſtas in c.ueni ens.& Fel. accumulãtem & plures fallentias in materia ponentẽ in d.c meminimus. & Anch. conſ.271.plene. Alex. conſ. 116. animadnerſis, lib 2. & Guid Pap.q.337.aliquis.& Capi.dec. 143. in cã Vincentii.in quibus locis quando in criminalibus poſſit proc. ſeu defenſor, uel excuſator interuenire, ultra præmiſſa abunde reperies. & aduerte quia Alex d. conſ. 116. col. pen.in fi.atteſtatur opinionem Bar. eſſe communem ac de facto ſeruari;quamuis Ang.dicit contrariũ, uide etiã eundem Alex.in cõſ.138 uiſa col fi.ubi ponit quas exceptiones in cã criminali procurator opponere,poſſit:li.6.

Plures ultra præmiſſa reperiuntur exceptiones, quæ contra alieno nomine in iudicns comparentes opponi poſſunt,ſed ex quo regulariter tales non reddunt proceſſum nullum,ſed quatenus non admittantur cauſam appellandi præbent,aut proceſſus impediunt. idcirco tanquam extra materiam noſtram eaſdẽ non proſequor,ꝑ te ipſum poteris uidere per Summiſtas, uidelicet Hoſ. Goſ.& Spe.in locis,quæ notoria ſunt.

IN RVB. SEV TITVL. De nullitate ex defectu, &c.

SVMMARIA.

1 *Iudicium a citatione principium ſumit.*

2 *Citationis nullitas & defectus inter alias potentiſſima eſt:quia* *defen-*

defenſionem reſpicit.

3 Defenſio nec etiam diabolo deneganda eſt.

4 Defenſionem tollere æquitati, iuri naturali, & diuino repugnat.

5 Defenſio pro abſente non modo tolli a iudice, quinimo ſuppleri debet.

6 Citationis ſolenitas eſt iuris naturalis non propter ſe, ſed propter defenſionem

7 Citationis ſolemnitate uſus eſt Deus aduerſus primum hominem ut iudicibus ſæculi exemplum daret.

8 Abſentem iudicare diuinæ ac humanæ leges prohibent.

9 Citationis defectus nec a principe: nec ſtatuto ſuppleri poteſt.

10 Citatio adeo eſt ſubſtantialis: ut ſententiam etiam in fauorem abſentis non citatis lata non ualeat.

11 Citationis defectus duplici modo quæritur, primo an quis fuerit citatus, ſecundo nunquid citatio ualuerit,

12 Citatus eſt quod quis non fuit probatur eo ipſo quod de contrario non conſtat.

13 Solennitas extrinſeca regulariter non præſumitur.

14 Citatus quod quis non fuerit probatur per inſpectionem actorum.

15 Acta iudici non fuiſſe facta probatur per uiſitationem proceſſus.

16 Citatur præſumitur qui in iudicio reperitur. quando ab illo abeſſe conſueuit.

17 Citare non eſt neceſſe eum qui in iudicio præſens eſt.

18 Citatio ad comparendum, non deliberandum fieri conſueuit.

19 Citandus eſt is quem principaliter non ſecundario tangit negotium.

20 Citandus non eſt is cui notorium eſt defenſionem non competere.

21 Citatio in quibus caſibus non ſit neceſſaria remiſſiue.

22 Citationis uitium ſeu nullitas reddit proceſſum nullum.

23 Citatus nulliter non tenetur comparere.

24 Citatio inualida pendentiam litis non inducit, iuriſdictionem non perpetuat nec preſcriptionem interrumpit.

Nulliter

25 Nulliter & minus legitimè aliquid facere, & nullo modo facere paria ſua.

26 Citatio quod fuerit inualida qualiter contingere poſſit:

27 Citatio qualiter poſſit eſſe nulla ratione iudicis citantis.

28 Citatio ex ſui facie ſeu per uiam notorij iniuſta, temeraria & im poſſibilis impune ſperni poteſt.

29 Citatio in dubio præſumitur iniuſta, niſi a circumſpecto iudice de creta fuerit.

30 Citatio talis eſſe debet, ut citatus poſſit certiorari de actu faciendo, & illi contradicere alias ſi generalis æquiuoca uel obſcura non ualeret.

31 Citatio pro ſui ualiditate quid & quot requirat.

32 Citatio ſiue realis, ſiue uerbalis per iudicem decerni & committi debet.

33 Captura ſiue fiat ad cauſam ciuilem, ſiue criminalem regulariter abſque iudicis decreto fieri non poteſt. Fallit prout hic.

34 Captura a procuratore ad id ſpeciale mandatum nõ habente, im petrari non poteſt.

35 Citatio etiam uerbalis a iudice committi non debet, priuſquam petitionem partis audierit.

36 Citatio generalis uidelicet de quacunq; perſona, & in quacunq; cauſas illis aliter non expreſſis nuntio committi non debet: ſed citatorum nomina exprimenda ſunt.

37 Nuntius in prin. cauſę deputatus ad citandum poterit in eadem cauſa eaſdem perſonas abſque alia iudicis commiſſione citare uſque in finem cauſæ.

38 Citatio uerbalis cauſæ cognitionem non requirens poterit a nuntio fieri in vim generalis commisſionis de citando: ſecus ſi citatio foret pręiudicialis, aut abſque cauſæ cognitione concedi non conſueuiſſet.

39 Citatione in pluribus locis de conſuetudine abſque iudicis commisſione fiunt.

40 Citatio quod a iudice fuerit commiſſa ex actis conſtare debet.

41 Nuntio referenti citaſſe aliquem de commiſſione iudicis quoad commiſſionem non creditur: ſed illa aliter eſt probanda.

42 *Citatio præſumitur commiſſa, ubi conſtat de relatione nuntij aſſerentis de iudicis mandato citaſſe, & hoc in cauſa ciuili, & de conſuetudine.*

43 *Tabellioni atteſtanti de officio ſibi commiſſo non eſt credendum.*

44 *Citatio ad inſtantiam partis committi & decerni debet.*

45 *Citatio poſtquam fuit per nuncium relata præſumitur quod fuerit ad inſtantiam partis decreta.*

46 *Citatio tempore feriarum etiam in honorem* Dei *pro die nonferiata dicerni & exequi poterit maximè de conſuetudine, quamuis de iure dubium ſit.*

47 *Citatio prima quæ de longinquo fit debet continere poteſtatem iudicis citantis: alias citatus non fieret contumax.*

48 *Citatio debet in ſe continere nomen & cognomen iudicis citantis ne fiat dubia & equiuoca.*

49 *Citatio nomen & cognomen partis citantis continere debet.*

50 *Citatio ſine expreſſione tituli indiſcreta eſt.*

51 *Citationis decretum ſeu commiſſio dicitur interlocutoria.*

52 *Citationi neceſſario libellus non eſt inferendus, & ſi inferetur, tollitur citato facultas petendi dilationem ad deliberandum.*

53 *Iudicium ciuile & criminale ęquiparatur quoad citationem faciendam.*

54 *Citationi non ſolum inſerendus eſt titulus cauſæ, ſed etiam nominatim debet apponi actus, qui explicandus eſt.*

55 *Citandus eſt quis nominatim ad uidendum iurare teſtes, ad videndum productionem iurium & dicendum contra articulos, ad alia quæ in iudicio facienda ſunt.*

56 *Citandus eſt quis nominatim ad ſententiam audiendam: nec ſufficit ad audiendam uoluntatem iudicis.*

57 *Citatio ſpecialis ad quamlibet actum requiritur: nec ſufficit generalis ad totam cauſam, quando citandus eſt pręſens in ciuitate iudicij.*

58 *Citatio debet continere nomen & cognomen ipſius citandi ob rationes de quibus hic.*

59 *Citari non poteſt is qui non fuit expreſſus in citatione, etiam ſi adſit clauſula de citando omnes quorum intereſt, licet hæc*

in curia ex benignitate toleretur.

60 *Citatio generalis contra omnes ſua intereſſe putantes, licet de iure fieri poßit, tamen aliquam certam perſonam non arctat.*

61 *Citationi debet inſeri locus tutus & honeſtus ad quem quis vocatur.*

62 *Iudex delegatus cui in delegatione non eſt datus certus locus, poteſt eligere locum quem uult in territorio ipſius delegantis.*

63 *Citationi iudicis tam ordinarij quam delegati quando locus ſit inſerendus.*

64 *Iudex ſeu rector alicuius prouinciæ poteſt deputare tribunal in quacunque parte ſuæ prouinciæ. & ſi non deputat, prouincia habetur pro loco.*

65 *Citationi opponi debet dies & terminus pro quo quis uocatur,*

66 *Citatus ad diem feriatum an teneamur comparere: & de iure Ciuili uidetur quod non: ſecus de iure Canonico.*

67 *Citationi apponi debet terminus congruus: alias ſi nimis breuis, non arctet citatum ad comparendum etiam cum primum poßet.*

68 *Citatio continens impoßibile facti ſeu iuris non ualet.*

69 *Infans ad legitime comparendum citari non poteſt.*

70 *Terminus citationis & dilatio eſt arbitraria, circa quam iudex nihilominus debet eſſe diſcretus.*

71 *Citatio ſine termino ualet, & intelligitur ut comparet quam citius poſſit, ſed cautius eſt illum apponere.*

72 *Citationi neceßario non eſt apponenda hora, ex quo intelligitur de ea qua actus communiter expediri conſueuit.*

73 *Citatio continens horam uel locum ſi actus diuerſa hora uel loco ipſo citato abſente fieret, non ualeret.*

74 *Dies omnes ſunt de iure iuridici.*

75 *Citatio debet eſſe in forma ſolita, & cum clauſulis conſuetis.*

76 *Solitum fieri debet fieri; alias quod fit iniuſte fit.*

77 *Citatio continens inſolitum eſt nulla; uel ſaltem citatus ſi non compareat, excuſandus eſt.*

78 *Inſolita clauſula latentis fraudis præſumptionem inducit.*

Literæ

79 *Literę contra ſolitum ſtylum* Romanæ *curiæ expeditæ fiunt ſuſpectæ.*

80 *Stylus & mores agentium ſequendi ſunt.*

81 *Citatio fuit inducta ad certificandum abſentem: ideo decerni & exequi debet eo modo quo facilius abſens ueriſimiliter certificari poſſit.*

82 *Citandus ſi eſt præſens in iudicio a iudice moneri debet: & talis monitio habet uim peremptorij & eſt modus citandi utilis, & commendabilis*

83 *Citari debet perſonaliter is qui in ciuitate reperitur, maxime in principio cauſę & re alicuius ponderis.*

84 *Citandus eſt procurator ſi adeſt, & principalis non reperiatur etiam in principio cauſa.*

85 *Procurator dominus litis effectus ad ſententiam citari debet nõ autem principalis de iure ciuili: de iure autem* Canonico *uterque citari poteſt.*

86 *Sententia ut opiniones euitentur in perſonam principalis & procuratoris domini litis effecti concipi debet.*

87 *Citatio etiam in principio cauſæ fieri per domi ſolitæ habitationis, quando non reperitur principalis nec procurator.*

88 *Citatio quæ fit domi debet fieri publice, & alta uoce, & copia in oſtio domus affigi, uel in manibus familiarum dimitti alias non arctaret.*

89 N*untio domi oretenus citanti non creditur abſque teſtibus.*

90 *Citatio domi regulariter fieri non poteſt niſi in ſubſidium, quatenus perſona non reperitur.*

91 *Citari domi poteſt is qui ſemel perſonaliter citatus, uel per ſe in iudicio comparuit maxime poſt litem conteſtatam.*

92 *Citatus domi dicitur ficte contumax ideò a ſententia contra eum lata intra decem dies a die ſcientię appellare poterit.*

93 *Citatio priuſquam fiat domi regulariter pracedere debet diligẽtia de perſona reperiendo.*

94 *Citandus non tantum in ciuitate, quinimo & in uilla & ſuburbijs perquiri debet antequam domi citetur.*

95 *Citationis decretum intelligitur ſecundum formam iuris; ideo commiſſio de aliquem citando intelligitur in perſona primo, alioquin domi.*

96 *Citationis executio domi facta per nuncium non referentem ſe feciſſe diligentiam non ualet.*

97 *Citatio non dubio domi non perſonaliter facta præſumitur: et propterea citatus non comparens dicetur ficte contumax.*

98 *Citatus generaliter ad totam cauſam, uel etiã particulariter ad aliquem actum etiam quod non comparuerit, uel dixerit nolle comparere quando præſens eſt reliquos actus citari debet, de quo uide hic.*

99 *Citationis forma que in* Ro. *cu. decerni conſuenit contra abſentes, & in remotis partibus exiſtentes.*

100 *Citatio quã aduerſus abſentes vtitur* Romana *cu. fuit ex iuris rationibus excerpta.*

101 *Citatio in qua iudex comminatur ſe ad expeditionem cauſæ proceſſurum habet uim peremptorij.*

102 *Citatio vnico quando fit pro tribus, debet apponi uerbum peremptorie uel ſaltim ęquipolens.*

103 *Peremptorium non requiritur in cauſis beneficialibus & ſummarijs.*

104 Peremptorij *ſolennitas in* Roma. *cur. non eſt in uſu; quia in ea omne termini ex ſe poſt litem conteſtatam ſunt peremptorij.*

105 Peremptorij *ſolennitas apponitur etiam in cauſis ſummarijs, & beneficialibus: quando in principio cauſę citatur quis ad totam cauſam.*

106 Peremptorij *ſolennitas ad proteruitatem non comparentis committendam non ad ſolemnizandum iudicium adinuenta eſt.*

107 *Citatio generalis ad totam cauſam etiam cum appoſitione perẽptorij tolera.ur propter diſtantiam locorum, difficultatem citãdi, ac partium diſpendia.*

108 *Peremptorium poteſt maturari, ideſt unica citatio pro tribus cum termino arbitrario decerni ob diſtantiã locorum, ac difficultatem citandi*

109 *Citatus ad totam cauſam ſi non compareret, elapſa die aſſignata poteſt contra ipſum tanquam contumacem abſq; alia citatione ad ulteriora procedi.*

110 *Citatus ad totam cauſam ſi non comparet ex ſtylo ſacri pala-*

palatij conſueuit ad reliquos actus faciendos citari in audientia contradictarum.

111 Citationis in termino ſi actor non compareat, & primus actus circunducatur: nihilominus idem actor poterit contra citatum non comparentem quandocunque per audientiam contradictarum procedere.

112 Citationis in termino actor debet comparere, & contumaciam rei non comparentis accuſare.

113 Citatus ad totam cauſam ſemel comparendo citationem generalem adimplet ideo & ex poſt ad reliquos actus faciendos ſingulariter citandus eſt.

114 Citatus ad totam cauſam debet comparere, & uſq; ad expeditionem cauſæ perdurare, alias ſi litependente non dimiſſo procuratore recederet, uirtute primæ citationis contra ipſum quaſi contumacem per audientiam contradictarum procederetur.

115 Lite pendente in Ro. cu. aliquo ex litigatoribus decedente, uel recedente ad inſtantiam alterius proceditur per edictum, id eſt audientiam contradictarum.

116 Procurator rei abſentis lite pendente mortuo, ipſi reo abſenti per actorem obitus ſui procuratoris eſt intimandus.

117 Citatus item iterum citare difficile eſt, ut puta quod eſt irreperibilis, nec habet domum permanentem ſeu habitat in ſuburbijs, cogendus eſt ad eligendum locum in quo citari poſſit.

118 Citatus ſi eſt clerins, & ipſe non reperiatur, nec domum particularem habeat citari poteſt in eccleſia quam obtinet reſidentiam requirente, ex quo illa fingitur ſua habitatio.

119 Citandus qui eſt clericus & non reperitur, nec habet domum, aut Eccleſiam reſidentiam requirentem erit citandus in Eccleſia cathedrali, & in Eccleſia de qua diſputabitur.

120 Citatio in cathedrali ac beneficio Eccleſiaſtico de quo agitur quando tale beneficium non requirit reſidentiam fieri non poteſt, niſi precedat diligentia de perſonam reperiendo.

121 Citatio domi uel in Eccleſia facienda ſatis eſt, quod publi

legatur: & datur copia pe: enti; n: c requiritur affixio.

122 Citandus ſi fuerit laicus & non reperiatur, nec domum habeat, citari poterit per edictum publicum ſeu per affixionem cedulæ rei de qua igitur.

123 Citationis ordo, id eſt ut perſonaliter primò, ſecundò domi, uel in Eccleſia, alias per edictum, non debet a iudice præuerti, quoniam ualeret proceſſus.

124 Citari poteſt per edictum publicum quando aceeſſus non eſt tutus ad perſonam & domicilium ipſius citandi

125 Citatio per edictum ſi efficiat ignoranter eſt exhorbitans; ideo non egreditur terminos cle. pen. de iud.

126 Citatio per edictum in Ro. cu non conceditur niſi ex ſpeciali mandato Papæ. quia hoc uidetur ſibi ſoli reſeruatum.

127 Citatio per edictum a Papa non conceditur niſi cum clauſula conſtito ſummariè de non tuto acceſſu, &c. vnde iudex cauſa non decernit, niſi de hoc ſibi ſummariè conſtiterit.

128 Teſtes deponentes ſuper non tuto acceſſu ſatis eſt quod dicant credere impoſſibile fore, uel non eſſe tutum citare illos in illorum domicilio.

129 Citatio per edictum publicum poteſt in caſibus a iure permiſſis a laicis iudicibus decerni.

130 Citatio per edictum in quibus locis ſit exequenda.

131 Citationis per edictum forma ſecundum Romanæ curiæ ſtylum quæ ex mente iuris colligitur.

132 Citationis forma ab executore diligenter ſeruanda eſt: alias citatio non ualeret & nu 152.

133 Citatio per edictum licet in ſe contineat ſex loca, uidelicet tria in curia & extra curiam, tamen ex ſtylo ſatis fuerit exequi in quatuor, uidelicet & tria duobus in curia, & duobus extra.

134 Citatio per edictum debet publicè legi, affigi, & affixa, per tempus congruum dimitti.

135 Citatio per edictũ ſatis eſt ſecundum ſtylum palatij quod affigatur, etiam quod non fuiſſet lecta.

136 Citatio originalis non autem copia eſt affigenda.

137 Citatio per edictum uideretur formiter executa, ſi nuncius referret executum fuiſſe, prout in ea, ex quo in ea aderat

unicus

vnicus modus exequendi.

138 *Certum dicitur non ſolum quod eſt certum ex ſe, ſed etiam quod eſt certum per relationem ad aliud.*

139 *Citatio quę non fit per edictum cum habeat triplicem modum exequendi, non præficietur, ſi nuntius referret ſe feciſſe prout in ea.*

140 *Citationi per edictum loca debent eſſe uicina domicilio ipſius citandi.*

141 *Citatio per edictum non inducit ueram notitiam, idcò non ſufficit ad aliquem exequendum vel ſuo beneficio priuandum.*

142 *Citatio generalis per edictum contra omnes ſua intereſſe putantes fit in caſu quo non adſit certus contradictor, alias non afficeret, & antequam fiat inueſtigandum eſt nunquid adſit qui ex actu illo principaliter lædi poſſit, & talis nominatim citandus eſt.*

143 *Citatio generalis per edictum fieri conſueuit contra conſanguineos & amicos minoris & abſentis ex cauſa probabili, non ex uoluntaria.*

144 *Citari quomodo debeat collegium, ſeu vniuerſitas, aut capitulum.*

145 *Citatio habet quatuor partes, decretum, formam, executionē, & relationem illius.*

145 *Citatio quod fuerit executa debet conſtare iudici antequam ad actum progrediatur, alias actus non valeret fallit tamen prout hic.*

147 *Citatio quod interuenerit ſeu actum præceſſerit, non probatur ex narratiua ſententiæ, quando illa fertur in abſentem, & non tractatur de ſententia antiqua.*

148 *Citatio quæ de longinquo fit ſecundum Romanæ curię ſtylum vniuerſis dirigitur exequenda, ideo fruſtra diſputatur de poteſtate exequenti.*

149 *Citationes quæ in partibus exequuntur hodie ex communi obſeruantia præſentantur per publicos tabelliones, & ſic euitatur difficultas nunquid ſoli nuntio ſit credendum.*

150 *Nuntio iurato quoad executionem citationis & illi adhærentia creditur. ſecus in alijs.*

151 *Citationis copia ſi petatur, dari debet in forma authentica expenſis ipſius citantis, & quandoque citati.*

De nullitate ex defectu citationis, & vnde ac quibus modis regulariter prouenıat.

VIſo de iudice,ac perſonis litigatorũ:ſupereſt ut ẽt de ea parte edicti qua prætor de in ius uocãdo edixit, aliquid ponamus:cum omnium actionũ inſtituarum principium inde proficiſcatur:ut inq̃t tex.in §.omniũ.inſt. de pen.teme.litig & ponit gl.& ibi ſcrib. ff.de in ius uocan.ſuper rub Et in hoc ſummopere aduertendum erit: cum defectus & nullitas illinc proueniens inter alias omnes potentisſima,ſit ut puta defenſionem reſpiciens,quæ a iure prouenit naturali.l. ut uim. ff. de iuſt. & iur. l. 1. §.
3 cum arietes.ff.ſi quadr.paup feciſ.dic . quæ defenſio nemini deneganda eſt.l. defenſionis facultas. & ibi Bar. C. de iur.fiſci.lib.10.& l.unius §.cognıturum.ibi, defenſionem quocunque tempore poſtulante reo,negari nõ oportet &c ff. de quæſt. c. cum inter. extra de except. etiam diabolo ſi foret in iudicio,inquit Rot. dec. 364. cum iura.& 201.licet in cauſa.in no. quantumuis iudex liberam & abſolutam haberet poteſtatem : quia ex hoc non debet quicquã facere,qđ ſit bonis moribus interdictum:ut ꝓbat tex.in l.ſi a militę.§.edictum.ff de mil. teſt. & ponit Alex.conſ.65.habita. col. 2. lib. 1. &dec. Neap. 39. fuit dubitum 2. colũ. Dec. conſi. 654. in fin.libr. 5. tollere
4 enim defenſionem omni equitati, ac iuri naturali & diuino repugnat : ut dec arat Bar. in extrauag.ad reprimendum.in uerſi.figura.& glo.in uerb. defenſiones . in cle.ſæpe.de uerb.ſign.

Idcirco ius dicens non modo illam tolleri, quinimo, pro abſente defenſiones ſupplere debebit : ut docet tex. in l.ſi non defendatur. ff. de pœ. l. ampolirem. C de appel auth.qui ſemel. C. quom. & quan. & c. cum aliis, de quibus per Anch. conſ. 259. ex uerbis col. 2. & Alex. in

conſi.

conſi.145. uiſis narratis.col.2.li.5. poſt Bal. in l. deſerto rem.§.ſi ad diem ibi facta prius copia docendi &c. ff de
6 re mil.per quē tex.idem Bal.in l.executorem colu.19. C. de exec. rei iud. dixit ſolennitatē citationis non p ſe; ſed propter defenſionē, eſſe iuris naturalis:prout ēt refert & ſequitur Fel in c. cum olim colu. 8. in prin de re iud. & pro quo facit tex. in c.cum olim. ibi citatis ad cām, & facultate ſibi defenſionis indulta &c de dol.& cont Et pro omnibus eſt tex.formalis in cle. paſtoralis.§. cæterū. ibi, defenſionis,quæ a iure prouenit naturali, facultas adimi ualuiſſet: cum illa imperatori tollere non licuerit, quæ iuris naturalis exiſtunt.&c.de re iud.
7 Et hac ſolennitate Deus omnipotens uti uoluit, priuſquam Adam primum hominem,& mala Sodomæ iudicaret:non ꝙ aliquid ſibi foret abſconditum . ſed ut iud cib. ſeculi iu ſententijs proferendis exemplū daret, ut inquit text. in c.Deus omnipotens.3.q. 1.& probatur in c.qualiter & quando. extra de accuſ.
8 Abſentē itaq; iudicare,diuinæ atq;humanæ leges prohibent,ſi modò ex contumacia non abſit.c.abſens.cap.Abſentię.c.caueant.cap.omnia.3.q.9.l.ea quæ C. quomo. & quād.iud.l.de unoquoq;ff.de re iud. Et defectus iſte , ne que a ſtatuto, neque a ſupremo principe ſuppleri poteſt: ut de ſtatuto inquit Bal.in l.1.colu.1 uerſ ſed hic quæritur.C.quom.& quan. ponit Fel. in c.ex parte. el 2 . colu. 2.uerſi.Bal.in l.1.extra de off. dele. de principe eſt tex. in d cle. paſtoralis.§. cæterum & c. 1. de cauſſa poſſeſſio. & proprie. cap. inter quatuor de maiori. & obed. tenent cō muniter utriuſq; cenſuræ doctores, prout per Dec. vtrū que ponentem,in conſ.64. uiſo puncto.col.penu. nu.12. & conſ.681.col.fi.& 416. iu teſtamento circa fi. & conſ. 528.pro reſolutione.colu.pen.uerſic. ſi uerò.lib. 4. & Ro. ſing.684. Tu ſcis quod nedum &c.ponit ēt utrunq; Anc. conſ. 167. uiſis diligenter col.1.& conſ.211.de Iure com muni.col.2.& de quo in conſ.277.ex prædicta.colu. 3.& 439.col.3.nu. 5.& eſt ſolēnis gl Io. monachi extrauag. Bonif.8.inci rē nō nouā.&c.in gl. fi. q̄ arguit ad partes .

& concludit citationē eſſe de iure natur.& ꝙ Papa & Imperator habent neceſſe citare late p doc.;oēs in.l.fi. C. de leg & Alex.in d.l.de unoquoque & conſi. 225 nu. 1. lib. 6.& cōſ.11.alias conſului col.1.li.7.Abb. conſ. 93. Chriſti.in prin.li.1.& Dec.conſ.410 in cauſa.col.4. li. 3.dec. Neap.307 regia maieſtas in fi.& d.dec.391.& eſt cōmunis opinio ut inquit Fel in c.cum olim. col 9.nu. 12.de re iu.& Lanf.in cle.ſæpe. in uerſ. omiſſa citatio de uer. ſig. & idem aſſerit Boer. dec. 247.col. 3 & uide eundem Fel. in c dilecti filii col 5.uerſ. ſed nota ꝙ licet excep. &c. de excep.ubi præmiſſa ēt ponit inter alias d cens,quod licet citatio & defenſio tolli non poſſint: modus tñ defenſionis uariari & a'terari pōt: ut ibi per eum,poſt Alex.d.con ſi.225.col.2 lib.6.& conſ.105. ponderatis col. fi li. 5. & Ang.conſi 260.punctus.

10 Solennitas igitur citationis adeo ſubſtantialis cenſetur ut ſi abſque ea ſnīa,etiā in fauorē abſentis non uocati diceretur,eſſet ipſo iure nulla:ut uoluit Bar.ad reprimendū in uer.figura.in fi.& ī l. ea quidē ubi p Bal. col. 2.ī fi. C. qūo & qñ & in l.ſi furioſo ubi Iaſ.poſt Alex.dicit hoc cōiter teneri.ff.de re iud cū aliis de quibus per Alex. conſi. 114.;lib.6. Rom. ſing. 190. iudex non poteſt. Anc.conſ. 16 uiſo proceſſu col.fi.hoc nanq; caſu ad iuris rigorē cōſeruandū debuit:ut ibi per eos: adeoq; citatio neceſſaria eſt,ꝙ licet a partibus fuiſſet data poteſtas, ēt abſentibus partibus,pronunciandi: nihilominus citatio requiritur, alias ſnīa ſeu laudū abſentibus partibus ,& non uocatis, latū eſſet nullum.l.diem proferre. §. ſi quis. ff de arb. & tenet Alex.in l.ſi quis arbitratus.col. 8.uer. Quarto limita.ff.de uerb.obl. poſt.Imol.ī c.cū dilectus. extra de arb. Goza.cōſ e prout ēt conſueuit dici de prorogatione inſtantiæ,quia ēt ꝙ ſit data poteſtas arbitriis inſtantiā prorogādi,nihilominus ſit talis prorogatio nō eſſet partibus notificata,non ualeret: prout dixit Bal. cōiter approbatus in l.cos.§.apoſtolos col 2.uer. quæro nunquid. C. de appel.Et ꝙ ſit, communiter approbatus atteſtatur Dec. qui præmiſſa ponit, & ſequitur in conſ, 39. iuridicam,

in prin-

In prin.li.1.& eadē tenet ēt conſ 632. qui ſupra. col. 2. nu.14.li.5.utrumq; ēt ponit.& doctorum opiniones cumulat Nico.Boer.in dec 283 col.10. & d. Iaſ. in l. neque quam § ubi decretum col 9. ueſ. iuxta p̄dicta. ff. de offi. procōſ.& Curt ſen.conſ.32.adiutorū,& ita in contingentia facti iudicauit curia Neap.ul per cap.dec. 93. in cauſa Athanaſii.nu.5.ab iſto igitur defectu & nullitate partes ſummopere præcauere debebunt.

11 Dicamus Ergo ſup iſto defectu duplici modo principaliter opponi & diſputari conſueuiſſe:uno ꝙ qs nullo modo fuit citatus:altero ꝙ & ſi tacitus fuerit,citatio)tanquā nulla,& illegitima(citatum nō arctauit:prout de utroque uidetur text. in l.1. § item cum edicto ibi, quod neque præpoſitum, eſt neque in notitiam præuenit abſentis &c ff.quæ ſunt ſine app reſcin.

12 Et Quoad Primum,quod quis nullo modo fuerit citatus,probari conſueuit per modum abnegationis: uidelicet eo ipſo,quod de contrario non cōſtat: quia quis citatus(ſi p̄ſens non fuerit)non p̄ſumitur, inquit Bal. per illum tex.in c uni §.ad hæc,in uerb ꝙ Imperator. de pace iur.fir.& tex in c.ꝙ ſicut ibi ꝙ ſi eos uocatos non fuiſſe conſtiterit.& ibi glo.in uerſ.uocatus. & in c. Bonæ. el 1. ubi gl.in uerſ ſingulares & Panor.ibi, col. pen in uerb. in ea gl.ponēs hoc pro regula de elect. & doctores in c.

13 Alber.de teſt.&c quoniam contra de probat.quia eſt ſolēnitas extrinſeca,quæ regulariter nō præſumitur l. quæcunq; §.fi.ff.de public.l.ſciendum.ubi ſcri. ff.de uer. obl. & in terminis ponit Bal. in l. geſta. col. pen. de re iud. & Abb.in c.Tenor.col.3.uer.extra gl.de ſent.& re iud. cum aliis in propoſito adductis, per Feder. conſ. 165, & Pau. conſi 84.Ieſu Chriſti.2.col.lib.2.& Alex. conſ. 106. uiſis & opportune col.pen.lib.5.]

Conſueuit ēt talis negatiua ꝙ quis non fuerit citatus, per acta ipſius cauſæ probari: quoniam id, quod ibi non apparet,dicitur non factum l.fi.& ibi ſcib. per illum tex.

14 C. de reb. cred ponit Barr. & alii in l.fin. C. de erroribus adu. ponit Bal. in abſentem, poſt ptin. uerſic. in tex.ibi

nun-

nunquam &c. C. de accuſ. & Ioan. And. in Spec. de ſenten. § ut autem. col. 8. in uerb. citatum. & Fel. in c. quoniam contra. col. 15. uerſic. limita uno modo. de probat. cum aliis, de quibus per Deci. conſi. 583 pro reſolutione. lib. 4. ſub nu. 6. Vbi igitur citatio non eſt, ibi ſententia deeſt. ut notatur in l. uir bonus. ff. iud. ſolui. ponit deci. Neap. 182 Quia regia. nu. 3. cum ibi adduct.

36 Conſueuit tamen quando quis longe aberat, & in iudicio reperitur præſumi fuiſſe citatũ, ut declarat Archid. in c. propoſuiſti. 82. diſt. quem refert & pro notabili ſequitur Abb. in d. c. Bonæ. col. pen. & pro quo facit deciſio dominorum 281. ſi de mandato. in nō.

37 Quinimo, ẽt ſi citatus non præſumeretur, cũ appareat, ꝙ tpe ſententię pręſens fuerit, ac ſe defendere potuerit, ſatisfactum eſt legi, quæ ſolennitatẽ citationis ad hunc effectum introduxit: ideo ſnĩa ualeret cum ſolennitas iſta ſit relaxabilis per ſuum æquipollens: ut determinat Bart. & Bal. Ang. in l. 1. ff. de in ius uoc. per text. in l. de unoquoque. ibi, præſentibus omnibus &c. de re iu. & in l. ſi ẽt. § fi. ibi, præſente uel uocato. ff de minor. tenet Bald. alias Tanc. in cõpẽdio ſeu practica, in ti. de cita. q. 1 Lanfrã. in d. c. qm̃ cõtra. in uerb. citationes. nu. 1. & Bald. in auth. ſi oẽs. C. ut ſe ab hæred. abſti. Fel. in c. 1. col. 7. uer. not. ẽt ꝙ pręſens de iud. & c. 1. 2. col. de libel. obl. ponit Dec. conſi. 446. nu. 8. Caſſa. deciſ. 2. de iud.

38 Citatio nãq; ad cõparẽdũ in iudicio, non aut ad deliberandum fieri ſolet: igitur qualitercũque pars ibi fuerit, ſatisfactum eſt: quia nõ curamus de modo, ſi finem habeamus: prout hæc eſt uera & cõis opinio, inquit Bald in addit. Spec. in tit. de reo in uerb. qui habeat ius reuocandi, & per eundem in l. ſi accuſatorib. col. 2. uerſi. in glo. fuit ibi præſens. C. dę accu ubi dicit ꝙ iſta eſt ueritas, & quod eam tenent aduocati. quamuis Inno. & Ant. de But. contrarium tenuerint; & optime Bald. comprobat do. Abb in c. teneor. in fi. extra de ſent. & re iud.

39 Eſt tamen aduertendum quoniã is duntaxat neceſſario citandus eſt quẽ principaliter, non ſecundario, uel in

con-

conſequentiam negotium tangit l. nam ita diuus. & ibi ſcri. ff. de adop. l. 1. §. denuntiari ff. de uent. inſpi. quem tex. in illis uer. primo gradu hærede inſtituto non etiam ſubſtituto & c ad hoc pluries allegauit Bal. ut per eum in rub. de ſucceſ. edi. ad fi. & in l. iubemus. 2. col. uer. citabuntur. C. ad Treb. & in l ob ſeruare. §. proficiſci. de offi. procur. & in l. ab eo. in fi. C. quomo. & quan. ubi dixit ꝙ pro ualiditate & ſubſtantia iudicis, is ſolum citandus eſt, contra quem petitio derigitur: ponit. Mill. in uerb citari non oportet, & eſt celebre dictum Inn. in c. fi. ubi Fel. late congerit. col. 2. in prin. extra de maior. & obed. & de quo eſt gl. cōiter approbata in d. l. de unoquoque, ut aſſerit d. Alex. cōſi. 86. uiſis dubitationibus col. 1. uer. Item licet ſententia, lib. 2. & in conſi. 156. ſtantibus lib. 2 & decla. conſi. 30. uiſis. col. 2. in fin. lib. 6. & conſ. 58. uiſo. col. 2. lib 5 ſequitur Deciſ conſi. 445. in caſu. col. 8. uer. & certe lib. 4. & Capi. deciſ. 107. in cauſa Marci. col. 2. Aym. conſi. 5. tria ſunt col 2.

20 Item nedum requiritur ꝙ principaliter interſit, quinimo oportet ēt ut uerisimile ſit ipſi abſenti aliquam defenſionem competere alias ſi certum foret & notorium nullam eidem competere defenſionem, citatio poſſet omitti, cum id, quod aliquo inuito fieri pōt, poſsit etiam ipſo abſente fieri l. qui poteſt. ff. de reg. iur. cum aliis in propoſito adductis per Dec conſi. 698. diuino. poſt. prin. lib. 5. & Alex. conſi. 130 difficultas, col. 1. lib. 1. & conſi. 6. circa col fi. lib. 3. ubi atteſtatur de cōi opinionem idem Alex. in l. non ſolum. § more. col. pe. ff. de op. no. nunc. Aym conſi. 179. diuino. col. 1. nu. 6. hoc ēt tenet idem Mill. in d. uer. citari non oportet, requirens copulatiue iſta duo, ꝙ interſit principaliter, & contradicere poſsit. & Caſſad. deci. 2. de iud. plenius per Fely. in c. Cum olim. col. 6. uer. non eſt citandus is, cui certus eſt defenſionem non competere & c. extra de re iud. ubi etiam ponit cer-
21 tos alios caſus, in quibus abſque citatione procedi poteſt, de quibus latius per d. Marianum in rub. de dilat. in 7. principali art. ubi enumerat caſus triginta, & Ant.

Micell.

Micell.in tract.de concord. gl. iur. Ciuil. & Cano. concord.52.ubi enumerat centum & quindecim ſimiles caſus citationem non requirentes, qui tamen potuiſſent ad multo pauciores, ac ſub aliquibus regulis reduci, & comprehendi;ad eos igitur recurre.

22 Secundo principaliter opponi conſueuit ꝙ ſi citatio aliqua emanauit, fuit nihilominus nulla & inualida & abſentem contumacẽ reddere non potuit:& ꝑ conſequẽs proceſſus & ſnĩa illius uigore facti,ipſo iure non ualent: nã ubi eſt uitium in citatione,nunquã tenet proceſſus in præiudicium abſentiũ agitatus:inquit formaliter Bal.per illum tex.a contrario ſenſu,in auth. ſi oẽs col. 2. uer. deinde not.C.ſi ut ſe ab hæred.abſti. & per eundem in c. qm̃ contra.in 6.col.de probat.ubi dixit ꝙ ſententia præcedente citatio eſt nulla:& eſt gl. fin. in l. ſi accuſatorib. C.de accuſ. & ponit idem Bal. in l. ſi ut proponis. 2. col. C.qũo & qñ & in l.1.poſt prin.C.ne ex delict.defunct.

23 Taliter namque citatus comparere non tenebatur, ut inquit.gl.in c.in cauſis,in uer. uenire. de off. dele. & gl. in uer.citet partes.in c ſtatutum. §. in nullo. de reſcr. in 6. & gl.fi.in c. ueniens.de accuſ. & tex. in l. 1. in princ.ff. de feu. & c. fi. extra eo. tit. ponit in terminis deciſ. Neapol.366 in pleno.com.fi.cum aliis.de quibus per Iaſo. in rub.de in ius uoc.cum ſimi.

24 Hinc uidimus per citationem inualidam non induci pendentiam litis.c.ſi ut lit. pend. in c. pen. Deciſ. conſi. 461.n.28.neque iuriſdictionem perpetuari:ut uoluit Archid.in c.non ita in princ 2.q.6.tenet.Paul. de caſt.in l. 1. ff.de feriis.Prout neque per illam præſcriptio interrumpitur.l.ſi pater.C.ne ſtat deſun.glo. 2. in c. ut debitus de appellat.

25 Et quoniam aliquid non gerere, uel abſque debita ſolenitate gerere parificantur. l. 2. ff. de excuſat. tut. l. fin. C.arbi.tut.l.3.§ Tutorum.ff de ſuſpec.tu. c. 1.de transla. præla.cũ aliis,de quibus per Abb. in conſi. 90. Omnipotentis, in prin. lib 2. & Feli. in c gratum. nu. 4. de offic. deleg.& in c. illud.in 2. & 3. col. de reſcri. And. de Yſer.

cap.1.§. prætereà quæ ſit prima cauſa. in uſibus feudo. & Seruien. ſuper reg. de annali q.45.& dec. Neap. 466.cum ſimilibus.

26 Quòd autem citatio fuerit illegitima, inefficax, & inualida. contingere poteſt ratione citantis, & ratione citati, reſpectu loci in quo, loci ad quem, tẽporis, ad quod fit: item ratione formæ ipſius citationis, uel executionis eiuſdem: prout hæc fuit (ut ipſe uocat) algoriſma Ioan. And. in addi. Specul.tit. de cita.in 1. add. uerſ. continuã do.& ibi Bal.in add.col.fi. uer.citatio eſt nulla.

27 RATIONE Citantis, id eſt iudicis decernentis ac cõmittentis ipſam citationem, nulla eſſe poterit: ſi tempore decreti, poteſtas & iuriſdictio, ſeu illius exercitium inſolidum aduerſus eum quem citari mãdat. ſibi nõ cõpeteret: ꝓut in c.cũ cãm.& ibi ponit Abb. nu.3 & c. prudentiam.nu.6.de off dele.& Spe.d.tit.de citat.§ Iam, de citatione.col.5. uerſ.hoc autem nota.

Seu ꝙ alias ratione cauſæ, aut litigatorum, temporis, loci, uel alias, Iudex notorie foret incompetens: prout ꝑ multa exempla ſatis dictum fuit ſupra, de iuriſdictione loquendo: q̃ hic pro repetitis, quoad defectũ citationis parte citantis, citari, utriuſque temporis; & loci haberi poſſunt Nam ubicũque ex facie ipſius citationis apparet iudicis incõpetẽtia; aut ꝙ eadẽ citatio ſit alias iniuſta, &

28 termeraria ex initio in eadẽ expreſſo, uel ſaltem notorio, ipſa impunè ſperni põt: ꝓut eſt celebris Theorica d. Inno.in c.ꝑterea col.pe.in prin.& in finalibus uerbis extra de dilatio.& exemplum habes in cle. Paſtoralis de re iu. & aliqua exẽpla in l.contumacia.cum ſeq.ff.eo ti.& multa ſimilia exẽpla ponit Bal.in d add. Spec. de cita. col. fi. & plura ponit gl.in c.ſi Epiſcopus.3.q.2.& gl. fi. in c.ueniens.de teſtib. & Spec. d.tit.de cita. § 1. col. 3. cum ſeq. & Anch.in cle.1.2.col.uerſ. 2. de iud. Bar. & Ang. in l. 3. & l.ſi quis ex aliena.ff. de iud. ponit etiam Abb. & Fran. in c.cũ ordinẽ.in fi.& idẽ Abb.in c ſuper literis.nu.6.ubi gl. in uer.niſi forſan.de reſcr. & c.cum ſpecial.nu.14.&c. in duobus, nd.9.de app.c.2.nu. 16. de dilat. c. cum olim, & in-

& infra nu.3. de excep.& c. 1.nu.10. de noui oper. nunc. & ca. fi. extrà de foro comp. cum ſi. in quibus locis reperies, quòd ubicunque notorium fuerit, iudicē citantē nō habere iuriſdictionem, uel ipſi citato declinatoriam com petere, aut citationem ipſam ex ſui facie eſſe iniuſtā, ſeu temerariam:& prout iacet adimpleri non poſſe, impunè ſperni poſſe: de quo ponit ēt Feli. in c. 2. col.5. uer. glo. in uerbo ineuitabili. de teſtib. & idem Abb per illum
29 tex. in c.niſi eſſent. nu. 3. de præben. ubi uoluit in dubio citationem debere pręſumi iniuſtā, niſi à circūſpecto iudice commiſſa ſit. Sed quia in præmiſsis,& ſimilibus caſibus quando citatio emanauit, proceſſus redditur nullus potius ex defectu poteſtatis & iuriſdictionis iudicis, q̄ ex defectu citationis. Idcircò cùm Ioan. And. & Bal. extrà materiam loquimur: nec opus eſt illorum algoriſma ulterius formaliter proſequi,& declarare.
30 Redeundo igitur ad defectus citationis dico illā debere eſſe talē, ut citatus plenā,& particularem cognitionem actus fiendi, habere poſsit, ac liberam facultatē, ſi uoluerit illi contradicendi: cùm ad iſtum finem ſolennitas citationis fuerit adinuenta (ut diximus ſuprà) & ponit Io. And. in Nouella. in c.fi.de elect. in 6. aliàs ſi citatio non foret clara ſed talis ꝙ citatus ad ſe defendēdū inſtrui non potuiſſet, ut putà ęquiuoca, uel obſcura, nō arctaret citatū, nec ipſum faceret contumacem, per tex. magiſtralē in l. eum qui aliter.& l.ſi & ubique Bar.ff. quod ui aut clam. Lanfr. in d. ca.q̄m contra.in §. citationes uerſi. 5. quæro extrà de proba.& ponit Alex conſi. 137.nu.13.lib.2.
31 Idcircò pro ualiditate & ſubſtantia citationis requirit imprimis ꝙ ad partis inſtantiā per cōpetentē iudicem, ac in tpe debito decernatur, cum inſertione nominis, & poteſtatis ipſius iudicis (maximè ſi foret delegatus: & citatio fieret de longinquo: tunc enim deberet inſeri poteſtas ſeu delegatio eiuſdem) ac ēt nomē & cognomen litigatorum: uidelicet illius. ad cuius inſtantiam decernitur, & illius, contra quē fuit decreta, & ſpecificari nomē ſeu titulus cauſæ uel actus ad quem citatur, ac locus ſeu tribunal,

bunal, ad quos, & terminis pro quo quis uocatur, ac ēt in forma ſolita, & per uerba cōſueta concipi & formari: alias ſi citatio in p̄miſsis deficeret, regulariter nō ualeret: pro quorum maiori declaratione aliquid eſt dicendum.

32 Imprimis dixi ꝙ citatio per iudicē decerni & committi debet: qm̄ quęlibet citatio, ſiue realis, ſiue uerbalis, per iudicem cōmitti debet: prout de reali id eſt captura perſonæ eſt tex. in l. 2. ibi accommodetur aſſenſus. & l. fi. C. de exhib. reis uolentes neminē exhibendum: niſi is de cuius exhibitione iudex pronunciauerit: & hoc ibi

33 tenent Bar. Bal. & Sali. & procedit de plano: qm̄ in tali citatione cognitio cauſæ requiritur ſine captura ob eam cauſam ciuilem fienda ſit, prout in l. nemo carcerem. C. de exact. trib. lib. 10. Siue ob cauſam criminalem: ut loquitur dicta lex nullus, & ponunt Archid. & Io. And. in c. ſi clericos. de ſent. excom. in 6. quos refert Bal. in l. q̄ᵭ euitandi. iu fi. C. de condi. ob turp. cauſ. Cauſæ autem cognitio ad iudicē, non aūt ad merum executorem, uel eius

34 officium ſpectat: ut cuique notum eſt. Quinimo ad citationē hmōi realem, id eſt, capturā à iudice impetrandam, ſpeciale mandatum requiritur: prout conſuluit Bar. conſil. 38. incip. in cauſa Statii, & in l. procurator meus. per illum tex. & l. Pōponius. ff. ſi procur. meus per illum text. & l. Pomponius ff. de procur. & in l. hoc iure ff. de ſol. quem pro notabili ſequitur Fel. in c. 1. col. 5. uer. 1. itaque ſit. de. iudi. de quo uide Alex. conſi. 133. circa lib. 6. Et loquimur regulariter: quia in certis caſibus lex capturam ēt priuato permittit, ut in debitore ſuſpecto fugiente, iuxta legem, ait prętor. §. ſi debitorē. ff de hisquę in fraud. cred. uel in aliquem offendente, quia licet offenſo ipſum capere. l. nullus. C de Iudæ. Idem in falſo monetario, ut in l. unica. C. de falſ. monet. & in deſertore militię, latrone publico, raptore uirginis, fure manifeſto, & ſimil. ut tot tit. C. q̄n licet ſine iud. & ponit Gand. in lib. maleſic. ſub tit. de citatio. uer. & not. ꝙ citatio.

35 De citatione uerbali, quæ per nuntium, ſeu præconē, uel tabellionem fieri conſueuit, ꝙ à iudice committi

debeat,

lis, cauſæ cognitionē, ſeu iudicis motum requirebat: puta ut quis longinquo citaretur, iuxta tex. in l. 2. in prin. C. de exhib. reis. uel perſona citanda eſſet illuſtris, uel in dignitate conſtituta, iuxta tradita per Bar. in l. quoties C. de digni. lib 12. & Ant. Corſet. in ſing. in uerbo licet citatio aut citaretur quis in cauſa criminali. uel ēt ciuili ad perſonaliter comparendum, iuxta not. in c. fi. de iud. in 6. & l fi. C. de proc. Gui. Pap. q 255. quis. his & ſimilibus caſibus Bal. requirebat ſpecialem commiſsionem, in reliquis uero cognitionem non requirentibus, puta in obſeruatione telæ iudiciariæ: uel qñ citandus prope eſt, & modicū uerſatur præiudiciū: ſufficeret gñalis facultas a principio hmōi nuntijs ſeu citatoribus cōceſſa: & ita inquit Florētiæ obſeruari; & theoricā Inn. intelligendam eſſe: 39 quam diſtinctionem ſecutus eſt Alex. ad Bart. in d. l. fi. & Fel. poſt Aret. & alios in d c. 1. uerſ. Tertia concl. de iud. Io. Fabri (prout refert Iaſ. in d. § quadruplici uerſicu. ult. unum non omitto &c.) dicit de conſuetudine in pluribus locis non ſeruari, ꝙ citationes ſine decreto iudicis non fiant, quinimò ad ſimplicē petitionē partis, ſine vlla iudicis commiſsione fiunt. Et Ioa. And. (ut refert. d. Abb. in c. quoniam cōtra in uerbo. citatio) dixit quod communis eſt obſeruantia, ut tales commiſsiones de citando nūtiis factæ, in actis non ſcribantur: prout refert etiā & ſequitur Augu. de Arim. conterraneus meus ad Ang. in d § iudex. uerſ & bene no. in fi. add. In curia autem (præter citationes quæ fiunt de longinquo) authoritas ſeu decretum iudicis pro aliquē in ciuili cauſa citando requiri non conſueuit: ſed ſeruatur diſtinctio Bal. & ſuper præmiſsis uide Fran. in c. cum parati. col. 3. de app.

40 Et aduertendum erit, qm̄ ubicunq; commiſsio & decretū citationis requiritur, de his formiter cōſtare debet: quia nūtio referētis ſe aliquā de commiſsione iudicis, citaſſe, quoad probandū ipſam commiſsionem, non crederetur, ſed duntaxat quoad citationis executionē; cū in hoc officium ſuū, in quo iurauit, uerſetur: prout determinat Ioa. And. in Spe. in tit. de citatio. §. 1. uer. ſed nūquid credatur

Io.de Imo. in l. ex conſenſu.§ eum qui ff.de app.Bal. 11. in l.his ſolis. C. de reuo. dona. & in ſumma ſeu practica ſua ſub tit. de citat.q.10 ſentit Bar. ad reprimendum. in verbo nuncium.in fi.tenet Imol. & Ant. poſt gl. in uerb. nūcius.in c. cōparati extra de app. ubi dicunt ꝙ commiſſio hmōi in actis per notariū ſcribi debet,& eſſe contra ꝙ plures curias,quarū proceſſus ex hoc niſi ex conſuetudine ſuſtineantur,corruerent.& ponit Fel.in c. 1. in uerbo. Quarta conc.de iud.eſt communis opinio ſcribentium: prout atteſtatur idē Fel.in c.quoniā contra. ſuper gloſ. in uerb.citationis.col.8.& in d.c.1 uerſ.4.cōc.ubi aſſerit hoc ibi tenere omnes doct. Idem atteſtatur Franc.de Aret. in conſil.34 ad hoc relatus per apoſtillam ad Ang.in li. maleficiorum.in §. iudex commiſit uerſi. & bene nota ꝙ in proceſſu meo fol.124. 1. fac. latè de hoc Ludouicum & Alex. in l. ſciendum,in ult.col.ff.de uerb. oblig. & ponit idem Alex conſil.123. uiſo proceſſu. lib.2.

41 Contrariū tñ,uidelicet ex relatione nuntij in actis facta pſumi iudicis commiſsionē præceſſiſſe, & illi in hoc credi debere multi tenuerunt,uſq; adeò ꝙ Iaſ.in d §. quadrupli. uerſic. refert etiam circa & c.referat hoc magis cōmuniter teneri,enuncians quā plures doctores id tenentes,& Bar. in d.l.fi.C.de exhib. reis aſſerit in cauſis ciui-

42 libus de conſuetudine obſeruari, ꝙ conſtito de relatione nuntij aſſerentis ſe iudicis mandato citaſſe, præſumitur commiſſio: quamuis de iure uerius ſit nuncio talia referenti credi nō poſſe:de qua conſuetudine meminit idem Bal. in l. cum cleric.col.1.in uerb.gl.in uerb. memoratus &c.C.de epiſc.& cle.qđ latisſimè poſuit Sali. in l. tres de nūciationes.& Ang.Bal & alii in l. conſentaneū. C. qūo & quand. iud cum ſim.inter quas uarietates ſtylo & conſuetudini curiæ in qua fueris,adhærendum erit.

43 Prout etiam tabellioni de officio conſcribendi acta, ſibi commisſio per iudicem atteſtanti,nō crederetur,ſm Bal. in l.iuſiurandi colu.3.C.de teſt. firmat dec. Neap. 317 in cauſa. & Guid. Pap.q.126. in hac cur. & eſt communis opinio doctorum, ſecundum Alex.conſ.213. uiſo.col. 2.

verſic.

uerſic quinimo.lib.2.& conſ.212 pond.col.4. uerſi. præterea.lib.6.& conſ.104.circa. in fi l.5. Nam etiam idem tabellio acta hmői,niſi iudice mandante uel ſaltim præſente conſcribere non poſſet, & ſecundum eundem Bal. in l.1.col.8.C.qui accuſ. non poſſ.& Ant. de Butr. in cap. tuis.col.1.de teſt.& Fel. in c. quoniam contra colu.7. de probat.dec.Neap.145.Magnifici.numer 8.& Dec.conſil. 82.col.1.in fi. ubi loquitur de receptione teſtium abſq; commiſſione iudicis, ꝙ non ualeat. libr.1. & idem tenet Hip. in l. patre.uerb.& an generaliter notario.nu. 18. ff. de q.præmiſſa etiam ponit & declarat Nic.Boer. dec. par lam.258.per totum.

44 Et nedũ citatio a iudice committi,ſed ꝙ ad inſtantiam partis talis commiſsio fiat,requiritur prout probatur ĩ d. cap.1.in uerb.petijſſet.ubi hoc ponunt ſcribẽtes,extra de iud.& in l ad peremptorium. ubi Guido de Suſa. & Pau. de Caſt.circa fi.de iud. alias citatio non ualeret cũ iudex ad priuatam utilitatem officium ſuum non petitũ impartiri regulariter non debeat:ut inquit Bar. in l.4.§.hoc autem de dam.inf.quem ad hoc refert Lanfr.in d.c.qm̃ contra in uerb.citationes.nu.5.idem tenet Io.Mill. in uerb. citatio non poteſt fieri.& Bar. in l.ceſſante.in fi.C.quom. & qñ.iud.& in l.ſi finita.§.Iulianus.col.2.uerſi.hic ſunt dicẽda.ff.de dam.inf.Iſto tñ caſu,tum ob impenſam,quæ in citatione fienda & exequenda fieri conſueuit , tum

45 quia talia abſq; partis inſtantia cõiter non ſolent expedi ri: poſtquam de relatione nuntij conſtiteris, ꝙ citatio ad inſtantiam partis fuerit decreta, & executa, præſumetur, prout declarat Guil. in d.l.ad peremptorium, & tenent Ant. Imol. Fel.in d.ca.1. in prin. de iud. & Lanf.& Mill. in locis de quibus ſupra . & uide Dec. conſil. 460. Viſo in fi.& Fel. in cap ſicut.colum.antep. uerſi fallit quinto. de ſent.& re iud.

46 Diximus etiã,ꝙ citatio debito tempore decerni & cõmitti debet:quoniam ſi tempore quo iuriſdictionis exercitium ſuſpenſum eſt,puta tempore in honorem Dei feriato,decerneretur,decretũ huiuſmodi non ualeret, pro-

vt uidetur tex. in l. fi. ibi nulla quęquam urgeat admonitio &c. & ibi, taceat apparitor, ꝑconus horrida uox ſileſcat. ubi hoc firmat. C. de ferijs. & idem Bal. in l. cum clericis. uerſ. in uerbo memoratus. C. de epiſ & cle. & in addi. Spec. in tit. de citat. col. 2. uerſic. præſens non eſt citādus, &c. & ratio eſt ſecundum ipſum. quia citatio, prout reſidet in iudice, eſt de proceſſu, ideo tempore feriato fieri non poteſt

Contrarium tamen, uidelicet ꝙ uerbalis citatio die feriata, pro die nō feriata, decerni, & committi poſſit, tenuit Bar. in l. 1. § nūtiatio. ff. de noui. ope. nuntiat. quē ſequitur Lanfr. in d. c. quoniam contra. in uerſic. citationes, num. 15. & hanc opinionem amplectitur & ſeruat Rot. ut apparet deciſio. 367. ſi committatur cauſa. in no. quæ atteſtatur ꝙ hæc eſt reſolutio modernorum. in c. fi. extra de feriis & idem temporibus noſtris ſecuta eſt etiam Rota: ut per Caſſadorum, dec. 5. in fi de dol. & contum. huius ratio eſt: quia decretum huiuſmodi non requirit cauſæ cognitionem, ſed in domo, & parte non uocata, expediri ſolet: ut ibi per eos.

Idem dicitur de executione, ex quo illa eſt qui facti, & per nuntium, non per iudicē fit. idcircò cū non ſit actus iudicialis, etiam die feriata, fieri poteris, maxime quia in diem iuridicam, pro qua fit, executio refertur. ar l. in tempore. ff de hęr. inſt. & hoc tenet Io. And. in c. conqueſtus. extra de feri ubi dicit ꝙ quicq̄d de iure, de conſuetudine ſeruari, quod ſi commiſſio citationis fiat nuntio in die iuridica, licet exequatur in die feriata: executio tolleratur, Idē quod talis uigeat cōſuetudo, & approbata ſit, atteſtatur Bal. ſeu Tancred. in ſumma tit. de citat. q. 7. quāuis de iure doctores cōtrariū cōiter teneāt, per d. l. fi. prout de cōmuni atteſtatur idem Lanf. in d. c. quoniam contra. in §. citationes. uerſi. tandē quęritur: ubi dicit ꝙ uera & communis opinio eſt quod doctores omnes concordant, ꝙ citatio non ualet, ſi fiat die feriata, in honorem Dei pro die non feriata: ſecus ſi tēpore feriato ob neceſſitatē hominum de quo late per Oldr. Bar. & alios in d. l. 1. §. nunçia-

ciatio ff.de noui ope.nunciat. & in d.l. fi. & ſic(ſaluando Rota)intelligere poſſes eam loqui de ferijs in fauorẽ hominum introductis:prout ĩ veritate loquit̃: quamuis ratio ipſius inferat idem de tempore feriato in honorem Dei.

47 Diximus ẽt in citatione prima, quæ de longinquo ſiẽda eſt, vltra expreſſionẽ nominis & cognominis iudicis poteſtatẽ, quã iudex hẽt in citatum:maximè ſi eſt delegatus,inſeri debere:aliàs citatus non cõparendo, non fieret contumax.c. ꝑterea. ubi hoc tenent Inn.Ant.de Butr. & Io.de Imol. de dila. & in c. cũ in iure. de off. deleg. tenet Spe.in tit.de citat. §. ſequitur. uerſ. utrum aũt citatio. & Anch.in cl. 1. col.2. uerſ. ult. quia de iud. & Bar. in auth. quid ſemel.col.3.uerſ.expeditis. C.quom.& quan. Bar. & And. in l. 2. ff. ſi quis in ius uocatus &c tenet Abb.in c. cũ ex officii.col.8.uerſ.dico quod niſi exprimat poteſtatẽ quã habet,non teneretur comparere & c.extra de præſc. & Lanf.in d.c.quoniam contra.in prin.uer.Sciendum eſt aũt ꝙ delegationes. ubi dicit quod cauti iudices hoc optime ſeruant.Quãuis ꝓceſſus foret ualidus,ſi citatus compareret:tenet ẽt Guid.Pap.q.286.iudex.in fi.cum ſim.quę ponit Fran.de Are.conſ.64 diligenter.col.pe.& Ang.conſi 8.his proximis.col.2.quia.

48 Et de nomine & cognomine iudicis ĩ citatione exprimendo, ne citatio ſit dubia,æquiuoca,& incerta, ſatis ꝓbatur in l.antepe.& ibi Pau de Caſt. ff.de iud. ubi l. ſi iudex inter alia in ꝓprio nomine erraſſet,citatio uitiaretur ſi modo pars ſpõte non compareret, per illum tex.& ibi Bar C.de hær.inſt.& Alex.ad Bar.in l. demonſtratio.col. 5.uerſ quid in iudiciis.ff de cond. & dem.ubi refert Cumanũ ita tenere,in l.ſi quis in fundi uocabulo.ff.de lega. 1.& ponit Spe.in ti.de cita.§.Iam de citatione.in prin. & Abb.in c.cum bonæ.nu.1.de æta. & qualita. & facit. dec. 110.citatus,in no.dum uoluit non ualere citationem ꝙ quis coram ſe,uel alio comparere teneatur. idem ponit Aeg.concl.466.ſi pluribus ac uide quæ ponit Aym.conſi. 121.ſcripſi,col.1.

49 Diximus ẽt in citatione nomen & cognomen partis in

 ſtantis,

ſtantis,ac titulũ cauſæ ſeu rei ſuper qua fit,exprimi debere:ut citãdus certiorari poſſit ad cuius inſtantiam fuit decreta:qm̃ ſi non fuiſſet perſona legitima,decretum nõ ualeret·ut conſuluit Dec.conſ.560.in fi.lib 4.& faciunt, ea quæ ponit d.Gomeſ.q.49. ſuper reg. de annali.& q 59.de trien.eſt dec.Rot.731. in antiq. Itẽ ad effectum ut idem citatus melius deliberare & ne ipſe actor in pręiudicium citati,uariare poſſint:ut prob.in c.fi.ubi gl. in uerb. nominis extra de reſcr & arg. l. idem pomponius ſcribit. §. ſi ff.de rei uend.& l.cum certum.ff.ſi cer.pet. debet igitur nomen & cognomen apponi,ꝑut in l.1.ff de lib.& poſt. uel aliquđ ſignum ſeu demonſtratio indubitabilis,ꝑ quã citatus certiorari poſſit ut docet tex.in l.quoties. § ſiquis nomen ff.de hær.inſt Nam ſi plures forent eiuſdẽ nominis,niſi citatio declararet, iudicaretur temeraria & nõ arctaret:ut notatur ĩ l.eũ quẽ temere.ubi Pau.de Caſt.ff de iud.poſt Bal.& Ang.ibi.& idem Bal.in l.nõ ignorat in fi. C.de fruct & lit.expren. & ꝑmiſſa declarat Bar. in l demõſtratio.col.5.uerſ.Sexto q̃ritur. & in l. in teſtamẽto. ff. de cond.& demonſt.& in materia uide plura cumulata per Gomeſ.ſuper reg.de annali.q.30 cum ſeq.

50 Et ꝙ cauſa,ꝓp quam quis citatur ſeu titulus in citatione exprimẽdus ſit,alias dicatur indiſcreta & obſcura,probari uř in l.ex quacunq; cauſa.ff.ſi quis in ius uoc.& in c. Maximilianus. cum ſua gl. 81. diſt. & c. ſi primates. 5.q. 2.c.ult.in prin.de dilat.c cum dilecti.de dolo & cont. c. licet.de accuſ.in quibus Pap.tam in ciuili q̃ in criminali citãdo exprimit cãm:& ita tenet poſt Spec. Ioan. And. in titu. de citat. §. 2. col. 6 in uerb. certum. & Bald. in pract.eo.tit.q.1.col.fi. & Abb. in d.c. licet. poſt Bar. in l. inter accuſatorem.ff. de pub. iud. commiſſio namque & decretum citationis(ut diximus) reputatus interlocuto-
51 ria ut uoluit gl.in l.ſi interpelletur.ff. de arb.& l.cum clericis.C.de epi.& cle. & Bar. in l. quoties. ĩ fi. de digni. li. 10.requirit aliquam cauſæ expreſſionem arg. filiuſfamilias. §. diui. cum ibi not. de leg. 2. per quam rationem hoc tenuit Bal.in auth offeratur. col. 3. uerſ.ſed his quæro,

ro. C.de litiſc.quod dixit maximè procedere in delegatis: quia in ordinarijs præſumetur cauſa ſecundum ipſum, ut in l.conſentaneum C.quom.& quand.iud.

52 Nec intelligas ꝙ citatione neceſſariò ſit libellus inſerendus: ſed ſatis erat in ea,ſaltim in genere cām exprimere,ob quā quis uocatur tñ libellus insereretur, tolleretur citatio,facultas dilationē ad deliberandum petendi cum ex illo taliter inſerto,ſatis certificari & deliberare potuerit:prout loquitur tex in d.c.2.de dilat.& declarat Pau.de Caſt.in l.ſi finita.§.Iulianus.de dā. inf.per d.l.1. C.de reis exhib.de quo p Bar.ad reprimendum.in ver. ſuper crimine.& Pet.de Anc.in cle. 1. de foro comp.& ꝙ in ciuili cā non ſit de ſubſtantia,vt in citatione inſeratur, ſeu tranſmittatur copia libelli ex cōmunis opinio doctorū. vt per Bar.& alios in d.§ Iulianus. & in auth offeratur.C. de litiſc.per modernos,in rub. C. de eden. & ꝙ ſit communis atteſtatur Ang.in li.malefic.in § iudex cōmiſit.in princ. col.2. in fi.ubi Aug.conterraneus meus refert Ange. poſt Cy.in l.ſicuti.C.de præſcr.trig. anno. dixiſſe, ꝙ quicquid ſit de iure,de conſuetudine non ſeruari,ꝙ copia libelli in citatorio mittatur, intelligens tam de iure ciuili, quàm

53 criminali iudicio:cum (quo ad fiendam citationem)iſta duo iudicia ęquiparantur.l.abſentem.§. 1. de pœn.l. inter accuſatorem & ibi gl. ff.de pub iud.

54 Et nedum cauſa,ob quam quis citatur, quinimo & cauſa cauſæ,id eſt actus explicādus,in citatione inſeri debet, putà,ꝙ quis citetur in cauſa Romana prædij, ad uidendū iurare teſtes &c.prout in c.2. de teſt c. cum olim,eo.ti.c. cōſuluit de off.dele.cū aliis de quibus per Rot.dec. 10. &

55 dec.172.ſi teſtis. in no.Anch. conſ 277. ex prædict. col. 3.in fi.Ang.conſ.366. col.pe.Vel citetur ad uidendum ꝓductionem inſtrumentorū,& dicendum contra:ut declarat Aeg.concl.28 termini.& hr ī l.iudices.C. de.fid.inſtr. & per Bal. in l.ſi qñ.in ſi.C. de teſt & ponit Rot. d.dec. 10.& idē Anch.conſi. 223. ſubtiliter in fi. uel citetur ad dicēdum contra articulos ſeu poſitiones, ut per Rot.dec. 93.Iudex in no.late per Felin. in c. in nomine domini.

Bb 4 nu.21

nũ.31.de teſt.ita ẽt nominatim ad omnia alia,q̃ in iũdicio facienda incũbunt,quis uocabitur,ut eſt tex.in.c. cũ q.de dol & cont. li.6. ponit Bar in l. qui ante Calendas. in fi.de uer.obl.& facit tex.in c.ad petitionem.& ibi.Inn. de accuſ.c.ſi a iudice.ĩ fi.de app.lib.6. c. Cum contingat de off.dele.l.unoquoque.ff.de re iud ponit Bar. in l.conſentaneum.2.col.in prin.C.quõ & qñ.in quibus locis probatur.ad quālibet interlocutoriam alicuius põderis, ſed
56 præiudicii partem citari debere: prout ẽt uidemus quod quis nominatim ad.ſnĩã audiendã citandus eſt,alias(ẽt ꝙ præcederet citatio ad cãm, uel ad audiẽdũm uoluntatem domini(ſnĩa illius prætextu lata, non ualeret: ut uoluit gl. in cl. ſæpe.in uerb.ad id, de uerb.ſign.& Bar.in l.in fi. C. de appal. excep. & melius in extrauag. ad reprimendum.in uerbo.ſuper crimine.Bu.in c. cũ ceſſante. de app. Gemin.in c.2.de dol.& cõt.li.6. ponit Fel. ĩ c conſuluit. nu.16.de off.dele.& Alex conſ.105. n. 5.li. 5. & eſt dec. dñorum de Ro. 342. retento in no. Cap.in dec. Neap.
57 dec.1.col.9.uer.tñ in pſenti. Et ꝙ citatio ſpecialis. & ad quelibet actũ iudiciariũ fieri debeat, nec ſufficiat gñalis, tenuit Inn.in c.conſuluit de off.dele.& ſentit Bar.ĩ d.l.fi. de app.excep.latius declarat Bal.in l.cõſentaneum.col.2. uerſ. q̃ro nota. C. quõ & qñ. iud. & idẽ ſentit in l.termino.col.3.uerſ.ſed nunquid. C. de fruct. & litiũ expenſ.& facit tex.magiſtralis in d.l.eum q aliter.& l.fi.ff. ꝙ ui aut clam requirens ſpecifiicã & indubitabilẽ notitiam actus fiendi quod optime in Ro.cu ſeruatur.
58 Diximus ẽt debere exprimi in citatione nomen & cognomen ipſius citandi ad fraudibus q̃ commiti poſſent obuiandũ.ar.notatoriũ in c.ſedes.& c.quia nõnulli.de reſcri.& c cum in multis eo.ti.lib. 9. Ac etiam ut citatus, nunquid ipſum citationis decretum compræhændat, cognoſcere poſſit.arg. tex.in c. ſignificante. & c. Rodulph. de reſcr.& ad tollendã æquiuocationem,ut citãdus ſcire poſſit.an ipſe idem quia in citatorio continetur,iuxta doctrinam Bar.in l.in teſtamento.& l demonſtratio.in 6.q. ff.de cõd. & dem l.duo ſunt Titij. ff.de.teſtam. tute. & l.

idem

Item Pomponius ſcrib.§ fi.ff.de rei uend. per gl.in uerb. nomina.in d.c.cū in multis.& ponit Spe.in tit. de cita. §. 1.uerſi.Item quod per clauſulam.& faciūt poſita per gl. 3.in c.quoniam Abb. de off. dele & Rot. dec. 133. error nominis.in no.quæ uult ꝙ ſaltem debet conſtare per circumſtantias,ꝙ illo ſit, de quo quæritur. & per Aeg. 164. proceſſus, & facit etiam dec. 839. Papa. in Antiq.& Io. And in add.Spe. in §. iuſta. uer. item etiam de ſent. dum uoluit, ꝙ licet iudici conſtet nuntium retuliſſe citaſſe. A.quando erat alius eiuſdem nominis,nihilominus non ualebit eius ſententia:cuius dictum retulit Alex. ad Bar. in l. finita. §. Iulianus. col. 4. in uerb. reprobari de dam. inf & ponit Bal. in l.hac conſultisſima col 2. uer. quæro ſi quis Nomē.C.qui teſt.fac.poſ.& faciunt q̄ ponit Pau. de Caſt.in l.eum quem temere, ubi eſt bona gl. in prin. l.ff.de iud. cum ſim. Et ſcias ꝙ regulariter ad perſonam alicuius demonſtrandam nomen.cum duabus demonſtra tionibus exprimi debet:ut per Barto.in d.l.demonſtratio. in 7.q & in l.forma p illum tex.ff.de cenſ.cum aliis de q̄bus per Dec.cōſ 13 col fi.li. 1.Aym. conſ 169. oppo.n.4.

59 Qn̄ igitur expreſſe in citatione q nominatus non fuit ēt ꝙ eſſet appoſita generalis clauſula de citando omnes quorum intereſt &c.executor uigore hmōi clauſulæ, aliquā certa perſonam in citatorio non ſpecificatam, citare non poterit.cum ſuper non ſpecificatis nō cōpetat effectualiter poteſtas c.paſtoralis ubi gl.fi.arguens ad partes, de reſcr.& in d c.cum in multis.in uerb.quorū, de quo ī dec.419 ſi impetratur. in no. ubi compilator cum multis aliis hanc partem ſecutus eſt,dicens hoc maxime procedere extra curiam ubi iudices de facili ſuper perſonis ac nominibus & cognominibus citandorum ſe informare poſſunt:quamuis in curia ob locorum diſtantiam, aliquando talis citatio ex benignitate tolleratur. Et ob iſtā cauſam in reſcriptis conſueuit opponi illa clauſula.Cum poteſtate citandi tam in curia quàm extra eam, omnes ſua intereſſe putantes in executione citationis ubi & quoties opus fuerit exprimendos.

Regu-

60 Regulariter namq; uigore illius clauſulę, ac poteſtatis de citando oẽs quorũ ſua intereſſe putauerit: licet talis commiſſio & citatio de iure valida ſit: prout habetur in capitu. ſignificauit. de teſtib. quem in propoſito adducit Bal. in auth. ſi quis ab aliquo. C. de teſt. gloſ. & alij in l. ea quidẽ. C. de emanc. ita fuer. alie. & Bald. in l diffamari. in 1. col. ver. in tex. ibi. ſi defenſionibus & c. ingenuis & manumiſ. & idem Bal. in l. ab eo. in fi. C. q̃uo & qñ. & in l. proſcriptione, col. 10. verſ. modo quæritur. C. ſi contra ius vel util. publ. Ang. & alij in l. de pupillo. §. meminiſſe de no. oper. nunc. Et executor illius clauſulæ uigore, poſſit citare in genere oẽs quorum intereſt: prout legitur & notatur in c. fi. de ele. in 6. & c. cum tua. extra qui matr. accu. poſ. Citatio tñ & executio hmõi non eſt contra aliquem in ſpecie arctatoria, ſed tantummodo monitoria: adeo ꝙ per illam datur optio cuicunq;, ut ſi ſua intereſſe putauerit ad cauſam poſſit comparere, nõ aut cogitur: ut no. Inn. Hoſt. & alij in c. dilecto de excep. tenet Rot. dec 419. & Mill. in verb citatio. quando fit in genere. colu 14. & Bald. in d. l. conſentaneum. col. pen. uerſi. in 1. gl. C. quo. & quando & notant doctores in ſupradictis locis. & Capi. dec. 8. vbi de iſta clauſula aliqua ponit.

61 Diximus inſuper in citatione apponi debere locũ, ſeu tribunal ad quod quis vocatur: vocatus ad quẽ locũ debeat pro ſe defendendo conferre, certus fiat: ac ut ex facie citationis depræhendi poſſit, nunquid ratione loci iudex limites ſuæ iuriſdictionis excedat: nã eo caſu citatio nõ valeret l fi. ff. de iuriſd. om. iud. c. ſtatutum §. in multo ubi gl. in verbo citat. partes. de reſcrip. in 6. c. pe. de off. uica. l. ſi ut proponis. la 2. quę eſt clauis iſtius articuli. & ubi ponunt omnes ſcribentes. C. quom. & quand. debet igitur locus certus & ſecurus reo abſenti in prima citatione deſignari, cum diuinare non poſſit: aliàs citatio delegati non arctaret: ut inquit Alexan. conſil. 71. in cauſa. in princ. lib. 7. & taliter deſignetur, ne locorum æquiuocatio reſultet. iuxta tex. in c. fi. circa fi. de reſcrip. & ſi locus ille citato foret notoriè non tutus, citatio ipſo iure non

 teneret:

teneret;ſed ſi non foret notoriũ,poſſet ſaltim citatus appellare, iuxta tex.in cle.paſtoralis.§. notorium. de re iud. & gl.in c.ad apoſtolicæ. in uerb. tutum eo. ti. utrumque ponit Bar. in l recuſare. §. alio. in fi. ff. ad Treb. & Lap. alleg 48.magiſter. uerſi ex ſecundo præſuppoſito. Idem ſi locus non foret honeſtus.l. ſi cũ dies. §. ſi arbiter. ff. de arb.locus in ſuper opponi debet, ut citatus magis ſuper rebus ſuis conſulere posſit arg.l. de pupillo §. qui nunciat.ff.de oper.no.nũciat.& l. q̃ in rẽ in fi ff. de rei uend. &c.2.de libel obla.& ne iudex loco ſemel diſignato uariare,& alibi,abſente parte ſententiam dicere posſit,iuxta tex.in l.cum ſententiam.C. de ſent. & d.l. ſi ut proponis.C.quom & quand.

62 Et quanuis ipſi delegato, locus certus in delegatione asſignatur nõ fuerit,uñ tñ eo.lo.delegantem iudicare iuſſiſſe, quo ſine incommodo partiũ iudicari ſolet: ut dicit tex.in l.ſi locus.ff.de iud. in propterea uigore poteſtatis ſibi ſimpliciter attributę in tota prouincia ſeu ciuitate delegãtis.in q̃bus deputatus eſt aliquem locũ honeſtũ eligere,& ad illum partes citare poterit:ut. d.c. ſtatutum. §. in illo:q̃a poteſtas committentis,cũ ſit uniformis & abſque aliqua reſtrictione conceſſa,ubique locũ habebit,ex quo authoritate committentis talia. fiunt.c. 1. & ibi glo. in uerb.undecunque de iud.in cle ponit Bar.in extrauag ad reprimendum.in uerb.per edictum,poſt medium eſt dec. dominorum ut per Caſſ dec. de reſcr. in iudice itaque delegato concludendum eſt locũ in prima citatione indiſtinctè apponi debere:cum partes(ut dictũ eſt)nõ posſint neque diuinare teneant.uide tñ gl.in uer. indeterminatè in fi.ĩ d.c ſi.de reſcr.& Fran.in c.Cũ parati.col. 4. uerſ.circa ſec.in fi.ubi dicit ꝙ ẽt in delegato in dubio eſt intelligendum de domo habitationis ipſius extra de app. ſed quis dignauit talem habitationem ſi non exprimatur.

63 Sed ſi iudex citãs fuerit ordinarius, id eſt q alicui ordinario tribunali,ſeu iuriſdictioni abſque adminiſtratione p̃ſit:prout ſunt regulariter magiſtratus terrarũ, & in urbe ſenator,uicarius papæ,auditor camerę Apoſtolicæ, & ſimiles;

miles:de quibus ſupra diximus:ex quo iſti hñt locũ,& tribunal ſolitũ maiorũ,in quo ius dicere coguntur: & loca huiuſmodi notaria regulariter eſſe conſueuerint de quibus in l.pe.de iuſt.& iur.& cum ſnĩam.C.de ſent. Propterea etiam ꝙ in citatione locus aliquis appoſitus non fuiſſet, nihilominus ſuſtinebitur citatio: quia intelligi debet de loco ordinario & conſueto, vbi ſimilia peraguntur· q in omnibus patet,& veriſimiliter ignorari nõ poteſt,arg. c.1.de poſtu.prçlat.c.innotuit.de elect cum ſim. Expreſſa igitur hoc caſu iudicis dignitate & officio, locus etiam ius dicendi tacitè videtur expreſſus, & facit quod ponit Aym.conſ. 121.ſcripſi.col.1.

64 Si verò iudex qui citat, eſſet præſes,ſeu rector alicuius ꝓuinciæ,qui nõ locum certũ, ſed totã prouinciã pro tribunali hr̃e dr̃:vt ꝑ Gemi.& Pet.de Anch.in c.ſi epiſcopus de off.deleg. in 6.& qui põt quemlibet locum, ẽt in propria camera,ad ius dicendũ,deputare:ut inquit Bald.in l. ſi ut proponis in prin.C quõ & qñ. Et videtur text. in c. ſi ordinarius. ff.:de off. ordi.in 7. Dummodo conſuetudo non repugnet: ut inquit glo.in auth.de teſt.in verb. illic apud eundem,ſi iudex talis ſemel certum locum pro cauſis audiendis deputauerit:ac deputatio hmõi fuerit publicè facta & prouincialibus,& litigatoribus not. citationes oẽs ſimpliciter,& abſq; loci appoſitione emanatæ, ad locum hmõi ſemel deſtinatum ad inſtar illorum, qui certo tribunali ꝑſunt relatæ cenſentur, & ſi extra locum illum ſnĩam diceret,non valeret:prout eſt caſus in d.l.ſi ut proponis. Si uerò locum aliquem non deſtinaſſet, ex quo ꝓ dignitate officij,ac luce dignitatis ſuæ, quocunq; vadas ſiue moretur,incontinenti in prouincia notorium fit:& locus,reſpectu talis iudicis,intelligatur,ꝓpterea,& locus loci.vbi morari contigerit: ꝑpea citatus etiam ſine expreſſione loci,coram eo ubicunque fuerit in prouincia comparere tenebitur,q̃a iſtis caſibus locus in citatione omitti poteſt,& ſi locus aliquis particularis exprimeretur, potius ex vrbanitate, quàm neceſſitate factum erit:& ita ex mente doctorum concludi poſſe videtur, vt per Bald.

in l.ut pfectius.col.4.uerſic.4. ſi delegatus. de annali excep.Spe.in tit.de citat.§.1 uerſ. itē ꝙ citatus Card. in cap. fi.de reſcr. Ang.in l.1.§.hæc ſtipulatio.col.7.ff.ſi cui pluſquam p l fal.ponit Fel. in c.cum M.col.3.uerſ.& ſi habētes uendere &c.de conſt.& doct. in d.l. ſi ut propoſitis. & in l.1.ubi Bar.in fi.C.de ſen. ex breuicul. recit. cum ſim.
65 Diximus ēt in citatione apponi debere terminū & diē pro qua q̄s uocatur, ad hoc ut citatus certificari poſſit,nū quid citatio rōne tpis ualeat:puta ſi fieret ad diem feriatam,qa tunc cōparere quis non teneretur,etiam tpe con-
66 gruo,& in die non feriata,ut p doct.in l fi.C.de feriis.per illū text.& c.fi.extra.eo.tit & diximus ſupra, quamuis de iure Canonico multi teneāt ꝙ citatus pro die feriato cōparere tenetur.qm̄ procederetur de ſequenti non feriata, prout notatur in c.ueniēs,& c.meminimus.ubi declarant doctores,extra de accu & in c.cum dilecti de dol,& cont. & ponit Fel. in c.quoad conſultationē.col. 3. uerſ. obſtat ſecūdo tex.de re iud. ubi dicit ꝙ Inn. Ioa. And. & Butr. communiter in c.2.extra de feriis,iſtius tenent. Licet paulò ſupra,in eodem loco dixerit ꝙ In.in c.ꝑterea. de dilat. & doct. oēs in l.2.ff.de in ius uocādo. contrariū teneant: uidelicet quod citatio pro die, in qua de iure,uel de facto quis comparere non pōt,ſit inualida:& in hoc ſecundum ipſum Legiſtæ diſcordent a Canoniſtis: propterea ualde fuit neceſſaria clauſula illa, quæ apponi ſolet in ſimilibus citationibus,uidelicet ꝙ ſi dies termini inciderit in feriatam,citatus compareat die ſequenti: ut ibi per eum. & per Bar. in pract. ſua, in q. nona. in ti. de citatio.
67 Terminus etiā neceſſariò apponi debet,& quidem cōgruus & talis,ut citatus intra illū ad locum, ad quem citatur,cōparere poſſit:alias ſi nimis breuis apponeretur, intra quē impoſſibile foret, ꝙ citatus compareret: citatio tāquam impoſſibilis & temeraria,etiam ad comparendū pro termino habili, & cum primum poſſet,non arctaret. arg.in c.1.& 2.& c. ſi primates.5.q.2. quia impoſſibilium nulla eſt obligatio.l.impoſſibiliū, cū ſuis concordantiis. de re.iur.& quia prætoris factū iuri, præſertim naturali, dero-

derogare non potuit:ut inquit tex. in l.1 §.ff de feriis.

Et hanc partẽ tenuit Spec in tit.de cita §.1. uerſ. item ꝙ facta eſt intra nimis anguſta tempora,& Abb. in d.cap. dilecti in 7.col.de dol.& cont.per tex.in d. l. aut q aliter. in prin.quód ui aut clam, tenet Bar. ad reprimendum. in uer.per editũ.& dec.Neap.124.ecce datur. in fin.& Rot. hanc ſequitur:ut per Caſſ.dec.6.in fi.de dol.& cont. Siue

68 impoſſibilitas ſi facti,ſiue iuris,puta ꝙ citaretur infãs ad

69 legitimè cõparendum:qa talis citatio ſeu decretũm nullo modo ualeret, per tex. in l. quique. in prin. de in ius uoc. tenet Bal. in auth.offeratur.C.de litiſc. quẽ ad hoc refert & ſeq.dec.Neap.366.in pleno col.fi.& rõne impoſſibilitatis iuris,uel facti,quæ tpe decreti citationis aderat citatio uideretur,& non arctaret,tenuit Fran.de Aret.in l. ſi mihi & tibi.§ ſi qs ſeruos.in fi.ff de l.1.& l.impoſſibilis. ff.de uer.obl.& Fel. in c.quoad conſultationem.col.3. de re iu.quicquid dixerit gl.quę contrarium tenuit, in c. nemo poteſt extra de reg. iur. præmiſſa etiam tenet Aym. conſil. 79.quondam.col.3.num.6.poſt Bal ut ibi.

70 Debet itaq; opponi terminus,& dilatio congrua, ꝓut arbitrio iudicatis æquũ eſſe uiſum fuerit. Talia namq; in pectore iudicantis reſidẽt ut inquit Bal. in l. ut pfectius. col.3. uerſ. Quintò ꝙ termini. C de annal. excep.l. 2.& ibi Cat. de re iud.c.2.& ibi gl. & doc. extra. de dila. Spe. in ti.de cita.§.nunc circa fi. & Caſſ.dec. 3. in prin. de dilat.Iudex tamen diſcretus eſſe debet ut terminum poſſibilem ueniendi de loco ad locum præfigat,ut diximus.

71 Et ſi nulla apponeretur dilatio,neq; terminus, citatio tanq̃ incerta,& obſcura nõ arctaret,ſm Bart. in l.liber homo.§.1.ff.de uerb.obl.& ſentit in d.l.aut qui aliter.& l.fi. ff.ꝙ ui aut clam.quod uĩ ſequi Bal.in l. conſentaneũ per illum tex.uerſ. & nota. primò.C. quom. & quan.

Contratrium tñ ꝙ citatio ſine termino ualeat, & tacitè intelligatur de cõgruo,uidelicet ut quis ueniat:q̃ citius fieri poterit:cũ citatio ex ſui facie nullũ contineat iuris uel facti impoſſibile tenuit Spe.in ti.de cit.§ ſequitur Ba. in d.l.tu perfectius.col.3.uer.2. ꝙ ubi.C. de annal. excep.

& vi-

& uidetur tex. in § fi. de ſent. excõ. in *6.* & in c. cum dilecti de dol. & cont. & in d. l. fi. in fi. ff. qui auc. clã. Tenuit Ant. in c cum parati. in 4. not. ubi hoc tenent communiter Doct. extra de app. prout de cõi atteſtatur Fel. in c. cõſuluit. col. 3. in prin. uerſ. ſed tenendo opinio. de off. dele. & Alex. in d. l. liber hõ. (reiecta quandam concordantia Ang. & Pau. de Caſt.) dixit opinionem Speculatoria ſimpliciter eſſe uerã ad obiecta in contrarium reſpondẽdo, tenet ẽt Io. Mil. in uerb. citatio ualet ſine die col. mihi. *9.* de quo per Lanf. q̃ refert opiniones doc. in c. qm̃ contra in uerb citatio. nu. *9.* uerſ. ſed queritur nũquid de prob. poſt. Ang. in l. per interualla. ff. de ind. & latius ponit Boer. in dec. Parlam. 235. ubi uidere poteris. & Fran. in d. c. cum parati. col. 4.

Quicquid tñ de iure ſit, cautius eſt, terminũ & diem in citatione apponere: ut dicit Bal. ĩ add. Spe. in ti. de cita. col. 4. uer. an deſignatio diei. & ita in effectu ſeruat Rom. cur. ſm quã in citationibus maxime quæ fiunt de longinquo, nedũ terminis, quinimo dies, & hora plerunq; deſignatur: nã tempus iudicialiũ certũ eſſe cõuenit: ut in aut. de exhib. reis. §. ſi uero quidem. & uidetur tenere Bal. in l. uetuſtisſimam. col. 2. C. de iu. dom. impe. & quicquid ſit de citatione, de interpellatione aut extraiudiciali denunciatione, quod debeat apponi dies, nullus eſt qui neget, ſec. Alex. conſi. 33 uiſo. col. fi in prin. lib. *6.*

72 Et quãuis (ut dixi) in Ro. cu. hora in citatione deſignari conſueuerit puta hora audiẽtiæ, qua iudicẽ ſedere contigerit &c. de iure tñ appoſito horæ non ur̃ neceſſaria: cum intelligatur quis citatus pro ea hora, qua actus, ad quẽ citatur communiter expediri conſueuit. ut eſt tex. in c. conſuluit. de off. deleg. & celebris theorica Inn. in c. cum nobis olim ubi Ioan. And. de elect. & ita notauit Iac. Butr. & Bal. in l. ſi ut proponis. la 2. ubi Bal. uerſ. quid ergo ſi iudex. & in l. 1. col. 4. uerſi. modo hic ulterius. C. quomodo & quando iud. & idem Bald. in c. 1. de milite Vaſſal. qui cont. &c. Ang. in l. & poſt edictum. in princ. ff. de iud. & l. diu, de reſtitutione in integrum ponit

Fel.

Fel.in c.cum M.col.3.circa fi. ubi dixit non eſſe neceſſe in citatione apponere locum diem, neque horam, de con ſti.& in c. inquiſitione in fi.de accuſ. & Alex. in conſil. 48.in cauſa uertente.circa fin.lib.7 Fran.in ca.cum parati.col.5.uerſic 3.quęritur.extra de appel. ubi uide etiam quando in loco bis in die redditur ius: puta de ſero, & de mane, pro qua hora quis intelligitur citatus pro prima uel ſecunda. & tenet qđod pro ſecunda, quia tota die cedit citatio.

73 Et quamuis citatio abſq; hora & loco (ut eſt dictum) ſuſtineri poſſit: ſi tñ apponeretur, & poſtmodũ alio die, vel hora, ſeu loco quã in citatione expreſſa fuerint actus celebraretur, ex defectu citationis non ualeret, cum ille actus diuerſus, ad quẽ, nõ ſe extẽderet citatio cenſetur: ſi modo per iudicem citatio prima prorogata non foret: ut tenet Bar. per illũ tex. in ſæpe allegat. l. aut quã aliter. in prin. & i.ſi.ff qđ ui aut clam.& idẽ Bar. in conſil. 167. pluries contingit. ubi loquitur de ſñia extra horam citationis lata & facit tex.in c. ſi a iudice.ubi Io. Andr. ſuper uerb. in termino.de app.in 6.quem text. ad hoc ponderauit Bald. in l.cum non eo in fi.C. qñ prouoc. nõ eſt neceſſe. tenet Io. Mill.in ver.citatio.adeo eſt neceſſaria.col.10 cũ alijs, de quibus per Fel.in d.c.inquiſitiones.col.17.circa finem de accu.& per eundẽ in c. 1.col.9.ſeu fi. uerſi. nota etiam ꝙ ſi citatio.de iudi.& Dec.in conſ.449. uiſis. in prin. ubi hoc tetigit.li.4 & doctrinã hanc ſequuntur ubiq; doct.ut dixit Alex..in conſ.209 Ponderatis, colu.5.lib. 6. ac eam tenet in conſ.213.uiſo.colo.2.libr.2.& Anch.conſil. 406. prout in prin.afluit.dec.387.ſi uno.Aym. conſil. 122. de anno.in fi.& Ang.inſt.de uerb. obl. §.omnis ſtipulatio. col.2.ſuper gl. in uerb. debit.

74 In præmiſſis erit ẽt ſciendum oẽs dies de iure regulariter eſſe iuridicos.l.oẽs dies iubemus eſſe iuridicos. C de feriis.itẽ ꝙ de mane potius ius dici conſueuit quam de ſero: prout atteſtatur Alexan.in conſ.147.uiſis dubitationibus.col.fi lib.6.ſuper quo tamen loci ac fori conſuetudo obſeruabitur.

Dixi-

75 Diximus etiam citationem in forma ſolita,& per uerba cõſueta concipi debere.quia id quod fieri ſolet, fieri debet,& ſi nõ fit,ĩiuſte fit:ut inquit gl. in l.quid ergo.§ pœ-
76 na grauior. ff de infa. & in l.hodie. ff. de pœn. & probatur per text.iuncta glo.in uerbo ſolet. in l.edictum ff.de iud. ita formaliter arguit Bal. in l. 1.col.3.uer. extra oppo no.C.quomodo. & qñ &c. a ſolito igitur. & ab antiqua practica non eſt recedendũ:ut dixit Bal.per illum tex. in l.illud.ff.de accuſatio.tutor.& facit tex. in l.ſi publicanus § fi.ff.de publ. cũ alijs,de quib. ad propoſitum per Dec. conſ.358.plac-t.col.pe.uerſ.in caſu.libr. 3. Anch conſil. 285.tui.in prin.Aym.cõſ.91.nobiles.col.2.uerſ.5.nos habemus text & gl fi.in l.3.ff de teſt.l.2.C.quemad. teſt. ap. Lap. alle.52.lætatur.col.1.unde Inn.in c.præterea. de dila. dicere conſueuit ꝙ citatio inſolitum continẽs eſt nul-
77 la ut per Ang. in l fi.C.de cano. lar.tit. qui ẽt dixit quod excuſatur non cõparens,qñ citatio non eſt ſecundũ ſtylũ conſuetũ,ſed habet clauſulas inſolitas:prout eũ refert & ſequitur Fel. in ca.qm̃ contra col.8. ſuper gl. in uerb. citationis,de probat.& p eundẽ in c.ex parte.colu.6. uerſic.
78 ſtylus curię de reſcript. refert & ſequitur Boer. in deciſ. 235 in fi.poſt Hypp.in ſingulari 118 Clauſula namque in ſolita præſumptionẽ latẽtis fraudis inducit, ut uoluit gl. in l.ſi quis ſub cõditione & ibi Bar. Bal. & Ang. in fi. ff. de cõdi.inſti.ponit Deci.cõſi.399 cõclu. col. pen. uerſ. & talis clauſula li.3.& ſtilus ac modus Inſoliti arguunt falſitatẽ ut declarat idẽ Dec.in c. 2. in 3.no. de reſcri. & in c. ad noſtrã.in 3.no.de cõfir.util uel inuti.cum alijsque adducit Aym.cõſ 28.aſſertũ teſtamentum. col.2. uerſ.4. oritur.hinc videmus literas contra ſolitum Romanæ curiæ
79 ſtylum expeditas, ſuſpectas de falſo reddi, per text. in c. ad falſariorum, extra de crim. fal. ponit But. & Abb. per illum tex. in cap.quod ſuper his de fide inſtr. &c. cum te
80 neantur.de pb. & c.ex parte.& c ſi qñ. de reſcrip. morem nãque agẽtiũ(ut dixi)ſequi debemus ut inquit tex.in l.labeo.ff de ſta. li. & fori coſuetudo ſeruanda eſt.l. 3. in fi ff. de teſt. Quæ aũt & quales ſint formæ citationũ habes in

Spec.in titul.de cita.§ iam nunc. cum §.ſeq.& dicam aliquid inferius adhærendo Romanæ curiæ ſtylo

81 Et qm̃, vt dictum fuit, citationis ſolennitas adinuenta fuit,ut actus qui in præiudicium abſentis fieri petitur notitiam illius deduci, & ipſe ſe defendere poſſit:ut prob.in l. ſi diffam.re.ibi defenſionib. ſuis conſideret &c.ubi hoc no.Bal.C.de ingen.& manu.idcircò ad officium rectè iudicantis ſpectabit citationem contra abſentem per eum modum decernere,& exequi facere,quo facilius is qui habet notitiam ſpecificam & indubitatam habere poſſit.

82 Vnde in primis ſi citandus in iudicio repertus fuerit ad inſtantiam diuerſæ partis per iudicem ſedẽtem pro tribunali ad actum,qui fieri intẽditur citari & moueri debebit:qm̃ modus iſte citandi de facie ad faciem ſuper omnibus alijs commendabilis eſt:ex quo per eum oĩ. excluditur fraus & malitia : & tali modo citandi uſus eſt ſummus opifex,ut iudicibus exemplum relinqueret,cum aduerſus primum hominẽ,dixit Adam ubi es &c. & poſt ea ſubiunxit, in ſudore uultus tui uiues &c prout legitur in cap 3.Geneſ. & hic modus a lege approbatus eſt : ut in l. 2.C.quomodo & qñ iud.& l ſcire oportet . ibi uel in faciem, uel ad domum &c.ff.de exc.tuto. quinimò cum taliter citatus nullam poſſit ignorantiam prætendere, non comparendo iudicem magis contempſiſſe uidetur,quam ſi per alium citatus foret : idcircò citatio huiuſmodi habet uim peremptorij, ut declarat Bal. in cap.1.§. ad hæc. verſic. ſed nunquid requiritur trina. de pac. iura fir. in uſi. feu. & eſt gloſſa ordinaria, vbi Baldus & alij in lege ſecunda. C. quomodo , & quando, ponit Baldus in l ad peremptorium. ff. de iudic. & Baldus in lege ut perfectius.columna finali, C.de ann.except. & eſt gloſ. in uer. terminum.per illum tex in cap.conſuluit quam ibi cæteri ſequuntur:prout id atteſtatur Fel. in ſexta col. in uerb. in ead.gloſſ.de offic. deleg. & quod ſit communiter approbata atteſtatur etiam Alex.ad Bart. in l. c. eſſante in princip.C.quom.& quando idcircò ſanum eſſet conſiliũ pro litibus abbreuiandis , & ſolennitatibus huiuſmodi

perem-

peremptorij tolendis (caſu quo requireretur) ut pars ad uerſarum ſuum uiuæ uocis oraculo ipſius iudici citari procuraret, quia ad effectũ ferendi ſententiam hoc ſufficeret: dũmodo in loco iudicij non uigeret ſtatutũ trinam citationem requiens nã eo caſu monitio & citatio præfata uim triũ nõ haberet, ſed formã ipſius ſtatuti ſeq; oporteret: ut declarat Bal. in d. l. 2. & ſequũtur Canoniſtæ in d. c. cõſuluit ubi Ab. & Fel. co. 5. uerſ. Tertio fallit. de off. del.

83 Si uerò citandus a iudicio abfuerit, & per iudicem ad faciem (ut premittitur) moneri non poſſit, ſed per organũ, alterius citari oporteat: bonus iudex in committendo citationem, mẽti legis quatenus poterit adhærere debebit, & cõmittere ut abſens per nuntium, ſeu literas primo a facie ad faciem ſi reperiri põt citetur: quia hæc eſt mẽs legis, ut probatur in l. 1. §. 1. ff. de lib. agnoſc. ubi dictio illa uel ad domum &c. ordinem non electionem deſignat: ideſt diſponitur ibi. ꝙ quis primò ad faciem, ſi poteſt alias ad domum. citetur: ut plenè declarat Bart. in l. 3 §. prætor ait. de dam. infec. Innocen. & alij in c. cauſam de dol. & contuma. & facit tex. in dicta l. ſcire oportet. & l. 1. ff de execu tut. & l. ait qui aliter. §. & ſi forte ff. qđ ui aut clã. l 1. § item cum ex edicto. ff. quæ ſent ſine appel. reſcind. & in c fi & d. c. cauſam ubi plenè per Canoniſtas de dol & cõtu. & in c fi. de eo qui mitti. in poſſeſsionem cauſ. cuſtodi. & tenent doctores oẽs, uidelicet Dyn R car Malumb. Bar. & poſt eum alii in d. §. prætor. Bal. ſeu. Tanc. in cõpendioſa ti. de cit q. 2. & idem Bal. in l fi colu. 2. in prin. C. de iure domi. imp. & d. l. ut perfectius. col. fi. in prin. & l. ex eo. C quomodo & quando. tenet Mill. in uer citatio, in 2 uerſ & Lanfran. in c. quoniã contra num. 2. de probat. & Rot. deciſio. 396. in antiq & 48. ualet citatio. in no. cum aliis de quibus per Alex in conſil. 107. nu 8. lib. 5. de quo non eſt dubitandum: quia eſt firma concluſio, uidelicet ꝙ in principio cauſæ, & iure alicuius ponderis & præiudicii ordo ſubſtantialis eſt, ut ſi perſona principalis domini reperiri poſsit perſonaliter citari debeat, ut in dictis locis.

84 Sed ſi perſona ipſius principalis dñi (facta ſuper hoc debita diligentia) reperiri non poſſet: ſi aderit cum mandato ſufficienti procur. & hoc liqueat iudici ipſe citandus erit: ut probatur in d c. cauſam vbi hoc expreſſe notant gl. & Abb in col. 2 uerſi. Secũdò nota de dol. & contuma. & c ſi. de eo qui mittit. in poſſeſſ. & clem Cauſam. in prin. vbi oẽs doctores de elect. & tenet Bart. in d. l. 4. §. prætor. colum. 3. uer. quæro an debeat fieri. vbi uidetur text. & in d. l. aut qui aliter. §. 1. ꝗ ui aut clam ponit Io. Mill. in uer. citatio. in i. uer. & ſentit Rot. deciſione. 395. fuit dubitatũ. in nonis. dum uult procu. generalem conueniri poſſe a principio in cauſa nouiter mota. & ſi petierit ad dominum conſulendum dilatio danda ſit & facit qđ ponit Anch. conſil. 362. pro declaratione in ſi Quamuis ſi dominus foret præſens proc. in princ. cauſæ, niſi in his quæ eſſent leuis præiudicii. citari non deberet ut per Bar. in l. quamuis. col. fi. de damno infecto. & in l. eum ꝙ de procuratoribus. Canoni. in c. cauſamque. de dolo & cõtu. & ponit Ang. in Auth. de hære. & Falc. §. hinc nobis col. 1. ſequitur Deci. conſi 460 col. fin.

85 Si non eſſemus in principio cauſę procurator indiſtinctè citari poſſe. quinimò ſi eſſet dominus litis effectus, dominus principalis omiſſo dict. procuratore ad ſnĩam citari nõ poſſet, & ſi citaretur, & procurator ſe opponeret ſententia eẽt nulla, ſi in abſentia illorũ promulgata foret, ut declarat Bart. poſt antiquos in l. 1. per illum text. in 3. col. uer. itẽ quæro & ibi Bal. & alii. C. de ſentent & l. procurator. C. de procuratori. & in l furioſo. vbi late per Iaſo. colum. fi. ff. de re iudic & l. ſi ꝓcuratoris præſentis. ff. de uerbo. obligation. tenet Alc. conſ. 202. ſuper in fi. lib. 2. Anch. conſ 289 de iuribus in prin. Quoniam iudicium & inſtantia (cui ſententia debet eſſe cõformis) concepta & radicata in perſona illius reperiebatur. Quamuis de iſta iuris ciuilis ſubtilitate Canones non curent: ſecundum quos uterque & dominus & procurator citari poterunt: cum non referat quid ex æquipollentibus fiat: ut inquit Baldus in iſtis terminis, in dicta lege prima columna.

lumna tertia. uerſicul breuiter opinio &c. & ſatis hoc in curia ſeruatur. præterquam in foro capitulino, ubi ex forma ſtatutorum & procurator, & dominus ad ſententiā citari debent: tutius tamen eſt vt euitentur opinio-
87 ne) ſi fieri poteſt, utrunque citari & in perſonā utriuſque reſpectiue ſententiam formare: de quo ultra præmiſſa ponit Spec. in tit. de ſent. §. qualiter. colum. 3. uerſi. porro. & ibi Io. And. In uer. litigauerit. & Ang. in cōſi. 98. & eſt gl. ordinaria in c. querelam in uerb. œconomi de elect. & ibi ponunt ſcrib. & eſt deciſ. Gui. Pap. 431. debet. & q. 86. procurato ubi uide Vide. Rot. deciſi. 21. idem afferentem in ultima addition. in fin. in nouis. Et Fel poſt Bal. in c. fi. in nomine domini. col. fi. de teſti qui huiuſmodi differentiam Iuris Ciuilis, & Canonici atteſtantur. & declarāt intelligi debere dūmodo procurator ſit pręſens & non impeditus. Quodq; non declarauerit ſe nolle in cā hmōi comparere. Nam his caſibus dominus principalis omiſſo proc. qui fuiſſet litem conteſtatus, ēt de iure ciuili citari poſſet, ſecundum ipſos, & Boer. hoc idem tenentem in deciſione 285.

87 Si uero nec principalis, nec illius legitimus procur. apparuerit: iudex poterit cōmittere, ut abſens domi ſuæ ſolitæ habitationis citetur, ideſt, ubi citandus tunc tēporis cōiter inhabitat: ut in d. l. 1. §. 1. de lib. agnoſcen & d. l. ſcire. § oportet de excuſat. tutor. l. pen. C. de annal. exceptio. l. aut qui aliter. § primo. ff. quod ui aut clam. c. cauſam. de dol. & contu. & d. cle. cauſam de elect ponit Dec. d conſil. 460. col. fi. cum aliis de quibus ſupra.

88 Et aduerte qm̄ conueniet, quod citatio hmōi. quæ domi fit publice fiat: & copia illius in manibus domeſticorū dimittatur: uel ſaltim in hoſtio domus affigatur, alias ſi oretenus ſimpliciter fieret (cum uox illa ſine literis de facili euaneſcat) citatio non afficeret. ut probari uī in authē. qui ſemel. ibi edictis uocetur: quia uox præconiis paucis innoteſcit. C. quom. & quan. & in l. ſed ſi pupil. §. pro ſcribere. ff. de inſti. acti. & declarat Bal. in l. conſentaneū. in ſecundo notabili. C. quom. & quan. & l. ut perfectius.

col.2.in fi.& ibi Ang.C.de annal. exception. & idem Bal. in l.diffamari.per illum text.C.de ingenuis & manumiſ. ubi dicit ꝙ nuntius domi citando.uocitare debet taliter. ꝙ quilibet adſtantium audire poſſit: ponunt Canoniſtæ ſit:poſt Inn.in c fi.ſup gl.2.de eo qui mittitur in poſſeſſionē,& in d.c. cõparati & Iaſ. in §.quadrupli. in uerb. illud tñ diligentisſime nota.ubi clare loquitur inſtitu. de actio.& uide Gui.Pap 445 an ualeat.& 429 procedi.& Felin.in c.ex parte decani in uerb.reuocatio.procurat.de reſcrip.

88 Et proterea dici conſueuit ꝙ nuntio abſque literis, id eſt,ſine tabellione,at teſtibus domi oretenus citanti non eſt credendum:ut inquit Spe.in ti.de citation §.ſequitur. uerſ.ſed nunquid ſufficit denuntiare. quem ſequitur Bal. in d.l.ut perfectius. col. 3. uerſ. attende. de quo uide per Bar.in l.Palatinos. C. de collatione feud. fiſc. li. 11. Hoc ēt caſu nuntius referre debet ſe citaſſe domi ſolitæ habitationis:quia referendo ſimpliciter ſe domi citaſſe, non

90 ſufficeret,neq; ualeret,ut tenet & declarat Alex.in cõſ. 2.cõſideratis.co.2.uer. alia rõne. li. 3. ubi uideas & regulariter teneas ꝙ citatio ad domum nõ ualet, niſi in ſubſidium:uidelicet qñ perſona haberi non põt. ut per glo. in d.c.cauſam de dol. & contu. quam dicit communiter approbari Abb.in conſ. 83. li. 2. & hoc fuit famoſum & notabile dictum Inn.in c ſignificauit.de teſtib. quod ex tollit Abb.in d.ca fi. in ultimis uerbis de eo qui mitt. in poſ.& Dec.d.conſ 460 uiſo.colum.fi.li.4.

Vbicunque igitur quis non reperitur per fraudem, ut quia latitat:uel non permittit ſe pſonaliter citari, in ſubſidium poterit citari in domo:ut ſupra diximus,per textũ in l.Fulcinius.§. quid ſit latitare, & § ſ ex quibus cauſis in poſſesſionem eatur.c. quoniam frequenter. §. porro.ubi glo.& ſcri.ut lite. non conte. ex tunc. ca. de cleri. non reſid.& cle.cauſam.de elect.cũ aliis.de quib.ſupra.

91 Vel prout eſt qñ ſemel quis perſonaliter appræhenſus vel in iudicio cõparuit:& poſtmodum non dimiſſo procuratore receſſit, aut de facili perſona ipſius non reperitur,

tur, quia & his caſibus præſumptā malitiam domi citari poterit. & hic eſt tex. in d. c. cauſam. de dolo & contu. & ſufficiet. tunc ut ad domum citari poſſit quod a iudicio abſſit, l. & poſt edictum. in principio, cum ibi not. ff. de iudic. l. ab eod. & ibi glo. 1. & Bal. col fi. uerſi. & nota quod poſt litem conteſtatam ſemper ſufficit citari ad domum &c. C. quomodo. & quan. &c & Ancha. in cle. 1. col. fina. de iudi. poſt Bart. in l. 5 §. prætor. ait. col. 2. uerſic. ſed quæro an eſt neceſſe de dam. infec. Nam (ut dixi) talem in fraudem latitare uel abeſſe præſumitur, ut inquit Bal in d. l. ut perfectius, colu. 2. uerſi. in glo C. de annal. exception. & fuit originale dictum Innocentii in d. c. fin. de eo qui mittitur in poſſesſionem, quod ſequitur Rot. deciſ. 48. ualet citatio, in nouis. prout in ſimili conſueuit dici de clerico ab eccleſia, & marito ab uxore abſentibus: quia cum in illa reſidere, & cum altera morari illorum quilibet reſpectiue teneatur ad effectum, ut domi poſſint tales abſentes ualide citari: hoc tantum ſufficit: ut per doctores in d. c. fi. & Rot. decifion. 396. nota ualebit citatio. in antiq. & declarat Anc. in d. cle. 1. col. fi. de iud. & Felyn. ĩ c. cōſultationibus ĩ pri. de offi. dele.

92 Erit tñ aduertendum qm̃ domi citatus non comparens non diceretur uerus, ſed fictus contumax: quia licet ſit in culpa, & tñ ſine dolo. & propterea a ſnĩa contra ſe lata, intra decem dies à die ſcientiæ cōputandos, appellare poterit ut uoluit Rot. deciſi. d. Nota ſi feratur ſnĩa. in antiq. & 187 ſicut ficte contumax. & 364 cum iura. in no. tenet Fel. in c quoad conſulationem. col. 13. uer. conſidera duas concluſio. de appel. & in d. c. quoniã frequenter. §. porro. verſic. 6. not. ut lit. non cōteſta. & Dec. conſil. 34. col. 2. in prin. li. primo prout dici ſolet de citato per edictum publicum: ut dicemus infra & præmiſſa tenet etiam Anc. conſil. 372. pro declaratione in fin.

93 Aduertas etiam qm̃ priuſquam citatio fiat domi, ſi citandus præſens eſt in ciuitate, uel ſuburbiis (quia hoc caſu idem cenſebitur per l. 1. § cum urbē. ff. de offi. præf urb. & l. 1. §. 1. de liberis agnoſcendis) ſi cauſa de ſui natura ce-

ualeret, vt per Bar.& doc.in dictis locis,& Alex.conſ.137. in cauſa & lite. col.3. ver.prçterea. lib. 2.& Panor.in dic. conſil. 84. Si uerò nuntius referret ſimpliciter ſe feciſſe, prout in mandantis ; executio pari modo non valeret tā-
97 quam obſcura, & incerta:ut declarat Alex.d.conſi.2.col. 1.lib 3.ſecundum alios lex in benigniorem partem declinando,uerb.illius interpretarentur : q facta dilig&tia per nuntium de reperiendo perſonam, & ea non reperta,domi citaſſet, & hoc fauore ipſorum abſentium, & ad excludendum ueram contumaciam & pœnalitatem: vt dec. Bald. in l. properandum. §. ſi quidem. C. de iudic. quam ſequitur Rot.deciſio. 48. in ultima additione ; in nouis. & Petr. de Anchara. & Cardinalis ibidem. colum.14 in clemen.prima. de dolo.& contuma. quod multum commendat & corroborat Alexand in conſil. 219 ponderatis colum.3. in princ.lib.6.& conſil.11. nume.7.lib.3. Idcirco taliter citatus ap[illegible] die notitiæ: ut ſupra dictum fuit. & pro quo [illegible] Rot. 364. cum iura. in nouis. & Capaci. deci. 139. in cau. & eandem Rotam 197. ſicut ficté,in no.
98 Hactenus locuti ſumus de citatione, quæ fieri ſolet contra abſentem a iudicio: ſed in ciuitate (vbi cauſa agitatur) præſentem qui cum præſto ſit,ac paruo & modico diſpendio perſonaliter, uel in domo habitationis ſuæ citari poſſit, ad quemlibet actum fiendum ſingulariter & in ſpecie vocandus eſt,etiam quod a principio generaliter ad totam cauſam, uel etiam ad certum actum vocatus non comparuiſſet, vel etiam dixiſſet nolle comparere. quia nihilominus eundem ad reliquos actus citari conueniet: ex quo contumacia non operatur. nec ſibi obeſſe debet, niſi quo ad actum, in quo fuit contumax. prout hæc fuit magiſtralis doctrina Ioan. Andr. in additio.ad Specclatorem ſub tit.de citatio.§. viſo. colu.2. in uerbo incumbit.& in titu.de contumacia.§. 1.in gloſ. magna in ſexto,& 7.q & per eundem in c.eum qui.de do. & contu. quem optimè declarat Pau. de Caſt. in l. ad peremptorium.colum. fin. circa fi.de iud. & in conſil.316.

certum

certum eſt.2.col. in prin. li. 1. refert & ſeq Fel. in c cum frequen §.porro.col.4.uerſi. nota etiam quod auditores. ut lite.non conteſta.& do. Alex. in conſ. 137 in cauſa & ſit.col.3.uerſ.ſed in proceſſu.li 2.& uide eundẽ in conſi. 81.ſtantibus.col. 2. libr. 4. ubi dixit quod ſi citatus ad cauſam reſponderit, quod non uult comparere, neque coram illo iudice litigare,ulterius non eſſet citandus. & quod ita eſt communis opinio doctorũ, quod intellige uerum quoad illum actum (ut ſupra dictum eſt) uel etiã in tota cauſa. cum ob huiuſmodi reſponſionem declarauerit hoc caſu uel ulterius coram tali iudice nolle comparere,aliàs negligens in uno actu, non præiudicaret ſibi in ſequenti.ut ponit Dec. conſi 534. procedendo, col. pennul.in fi.lib.4.& in præmiſſis uide Iaſon.in l.ſi prius. colu.octaua de oper.noui nunc. Maria. in tractatu de citation. articu. 5. numer. 61. Ioannes Millis in uerb. citatus ſpecialiter.in 3.col. Bart. & Alex. ad eum in l. ſtatuliberos. §. Sthicus anna. ff. de ſtatulibe & idem Alex. ad Barto.in l. qui ante calendas. in fine. de uerb. oblig. Quamuis Innoc.in c. ad petitionem. in glo. magna circa fin.extra de accuſationib.uoluerit eum qui ad certum actum citatus reſpondit ſe nolle uenire, ob eius manifeſtam contumaciam.ad cauſam illã non eſſe ulterius citandum:cuius dictũ pro notabili refert Rot.deciſ.245. licet in fi ĩ nouis.Quod(ut dixi)intellige in citato de longinquo,uel ꝙ ulterius non citabitur, ſ ad illũ actum ſup quo ſemel citatus conſtat de eius cõtumacia,& propterea ad eundem amplius citari non debet: & in hoc doctrina Innocentii cõiter approbatur: ſed in eo qui eſt præſens,& citatus ad aliquẽ actum reſpondit nolle cõparere ſeu alias negligens uel contumax fuerit. nihilominus ad reliquos actus citandus erit(ut diximus ſupra:) & in hoc idem Innocen. contrarium ſentiens communiter.reprobatur,ut inquit Alex. ad Bart. in l. tres denunciationes. C.quomo.& quand.& de quo plura ponit Fel. in c. inquiſitiones.col.antepe.extra de accuſ.

Si uerò citandus non ſolum a iudicio & ciuitate, ac illius

illius ſuburbiis abſit, quinimo] in partibus longinquis moreretur] ut quotidiæ in Rom. cur. cōtingit (quando in ſacro Rotæ auditorio contra abſentes, & in remotis partibus puta Hiſpaniarum uel alibi cōmorantes cauſæ cōmittitur: tunc in eadem curia in uim hmōi commiſſiones citatio ad partes ubi citandus degit, decerni con-
99 ſueuit ſub ſimili ſubſtantia ſeu tenore: uidelicet quia in primis nomen & cognomē cū expresſione dignitatis ſeu officii ipſius iudicis citātis præmittitur, ſiue ordinarius, ſiue delegatus ſit: a literæ ipſæ citatoriæ non ei qui citandus eſt, prout antiquitus fiebat, ſed uniuerſis clericis, ſeu tabellionibus, & reliquis in eadē prouincia in qua literæ ſunt exequēdę cōſtitutis diriguntur: illisq; (inſerto ipſius reſcripti tenore) idē iudex atteſtatur ſe ad inſtantiam partis ibidē expreſſe præſentē citationē decreuiſſe: illisque ac cuilibet ipſorum (cui literas hmōi præſentari cōtingerit) iniūgit quatenus ad inſtātiā partis requiſitus ſub pœna excōicationis &c. eūdē aduerſariū ī literis expreſſum, & quoſcūque alios in executione nominādos in propriis perſonis ſi cōmodè illę haberi poterunt: alioquin in hoſpitiis habitationum ſuarum, ſi ad ea tutus patet acceſſus, ſin minus in cathedrali & parrochiali, ſub quibus citandi degunt, ac etiā in eccleſia illa, de qua diſputatur (ſi cā fuerit ſup eccleſia) publice & alia uoce peremptorie citaſſe habeāt: quatenus die (publice puta 25. poſt ipſius citationis pſentationē) ſi iuridica fuerit: & ipſe iudex in auditorio ſuo, ꝓ tribunali ſedere contingerit: alioquin ſe quēti die iuridica Romæ, uel alibi, ubi tunc ſanctisſimus dñs noſter Papa, cū ſua curia reſidebit, in palatio cauſarū apoſtolico (ſi fuerit Rotæ auditor (mane hora audientiæ cauſarum cōſueta (uel ſi fuerit alius iudex qui citat) dr̄ in ipſius citantis habitationis domo hora ueſperorum & audiētia cauſarū cōſueta corā eo, uel eius ſubrogādo in iudici legitime p ſe, uel ꝓcuratorē idoneū cōpareant cum oībus & ſingulis illorū iurib. cauſam hmōi tagentibus, de & ſuper oībus & ſingulis in comisſione ſibi pręſentata contentis, eidem inſtanti de iuſtitia reſponſuri, & in cauſis

ſis hmõi ad omnes & ſingulos actus & terminos gradatim, ẽt uſq; ad diffinitiuam incluſiue proceſſuro, ac pro cedi uiſuri. certificando eoſdẽ citatos, quod ſiue in dicto termino comparuerint, ſiue non, ad patris nihilominus comparentis inſtantiam, ad omnia & ſingula præmiſſa (dictorum citatorum abſentia ſeu contumacia non obſtante) iuſtitia a mediante procedet &c.

Et poſtmodũ ſimilis citatio, ſeu illius inſtrumentum per notarium publicũ ad illam cauſam legitime deputatum, cum appoſitione teſtium, ac ſigno eius conſueto ſubſcribitur, & ſigillo eiuſdem domini citantis roboratur: & in forma publica & probanti reducitur

Hac igitur aut ſimili in ſubſtantia citandi forma, qñ quis de longiquo citatur Ro. cu. uti conſueuit, pro cuique in ea exiſtenti notisſimum eſt: & per ea quæ ſupra diximus ſatis manifeſte conſtare põt eandẽ ex iuris rõnibus 100. exceptã, fuiſſe maxima ex cle. cãm. cum materia ſua, de ele. & ꝙ talis ſit obſeruantia atteſtatur ẽt d Caſſ. dec. 1. de app. & facit quot ponit Aeg concl. 3 10 fuit & dec. 228. uoluerunt domini. in no. & plura ponit Spe. in tit. de cita. in §. iam nũc col. 3. uer. uiſo de citatione. & per to-

101 tum cum ſequenti, § Et qñ citatio ipſa (ut diximus) ſit de longinquo, ideo abſens ad totam cauſam & ſingulos actus gradatim citatur cum comminatione, quod elapſo termino & ſeruatis ex ſtylo ſeruandis citati abſentia nõ obſtante procedetur, & cauſa expedietur. quæ comminatio facit & deſignat citationem peremptoriã iuxta tex. in l. peremptorium, ff. de iud. & latius Speculatorem, in dicto §. uiſo. colum. tertia. uerſic item licet in die peremptorii: & per Bartolum in l. ſi finita §. Iulianus. columna ſecunda, uerſiculo. 2 quarto. de dam. in fec. & l. 2. C. quomodo & quando. & l. mancipiorum. ff. de option. legat. ponit Rota deciſ. 245. licet. in nouis. ac Fel. multa congerit in c. inquiſitionis. col. 18. uerſ. item addo. de accuſ. & in c. cauſam. col 3. uer quando opus eſt de app.

102 Nam tu ſcis quod qñ pro cauſæ expeditione; & ſñiæ prolatione una citatio ſit pro tribus, apponi debet uerbum

bum illud peremptoriè,uel ſaltim æquipollens,putà com minatio, de qua ſupra quæ habet uim peremptorij alias ſnīa non ualeret,per dictā lēgē peremptoriū. ff de iud. & l.conſentaneū.& l.2. ẽm vnā lect. C. quomo & quando. c.cōſuluit.de of.dele.c.1.de dilation. ponit Bar. in d. l. ſi ita.§ Iulianus. colu.2. uerſi.2. quæro.& Spec.in d.§ uiſo. uerſ. quid ſi lata,& gl. ordinaria in c.de illicita.24 q.3.

103 Et in forma ſupraſcrittæ citationis de longinquo ad totā cauſam factæ uerbū illud peremptoriè vna etiā cum comminatione de procedendo poſitum fuit: qm̄ licet in cauſis beneficialibus & ſummariis ſolēnitas peremptorii non requiratur p̄ ex in cle.ſæpe.vbi Io.An. in uer.peremptorie de uer.ſig.& ponit Abb. in c. cum olim de teſt. ac etiam in Ro. cu. tale uerſ. in citationib. apponi non conſueuerit cum termini oēs ex ſe poſt lit. conteſt. ſint per

104 emptorii,ut inquit Spec. in d. titu. de cita. § uiſo. uerſ. dicūt quidā.& ponit Fel.in c.cōſuluit.colu. 3. de of. dele. & in c.inquiſitionis col.antep. uer. Itē uide. de accuſati. p̄ Bar.in l conſentaneum ubi Ale.in 2.addit.C.quomo.& qn̄ & melius ponit Rot.deciſi.ccxlv.Licet in cau. in no.

105 Nihilominus iſtud fallit in citato ex longinquo ad totam cauſam. quia tunc etiam in cauſis beneficialibus & ſummariis uerbum peremptorie in citationib. apponi debet:ut eſt doctrina Bart. in conſtitu. ad reprimendum in uer. ſuper crimine. & ſi aliter fieret,citatio non habe-

106 ret ſua eſſentialia, ſecundum ipſam Quamuis ſi citatus abſque appoſitione peremptorii compareret & ſnīa dice retur eſſe ualida:ex quo ſolēnitas peremptorii ad conuincendam malitiam & proteruitatem non comparentis, non ad ſolēnizandum iudicium adinuenta eſt: ut declarant doctores in d.l.ad peremptorium.& Alexand.in cōſ. cxxiii. uiſo proceſſu.col i lib.2.

107 Diſtantia igitur ac diſcrimina viarum difficultas citandi, & partium diſpendia operantur; ut in principio cauſę.Citatio generalis ad totam cauſam, etiam cum appoſitione permptorij fieri poſſit: ex quo citationes huiuſmodi de longinquo de facili geminari & reiterari non

poſſunt

poſſunt: ut probatur in c. cum ex lit. in fi. de reſt. in integ. c. cum dilecti. in prin. c. cum olim. & c. fi. de dol. & contu. declarat Io. And. in d. §. uiſo. in uerb. incumbit. in Spec. de citat. & Paul. de Caſt. in d. l. ad peremptorium. ff de
108 iud. & Pau. l. de Leaz in clem. i. eod. tit. Prout ex eiſdem cauſis etiam peremptorium maturari poteſt, id eſt, mitti unica citatio pro tribus, cum termino arbitrario, ut declarat glo. poſt tex. in d. c. de illicita. ſuper uerb perempto rio 24. q 3. & doctores poſt text. in c. 1. de dilat. & de hoc uiget gñalis conſuetudo & obſeruantia: ut inquit Spec. in d. § uiſo. in i. colu. tit de citat. & Bar. in authent. qui ſe mel colu 4. uerſic quæro an iſtæ dilationes. C. qũo. & qñ.

109 Et ſi poſt citationem in partibus legitimè executam citatus comparere non curauerit: elapſo termino in cita. comprehenſo, & conſtito iudici de citat. executa contra taliter ad totam cauſam citatum abſq; alia citatione uſq; ad ſnĩam incluſiuè procedi poterit: quia factus eſt contumax in tota cauſa arg c. i. de appel. in ſexto. c. i. & c cupiẽtes de elect. eodem li. c. fi. extra de dol. & contu. l. perperandum. (. 1 C. de iudic. tenet Specul. in d. §. uiſo colu. 4. uerſic. puta ad uidendum iurare teſtes. & ibi Ioan. And. & Bart. ad reprimendum in uerb. ſuper crimine. & in l. ſtatuliberos. §. Stichus annua vbi per Alex. in addi. ff de ſtatulib. & ponit Abb in c. fi. col. 3 circa fi. extra de dilationibus. & Mill. in uerbo citatus ſpecialiter ad unum actum, & tenet Rot. deciſion. cccxlv. licet impetrans inno. & uide deciſio ccccl xxxvii. ſi app. colum. pen. eod. lib. & Fel. in c. cum olim. colum. ii. in princ. de teſt.

110 Et quamuis contra taliter citatum (ut præfertur) abſque alia ulteriori citatione ad ſnĩam & cauſæ expeditionem de iure procedi poſſet: nihilominus in Ro. cur. ex benignitate, & ſacri palatij ſtylo ad proteruitate non comparentis magis conuincendam, idem citatus in partibus conſueuit (etiam ꝙ nullo modo comparuerit) contra ipſum proceſſus per edictum publicum, ſeu audientiam contradictarum decerni, & ad omnes alios ſubſequentes actus in dicta audientia publicè citari: prout de huiuſ-

huiuſmodi obſeruantia & ſtylo apparet in deciſi. 224. ſi committatur. quę dixit quod ſi citatus ad curiam die aſſignata non comparuerit, fiet citatio in audientia publi. contradictarum uel præconizatio, aut in Albo prætoris conſcriptio tenet idem deci. 220. licet. & 69. actore. in no. & deciſ. 790. Sciendum. in antiq. Reg. conc. 310. fuit Caſſadoreus deci. 6. ut lib. petente. & de huiuſmodi ſtylo meminit, & illum commendat etiam Paul. de Caſt. in l. ad peremptorium. circa ſi ff. de iudi. & Fel. in c. quoniam frequenter. § porrò. uerſic. demum an citatio. num. 20. ut lit. non cont. & Deci. conſ. 306 uiſo puncto. num. 25.

111 Et iſte ſtylus obſeruabitur, etiam quod actor in termino citationis non comparuerit: nam licet citatio quo ad illum actum fiendum (neutro comparente) fuerit circunducta: ut l. poſt edictum. §. 1. ff. de iud. nihilominus ex quo citatio huiuſmodi fuit ad omnes actus & totam cauſam. idcirco ipſo actore quandocunque comparente contra taliter citatum non comparentem per audientiam procedi poterit, ut eſt deciſ. 345. licet. in nouis, quod procedit tam in citatione hominis, quam iuris: ut in deciſ. 328. ſecundum Ioan. Mil. utrunque ponentē in uerſ. citatio tamen &c. colum. 4 etiam (ut dictum fuit) quod actor in termino non comparuerit, & contumaciam citati & non comparentis non accuſauerit: prout fieri debere magiſtraliter uoluit Bar. in l. conſentaneum. in fi. & in authent. qui ſemel. col. 3. C. quomo. & quando & in d. §. Iulianus. col. 3. de dam. infect. per text. in l. properandum. §. 1. C. de iud. & ponit Alex. conſ. 92. perſpectis. col. pen. uerſiculo pro hoc facit libro primo.

112 Si uerò ad cauſam citatus ſemel in iudicio comparuerit, per huiuſmodi comparitionem citatio, ac illius peremptorium & comminatio circunducuntur, per text. in d. l. poſt edictum. & propterea, etiam quòd quis ad omnes actus fuiſſet citatus, quia tamen prima citatio per comparitionem conſumpta fuit, ideò ad reliquos actus fiendos: ſingulariter citari debebit, ut declarat Bart. in extrauag. ad reprimēdū, in uerb. ſuper crimine. & Ioan.

Andr.

And. in d. § uiſo. in uerb. incumbit. & Paul. de Caſt.. in dict. l. ad peremptorium. in fin. & Io Mil. in uerb. citatus ſpecialiter. in 4. col. & in uerb. citatio generalis. colu. pen. ponit Fel. poſt Anto & Imol. in c. licet cauſam. colu. 15. uerſ. demum. extra de teſtib.

113 Maximè quia incertum eſt quando reliqui actus fiédi in iudicio explicari debeant: & propterea ad illos, is cõtra quẽ fiunt, citãdus eſt ut inquit Abb. in d. c. fi. colu. 3. in fi. de dilat poſt Bart. in l. qui ante Calẽdas. ff. de uerb. oblig.

114 Is tamen qui fuit (præmittitur) citatus, & in principio cauſæ cõparuit, ſi uult contumaciam effugere uſque ad expeditionem cauſę perdurare debet, alias cum ad omnes actus gradatim fiendos, & totam cauſam citatus fuerit, licet ſemel comparuerit, ſi poſtmodum lite pendente non dimiſſo procuratore recederet, uirtute primæ citationis, ſaltim per edictum, id eſt, proceſſum & citationẽ per audientiam contradictarum conſtito de receſſu & abſentia procedi poſſet: ut probatur in c. cũ dilecti. de dol. & contu. nam ad duo cenſetur citatus uidelicet ad comparendum & procedendum quamuis igitur comparuerit non ſatisfecit, qui recedendo non proceſſit igitur ut formaliter inquit Bal. poſt Spec. in tit. de aduo. uerſ. qui comparet in termino & ponit Bart. in conſtit. ad reprimendum. in uerb. per edictum col. fi. uerſ. quid ſi in primo termino. & in uerb. publicè, & declarat Abb. in d. c. fi. de dilatio. & tenet Rot. ut deciſi. 345. licet. in no. & Faſtol. cauſa 30 dub. 58.

115 Et hinc quotidie in Ro. cu. practicari uidemus quod procuratore, ſeu aliquo ex principalibus lite in eandem curia pendente, recedentibus ſeu decendentibus conſtituto: ſummariè de hoc proceſſus contra tales tanquam contumaces per audientiam contradictarum decernitur: ut declarat Caſſ. in deciſ. 6. in prin. ut lib. pend. & dec 1. de ſent. & re iud. poſt Rot dec. 129. in abſentia., & 144 in cauſa. in no. & Aegid. concl. 310. & 615. & Paul. Caſt. in d. l. ad peremptorium. col. fi. de iud.

116 Quamuis ſi procurator rei abſentis lite hmõi pendente

te decederet cum in caſu iſto non ſit quid imputandum ipſum reo talia ignoranti,propterea mors iſtius procuratoris eidem reo abſenti per actorem intimanda eſſet: & antequam intimaretur contra eum ueluti contumacem procedi non poſſet,ut declarat Aeg. conc 495.licet mors qm̃ is qui ſemel per legitimum procuratorem comparuit dici non poteſt contumax,contra quem ſolummodo proceſſus per audientiam,& per edictũ decernitur: ut inquit Rot.dec.639.no. ꝙ aliquis in antiq. & in præmiſsis uide Aeg. centeſimaquinquageſimaquinta,ſi prin.

117 Ad unum circa præmiſſa in actu practico aduertendum fuerit,ꝙ qñ negotium,ſeu cauſa agitatur contra abſentes qui ſemel comparuerit,uel contra exiſtentes in ſuburbijs ſeu comitatu,quos ad quemlibet actum citare difficile eſſet,conſultè faciet iudex,ſi ad inſtãtiam partis aduerſæ coegerit tales ad eligendum ſibi locum in ciuitate & loco iudicii,ubi citare poſſunt: cum durum ſit ſemper mittere ad uillam ſeu commitatum , uel perquirere per totam ciuitatem ignotos & irreperibiles,& circa hoc tempus conterere:ut uoluit Ang. in l. qui ante Calendas.vbi Bart. hoc reliquit indeciſum. ff. de uerb. ob.allegando d. Inn. in c. auditis.& c. conſtitutus de pro. eandem doctrinam poſuit Bar. in extrauag.ad reprimendum.in uer. per edictum.col.fi.& Pan.in c fi. in 3.col.in fi.de dilat. & ego in Ro.cu. ſæpius expertus ſum.

118 Ex præmiſsis igitur ac forma ipſius citationis quã poſuimus,ſatis conſtat reum qui de longinquo citandus eſt perſonaliter primò, ſi reperiri põt , alioquin facta ſuper hoc diligentia in domo ſuæ ſolitæ habitationis, ſi qua extabit citare debere;& citandus fuerit clericus:& ibidẽ aliquã eccleſiam curatam.& de iure reſidentiam requirẽtẽ, habuerit,ẽt ꝙ aliam habitationem ibi nõ habeat:ſi abſfuerit abſq; rationabili cauſa,in eadẽ Eccleſia(quæ fingit̃ eius habitatio) cum alibi eum morari non debeat,citari poterit, probatur in c.ex tuæ.de cle.non reſiden. & ponit Inno. poſt alios in d.c.fi.de eo qui mittitur. in poſt. ponit Abb.col.3.uerſi.Item nota ex ordine.in cap.Cauſam. de

Dd dol.

dol.& contu.eſt deci.dominorum 82.in cauſa beneficiali.in no.quæ.requirit,quod talis citatio fiat etiam in Eccleſia Cathedrali;& iſte cauſa videtur omiſſus in capitulo cauſam de electio in clemen.

119 Si uero nec domum particularem, nec Eccleſiam reſidentiam requirentem,talis clericus habuerit, citandus erit in Eccleſia Cathedrali illius loci, & ſi diſputabitur de aliquo Eccleſiaſtico beneficio,etiam in illo citari debebit,in quo etiam citari conuenier, quando domi citationem fieri contingere. ut probat tex. in d. clementina Cauſam de elect.& ponit d.deci.82 Iſto tamen caſu ſi beneficium,de quo diſputatur, non fuerit curatum, antequàm in eo,& in Cathedrali citatio fieri poſſit, præcedere debet diligentia de perſonam reperiendo, facta in lo-

120 co domicilii ubi ultimo inhabitare conſueuerat. Secus ſi beneficium eſſet,curatum:quia tunc non requireretur alia diligentia de perſonam reperiendo: ſed ſatis foret intimare in Cathedrali & beneficio in eam curato, vt tenet Rot.dec.623.Not.quod in cauſa beneficialium. in Antiq iunctis dictis 228. & dec. 83. in no. Dummodo locus habitationis non eſſet in ualde remotis quia tũc ut opinor, ſatis foret in cathedrali, & beneficio illo etiã non curato, abſque alia diligentia caſu quo perſona ibidem non reperiretur,citare,arg.d.cle. Cauſam in verſic. quod ſi forſ. & uidetur concluſio Aeg. 390. in executione. quam uidebis.& uide quod dixit Deci. in dicto conſilio 461.col.fin. in prin.

121 Et iſtis caſibus quando citatio fit in loco domicilij, uel in eccleſijs,ſatisfuerit citationem publicare, id eſt eã dem publicè & alia uoce legere, & ſi copia petita,tradere nec requireretur affixio cum d.clemen. Cauſam, hoc non requirat.& ita declarat Caſſ. deciſ.1.do app. de quo tamẽ uide ſub num.88.

122 Si uero citandus fuerit laicus & ſecularis; & perſona ipſius, aut procu. eiuſdem, apprehendi non poſſit,citandus erit in loco domicilij,ſi ubique gentium fuerit ut dictum ſunt fuit ſupra & ponit Bal.in l. iuris ordinem. C.

de

de iuriſ. om. iud. & in l.ab eod col.fi.uerſ. ibi requiſiuit. C.quomo.& quand. & Dec.conſ.460.num.25. lib. 4. Sed ſi domus uel habitatio nuſquã reperiretur: ut puta quod citandus uagabundus foret: ſi ageretur de re immobili, citari poterit per affixionem cedulæ illi rei, de qua agetur,per l.4 §.prætor. cum concordan. de quibus ibi per gl. in uerſ. libellum & per Bar.& ſcrib.ff.de dam.infect.Si de re mobili actum fuerit,facta diligentia de talem reperiendo in loco ubi contraxerit,uel quaſi, ac forum ſortitus fuerit,& eo non reperto conſtito de hoc citabitur per præconem , ſeu per edicta (pront moris fuerit tales abſentes, & uagabundos citari)arg.l.2.C. ubi in rem act. & ſentit Bal. in l. vetuſtisſimam , uerſ. nota in materia., C. de iur.domi. imper.& Bar. ad reprimendum in uerb.per edictum in 2 col.in fi. quia hoc modo eitantur regulari ter abſentes qui dom carent. & vbi ſint, ignoratur:ut declarat Inn. in d.c fi.de eo qui mitt. in poſſeſ. quem ſequitur & declarat Bal.in l.pen.col.2. verſ in gl. ſuper uerſicul.domicilii.C de annal exce. facit tex. in authen. qui ſemel C, quomodo & quand. & aliqui ponunt in d. cle. cauſam. & tenet Abb. in c.ſi.col.4. uerſic. item poteſt requiri. extra,de foro compe.

123 Iudex itaque ordinem ſuprapoſitum in citando abſentes ſeruare,neque illum præuertere debebit, alias decretum ipſius non ualeret, puta , ſi a principio cauſę aliquem per edictum publicũ,ſeu domi,uel in eccleſijs nul la præcedente diligentia de perſonam reperiendo , citari mandaret:ut tenuit Paul.de Leaz. in d. clem. cauſam . & ipſum ibid. refert & ſequitur Anc. in 3. colu. uerſ. Decimò nota. & Imol.colu.1 uerſi.nota. arg. ꝙ nõ põt &c. & col.3.uerſ.q̃ro,an ordo.ubi dicit hũc eſſe ordinẽ ſubſtantialem,extra de ele.uel ſaltim daret legitimam cauſam ab huiuſmodi proceſſu appellandi:ut uoluit Bart. ad reprimendum.in uer per edictum,poſt prin ubi dicit quod talem proceſſum , iudex appellationis de facili infirmabit.

124 Et quæ ſupradiximus, de aliquem perſonaliter, uel domi, ſiue in eccleſijs citando, procedunt, quando ad il-

los ſeu loca huiuſmodi tutus patet acceſſus. Sed ſi ob ipſius citandi; aut ſuorum potentiam, ad ipſos eorumque domicilia tutè & liberè accedi non poſſet: uel quod ipſi citandi per ſe, uel alios quoquomodo, ne ad eos citatio perueniret impedirent cum ipſimet ſibi ipſis impedimento ſint, ne perſonaliter uel domi citentur: abſentia, & potentia illorum alteri obeſſe non debebit, ut inquit tex. in l. ut perfectius in prin. C. de annal. exce. & uide Aeg. concluſ 577. etiam. Si. Ideò in principio cauſæ iudex poterit committere, ut tales per edictum publicum, in aliquo loco publico, taliter citentur: quod ad eos, eorumque aut ſuorum notitiam uerisimiliter poſſit peruenire: ut prob. in d. cle. cauſam. uer. uerum. & ibi ſcri. & in cle. 1. qui tex. ad hoc principaliter emanauit. de Iud. & facit c. 1 § contrahentes. de for. comp. in 6. & tex. in c. quoniã frequenter. §. porrò & ibi pariter ſcribentes, ut lit. non conteſta.

125 Sed quoniam modus iſte per edictum publicum in principio cauſæ citandi (cum abſentem, & ignorantem afficiat) eſt rigoroſus, & a iure multum exorbitans, ut dixit tex. in d. cle. 1. de iud. & Rot. deci. 123. ſi committitur. in no. & lo. Mil. in uer. citatio. per edictum. in 3. col. Idcircò extra caſus dictæ clementinæ concedi non conſueuit: ut eſt deci. dominorũ. 753. dic quod in c. dudum. in antiq. Et propterea in Ro. cu. nullus iudex taliter citat, niſi fuerit ſibi ex ſpeciali mandato Papæ id commiſſum, ut notat gl. in d. cle. 1. in uer. ſpecialiter. hoc enim eſt quaſi proprium, & in ipſo Papa ſpeciale, ut talis citatio arctet, ſecundum Paul. de Lea. & Guil. de Monte lau. quos ibidem refert, & ſequitur Rot. d. deciſ. 123. in add. & ponit Paul. de Ca. in l. ad peremptorium, in ſi. de iud. & Fel. in d. ca. quoniam frequenter. col 9. uerſ circa glo. vt lit. non conteſt.

127 Et quando Pap. dat alteri hanc poteſtatem per ſimile edictum publicum citandi, conſueuit apponi clauſula, uidelicet, conſtito ſummarie de non tuto acceſſu, ut moris eſt, unde iudex talis antequam citationem per edi-

ctum decernat;debet ſaltim ſummariè teſtes examinare ſuper metu,potentia,& non tuto acceſſu,ſeu impedimentis,quæ ex aduerſo prætenduntur: ut tenet Rot. 704 dic quod citatio. in antiq. qui teſtes ſatis eſt quod dicant ſe credere impoſſibile fore, uel non eſſe tutum, eoſdem in perſonis,uel illorum domicil o citare : ut inquit Rot.deci.693. nota quod aliquoties. in ant. ponit Bar. ad reprimendum.in uer.per edictum.in 1.col.& Fel.in d. c. quoniam frequenter.col.11.uer.pro practica d. clementinæ, & Caſſad.deciſ. 2. in fi. de dol. & contu. Et iuramentum ipſius partis ſuper hoc non ſufficeret, ut d. deciſ. 753. & 704 dic quod citatio in antiq.& ponit Fel.in loco de quo ſupra. Et ſi iudex ſaltim ſummarie de præmisſis non cognito,proceſſum per edictum decernere,proceſſus huiuſmodi non ualeret:ut conſuluit Deci.conſ.460.Viſo puncto.columna fin.numer.26.libro,4.

129 Iudices tamen etiam ſeculares partibus, conſtito de præmisſis impedimentis, ac non tuto acceſſu, & ipſi per huiuſmodi edicta publica procedere conſueuerunt, per tex.in authen. quod ſemel. C. quomo. & quando & ibi per Bar.& doct. & ponit. idem Bar. ad reprimendum. in uer.per edictum.& Maria in rub.de dila.Abb.& Fel.in d.c.quoniam frequenter. & quotidie in curia in ſenatore urbis experimur.

130 Inſuper quamuis d.cle.Cauſam. & conſtitutio ad reprimendum huiuſmodi citationem per edictum ſimpliciter in aliquo loco publico ſolenniter publicari mandauerint,nihilominus ex quo talis diſpoſitio nimis uaga, & incerta uiſa fuit propter ea clementina prima de iud. & melius ſtylus & obſeruantia ſacri palatii loco & ſolennitatem huiuſmodi declarantes, uoluerunt eaſdem citationis in locis per ipſum iudicem in citatione ipſa deſignatis,& expreſſis publicari debere, & in eadem Romana curia huiuſmodi citatio ſub ſimili ſubſtantia formari conſueuit,uidelicet.

131 Et quia per teſtium fide dignorum examen coperimus, dicto N.ex aduerſo inſtanti aut alteri eius nomine

ad præfatos N. & N. ex aduerſo principales, pro huiuſmodi noſtris literis citatoriis in eorum propriis perſonis.aut domiciliis,ſeu locis conſuetis, exequendis tutum non patere acceſſum:idcirco auctoritate Apoſtolica nobis commiſſa,per hoc præſens publicũ edictum in Ro. cur. in audientia publica literarum contradictorum, in qua citationes huiuſmodi legi conſuerunt, legendas, ac ualuis Baſilicæ principis Apoſtolorum de Vrbe, & audientiæ cauſarum palatii Apoſtolici, uel (quando ſunt vacantiæ generales,in quibus audientia contradictarum ceſſat(tunc dicitur, quod in ualluis Cancellariæ apoſtolicæ, & acie Campiflore extra vero Ro. cur. & in partibus in ualuis N.& N. cathedralium, ſeu collegiatarum. aut parochialium eccleſiarum talis loci, ſeu citatis)prout eſſe contigerit)tanquam locis circumuicinis & conuenientibus affigendas, publicandas, & exequendas, prædictos N. ex aduerſo principales tenore præſentium citamus quatenus quadrageſima die &c. demum addi ſolet hæc clauſula: loca uero prædicta tanquam publica & idonea pro præſentibus literis exequendis, ad inſtar edictorum publicorum, quæ olim in albo prætorio ſcribebantur,duximus eligenda: in quibus præfatas literas publice,& patulo iudicio & quaſi ſonoro præconio decernimus publicandas,& affigendas:ne dicti citati ignorantiam aliquam prætendere ualeant.cum ſimile non ſit apud ipſo ſic. citatos incognitum & occultum remanere quod tam patenter & notorie omnibus extitit intimatum,auctoritate Apoſtolica decernentes, quod præſens citatio taliter executa citatos arceat, aſtringat, & perinde ualeat, acſi in eorũ propriis perſonis citati forent &c.

Quæ forma colligitur ex d.cle.1.cum ibi not per glo. & ſcri.& eſt theorica d.Inn.in c.ſi.de eo. qui mit. in poſſ. & c.quoniam frequenter.ubi per Canoniſtas ut lite non conteſt.& l.de pupillp.§ proſcribere.ff. de inſtit. actio.& per ea quæ ponit Spec.in tit.de cita.in § penul.cũ ſimi.

132 Et quamuis mandati forma diligenter obſeruanda ſit.l.diligenter.ff. manda. c. cum dilecta. extra de reſcri.

proptereaque

propterea que forma ſupraſcripturę citationis per executores, quoad omnia ſeruari deberet, videlicet publicari, & affigi tam in curia, quam extra in omnibus locis in eadem copulatiuè compręhenſis: vt dicebat Rot. loquẽs de citatione per dictum 223. in fi. in not. & Bald. in l. 1. §. Officius. ff. ne quis eum qui ius voca. & in l. non ſunt libri. ff. de ſtat. hom. tenet deci. Neap. deci. 2. nume. 6. aliàs ſi forma huiuſmodi non ſeruaretur, proceſſus dictæ citationis vigore factus contra abſentem aliter non comparentem ipſo iure nullus eſſe deberet: vt ibi per eos: & ponit exemplum Io. Mil. in uerb. citatio non valet. col. pe. poſt Spec. de cita. §. 1. col. 9 verſicu. ſed pone quod Bald. in conſil. 214. vt apparet in fi. lib. 2 prout terminis eum refert & ſeq. Aym. conſil. 182. videtur col. 3. uerſi. 4. videtur & Alex. in conſil 73 li. 3. loquens de eo, qui executus eſt mandatum in alia re, quam habuerit in commisſis: quòd talis executio non valuit: prout etiam non ualeret ſi fuiſſet exequutus contra perſonas in mandato non cõpręhenſas ſecundum Bal. conſil. 67. d. Papa colum. 2. lib. 2. prout eum refert idem Aym. conſ. 196. & ſi. col. 2. prope fi. & tenet Rom. conſ. 69. viſo col. fi. & in terminis noſtris de citatione decreta per edictum cum clauſula. Conſtito de non tuto acceſſu &c. quòd eius formam ſeruari dilgenter conueniat, ponit Deci. in conſil. 460. col. fin. lib. quarto cum ſimilib.

133 Nihilominus ex ſtylo ipſius Romanæ curiæ, quod citatio huiuſmodi per edictum, in duobus tantum ex tribus locis curiæ, & totidem ex expreſsis in partibus, & ſic in totum quòd in quatuor locis, ex ſex poſitis in citatione publicetur, ſatis fuerit: quoniã ſi non eſſet forma prædicta, ſufficeret, quòd in uno loco publico exequeretur: ut d. cle. 1. & ibi gl. in uerſ. in aliquo, de iud. & quod ſufficiat illam exequi in duobus locis ex tribus, tenet Rot. deciſione. 79. ſi committatur. Innocen. & Aegid. concluſio. 194. Si mandatur Felin. in d. c. quoniam frequenter. col. 2. verſic. 2. no. plenius ponit Caſſad. deciſ. 1. de dol. & contu. & Rot. dec. 522. no. quòd ſi committatur. in antiq.

l.adeo.§ cum quis.ff. de acqui.re. do prout refert & ſeq. Dec.conſ. 538. uiſo. puncto. col 2. nu. 7 libr. 4. & facit tex in l. inſtitutio talis. & ibi Bar. ff. de condict. inſtit. l. certam.ff.ſi cer.pe.l. 2. & 4 C. de ſent. quæ ſine cert. qua. prof c. cum uenerabilis de reli. domibus cum aliis, de quibus per Abb.in conſ.28. uerſic. quarto adduco. in 1. par. Secus autem foret in citatione, quæ non eſt fienda 139.per edictum: quoniam ibi (ut ſupra uidimus (datur triplex modus exequendi. uidelicet in perſona, ſi haberi poteſt, alias ad domum, alioquin in ualuis eccleſia: unde executor referendo ſe feciſſe, prout in literis, iudex de modo executionis certificari non poſſet: & ſic executio tanquam obſcura & incerta non ualeret, ut conclud. Aegid.concl. 200.ſi commiſſarius.& Alex.conſ.201.col. 2.lib.2 & conſ.138.in cauſa.col.3.eod.lib.& conſ.2.conſideratis.col.1.cum ſeq.lib 3.& Maria. in tract.de citatio. ar.13.nu.4.

340 Loca autem uicina intelliguntur, quæ domicilio ipſius citandi uicina fiunt: ac talia eſſe debent. ut citandus uerisimiliter notitiam citationis habere poſſit, alias citatio non arctaret: ut tenet Rot. deci. 6. de dol. & cont. per Caſſa.& facit concl. Aeg.188. Et citatus per doct.in d.cle. 1.de iud. & duo ad minus: ut dixi, requiruntur: ut dicit Rot.d.dec.522. Nota quod ſi committatur in Anti.& 79. ſi committatur in no.

141 Erit etiam aduertendum; quoniam per iſtũ modum citandi, uidelicet per edictum, non inducitur certa notitia & propterea per ſimilem modum citandi ac proceſſum per edictum, excommunicari ſeu beneficio ſuo priuari, quis non debet. Nam ubi agitur de magno preiudicio, citationem perueniſſe ad notitiam citati, clare cõſtare debet, nec ſufficiunt coniecturæ, prout ſufficerent, quãdo eſſemus in re modici præiudicii, ut in deuoluendo cauſam ad Romanam curiã. Ita concludit. Rot. dec. 771. dic quod ſi opponatur. iuncta dec. 790. Sciendum eſt quod ſi in aliqua. in antiqua. & ponit Abb. & Fel. in d.c.quoniam frequenter.col.13.uer.aliud ualde notabi.

le

le & per Aeg.d.conſil.188.ubi quod uoluit quod ut citatus per edictum excommunicari poſſit, non ſufficere probare. quod in vicinis partibus edictum fuerit affixum, ſed oportere etiam probare, quòd taliter affixum fuerit, ut ad eius notitiam potuerit ueriſimiliter prouenire: ut ibi per eum: & per Ang.de Vbal.in conſ.8.his proximis col.2.ubi quod citatus domi, vel in eccleſia, quod non poſſit mulctari.vide tamen in præmiſſis Rot.271. ſi de mand.in no. & 364.cum iura.eo.lib. ubi quod taliter citatus poteſt. intra 10. dies a die notitiæ appellare.

Inſuper ea quæ ſupra diximus procedunt, quando quis certum contradictorem habet: quia tunc poſtquam de eius intereſſe principaliter agitur, nominatim, & expreſsè citandus eſt: nam citatio generalis per edictum ſeu audientiã publicam, uel præconem contra oẽs ſua intereſſe putantes, ipſum non arctaret: ut ſupra diximus: ſi uero certus contradictor non apparet, ſatis foret pro ſubſtantia & validitate actus fiendi apponere edictum generale contra omnes, qui ſua intereſſe putarent: prout de

842 vtroque eſt text.in cap.fi.in fi.de elec.6. & ponunt Bar. Bald. & alij, per illum text. in l. ſi eo tempore. C. de remiſ. pig. & in l.ſi vacantia. vbi per Ang.C.de bo.vac. lib. 10.ponit Innoc. & ibi omnes.in c.fi.de maio. & obed. & Bar.ad reprimendum. in uerb. per edict. in final.uerb. & idem Bald.in auth. ſi quis in aliquo.C. de eden. & Cano. in c. Alb. de teſti. ponit dec. Neapol. dec. 24. quidam. & Capi. in eidem deci.dec. 87. in cauſa magna. ubi recenſet quinque requiſita, ut valeat datio curati hæreditati iacenti. & per Alexã.in conſil. 106 cum conſ.ſeq. lib 5. & conſ.137.col.3. vbi loquitur de cura bonis dando. lib.2. & conſi.5.nu.2.lib.2.& conſil.150.in cauſa.col.2.lib.6. & conſil. 221. ponderatis col.fi. eod lib. Anch.conſil. 306. efficax.col. 1. in quibus locis reperies, quibus caſibus citatio generalis requiratur & ſufficiat: & habeat pro regula, ꝙ exiſtente certa perſona, quæ ex actu lædi poteſt, ipſa nominatim vocanda eſt: aliàs citatio generalis ſibi non eſſet, pro quo facit gloſ. in verbo. nominatim. de

vita

bita hon. cler. in cle 1: & Bal. in auth. ſi omnes. C. ſi uẽ ſe ab hæred. abſti & hoc tenet Rot. ut per Caſſ. deciſ. 6. ut lit. pend. in fin. & Barto. in l. ſi diu. & l. ſi ſeruus. ff. de bon. auctor. iud. poſsid. & in l. ſi quis inſtituatur. §. 1. cum ſeq. ff. de hære. inſtit. cum ſimil. quæ cumulat Aym. conſ. 89. Nobilis Anto. in fin. & Ang. conſi. 289. uiſo. Roma. conſi 54 uiſis in fi.

Idcirco priuſquam fiat generalis citatio; ſeu proclama diligenter inueſtigandum erit, nunquid adſit perſona, quę ex actu illo lædi poſsit, alias ſi uigore huiuſmodi generalis citatio contra omnes ſua intereſſe putantes &c. poſſesſionem alicuius rei apprehendiſſes; non audireris, ſi poſtea diceres, non citaui poſſeſſorem: quia ignorabant quis eſſet: ideo generalem citationem feci; inueſtigare namque hoc debebat, ut ſen. Bal. in l. ſi. col. 3. uer. quarto præmitte. C. de. edic. di. Adr. toll. & interm. ponit Bart. in conſi. 40 miſſus in poſſesſionem quod alias eſt nu. 91. incipit in cauſa uertente: & Anch. in c. ſi de elec. in 6. ubi refert ſe ita alias conſuluiſſe; uidelicet in conſi. incip. in primo dubio. nu. 268 cum ſe prout refert & ſequitur Alex. in conſ. uiſa facti. col. 4 uer. nec poſſet li. 2. & latius conſ 5. in cauſa col. 1. lib. eod. & conſil. 208. uiſo ſummario. col. fi. li. 2. & uide in deci. Neap. per Cap. de. ci. 87. in cauſa con. & ci. in cauſa And.

153 Per iſtum etiam modum citandi per edictum generale uocari conſueuerunt (non tamen nominibus aliquorum expresſis (amici, ſeu conſanguinei, ſi qui in ciuitate ſunt qui minorem. ſe nõ defendentem, uel ex cauſa probabili, aut neceſſaria, a ciuitate abſentem defendere uelint, iuxta ea quę ponit Bar. in l. hæc autem. ff. ex quibus cau. in poſſ. & Bal. in authen. qui ſemel. col. 2. uerſ. nota quod uox præconis. C. quomodo & quando. Sed ſi procederetur contra maiorem contumacem. uerum uel præſumptum etiam quod, foret abſens non citarentur amici neque conſanguinei: ut docet Bal. ad. Spe. in tit. de cita. col. 2. uerſi. quando citatus non comparet: nam poſſet curatore deputari bonis ipſius abſentis, & cũ eo procedi

iuxta

iuxta terminos glo. in l. ab hoſtibus. in princ. ff. ex quibus cauſ. maior. de quo late ponit Alex. conſ. 4. uidetur. col. 3. uerſ. tamen quia. li. 2.

144 Si collegium, ſeu uniuerſitas, uel capitulum citandi forent. recurre ad gloſ. ordinariam, in uerb. ſingulares, & ibi ponit doct in c. bonę de elect. & ad Bart. in extrauag. ad reprimendum in uerb. citatum. & per Rom. in ſingu. 756. & Aeg. cōcl. 185. licet. & Ale in l. ſicuti. ff. quod cuiuſque uniuerſit. & per eundem, in conſ. 219 num. 2. ubi ponit de capitulo citando. li 6. & uide omnino Guid Pap. q. 321. in cauſis. Bal. in l. etiam. col. 3. C de execu. rei iud. Bar. in l. 1. C de iure rep. li. 11. gl. in capitul. ſi Capitulum. in prin. ad quam omnes recurrunt. de conceſ. præb. in 6. Bar. in l. ſi. ff. quod cuiuſ. uniu. & l. non poteſt la 2. de reg. iur.

145 Et nota quod citatio quatuor principales partes in ſe continet, uidelicet decretum, formam, executionem, & regulationem eiuſdem: ut docet Bal in addi. Spe. in ti. ſent. col. 6. uerſic. nota tamen, & ponit Fel. in c gratum. 2. col. de offi. deleg. & per ea quæ hactenus tractauimus, aliqualiter quoad decretum, formam, & executionem, illiusque concernentia te inſtituere poteris: quoniam neceſſe fuit mixtim, ob connexas doctorum deciſiones illa ponere.

164 Quo uero ad ultimam partem, uidelicet relationem, erit etiam aduertendum, quoniam ſi iudici, antequam ad actum progederetur, per nuntii relationem, vel alias legitimè, de citatione executa non conſtiterit. actus non ualeret. & ſi poſt actum factum relatio ſieret, nihilominus actus præcedens a principio nullus non conualeſceret, cum a principio de relatione debuiſſet conſtare, liquereq prætoti, ut de ſua poteſtate certus fieret. ut eſt tex. in l. hoc autem. §. 1. ff. ex quibus cauſ. in poſ. & ponit Bar. in l. ſi finita. §. Iulianus. col 4 uerſi. quæro utrum. de dã. infe. ubi dixit, quod ſemel reprobabit unum proceſſum, cum reperiſſet relationem nuntii factam poſt pronunciationem: unde inquit bonum eſſe quod in prolationē

latione ſententiæ,apponantur illa uerba, uidelicet (uiſa citatione pro hac die & hora ad audiendum ſententiam &c.) & latius ponit idem Bart. in l. multum. ff. de cond. & demon. & Bal. in l. conſentaneum.col.pe.in fi.C.quo. & quan.eandem opinionem tenuit Lap. & poſt eũ Anch. Car. & alij in cle. 2. ut lit. pend. in finalibus uerb. quia ut dixi) iudici ſemper debet conſtare & liquere , id quod eſt cauſa ſuæ iuriſdictionis exercendæ , alias non ualet quod agit ut dicunt doc. in locis ſupradictis . & tenuit Paris. in trac.ſynd. in § indices puras. colu.3. uer. iudici ſemper. facit gl. in c.ſæpe.in uerb. ac peremptoriè . in fi. de ap. quam ad hoc allegat Pau. de Caſ. ſing. 28. ſententia non ualet &c. & doctrinam hanc amplectuntur communiter doc. ut colligitur per ea quæ ponit Fel. in c. quoniam contra.col 9.uerſ. item nota ex iſta gl. ubi enumerat plurimos,qui præmiſſa ſequuntur:& declarat. Ioa. Mill. in uerb.citatio licet. col. pen. poſt Bal. in l. prolatã. in fi. C.de ſent. & in l.falſus.col.7. uerſ item dubitatur. C.de furt. & in terminis ponit Abb.in cõſ.84. Ieſu Chriſti.col.2.uer.corruit.lib.2. Anc. conſ. 211. de iur. communi.in prin.Aym.conſ.134.ſcripſi col.2.cum ſi. in quibus reperies opinionem hanc declaratam . & limitatam non procedere: ſi iudex partibus præſentibus , aut quando periculum foret in mora,uel probabiliter credẽs partem fuiſſe citatam proceſſiſſet, ut ibi per eos. & latisſimè per Hip. de Mar. in l.patre uel marito. uerſic. 2. limitat Fel. nu. 46 ff.de quæ.& Franc. in c. Cum parati. colu.pe. uerſ.2.quæro extra de app.

174 Et aduerte(ne decipiaris)licet Bar. dixerit bonum eſſe ut in ſententia dicatur, uiſa citatione &c. per hoc non intelligas quod ſi aliter non conſtaret citationem proceſſiſſe,quam per huiuſmodi narratiuam , probatum eſſet citationem præceſſiſſe : quia hoc eſſet falſum ex quo narratiua huiuſmodi illam non probat . cum ſi ſolennitas extrinſeca,ut declarat idem Bar. & alii in auth ſi quis in aliquo.C.de eden. & in l. prima. C. de rela. & l. ſecunda,ff.quand. appel. ſit, & uide ipſum in conſ.98.apparet,

per

per totum. Canoniſtæ in c. quoniam contra de probat. Et quod per talia uerba enunciatiua, quando ſententia fertur in abſentem, citationem præceſſiſſe non probatur eſt magis communis opinio doctorum: ut aſſerit Alexa. in conſil. 42. uiſo proceſſ. col. 1. lib. 1. ſi modo ſententia non foret antiqua: aut ſaltem ultra decenium. Nam tunc narratiuæ ipſius ſtaretur. c. bonæ. el. 1. de elect. & ponit idem. Alex. conſi. 123. uiſo proceſſu 2. col. uer. præterea. lib. 2. & alias dixi.

348 Et quoniam (ut vidiſti) citationes quę de lōginquo fiunt, uniuerſis & ſingulis diriguntur, illiſque per iudicē etiam ſub certis pœnis iniungitur ut ad illarum executionem procedant: idcirco fruſtra diſputandum eſt, nūquid is, qui literas huiuſmodi executus fuerit, fuerit nuntius publicus. ex quo ſtatim quod ſibi litera citationis pręſentatur, cenſetur ad id officium a iudice deputatus, & poteſtatem nanciſcitur; ut declarat Bar. ad reprimendum. in uerb. per nuntium.

349 Et ex generali obſeruantia, citationes huiuſmodi per tabelliones, tanquam publicas perſonas, in partibus exequi & præſentari conſueuerunt: qui tabelliones poſt modum ſub illorum manu, & ſigno publicis, etiam corā teſtibus executionem factam iudici citanti referunt: & actum executionis & præſentationis prædictarum in formam publici inſtrumenti redigunt, & iudici pręfato trāſmittuntur, quibus in iudicio reproductis & legitimè recognitis, quoad executionem, plene creditur, illuſque uigore ad ulteriora proceditur & euitantur difficultates, nunquid ſoli nuntio ſit credendum, cum alijs. de quibus per eundem Bart. ad reprimendum. in uerbo per nuntium. & gl. & ſcribentes in c. cum parati. de ap. & Spe. in d. ti. de cita. § ſequitur. uerſic. ſed nunquid creditur ſoli nuncio. & Paris. in trac. ſind. in uerb. credere. ubi in materia nuntii plures & uarias difficultates reperies. & in-

350 ter alia communiter concludi conſueuit, nuntio iurato, in quaſi poſſeſſione officii publici citandi exiſtente in territorio, & ciuitate, in quibus deputatus eſt, quo

ad

ad actum ipſius executionis. & officium ſuum principaliter concernentia credi, alias extra officium ſuum, uel locum deputatum, ubi non eſt habitus pro tali. ſibi probabiliter non credi. Et uide Bald. poſt Guiliel. de Cu. in l. ſi qua. per calumniam. col. fi. C. de epiſ. & cler. & Alex. conſil. 206. uiſo themate. col. 1. & 2. lib. 2. & Dec. d. conſ. 460. col. fi. nu. 26. lib. 4. & Ang. inſti. de uerb. obligat. § 1. Et propterea utilis eſt practica in longinquis citare per tabelliones: ut ſupra diximus.

151 Erit etiam aduertendum, quoniam ſi in actu executionis copia ipſius citationis peteretur a parte, illa etiam in forma authentica dari debebit: alias citatio non arctaret: ut per text. in clem. cauſam, ibi, ſibi ſub ſcriptura authentica, uel per lecto illius tenore, & copia, modo conſimili, ſi petita fuerit, inde facta de elec. & ponit Spe. in ti. de cita. §. Iam. uerſi. hoc autem facto. & Ioa. Mill. in uerb. citatio. in uer. fi. Et intellige copiam expẽſis petentis conſignari, ſcilicet poſtquam executor adimplendo officium ſuum, tenorem citationis legerit, quia ex quo tunc officio ſuo legendo & intimando ſatisfeciſſe uidetur, non eſt ulterius ad reliqua obligatus; idcirco ſi pars pro conſulendis aduoc. ſuis, ſeu alia eius commoditate ultra lect. dimitti ſibi copiam petierit: executor non tenebitur (ut arbitror) gratis dare; quia aliter legitimè minus ſuum adimpleuerat.

Si uerò executor uoluerit (ſe exonerando a lectura) citationem ipſam prout ſcripta reperitur, parti porrigere: hoc uere & naturaliter fieri non poterit ſine translato: cum porrectio re ipſa, lectio autẽ fiat uerbis: unde ſi per iſtum modum nuntius ſeu tabellio citare uoluerit; neceſſe erit quod ſua impenſa, uel ipſius intimantis copia & translatum ipſi citato conſignet; & hoc caſu procedet oppoſitio glo. in uer. porrecto. in d. clem. cauſam quæ ſimpliciter dixit, quod porrectio fieri debet expenſis intimãtis: & hanc diſtinctionem ſenſit ibi Imo. licet poſteà teneat gl. & opi. gl. uidetur etiam tenuiſſe Pau. ſuper uerb. cũ ſi. & Io. de lig. Anch. & Imo. ſuper d. cle. cauſam contra

ita Geng. qui contrarium tenuerat, uidelicet indiſtinctè expenſis ipſius citari copiam conſignari debere.

152 Inſuper, quod iſtos executores, continuò & diligenter conſiderabitur nunquid in exequendo formam in decrete & corpore citationis ſibi adſcriptam, ſeruauerint: quoniam ſi in aliquo ſubſtantiali exceſſerint, cum meri ſint executores, talis eorum executio non ualebit: ut dictum eſt ſupra, & habetur in l.ſi ut proponis: iuncta gl. C. de re iud. cum ſimi.

Plura etiam in hac ampliſſima & quotidiana citationis materia forent, quæ pro inſtructione iuuenum poni deberent, cum ſuper his in iudicio quotidiè diſputari cõtingat: ſed quoniam pro maiori parte non concernunt nullitatem, ſed potius contumaciam excuſant, uel ab inſtituto noſtro longe diſtant: prôpterea caſu occurrente, Specu.eo.titu. & Marianum ſuper rub. de dilat. ubi materiam huiuſmodi per uiam tractatus ſatis luculenter expoſuit, uidere poteris.

IN RVB SEV TITVL.

De Nullitate ex defectu, &c.

SVMMARIA.

1 *Ordo ſolitus iudiciorum ſi non fuerit ſeruatus, ſententia non valet.*

2 *Ordo iuris etiam in cauſis quæ Romani pontificis iudicio deciduntur ſeruandus eſt.*

3 *Ordo iuris tam ab ordinario quam a delegato etiam principis ſeruari debet.*

4 *Ordinem iudiciorum Papa tollere non poteſt in foro laicorum.*

5 *Ordo iudicij in quocunque iudicio etiam poſſeſſorio ſeruari debet.*

6 *Ordo iudicij in quaſcunque perſonas, etiam ſi eſſet mater & filius ſeruandus.*

7 *Sententia quæ eſt nulla ob defectum proceſſus ſubſtantialis, aut libelli ineptitudinem non poteſt reformari, ſed debet declarari nulla: & uide num. 23.*

8 *Iudex appellationis ſententiam ex quocunque defectu nullam reformare conſueuit.*

Sub-

9 *Subſtantiale dicitur id, ſine quo aliquid eſſe non poteſt.*
10 *Sententia ſine proceſſu ſubſtantiali conſiſtere non poteſt.*
11 *Sententia appellatur natura neceſſaria & ineuitabilis: & eſt id quo primum res aliquis eſt.*
12 *Ordo ſubſtantialis iudicij a iudice neque a partibus tolli poteſt.*
13 *Sententia ratione defectus proceſſus triplici modo per uiam nullitatis impugnari conſueuit.*
14 *Proceſſus quando non apparet, ſententia dicitur nulla.*
15 *Ordo iudiciorum duplex eſt: unus de ſubſtantia, alter de iuſtitia.*
16 *Ordinis ſubſtantialis quę ſint, ſecundum varias antiquorum opiniones.*
17 *Ordinis iudicialis de iuſtitia quæ ſint.*
18 *Libelli oblatio eſt de ſubſtantia iudicij.*
19 *Reſcriptum principis in cauſis non ſummarijs non deſeruit loco libelli.*
20 *Reſcriptum principis in cauſa ſummaria fungitur vice libelli.*
21 *Libelli ſolennitas poteſt remitti, & quoad ſubſtantiam iudicij ſufficit aliqua petitio in actis facta, ſecundum communem opinionem*
22 *Libelli ineptitudo vitiat ſententiam: & quandocunque de iſto defectu quæri poteſt.*
24 *Libelli ineptitudo in cauſis neceſſario libellum non requirentibus non uitiat, dummodo ex eo poſſit deprehendi intentio actoris*
25 *Actionis nomen ſi in libello inepte exprimeretur, hodie nō-uitiat.*
26 *Libellus generalis & obſcurus parte non opponente procedit in ciuili ſecus in criminali.*
27 *Citatio quando pars in iudicio non eſt, præſens eſt de ſubſtantia iudicij.*
28 *Litiſconteſtatio eſt de ſubſtantia ordinis iudicialis etiam in iudicio poſſeſſorio, & remitti non poteſt.*
29 *Iuramentum calumniæ parte quandocunque petente cenſetur ſubſtantiale & prę ſtari debet etiam in ſummarijs.*
30 *Cauſæ cognitio eſt de ordine ſubſtantiali iudiciorum & a iure diuino deſcendit.*
31 *Sententia non præcedente cauſæ cognitione lata eſt ipſo iure nulla, & nu. 36.*
32 *Cauſæ cognitio debet actum præcedere, non ſequi: quia talis*

Ee *prępo-*

præpoſteratio vitiat.

33 *Præcipitatio dicitur nouerca iuſtitię, & ab ea iudices abſtinere debent.*

34 *Sententia in dubio cauſa cognita lata præſumitur, preterquam ſi intra modicum tempus ferratur: quia tunc preſumitur præcipitata, & eſt nulla.*

35 *Iudices præcipitoſi reprehenduntur a Baldo.*

37 *Probationes vere non ſunt de ſubſtantia iudicij, ſed ordine iuſtitia.*

38 *Iudex cui nihil conſtat, nihil decernere poteſt: quia nec Papa poſſet ad debitum non probatum condemnare.*

39 *Sententia ex vera & iuſta cauſa præſumitur lata.*

40 *Publicatiõ proceſsus & teſtium vere non eſt ſubſtantialis, ſed ordinis iuſtitiæ: & propterea a denegatione publicationis appellandum eſt.*

41 *Sententia quando diſplicet, ab ea eſt appellandum, alias per taciturnitatem partium cenſetur approbata:*

42 *Dilationes ſiue petitæ fuerint, ſiue non, non ſunt de ſubſtantia, ſed de iuſtitia.*

43 *Iudex non tenetur dare dilationes parti, non petenti, etiam quod uigeret ſtatutum de dilationibus dandis.*

44 *Probationes fieri poſſent abſque termino & dilatione.*

45 *Concluſio in cauſa prophana in foro eccleſiaſtico eſt de ſubſtantia iudicij ſecus in foro ſeculari vel in cauſa ſummaria.*

46 *Cautionis preſtatio de lite proſequenda & alias iuxta formam authenticæ generaliter. C. de epiſcopis, & clericis, non cenſetur ſubſtantialis.*

47 *Preparatoria dicuntur omnia quę fiunt ante litem conteſtatam, & circa ea libello exceptio nihil vitiat*

48 *Ordo nõ attenditur, niſi vbi a lege præfixus ut uitiet reperitur.*

49 *Ordo unius cauſę ad aliam ſi præuertitur, non uitiat: ſecus ſi eiuſdem cauſæ ad ſeipſam: & propterea ſi prius cognoſceretur petitorium quam poſſeſſorium, proceſsus valeret.*

50 *Quæſtio criminalis ante ciuilem, & petitionis hæreditatis ante iudicium diuiſoriũ: & principalis priuſquam fideiuſſor, vel fideiuſsores prius quam tertij poſseſsores conueniri debent: tamen ſi ordo prę uertitur, non uitiat, cũ ſit ordinis de iuſtitia.*

51 Iudi-

51 Iudicium dicitur plenarium, ubicunque ſententia gerat plenum præiudicium, & tunc ordo iudicialis ſeruandus eſt.

52 Iudicium ſummarium ſiue executiuum paruam ſolennitatem requirit.

53 Iudicium quantumcunque ſummarium requirit cauſæ cognitionem partis citationem, & iudicis declarationem

54 Ordo procedendi datus a principe vel ſtatuto cenſetur ſubſtantialis

55 Solennitas etiam leuis a ſtatuto inducta ſi omittatur uitiat

56 Locus iudicij ordinarijs locis contractus, in deciſorijs coram quocunque iudice attendi debet.

57 Ordo iudicialis & termini ſubſtantiales qui ſeruari conſueuerũt in Ro. cu. in ſacro Rotę auditorio tam in cauſis beneficialibus quam profanis.

58 Cauſa effecta ſummaria, in quacunque inſtantia ſummaria reputatur.

59 Termini ſubſtantiales uere qui ſunt, quorum omiſſio uel præuerſio uitiat proceſſum in Rota.

60 Termini qui ſeruari ſolent per audientiam contradictarum contra citatum a principio ad totam cauſam, potius ex urbanitate quam iuris neceſſitate ſeruantur.

61 Termini qui ſeruantur in Rota in cauſis deſertionis appellationum quales ſint.

62 Termini qui ſolent ſeruari in Rota quando reus petit ſe abſolui ab inſtantia iudicij.

63 Termini ĩ cauſis nullitatũ & attẽtatorũ an et qui ſeruari dẽant

64 Termini ſeruati ſuper iniuſtitia puta in cauſa appellationis deſeruiunt in cauſa nullitatis & ſeruati in cauſa poſſeſſorij deſeruiunt in petitorio.

65 Termini ſeu qualis ordo iudicij ſit ſeruandus in cauſa diffamationis, & iactationum.

66 Termini etiam quod fuerint ſeruati extra Rotam in prima inſtantia iterum ſeruantur & a capite inchoatur inſtantia quando eadem cauſa committitur in Rota.

67 Termini ſeruari ſoliti in curia non ſeruantur extra illam in cauſis uigore reſcripti commiſſis.

68 Termini & ordo iudiciarius qualis eſſe debeat in cauſis in curia

ria Capitolij vertentibus.

69 *Sententia qualiter poſſit impugnari ratione ſolemnitatis ipſiuſmet omiſſæ.*

70 *Sententia prius debet ſcribi quam proferatur, alias non ualeret ſi ommitteretur, uel præpoſteraretur ordo, id eſt quod prius recitaretur, & poſt modum ſcriberetur.*

71 *Solennitas iuris ſeruanda eſt.*

72 *Sententia taliter ſcribi debet vt legi intelligi poſſit.i.clarè, & ea lingua quæ communiter fuerit intelligibilis in loco iudicij.*

73 *Sententia quod proferatur ſine ſcriptis an poſſit a partibus iudiciae ſolennitati huiuſmodi renuntiari.*

74 *Sententia interlocutoria non habens vim diffinitiuę poteſt ferri ſine ſcriptis.*

75 *Sententia condemnatoria expenſarum dicitur interlocutoria, ideo ſine ſcriptis proferri poterit.*

76 *Sententia ſub uerbo primæ perſonæ concepta in ſcriptis lata præſumitur, ſecus ſi ſub verbo tertiæ perſonæ lata fuerit.*

77 *Sententia quamuis in ſcriptis ferri debeat, lata tamen per teſtes probari poterit.*

78 *Sententia præſumitur in ſcriptis lata quando notarius appoſuit illud uerbum lata, lecta, & ſententialiter promulgata &c.*

79 *Sententia ſeu inſtrumentum ſolummodo per teſtes probatum non habet ſolitum fauorem, neque executionem ita paratam, prout quando apparet.*

80 *Sententia in loco ſolito maiorum & tempore congruo ferri debet.*

81 *Sententia publice, id eſt coram notario & officialibus in loco maiorum, non autem ſecrete ferri debet.*

82 *Actus loco non ſolito & clandeſtinè celebrati quaſi fraudolenti reprobantur*

83 *Sententia in loco parum idoneo & tempore minus congruo lata parte non opponente ſuſtinetur.*

84 *Sententia debet proferri a iudice ſedente non ſtante, uel procedēte ſi in cauſis plenarijs, ſecus in ſummarijs & leuibus.*

85 *Sententia debet ab ipſomet iudice legi & recitari non ab alio, ſaltim in ſubſtantia & concluſione ipſius ſententiæ, ſi iudex non fuerit illuſtris.*

86 *Iudex in ſubſcribendo ſententiam nomen dignitatis præponere*

re debet: quod tamen non ſeruatur.

87 Sententia quod fuerit lecta per narratiuã eiuſdem ſententiæ, & alias de facili probabitur.

88 Clauſula illa quæ apponi conſueuit in ſententijs, uidelicet lata, data &c. non eſt de ſubſtantia, nec uitiat ſi omitteretur

89 Sententia dicitur controuerſię propoſitę a iudice legitimè facta declaratio ſeu diffinitio.

90 Sententia non continens per ſe, uel æquipollens abſolutionem, vel condemnationem, aut declarationem controuerſiæ propoſitæ, eſt ipſo iure nulla.

91 Sententia non poteſt ferri per uerbum gerundium, ut dicimus talem abſoluendum: ex quo illud verbum habet tractum de futuro, quod non eſt in poteſtate iudicis: declarat prout hic.

92 Sententia poteſt ferri per uerbum credo, uel non video ſeu uidetur mihi, ſiue per uerbum ſtatuimus, pręcipimus, & ſimilia.

93 Sententia ſatis eſt quod declaret factum, quando lex ſuper tali facto certam pœnam impoſuit ſeu alias diſpoſuit.

94 Executio fieri non poteſt contra aliquem quantumuis criminoſum priuſquam ſuper crimine declaratum fuerit.

95 Sententia aliquem indeterminate relegans. intelligitur per decennium relegare.

96 Interlocutoriæ quæ quotidie fiunt per uerbum ſi & inquantum &c. de iure ſuſtineri poſſunt

97 Sententia non conformis petitioni & controuerſiæ fatua & inualida reputatur per rationem de qua hic.

98 Sententia in cauſa ciuili abſque eo quod aliqua ex partibus inſtet per iudicem regulariter fieri non poteſt.

99 Sententia ſuper conuentione omiſſa reconuentione lata ipſo iure tenet ſi non appelletur.

100 Sententia quando iudicium ſeu res eſt diuiſibilis, poteſt ferri ſuper parte: ſi eſt indiuiſibilis debet ferri ſuper toto, alias non valeret: quod fallit prout hic.

101 Sña dubia uel oſcura controuersiam non diffinit, ideo non ualet.

102 Sententia debet eſſe certa & liquida etiam quod res deducta eſſet generalis & obſcura: quia alias exequi non poſſet.

103 Sententia pro eius certitudine poteſt ſe ad acta referre, non tamen ad alia quę ſunt extra proceſſum.

tiam ſuper aliquo erroneo & legi aduerſatiuo: ſecus ſi in eo ſe non fundaſſet, apponendo dictionem maximè uel præſertim.

124 *Sententia lata contra legem nouam extrauagantem: ſeu ſtatuta a parte non producta, nec allegata quando iudex ea probabiliter ignorare poteſt, non eſt nulla.*

125 *Sententia lata contra aliam rem iudicatam de qua fuit oppoſitum eſt ipſo iure nulla.*

126 *Sententia contra notorium iuris aut facti lata non ualet ex quo notorium æquipollet expreſſioni.*

127 *Sententia notoriè iniqua & iniuſta, eſt nulla.*

128 *Sententia lata ex cauſa notoriè falſa, eſt nulla.*

129 *Sententia expreſſe per modum cauſæ referens ſe ad actum nullum ſeu falſum, erroneum, uel a iure reprobatum, eſt nulla.*

130 *Sententiam error non uitiat, quando reperitur in actis ad quæ ſententia nec expreſſè nec tacitè ſe refert.*

131 *Sententia prima ad libellū, & ſecunda ad primam referendæ ſunt, ideò error relati cenſetur ineſſe ipſi referenti, & uitiat.*

132 *Sententiæ lata per falſas probationes ac teſtes corruptos & ſubornatos mero iure tenet: fallit prout hic.*

133 *Iudex in dubio præſumitur ſecus probationes quæ in actis reperiuntur: & quod potius fundauerit ſe ſuper veris quam ſuper falſis.*

134 *Sententiā quæ prædicitur per falſas probationes lata priuſquā per viam falſi impugnetur, reſtitutio in integrum ad reſcindendum impetrari oportet.*

135 *Sententia lata per ſordes, id eſt prece, timore, vel odio, ſiue per gratiam, aut dolum iudicis, ſeu ambitionem mero iure tenet, quamuis iudex puniendus ſit*

136 *Sententia lata per iudicē pecunia corruptum tanquam vænalis, eſt ipſo iure nulla, etiam ſi pecunia fuiſſet data ut iuſtam ſententiam ferret.*

137 *Iudici iuſtum iudicium vendere non licet, quamuis aduocatus vendere iuſtum patrocinium, & iureconſultus, rectum conſiliū poſſint.*

138 *Teſtis qui precium recipit ut veritatem diceret, falſarius eſt.*

139 *Sententia lata per falſum iuramentum an ualeat, remiſſiuè.*

140 *Sententia per colluſionem & corruptionem procuratoris extor-*

ta mero iure tenet.

141 *Corrumpens procuratorem uel aduocatum partis aduerſæ vel falſi ans acta, perdit cauſam, quamuis ſe. ius ſit, ſi corruperit teſtes.*

142 *Sententia per metum lata ipſo iure tenet, ſed per actionẽ quod metus cauſa retractanda eſt.*

De nullitate ex defectu proceſſus, ſiue ordinis iudiciarij, ac ſolennitatis, & formæ ipſius ſententiæ.

POSTQVAM De nullitate ex defectu Iuriſdictionis citationis mandati, ſeu inhabilitatis comparentium vidimus: reliquum eſt, vt ſummatim aliquid etiam de nullitate ratione proceſſus, ac ſolennitatis, & formæ ipſius ſententiæ pertractemus. Nam ſatis non eſt ad validitatem ſententiæ, quod a iudice ſuo, inter partes legitimè comparentes, ſeu citatas lata fuerit: quoniam ſi ſolitus iudiciorum ordo neceſſarius omitteretur, uel etiam pręposterè fieret: ex hoc ſententia redderetur nulla iuxta text. & notata perſcribentes in l. prolatam. C de ſenten. l. 1. C. de execu rei iudic. cap. ad petitionem. § ſi extra. de accuſatio. c veritaris. de dol & contuma & ponit Specu. in tit. de ſent §. nunc videndum. in princ. imo plus inficit iniuſtitia ex ordine, quàm ex cauſa: quia prima reddit ſententiam nullam, ſecunda non inquit Panor. in cap. cum olim. col. m. pen. verſic. ſed in contrarium de ſent. & re iudicata. & Ancha. conſil. 249. pro declaratione col 2. prope fi.

2 Ordo namque iuris etiam in cauſis, quæ Romani Pontificis iudicio deciduntur ſeruari debet: ut eſt tex. in cap. cum in cauſis. de re iud. & in c. cum dilecti. ibi, volentes tamẽ iuris ordinem obſeruare &c. de dol. & cont. quod a fortiori procedet etiam in eius delegato: ut probat text. in c. exhibita. de iu. c ex parte, el 2. de off. delega. c. eau-

ſam

3 ſam quę de reſcr. quia ad ordinem iudicij ſeruandum ad ſtringitur delegatus, quemadmodum ordinarius, inquit Bal. in l. proſcr. col. 9. ver. quædam ſunt exceptiones. C. ſi contra ius vel vtilita. publ. quem refert, & ſequitur Dec. conſ. 483. pro reſolutione litis in prin. lib. 4.

4 Quinimo nec ipſe Papa (quoad forum laicorum) ordine iudiciorum tollere poteſt. inquit gl. in cle. diſpendioſam. in verb. vſur. de iud. quem ſeq. Abb in c. cum clericis. col. 1. verſi. nunc uenio ad gloſſam. de for. compet. & Bal. in l. eos in fi. C. de vſur. & Anch. conſil 30. dubitari ſolet. col. 1. num. 4. iudicem. itaque iuris ordinem ſeruare oportet, alioquin iniuſtè facere dicitur ſecundum Io. And. & Gemi. in c. dilect. de ſent. excom. in 6 & Ang. in l. 1. ff. ne quis eum. prout eos refert, & ſequ. Hippoly. de Marſ. in l. 1. in princ. verſi. quomodo autem iudex. num. 30. ff. de q.

5 Et præmiſſa procedunt regulariter, & in quocunque iuditio ſiue poſſeſſorio: quia etiam in poſſeſſorijs ſeruandus eſt iuris ordo: vt uoluit Bar. in l. naturaliter. §. nihil. commune. ff de acq. poſſ. prout refert, & ſequitur Abb. in c. conſultationibus. col 2. ver ideo extra gl. & ibi con-

6 gerit Fel. col fi de off. dele. & ibidem Abb. in capit. Bonę memoriæ. num. 17. de appel. & hoc inter quaſcunque perſonas, etiam ſi ageretur inter matrem & filium: quia etiam tunc in procedendo ſeruabitur iuris ordo: inquit Bal. in l. congruentius. C. de patri. poteſta. ac etiam ſi eſſemus in notarijs: quia & illa habent ſuum ordinem, qui ſeruandus eſt, vt in c. qualiter & quãdo ubi Felin. in prin. multa cumulauit extra, de accuſa. & Anch. in c 1. de off. dele. & in conſil. 167. viſis. col. 2. in fi.

7 Et nullitas hæc, ex defectu proceſſus ſubſtãtialis adeò eſt reuelans: ut ſententia hac ratione nulla per iudicem appellationis reformari non poſſit, ſed duntaxat pronnunciari nulla: ut voluit Abb poſt alios in 3. & 4. not. in cap. cum dilect. per illum tex. de empt. & uend quem tex. ad hoc commendat Bal. in l. 2. 14. q. C. de reſcind. vend. vt tradit Alex. conſil. 79. proſpectis verbis. verſi eſt verum lib.

lib.2.& Dec.d.conſi.484.2.col.uerſ.nec prædict.

8 Quamuis iudex appellationis regulariter ſententiam ex quocunque etiam iuriſdictionis, & citationis defectu nullam reformat conſueuerit, ſecundum communem ſcribentium ſententiam: ut atteſtatur idem Alex. in conſi.67. uiſo themate lib. 6. & conſi. 11. uiſo lib. 5. & d.conſi 79.in prin.lib.2.

9 Quando igitur proceſſus & ordo eſt ſubſtantialis a partibus aliquo modo omitti, uel remitti non poteſt: qui illud dicitur ſubſtantiale alicuius rei, ſine quo res illa eſſe non poteſt prout dicimus de pretio reſpectu emptionis. l.pretia ff de contra.emp.iuncto §. pretiũ. inſt. de empt. & uend.eodem modo ſentent. ſiue proceſſu ſuo ſubſtan-

10 tiali conſiſtere non poterit: ut formaliter arguit Bar. in d.l.prolatam.col.2.uerſi.dico ꝙ illud & Bald. ibi. col. 1:

11 uerſi. item præmitto. dicit quod ſubſtantia dicitur natura neceſſaria & ineuitabilis: & eſt id, quo primum res aliquid eſt ut declarat idem Bald.in l.etiam. in princ. uerſi.& quia quoti lie.C.de execu.rei iudi.

21 Idcirco etiam quod iudex pronunciaret abſque proceſſu, uel non ſeruato iuris ordine procedendum fore talis pronunciatio in nullo prodeſſet:cum ordo & ſolennitas huiuſmodi in fauorem publicum fuerit introducta,ſecundum Card.in Clem ſępe.q.12 de uerb.ſig. & factum prætoris iuri publico derogare non poſſit. l. 1.§ 1 ff. de feriis.l.formam.C.de off. præfe. præt. cum aliis, de quibus per Alex.conſi.36 in fi lib. 2. nec inferior contra legem ſuperioris diſpenſare poteſt Ro. conſi: 332.1 in caſu propoſito. col. 1. uerſi. & hoc eſt Aym conſi. 179. in cauſa appe.col.1.& facit bonus tex.in l.teſtanti ibi nam iuriſdictionis mutare formam, uel iuri publico derogare, non eſt cuiquã permiſſum &c. C. de teſti. & tenet Bal. in l. 1. col.13.uerſi.ego non credo.C.qui accu.non poſſ & Ant. de Bu.in c.exhibita.quem in terminis noſtris refert & ſequitur Alex.conſi.82.uiſo proceſſu.in prin.lib.3. & conſ. 182.nu 5.lib.6 prout nec prodeſſet, ſi huic ſolennitati partes renunciarent, per text. in l.ius publicum ff de

pact.

pact.& ponit Caſſad dec. 9. nu. 8. de appel. & Rot. dec. 86. in cauſa. in no. & Doctores in l. nemo poteſt. ubi Iaſ.col.3.in 2.elect.de leg.1.& idem Iaſ.in l.ſi conuenire col.1 de re iud.dum ponit, quod ſententia abſque ſubſtantialibus, uel cum expreſſo errore juris etiam de conſenſu partium lata eſt ipſo iure nulla. & firmat Guid Pa. q.216.iudex.& capit.dec.46.in ſi Anch.conſi 67.querela, col.ſi.nu.6.Aym.conſ.182.uidetur.col.4.in prin.

13 Et quoad iſtam nullitatem plerunque circa tria principaliter diſputari conſueuit: uidelicet primo quod ſententia eſt ipſo iure nulla ex quo nullus apparet proceſſus & cauſæ cognitio præcedens. Secundo & ſi apparet quod debitus iuris ordo ſeruatus non fuit; ſed ratione eiuſdem cauſæ ad ſemetipſam, uel alias idem ordo præuerſus & præpoſteratus eſt. Tertio quod & ſi is ordo qui fuit adhibitus fuerit debitus, nihilominus quod aliquid ex ipſius ordinis & proceſſus ſubſtantialibus fuerit omiſſum opponi ſolet.

14 Et quoad primum ſatis expeditum eſt, quod ſi de proceſſu non conſtat: ſententia abſque eo lata eſt ipſo iure nulla, maxime ſi ab ea appellatum fuerit: ut probatur in c.quoniam cōtra.ubi ponit gl.Inn.& alii circa ſi. de probatio & in c.cum in iure. de offic. deleg. per Aeg. concl. 89.ſententia.& Alex.in conſi. 222. & lib. 2. Caſſad. dec. 1 in ſi de præſumpt. ubi poſt. Alexand.in d. conſi. atteſtatur ita communiter teneri : & ponit Saruen. ſuper regulas de triennal.q.33 & diximus ſupra in alia quęſtione dum ponitur qualiter & a quo poſſit, & debeat nullitas probari, ubi de hoc uidere poteris.

15 Circa reliqua duo ſciendum eſt duplicem quoad iudicia ordinem reperiri. Vnum qui ſi omittitur, uel pręuertatur uitiat: quia dicitur ordo de ſubſtantia. Alium qui ſi ommittetur, aut præuerſus fieret, circa remedium appellationis ipſo facto non uitiaret: qm̄ dicitur ordo de iuſtitia ut uoluit gl.in ſumma.4.q. 1. & Pan. in c. exhibita. col.pe.uerſi.ſed ad ſuſtinendum.de iud.

16 Quæ autem ſint ordinis ſubſtantiales, & quæ de ordine

ne iuſtitiæ antiqui noſtri inter ſe aliqualiter uariatur. Nam gl. in d. l. prolatam. C. de ſen. de ordine ſubſtantiali eſſe uoluit, ut offeratur libellus, l. s conteſtetur, iuretur de calumnia, depoſitiones teſtium conſcribantur: & publicentur, ſententia ſcribantur, & a iudice proferatur: & ſi ordo ipſe omittitur, ſententia (ſecundum ipſam) non ualeret. Io. And. poſt Aeg. & Bona guid. in add. Spe. in tit. de ſent. §. iuxta. in 1. add non recedendo ab opinione gloſſæ, dixit ſeptem tramites ordinis iudiciarii ſubſtantiales eſſe, libelli, oblationem, litiſconteſtationem, iuramentum calumniæ ſeu ueritatis, ſcripturam atteſtationem, & earundem publicationem & ſententiæ ex ſcripto a Iudice ſedente recitationem: ex his aſſerens potiſſimè colligi nullitatem ſententiæ Spec. in proœ. ſecundæ partis uerſi & nota ꝙ non omnia inquit, ꝙ ſubſtantialia iudicii ſunt Citatio. libelli ablatio, litiſconteſtatio, iuramentum caluminæ ſeu ueritatis, et ſententia: & ſi quid ex his omittitur uel præpoſteretur, ipſo facto ſententia non tenet: & ꝙ cætera non ſunt ſubſtantia. Azo. in ſumma, ſub. tit. de iud. in prin. (prout etiam refert idem Spec. de off om. iud. col. 1 uer. 2 uidendum) inquit, quod ſeptē requiruntur ad ualiditatem ſententiæ: uidelicet libelli oblatio, cautionis expoſitio, litis conteſtatio, iuramentum calumniæ cauſæ congruis interrogationibus examinatio ſententię in ſcriptis prolatio, & executio, cuius opinionem formaliter ſe quutus eſt Bal. in rub. de uindi. liber. col. 2. uerſi. Amplius quoque Hoſt. in ſumma, in tit. de ſent. §. qualiter. col. 4. uerſi id eſt ordo, dicit ꝙ ordo ſubſtantialis iudicii eſt, ut pars citetur, libellus offeratur, lis conteſtetur, de calumnia iuretur, & ꝙ ſententia abſolutoria uel condemnatoria certa congruo loco, & tēpore a competēti iudice ſedendo in ſcriptis gratis & rite, id eſt nō expreſſum contra iura pronuncietur: & ſi contra hunc ordinem fieret, ſententia eſſet nulla.

17 Ordo iudicialis de iuſtitia non ſubſtantialis ſecundum ipſum Hoſt. conſiſtit in his, quæ inter iuramentum de calumnia & ſententiam aguntur; prout ſunt poſitio-

nes

nes & reſpõſiones teſtium,& inſtrumentorum productiones & publicationes,interlocutiones,renunciationes, cõcluſiones,& allegationes:quem ordinem ſi iudex nõ ſeruauerit, ſententia ipſo iure tenet, quaſi contra ius litigatorum potius quam ius commune publicum lata.

Et ſic(ut uides) iſti antiqui patres in omnibus non concordant:ſed quoad ſubſtantialia unus plus altero requirit,& ordinem iudicii ac ſolenn tatẽ & formam ipſius ſententiæ reſpicientia permiſcent de quibus ſingulariter pro aliquali iuuenum cognitione aliquid neceſſario ponendu m eſt.

18 Libelli itaque oblatio ex ſupradlctorum omnium cõmuni ſententia,eſt de ſubſtantia iudicii:cum principium & fundamentum cauſæ & ipſius iudicii exiſtat: non ſolum ratione partium,uerum etiam reſpectu iudicis offerri conſueuit: uidelicet ut ipſe iudex ex eo modum & actionem intentatam,& nunquid ſi apta uel non, & ſibi concludat cognoſcere poſſit,ac ſecundum illius formam ſententiam ſuã dictet iuxta tex.in c. licet Hely. extra de ſimo. & clemen.ſæpe. de uerb. ſign. l ut fundus ff. com. diuid.cum ſimil.quæ notabiliter ponit Ancha conſ.386. in lite poſt prin.ideo ſolennitas libelli eſt ſubſtantialis, & committi non poteſt: ut uoluit gl.magiſtralis in fi. in c. 1. de libell.oblat. ubi hoc idem tenent Inn.Hoſ.Ioan. And.Cal.Ioann. de Imol. qui dicit iſtam ueriorem, & Maria.ibi,in 4 col concludens regulariter libellum neceſſarium fore: ſiue inter perſonas eccleſiaſticas ſiue ſeculares agatur. & de quibuſcunque rebus etiam merè prophanis,& coram quibuſcunque iudicibus, etiam ſi eſſet arbiter:ut uoluit gl.in l.pen uer. coniunctim. C. de arbit. & gl. 3. in auth. offeratur. de litiſconteſtat. quamuis ſecus coram arbitratore c.quintauallis. de iureiur. & quod libellis ſic de ſubſtantia, tenuit Cyn.Iac. de Areti. Bart.& Bald.in d.auth. offeratur. & Paul. Lau.& Steph. in d.clem.ſæpe Barto. Arge. Paul. de Caſt. & Iaſ. ibi, ſecunda col.in l.1.in princi ff. de eden & Bald.in authen. contra rogatus. in fin. C. ad Senatuſconſul. Treb. & in authen.

authen.generaliter. col. pen.verſicu.quintò quęro. C. de Epiſcopis & cleri. vbi dicit quòd illius omiſsio uitiat,& remitti non poteſt:prout etiam gloſ. & doctores in cap. ex cauſis. de offi deleg.& ponit Ancha. conſil.33.per ſtatutum. Et ideò libellus quoad ordinem proceſſus eſt ne-
19 ceſſarius:ut reſcriptum a principe impetratum pro libello haberi non posſit, quamuis ad effectum actionis perpetuandę ſufficiat, & illius vice fungatur: & propterea ſi ſuper reſcripto (alio libello ſeu petitione non præcedente) ſententia ferretur, eſſet nulla, ſecundum Bald. in l.1. C. quand. libel princ. dat. in primo nota. & in l. 1.ver.tertiò nota.C de precib.Imper. offer. quoniam reſcriptum non dirigitur, neque concludit ipſi parti, ſed iudici duntaxat:ut etiam voluit Bal. in l.ne quicquam.§. vbi decretum.ff. de off. proconſ. & leg.maximè in cauſis non ſummarijs, ſecundum Imol. in c. dudum el 2. de elec.poſt Bal.in l.ſi quis filio præterito. §. hi autem. ff de iniuſto rupt.teſta quos ſecus eſt Fran. de Cur. conſil.50. col.14. ver. reſtat.& latius per Soci.in d. c. ſecundo.uerſ. ſeptima regula.art.12.de libel.obla.
20 Quamuis ſi eſſemus in ſummarijs,& reſcriptum a parte loco petitionis reproduceretur,& peteretur fieri,prout in eo quo ad ordinem proceſſus vice libelli fungeretur: vt voluit Spec.in tit. de libel. concep §. nunc dicendum uer.6 & in tit.de proba.§. 1. in fi. & Abb. poſt Anto.in c. præterea.col.2. ver.ſed pro declaratione extra de dilatio. cum alijs ad propoſitum adductis, per Alexan. qui hoc tenuit in conſ.201. in cauſa. in princ.lib.2. & Decius in conſ.483. pro reſolutione col.2.ver.ne prædictis. lib. 4. & in Ro.cu. in frequenti vſu eſt.
21 Contrariam tamen opinionem uidelicet quod libellus de ſubſtantia iudicij non ſit, ſed ſaltim tacitè ad inſtar iuramenti calumniæ omitti posſil, & ſufficiat talis qualis petitio in actis redacta:ut pars ſuper illa an velit credere, uel contendere:vt Iudex ſententiam ſuam formare posſit,cũ per iſta iuris ſatisfactum ſit:tenuit Franc. Zabarella,in dicta cle. ſæpe. ubi gloſ. in uerbo neceſſarius.

rius ac tenuerunt Petr. de bella Perti in dicta auth. offeratur. & Ant. in d.c. 1 ubi Io. de Imo. dicit hanc æquiorem, & in practica ſeruandam. & Alex. de Imol. in dicta l. 1. in princ. col. 3. de eden. dicit hanc magis communiter teneri & ſeruari in practica, maximè in cauſis ſummarijs, & alijs vbi ſententia neceſſariò non eſt in ſcriptis ferenda, iuxtà authen. breuiores. C. de ſen. ex breuicu. recitan. & alijs caſibus enumeratis per Spec. in titu. de libelli conceptio §. nunc dicendum. & Maria. in c. 1. col 6 de ibell. obla. tu uerò inter huiuſmodi altercationes doctolum vſui & ſtylo curię in qua fueris adhærebis Ancha. conſ. 133. ſatis col 2. in fi. & conſi. 383. primò, col. fi vbi dixit quòd ſicut ineptitudo libelli uitiat proceſſum in cauſis ordinarijs, ita vitiat & reddit iudicium nullum in cauſis ſummarijs. Illa talis qualis petitio quæ debet aptè concipi & in iure fundari ut ibi per eum.

Vbi autem libellus requiritur, actor multum debet animaduertere, quoniam ſi ille ex ſui facie appareret ineptus, etiam quòd parte non opponente ſuper illo fuiſ-
12 ſet lata ſententia: nihilominus huiuſmodi ſententia eſſet ipſo iure nulla, & actor in expenſis cōdēnari deberet reſeruato ſibi iure agendi ex cauſa apta, ſi qua foret per tex. cum ibi no. in c. examinata. de iudi. & glo. inſti. de obliga. in uerb. iſtud in fi. quam dicit ſingularem Bald. in l. actori. in fi C. de reb. cred & in l. ex hoc iure. ff. de inſtit. & iur. pro qua uidetur tex. in l. fi. in uerb. nihil agit. ff. de lib & poſthu. eandem gl. ſequitur Alex. in cōſ. 147. viſis verſi. non obſtat quod ſi iudex. & conſil. 152. in cauſa & lite. col. 2. uer. ex his breuiter. & conſi. 187. viſo. col. 2. in prin. lib 6. & conſil. 137. in cauſa & lite. 2 col. ver. & ſi ſententia. lib 2 & Dec. conſil. 62. col. pen. in fi. lib. 1.

Et de iſto defectu quandocunque quęri poterit ſecundum Iac. Butrig. & Bal. in l. licet col. antepen C de procurat. & Bal. in authen. ſi quis litigan. C de Epiſcop. & cle. cum alijs de quibus per Iaſ. inſti. de actio. § omnium. colum. 9. etiam quod a parte (ut dictum fuit) non eſſet oppoſitum ſecundum Bart. in l. edicta. colum. 3 in fi. &

Bart.ibi in repe. Pad. col. 15. & Alex.col. 5 & Iaſ col. 6. C. de eden. Ant. de But. in c. dilecti. de iud. dummodo ineptitudo expreſſe reſultet ex libello: ſecus autem ſi tacite, uel per ſubauditos intellectus ac ſubtilis iuris rationes deprehenderetur, ſecundum Bald. in l.certa ratione uerſic.præterea. C. quando prouoc. & l. 2. circa fi. C.de re iud. Maria.in c. fi.ar.32 de libel. obla. & ſententia ex defectu ineptitudinis libelli nulla, per inuicem appellationis reformari non poteſt, ſed omnino decla-
23 randa eſt nulla, & actor in expenſis condemnandus: ut ponit Alex.in conſi 79. proſpectis.col. 1. uer. eſt uerum. li.2. Et Fel. in c.in literis col pen. uer tertia declaratio: de off.deleg. plura cumulat Aym.conſi.clj.neminem col. 1.& conſi.191 in cauſa col.1. ubi tenet quod ſententia ſit nulla quando actor ſine actione experitur dummodo reus de hoc excipiat,ut diximus ſupra.

Quando autem libellus dicatur ineptus: & quomodo ineptitudo cognoſcatur, ponit idem Maria. in d. c. 2.artic.24. de libel. oblatio. quem occurrente caſu uidere poteris. & Paris de puteo in tract. de ſynd. in §. an dictum capit.col 2. uer. & aduerten. & col. ſeq. uer. quando in hoc &c. ponit notanter Ro deci.35. ſi quis in cauſa prophana in ulti. addi. in no. quæ dixit quod duplex eſt ineptitudo libelli: una uiſibilis. at peto rem ſacram: alia inuiſibilis: ut peto rem uti meam, quæ poſtmodum apparet ſacra: & quod talis ineptitudo cognoſcitur ex duobus,ſcilicet ex materia & forma: materia conſtat ex cauſa & rei:Cauſa ex facto & iure ſimul, puta obligatione,uel ex iure tantum, puta domino. Si igitur talia habent in ſe conſonantiam, libellus eſt aptus. Si uero habent in ſe diſſonantiam,ineptus eſt.

Nota etiam quod euidens calumnia habetur loco libelli inepti:ut uoluit Inn.c.1.de off. uicar.quem refert & ſequitur idem Paris in d tract. in uerb. Iudex. colum. 3. uer.iudex in iuriſdictione &c.

24 Si uero eſſemus in caſibus libellum neceſſario non requirentibus, etiam quod eſſet ineptus: ſi modo intentio

tio actoris ex eo depræhendi poſſet, ſententia ſuper eo lata ualeret:ut uoluit Bar.ad reprimendum. in uerb. figura. & gloſ. in l. uinum.in gl. magiſtrali circa.fi. ubi Bald. Aug.& Mod.ff ſi cert. pet. & gl. in uerb. ſacris. § multis. inſt.de liber. quam in propoſito dicit ſingularem Bal. in l.conſentaneum.in 4. colu. C. quomodo & quand. iud. tenet Inn. in c. examinata. de iud. dum uoluit quod ſi hodie exprimeretur,nomen actionis inepta: ex hoc pro-
25 ceſſus non foret nullus qui talis expresſio non erat neceſſaria.quod dictum magni facit Bald. in l.Gallus. §. 1. ff.de li. & poſth. & Iaſ. in d.§.omnium.col. pen. de actio.

Aliquando etiam in cauſis libellum requirentibus ineptitudo non uitiat:ut declarat Bal. in l. fi. in fin. C. de fideicommiſ. & Soc.in conſ 146.uiſo.circa medium col.6. vol.1.& in fallentiis ſuper regula.356. Inſuper hæc nullitas & libelli ineptitudo tollitur & purgatur per illam clauſulā,quę in fi.libellorū cōiter apponi cōſueuit; uidelicet petens ſibi ius & iuſtitiam miniſtrari,iudicis officium benigne deſuper implorādo ſm Inno.& Io. And. in c. 2 de ordin.cognitio.& Bal. in l.1 de excep. rei iud. Imol. in l. ſi cum nulla.ff.de re iud.prout refert & ſequitur Paris in l.b.de ſynd.in §.an dictū c.1.col.4 uerſ. tñ aduertendum &c. & plura notabilia ponit Cap. in deci. Neap. dec. 10. col.fin.& dec.86.nu.16 & de illa clauſula omni meliori modo uide Anch.conſ.83.uiſis.col.2.conſi.357. col.2.

26 Libellus autē generalis, obſcurus, & incertus, ſi pars non opponit, & ſententia ſuper eo feratur, ſuſtineri poſſet.l.fi.& ibi glo.& doct.C.de annal. excep. c. Abb. ſane. de re iud. lib.6. & hoc in ciuili. in criminalibus autem ſecus per text.in l.libellorum. uerſi. quod ſit libelli:& ibi Bartol.ff.de accuſ.& Bal.in l 1.colum 13. C. de confeſ & doct.in d.l.edita.& in §. curare.inſtit. de actio. cum ſimi. de quibus per Alex.conſ.182.lectis.col. 1. lib.2.& Paris d.lib.de ſynd. in §.an per dictum cap. per duas colum. & Rot.deciſ.35. ſi quod in cauſa. in fi.addi. in not. & Anto. Cap. in deciſ. Neap.deciſ.5.nu.9 cum ſimi.

27 SECVNDO ſupraſcripti doctores pro ſubſtantiali or-

Ff dine

dine iudicij ponunt citationem: quaſi ꝙ oblatio libello pars ad illi rñdendum,& ad reliquos actus citari debeat alias proceſſus & ſnīa non ualeret: ꝙ eſt uerum, qñ pars non eſt pſens: quia citatio tunc eſt fundamētum ordinis iudiciarii,& ſine ea regulariter ꝗcquam fieri non pōt: ut eſt cōis reſolutio doctorum in l. nequ:cquam. §. vbi de certum ff.de of.proc.Bar.& Imol. in l.ſi opus.ff. de nou, opē. nunc & l. quod iuſſit.ff.de re iud. cō uult. ſed ſi pars eſſet præſens citatio non eſſet de ſubſtantia, cum ſnīa & proceſſus abſq; illa formari poſſint,ut p tex. & ibi ſcrib. in l. de uno quoque.ff.de re in cauſa.§. iud l.cauſæ. ff. de mino.& dixi ſupra.in tit. de citat.

28 Tertio pro actu ſubſtantiali doctores præfati litiſcon-teſtationem requirūt,& uerè hęc eſt ſubſtātialis:cū fundamentum & initium totius iudicij exiſtat: ut ponit Spec. in prin. ſecundæ partis.col.1.uerſi & nota ꝙ non oīa.unde Bal in c.unic.col.1.extra de litiſc.(ubi eſt bonus textus)dicit ꝙ litiſconteſtatio eſt tanquam lapis angularis ac fundamentum iudicij: quo deficiente nihil pōt ſuper ædificari.cap.cum Paulus 1.q.1.& ponunt doctores in d. c.1.in auth. Offeratur.C.de litiſcont.& l. fi. §. illud C. de tempor. appellat. & in cap. 2. de litiſcont. lib. 6. & in d. l. prolatam.

Quod procedit etiam in iudicijs poſſeſſorijs ut eſt tex. in c.2.ubi not.doct.ut lite non conteſt.gl. & Bart.C. ſi de moment. poſſeſſ. Bar. & Ang. in l.fi.C. qui legitimā perſonam habeant Bal. & Sal. in l. fi. C. ſi per uim. uel alio modo Ioā.And.& alii in c. conſultatio. de offi. deleg. & (excepto Guil de Cu) tenent communiter doct. ut aſſerit Sal. in d.l.fi quem ad hoc refert & ſequit Alex conſ.2. conſideratis col.3.in prin.lib.3. & ſequitur Dec. conſil. 302.pro tenu.col 2 uerſi.2. quia lib. 2. Et adeo conteſtatio litis eſt ſubſtantialis. ut illi renūtiari non poſſit: ut per gl.in c.cauſis de of. dele.c. 1. de litiſcon. in 6 & c. ſi de re iud.co.li.gl. in cle. ſæpe. in fi. de uerb. ſig. & ponit Mill in uerb. renunciare. Alex. & Iaſ. in l. ſi conuenerit. ff.de re iud.Bar. in l.quoties.C. de priui.ſcho lib. 12. po-

nit

nit dec. Neup. 181. Abb. col. ſi & per oẽs in d. l. prolatam. & Rot. dec. 88. in cauſa. in no. Quod intellige regulariter & ordinarie. nam adſunt plures caſus, in quibus neceſſario litiſconteſtatio non requiritur: quod enumerat Mari Socy. in c. frequẽter. col. 2. ubi enumerat caſus 82. conteſtationem litis non requirentes, extrà ut lite non conteſtata

29 Quarto doct. ſupradicti pro ſubſtantia ipſius iudicij iuramentum calumniæ ſeu de ueritate dicenda communiter requirunt, quod intellige uerum parte petente: nã tunc in qualibet parte litis præſtari debet: ſed ſi non opeteretur, tacite omitti poſſet: & proceſſus ac ſententia abſq; eo lata tali caſu ualeret: prout eſt hodie deciſum, per c. 1 de iura. calum. li. 6. & ponit Bar. Bal. & alii in l. fin. eo. ti. iſtud iuramentum in quibuſcunq; cauſis ẽt beneficialibus & ſummariis exigi poteſt: ut d cap. 1. & cle. ſæpè de uerb. ſig. igitur ſi fuerit petitum ſubſtantiale eſt: quia tunc pſtari debet, alias proceſſus & ſententia non ualeret: prout eſt tex. in d. c. 1. dec. dominorum 660. dic ꝙ ſi in aliqua. & 664 nota ꝙ ſi in aliqua. in antiq nota tamen ꝙ non eſt compellendus quis ad iurandum de calumnia, niſi prius decreta copia proceſſus, ſi fuerit petita, ſecundũ Rot. ut per Fa. cauſa 26. d. l.

30 Quinto Ex ordine ſubſtantiali iudicii ſecundum aliquos ex ſupraſcriptis, cauſæ cognitio & examinatio requiritur quæ nedum ad iudicij ſolennitatem uerum etiam ad naturalem iuſtitiam conſeruandam adinuenta eſt. Naturali namq; rationi conuenit, ut quis prius cognoſcat id, ſuper quo iudicare debet: & propterea dici conſueuit quod cauſę cognitio à iure diuino deſcendit. ut inquit Abb. in capit. 1. de cauſ. poſſeſſ. & prop quem ſequitur Fel. in c.

31 eccleſia. colu. 12. uerſ. 2 nota de conſtitution. Sententia igitur non præcedentę cauſæ cognitione lata eſt ipſo iure nulla ut inquit Bart. in l. prolatam, & ibi cæteri ſequuntur, in uerſic. ſi. C. de ſent & in l. ex ſtipulatione ubi tex. eo tit. & facit tex. in l. fi. & l. ſi iudex. C. comminationes uel epiſt. & c. ponderet, l. diſ. c. Deus omnipotens. 2 q 1.

c.quero.6.q.1. optimus tex in c. ſummoperè. 11.q. 3. &c. Hēricus.de pęn.diſ.1.cū ex literis.de reſt.in integ.cum ſi.

32 Et talis cognitio debet actum præcedere, non ſequi: alias huiuſmodi præpoſteratio uitiaret,ſecundum Bal. in l.non enim.in prin.commen.in ſi.de adoptionibus,quem ſequitur Fel.in c.quoniam contra.colu.1. in princ. ut lite non conteſt. & facit l.2.C. de ſententijs ex breuiculo recitādis.& l.1.C.de executione rei iudic. & ꝙ ponit Bald. in l.cū iudex.C de ſent.& in l.non dubium. in 5. oppoſi. C.de legib. dum uoluit ſenten. ex probationibus factis, non fiendis ferri debere: quem ſecutus eſt Alex. in conſil 37. uiſo.col.6.in prin.lib.2. quod malè a pleriſque iudicibus noſtri temporis obſeruatur, qui quotidiè priuſquam proceſſus & merita cauſæ cognouerint, ac illa digeſſerint, prout in cedula,in qua tunc nihil eſt deſcriptū, pronuntiāt: ꝙ & ſi ob negotiorum multiplicitatem ſeu periculum inſtantię, uel alias ex aliqua rationabili cauſa, aliquando tolerari poterit, iuxta quæ ponunt doctores in l.cum iudex.ubi Bal.col.1.uerſic.quæro quid ſi iu-

33 dex.C.de ſenten.cum alijs.de quibus per Dec.conſil.517. in ſententia in princ.lib.4.regulariter tamen iudices ab huiuſmodi præcipitatione abſtinere debēt: quoniam præcipitatio dicitur nouerca iuſtitiæ:vt probatur in clemen. paſtoralis.§.uerum.de re iud. cum aliis in propoſito adductis per Fel. in c. Eccleſia ſanctę Mariæ nu.35. de conſtitutio.Hippol. in l.ſtatut.lib.nu. 1.ff.de quæſt. lena uirtus & cunctatrix non ante iudicatur quā quod honeſtū & decorum inſpexerit: uelox autē iniquitas quæ ad nocendū occaſionem quærit, omnia præcipitat inquit text. in c. inter hæc & hircum in princ.de pen.diſt.illa 3. q. 6. ponit Spec. in tit. de aduoc.§ hic dicendum. colum. 2.& quamuis in dubio ſententia cum cauſæ cognitione prolata præſumatur,prout fuit celebre dictum Bal. in l. edicto C de ed. d.ad. quod magnifacit Franc. in c. ex parte. in l.2.col.de ap. nihilominus multoties præſumptio huiuſmodi ex breuitate temporis tollitur. Vnde ſi iudici

34 una die proceſſus cauſæ ſeu magnum regiſtrum præſenta-

ſentaretur, & altero die pronunciaret, ſententia tanquam cauſa non cognita, & actis non uiſis lata eſſet ipſo iure nulla: cum intra tam breue interuallum, & modicum tẽporis iuris præſumptione quis non potuerit merita illius cauſæ uidere, ac maturè ſuper his conſiderare, & deliberare. Idcirco talis ſententia quaſi præcipitata, ac temeraria &(prout præſumitur(iniuſta ammittenda non eſt, ſed tanquam nulla reiicienda: ut uoluit Bart. in d. l. prolatam. Cuius dictum doctores ubique ſequuntur & tenent: ut dixit Iaſ. in l. ſi is apud quem col. 4. in fi. & per do. Alex. ibi, col. 3. C. de eden. & ꝙ dictum illud doct. communiter ſequantur, uide per Fel. hoc ponentem in c. quoniã contra, col. 16. uer. 2. declara. ubi. enumerat infinitos doctores hoc tenentes extra de proba. & Alexan. conſi. 218. uiſis, col. fi. lib. 2. poſt Abb. in c. afferte. col. 2. de præſumpt. & in c. cum ex literis, in 8. not. de reſtit. in integ. & ponit Dec. conſi. 295. in cauſa iſtorum. col. fin. uer. 2. principaliter. lib. 2 & conſil 476. incontrouerſia. col. 4. in fi.
35 lib. 4. Anch. conſi. 36. uiſa. colum. 2. & conſi. 255. in cauſa Paris conſi. 79. lib. 1. & uide Aym. conſi. 179. col 1. cum ſeq. unde non immerito contra iudices ita præcipitoſos inſurgit Bald. in c. ad noſtram, per illum text. de conſuet. & Dominic. de ſanct Gemin. in d. cap. ponderet. 50. diſtin. ubi & ipſi aſſerunt ſententias huiuſmodi nullius momenti fore: prout etiam uoluit Alexan. qui eos refert in conſi. 123. ſcripſit. colum. 9. uer. quinimo. lib 4. & tenet Paris, qui pulchre loquitur in lib. de ſynd. in §. an. ſi iu-
36 dex. col. 2. ac probant etiam Ant. de But. Imol. & Pan. in c. 2. de re iud. & latiſsime Feli. qui articulum ponit in d. c. eccleſia S Mariæ col. 7. uer. 9. de conſtit. ubi atteſtatur hanc uidelicet ſentẽtiam latam non uiſis actis, & cauſæ cognitione non præcedente eſſe nullam: cõiorem ac ueriorem ſententiã eſſe: ut ibi in col. 9. in uer 13. & ult. in fi. ubi uideas & Alex. in d. l. ſi is ad quem. & doct. in l. ꝙ iuſsit. de re iud. & Fran. in c. dilecto. col. pen. q. 55. de appel. & regula procedit ẽt quod eſſet ſnĩa Papæ vel Imperatoris: quia ſi ex abrupto, & non præcedente cauſæ co-

gnitione ferretur, diceretur nulla arg tex. in c. tum ex literis de reſtitu.in integ. & ponit Dec. poſt multos ibi per eum relatos, conſi.544.Sereniſſ col. 3. uer. ſecundo principaliter.lib.4 & Cap.dec.Neap.69.in cau. Ioan. nu. 35. Anch.conſi 167 uiſis circa fin.Aym. conſi. 153. ultia col.1 & 179.col.1.

Intellige prædicta, quando ſnía fertur ĩ abſentẽ, ſecus in præſentem, & proceſſui non contradicentem: quia ſibi imputandũ eſſet ſ̃m Lap.alleg.28.delegata & ſnía ualeret, prout ẽt ualeret ſi adeſſet timor ſcandali futuri: nam tunc licitum eſt iudici fallere ne fallatur, ſec.Bal.in conſ. 127.lib 3.relatum ab Alex.ad Bar.in l.fi §.ſi quis in verſ. arma ff.de dam infe. facit etiam quod ponit idem Bald. in l.ſi quis filio.§ hi aũt in ſi ff de iniu. & irrit. teſt. Fel. in c.1.col.13. uer.fallit ſeptimo de conſt.ubi quod ꝓpter metum periculi licitum eſt iudici tranſgredi leges, tamen ſuper huiuſmodi periculo non creditur iudici, ſed illo ſaltim ſummariè cõſtare debet Angel. in c.107. dict. Dec.conſi 366.col.fi.uer.& ideo quando lib.3.

37 Sexto Aliqui pro ſubſtantiali iudicii ponebant probationes quoniam poſtq̃ per negationem partis res effecta eſt dubia.ut ĩ l.ſi quis libertatem.C. quib. ad liber.procl. & l.nemo.C.de acq.poſ Iudex cui nihil conſtat, nihil decernere põt, ut l 1.ubi gl.C.ſecund. tabu. quẽ tex. in propoſito adducit Bal.in l.falſus. col. 7. uer. item dubitatur. in ſi. C. de fur. Imo ſi nullis præcedentibus ꝓbationibus iudex aliquẽ condemnaret, diceretur in dolo: ut uol. Bal. in l.1 col.8. C.de his quæ pę. no. cũ aliis, de quibus per Alex.cõſi.13 1.in cauſa col pe.uer. ꝓbatur ẽt lib. 2. Ideo in quocunq; iudicio ẽt poſſeſſorio, & quãtumuis ſummario requiritur plena ꝓbatio: ut uoluit gl cõiter approbata in l.1.in uer.filiũ.C. quorum bono. prout atteſtatur Alex.conſi.139.circa ſi lib 6. Nam ipſemet Papa non poſſet condemnare ad debitum nõ probatũ ex quo eſſet contra ius naturale uel gẽtiũ, & eradicare naturalẽ iuſtitiam ut inquit Alex.conſi.2 col.1.uer.& eſt ratio lib. 2. quem ſequi.dec.Neap.91. alias qui non probat dicitur carere

38

iure

iure l.argentarius 8.cum autem.ff. de ed. l. quidam tabulatum ff.de fur.per quæ iura hoc dixit Bal. cōſi. 67. quia ex facto col.2.lib.3.refert & ſeq. Aym. conſi. 48 cogitur. col.2.nu.4.Iterum.2.col.facit bonus tex.in c.nullum.30. q.ult & quamuis poſſent ſuper articulo hmōi plura diſputatiue hincinde adducit concluſiue teneas ꝙ ſententia lata abſque probationibus non eſt nulla, ſed iniqua cū nō fuerit contra ius cōſtitutionis, ſed cōtra ius litigatoris duntaxat lata.ita conclu. Rot.ut per Aeg. conſi. 73. Sententia,& ēt quia probationes media cauſæ dicuntur, & ſunt de ordine iuſtitiæ,non aūt ordine ſubſtantiali iudicii: unde quamuis iudex abſque probationibus malè faciat aliquē condemnare,nihilominus ſnīa ſua, ſi ab ea nō fuerit appellatum, tenet & in rē tranſit iudicatā, quia ex iuſta & uera cauſa lata præſumitur.c.Cum inter.c. ſicuti.de re iu.C.Bonæ. el. 1. ibi Inn. & alii de elect. ponunt doct in c quoniam cōtra de ꝓbatio.& eſt magis cōis opinio ſcribentium, ſecundum Imol. c. cum in iure de off. deleg.Et Alexan.poſt ipſum in conſi.105 ponderatis.lib. 5.& Dec conſi.295.in cauſa iſtorum,col.1.lib.2. quia(ut diximus)probationes de ſui natura non ſunt de ſubſtantia iudicii,ſed ad bene eſſe:ut inquit Bat.in l. prolatam. in fi.& ibi Bal.& Ang.C de ſent.& Bal.in l qui accuſaret. C.de eden.ubi.per illum tex.apparet quod ſnīa in fauorē rei,actore aliquid probāre,ēt ꝙ reus nihil preſtet,proferri pōt,& in l cū & minores col.pe. C.ſi aduer. rē iud. tenet Abb.per illū tex. in c. afferte. de preſump. & Alex. d.conſi. 105.2.col.lib. 5. late Fel. in d. c Eccleſia ſanctæ Mariç col.11 uer.ſimiliter & fortius ubi gl.tenuit contra riū,extra de conſti.quāuis gl.opinio intelligi poſſet,quādo iudex probationes recipere uoluiſſet, ſed illis non obſtātibus ad cauſæ expeditionem ꝓceſſiſſet. Nam eo caſu ſnīa poſſet dici nulla: prout declarat Alex. poſt Bal. ī d. conſ.105.uer.accedit,&c Nihilominus & tūc puto debere a denegatione admisſionis probationum huiuſmodi appellare:alias ſententia ipſo iure tenere: ut concludunt Ant.Cald.Dominic.Fel.& alii in d.c. Eccleſia per tex. in

l. Argentarios § cum autem. in uerſi. ſi non probauerit. ff. de eden. & l poſthumus. § ſi quis ex his. ff de inoffi. teſt. & l. cum putarem. ff. famil. erciſ. ita concludit dec. Neap. deciſio. 47. fuerunt latæ. & Franc. latè diſputans articulum. quæſt. 55. in dicto cap. dilecto. de appel. Præmiſſa etiam renuit Capic ut in deciſio. 1. colum. 9. verſicu. ſecundo quòd dictum.

40 Septimo Aliqui pro ſubſtantiali ordinis iudiciarij etiã publicationem proceſſus & teſtium requiſierunt: quod intellige parte publicationem proceſſu, & teſtium petente. Nam ſi iudex, tunc non facta publicatione procederet, ſententia ſecundum ipſos non ualeret, vt voluit Hoſtien. in ſumma, de ſen. § qualiter. col. 3. ver. duodecimus, & eſt gloſ. quæ dicitur ſingularis, in c. fi. verb. iudicij. de hæret. lib. 6. quam in propoſito ſingularem vocat Alexan. in l. diuus. colum. 1. de re iudi. Quamuis ex his quæ dicta ſunt concludi poſſet, quòd etiam petita, & denegata publicatione, ſi ſententia ferretur, valeret, ſi modo à denegatione publicationis non fuiſſet appellatum: quoniam proceſſus reſpectu iudicis, ſemper dicitur publicatus: & reſpectu partium publicatio dicitur de ordine iuſtitiæ, non de ordine ſubſtantialis iudicij, vt eſt celebre dictum Inno in c. cum I. & A. de re iud. quem ibi doctores omnes ſequuntur, & Imol. in d. l. diuus: ubi dicit ſe de hoc ſæpius in practica dubitari vidiſſe. Idem tenet Abb. in c. cum dilecti. de fid. inſtru. & Bar. in d. l. prolatam, quãuis glo. ibi contrarium tenuerit) & illam gl. etiam reprobat & aſſerit in Rom. cu practicari contrarium Bald in c. 1. colum. 3. ſi de inueſtit. inter domi. & vaſal. & latè per duas col ponit Fel. in d. l. cum I & A. & Ang. in d. l. prolatam. & Lanfran. in d. cle. ſæpe, ſuper verb. defenſiones, nu. 15. de verb. ſign. & tenet Guid. Papæ. q. 586. quæritur. & 369. quæ ſunt in fi Capi. deci. 1. colu. 9. vol. 2. quod dictum, & Alex. conſil. 120. viſo proceſſu. nu. 7. lib. 7. Caſſad. deciſ. 6 nu. 2 de app. optimè ponit Ancha. conſil. 53. commiſſio publicationis aſſerens hoc in curia ſeruari, qđ in ſacro Rotæ auditorio ſæpius practicaui per deciſ. 16.

not. ꝙ non vitiatur ſententia teſtibus non publicatis, niſi a non publicatione fuerit appellatum &c in antiq. Nam ſi denegatio, & iudicis interlocutio huiuſmodi diſplicebat: pars debebat appellare, & non illi tacitè acquieſcere. c. ex parte de app.l. 1. C.ſi ſæpe in integ. reſtit. poſtu. ibi appellare debuiſtis ſi ſententia vobis diſplicebat &c. Et ponit Bar.in l.a procedente.C.de dilat Si ergo proprio facto illam, (acquieſcendo) confirmauit, parere habet neceſſe l.fi.C.de ſenten. quæ ſine cer. &c.l. ab eo. C. quo. & quan.l. 1.C.de poſtu l.1.C. de iuriſd.om. iud.

42 Octauo dicemus idem de dilationib. quia ſiue petitæ fuerint, ſiue non, ſnĩa dilationibus non conceſſis lata ualebit, cum ſint media cauſæ: & ius partis non autem cõſtitutionis concernant, ac probationes abſque termino, & dilatione fieri poſſint: idcirco ſi non fuerint petitæ, non eſt quid imputandum iudici: ſi petitæ fuerint, & denegatæ, imputatur parti, quæ nõn appellando acquieuit: prout concludit Bart.in d.l.prolatam(quamuis gl. & Bal. ibi videatur ſenſiſſe contrarium) quoniam ut ſnĩa dicatur lata cauſa cognita: ſatis eſt, quòd feratur parte præſente, vel citata, iuxta text. in l. in cauſa. §. cauſa cognita. ff. de mino. & de cauſa poteſt iudici etiã per aſſertionem partium liquere, iuxta tex in l.fi. per uim, uel alio modo, inſuper ſi dilationes non dentur, uel dentur minus breues. non eſt proditum remedium nullitatis, ſed appellationis, ut in c.1.de dilatio.& ex ſuprafcrip. rõnibus quòd dilatio non ſit ordinis ſubſtantialis tenet Spec. in prin.2. part. Ita ẽt videtur reſidere poſt multa Bald. in d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.& ibi Imol.col.7. per text. in c.dilectus filius. de reſcr. & c.ex parte not. de app.& c. conſtitutus. el 3.de teſti.vbi hæc not. Bal.& c. interpoſita.de appel.in in quibus locis probatur. quod ſi iudex exceptiones ac partis defenſiones nõ admittit:& pars a denegatione non appellet, ſententia ualet: & hanc partem tenet Fran.in c. dilec.q.55. col.4. & Bald.in l.petendę in 3.not.per illum tex.C. de temp.in integ reſt. & in l. cum a nobis. per illũ text C. de dilat. quę (ut dixi) procedunt maximè ſi pars

non petat:ut cum iudex dilationes dare nõ teneatur: niſi petenti,per tex.in l. 1.ibi, poſtulanti dare conuenit. C. de
43 dilat.& l.2 & ibi Bald C.ut intra cer. temp. no Iacob. de Aretio.& Bal. in l.fi ff.de ferijs.& idẽ Bal.in d.l.cum a nobis.C.de dilat. ẽt ſi ſtatutum daret certam formam ſuper dilationibus dandis, quia huiuſmodi ſtatutum intelligi debet parte petente: vt eſt glo.& ibi doct. in l. ſi curatoris.in uerſ. haberes. C. de iure delib. & d.l. 2. ſi intra certum temp. & facit l.4 §.hoc autem. & ibi Barto.de damn. infect.Ita firmat Ant.in c. venerabilis de iud.ex quo vt dictum fuit,probationes fieri poſſunt abſque dilatione, ſe-
44 cundum Bar.in l.in crimine.ff. de adult. & l. vnius §. cogniturum. ff de quæſt.Barto. & alij in d.l.fi. ff.de ferijs. & idem Bart.ad reprimendum in uer. figura & Bald. in l. ſi quando.C de dilat.Spec.eo. tit § uidendum.verſi. Cæterum. Et hanc partem(præmiſſa referendo) tenet Alexan. conſil. 181. in cauſa & lite.col.2 uerſi.præterea. lib. 6. & Fel.plura cumulando in c.licet cauſam.col.9 uerſ. ex iſtis inferunt. de prob.& Cap.in 1.dec.Neap.col.9.uer. 2.ꝙ dictum.& vide gl.in cle. ſæpe in verb.litiſcont de uerb. ſig. quæ voluit dilationes deliberatorias, ſi petantur, eſſe de ſubſtantia iudicij.
45 Nono pro ſubſtãtiali ipſius iudicij aliqui ponunt etiã concluſionẽ in cauſa,ꝑ tex.in c.auditis.de proc c.paſtoralis.de cauſ.poſ.& propriẽ.c.cum dilectis.de fid.inſt. quod intellige eſſe verum in foro eccleſiaſtico,& in cauſis prophanis,& plenarijs:quia ſi concl. in talibus omittetur, ꝓceſſus eſſet nullus:ſecus in cauſis beneficialib. & ſummarijs,vel in foro ſecularium: ubi hmõi concluſio fieri non conſueuit.Ita determinat gl.in cle.ſæpẽ.in uerbo.cõcl.& eã ſequuntur Doc. & Bald.in reepe.Inn. in uerbo.renunciatio.in 7.quẽ refert & ſequitur Rot.dec 5.in fin. add. in no. & idem tenet Io.And.in add Spec.in tit.de renuntiat. & conclu.in princ. in uerbo § fi. & Abb.in cap. paſtoralis,col.3.de cauſ.poſſ. & proprij.Bal. in l. nec cauſas circa prin C.de app. & de quo per eundem in c 1. col 4. verſ.2. quæritur,ſi de inueſt. inter domi. & vaſſ. in vſib.feud. refert

fert & ſequitur Fel.ī d.c.cum dilecti.col. 6. verſi. 4. ſcias. ubi poſuit materiam huiuſmodi, de fid. inſtr. poſt Alex. conſi 182 in cauſa.in fi.li.6.& uide Aeg.concl 277.etiam & Cap. qui præmiſſa tenet dec. 1 col. 6. uerſ. item quantumcunque & quo p̄miſsis uide Rom.conſ.176.ubi oſtenditur hic & nota ꝙ concluſio non debet fieri, niſi aliqua parte inſtante,alias eſſet locus appellationi inquit Rot. dec.707 Not.quod ſi aliquis in antiquis.

46 Cautionis præſtatio iuxta anth generaliter.C.de epiſc. & cler & auth.libellum de litiſc tacito ual expreſſo partim conſenſu omitti pōt:ut in d.auth.gener. in fina.propterea potius accidentale,q̄ ſubſtantiale,iudicij reputari debet:quamuis Azo dixerit eſſe de ſubſtantia: quod temporibus noſtris raro uidi practicari.

47 Reliqua uero quæ in iudiciis concurrere ſolent,ſi ante litem conteſtatam fiunt, præparatio dicuntur: in quibus ordo iudicii non ſeruatur.Nam ante litem conteſtatam(libello excepto(nihil eſt : qđ uitiet: ut uoluit Spec. in tit.de præpar.iud.in prin. 2.partis:& Barto.in l. ſi quæ-ramus. col. 2. ff. de teſt. & ponit formaliter Bal. in auth. contra rogat.in fi.C.ad ſenatuſcon.Treb. in auth. generaliter.col pe. uerſi. 5. quæro ubi deciſiue loquitur. C. de epiſc.& cle.in l.uiolatam in 1. col. uerſi. quæro ergo. C. de ſen. & in l. pe.in fi. C.in quib.cauſ.teſti.in integ.& tenet Rot.dec.496.not.quod in antiq ubi uoluit ꝙ in cauſa reſtitutionis ad appellandum, uel improbando infamiā ad effectum aliquem ad perſonaliter comparendum, citandum,ſeu inquiſitionem contra ipſum formandam,& in ſimilibus præambulis & pręparatoriis iuris ordinem ſeruari non oporteat:& tenet Alex.conſi.37.n.2.lib. 2.& Dec.conſi.590 exhibentur nu.2.lib.4.

Alia uero quę fiunt poſt litē conteſtatam,demptis his, de quibus ſupra diximus,ex quo ſunt media cauſæ, & accidentalia reputantur ſub ordine iuſtitiæ includūtur propterea ſi omittantur,uel præpoſterentur,non uitiatur proceſſus:quia(ut diximus)id ſolū uitiat ſi mittantur,uel præpoſteretur qđ ſubſtantiale eſt:qm̄ ordo nō attenditur.niſi

ubi

ubi a lege præfixus,ut uitiet, reperitur: ut inquit Bal. in auth.hoc amplius.nu.28.C.de fideicom.& l.fin.nu.14. C. de hæred. inſti.ubi ponit ꝙ ordo legis diuinæ naturæ, & formæ,ꝑpoſterari nõ debet, & in l. præpoſteri.C.de teſta.

49 Idcirco quamuis ordinarii iuris ſit,quòd poſſeſſorium prius debeat terminari quam petitorium l. ordinarii. C. de rei uend.l.incerti.C.de interdi.l.ſi de ui. ff de iud. l. fi. C.quorũ bono.maxime ubi geretur actione ſpolii,quæ in hoc,ut prius cognoſcantur priuilegiata eſt,c.ſuper ſpoliatione.de ord.cog.& 3.q.1.& quæſt 2.per totum.

Nihilominus ex quo talis ordo eſt potius de iuſtitia, ꝗ de ſubſtantia iudicii,ſi prçuerteretur,& pars non exciperet:proceſſus & ſententia ualerent, maxime quia hic eſt ordo cognitionis unius cauſæ ad aliã,&reſpicit ius litigatorũ: nõ aũt eſt eiuſdem cauſæ ad ſeipsũ neque reſpicit ius publicũ: his nãque duntaxat caſibus prçpoſtoratio uitiare ſolet,ut eſt glo. in l.ſi mancipium.§.1. ff.de euict. & tex.in l.1.& ibi gl.& ſcrib.C.de app glo in l. 2 C. cõi. diuid.declarat Bar.Bal.& Ang.in d.l.ſi prolatã & ponit gl. in ſumma.2.q.1.& Bar. in l.ꝓſecutione.in fi. C. de pign. Bal.in l.p hanc.in 6.col.uer.uel pone exẽplũ C de temp. app.Lanf.in c.qm̃ cõtra.§. interlocutoriç. uer circa ordinẽ.nu.15 de prob.& Alex.in conſi.34.conſultus lib.4.

50 Idem diceretur, ſi eſſent duo quorum,unum eſſet maius,uel alteri præiudiciale:ut diei cõſueuit de qõne criminali & ciuili: qm̃ quæſtio criminaliter mota ratione maioritatis priuſquam ciuilis cognoſci, & terminari debet: ut l.ſi.C.de ord.iud aut foret quæſtio libertatis ſeu nataliũ,& quæſtio hæreditatis Nam illa quæ alteram perimit prius terminari deberet: cum ex illius deciſione altera multoties decidatur:ut in c.tuam.de ordine cogn.& c.lator.qui ſi.ſint leg.c.exhibita.de iu.l. unic cum ibi notatis.C.quand.ciuil ac crim.prçiud l.1.& per tot. C. de ord. cogni.Et Bal.utrumque ponit in l. 1. nu 2. C. qui accuſ. non poſſ.Aym conſi.79.quçdam Caterina.col.3.uerſi. 3. redditur nulla.Anch conſi.62.duplici per totum.

Prout etiam idem foret,quando aliquis non poſſeſſor

cohæres,uel dominus,aut cõſocius negaretur ab altero: prius enim petitione hæreditatis, rei uendicatione, ſeu actione pro ſocio,contra poſſeſſorem,quam diuiſorio iudicio agere oporteret:ut l.1.ff. fami.erciſ. & l. fundi quęs ff.de excep.& ponit gloſ.& ſcrib. in d.l.Si mancipium.ff. de euict.& Alex. conſi.46.uiſis & accuratè. col. pen.uerſ. ergo eſt.lib.1.

Idem obſeruandũ eſſet,ſi creditor uellet agere contra fideiuſſorẽ,non excusſio principali debitore: quia ordo eſt ut prius agat cõtra principale,ſi præſens eſt,authen. p̃ſente.C.de fideiuſ.Prout ẽt prius mandatores & fideiuſſores excutiendi ſunt,antequã ad tertios poſſeſſores pignorũ deueniatur.auth. ſed hodie:C.de acti. & obli.cum alijs, de quibus per Alex.cõſ.137.in cã col.3 in prin. lib.2. In oĩbus igitur præmisſis ac ſimilibus, & ſi ordo iuſtitiæ ſit. ut prius unũ expediatur q̃ aliud,nihilominus cũ pręuerſio ſit unius cauſæ ad aliã,& principaliter iura partiũ cõſpiciat,pręuerſio nõ uitiabit:ut dixi ſupra, & ponit Guido Pap.q.94.aliqui.& 221.item & 432.ſupra.

51 Hactenus loquuti ſumus de ordine illius iudicii, quod ſecundum regulas communis iuris plenarium eſt: in eo namque cum ſententia generet plenum præiudicium,requiritur quod iudicium ſit formale:& habeat ſuã ſubſtantialia:uidelicet ꝙ ordinis iudiciarij obſeruantia, de qua ſupra,perſonam præſentia,& utriuſque partis iurium audientiã interueniat:ut declarat Bal.in l. iudices.C. de iudic. ubi etiam dicit omne iudicium regulariter dici plenarium:& ponit Spec.de offi.om.iud.§ poſtremo.

52 Si uero iudicium ſummarium foret,uel ſui natura: ut puta ꝙ eſſet præparatorium,ſeu præambulũ ad aliud: uel ex eo ꝙ illius ſnĩa modicũ ſeu reparabile pręiudiciũ afferret:ut prout exẽpla idẽ Bal.in d.l. iudices ſiue ꝙ ratione contractus,uel obligationis,aut uigore legis, ſiue reſcripti,uel ſtatutorũ, aut aliter,iudiciũ foret executiuũ: tunc tanta ſolennitas & obſeruãtia nõ requiritur, ſed ea duntaxat,quæ ueritatẽ rei,ac partis deſenſionẽ reſpiciunt,principaliter attenduntur:ut declarat gloſ. & ibi doct. in cle.

ſę-

ſæpe.in uerb.defenſiones.de uerb.ſig iunct.tex, in cle. diſpendioſa.de iud.ubi cauſæ ſpirituales ab his dependentes,tanq̃ ſummariæ enumerantur:& declarat Bart. l. ad re-
53 primedum,in uerb.figura.Quantumcunq; in cauſa fuerit ſummaria,neceſſario interuenire dẽt cauſæ cognitio. partis citatio,& iudicis declaratio:ut dixit Alex. in conſ. 42.uiſo nu.4.lib. 4.& habetur in d cle.ſepe.

Et quoniam in qualibet ſpecie cauſarum ſiue ſummariæ,ſiue plenariæ ſint ultra communis iuris diſpoſitionẽ, in pleriſque locis uigore ſtatutorũ aut conſuetudinis localis,certus modus ac ſolẽnitas in procedendo adhiberi conſueuit. Propterea diligenter ad id erit aduertendum: quoniam quicquid ſtatuenti uel principi ꝙ obſeruetur,& ſit ordo placuit, cenſetur ordo ſubſtantialis: cũ talia niſi
54 aliquo miniſterio & rationabili cauſa induci nõ cõſueuerunt: idcircò ſi modus ille, & ordo non ſeruaretur, proceſſus eſſet nullus,diſtinctione non habita an eſſet ordo ynius cauſæ,ad ſeipſam,uel ad aliã:quia ſemper qđ fit contra hm̃oi ordinẽ,ipſo iure non ualet. c. Cum dilecta. de reſc c.cũ uenerabili.de off.dele. ita declarat Bald. in d. l. prolatam.col.pen.uerſ. nota ꝙ in l. 1. ff. de lib & poſth. ubi moderni uoluerunt quamlibet leuem ſolennitatem a ſtatuto pro forma & ordine inductam ſi omittitur uitiare:qđ reaſſumit Fel.in c. quoniam contra. col. 5 uerſ. ſi tamen ſtatutum extra ut lite non cont.in d.c. Cum dilecta. & ponit Dec.conſ 10. uiſo puncto.col.1.lib 1. cõſ. 429 licet.col.2.nu.5. & conſ. 434. in prin. & conſil.466. Stante.col. 4.uerſi. & iſta concl li.4.& plenius conſ. 802. accurate.in prin.eo.li.cum cõſ.ſeq.in prin. & conſil. 612. concluſionẽ.col.1.li 5. Anch. conſ.6.uiſo.nu. 4. & conſil. 36.in prin. Aym. 182.col.3.

56 Cũ itaq; in concernẽtibus ordinem & modũ procedẽdi,corã quocunq; iudice ſiue ordinario,ſiue delegato attẽdi debeat locus iudicij:quãuis in deciſorijs locus contractus attendatur:ut de utroq; ex gl. ord. quã ibi ſequuntur Iac.de Aret.& Cy 2.q.& Bal.i l fi.C q ſit long. cõſuet. p l.3 in fi de teſt,l.2.C.quemad.teſt.ape l.2.circa fin.C. de

iur.calũ. iunct.l. 1. in prin.ff. de uſur. & l.ſi fundus. ff. de euict.& l. 1. C.de eman.libe. tenet Spe.in ti. de feriis. §. 1. uerſ. ſed ponit Io. And.& gl. ĩ c.licet canõ. in uerb. decr. de elect. li.6. Canoniſtę in c ꝙ clericis de for.comp.& in rub.de conſu. Et eſt cõis opinio ſcribentium:ut latè comprobat & atteſtaẗ Alex. in conſ,164. circa dubitationem col.2.uerſ.ſed prędmisſis.lib.9 & in terminis tenet Rot.ut ꝑ Aeg.cõcl.78. ſuper appellatione. & Rot. dec. 20. anno domini in fi. in no.Gui.Papæ q. 262.conſuetudo.

Idcircò diligenter uidere ꝓceſſus conuenier,& perquirere nunquid ordo ac ſolẽnitas iudicij in loco, vbi cauſa agebatur ſeruari ſolita ad unguem ſeruata fuerit.

Puta exẽpli gratia(pro te iuuenis) ꝙ cã in Ro. cu. agitata fuiſſet; uidendũ erit nunquid ordo iudiciarius fuerit ſeruatus,ſm ſtylo & conſuetudinẽ illius fori, in quo cau-
57 ſa cognita deciſa extitit: uidelicet ſi in ſacro Rotæ auditorio cognita fuit:uidebis nunquid termini ſubſtantiales ibidẽ pro tela & ordine iudiciario ſeruari ſoliti, ſeruati fuerint.Nã in cauſis beneficialibus ac ſpũalibus, & aliis, de ꝗbus in d.cle.Diſpendioſã, uel in ꝓphanis in quibus a partibus(ut fieri cõſueuit) fuerit obtentũ reſcriptum ut ẽt in his producatur prout in beneficialibus; in iſtis oĩb. qñ cauſa eſt in prima inſtãtia,ex ſtylo eiuſdẽ palatij, termini infra ſcripti unus poſt alium obſeruari cõſueuit;uidelicet quia pars diuerſa ad dicendũ contra commisſionẽ ad primam diem, ad libellandum ad primã,ad articulandum ad duodecimã,ad dicendum contra articulos ad ſecundam ad producendum omnia,ad ſecundam,ad dicen dũ contra producta ad ſecundã,ad declarãdum & iurandum de calumnia ad primam dies citari conſueuit.

In ſecunda uerò inſtãtia omnes prædicti termini ſeruantur ad primam diem, excepto termino ad articulandum qui ſeruatur ad octauam.

In tertia inſtantia termini prædicti ſeruanẗ ad primã diẽ,excepto termino ad articulandũ,qui ſeruatur ad ſextam (hos aũt dies intelligẽ ꝙ ſint utiles & non cõtinui) ut declarat Rot.dec.135.ſi mandetur.in no,

In

In cauſis uerò prophanis,in quib. ex ui alicuius reſcripti ad inſtar beneficialiũ ꝓcedi non põt cũ de iure in eiſdem requiratur libellus, uel ſaltim talis qualis petitio: & lis oĩno cõteſtãda ſit,ultra terminos ſupraſcriptos,ex ſtylo ſeruať ẽt terminus ad reſpõdendũ libello, & litẽ conteſtandũ ad primã:& ad hoc ſi pars nõ reſpõderit ac litem non fuerit cõteſtatá,cõſueuit quatuor uicibus citatio rei terari:uidelicet primò ſimpliciter,ſecũdò ad primã diem, tertio ad idẽ ſub pęna excõicationis,quartò ad idẽ ex ſuperabundanti : Alioquin ad uidendum ſe declarari &c. Deinde fit citatio ad articulandum ad decimãquintam diem in prima, in ſecunda inſtantia ad octauã , in tertia ad ſextã,in reliquis fit prout in beneficialibus , preterquã in termino ad libellandum:qui in prima inſtantia in prophanis fit ad octauã,in beneficialibus ad primam , prout in Rom.cu. practicantibus notorium eſt:quãuis raro eueniat ꝙ termini huiuſmodi prout in prophanis obſeruentur : quia cõiter obtinentur reſcripta, ut in huiuſmodi cauſis procedi poſſit ad inſtar, & prout in beneficialibus, & tunc uigore talis reſcripti ſeruantur termini primo loco poſit;de quo uide Caſſ. deciſ 9. de reſcrip.

58 Et nota ꝙ ubicũq; cauſa prophana,ſeu alia uigore reſcripti ſeu alias ſemel efficitur ſummaria,in quacũq; inſtãtia,& corã quocũq; iudice qualitas huiuſmodi cognitionis ſummariè ꝑdurat, vt ꝑ Aegid. conclu.41. Si Papa. & Caſſad.deciſ 8.quæ magiſtra eſt,ſub tit. de reſcrip.

Erit inſuper ſciendum ꝙ ex ſupraſcriptis terminis,quatuor ſolũmmodo ſubſtantiales iudicantur: quorum ſi ali
59 quis omitteretur,proceſſus non ualeret,uidelicet, terminus ad articulandum, ad dicendum contra articulos , ad producendum omnia,& dicendum contra producta , iſti namque partis defenſionem, ac cauſarum cognitionem , & inſtructionẽ reſpiciunt;& propterea nõ poſſunt omitti,nec illorũ ordo præpoſterari:ut per Rot.dec. 33 quando cõmittitur quæ declarat præſentẽ materiã,& dec 90. domini omnes in no.& deciſ.806 Sciendum eſt in antiquo & Aeg conclu.27.& dec 565.concl.& Caſſ.dec.2. de

iud.

iud.qui optimè loquitur.iunct.d.dec 8.ut reſcripti.

Reliqui autem termini bonum eſt, ut propter ſtylum ſeruentur: quamuis ſi aliquis ipſorum omitteretur, uel præpoſteraretur, ſententia nihilominus ualeret: ex quo tales uidelicet porrectio libelli, litiſconteſtatio, iuramentum calumniç (non petitum) in iſtis ſummariis non ſunt de ſubſtantia: ut magiſtraliter declarat idem Caſſ. d. dec 8. nu. 6 de reſcr.

60 Eſt etiam ſciendum, ꝙ quando à principio cauſæ reus ad totam cauſam generaliter citatur, termini ſuprascripti, non dicuntur de ſubſtantia, ſed ad bene eſſe: ex quo contra taliter citatum & non comparentem abſq. ulteriori citatione uſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiue de iure procedi poſſet, ut diximus ſupra. & hoc tenet Rot. dec. 8. in antiq. & dec 93. iudex. in fin. & dec. 78. poſt Lap. & 245. licet, circa medium & 223. Si committatur, in no. in quibus locis uidebis Rot. concludentem terminos huiuſmodi, qui per audientiam contradictarum contra citatum ad totam cauſam ſeruari conſueuerunt. potius ex urbanitate, quam iuris neceſſitate ſeruari: nihilominus propter ſtylum, etiã tales ſeruandi ſunt, ſecundum Aeg. concluſ. 310. fuit. & 560. conſil. 319 cum

61 aliis ad ſuprà qual. nul. in iud. ded. poſ. ubi etiam reperies de iudicio attentatorum & ꝙ in eo non ſunt ſeruandi termini ſubſtantiales, ſed ſatis fore de ipſis attentatis docere: ut ponit Rot. dec. 765. ſciendum eſt quod ſi in aliqua. in anti. ut ibi dixi, & nota ſecundum Aeg. concl. 333 appellans, quod termini ſeruati ſuper iniuſtitia, pura appellatione deſeruient etiam in cauſa nullitatis. cum nulla maior ſit iniuſtitia quam nullitas, ſecundum eum;

62 prout etiam termini ſeruati in petitorio deſeruiunt in cauſa poſſeſſorij, ut per Biſſignetum dec. 1. de cauſa poſſeſſ. & propriet. cum ſim Caſſ. dec. 9. n. 7. eod. ti. & ſicut deſeruiunt etiam quoad ius nouum in iudicio poſt obſeruationem dictorum terminorum deductum, ut per Aeg. Card. 662. ſi ex gratia.

63 Et ſi foret cauſa diffamationis, & iactionum ſuper

quibus quotidie altercari videmus: cum in tali iudicio nihil dari aut fieri petatur; neceſſario iuris ordinem ſeruare non oportet. 1.libellum offerre,litem conteſtari &c. Sed aliquali petitione porrecta facta fide de iactationibus ac ſuperabundantius præfixo termino aduerſario ad docendum quicquid prætendat in illa inſtantia.&c.

64 Termino huiuſmodi elapſo, & non probato, iudex declarare poterit diffamationes, & iactationes præfatas iniuſtas,temerarias, ac de facto factas & præſumptas &c. deſuperq; perpetuũ ſilentiũ imponere: prout colligitur ex notatis per Ian.in c.cõquetẽte.in 2.gl.de off.ord. & in c.lator.ꝗ fil.ſint l.per.Bar. & alios in l. diffamari. ubi eſt tex.C.de inge. & manumiſ.& l.mãcipiorũ de opt. lege & declarat Bal.in ſumma,ſeu practica,ſub titu.de cit.q.6. & facit dec.Rot.cccv.nota qualiter. in anti. Et latius: Pra-
65 cticam & Theoricã d.l.diffamari explicat Boer. dec.255. col. 1. cum ſeq. quis autem in cauſa huiuſmodi dicatur actor, uel reus, uide in c.cum inter.ubi Innocen.Anton. Abb. & Fel. extra. de excep. & deciſ. Neap. 268. in alia cauſa. Alexan. conſil. 103.conſideratis.libr.5. Capicius. deciſ.18.in cauſa, ac Mod. ſuper d. l. diffamari. ubi concludunt magis communiter teneri eum, qui diffamat actorem exiſtere non obſtan. d. deciſ. aff 268. quæ uult contrarium. moleſtiæ uerò prædictæ ac diffamationes probantur eoipſo quod aduerſarius in cauſa ſe opponit & contradicit: nam hoc ſufficit,arg.l.is qui.ff.de rei uendi.l.fin.ff.ſi uſuſf. pet.per Bar. in l.ſi prius. in 5. oppo. ff. de nou.ope. Tenet Lap. præmiſſa referendo allega. 65. quicquid Eccleſia.col.fi.Bal. in l. ordinarii.col.5.uerſi.de inde quero.C.de rei uendic.

66 Eſt etiam ſciendum ꝙ quando in palatio committitur cauſa, etiam quod eſſet in ſecunda, uel alia inſtantia; & termini puta in prima inſtantia eſſent ſeruati: ex quo tamen proceſſus de partibus regulariter modicum ualent tela iudiciaria a capite inchoatur: & ſeruantur termini, prout in prima inſtantia ſeruari ſoliti: ut pet Aegi. concluſ. 74. Termini. in fi. & 78. ſuper appellatione. & melius

melius Rot. deciſi. xx. anno domini. in no.

Inſuper, Cum ſtylus curiæ & loci in quibus cauſa agitur, non autem curiæ delegantis ſeruandus ſit (ut per eundem Aeg. conclu. 78. ſuper appellatione; & diximus ſupra) idcirco ſi Papa cauſam alicui iudici in partibus cum poteſtate ſummariè procedendi committeret: ta-
67 lis iudex non cogeretur ſeruare ſtylus & terminos Romanæ curiæ, ſed iuris communis diſpoſitionem ſequi deberet: ut ponit idem Aeg. concl. 82. ſi Papa. Nam talis ſtylus ad alia loca non ſe extendit Rom. conſil. 367. colum 3. Aym. 121. ſcripſi. col. pe. prout ſtylus palatij non ſe extendit extra. Aegid. 277. etiam vbi.

68 Si uero in eadem curia extra Rót. putà in curia Capitolij, cauſa uerſa fuiſſet: tela & ordo iudiciarius a ſtatuto & conſuetudine illius fori inductus ſeruari debuiſſet: videlicet quod in cauſis ordinarijs ſummam viginti-quinque ſcutorum excedens: pars ad uidendum productionem libelli & reſpondendum illi citaretur. Et poſtmodum (libello exhibito) idem reus citari conſueuit ad litem conteſtandum, alias uidendum pronunciari haberi pro conteſtata: nec non iuramentum calumniæ præſtari uidendum. Et demum lite conteſtata, uel habita pro conteſtata, ac iurato de calumnia, per teſtes ſeu inſtrumenta cauſa inſtrui ſolet: ad quorum productionem pars etiam eſt citanda (prout diximus ſupra) demum (partes petente) iudex trinas dilationes duas ad probandum, & reliquam ad probatum habendum per omne genus probationis dare tenetur: quibus decurſis, principali & procuratore (ſi quis eſt) ad audiendam ſententiam vocatis, ex ſcripti recitatione, per iudicem pro tribunali ſedentem ſententia profertur: & ſi alias fieret, proceſſus, & ſententia non ualerent prout ex forma dictorum ſtatutorum ſatis conſtat, & quotidiè practicamus.

Sed ſi fores in alia curia, ſtylo & conſuetudini illius adhærebis: quod cum ſit extra materiam noſtram, vlterius non proſequamur.

VISO de ordine ac ſubſtantialibus proceſſus & iudicii reliquum eſt, ut ad nullitates & defectus ex ipſamet ſententia ratione ſolennitatis illius reſultantes tráſitum faciamus.

69 Dico igitur quod ordinis iudicarii, circa, ſolennitatem probationis ipſius ſententiæ eſt ut primò ſententiæ in mente iudicis concipiatur, & mature deliberetur, ac deliberata in ſcripturam redigatur: & redacta corrigatur, & taliter correcta litigatoribus hora audientiæ con ſueta loco ſolito maiorum, per iudicem pro tribunali ſedentem, publicè recitetur. hæc omnia ſpectant ad officium boni iudicis: quia quod magno conflictu decerni ſolet id præcipitanter, & paucis literis temerè deſcriptis diffiniri fas non eſt: ut inquit text. in l. fi. C. commi nat & epiſto. Ideo ſi ſententia non fuiſſet prius ſcripta, quam proferretur, ipſo iure non ualeret, ut probatur in l. 2. & 3. C. de ſen. ex breuic. reci. & c. fi. de re iudic. libr. 6 c. in primis. 2. q. 1. capit. 1. de ſent. excom. in 6. Requiritur ergo pro forma quod ſentẽtia primò ſcribatur, & de inde recitetur, adeò quod ſi iudex oretenus pronunciaret, & poſtmodum, ſcriberet: talis præpoſteratio uitiaret: ut inquit Bartol. in l. fi. C. de ſent. ex breuicul. recit. quem ſequitur Lanfr. in c. quoniam contra. in §. interlocutoriæ. uerſic. Secundò requiritur. de prob. & hoc pro-

70 cedit etiam in cauſis beneficialibus & ſummariis: in quibus de plano & ſine figura iudicii procedi poteſt: quia etiam in his (ut excludatur temeritas, & præcipitatio, & ut melius per ſcripturam probari poſſit) ſententia in ſcriptis proferenda eſt, ut uoluit tex. in dicta clemen. ſæpe. in verb. inſcriptis. & ibi gl. & ſcrib. de uerb. ſi gni. hæc igitur iuris ſolennitas ſeruanda eſt, alias actus non ualeret, argum l. 1. & ibi gloſſ. ff. de iniuſt. rupt te-

71 ſta. & cumulat. Fel. in cap. quoniam frequenter. colu 3. ut lite non conteſt. & cum pro publica utilitate huiuſmo di ſolẽnitas introducta fuerit, a partibus remitti nõ põt, ſecundum theoricam Inno. poſt gl. in c. in cauſis. de offi. deleg. & Caſſad. deciſ. 9. nu. 8. de appel. & dicam infrà.

Et

74 Et intellige quod ſententia taliter ſcribatur ut legi poſſit alias pro non ſcripta haberetur & non ualeret: ut dixit in ſimili de teſtamento textus. in l. quo tutela §. quę in teſtamento. ff de reg. iur. & tenet Bal. in l. 1. ff. de his quæ in teſt delen. & ſcribenda erit in ea lingua quę fuerit communis, & intelligibilis in eo loco, & inter eas perſonas, in quo, & contra quas profertur, puta Latina inter Latinos, Græca inter Gręcos, Vulgari inter Vulgares, ſtylo nihilominus illius curię adhærendo: & hoc nequis ignorantia linguarum, quominus illi pareat ſe excuſare ualeat: per tex. in l. iudices C. de ſent. & l. ſed ſi §. præſcribere. ff de iuſtito. & l. 1. §. fi. ff. de uer. obli. & Bar. in l. decreta. ff. de re iud. cũ aliis, de quibus p Fel. in rub. de cõſti. col. fi. ver. vlterius & c. ponit Hoſt. in tit. de ſen. §. qualiter. colum 1. uerſ. quarto ſi recitauit. ubi quod ſi iſtud alicubi de facto nõ ſernatur, de iure tñ ſeruari debet. & Spe in lit. de ſen. §. Iſta col. 6. uer. quid de interlocutoria. vbi aſſerit in curia Francię hoc non ſeruari: cum ibi non ſecundum iura ſcripta, ſed ſecundum certas illorum locales obſeruantias procedatur.

73 Hęc tamen ſcribenti ſolennitas (ſm aliquos) de expreſſo partium conſenſu ommiti, & ſñia ſine ſcriptis proferri poteſt ut voluit Spec. in d. §. iuſta. col. 5. uer. non ualet & t. Et ibi Ioan. And. qui aſſerit Guil. de Cu. hoc tenuiſſe in authen. hiſi. C. de ſenten. ex breuic. recit ubi & t hoc tenuit Angelus. Iſtud etiam tenuit Bartol. poſt. gl. in uerbo. cõſentientibus in fi. per illum tex. in l. quoties. C. de priuil. ſcholari. l. 12. qui tex ad hoc communiter allegatur: & tenet gl. in c. ſtatutis in 1. gl. 2. q. 1 ponit gloſſ, in uerb. illuſtrium. in c fi. de re iud. li. 6. & deci. Neap. 191. Abb. col. 3. uerſ. ꝑterea. & Ant. Corſet. in ſingul. in uerb. ſententia ut ſcis. Lanf. in ca. quoniam contra. in §, interlocutorię. uerſi. eſt ordine ſucceſſiuo. numero octauo. de probationibus & Iaſ. in §. curatore. colum. fin. inſti. u. de actio

Contrarium tamen tenuit gl. in uer. de partium & Hoſtien & Bernard. ibi in d. c. de cauſis de offi. deleg cum

(vt dictum eſt ſupra) ſit ſolennitas iuris in publicum fauorem introducta, cui renunciari non poteſt. l. ius publicum. ff. de pact. l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. cum ſimilib. & quicquid ſit de ſententia in cauſa graui & ponderoſa: iſtud tamen in cauſa uili & modici momenti non procederet: quia in tali, ſi partes uoluerint, ſententia ſine ſcriptis ferri poterit: ſecus ſi cã erit magna: & hoc modo loquitur text. & glo. in d. l. quoties. & facit tex. in auth. niſi breuiores. C. de ſent. Prout etiam hoc non procedet in ſententia interlocutoria, ſi modo ſententia excom-
74 municationis, ſuſpenſionis, uel interdicti non ſit: quæ ob illarum grauitatem in hoc adæquantur diffinitiuæ, & in ſcriptis ferri debent: ut in cap. 1. de ſent. excom. in 6. Aliæ uero interlocutoriæ oretenus per iudicem ferri & per notarium in actis redigi poſſunt, ſecundum Spec. in d. §. iuſta. col. 6 uer. quid de interlocutoria, & Bal. in l. fi. C. de ſenten. ex breuicu. recit. quod tenent commu-
75 niter doctores: ut inquit Iaſ. in l. ne quicquam. § ubi decretum. col. 2. de off. præſi unde ſententia condemnatoria expenſarum, quæ ſecundum communem dicitur interlocutoria: ut dicit Alex. in l. quod iuſſit ſuper gl. magna. ff. de re iudic. ſine ſcriptis proferri poſſet. In quampluribus etiam aliis caſibus ſententia non ſcripta poterit ſuſtineri: ut nota. gloſſ. in d. c. fi. in ver. illuſtrium. & Abb. Fel. & alii in c. Albericus per illum tex. de teſt. & in c. quoniam contra in uerb. interlocutiones, & Iaſ. in d §. curare. col. fin. & in d. l. nequicquam. §. ubi decretum. cum ſimil.

76 Et aduerte quod ubi ſententia ſub uerbis primæ perſonæ, ut ita pronunciaui, uel ita pronunciamus &c. concepta reperitur, in ſcriptis lata præſumitur: ſecus ſi ſub uerbis tertiæ perſonæ: ut ita pronunciauit talis &c. conciperetur, ut inquit Spec. in d §. iuſta, col. 6. in princ. & tenet Lap. in c. fi. de appel. lib. 6. ſecundum Rot. deciſ. 409. fuit dubitandum in ſummario eiuſdem in no. quæ etiam notanter dixit quod licet de ſubſtantia ſententiæ ſit
77 quod in ſcriptis feratur: tamen poſtquam lata fuerit, po-

terit per teſtes probari, vt latisſime proſequitur Fel. in c. ſicut. col. 7. verſi. Octaua & vltima. & poſt Panor. ibi, in 3. no. de re iud. dicens ſufficere, quod tales teſtes ſe eam legi audiuiſſe deponant, licet illam non viderint: quia ſolennitas ſcripturæ tali caſu preſumetur, per illum text. pro
78 ut præſumeretur ſi notarius dixiſſet lata, lecta, ac ſenten tialiter promulgata & c. quoniam ex verbis huiuſmodi ſcriptura præſumeretur: vt per Bar. in l. ſciendum. in fi. ff. de verb. oblig. & Bald. & Fel. in d. c. ſicut col. 7. verſic. limita niſi quod intellige quando ſententia in rem tranſiuiſſet iudicatam: quia tunc ob authoritatem iudicati ſolennitas illius preſumitur per dict. capitu. ſicut & cap. cum inter. de re iudic. & cap. bone. el 1. de ele elect. & ubique ſcrib.

79 Licet quando ſententia probaretur per teſtes, non haberet fauorem ſolitum, neq; executionem paratam: prout ſi de ea ſolenniter ex proceſſu conſtaret, quinimo tali caſu intentare actionem iudicati, & iudicio ordinario agere oporteret: quoniam ceſſaret illud notorium iuris, quòd ex prima facie ſcripturæ publicæ non aboletæ, nec cancellatæ & reſultat. argum. text. in l. fi. C. de edic. diui Adr. toll. & tenent Bar. in ſimili loquendo de inſtrumento garentigiato probato per teſtes, in l. 1. in princ. & fi. & ibi Pau. de Caſt. ff. de his quæ in teſtam. delen. & Felin. in dicto cap. ſicut. col. 3. verſic. 1. declaratio. cum ibi adductis, de re iud.

80 Diximus etiam ex ſolennitate ipſius probationis ſententię requiri: vt per iudicem in loco ſolito maiorum; & tempore congruo, id eſt de die & non de nocte profe ratur: ut plenè in c. conſuluit per illum tex. de offic. deleg. & l. ſi ut proponis. la 2. C. quomo. & quan. l. pen. & ibi ponunt ſcriben. ff. de iuſti. & iur. & not. gloſ. in rubr. C. commina. uel epiſt. & doctores in cap. qua fronte. de appel. de quo ſatis diximus ſupra de defectu iuriſdictionis tractando.

81 Debet inſuper ſententia publicè, id eſt pro tribunali, & coram notorio ac officialibus conſuetis, non autem

priuatum & ſecreto loco, promulgari, quia tunc ſenten tia non ualeret: ut probari uidetur in l.cum ſententiam. C. de ſenten.& tenet Hoſt. in ſumma in ti.de iud. § qualiter in prin. & Spe. de ſent. § qualiter. col. 3. uerſi. debet autem ferri. Actus namque ſecrete & loco non ſolito
82 clandeſtine celebrati quaſi fraudulenti reprobantur. arg.c.quia propter.in fi.de elect.c. cum inhibitio.de clan de.deſpon & d. c.qua fronte.in prin. ubi ponunt doc. & ponit Dec.in conſi 329.in 3.part. poſt Bal. in l. 1. C. de interd.mat.& doctor.in l.clam poſſidere.
83 In hoc tamē arbitror quod ſi locus & tēpus ipſis litigā torib intimata fuiſſent, quanuis uiderentur parū idoneā ſi partes non appellaſſent, ex hoc ſnīa non eſſet reprobā da: ex quo de loco ad locum, ac de tempore ad tempus a partibus hoc ſcientibus & tacentibus uidetur facta prorogatio, ut uoluit Bald.in d.l.fi.ff.de iuſt. & iur.& Alber.de Roſato in d. l. cum ſententiam. C. de ſent. Aym. conſi. 140.in cauſa ſpolii.col.2.
84 Diximus etiam ꝙ ſententia poſtquam ſcripta fuerit, debet per iudicem pro tribunali ſedentem legi & recitari: alias ſi iudex dum profert ſententiam non ſederet, ſen tentia tanquam iuris ſolennitate omiſſa prolata, non eſſet ualida: ut eſt text.in c. fi. in fi.de ſent & re iud.li.6.ubi gl.in hac materia magiſtraliter loquitur:& gl.in auth en. ut ab illuſtribus & qui ſuper eos in uet.ſedere.& tex.in l. eo lib.in tit.de iud §.ſedebunt autem. & ponit gl in l. 1.C.de ſent.ex breui.recit. & Hoſt. in ſumma titu. de ſent. § qualiter in prin.& Spe.in tit.§ iuſta.col.5. uerſic. item eſt nulla rōne modi. ubi Ioan. And. in uerb. ſecundum.dicit quod ſedere in iudice pronunciante, & ubicūque actus requirit cauſæ cognitionem, eſt de ſubſtantia: quia talia a iudice ſedendo, non procedendo expediuntur.l.ſi a procedente.C.de dila. l. 2. §. dies. ff. quis ord. in bono.poſſeſ.ſeruc.ponit gl in cle.ſæpe in uerb ſtans. ubi dixit hoc non procedere in cauſis ſummariis & aliis breuioribus, in quibus de plano proceditur, per illum tex. & l.leuia.ff.de accuſatio.ne quicquam. §. de plano. ff. de offi-

officio, præſi. l. ſi defenſor. §. illud iuncta l. nolit, & ibi gloſſ. ff. de interrogat. actione & pro ſingul. ponit Rom. ſingul. 718. An poſſit ſententia. cum ſequen. Et ſolennitas iſta ſedendi, cum ob maieſtatem iudicis conſeruandam, tum etiam ut maiori prudentia & animi maturitate & deliberatione ſententia ipſa progrederetur, adinuenta eſt: Sedendo nanque animis quieſcit. & quieſcendo prudentior fit ut notari conſueuit in dict. § ſedebunt: unde ſi ſententia ex abrupto, & per iracundiam proferretur, non eſſet ſecundum leges, uidelicet maturè & deliberato conſilio, ſed potius iracundia, odio & mentis præcipitatione lata, & propterea quia impedit ira animum ne poſſit cernere uerum. talis ſententia non deberet admiti: ut eſt bonus tex. in capit. iracund. & capit. cum apud. & cap. ſummopere. undecima quæſt. tertia. Nam calore iracundiæ factum pro infecto haberi debet l. licitatio, in princip. ff. de public. l. 3. ff. de diuor. l. ſecunda. C ad leg. Iul. mai. l. quicquid. ff. de regu. iur. quam legem optime declarat Ro. ponendo nunquid geſta per iracundiam ualeant, ſingul. 508. uolo commentare legem quicquid. & d. Abb. in c. Atſi clerici. colum. 7. uerſi. & inquantum de iud. latius per Fel. in c. ſicut ex litteris. col. fi. de iureiur. & c. dilecti filii. col. fi. excep. & ca. Matthæus. col. 1. de ſimo. cum ſimil. cautius tamen foret ab huiuſmodi ſententia appellare, per ea quæ dicemus infra: de ſententia lata per ſordes. & ad prædicta de geſtis colore iracundiæ, uide Antonium de Pitiuita in l. 1. in § 1. effectu de iureiuran.

85 Oportet et ut dictum fuit quod ſnia per ipſumet iudicem legatur, & recitetur: alias ſi per aliũ hoc fieret: & iudex de gñre illuſtrium ac maiorib. iudicibus nõ foret (ut erat pfectus pretorio, ac Eps & ſimiles) non ualeret: ut eſt tex. in c. fi. de re iu. in 6. & l. 1. & 2. C. de ſen. exc. breuic. reci. ponit Hoſt. in ſumma. in tit. de ſenten. §. ſequitur in princ. de quo per Lanf. in c quoniam contra, in: §. interlocutoria. nu. 9. Eſt tamen aduertendum quod Iaco. But. Bald. & Sali. in hac conſultiſſima. C. qui teſt. face. poſſ. tenent quod quilibet

bet iudex lectionem ſuę ſententiæ alteri committere poſſit: dũmodo poſtquàm fuerit lecta, dicat, & ita abſoluo, uel condemno &c. vel ita pronunciamus &c. & idem videntur tenere Domin. & Philip. in d.c.fin. de re iud. & Felyn. in c. ſuper quęſtionem ver. in glo. in verb. cauſę. nu. 7. vbi pro hac parte plura allegat. de offi. deleg. & in cap. ſciſcitatus. col. 5. ver. illiterati, de reſcrip. ſed Barto. in d.l. 1. C. de ſen. ex breuic. reci. & Lanfran. in loco ubi ſupra dicunt ita fieri conſueuiſſe: quando iudex, qui eſt de maioribus pronunciat. Specu. autem in titu. de ſenten. §. inſta. col. 6. uerſ. quid de interlocutoria, dicit ſatis fore, quòd per ipſum iudicem ſubſtantialia, & concluſio ipſius ſententiæ recitentur: & ꝙ in curia Roma. Pontifex, & alij ita vtuntur. Et nempe iſtud in curia Capitolij ſeruari conſueuit: ſed in ſacro Palatio & in alijs locis dictæ curiæ, iudices noſtri temporis, prout in papyri cedula pronunciare conſueuerunt: quæ cedula tunc non apparet: quamuis ſcriba ſe notarius atteſtatur eandem cedulam ab ipſo iudice fuiſſe tunc lectam: ꝙ potius ex ſtylo, quàm ꝙ verè ita fiat toleratur: cum pro veritate iudices ipſi cedulas huiuſmodi non tunc lege, ſed poſtea illas per ſimilia verba (ita pronunciaui ego N.) ſubſcribere duntaxat conſueuerint.

86. Et nota quia in huiuſmodi ſubſcriptione nomen dignitatis, ſeu officij præponi deberet: & poſtmodum nomẽ proprium ipſius ſubſcribentis: quod tamen de conſuetudine non ſeruatur: ſed pro elocutione, ac demonſtratione magis apta, primo ponitur nomen iudicis, & poſt ea eius officium, ſeu dignitas deſignatur, hoc modo (ita pronunciaui ego Sebaſtianus Vantius iudex commiſſarius, vel locum tenens, aut gubernator, ſenator, & ſimilia) prout eſſe contigerit: docet Bald. in l. 2. C. de ſenten. ex breuic. reci. & ſuper omnia in ſimilibus adhærendum erit ſtylo, & conſuetudini illius curiæ, in qua negotium tractabitur: quia quo ad iſtas ſolennitates ſententia ſecundum fori conſuetudinem formanda, & dictanda eſt vt dictum eſt ſupra: & ponit Specul. in titu. de

ſen-

ſenten. §. qualiter in 1. colum. de quibus ſtylo & conſuetudine iudex etiam in camera à notariis, ſeu aliis in ſimilibus expertis ſe informare poterit: ut dicit Anto. de But. in c. fi. col. antepe. uerſicu. ad primum &c. de conſuetu. Bart. & Flori. in l. 3. §. lege Iulia. ff. de teſtib. Cyn. in l. 2. uerſicu. Secundo quia. C. quę ſit long. conſuetu. Bal. & Alexand. in l. 1. C. ut quæ deſunt aduoc. cum ſimil. de quibus per Alexand. qui hoc tenet conſi. 82. uiſo colum. 2. in fi. lib. 3. & conſi. 14. uiſo. in princip. lib. 5 Dec. conſil. 655. colum. penult. in fi. & conſi. 402. colum. 5. in fin. Gozad. in conſi. 101. audio, col. pen. uerſi.
13 . Cum iſta. quid autem ſi omitteretur nomen iudicis: ſed in ſubſcriptione illius loco reperiretur ſimilia uerba, curia ita pronunciauit, ſeu ordinauit &c. an ualerent? & tene quod ſic: quoniam per illud uerbum curiæ intelligeretur de iudice illic præſidente. arg. l. ſi uno. ff. locat. & l. ſi olei. C. eod. titu. ita in terminis tenet Guid. Pap. q. 45 1. quid contineatur.

Hæc autem ſolennitas lecturæ ipſius ſententiæ, cum ſit actus qui tempore prolationis poteſt, & ſolet inter-
87 uenire, per enunciationem & narratiuam ſententię probabitur, ac etiam de facili præſumetur, iuxta tradita per doctores in l. ſciendum. de uerb. oblig. & ponunt Canoniſtæ in d. c. ſicut. ubi Fel. poſt alios in col. 7. uerſi. limita. de re iud.

88 Illa autem uerba quę opponi per notarios communiter conſueuerunt, uidelicet lata, data, ac in his ſcriptis promulgata &c. non ſunt de ſubſtantia, neq; de ſolennitate legis, & propterea omiſſa non uitiaretur, vt uoluit gl. in uerb. illuſtrium in ca. fi. de re iud. in 6. quæ gl. in hoc ab omnibus communiter approbatur, ut inquit Alex. in conſi. 90. fere nu. 4. lib. 1.

89 TRANSEAMVS nunc ad nullitates ex defectu formæ ipſiuſmet ſententiæ extrinſece, vel intrinſece reſultantes. Pro cuius declaratione, ſcire debes quod ſententia nihil aliud eſt quam controuerſiæ propoſitæ a iudice legitime facta declaratio, ſeu definitio: Ea igitur

ſen-

ſententia quæ controuerſia legitimè non diffinierit, et quò caret effectu ac ſubſtantia propria & formali, nomine etiam ac effectu carere debet: & ueluti inſufficiens ac defectuoſa reprobanda eſt.

90 Propterea uides ꝙ ſententia, quæ condemnationem, uel abſolutionem, aut controuerſiæ in iudicio propoſitæ, per ſe, vel æquipollens, declarationem non continet. dicitur, ipſo iure nulla aut eſt tex in l. præſes. & in l. cum iudex. C. de ſent. tit. generali. & l. ait prætor. §. 1. & l. præſes, & l. in ſumma. ff. de re iud. Sententia itaque debet eſſe talis, ut iudicium & controuerſiam de præſenti diffinita: cum illud in pendenti relinqui non debeat l. non quemadmodum. ff. de iud. idcirco ſi ſententia ſimplici-
91 ter per verbum gerundium, vel futurum tẽpus deſignans conciperetur, prout quando dicitur, talem condemnandum; uel abſoluendum eſſe, & cęt. non valeret: vt tenet Bart. in l. 1. C. ſi aduerſ. libert. Io. Andr. in Specu. de except. §. viſo. in uerb. pronuntiari. quoniam aliud eſt quem liberandum, & aliud liberatum eſſe, ut in l. quem ſub conditione. §. fi. ff de condi. inſti. gloſ. in c. frater. 16. q. 1. & in c. ſuper eod. in verb. ordinet. de off. delega. ita declarant doct. in d. l. pręſes. & Imo. Ro. Alex. & alij in l. 1. §. ſi quis ita. ff. de verb. oblig. & Fel. in c. cum venerabilis. col. penul. verſic. non obſtant adducta. de except. vbi aſſerit hoc intelligi debere, quando in ſententia non pręcederet uerbum aliquod, quod poſſet importare diffinitionem de præſenti: ſecus ſi ꝑcederet, & foret appoſitum verbũ pręſentis tpis diffinitiuum, & poſtmodum adijceretur, quo ad implementum & executionem ipſius ſentẽtiæ, aliud uerbũ futuri tpis enunciatiuum, ſeu quod ſaltem implicitè & virtualiter foret ſuppoſiti negotij de pręſenti declaratiuũ. Exẽpli gratia ſi diceretur, declaramus ſeu diffinimus rem, de qua agitur, ipſi actori fore reſtituendam, iuxta tex. in c. eccleſia. in fi. de conſti. & l. Aemilius circa fin. ff. de minorib. cum alijs adductis per Andr. Scul. in c. ſi pro debilitate. col. fi. de offi. deleg. Nam tunc eo ipſo ꝙ declaratur rẽ reſtituendam eſſe, tacitè & virtua-

 liter

liter declaratur etiam rem illius eſſe,& ad illum ſpectare: prout etiam quando dicitur minorem reſtituendum:quoniam uirtualiter intelligit eundem læſum fuiſſe ad poſitionem etenim conſequentis ſequitur poſitio neceſſarii antecedentis. l. ad rem mobilem. l. ad legatum. ff. de procur. l.2.ff.de iuriſd.om.iu. l. Pomponius, uerſ. ſed & is,eo.tit.de procu. & ponit Alex.conſ.52. uiſo,lib.2.in fi. quāuis cautius foret poſt illud uerbum condemnandum, ſeu abſoluendum uel reſtituendum &c. addere hoc uerbum prout & nos condemnamus, uel abſoluimus, aut reſtituimus quod optimè in Ro.cu.ſeruatur.

92 Et quamuis (ut dixi) iudex non uteretur præcisè hoc uerbo condemno,uel abſoluo, nihilominus pro ualiditate ſententæ illud exprimere per ſuum æquipollens ſufficeret: puta ſi diceret. credo Titium decem debere Mæuio: quia hoc ſatis eſſet, ſecundum gloſ. in l. diem proferre.§.ſi plures.in gloſ.magna.ff de arbit. quam dicit ſingularem Imol.Rom. Alex. & Iaſ. in l.1.ff. de re iudic. & pro qua uidetur text. in l.ſi quis filio §.irritum. ibi, & credo &c. ubi Imol. & Ang. ff.de iniuſt. & irrit. teſta.

Idem foret ſi iudex dixiſſet, non uideo cur Titium nō condemnem: quia perinde eſt ac ſi dixiſſet, condemno. l.1.§.ſi quis ita.& ibi ponunt ſcrib.de uerb. ſig. Alex. & Iaſ.in d.l. 1.ff de re iud. & Felin. in d.c. cum uenerabilis. col.pen.de excep.

Vel diceret, uidetur mihi Titium debere. l. quid tamē.§.ſi arbiter.& ibi Bart.ff. de arbit. l. diui fratres. §. 1. verſi. pronuntiare debebunt.ff.de liberali cauſ. cap.1.ubi Abb. in final.uerbis illius tex. de iud.& ponit Alex.conſ. 19.colu.3. lib. 5. & facit id qđ ponit Decius, loquens de iſto uerbo uidetur,in conſi.539.in inclyta. circa fi.lib.4.

Satis ēt foret in reali pronuntiare rē eſſe petitoris: vt in l.ſi inter me.circa fi ff.de excep. rei iud. qm̄ eo ipſo ꝙ iudicatur rem meam eſſe, iudicatur etiam alterius non eſſe.l.Pomponius §.ſed & is.ff.de procur.

Sufficeret ēt ſi iudex uteretur uerbo ſtatuimus, præcipimus,ordinamus,decernimus, declaramus, & ſimilibus:

nam

nam per talia uerba ſententia diffinitiua ferri poteſt. ca. in his. extra de uerb.ſig. prout etiam dici poſſet, imponimus tibi perpetuum ſilentium &c per text. in l. Aurelius.§.centum ubi gl.fi.ff.de libe. leg. & ponit Bald. in l. præſes, in fin.C. de ſent. quia non refert, ut dixi quibus uerbis utatur Iudex in pronuntiando, dummodò ex eis ipſius intentio percipi poſſit. inquit Anch. conſil. 16 uiſo proceſſu. & conſil. 78. ex verbis circa fin. Latius præmiſſa Spec. proſequitur in tit. de ſent. §. ut autem. colu. 4.uerſic. & nota ꝙ non eſt uis. Et ſi diceret iudex, condẽno, imò abſoluo, ſententiá ãbſolutoria uideretur argu. tex. in l. Stichus. imò Pamphilus. ff. de ma. teſta. & ponit Bal. in prima conſti,C.§.in quibus. colu. pen. uerſ. de inde verò. prout ſi diceretur, uolo nolo: quia ultimum uerbum attenderetur, ut dicit idem Bal. in l. quidã eulo glo. col. 1.uerſic.quid ergo.C. de iure delib. arg. l. ſi Inæqualibus. ff. de hære. inſtit. & pręmiſſa refert etiam, & ſequitur Dec. conſ. 345. in caſu. colu. 4. uerſic. non obſtant uerba. lib. 4.

93 Item ſufficeret quod iudex declaret factum ſuper quo dubitatur: quando pœna vel executio ipſo iure ſuccedit, prout dicendo talem hæreticum uel criminis læſæ maieſtatis rerum declaramus, aut ſimilia: quia tunc talis ſententia incontinenti a lege, certam & determinatam pœnam contra huiuſmodi delinquentes imponente perificitur: prout eſt tex. in cap. cum ſecundum. §. fin. de hæret. in 6.& c.pro humani in fin de homicid. eodem libr. quæ ſententia appellari conſueuit declaratoria: & prinſquam feratur, executio aliqua contra quoſcunque quantumuis criminoſos, fieri non poteſt, per tex in dict. cap. cum ſecundum.& ponit Fel. in capit Rodulphus.in uerſ. ſed declaratoria.de reſcrip. & c. præterea. in priu.de ſponſal.& Alex. conſ. 103. uidetur.colum.pen.uerſ. & regulariter. lib. 2. & conſil. 124.omiſſis.columna.1. eodem libro.

95 Ex quibus colligi poteſt, quod ſi iudex per ſententiam ſuam abſq; aliqua temporis præſinitione aliquem relegaret,

garet, ſententia huiuſmodi eſſet ualida: quia tempus, quod deeſt, a lege ſuppleretur, talisq; intelligeretur relegatus per tempus decennii per text. in l. ſiue præfinito. & ibi Bar. ff. de pœ. quem pro ſingulari adducit Bal. ad hoc in l. 1. C. de poſtulat. & in cap. ex literis. col. 6. de conſtitut. ſequitur Iaſ. in l. ait prætor. §. primo. colu. final. ff. de re iudic. & in §. curare. verſicul. nunquid autem. inſtit. de actio.

96 Ex his etiam datur intelligi decreta illa, quæ quotidie fiunt, admittendo, uel aliquid faciendo, ſi & quatenus, uel ſi inquantum de iure fuerit &c. ſuſtineri poſſe: cum habita relatione ipſius iuris quod certum eſt decreta huiuſmodi incontinenti certificantur: ut de his plura ponit Feli. in c. cum contingat. col. 3. de off. deleg. Maximè quia tales clauſulæ modum non conditionem important: ut dicit Lap. allega. 87. Matthæus, colu. fi. de quo latius uide per Vital. in tract. clauſ. ſuper clauſula. Si & inquantum. quamuis bonum foret ab huiuſmodi decretis quantum fieri poteſt, abſtinere, quoniam & ſi incertitudo non uitiet actum qui ex iuris diſpoſitione declarari poteſt per ſupradicta. & ponit Bald. conſil. 115. uerba. prope fin. lib. 1. hoc tamen procedit quoad ipſas partes ad quas iuris declaratio non ſpectat. ſecus autem quoad iudicem qui ius ipſum declarare, non autem ad illud ſe in confuſo referre debet, ut uoluit Aret. conſil. 28. colum. 2. in ſecundo dubio. quem retulit & ſecutus eſt Aym conſil. 162 nobilis Rubertus. col. 1. n. 3. & 6. & uidebimus infra. ſententia itaq; per ſe uel relationem ad aliud negotium propoſitum diffinire debet, alios effectus proprios ſententiæ non operatur, neque deberet tali nomine nuncupari.

97 Idcircò ſi eadem ſententia non eſſet conformis controuerſię, & petitioni partium dici non poſſet quod illam dirimeret & diffiniret. Et propterea non ualeret, quaſi quod iudex extra interrogata reſpondiſſet. arg. text. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de uerbor. obligat. l. de ætate. §. cum prætor. ff. de interroga. actio. & eſt text. iuncta gloſ.

in uerſic.petitionis in c. inter dilectos.de fide inſtr Unde conſueuit dicit quod faturus eſt iudex, qui in aliud condemnat quam ab eo fuerit petitũ:ut dicit text.in l.fi.C.de fideicom. libert. quia iuxta formam petitionis partium ſententia dictari debet.c.licet Hely. de ſim'o.cle.ſępe.uer ſi.uetum quia de uer ſig c.qualiter.el.2. circa ſi. de accuſat. iudex namq. ſuper non deductis coram eo poteſtatem non recipit;ut dicit text. in l. ut fundus ff.communi diuid.conuenit igitur iudicantem antequam ſententiam formet,diligenter examinate acta, & uidere quid,& qualiter petatur ab eo, id eſt conſiderare rem petitam, cãm petendi, & modum ſeu actionem intentatam, & cum illis ſententiam ſuam conformare,qm ſi ſuper alia re, vel ex diuerſa cã,aut per alium modũ ab eo, quo fuit actũ, ſnĩam daret,cum ſuper illis non fuerit lis conteſtata,nec ſeruatus aliquis iuris ordo, eſſet ipſo iure nulla: ut declarat Bal. in l.1.col.2.uerſ. extra oppono. & in fi.C.ſi plures una ſent.& in d.l.fi C.de fideicõ.lib.& tenet Alex. conſil. 191.in cã.col.2.in fi li 6.& facit tex.in c.Abbate ſanè.uer. cęterum.de re iud. in 6.& gl. 1.in cap. hæc quippe. circa medium.3.q 6.cũ alijs ad propoſitum adductis per Boer. deciſ.42. ſub.num.18. Ancha. conſ.83.col.1.

97 Erit tamen aduertendum, quia ſatis fuerit ut illud ſuper quo pronuntiatur acceſſoriè,aut uirtualiter ex natura actionis, uel alias comprehẽdatur, & petitioni ſubſit:quia tunc quod ſententia ſit extra petita dici non poterit,cum ſaltim tacitè inſint:ut declarat idem Bald. in d. l.fin.& in lege,& ſi ſeuerior.col 3.C. de his qui no. infa. Franc.Aret. in lege uinum.ff.ſi cert.pet. Iaſ. inſti. de act. § curare. uerſ.4. principaliter & ultimò. & latius ponit Fel. in d.c.Hely. licet colu.pen.ubi poſuit 31. limitationes ad regulam illius textus, quæ magis declarationes ſunt ſuper hoc, quando aliquid in iudicio cenſeatur ſaltim tacitè & uirtualiter deductum, prout ex earum lectura patet.& in materia uide Alex. conſil. 48. in cauſa, col.2.libr.7.& conſil.8.uiſo.col.2.libr.5. & Bar. in extrauag. ad rep.in 5. figura.& Cor.conſ.329. oſtenſo. in prin.

vbi

ubi loquuntur de cauſis ſummariis & qualiter regula iſta intelligatur in illis. & u.de Afflict.dec.95 Angel.in fi. ex his ergo poterit iudex condemnare ad reſtitutionem rei una cum fructibus, etiam quod fructus non eſſent expreſſe petiti, qui acceſſorie & uirtualiter inerant petitioni rei ut per Ant. de But. Abb. & alios in cap. grauis. de reſt. ſpol. legiſtæ in l. ex diuerſo, in prin. ff. de re uend. tenet Guido. Papa q. 405. Sempronius

Ex eiuſdem infertur etiam ꝙ ſententia, abſque eo ꝙ ali-
98 quis ex litigatoribus petat & inſtet, per iudicem lata, ſit ipſo iure nulla, ex quo iudex ad commodum partis, in cauſis ciuilibus, ſuper his quæ principaliter in perſonis litigatorum radicatur, regulariter nemine petente ſe nō tromittit. l. 4 § hoc autem iudicium & ibi Bart. col. 3. in fi de dam. infec. l. unic. & ibi not. C. ut quę deſunt aduoc. & ponit idem Bart. & ibi Alex. in l 1. C. de error. aduoc. Anch. conſ. 36. uiſa. col 2. & conſilio 167. uiſis. co. uin. 2. uerſi. ſecundo principaliter Hip. in l. vnius. §. cognitorum uerſ. ad ſuperius dicta. nu. 21 de q. & Franc. in c. dilecto. q. 34. de app. ubi etiam dixit quod iudex ſententiam nullam reformare poteſt, etiam quod pars non petierit, quia pro abſente iudex ſupplere poteſt, ſecundum Bal. in l. ampliorum in princ C. de app. prout etiam ſupplere poteſt in cauſa fiſcali. ut per Rom. in ſing. 564. Non poteſt pro eo & in aliis caſibus poſitis per Bart. & Rom. in d. §. hoc autem iudicium, & Bald. & Salic. in d. l. 1. ut quæ deſunt aduoc. & idem Bal. in c. cum nobis olim. de elect poſt gl. & Dominic. in c. priuſquam. 28. diſt. Iaſ. in l. properandum, §. & ſi quidem. col. 2. C. de iud.

Ex eadem ratione uidetur dicendum ſententiam ſu-
99 per conuentione, omiſſa reconuentione. latam eſſe nullā ex quo iudex ſecundum acta & propoſitam controuerſiā iudicare non uidetur: quia conuentionem & reconuentionem unica ſententia terminare debebat. capit. cum dilecti. de ord cogn. & cap. primo, & ſecundo. de mut. pet Et quod ſententia hoc caſu ſit nulla. tenuit gl. prima. in fi. in cap. cuius in agendo. 3. q. 8. contrarium tamen

tenendum eſt: quia iudex hoc caſu quod iudicauerit extra petita dici non poteſt, poſtquam ſecundum petitionem actoris iudicauit,quamuis petitionem rei ex aliqua cauſa, puta quia ſibi non liquet, omiſerit. Nam iudex hoc facere poteſt:ut l. quid tamen. ff. de arbit. l. quidam æſtimauerunt. ff. ſi cer.peta. & propterea quamuis ambæ controuerſiæ unica ſententia(ſi fieri poteſt) terminandæ ſint tamen ſi conuentio omitteretur, appellandum eſſet, alias ſententia ipſo iure tenere: ex quo lex magis ſuper hoc conſulit, quam iudici neceſsitatem imponat: ut declarat Ang. poſt gl.in l.1.§.fi.in fi. ubi eſt tex. ff. quæ ſen. ſine ap. & ten et gl. & hoc ibi firmat Fel. in d. c. i. de muta.pet.& gl. in uerb. in eadem ſententia. ubi etiam hoc tenuit Inno. & Abb. in c.2. de ord.cog.

100 Quinimo iudex ſi res in iudicio deducta diuidua & ſeparabilis foret: poſſet(vt dixi) ſuper aliqua parte eorũ quæ in iudicio deducta eſſent duntaxat pronunciare, & ſententia ſua ualeret: prout uidemus ꝙ ſi iudicium ſimul contra plures cœptum ſit, reſpectu unius ſententia ferri, & reſpectu alterius iudicium differri poteſt: ut eſt tex & ibi Bart. & alii. in l.non idcircò in prin ff de iu.& idem Bar. in l.5.§.fi.uer.pone ꝙ unus. ff de uerb. obli. & plura referendo tenet Dec.conſil.395. in cauſa iſtorum. in prin.lib.2 & dec Neap. ut per Cap.dec.8.in prin. Nam quot ſunt res ſeu capitula, tot uidentur ſententiæ: & vitiato vno,aliud remanet,l.etiam.§.1. vbi eſt glo ordinaria,& ibi Bart. Et cæteri declarant.ff. de min. & l. dicere. & l.quid tamen.ff.de arb.l.quædam mulier. ff. fam.erc. & Spec.in titul.de ſent.§ iuſta, uerſi. item eſt nulla ratione qualitatis & Bal. in l.generaliter. in 2.colu.C. de epiſc.& cler. Alex.in l.ſcire debemus.per illum tex.ff. de uerborũ obligationibus & Io. Mill. in uerb. ſententia ſi fertur ſuper parte.& Guid.Pap.q.27.in manibus. quam uide.

Secus ſi iudicium eſſet indiuiduum & connexum: quia tunc ſententia non poſſet ferri pro parte: ſed totum diffinire deberet;alias non ualeret,ꝑ tex.in l. in hoc iudicio. & ibi gl.Bar. Cuma.& alij.ff. fam.erc l. apud Celſum. & ibi

ibi Alex. ff. de doli excep. Bal. in l. 2. C. de re iud. & in l. 1. C. ſi aduerſ. rem iudic. nam iſto caſu procedit regula quod utile per inutile uitiatur: nt per Aeg. dec. 12. ſi in Eccleſia declarant doctrina in l. ſancimus §. 1. C. de don. cum aliis de quibus per Dec. conſil 432. cum ſit. colum. 3. in princ lib. 3. Ancha. conſ. 207. in quæſtione. colum. 2. in fine.

Præmiſſa tamen non procedunt in arbitrio, qui ſi non fuerit dictum ꝙ ſimul omnia terminare debeat, ſuper parte duntaxat ualidè pronunciare poterit. l. quid tamen. & l. non diſtinguemus. §. cum in plures ff. de arbit. fallit etiam in quibuſdam aliis caſibus, in quibus ſententia pro parte duntaxat lata ualet: ut per Fel. poſt Ant. Imo. & Pan. in c. cum inter. col 3. uerſ. ſententia. de re iud. ubi ponit regulam cum tredecim fallentiis, quam caſu occurrente uidere poteris.

101 Ex eiſdem etiam infertur, quod ſentẽtia quæ ex aliquo redditur dubia, uel obſcura non ualet: ex quo controuerſiam & negotium uerè diffiniſſe dici non poteſt: quinimo dubietas adhuc retinet partes ancipites & dubioſas: & ſic perinde eſt ac ſi non fuiſſet lata quoad cauſæ & controuerſię præpoſitæ deciſionem, arg. l. de ætate. §. qui tacuit. cũ ſeq. ff. de interro. actio. Et ppea etiam, quod res in iudicio deducta ſit gñalis & dubia, curare tamen debet iudex certã proferre ſententiam, ut in § curare. inſtit. de actio. & toto tit. C. de ſent. quę ſine cer. quãt. prof. & ponit Spe. in tit. de ſen §. qualiter uerſi. itẽ debet eſſe certa cum aliis, de quibus per Alex. cõſ. 109. uiſo. col. 1. l 5. & declarat. cõſ. 187. in hac col. 2. in 1. li. 2. Dec. in conſ. 8. nu. 6. lib. 1. qm̃ ſi ſnĩa non eſſet certa & liquida, non poſſet executioni demandari, ſed anteq̃ exequeretur, eſſet neceſſe eam dẽ declarare & liquidare: ut Bal. in add Spe. in tit. de ſent. col. 3. uerſi. ſnĩa non liquida prout dicitur de inſtrumento non liquido habẽte executionẽ paratã; quia priuſquã exequat᷑ liqdari debet; ut declarant Bart. Bal. & Ang. in l. 1. in fi. de leg 2. Alex. conſ. 94. uiſo col. 2. in fin. lib. 6. & cõſ. 136. uiſo. col. fi. li. 5. Dec. cõſ. 222. uiſis. col. 1. li. 2. & Ang.

de Aret.inſtit. de excep.col.24. ſuper rub. & Iaſ. in l. cer ti conditio.in prin.colu.7 ff. ſi certum pet. prima igitur ſententia pro ſui certitudine aliam poſt ſe requireret ſententiam, & propoſitum negotium non diffiniret, & eſſet inſufficiens per ſupradicta. Et idem ſi foret incerta & dubia ob ſui perplexitatem, aut repugnantiam: quia non ualeret arg.l.ubi repugnantia.ff.de reg. iur. eſt glo. in c ſi is qui 11.q 3 & tenet Bart.in l. duo iudices. in fi. ff.de re iud.& Alex conſil 124.in cauſa in fi.lib 2.& conſ. 49 in cauſa.col.2 lib.7.Aym.conſil.79. quondam. colu. 3.in princip.Anch.372. pro declaratione.columna ſecunda in fine.

103 Dicetur nihilominus certa & liquida ſi retulerit ſe ad acta, quæ certa ſint: quia hoc ſatis eſt: ut probatur in l.in ſumma.ff.de re iud.& l 2. C. de ſent. quæ ſine cert. quant. certum enim dicitur nedum illud quod ex ſe certum eſt, ſed illud etiam quod eſt certum per relationem ad aliud.l.certum.ff.ſi cert.pet.prout arguit Abb. in conſil.28.uerſ. quartò adduco lib. 1 quoniam relatum cenſetur eſſe in referente.l.aſſe toto.ff. de hær. inſtit. l. ſi ita ſcriptum.ff. de condict. & demon. & ponit Dec. conſil. 47.col.2 in princ.lib.1. & conſ. 77.colu.2.in fin eo. libr. Ad aliud tamen quam ad acta pro eius certitudine ſententia ſe referre non poteſt: ut eſt communis opinio ſcribentium, de qua atteſtatur Alex. in conſ. 53. quæritur. colum.fi li.5.idem atteſtatur Iaſ. in l. ait prætor §. 1. col. 4. ff de re iu. & in d.§ curare uerſ. quæro ergo in primis. n.

104 37. inſtit. de action. unde iudex qui pronuntiauit prout in conſilio in actis nondum exhibito, eius ſententia non ualebit, ſecundum doct. in ſupraſcriptis locis: quamuis ſecus foret, ſi conſilium penes acta reperiretur: nam tunc ſententia ad illud relata ualeret: ut uoluit Spec. in tit. de excep.§ uiſo col.9. uerſi. porrò in Italia, & in tit. de ſen § qualiter.col.2.uerſi. quid ſi iudex. cum aliis latiſſimè congeſtis per d Fel poſt alios, in c. cum uenerabilis,col.14 uerſ.3.dum concludit. extra de excep. & ponit Alex.d.conſil.109. & conſi. 185. uiſo.col.fi.lib. 2.

Præ-

Præmiſſa tamen intellige quando (ut eſt dictum) ſententiã expreſſe ſe refert ad acta: ſed ſi ſimpliciter dixiſſet, condemno te ad ſoluendum id quod debes &c. tunc ſi
105 certa quantitas ex actis probatoriis, in quibus cauſę deciſio conſiſtit appareret, ſententia huiuſmodi ualeret: quia ad ipſa acta tacite ex legis diſpoſitione cenſetur facta relatio, ſecundum glo. ordinariam in l. ſi quis ad exhibendum. ff. de exhiben. reis. Acta enim probatoria quaſi uirgulæ ad ſententiam declarandum cenſetur: ut inquit Bald. in cap. cum ſuper. ad fin. de cauſ. poſſeſ. & proprie. & refert Fel. in cap. licet Hely. & colum. antepe. extra de ſimo. & ponit Alexan. conſi. 12. attentis. in fin. lib. 7.

Sed ſi quantitas certa, non in actis probatoriis, ſed in reliquis, uidelicet aſſertoriis, & enunciatiuis, ac fidem non facientibus reperiretur, prout eſt libellus, ſeu poſitiones & articuli. quoniam ad iſta nec tacite nec expreſsè ſententia refertur, tanquam dubia & incerta non ualeret, prout hæc fuit reſolutio & concordia diſcordantium opinionem, quam poſuit Bar. in l. 3. C. de ſent. quę ſine cert. quant. & in l. ait prætor. §. 1. ff. de re iud. ubi Alex. dixit eam communiter teneri. & Ang. in d. §. cura te aſſerit ita in practica ſeruari & tenent Can. in d. cap. Cum uenerabilis. & Lanfr. in cap. quoniam contra. § interlocutorię. nu. 1. uer. attende tamen extra de probat.
106 & Bald. Sal. Fulgo. & alii in d. l. 3. in quibus locis late reperies articulum examinatum, ac etiam quod ſententia ſuper iudicio vniuerſali (ut petitione hęreditatis) uel generali (ut adminiſtratione tutelæ) uel ſuper acceſſoriis) prout in fructibus, & expenſis) uel quando terminus ſeu inſtantia liberetur: & nondum liqueretur de cauſa, etiam quod eſſet generalis & incerta non uitiatur: & per glo. fi. ubi ſcribentes in d. Querelam, de proc. & Spe. in tit. de excep. §. uiſo. uer. quid autem prius. dum ponit de condem. expen. quando non ſunt liquidæ. & per eundem in tit. de ſent. §. qualiter. col. 2. uer. item debet eſſe certa. & ibi Ioan. Andr. in uer. Tuas. & Iaſ. latiſſime in

d §. curare. ubi plures utiles & quotidianas quæſtiones examinat.
107 Ex ratione præmiſſorum dic etiam conſueuit, quod ſententia conditionalis eſſe non debet: quia per illam quæſtio propoſita de præſenti non determinatur, ſed iudicium in pendenti remanet contra tex. in d l non quē ad modum. ff. de iud. & tex. in l. 1. § fin. ff de uſur. ubi dicitur quód tractus futuri temporis ad iudicem non ſpectat. Doctores tamen in hoc diſtinguentes dicunt, quód ſentē tia ſub conditione de præterito, aut de præſenti lata tenet: prout ſi diceretur quatenus probetur, uel probatum ſit te condenno, uel abſoluo &c. Vel quatenus non adſunt mobilia, aſſignamus tibi immobilia: uel quatenus legitimum tutorem non habeas, tibi talem decernimus &c. his namque & ſimilibus caſibus, ex quo conditiones huiuſmodi de pręſenti uel præterito actum non ſuſpendūt, ut in l. cum. ad p̄ſens cū l. ſeq. ff ſi cer. pet. ideo ceſſante ratione legis, ſnīa ualebit: ut tenet gl. in uer. capiantur. in 3. ſolutione. in l. à Diuo pio. §. in uenditione. & ibi ſcribentes. ff de re iud. & l. qui teſtamento. ff. de excuſ. tut. gl. 1. in c. Biduum. 2. q. 6 Bart. quē cæteri (Cumano & Pet. de Belu. exceptis) ſequūtur in l. ait prętor. § 1. in fin ff. de re iud. & Bal. qui latius diſtinguit in add. Spec in tit. de ſen. col. 2 uer quandoque ſententia. & facit celebris doctrina Inn. in c. G. perpetuus de fide inſtr. dum uoluit, quod ſi ſē tentia occularetur, iudex pronuntiare poſſet hoc mo-
109 do, uidelicet quatenus ſententia taliter lata, ullo, unquam tempore apparuerit, eam confirmo &c. uel infirmo, prout ſibi uideretur: cuius doctrinam pro notabili refert & ſequitur Iaſ. in d. §. in uenditione. col. pe. & Bal. in l. 2. in 2. col. C. ut lit pend. & Rot. dec 409. fuit dubitatum. in no. & Guid. Pap. q 245. ſi aliquis.
110 Et iſtis caſibus uidelicet quando ſententia ſub conditione de præſenti, uel præterito lata reperitur, ſiue conditio huiuſmodi fuerit pertinens, ſiue impertinens, puta abſoluo te ſi Imperator fuit, uel eſt in Italia &c. indiſtinctè ualebit per regu. l. primę. §. biduum. & ibi ſcrib.

ff. quand.

ff.quand.appell.ſit. Quamuis Bal. in d.additio. ad Specu. tenuerit, quod etiam in terminis iſtis conditio impertinens vitiat.

111 Sed ſi ſententia conditio de futuro apponeretur, tunc ſi eſt pertinens, & negotio, de quo agitur, adhęreat: *puta* condemno te ad centum; quæ ſi intra triduum non ſolueris, condemno te in amputationem manus. ſententia huiuſmodi valebit, cum ſolummodo lata ſit contra ius partis, ut tenet Bal. in l.cum iudex. in fi. C.de ſent & idem Bal.in l.3 in pen col.uer quinto quæro. C. ex quib. cauſa infa.irrog.de quo ponit Bart. in l 1. col. ff. de pub. iud.& in l.cum duobus.§ idem reſpondit. ff. pro ſocio. ac ponit Ange.in lib. maleſi.in uerb. quas ſi ſoluerit &c. fol. 282. & Ange. de Peruſio conſil. 61. prout ſexageſimo ſecundo patet col.prima.

Aut ꝙ fuiſſet dictum, abſoluo te ſi ita iuraueris &c. quo caſu ſi iuratur incontinenti, ideſt antequã ad actus extraneos diuertatur, ſententia ualebit per legem generaliter.in fi.princ.C. de reb.cred.& tenet Ioan. Andr.in §.iuſta,col.7.uerſi.ſi iudex.in Speculatore de ſententijs. & gl. Bar.& alij.in d.l.cum iudex.& Ang.in l.quemadmodum. ff.de iud. talis enim conditio negotio pertinens, dicitur intrinſeca, & quaſi ineſſe videtur: & ſi incontinenti fuerit adimplebilis, non vitiat: ut ibi per eos. Idem erit ſi diceretur, condemno Titium ad relaxandum talem domũ Sempronius illius uſufructuario, ſub conditione ſi ipſe uſusfructuarius cautionem præſtiterit &c. talis ſententia caleret; ſecundum Paul. de Caſt. in lege final.. C. de uſufruct. ubi refert Bartol. ita conſuluiſſe: & illos refert, & ſequitur Dec. conſil. 408. uiſa columna fina. in princ.lib.3.

112 Idem etiam ſi fuiſſet dictum, condemno te eo quod probabitur: quia ſi talis ſñia, non contra ius conſtitutionis, ſed contra ius litigatoris prolata uidetur: actore nãq; intentionẽ ſuam non probante reus abſolui debet. l 4 C. de eden.c uni.ut eccle.benefi. Quamuis in iſto caſu nunquid ualeat ſententia, doctores adinuicem altercentur, vt

patet per ea quæ ponit Alexā in d. § in uenditione. & Iaſ. tius Iaſ. in d l. ait prætor. §. 1. ff. de re iud. & Alexan. poſt Ang. in l qui Romæ § Augerius ff. de verb. oblig. in quibus locis idem Alex: poſt multos per ipſum relatos, tenuit ſententiam huiuſmodi valere: & idem tenet Bald. in l. prolatam. col. pe. verſi extra oppono. C. de ſent. & in l. peremptorias. col. 5. uerſi. quæro iudex tulit. C. ſententiam reſcind. non poſ. & in l. 1. colum. pen. uer. quid ergo. C. qui accuſ. non poſ. ubi tamen videtur intelligere ſententiam ualere, quando inſtantia labitur: & iudex non pronunciando pœnam incurrere: hanc partem ſequitur Fel. (vbi plura ponit in materia) in c. quoad conſultationem in prin. de re iud.

Sed contrarium uidelicet quod ſententia iſto caſu non ualeat, tenuit Bar. & gl. & ibi Bal hoc idem tenens in dict. l. cum iudex. C. de ſenten. & idem Barto. & Iaſ. in d. l. ait prætor §. 1. & Paul. de Caſt. in l. continuus. in princ. ff. de uerbo. oblig ubi dicit quod ſententia ſub conditione intrinſeca lata tenet, dummodo incontinenti impleatur. Melius poſuit Bal. in add. Specu. de ſent. col. 2. in fi. idem Bald. & Imol. in d §. Augerius & Anch. conſil. 207 q. col. pen. quintò adde tertium. Ordo namque iuſtitiæ ac ſolennitatis iudiciorum hoc modo præpoſteratur: quia prius liquere debet id, de quo quis pronuntiare debet, & præcedere cauſæ cognitio (ut diximus ſupra) & conditio iſta de iure eſt impoſſibilis: cum probationes poſt concluſionem in cauſa, & ſententiæ prolationem recipi non poſſint. c. paſtoralis. de excep. l. peremptorias. C. ſent. reſcind. non poſſe. cum ergo. præuertatur ordo iudicij, ſententia & proceſſus non ualebit: quoniam cauſæ cognitio ſubſtantialis eſt, & uitiat, ſi omittatur (ut dictum eſt) & in terminis noſtris inquit Bald in l. 1. colum. fi. verſi. præterea. in fi C. qui accu. non poſſ. & hanc partem tenet Alex. in conſil. 73. uidetur. col. pen. in fi. lib. 3. & ſentit Io. And. in d. §. 1. verſic. quid ſi iudex. de ſent. dum dixit tutius fore expectare probationes: & certè in actu practico hæc opinio eſſet amplectenda.

113 Si autem conditio habens tractum de futuro foret impertinens, puta condemno te, ſi nauis ex Aſia uenerit: uel te abſoluo, ſi Imperator uenerit in Italiam &c. tunc conditione huiuſmodi reiecta, ſententia firma remanebit, ſec. gl. Cy. Bar. & Sal. in d. l. cum iudex. gl. Bar. Ang. & Paul. de Caſt. in d. §. ſi uenditione. ubi hoc idem tenent Alex. & Iaſ. in d. § in uenditione per tex. in d. §. bidum: & tenet Alex. de conſi. 73. col. fin. lib. 3. quamuis ſententia huiuſmodi ſi aliter ex proceſſu non iuſtificaretur, per uiam iuſtitiæ a iudice appellationis reuocari debereteſt ibi per eos. d. Bal. tamen in l. non dubium. in 5. oppo. C. de legi. & in l. cum iudex uer. modo reuoco. tenuit ſniām non ualere; ex quo ſuper hoc modo fuerat cœptum iudicium. Si uero in iudicio de hoc fuiſſet diſputatum, ſententia ualeret, ſecundum ipſum: ut in add. Spec. d. tit. de ſent. col. 3. in prin.

Præmiſſa intellige, niſi condicio poſita eſſet falſa: quia tunc detecta falſitate, ſnīa ad eam relata indiſtincte non ualeret, per tex. in d. l. qui teſtamento. ff. de excuſa. tuto.

114 & tenet Alexā. in d §. in uenditione col. 8. referens Angel. in l. qui Romę. § duo fratres. ff. de uerb. ob. dixiſſe hoc eſſe legiſtis incognitum. & idem ponit idem Alex. Ad Bar. in d. l. cum iudex. aut niſi conditio eſſet impoſſibilis quia talis reddit ſententiam ipſo iure nullam. l. fin. ff. quæ ſent. ſine appe. reſcin. & ponit Imol. in l. fin. ff. de condit. inſtit. facit quod ponit Bald. in addit. Specul. in tit. de appe. col. 19. uer. Impoſſibile decretum eſt nullum. & Alex. in d. §. in uenditione. & poſt Bar. in d. l. cum iudex. & Fel. in c. quoad conſultationem. col. 2. in fin. ubi ponit hanc materiam. de re iud.

115 Idem ſi eſſet decretum trahens ſecum executionem, ut puta decretum tutelæ, curę, uel ſimilium in quibus procedit regula actus legitimi & c. de reg. iur. & l. & ſi cōditionalis. ff. de auth. tuto. & propterea ſi conditio in talibus opponeretur, actus peccaret in forma, ideo non ualeret. l. moto § ſi ſub conditione. ff. de tut. & d. l. etſi conditionalis. Si uero eſſet alia interlocutoria, quæ execu-

tionem

cutionem ſecum non traheretur, conditio illam non ui tiaret, ſecundum gl. in d. §. ſi in uenditione. in uer. interloqui. & in uer. capiantur. in 2. ſolutio. quam ibi cæteri doct. ſequuntur, & gl. fi. in l. ex quæ. C. ſi mancipium ita fuerit alienatum uolens decretum citationis ualere, ſi fuerit dictum compareas ſi manumiſiſti &c. uel ſi tua interereſſe putaueris &c. alioquin &c.
116 Si uero ſententia ſub modo proferretur, ex quo modus non ſuſpendit: ſed ex eo naſcitur actio ualeret: pro-
117 ut ſi diceretur, abſoluo te, ita ut releues indemnem talem, uel ut precium reſtituas emptori: uel prout conſueuerunt facere anteceſſores mei, & ſimilia. Nam per talia uerba ſententia non cenſetur conditionalis, neque ſuſpenditur: ut declarat Bar. in l. eum qui §. Iulianus. per illum tex. ff. de conſti. pecu. & gl. & doct. maxime Imol. & Fel. col. fi. & alii in c. quoniam Abb. de offic. deleg. & idem Bar. in l. 1. ff de condi. & demon. ubi ponit ex quibus uerbis inducatur conditio, & ex quibus non. Talia igitur uerba, ſeu clauſulæ non faciunt conditionem, ſed cauſaliter ponuntur ut declarat Boer. in dec. parlamen. 16. incip. dubium &c. Si tamen modus in ſua forma non ſeruaretur, uideretur quis ſententiæ renunciaſſe: ut in l. cum eorum. & ibi gl. & ſcrib. C. de ſen. & l. nonunquam. ff de colla. & Bal. in add. Spec. tit. de ſent. col. 2. uer. ſuper hoc ſciendum eſt & Fel. in c. in tantum. in fi. extra de ſi mo. his igitur & ſimilibus caſibus cum ſententia uere & effectualiter propoſitam controuerſiam non diffiniat, tã quam defectuoſa & inualida reputari conſueuit, ſecundum ea quæ poſuimus.
118 Diximus ẽt, quod ſnĩa controuerſiam propoſitã legiti mè diffinire debet: quia imprimis illud obſeruare debet iudex, ne aliter iudicet quam quod legibus, aut conſtitutionibus proditum eſt: ut inquit tex. inſtit. de offic. iud. in prin. & propterea ſi iudex expreſſe contra leges in corpore iuris clauſas ſententiam diceret: legibus ipſis aduerſando, puta quod minor quatuordecim poſſet teſtari, ſeu quod ſententia diffinitiua in ſcriptis proferri
non

non deberet, ſeu filios, ætatem, uel priuilegium ad minus uel tutelæ excuſationem nõ prodeſſe, & ſimilia ipſo iure non ualeret, quaſi contra ius cõſtitutionis cõtrariũ inducentis manifeſtè lata: prout eſt text. in l. 1. § item cum. ff. quæ ſent. ſine app. reſcin. l. ſi expreſſim. ff. de appel. l. 2. C. quand. prouoc. non eſt neceſſ. c. 1. extra de ſent. & re iud. Anch. conſ. 372. pro declaratione, in prin. nec excuſaret eũ ſua prætenſa cõſcientia: quia iniuriam facit legibus is, qui uult ſe meliorẽ uideri q̃ ipſæ leges: ut in auth. de iud. § oportet. quem text ad ꝓpoſitum allegat Paris de ſynd. in uer. iudices putas. col. pe. prout neque iudex quaſi quod leges & conſtitutiones hmõi ignorauerit, excuſandus eſſet, cum legum miniſter electus & deputatus extiterit ut in l. 1. § poſt originem. ff. de orig. iur. & propterea non liceat tali ius, in quo uerſatur ignorare d. l. 2. §. Seruius. maxime ꝙ leges & sacræ cõſtitutiones ita publice conſtitutæ ſunt: ut ab oĩbus ſciri debeant. l. ſacratisſimæ. C. de legib. cũ ſi. prout et non prodeſſet ꝙ litigatores cõſenſiſſent, quod talis ſnĩa eo modo proferretur, quia nihilominus eſſet nulla: ut declarant doct. in l. ſi conuenerit. ubi Iaſ. col. 1. uerſi 3. limita, ff. de re iud.

Et præmiſſa intellige de iure claro & manifeſto: ut puta ꝙ eẽt regula iuris, ſeu alias lex clara & indubitabilis: vt declarat Mateſ. xx. no. & Dec. conſ. 8 poſt prĩ. li. 1. alias ſi cõſtitutio) puta uarios habẽs intellectus) cõiter reputetur obſcura ob hmõi ꝓbabilẽ excuſationem, iudex ſi contra eã quaſi putãs ad cãm non facere, pronuntiaſſet, ſnĩa ſuſtineretur: ut inquit tex. in l. cũ ꝓlatis. ff. de re iu. quẽ textũ ad hoc ſingularem (ſm intellectũ Iac. de Aret.) faciunt ibi, Imo. & Alex. in prin. & Iaſ. col. ſi. poſt Bar. & tenuit hoc idẽ Bar. poſt. Cy. & Bal. in d. l. 2. C. qñ ꝓu. Ale. & alii in l. qui Romæ § duo fratres ff. de uer. ob. Ant. Imo. Pan. Fel. in d. c. 1 17. co. de re iu. Lex nanque obſcura & uarios
119 hñs ĩtellectus ad dicendũ allegari nõ pt, ut uoluit Bal. ĩ l. in ambiguo. ff. de reb. dũ. & sẽtit gl. ſi ĩ prin. ĩ. c. 1. de conſti. in 6. & idẽ Bal. ĩ c. ſi. col. ſi. uer. ulterius. no. per illũ tex. extra e. ti. quẽ ſecutus ẽ dec. 540. qritur. ĩ ſi. l. 4. in conſ. põt

enim iudex ex uariis opinionibus altera præeligere, & ſecundum illam iudicare ut inquit Ro. dec 773. dic quod aliquoties. in antiq.

120 Et quamuis aliquis (ex pluribus) alicuius legis intellectus magis communis reputaretur, ſententia tamen ad uerſus huiuſmodi magis communem intellectum lata, non diceretur nulla; ut per Alex. in d. § duo fratres. colum. 21. & Iaſ. in d. l. cum prolatis. col. fi. ponit Fel. in c. 1. col. fi. uerſi. 6. nota. de conſti. dum uoluit quod ſententia contra communem opinionem doctorum lata, quaſi ſi ob expreſſum iuris errorem non ſit nulla, & allegat hoc tenuiſſe Angel. poſt Imol. & docto. in dicto. § duo fratres.

Iudex tamen contra communem huiuſmodi opinionem iudicans, ſi illam eſſe falſam oſtendere neſcit, in ſyndicatu aliquanto tamen mitius quam ſi contra legem indubitabilem iudicaſſet puniretur: ut uoluit Bald. & Ang. in l. fin. C. de pe. iud. qui male iud. & gloſſ. inſti. de oblig. quæ ex quaſi delicto, in prin. & Abb. in c. prudentiam. in princ. de offi. deleg. Alex. & Iaſ. in d. l. cum prolatis. in fi. col. & d. Fel. in d. c. 1. col. pen. de conſt. & uide Bal. de pace iura. fir. §. & iudices. col. 2. & Alex. conſ. 66. uiſis. in fi. lib. 5. in conſi. 16. circa prim. lib. 7. Anch. conſ. 289. de iuribus. col. 1.

121 Et ſi iudex contra deciſi. dominorum de Rot. iudicaſſet, ſententia non eſſet nulla. ex quo domini præfati poteſtatem legis condendæ non habent: nec eorũ deciſiones, quamuis magiſtrales & magni ponderis ſint, uim legis obtinent: ut uoluit Dom. in c. duobus. col. 11. de reſcri. in 5. Card. in c. paſtoralis. de fid. in 4 Fel. in d. c. 1. col. 6 uer. ſcias etiam de re iud. & Caſſad. dec. 17 circa finem. de præben.

Ad effectum igitur ut ſententia per expreſſum iuris errorem inualidari poſſit, requiritur quod ſit lata patẽter

122 & manifeſte contra tenorem & caſum legis publicæ, & manifeſtæ: & quod talis error oculo corporali in d. ſent. habita relatione ad tex. legis cerni poſſit, non autem

quod

quod oculo mentis, & per ſubauditos intellectus percipiatur, uel quod reſultet per tacitam relationem ad acta quoniam ſi error in ſententia non eſſet expreſſus, ſed ex tacita relatione ad acta repræhenderetur, non uitiaretur ſententia, ſecundum communem opinionem doctorum: quia ad inualidandum actum taciti & expreſſi non eſt eadem ratio, prout arguit ac de communi atteſtatur Alex. conſil 59. attentis col. 5. uerſi. nec obſtat. libr. 3. & q; requiratur error expreſſus, & non ſufficiat tacitus, probatur in d. l. ſi expreſſum & d. l 2. ibi, tam manifeſti iuris. C. quando prouo & c. in c. ſolet. ibi, uel intolerabilē errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum de ſent. excom. in 6. & facit c. uenerabilibus. §. ſi eod. titu. & ita tenuit Inno. & Hoſt. in c. P. & G. circa fi. de offi. deleg. Cuius dictum famoſum & ſingulare reputat Anto. in ca. ab excommunicato. de reſcr. & doctor. in d. cap. 1. ubi Fel. col. 8. de re iud. famoſum etiam uocat Iaſ. in l. 2. colum. 3. C. de erro. calum. & in d. § duo fratres. colum. 21. expreſſum autem ſolummodò dicitur illud, quod ex uerbis infertur & colligitur, ut uoluit Bal. in l. ad probationem la. 1. C. de probat. & Ang. in l. prætor ait. ff. de oper. noui nunc. quos refert & ſequitur Dec. conſi. 68. col. penult. libro primo.

Et ſi error non eſſet ita patens & legibus aduerſatiuus, ſed iudex ignorantia iuris lapſus aliquem putà Sempronium teneri inſolidum Mæuiæ, quæ erat uxor, uel ad abſolutionem centum computando uſuras, & uſuras uſurarum condemnaſſet: ſententia huiuſmodi quaſi potius contra ius litigatorum, quam ius conſtitutionis lata ipſo iure teneret, per text. in l. cum præſes. ff. de re iud. l. ex diuerſis. §. fin. ff. eo. tit & l. ſeruo. §. cum prætor, ff. ad Treb. Error tamen & iniuſtitia huiuſmodi per iudicem appellationis emendari & reuocari deberet: ut uoluit Inno. in c. cum ſpeciali. in prin. de appel. & Bald. poſt Iac. de Are. & Cy. in d. l. 2. C. quand. prouo. & Ant. Pan. & Fel. ibi col. 9. in d. c. 1. de re iud. & Alex. in d. §. duo fratres col. 22.

123 Intellige inſuper præmiſſa,qn̄ ex lectura ſententiæ apparet quod talis iudex totaliter ſe in ſuos ſimplici motu, & intellectu erroneo,& legi aduerſatiuo fundauit, & illū ſecutus eſt:alioquin error huiuſmodi non uitiaret; puta, ſi ultra cām erroneam idē iudex in eadem ſententia et aliquam aliam iuri congruentem expreſſiſſet & cumulaſſet: nam ſententiā ex cauſa congrua ſuſtineretur,ūt probatur in c. per tuas.qui fil. ſint legit.& tenet Inn. in d.c.in præſentia.Io.de Imol. in l.ſi plagij. ff. de uer. obl. ponit Fel. in d.c. 1.col.5.de re iud. cum aliis, de quibus per Alexan. conſil.114,perſpectis.col.4.uerſic. poteſt etiam. lib. 6. & Anch. conſil.289.de iuribus.col.2. per textum,in l.Titianus.ff. quod cum eod.

Idē foret, ſi iudex cauſam erroneam cum dictione maximè,uel præſertim expreſſiſſet. Nam dictiones huiuſmodi iudicem nō ſe adſtrinxiſſe ad cauſam illam expreſſam declarant: ut docet Abb. in cap.ſicuti.de re iu & Alexan. & Iaſ.in d § duo fratres.col.2.ubi conſulunt ꝙ ubicunq; ex abundanti cauſa in aliquo actu exprimitur,ꝙ huiuſmodi dictiones ſi aptari poſſunt,ponatur,qm̄ tunc ſi cā expſſa erronea detegeretur, pp dictiones prædictas actus nihilominus ſuſtineretur,ut dicit Imol.in l. ſi is ad quem. ff de aeq. hær. per hmōi namq; dictiones uidelicet præſertim, uel maximè cauſam,quæ dicitur erronea,ex abundanti fuiſſe appoſitam denotatur: & non ſolent quæ ſuperabundant, & extrinſecus adiiciuntur uitiare ſcripturas l.non ſolent.ff.de reg.iur.l quę extrinſecus.ff.de verb. oblig.l.teſtamentum.C.de teſt.cum ſimilib.

124 Præmiſſa ēt intellige de ſnīa lata contra legem in corpore iuris clauſulam,quæ probabiliter ignorari non poſſit,ut diximus ſupra.& ponit Alex. in conſil. 81. ponderatis.li.2.ſecus autem foret ſi probabiliter ignorari poſſet,puta quod eſſet lex noua,aut ſtatutū, ſeu localis conſtitutio,& cauſa uerteretur in alio foro,quā ſtatuentium: & in quo ſtatuta ſeu leges hmōi extrauagantes non fuerint, neq; ſint publicatæ, nec notoriæ, quia his caſibus, cum poſſint talia a iudice probabiliter ignorari, ut eſt

text.

tex. in cap. 1. de conſti. lib. 6. propterea a partibus allegari ac produci in forma probanti: & quod, ab, vſu receptæ fuerint probari debet, iuxta not. ſuper gl. in uerb. frangere. in c. 1. de treug. & pace. & ibi per Fel. in col. 3. uerſ. l. nona. & idem Fel. in d. c. 1. col. 6. & 7. & in c. paſtoralis. de fid. inſtr. & c. cum inter. de re iud. & c. ſi. de cohab. cleric & mulie. & tenet Alex. d. conſil. 81. in prin. li. 2. ponit Ioan. de Ami. in conſ. 42. col. pen. uerſ. ſentio prætorem. Caſſ. dec. 12. ſuper regu. & dec. 8. num. 8. de conceſ. præb. Aym. conſil. 137. magiſter. col. 2. Quid autẽ ſi fuerit lata contra ſtylum aut conſuetudinem probatam uel notoriam quod ſit nulla, uide Guid. Papæ in dec. in r. charta. Fel. & alios in d. cap. 1. de re iud. & idem Guid. q. 292. ſi alicui.

125 Et quoniam ſententia quę in iudicatum tranſiuit in eadem cauſa, & inter eaſdem partes facit ius: propterea ſi talis exceptio rei iudicatæ oppoſita fuerit, & probata: & ea non obſtante iudex aduerſus illam ſententiam contrariam proferat, perinde ac ſi foret contra ius expreſsè lata, non ualebit: ut l. 1. in prin ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. l. poſt ſententiam. C. de ſenten l. 1. C. quand. prouoc. non eſt neceſſe. eſt communis opinio doctorum ut aſſerit Fran. in c. dilecto. q. 41. de appel. & quod ſit communis aſſerit etiam & comprobat Fel. in capit. inter monaſterium. vbi latisſimè poſt alios hoc diſputat. in columna. 7. uerſicul. regulariter. de re iudic. & idem atteſtatur Alexand. in conſil. 53. quæritur. colum. 4. lib 5. & Deci. in conſi. 295. in cauſa iſtorum. column. 2. uerſ. prædicta tamen. libr. 2. declarat Aret. conſil. 73. diligenter. colum 1.

126 Et ſicuti expresſio iuris erroris (ut dictum eſt) ſententiam uitiat: idem operabitur eiuſdem iuris uel facti notoriũ: ex quo tale notoriũ æquipollet expresſioni: ut dixit Inn. in c. 1. de of. uicar. & ponit Fel. in cap. inter cæteras. col. 5. uer. ſexta declaratio. de re iu. & c. cũ ordinẽ. de reſcr & in c. p tuas. col. 2. uer. & hæc q. de ſent. excõ. & quod ſñia cõtra notorium iuris aut facti ſit ipſo nulla, tenuit

Inn.

Inno.in cap.2 de dilat. quem refert & ſequitur Franc. in d.c. dilecto.q 42 & Abb c.inter monaſterium. num. 20, de re iud. & latius ponit idem Fel. in cap. quoniam contra.nu.26.uerſ. ceſſat difficultas. ubi poſt relationem doctorum hoc tenentium dicit eſſe communem opinionē, & eam in practica ſeruari extra de proba. Ancha. conſil. 158 ex nar. col. pen.

127 Hinc dici conſueuit, quod notoria & ex actis reſultans iniquitas, & iniuſtitia reddit ſententiam nullam, & omnem illius præſumptionem tollit; ac fomentum, qd pro authoritate ſententiæ eſſet, ac præſumi ſolet: ex quo ita manifeſte contrario conſtat. l. ſi pars, & ibi Ange. ff. de inoffi. teſtamen. clem. Paſtoralis. in uerb. P ſana. de re iud.c.inter cæteras. extra eo.tit.c. cum Bert. & ibi Innoc. ſuper uerb. conceſſimus eo.tit. quem tex. ad hoc adducit Card. in conſ. 56. dum reuerendus Anch. conſil.6. uiſo themate.colum. 3.nume.6. & conſil. 189. de iuribus colum.1. & facit text. in capit. cum ad quorundam de exceſ.prœla.&in cap. ſuam ubi Anto. de Butr. in ult. not. de pœn. & eſt communis opinio: prout atteſtatur idem Fel. in d.c.inter cęteras col.pen. in uer. amplia. etiam in fi. latè ponit Rom. in l. admonendi in x. col.uerſic x.de iureiur.& latius idem Franc.in d cap.dilecto.q 55.qui per longum diſcurſum contrarium tenuit: de quo etiam ponit Bald. in l,ciues.C.de appellat. & idem Felin. in cap. ſi quando in prin. de offi.deleg. & in cap nouit. de iud.& in c conſanguinei.num.6 de re iud. cum ſimil.

128 Prout idem foret ſi ſententia eſſet lata ex cauſa notorie falſa; nam & tunc eſſet ipſo iure nulla: prout tenuit Abb. poſt Butr. Imol.& alios, in d.cap.inter cęteras. ubi Fel. conſ 6. uerſic. ſecunda conclu aſſerit ita communē eſſe opinionem & iſtis terminis intelligere potes. Rot. dec. 347. nota quod licet.in antiq. dum uoluit quod ſententia per falſas cauſas & allegationes lata ſit nulla. Et Aym. conſilio. 134. ſcripſi. in fin. loquens de ſententia princip.

129 Vnde ſi iudex in ſententia expreſſe ſe ad aliqua acta

non

non uera,ſeu nulla uel erronea retuliſſet, puta ꝙ dixiſſet: quia nobis conſtat per talem & talem teſtes &c. uel per tale inſtrumentum &c. te debitorem: ideo te condemno: & inſpectis hmõi teſtibus, ſeu inſtrumento ad quæ ſpecialiter ſententia per modum cauſæ ſe referebat, de errore ipſius iudicis conſtaret ſnīa eſſet nulla; ut tenuit Bar. & Bal in l. 1. C. de error. calc. Io. de Imol. & Alex. in l. rei iudicatæ. § 1. ff. ſolu matr. idem Bar. & Paul. de Caſt. Aret. & Iaſ. in l. 1. ſi is ad quem. ff. de acq. hær. & ponit Inno. & alii poſt eum in d. c. cum Bert. de re iudca. tenet Anch. conſi. 1. nu. 5. & conſi. 207. in q. col. pen. Gozad. in conſi. 2. nu. 24. Aret. conſi. 75. diligenter. col. 2. ubi uide uel quod acta huiuſmodi ad quæ ſentētia expreſſe refert, detegerentur nulla ſeu falſa: quia tunc ſententia non ualeret: ut inquit Bald. per illum textum in cap. cum cauſam de re iud. loquens de ſententia ad ſtatutum nullum ſe referente: & tenet Hoſt. in ſumma, in tit. de ſent §. qualiter. col. 3. uerſi. Octauus ſi proferat. & Abb. Fel. & alii in d. c. inter cæteras & eſt communis reſolutio doctorum in c. ab excommunicato. ubi Anton. in 7. char. de reſcrip. prout atteſtatur deci. Nea. deciſi. 47. 2. col. nu. 3. ubi etiam ponit quod ſententia (ſecundum eandem communem opinionem) eſſet nulla, ſi ſe referret ad probationes a iure reprobatas: puta ſi iudex dixiſſet, quoniam probatum eſt per duellum, uel experientiā ferri candentis & c. ideo condemnamus &c. per tex. in cap. 2. de purg. vulga. per quem tex. hoc tenuit Bald. in l. libertorum. C. de teſtib. allegans Ioan. And. ita tenere, in cap. quoniam contra. in fin. de prob. in nouel. & ſequitur Felin. in d. c. inter cæteras. & Alc. in dicta l. rei iudicatæ. & idem Alex. poſt Bar. in l. certa ratione. C. quomodo & quando &c. & in dicta l. ſi is ad quem. & Dec. conſi. 475. in cauſa quæ Mantuæ. col. 3. uer. & breuiter. libro quarto.

130 Si uero ſententia ad acta in ſpecie per modum cauſæ non referret, ſed potius generaliter & enunciatiuæ (ut puta quando dicitur, uiſis actis & [illegible] nobis

de Aret.inſtit. de excep.col.24. ſuper rub. & Iaſ. in l. cer ti conditio.in prin.colu.7 ff. ſi certum pet. prima igitur ſententia pro ſui certitudine aliam poſt ſe requireret ſententiam, & propoſitum negotium non diffiniret, & eſſet inſufficiens per ſupradicta: Et idem ſi foret incerta & dubia ob ſui perplexitatem, aut repugnantiam: quia non ualeret arg.l.ubi repugnantia.ff.de reg. iur. eſt glo. in c ſi is qui 11.q 3 & tenet Bart. in l. duo iudices. in fi. ff.de re iud.& Alex conſil 124.in cauſa in fi.lib 2.& conſ. 49.in cauſa.col.2 lib.7.Aym. conſil.79. quondam. colu. 3.in princip. Anch.372. pro declaratione. columna ſecunda. in fine.

103 Dicetur nihilominus certa & liquida ſi retulerit ſe ad acta; quæ certa ſint: quia hoc ſatis eſt: ut probatur in l.in ſumma.ff.de re iud.& l.2. C. de ſent. quæ ſine cert. quant. certum enim dicitur nedum illud quod ex ſe certum eſt, ſed illud etiam quod eſt certum per relationem ad aliud. l.certum.ff.ſi cert.pet.prout arguit Abb. in conſil.28.uerſ. quarto adduco lib. 1. quoniam relatum cenſetur eſſe in referente.l.aſſe toto.ff. de hær. inſtit. l. ſi ita ſcriptum.ff. de condict. & demon. & ponit Dec. conſil. 47.col.2 in princ.lib.1.& conſ. 77.colu.2.in fin eo. libr. Ad aliud tamen quam ad acta pro eius certitudine ſententia ſe referre non poteſt: ut eſt communis opinio ſcribentium, de qua atteſtatur Alex. in conſ. 53. quæritur. colum.fi li.5.idem atteſtatur Iaſ. in l. ait prætor §.1. col. 4. ff de re iu. & in d.§ curare uerſ. quæro ergo in primis. n.

104 37. inſtit. de action. unde iudex qui pronuntiauit prout in conſilio in actis nondum exhibito, eius ſententia non ualebit, ſecundum doct. in ſupraſcriptis locis: quamuis ſecus foret, ſi conſilium penes acta reperiretur: nam tunc ſententia ad illud relata ualeret: ut uoluit Spec. in tit. de excep.§ uiſo col.9. uerſi. porrò in Italia, & in tit. de ſen § qualiter.col.2.uerſi. quid ſi iudex. cum aliis lacitiſſimè congeſtis per d Fel poſt alios, in c. cum uenerabilis,col.14 uerſ.3.dum concludit. extra de excep. & ponit Alex.d.conſil.109.& conſi.185. uiſo,col.fi.lib. 2.

Præ-

Præmiſſa tamen intellige quando (ut eſt dictum) ſententiã expreſſe ſe refert ad acta: ſed ſi ſimpliciter dixiſſet, condemno te ad ſoluendum id quod debes &c. tunc ſi
105 certa quantitas ex actis probatoriis, in quibus cauſę deciſio conſiſtit appareret, ſententia huiuſmodi ualeret: quia ad ipſa acta tacite ex leg.s diſpoſitione cenſetur facta relatio, ſecundum glo. ordinariam in l. ſi quis ad exhibendum. ff. de exhiben. reis. Acta enim probatoria quaſi uirgulæ ad ſententiam declarandum cenſetur: ut inquit Bald. in cap cum ſuper. ad fin. de cauſ. poſſeſ. & proprie. & refert Fel. in cap. licet Hely. & colum. antepe. extra de ſimo. & ponit Alexan. conſi. 12. attentis. in fin. lib. 7.

Sed ſi quantitas certa, non in actis probatoriis, ſed in reliquis, uidelicet aſſertoriis, & enunciatiuis, ac fidem non facientibus reperiretur, prout eſt libellus, ſeu poſitiones & articuli. quoniam ad iſta nec tacite nec expreſſè ſententia refertur, tanquam dubia & incerta non ualeret, prout hæc fuit reſolutio & concordia diſcordantium opinionem, quam poſuit Bar. in l. 3. C. de ſent. quę ſine cert. quant. & in l. ait prætor. §. 1. ff. de re iud. ubi Alex. dixit eam communiter teneri. & Ang. in d. §. cura reaſſerit ita in practica ſeruari & tenent Can. in d. cap. Cum uenerabilis. & Lanfr. in cap. quoniam contra. § interlocutorię. nu. 1. uer. attende tamen extra de probat.
106 & Bald Sal Fulgo. & alii in d. l. 3. in quibus locis late reperies articulum examinatum, ac etiam quod ſententia ſuper iudicio vniuerſali (ut petitione hęreditatis) uel generali (ut adminiſtratione tutelæ) uel ſuper acceſſoriis) prout in fructibus, & expenſis) uel quando terminus ſeu inſtantia liberetur: & nondum liqueretur de cauſa, etiam quod eſſet generalis & incerta non uitiatur: & per glo. fi. ubi ſcribentes in d. Querelam, de proc. & Spe. in tit. de excep. §. uiſo. uer. quid autem prius. dum ponit de condem. expen. quando non ſunt liquidæ. & per eundem in tit. de ſent. §. qualiter. col. 2. uer. item debet eſſe certa, & ibi Ioan. Andr. in uer. Tuas. & Iaſ. latiſſime in

d.§. curare. ubi plures utiles & quotidianas quæſtiones examinat.

107 Ex ratione præmiſſorum dic etiam conſueuit, q̄ ſententia conditionalis eſſe non debet: quia per illam quæſtio propoſita de præſenti non determinatur, ſed iudicium in pendenti remanet contra tex. in d. l. non quē ad modum. ff. de iud. & tex. in l. 1. § fin. ff de uſur. ubi dicitur quod tractus futuri temporis ad iudicem non ſpectat. Doctores tamen in hoc diſtinguentes dicunt, quod ſententia ſub conditione de præterito, aut de præſenti lata tenet: prout ſi diceretur quatenus probetur, uel probatum ſit te condenno, uel abſoluo &c. Vel quatenus non adſint mobilia, aſſignamus tibi immobilia: uel quatenus legitimum tutorem non habeas, tibi talem decernimus &c. his namque & ſimilibus caſibus, ex quo conditiones huiuſmodi de pręſenti uel præterito actum non ſuſpendūt, ut in l. cum. ad p̄ſens cū l. ſeq. ff ſi cer. pet. ideo ceſſante ratione legis, ſnīa ualebit: ut tenet gl. in uer. capiantur. in 3. ſolutione. in l. à Diuo pio. §. in uenditione. & ibi ſcribentes. ff de re iud. & l. qui teſtamento. ff. de excuſ. tut. gl. 1. in c. Biduum. 2. q. 6 Bart. quē cæteri (Cumano & Pet. de Belu. exceptis) ſequntur in l. ait prętor. § 1. in fin ff. de re iud. & Bal. qui latius diſtinguit in add. Spec in tit. de ſen. col. 2 uer quandoque ſententia. & facit celebris doctrina Inn. in c. G. perpetuus. de fide inſtr. dum uoluit, quod ſi ſētentia occularetur, iudex pronuntiare poſſet hoc mo-

109 do, uidelicet quatenus ſententia taliter lata, ullo, unquam tempore apparuerit, eam confirmo &c. uel infirmo, prout ſibi uideretur: cuius doctrinam pro notabili refert & ſequitur Iaſ. in d. §. in uenditione. col. pe. & Bal. in l. 2. in 2. col. C. ut lit pend. & Rot. dec. 409. fuit dubitatum. in no. & Guid. Pap. q. 245. ſi aliquis.

110 Et iſtis caſibus uidelicet quando ſententia ſub conditione de præſenti, uel præterito lata reperitur, ſiue conditio huiuſmodi fuerit pertinens, ſiue impertinens, puta abſoluo te ſi Imperator fuit, uel eſt in Italia &c. indiſtinctè ualebit per regu. l. primę. §. biduum. & ibi ſcrib. ff. quand.

ff. quand. appell. ſit. Quamuis Bal. in d. additio. ad Specu. tenuerit, quod etiam in terminis iſtis conditio impertinens uitiat.

111 Sed ſi ſententia conditio de futuro apponeretur, tunc ſi eſt pertinens, & negotio, de quo agitur, adhęreat: puta condemno te ad centum; quæ ſi intra triduum non ſolueris, condemno te in amputationem manus. ſententia huiuſmodi ualebit, cum ſolummodo lata ſit contra ius partis, ut tenet Bal. in l. cum iudex. in fi. C. de ſent. & idem Bal. in l. 3 in pen col. uer quinto quæro. C. ex quib. cauſa infa. irrog. de quo ponit Bart. in l 2. col. ff. de pub. iud. & in l. cum duobus. § idem reſpondit. ff pro ſocio. ac ponit Ange. in lib. maleſi. in uerb. quas ſi ſoluerit &c. fol. 282. & Ange. de Peruſio conſil. 62. prout ſexageſimo ſecundo patet col. prima.

Aut quod fuiſſet dictum, abſoluo te ſi ita iuraueris &c. quo caſu ſi iuratur incontinenti, ideſt antequam ad actus extraneos diuertatur, ſententia ualebit per legem generaliter. in fi. princ. C. de reb. cred. & tenet Ioan. Andr. in §. iuſta, col. 7. uerſi. ſi iudex. in Speculatore de ſententijs. & gl. Bar. & alij. in d. l. cum iudex & Ang. in l. quemadmodum. ff. de iud. talis enim conditio negotio pertinens, dicitur intrinſeca, & quaſi ineſſe videtur: & ſi incontinenti fuerit adimplebilis, non viriat: ut ibi per eos. Idem erit ſi diceretur, condemno Titium ad relaxandum talem domũ Sempronius illius uſufructuario, ſub conditione ſi ipſe uſusfructuarius cautionem præſtiterit &c. talis ſententia caleret; ſecundum Paul. de Caſt. in lege final. C. de uſufruct. ubi refert Bartol. ita conſuluiſſe: & illos refert, & ſequitur Dec. conſil. 408. uiſa columna fina. in princ. lib. 3.

112 Idem etiam ſi fuiſſet dictum, condemno te eo quod probabitur: quia ſi talis ſnĩa, non contra ius conſtitutionis, ſed contra ius litigatoris prolata uidetur: actore naq; intentionẽ ſuam non probante reus abſolui debet. l 4 C. de eden. c. uni. ut eccle. benefi. Quamuis in iſto caſu nunquid ualeat ſententia, doctores adinuicem altercentur, vt

patet per ea quæ ponit Alexã in d. § in uenditione. & Iaſ. in d l. ait prætor. §. 1. ff. de re iud. & Alexan. poſt Ang. in l. qui Romæ § Augerius ff. de verb. oblig. in quibus locis idem Alex. poſt multos per ipſum relatos, tenuit ſententiam huiuſmodi valere: & idem tenet Bald. in l. prolatam. col. pe. verſi extra oppono. C. de ſent. & in l. peremptorias. col. 5. uerſi. quæro iudex tulit. C. ſententiam reſcind. non poſ. & in l. 1. colum. pen. uer. quid ergo. C. qui accuſ. non poſ. ubi tamen videtur intelligere ſententiam ualere, quando inſtantia labitur: & iudex non pronunciando pœnam incurrere: hanc partem ſequitur Fel. (ybi plura ponit in materia) in c. quoad conſultationem in prin. de re iud.

Sed contrarium uidelicet ꝙ ſententia iſto caſu non ualeat, tenuit Bar. & gl. & ibi Bal hoc idem tenens in dicta l. cum iudex. C. de ſenten. & idem Barto. & Iaſ. in d l. ait prętor §. 1. & Paul de Caſt. in l. continuus. in princ. ff. de uerbo. oblig. ubi dicit quòd ſententia ſub conditione intrinſeca lata tenet, dummodo incontinenti impleatur. Melius poſuit Bal. in add. Specu. de ſent. col. 2. in fi. idem Bald. & Imol. in d §. Augerius & Anch. conſil. 207 q. col. pen. quintò adde tertium. Ordo namq; iuſtitiæ ac ſolennitatis iudiciorum hoc modo præpoſteratur: quia prius liquere debet id, de quo quis pronuntiare debet, & pręcedere cauſæ cognitio (ut diximus ſupra) & conditio iſta de iure eſt impoſſibilis: cum probationes poſt concluſionem in cauſa, & ſententiæ prolationem recipi non poſſint. c. paſtoralis. de excep. l. peremptorias. C. ſent. reſcind. non poſſe. cum ergo. præuertatur ordo iudicij, ſententia & proceſſus non ualebit: quoniam cauſæ cognitio ſubſtantialis eſt, & uitiat, ſi omittatur (ut dictum eſt) & in terminis noſtris inquit Bald in l. 1. colum fi. verſi. præterea. in fi. C. qui accu. non poſſ. & hanc partem tenet Alex. in conſil. 73. uidetur. col. pen. in fi. lib. 3. & ſentit Io And. in d. §. 1. verſic. quid ſi iudex. de ſent. dum dixit tutius fore expectare probationes: & certè in actu practico hęc opinio eſſet amplectenda.

113 Si autem conditio habens tractum de futuro foret impertinens, puta condemno te, ſi nauis ex Aſia uenerit: uel te abſoluo, ſi Imperator uenerit in Italiam &c. tunc conditione huiuſmodi reiecta, ſententia firma remanebit, ſec. gl. Cy. Bar. & Sal. in d. l. cum iudex. gl. Bar. Ang. & Paul. de Caſt. in d. §. ſi uenditione. ubi hoc idem tenent Alex. & Iaſ. in d. § in uenditione per tex. in d. §. bidunm & tenet Alex. d. conſi. 73. col. fin. lib. 3. quamuis ſententia huiuſmodi ſi aliter ex proceſſu non iuſtificaretur, per uiam iuſtitiæ a iudice appellationis reuocari, deberet: ut ibi per eos. d. Bal. tamen in l. non dubium. in 5. oppo. C. de legi. & in l. cum iudex uer. modo reuoco. tenuit ſnīam non ualere; ex quo ſuper hoc modo fuerat cœptum iudicium. Si uero in iudicio de hoc fuiſſet diſputatum, ſententia ualeret, ſecundum ipſum: ut in add. Spec. d. tit. de ſent. col. 3. in prin.

Præmiſſa intellige, niſi condicio poſita eſſet falſa: quia tunc detecta falſitate, ſnīa ad eam relata indiſtinctè non ualeret, per tex. in d. l. qui teſtamento. ff. de excuſa. tuto.

114 & tenet Alexā. in d. §. in uenditione col. 8. referens Angel. in l. qui Come. § duo fratres. ff. de uerb. ob. dixiſſe hoc eſſe legiſtis incognitum. & idem ponit idem Alex. Ad Bar. in d. l. cum iudex. aut niſi conditio eſſet impoſſibilis quia talis reddit ſententiam ipſo iure nullam. l. fin. ff. quæ ſent. ſine appe. reſcin. & ponit Imol. in l. fin. ff. de condit. inſtit. facit quod ponit Bald. in addit. Specul. in titu. de appe. col. 19. uer. Impoſſibile decretum eſt nullum. & Alex in d. §. in uenditione. & poſt Bar. in d. l. cum iudex. & Fel. in c. quoad conſultationem. col. 2. in fin. ubi ponit hanc materiam. de re iud.

115 Idem ſi eſſet decretum trahens ſecum executionem, ut puta decretum tutelæ, curę, uel ſimilium in quibus procedit regula actus legitimi & c. de reg. iur. & l. & ſi cōditionalis. ff. de auth. tuto. & propterea ſi conditio in talibus opponeretur, actus peccaret in forma, ideo non ualeret. l. moto. § ſi ſub conditione. ff. de tut. & d. l. etſi conditionalis. Si uero eſſet alia interlocutoria, quæ execu-

tionem

cutionem ſecum non traheretur, conditio illam non ui tiaret, ſecundum gl. in d. §. ſi in uenditione, in uer. interloqui, & in uer. capiantur, in 2. ſolutio, quam ibi cæteri doct. ſequuntur, & gl. fi. in l. ea quæ. C. ſi mancipium ita fuerit alienatum uolens decretum citationis ualere, ſi fuerit dictum compareas ſi manumiſiſti &c. uel ſi tua interreſſe putaueris &c. alioquin &c.

116 Si uero ſententia ſub modo proferretur, ex quo modus non ſuſpendit, ſed ex eo naſcitur actio ualeret: pro-

117 ut ſi diceretur, abſoluo te, ita ut releues indemnem talem, uel ut precium reſtituas emptori: uel prout conſueuerunt facere anteceſſores mei, & ſimilia. Nam per talia uerba ſententia non cenſetur conditionalis, neque ſuſpenditur: ut declarat Bar. in l. eum qui §. Iulianus per ilum tex. ff. de conſti. pecu. & gl. & doct. maxime Imol. & Fel. col fi. & alii in c. quoniam Abb. de offic. deleg. & idem Bar. in l. 1. ff de condi. & demon, ubi ponit ex quibus uerbis inducatur conditio, & ex quibus non. Talia igitur uerba, ſeu clauſulæ non faciunt conditionem, ſed cauſaliter ponuntur ut declarat Boer. in dec. parlamen. 16. incip. dubium &c. Si tamen modus in ſua forma non ſeruaretur, uideretur quis ſententiæ renunciaſſe: ut in l. cum eorum. & ibi gl. & ſcrib C. de ſen. & l. nonunquam. ff de colla. & Bal. in add. Spec. tit. de ſent. col 2. uer. ſuper hoc ſciendum eſt & Feli in c. in tantum. in fi. extra de ſi mo. his igitur & ſimilibus caſibus cum ſententia uere & effectualiter propoſitam controuerſiam non diffiniat, tã quam defectuoſa & inualida reputari conſueuit, ſecundum ea quæ poſuimus.

118 Diximus ẽt, quod ſnĩa controuerſiam propoſitã legitime diffinire debet: quia imprimis illud obſeruare debet iudex, ne aliter iudicet quam quod legibus, aut conſtitutionibus proditum eſt: ut inquit tex. inſtit. de offic. iud. in prin. & propterea ſi iudex expreſſe contra leges in corpore iuris clauſas ſententiam diceret legibus ipſis aduerſando, puta quod minor quatuordecim poſſet teſtari, ſeu quod ſententia diffinitiua in ſcriptis proferri

non

non deberet, ſeu filios, ętatem, uel priuilegium ad minus uel tutelæ excuſationem nō prodeſſe, & ſimilia ipſo iure non ualeret, quaſi contra ius cōſtitutionis cōtrariū inducentis manifeſtè lata: prout eſt text. in l. 1. § item cum. ff. quæ ſent. ſine app. reſcin. l. ſi expreſſim. ff. de appel. l. 2. C. quand. prouoc. non eſt neceſſ. c. 1. extra de ſent. & re iud. Anch. conſ. 372. pro declaratione, in prin. nec excuſaret eū ſua prætenſa cōſcientia: quia iniuriam facit legibus is, qui uult ſe meliorē uideri ꝙ ipſæ leges: ut in auth. de iud. § oportet. quem text. ad ꝓpoſitum allegat Paris de ſynd. in uer. iudices putas. col. pe. prout neque iudex quaſi quod leges & conſtitutiones hmōi ignorauerit, excuſandus eſſet, cum legum miniſter electus & deputatus extiterit ut in l. 1. § poſt originem. ff. de orig. iur. & propterea non liceat tali ius, in quo uerſatur ignorare d. l. 2. §. Seruius. maxime ꝙ leges & ſacræ cōſtitutiones ita publice conſtitutæ ſunt: ut ab oībus ſciri debeant. l. ſacratisſimæ. C. de legib. cū ſi. prout et non prodeſſet ꝙ litigatores cōſenſiſſent, quod talis ſnīa eo modo proferretur, quia nihilominus eſſet nulla: ut declarant doct. in l. ſi conuenerit. ubi Iaſ. col. 1. uerſi 3. limita, ff. de re iud.

Et præmiſſa intellige de iure claro & manifeſto: ut puta ꝙ eēt regula iuris, ſeu alias lex clara & indubitabilis: vt declarat Mateſ. xx. no. & Dec. conſ. 8 poſt prī. li. 1. alias ſi cōſtitutio) puta uarios habēs intellectus) cōiter reputetur obſcura ob hmōi ꝓbabilē excuſationem, iudex ſi contra eā quaſi putās ad cām non facere, pronuntiaſſet, ſnīa ſuſtineretur: ut inquit tex. in l. cū ꝓlatis. ff. de re iu. quē textū ad hoc ſingularem (ſm intellectū Iac. de Aret.) faciunt ibi, Imo. & Alex. in prin. & Iaſ. col. ſi. poſt Bar. & tenuit hoc idē Bar. poſt. Cy. & Bal. in d. l. 2. C. qñ ꝓu. Ale. & alii in l. qui Romæ § duo fratres ff. de uer. ob. Ant. Imo. Pan. Fel in d. c. 1 17. co. de re iu. Lex nanque obſcura & uarios
19 hñs ītellectus ad dicendū allegari nō ꝑt, ut uoluit Bal. 1 l. in ambiguo. ff de reb. du. & sētit gl. ſi. ī prin. ī. c. 1. de con ſti. in 6. & idē Bal. ī c. ſi. col. ſi. uer. ulterius. no. per illū tex. extra e. ti. quē ſecutus ē dec. 540. qritur. ī ſi. l. 4. in conſ. pōt enim

enim iudex ex uariis opinionibus altera præeligere, & ſecundum illam iudicare ut inquit Ro.dec 773.dic quod aliquoties.in ant q.

120 Et quamuis aliquis(ex pluribus) alicuius legis intellectus magis communis reputaretur, ſententia tamen ad uerſus huiuſmodi magis communem intellectum lata, non diceretur nulla: ut per Alex. in d.§ duo fratres. colum.21.& Iaſ.in d.l.cum prolatis. col. fi. ponit Fel. in c. 1. col.fi.uerſi.6.nota. de conſti.dum uoluit quod ſententia contra communem opinionem doctorum lata, quaſi ſi ob expreſſum iuris errorem non ſit nulla, & allegat hoc tenuiſſe Angel. poſt Imol. & docto. in dicto.§ duo fratres.

Iudex tamen contra communem huiuſmodi opinionem iudicans, ſi illam eſſe falſam oſtendere neſcit, in ſyndicatu aliquanto tamen mitius quam ſi contra legem indubitabilem iudicaſſet puniretur: ut uoluit Bald. & Ang.in l.fin. C.de pe. iud. qui male iud. & gloſſ. inſti. de oblig.quæ ex quaſi delicto, in prin & Abb. in c. prudentiam. in princ.de offi deleg. Alex. & Iaſ.in d.l. cum prolatis.in fi. col.& d.Fel in d.c. 1.col. pen. de conſt. & uide Bal.de pace iura. fir. §. & iudices. col. 2. & Alex. conſ.66. uiſis.in fi.lib.5.in conſi.16, circa prim lib. 7. Anch. conſ. 289.de iur bus.col.1.

121 Et ſi iudex contra deciſi. dominorum de Rot.iudicaſſet, ſententia non eſſet nulla. ex quo domini præfati poteſtatem legis condendæ non habent:nec eorũ deciſiones,quamuis magiſtrales & magni ponderis ſint,uim legis obtinent: ut uoluit Dom.in c.duobus. col. 11. de reſcri.in 5 Card in c paſtoralis.de fid.in 4 Fel.in d.c. 1.col. 6 uer.ſcias etiam de re iud.& Caſſad.dec. 17 circa finem. de bræben.

Ad effectum igitur ut ſententia per expreſſum iuris errorem inualidari poſſit, requiritur quod ſit lata patēter

122 & manifeſte contra tenorem & caſum legis publicæ, & manifeſtæ; & quod talis error oculo corporali in d. ſent.habita relatione ad tex.legis cerni poſſit,non autem quod

quod oculo mentis, & per ſubauditos intellectus percipiatur, uel quod reſultet per tacitam relationem ad acta quoniam ſi error in ſententia non eſſet expreſſus, ſed ex tacita relatione ad acta repræhenderetur, non uitiaretur ſententia, ſecundum communem opinionem doctorum: quia ad inualidandum actum taciti & expreſſi non eſt eadem ratio, prout arguit ac de communi atteſtatur Alex. conſil 59. attentis. col. 5. uerſi. nec obſtat. libr. 3. & q requiratur error expreſſus, & non ſufficiat tacitus, probatur in d. l. ſi expreſſum & d. l. 2. ibi, tam manifeſti iuris. C. quando prouo &c. in c. ſolet. ibi, uel intolerabilē errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum de ſent. excom. in 6. & facit c. uenerabilibus §. ſi. eod. titu. & ita tenuit Inno. & Hoſt. in c. P. & G. circa fi. de offi. deleg. Cuius dictum famoſum & ſingulare reputat Anto. in ca. ab excommunicato de reſcr. & doctor. in d. cap. 1. ubi Fel. col. 8. de re iud. famoſum etiam uocat Iaſ. in l. 2. colum. 3. C. de erro. calum. & in d. § duo fratres. colum. 21. expreſſum autem ſolummodò dicitur illud, quod ex uerbis infertur & colligitur, ut uoluit Bal. in l. ad probationem la. 1. C. de probat. & Ang. in l. prætor ait. ff. de oper. noui nunc. quos refert & ſequitur Dec. conſi. 68. col. penult. libro primo.

Et ſi error non eſſet ita patens & legibus aduerſatiuus, ſed iudex ignorantia iuris lapſus aliquem puta Sempronium teneri inſolidum Mæuiæ, quæ erat uxor, uel ad abſolutionem centum computando uſuras, & uſuras uſurarum condemnaſſet: ſententia huiuſmodi quaſi potius contra ius litigatorum, quam ius conſtitutionis lata ipſo iure teneret, per text. in l. cum præſes. ff. de re iud. l. ex diuerſis. §. fin. ff. eo. tit. & l. ſeruo. §. cum prætor, ff. ad Treb. Error tamen & iniuſtitia huiuſmodi per iudicem appellationis emendari & reuocari deberet: ut uoluit Inno. in c. cum ſpeciali. in prin. de appel. & Bald. poſt Iac. de Are. & Cy. in d. l. 2. C. quand. prouo. & Ant. Pan. & Fel. ibi col. 9. in d. c. 1. de re iud. & Alex. in d. §. duo fratres col. 22.

123 Intellige inſuper præmiſſa,qn̄ ex lectura ſententiæ apparet quod talis iudex totaliter ſe in ſuos ſimplici motu, & intellectu erroneo,& legi aduerſatiuo fundauit, & illū ſecutus eſt:alioquin error huiuſmodi non uitiaret; puta ſi ultra cām erroneam idē iudex in eadem ſententia et aliquam aliam iuri congruentem expreſſiſſet & cumulaſſet: nam ſententiā ex cauſa congrua ſuſtineretur,ut probatur in c. per tuas.qui fil. ſint legit.& tenet Inn. in d.c.in præſentia.Io.de Imol. in l.ſi plagij. ff. de uer. obl. ponit Fel. in d.c. i.col.5.de re iud. cum alijs, de quibus per Alexan. conſil.114.perſpectis.col.4.uerſic. poteſt etiam. libr. 6. & Anch. conſil.289.de iuribus.col.2. per textum,in l.Titianus.ff. quod cum eod.

Idē foret, ſi iudex cauſam erroneam cum dictione maximè,uel præſertim expreſſiſſet. Nam dictiones huiuſmodi iudicem nō ſe adſtrinxiſſe ad cauſam illam expreſſam declarant: ut docet Abb. in cap.ſicuti.de re iu & Alexan. & Iaſ.in d § duo fratres.col.2.ubi conſulunt ꝙ ubicunq; ex abundanti cauſā in aliquo actu exprimitur,ꝙ huiuſmodi dictiones ſi aptari poſſunt,ponatur,qm̄ tunc ſi cā expſſa erronea detegeretur, ꝑꝑ dictiones prædictas actus nihilominus ſuſtineretur,ut dicit Imol.in l. ſi is ad quem. ff de aeq. hær. per hmōi namq; dictiones uidelicet præſertim, uel maximè cauſam,quæ dicitur erronea,ex abundanti fuiſſe appoſitam denotatur: & non ſolent quæ ſuperabundant, & extrinſecus adiiciuntur uitiare ſcripturas l.non ſolent.ff.de reg.iur.l quę extrinſecus.ff.de verb. oblig.l.teſtamentum.C.de teſt.cum ſimilib.

124 Præmiſſa ēt intellige de ſnīa lata contra legem in corpore iuris clauſulam,quæ probabiliter ignorari non poſſit,ut diximus ſupra.& ponit Alex. in conſil. 81. ponderatis.li.2.ſecus autem foret ſi probabiliter ignorari poſſet,puta quod eſſet lex noua,aut ſtatutū, ſeu localis conſtitutio,& cauſa uerteretur in alio foro,quā ſtatuentium: & in quo ſtatuta ſeu leges hmōi extrauagantes non fuerint, neq; ſint publicatæ, nec notoriæ, quia his caſibus, cum poſſint talia a iudice probabiliter ignorari, ut eſt

text.

tex.in cap. 1. de conſti. lib. 6. propterea a partibus allegari ac produci in forma probanti: & quod ab vſu recepta fuerint probari debet, iuxta not. ſuper gl. in uerb. frangere. in c. 1. de treug. & pace. & ibi per Fel. in col. 3. uerſ. l. noua. & idem Fel. in d. c. 1. col. 6. & 7. & in c. paſtoralis. de fid. inſtr. & c. cum inter. de re iud. & c. ſi. de coha. cleric & mulie. & tenet Alex. d. conſil. 81. in prin. li. 2. ponit Ioan. de Ami. in conſ. 42. col. pen. uerſ. ſentio præterem. Caſſ. dec. 12. ſuper regu. & dec. 8. num. 8. de conceſ. præb. Aym. conſil. 137. magiſter. col. 2. Quid autē ſi fuerit lata contra ſtylum aut conſuetudinem probatam uel notoriam quod ſit nulla, uide Guid. Papæ in dec. in c. charta. Fel. & alios in d. cap. 1. de re iud. & idem Guid. q. 292. ſi alicui.

125 Et quoniam ſententia quę in iudicatum tranſiuit in eadem cauſa, & inter eaſdem partes facit ius: propterea ſi talis exceptio rei iudicatæ oppoſita fuerit, & probata: & ea non obſtante iudex aduerſus illam ſententiam contrariam proferat, perinde ac ſi foret contra ius expreſsè lata, non ualebit: ut l. 1. in prin ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. l. poſt ſententiam. C. de ſenten l. 1. C. quand. prouoc. non eſt neceſſe. eſt communis opinio doctorum ut aſſerit Fran. in c. dilecto. q. 41. de appel. & quod ſit communis aſſerit etiam & comprobat Fel. in capit. inter monaſterium. vbi latisſimè poſt alios hoc diſputat. in columna. 7. uerſicul. regulariter. de re iudic. & idem atteſtatur Alexand. in conſil. 53. quæritur. colum. 4. lib 5. & Deci. in conſi. 295. in cauſa iſtorum. columṅ. 2. uerſ. prædicta tamen. libr. 2. declarat Aret. conſil. 73. diligenter. colum 1.

126 Et ſicuti expresſio iuris erroris (ut dictum eſt) ſententiam uitiat: idem operabitur eiuſdem iuris uel facti notoriũ: ex quo tale notoriũ æquipollet expresſioni: ut dixit Inn. in c. 1. de of. uicar. & ponit Fel. in cap. inter cæteras. col. 5. uer. ſexta declaratio. de re iu. & c. cũ ordinē. de reſcr & in c. p tuas. col. 2. uer. & hæc q. de ſent. excõ. & quod ſnīa cõtra notorium iuris aut facti ſit ipſo nulla, tenuit

Inn.

Inno. in cap. 2. de dilat. quem refert & ſequitur Franc. in d. c. dilecto. q. 42. & Abb. c. inter monaſterium. num. 20. de re iud. & latius ponit idem Fel. in cap. quoniam contra. nu. 26. uerſ. ceſſat difficultas. ubi poſt relationem doctorum hoc tenentium dicit eſſe communem opinionē, & eam in practica ſeruari, extra de proba. Ancha. conſil. 158 ex nar. col. pen.

127 Hinc dici conſueuit, quod notoria & ex actis reſultans iniquitas, & iniuſtitia reddit ſententiam nullam, & omnem illius præſumptionem tollit, ac fomentum, qd pro authoritate ſententiæ eſſet, ac præſumi ſolet: ex quo ita manifeſte contrario conſtat. l. ſi pars, & ibi Ange. ff. de inoffi. teſtamen. clem. Paſtoralis. in uerb. P. ſana. de re iud. c. inter cæteras. extra eo. tit. c. cum Bert. & ibi Innoc. ſuper uerb. conceſſimus eo. tit. quem tex. ad hoc adducit Card. in conſ. 56. dum reuerendus Anch. conſil. 6. uiſo themate. colum. 3. nume. 6. & conſil. 189. de iuribus colum. 1. & facit text. in capit. cum ad quorundam de exceſ. prælat. & in cap. ſuam ubi Anto. de Butr. in ult. not. de pœn. & eſt communis opinio: prout atteſtatur idem Fel. in d. c. inter cęteras col. pen. in uer. amplia. etiam in fi. latè ponit Rom. in l. admonendi in x. col. uerſic x. de iureiur. & latius idem Franc. in d. cap. dilecto. q. 55. qui per longum diſcurſum contrarium tenuit: de quo etiam ponit Bald. in l. ciues. C. de appellat. & idem Felin. in cap. ſi quando in prin. de offi. deleg. & in cap. nouit. de iud. & in c. conſanguinei. num. 6 de re iud. cum ſimil.

128 Prout idem foret ſi ſententia eſſet lata ex cauſa notorie falſa, nam & tunc eſſet ipſo iure nulla: prout tenuit Abb. poſt Butr. Imol. & alios, in d. cap. inter cęteras. ubi Fel. conſ. 6. uerſic. ſecunda conclu. aſſerit ita communē eſſe opinionem & iſtis terminis intelligere potes. Rot. dec. 347. nota quod licet in antiq. dum uoluit quod ſententia per falſas cauſas & allegationes lata ſit nulla. Et Aym. conſilio. 134. ſcripſi. in fin. loquens de ſententia princip.

129 Vnde ſi index in ſententia expreſſe ſe ad aliqua acta

non

non ueram,ſeu nulla uel erronea retuliſſet, puta ꝙ dixiſſet: quia nobis conſtat per talem & talem teſtes &c. uel per tale inſtrumentum &c. te debitorem:ideo te condemno: & inſpectis hmôi teſtibus, ſeu inſtrumento ad quæ ſpecialiter ſententia per modum cauſæ ſe referebat, de errore ipſius iudicis conſtaret ſnía eſſet nulla; ut tenuit Bar.& Bal in l.1.C.de error.calc.Io. de Imol.& Alex.in l. rei iudicatæ.§ 1.ff.ſolu matr. idem Bar. & Paul. de Caſt. Aret. & Iaſ. in l. 1, ſi is ad quem. ff. de acq. hær. & ponit Inno. & alii poſt eum in d. c. cum Bert. de re iudca. tenet Anch.conſi 1. nu.5. & conſi. 207. in q. col. pen. Gozad. in conſi. 2. nu. 24. Aret. conſi. 75. diligenter. col. 2. ubi uide uel.quod acta huiuſmodi ad quæ ſentētia expreſſe refert, detegerentur nulla ſeu falſa: quia tunc ſententia non ualeret ut inquit Bald per illum textum in cap. cum cauſam de re iud. loquens de ſententia ad ſtatutum nullum ſe referente · & tenet Hoſt., in ſumma, in tit. de ſent §.qualiter.col.3. uerſi. Octauus ſi proferat. & Abb. Fel.& alii in d. c. inter cæteras & eſt communis reſolutio doctorum in c.ab excommunicato. ubi Anton. in 7. char. de reſcrip. prout atteſtatur deci. Nea deciſi. 47. 2. col.nu.3.ubi etiam ponit quod ſententia(ſecundum eandem communem opinionem), eſſet nulla, ſi ſe referret ad probationes a iure reprobatas: puta ſi iudex dixiſſet, quoniam probatum eſt per duellum,uel experientiā ferri candentis & c. ideo condemnamus &c. per tex. in cap. 2.de purg. vulga. per quem tex. hoc tenuit Bald. in l. libertorum.C.de teſtib.allegans Ioan. And. ita tenere, in cap.quoniam contra.in fin.de prob. in nouel. & ſequitur Felin.in d.c.inter cæteras. & Alc. in dicta l. rei iudicatæ.& idem Alex.poſt Bar.in l.certa ratione.C. quomodo & quando &c. & in dicta l. ſi is ad quem. & Dec. conſi.475.in cauſa quæ Mantuæ.col.3. uer. & breuiter. libro quarto.

130 Si uero ſententia ad acta in ſpecie per modum cauſæ ſe non referret,ſed potius generaliter & enunciatiuæ (ut puta quando dicitur, uiſis actis & [illegible] nobis

conſtat,ideo te condemno &c.tunc licet error depræhenderetur in actis nihilominus ſenteutia ipſo iure ualeret: ex quo iudex potuiſſet probationes aliquas recepiſſe: quæ non eſſent in actis redactæ, uel animum ſuum ex confesſione partium, ſeu aliunde informare, iuxta dictū Bald.in l.quoties.§. 1. ff. de probat. ideo ſententia quaſi contra ius partis lata ualeret: ſecundum communem ſententiam ſcribentium: de qua atteſtatur dicta dec.47. col.2.

Ad inualidandum itaque ſententiam per modum erroris in actis expresſi requiritur(ut dictum eſt) ꝙ ſententia præciſe referat ſe per modum cauſæ ad aliqua acta, quæ erronea detegantur. & error huiuſmodi ſit patens & inexcuſabilis:tunc nanq; error ac nullitas actorum huiuſmodi propter expreſſam relationem ſententiæ ineſſe cenſetur.per l.ait prætor.§. 1.ff.de re iud.& d.l. 1. §. 1. ff. quæ ſenten. ſine appell.c. cum Ber.ibi ex tenore ſententiæ &c. & ibi Abb. 2. col. poſt Innoc. & alios. & tenent communiter doctores,ut diximus ſupra:ac etiam de communi atteſtantur Mod.in l.ex diuerſo § fi.ubi etiam Alc. ff.ſol.matr.& Iaſ in d l. 1: de erro. calc. & l. is ad quem. & Feli.in d.ca.1.colum 7. uerſi. 2. declaratio, de re iud. cum ſimil.

131 Si uero ſententia nullo modo ſe refert ad acta tunc ſi error in illis actis deprehenderetur, ad quæ neceſſario ſententia referenda eſt: prout dicitur de libello, in l. in ſumma. ff. re iud. & l. ut fundus. ff. comm.diuid. ca. licet Hely. de ſimo. uel prout eſt de prima ſententia, ad quam ſecunda referenda eſt.l.eos C.de appel.l.1.§ 1. ff. quæ ſent.ſine appel.reſcin. Tunc error libelli ſeu ſententiæ primæ cenſeretur ineſſe, etiam in ſententia confirmante,& proptèrea eodem morbo laboraret & eſſet nulla:ut declarat Bart. poſt Cyn. ſaluando opinionem Iac. de Are.in d.l. 1.C.de err.calc. & ibi eum ſequuntur Alex. & Iaſ.& eſt tex.in d.l. 1. §. ſed & ſi. ff. quæ ſent. ſine app. & ponit Cor.in conſi.71.ſuper col.2.li.1.

Et ſi error in alijs actis ad quæ neceſſario non eſt fien

da

da relatio deprehenderetur, ſententia non continens in ſe expreſſe, neq; tacite (per neceſſariam relationem ad acta) errorem mero iure teneret, & parti non appellanti imputaretur. ita procedit tex. in d. l. præſes. ubi glo. & ſcrib. de re iud. & in l. 2. in fi. C. quando prouoca. non eſt neceſſe. & l. ſeruo inuito. §. cum prætor. ff. ad Treb. & l. ex diuerſo §. fi. ff. ſoluto mat. & l. 2. C. de re ind. & l. error. C. de iur. & fact. ign. & d. l. 1. C. de error. calcul cum ſi.

Et etiam intellige ſupradictas communes opiniones: ſiue loquamur de falſa cauſa, ſeu errore iuris uel facti, expreſſo, uel notorio, & in materia (caſu occurrente (recurre ad Fel. in d. c. quoniam contra. col. 12. uer. fallit primo, de prob. & d. c. 1. de re iud. & Fran. in d. c. dilecto. q. 52. in 8. fall. de appel. & ad alia loca, de quibus ſupra plura etiam, ſed more ſolito, confusè ponit Vital in trac. clauſularum ſuper clauſula non errore ductus in uer. expleto errore arbitri.

132 Ex præmiſſis colligi poteſt, quando ſententia per falſo teſtes, uel allegationes, ſeu inſtrumenta lata ſit nulla: quoniam regulariter: dici conſueuit ualida, etiam quod teſtes peccata corrupti, & ſubornati fuiſſent: ex quo probationes ac media cauſæ non ſunt de ſubſtantia iudicii (ut diximus ſupra) & quia talis ſententia magis contra ius litigatoris prolata cenſetur: ideo ſi appellatum non fuerit in rem tranſit iudicatam: quamuis per reſtitutionem in integrum reſcindendi & retractari poſſit: ut eſt tex. in l. diuns. ubi hoc tenent doctores omnes, excepto Cumano. ff. de re iud. & ita intelliguntur leges. C. ſi ex falſ. inſtru. & l. agnitus. de excep. l. ex falſis. C. de tranſ. c. licet cauſam. de probat.

Et eſt communis opinio doctorum in d. l. diuus. & Canoniſtarum in d. c. licet. prout ibidem atteſtatur Fel. col. 18. uerſ. quarta concluſio. quam ſequitur Rot. deci. 443. Nota quod ſententia in antiq. quicquid in contrarium dixerit glo. in c. cum uenerabilis, ubi tenuit contrarium extra de excep. quod limitatur non procedere in ſententia lata contra abſentem ex cauſa falſa dolo

partis fabricata, quia his concurrentibus ſententia huiuſ modi reputatur nulla, per text. in l.ſi prætor. §. Marcellus.ff.de iudic. quem tex ita intelligunt ibi Bartol Bald. Ang.& Pau. de Caſt. & idem Bart. & alij in d. l. diuus. de quo per Matheſi.ſing.17.nota quod quandocunque con ſequenti. latius ponit Fel. in d.c.licet.col.18. uerſ. fallit primò.& Bar.& alii in d.l.is ad quem ff.de acq.hær.

Limitatur etiam non procedere is ſententia lata contra maiorem etiam ſi eſſet defenſus: quia fauore minoris ætatis ſententia prætextu falſarum allegationum ſeu teſtium prolata non ualebit.l.1.C.ſi tutor. ex falſis allegat.& hoc ibi tenuit Bar. in l.2.in uerbo manifeſte. & in l.fi.C.eod.tit.& in l qui teſtamento. & ibi gloſ. in uerbo pronunciationis.ff.de excuſ. tut. tenent Bart. Ang. Paul. Alex.& Iaſ. poſt glo.fi.in d.l. diuus.& idem Bart. Alexan. Aret.& Iaſ. in d.l.is ad quem. & aſſerunt iſtam eſſe magis communem. & tenent Canoniſtæ in d c.licet cauſam.vbi Fel.in 2.fallen.

Et quod dicitur de minore, idem dicendum erit de fiſco,& eccleſia quæ iure minoris utuntur ut in cap.1.de reſti. in integrum & eos æquiparat gl.fi. in l. ſi proc. §. 1. ff.de iur.fiſc. quam uocat ſingularem.Iaſ. inſtit. de actionibus §.ex maleficijs.ſuper uerbum in iudicium. ubi eſt alia ſimilis gl.& gloſ.in l unic.C. de ſent. aduerſus fiſcum lat.quam in propoſito adducit Paul. de Caſt. in l. ſeruo §.cum prætor.ff ad Treb. & facit gl. in l. imperatores. ff. de re iud. & ponunt ſcrib. in l.non eo minus C. de proc. Limitatur etiam iſtud non procedere in decreto, quod ſi ex falſa cauſa latum fuerit, ſiue contra præſentem, ſiue abſentem feratur, eſt ipſo iure nullum. l. cum uero § ſubuentum ff.de fideic. liber. & Bald. in l. fi. C. ſi ex falſo inſtrumento.& l.Seyæ egreſſæ.ubi Bar. ff. de tut. datis ab his, etiam quod cauſa partim eſſet uera, & partim falſa: prout ſi aliquid in ſolutũ daretur pro debito: quia tunc in totum uitiaretur.l.ſi non ſortem.§ ſi centum, vbi Bar.ff.de conditione indebiti.& ponunt doctores in d. l. diuus.& in l.is ad quem, tenet Decius conſil. 403. quam-

uis

uis col. 5. in medio. libro 3. & conſi. 379. in controuerſia. col. 2. in fin. lib. 4 declarat deciſio. Neap. ut per capicium dec. 52. in cauſa Antoniæ; quamuis indiffinitiua quando eſt diuidua retractaretur ſolum in eo capite, quo falſa ſeu nulla reperiretur. l. etiam § primo. ff. de minoribus. l. ex falſis. C. de tranſ. & quod decretum ex falſa cauſa interpoſitum ſit indiſtincte nullum, etiam quod cauſa non ſit in decreto expreſſa tenet Rot. deciſ. 443. nota quod ſententia. & ita potes intelligere dec. 347. nota quod licet, quæ eadem iura allegat: licet loqui uideatur in diffinitiua, in antiquis. & eſt communis ſententia doctorum, ut aſſerit dominus Alex. in conſi. 207
133 domine, col. fi in principio & conſilio 147. uiſo, in principio lib. 7. & conſi 69. in cauſa. col. 2. in principio. libr 3.

Et in præmiſsis erit notandum, quod iudex in dubio probationes in actis facta iudicando ſecutum fuiſſe præſumitur. c. cum I. & A. ibi, eorum dicta iudices ſecuti tantummodo. cum per alios ea probata non eſſent. de re iud. ſi uero examinati plures teſtes, aut uaria inſtrumenta, & diuerſæ probationes intentionem actoris concludentes producti & exhibiti fuiſſent detecta falſitate aliquorum teſtium, uel alicuius inſtrumenti ſententia ex aliis ueris ſuſtineretur: & iudex præſumetur ſententiando uera & non falſa ſecutus fuiſſe. ut uoluit glo. Bar Bal. & alii. in l. falſam. C. ſi ex falſ. inſtr. Pau. Alex. & Iaſ. in 2. col. in d. l. diuus. Spec. in tit de ſent. § quoniam col. 4. uerſ. & nota quod probatio & eſt tex. in d. c. cum I. & A. circa fi. & faciunt ea quæ poſuit Cap. in d. c. Neap. 25. in cauſa reuerendi. ubi ponit etiam quomodo articulus falſitatis faciat ſuperſederi in cauſa ciuilli, poſt Cyn. & Bald. in l. 1. C. qui accuſ. non poſſunt, cum aliis de quibus ibi.

134 Item erit notandum, quod antequam exceptio falſi aduerſus ſententiam proponatur, propter authoritatem rei iud. reſtitutio in integrum aduerſus ſententiam huiuſmodi reſcindendam intra quadriennium impetrari &

proponi debebit: ut uoluit gl.in l.agnitis: in gl. pe. ff. de excep. quam ſequuntur Paul. Alex. & Iaſ. in d. l. diuus. ubi Moderni dicunt hanc eſſe communem. & tenent Cyn. Bal Paul. Alex. & Iaſ. in d. l. ſi ex falſis. C. de tranſ. & Bal. poſt alios in l. quærelam. C. ad l. Corne l. de falſ. & ita intelligi debet. c. licet cauſam. de prob. & c. cum uenerabilis. de excep. dum ſimpliciter uolunt exceptionem falſi contra ſententiam per falſas probationes latam competere: quod intellige petita prius, & obtenta reſtitutione: & propterea Pau. de Caſt. in d l. diuus. inſtituebat illum, qui huiuſmodi ſententiam obtinuerat, ne illius executionem, niſi tranſacto quadriennio peteret: & Iaſ. ibi aſſerit hanc eſſe ueritatem.

135 De ſententia lata per ſordes, id eſt præce, pretio, timore, uel odio, prout exponit gl. in uerb. uel per ſordes. in c. cum æterni. de ſen. & re iud. in ſexto. & eſt optimus tex. in c. quatuor modis. 11. q. 3 & in c. ſunt nonnulli. 1. q. 1. dici conſueuit, quod ſi lata fuerit per gratiam, ſe ambitionem, id eſt quod iudex uolens parti morem gerere & gratificari, pro conſequenda aliqua dignitate, uel officio, ſeu ob amicitiam, uel odium litigatorum, aut quod precibus deuictus ſententiam tulerit ipſo iure tenet: & ab ea appellare neceſſe eſt ut eſt tex. in l. ſeruo. §. cum prætor. ff. ad Treb. & tenet gl. in l. uenales. C. quando prouoc. non eſt neceſſ. & in l. fi. quę uoluit hoc non procedere fauore minoris C. ſi tutor falſ. & alleg. eadem gl. in l. fi. C. de pœna iud. qui male iudici. ubi Bald. dixit quod ſententia lata per dolum iudicis etiam peſſimum ualet & tenet. quamuis iudex puniatur: prout ibi. & facit gl. in d. c. quatuor. 11. q. 3. licet namq; ita ferri non debuiſſet, lata tamen tenet: ut l. 1. §. biduum. & ibi gl. in uer. ſtatim. ff. quand. ap. ſit & l. relegatorum. §. ad tempus. ff. de interdic. & releg.

136 Si tamen dolus iudicis in ſpeciem corruptionis factæ per pecuniam tranſiret, id eſt quod prætio corruptus ſententiam ferret, ipſo iure non ualeret, ex quo uenalis eſſet. l. uenales C. quand. prouoc. non eſt neceſſ.

Canonizata in § uenales. 2. q. 6 & per tex. iuncta glo. & ibi ſcrib. in l. fi. ubi Bal. col. 1. uer. 2. quæro. C. de pœn. iu. etiam quod pecunia: ut iuſtam ſententiam ferret, data fuiſſet: quia nihilominus talis ſententia dicetur uenalis, per tex. in c. uendentes. 1. q. 3. ibi. iuſtitiā uendere iuſtum iudicium: quamuis liceat aduocato uendere iuſtum
136 patrocinium, & iurcconſulto rectum conſilium: nam regulariter acceptio nummorum præuaricatio ueritatis eſt: ideo qui excusſit manus ſuas ab omni munere, iſte in excelſis habitabit, inquit tex. in c. non licet. cum pluribus c. ſeq 11. q. 3. & c. cum ab omni. in fi. de uit. & honeſt. cleric. tenet Paul. de Caſt poſt gl. in l. 1. ff. de cond. ob turp. cauſ. cum pluribus aliis in huiuſmodi materia per Nicolaum Boer. congeſtis. dec. parlam. 153. per locum Anc. conſi. 201. prætermittend. in prin ubi dixit quod auaritia eſt mater & radix omnium malorum maxime tuentibus iudicium inhærens. uide etiam Thom. Gram. conſi. 35. incomprehenſibilis, ubi uide plura in
138 materia corruptionis. prout etiam dici conſueuit de de teſte, qui pretium accepit ut ueritatem deponeret: quia falſarius reputatur per tex cum glo. in l. 1. in prin. ff. de falſ. quam gl. ſingularem dixit Iaſ. in d. l. diuus. col. pe. ff. de re iud. & uerbum pecuniæ in materia noſtra large ſumitur. & c. omne id quod iudici datur: ut ſententiam ferat. iuxta tex. in l. quin etiam. cum l ſeq. in prin. ff. de calum. & tenet Bal. in l. 1. C. de pœn. iud. declarat Paris in tractatu ſind. in uer. corrup. cum uerſ. ſequen. ubi uide in materia.

Præmiſſa etiam intellige quando pecunia ante ſententiam data eſſet: ſecus ſi poſt: uel quod unus tantum ex tribus iudicibus fuiſſet corruptus: aut is qui iudicauit fuiſſet arbiter: quia his caſibus ſententia mero iure ualeret, ut declarat Fel in c. tua nobis in fin. extra de ſimo. & ponit idem Paris in d. § corruptio. in uerſi. an ſi tempore. col fi. & Ang. in d. l uenales. in quibus locis etiam reperies quid in mutuante pecunias iudici, an uideatur corrumpere: & tenent quod ſic, per not. per Bar. in l. quiſ-

quis.C.ſi cer.petat.per illum text.& in l.1. de calum.cum ſimilibus.

139 De ſententia prætextu falſi iuramenti lata an teneat, uide gl.in uerb.pręcipimus. & ſcriben. in l. ſi ex falſis.C. de tranſactio. & in l.1.& ſi.C.de reb.cred. in l. admonendi.ff.de iureiu. in l. quod ſi deferente. ff de dol. in quib. locis uidetur quod communiter concludatur ſententia ipſo iure tenere: prout etiam regulariter tenet quilibet alius actus etiam contra proprium iuramentum factus: ut eſt communis opinio doctorum. prout aſſerit Alex: conſi.224.in re tam graui.colu.ſi.li.6.& de quo in conſ. 16.põderatis.col.1.li.3.& in mat uide Fel. inter monaſteria.colum.pen.uerſ.ad aliud quod ſententia ualet contra iuramentum de re iud.

140 Si uero procurator uel aduocatus fuiſſet per diuerſam partem corruptus & ſubornatus, adeo quod per colluſionem & corruptionem ſententia fuiſſet prolata, cum perſonę huiuſmodi non ſint ſubſtantia iudicii: nec ſuper his iuſtitia principaliter radicetur. ſententia huiuſmodi etiam mero iure ualebit: ut probatur in l. 1. iuncta gl. C. de aduoc.diuiſ.iud. ſecundum intellectum quem ibi tenent Odof.Cyn.Pet & Bart.ac.Pau de Caſtr.in l. ſeruo iuſſu ◊ cto §.cum prætor ff.ad Treb. ubi contrarium tenuit Bal. & Paris in trac.ſin.§.corrup uer.corrumpens iudicium & c pro quo facit tex.in l.cum non iuſtorum l.ſeq.ff.de col lu.detegen.& c.ſi eo.ti. ubi uidetur probari quod ſententię huiuſmodi tanquam inter falſas & ſi multas perſonas per dolum extortę, ſint nullæ, & pro infectis habeantur, ſed in iudicando non eſſet tutum ab opinione Bart. & ſeq.recedere.quam uidetur ſequi Spec.in tit. de adu. §. ſi. col ſi uer.illud autem.

141 Et ex quo talis per ſimoniam uinceret tentat fingitur habere malam cauſam.& propterea illam perdit: ut dicit tex. gl. & doct. in l. 2. C. de pœna iud. Prout etiam perderet, ſi acta uel proceſſum falſificaſſet, & per illum modum religionem iudicantis circumuenire uoluiſſet: quia etiam talis cauſam perdere debet, per tex. iuncta gl. ſi.in

ſi, in fraudem §. quoties. & ibi Bar. ff. de iure fiſ. Quamuis in corrumpente teſtes ſecus ſit: quia talis non perdit cām ſed ſnīa per reſtitutionem in integrum reciſa ex integro inchoatur: ut per Bar in d. § quoties & per eundem in l. falſam. C. ſi ex falſ. inſt. & in l. 1 §. ſed & cōſtitutio ad ſi ff. de calu. late ponit Fel. poſt alios in c. cū uenerabilis. col. 5 uer. utrum ſicut ubi atteſtatur hanc eſſe cōmunem opinionem de exce. & ī d. c licet. cām de probatio. & Paris īd. §. corru. co 2 Et Ang p illū tex. in l. ſaris aperte ubi ponit regulam cum fallentiis. C. de fal. & late reaſſumit Boer. in dec. parlam 291. ubi aſſerit prædicta cōiter teneri & obſeruari in practica. & ca. in deciſione Neapolitana. 67. in cauſa magna in principio.

142 Snīa aūt ſi per metum lata fuerit ipſo iure tenet, licet ex poſt conſtito de metu, per actionē qd metus cā retractā da ſit iuxta nōt. per gl. & doctores, in l mulier §. ſi dos. ff. quod met. cauſ. & quod mero iure teneat. uoluit gl. & ibi Archidia. in c. iniuſtum. & c. quatuor. facunda. q. & glo. in l. interdum ubi, Bal. ff. quod fal. tut. & ſentit gl. (non excipiendo caſum iſtū) in c. Abbas ubi hoc expreſſe tenuit Panor. col 5. uer. nouus caſus extra quod met. cau. & facit text. (à contrario ſenſu) & ibi glo. in c unico. eod. ti. lib. 6. dum ibi ponitur quod hoc fallit in ſentētia abſolutionis a cēſuris, quia illa per metū lata eſt ipſo iure nulla. ut ibi ergo in aliis ſecus fuerit. hoc idem tenuit Bal. in l decernimus. col. 2. in ſi. C. de ſacroſ. eccl. & in l. 1 col. 2. ibi timeat. &c. C. de ſen. ex breuic. recit. ubi tamen uideas: & tenet Spe. ī ti. de ſen §. qm. co. 2. poſt pri. ſentit Ro. dec. 374 fuit dubitatū de illo. in no. & firmat Ro. in ſing. 9 r. quæro a te & Corſet. in uer. dicebat Ludoui. Roma. in litera S. ſentit Aoc. conſ. 382. retento. col. 1. dum ponit pro regula, quod geſta per metum ualent, tamen cauſa cognita per iudicē reſcindantur, Coacta etenim uoluntas, uoluntas eſt c. merito. 15. q. 1. & tenet Lanfran. in c. quoniam contra. in §. interlocutorię uerſi. ſed nunquid ualeat ſententia. nume. 9. de probation. cum ibi adduct. uide tamen Bald. contrarium tenentem in l. final. in fin. C. de pœna iudic. qui mal.

mal.iud.& in l.2 §. 1. ff. de iud, ubi de hoc habuit quæſtionem de facto. prout etiam refert Dec. conſi. 43. col. 4. uerſ. circa tertium. l. 1. quem uideas, & eundem Deci. conſi. 119. diuino li. 2. ubi in materia renunciationis per metum factæ multa congerit: prout fecit etiam Vital. in tracta. clauſula in clauſula non ui 7. uer. d. metu. officialis. cum ſeq.

Ex omnibus igitur permiſſis ratione formæ intrinſecæ, uel extrinſecæ ipſiuſmet ſententiæ, eadem poterit eſſe nulla, & nedum ex præmisſis, uerum etiam ex compluribus aliis caſibus ſententiæ & proceſſus per modum nullitatem poterunt impugnari, quæ curioſis lectoribus inueſtiganda relinquuntur.

IN RVB. SEV TITVL. Qualiter ſententiæ. &c.

SVMMARIA.

1 *Litigatores quid agere debeant in iudicio vt nullitas euitetur.*

2 *Iudicis officio congruit cuncta rimari & prouidere, ut ſolennia debita obſeruentur. neue lites, ex induſtria protrahantur.*

3 *Perſonarum in iudicio comparentium habilitas in primis quęrenda eſt. & nu. 5.*

4 *Iudicis habilitas ante omnia in iudicio quęrenda eſt.*

6 *Actio & libellus in iudicio apte proponi & concipi debet.*

7 *Iudiciorum ordo ſubſtantialis ſeruari, & ſententia cum debita ſolennitate ferri debent.*

8 *Iudice ſe fore competentem pronunciare valde vtile eſt: & quomodo hoc procedat.*

9 *Iudex procedendo ad vlteriora exceptiones iudicij impeditiuas reijcere videtur.*

10 *Procuratores ſeu comparentium perſonas eſſe legitimas pronuntiare multum conferri.*

11 *Nullitatem opponens quomodo & qualiter opponi poterit.*

12 *Nullitatem obijciens excluditur ſi fuerit iudicij incapax, aut ſi ſua non interſit: nu. 13. Vel a tribus conformibus ſententijs*

tijs ſit condemnatus. nu 14. aut ſi la ſa inſtantia ſtatutaria cauſæ nullita. 15. ſiue quòd officium iudicis quod competit per nullitatibus eſſet præſcriptum. 16. aut quod idem opponens promiſiſſet ſtare ſententia, & non dicere de nullitate. 17.

18 Acta iudiciorum ſubſtantialia a lege non a partibus pendent: ideo ſi ſint nulla, non poſſunt a partibus validari: quamuis partes poſſint ſe ad inuicem obligare de illis parendo: & tunc in vim pacti ſuſtinentur, & mandantur executioni etiam quòd ſint nulla.

19 Nullitati renunciari poteſt.

20 Præteritio filiæ in teſtamento patris habetur pro exhæredatione, & non poteſt dicere teſtamentum nullum: quoniam extat ſtatutum quòd exiſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant.

21 Nullitatem opponens ratione ſententiæ, quæ impugnatur excluditur, puta ſi opponat ad impediendum decretum, ſiue relaxationem ſequeſtri, ſiue contra ſententiam in conſiſtorio principis latam nu. 22. vel ab eodem principe confirmatam num 23. uel opponatur contra ſententiam, quòd ab alia ſententia, quę in rem tranſiuit iudicatam confirmata fuit. 24.

25 Princeps proceſſum ex defectu iuris poſitiui nullum poteſt confirmare, ſed tunc requiritur certa notitia; & ſcientia in ipſo confirmante.

26 Sententiæ ex quocunque etiam iuriſdictionis defectu nulla poteſt per iudicem appellationis confirmari.

27 Sententia lata pręſente parte & non reclamante præſumitur ritè, & rectè lata, & ſeipſam abſque alio proceſſu iuſtificat.

28 Sententia antiqua ideſt 30. uel 40. annorum præſumitur ritè, vel rectè lata: maximè ſi in ea enuntiantur ſubſtantialia interueniſſe.

29 Nullitatem opponens ratione oppoſitionis excludetur: ſi generaliter & uniformiter, ac nulla expreſſa cauſa opponet, talis nanque oppoſitio dicitur inepta, & non impedit.

30 Exceptiones, & proteſtationes generales regulariter non impediunt, neque proceſſum retardant.

31 Nullitas allegata altiorem requirens indaginem lauis præiudicij, & calumnioſa non retardat proceſſum.

32 Iudex concipiens malitiam in excipiente debet parum curare de exce-

exceptione, ex quo non probata veritate illius nil operatur.

33 *Nullitatis obiectio non obeſt tertio qui iudicio nullitatis non interfuit: dummodo is de cuius intereſſe principaliter agebatur ſeparatus non fuerit.*

34 *Sententia ex defectu iuriſdictionis qualiter & quot modis impugnari conſueuerit.*

35 *Iuriſdictio ordinaria quando eſt notoria probari non eſt neceſſe.*

36 *Iuriſdictio in quam tacitè uel expreſſe fuit conceſſum, præſumitur, ideò probanda nõ eſt, ſed exceptio negantis eã probanda eſt.*

38 *Iuriſdictio ordinaria ſatis eſt ſi negabitur quod probetur per communem habitationem & reputationem, quia in tali ſufficit quaſi poſſeſſio iuriſdictionis.*

39 *Habilitas in perſona præſumitur ex pluribus actis per eum publicè geſtis.*

40 *Iuriſdictionis quaſi poſſeſſio altero non poſſidente & precedente titulo per vnicum actum iuriſdictionalem acquiritur.*

41 *Iudex ordinarius quamdiu toleratur in officio nihil quoad inualidandum acta contra eius perſonam opponi poteſt, quod impotẽtia n facti vel iuris concernat.*

42 *Iuridiſdictio delegata qualiter probari poſſit.*

43 *Delegato quando eſt perſona illuſtris & magnus officialis principis creditur quoad iuriſdictionem ſibi commiſſam.*

44 *Delegatio præſumitur & reſultat ex ſcientia & tolerantia delegantis.*

45 *Scientia quoniam eſt fundamentum intentionis per allegantem probari debet.*

46 *Lex Barbarius.ff.de offi. præt. procedit etiam in delegato.*

47 *Delegare ſeu de nouo committere cenſetur etiam is qui ſcit & tolerat procuratorem ſeu ab eo delegatum fines mãdati excedere.*

48 *Delegantis poteſtas & iuriſdictio probari poteſt ex communi reputatione, quæ ſufficit ad probandum titulum prædeceſſoris.*

49 *Delegandi poteſtatis quibus competat de iure.*

50 *Delegari hodie poſſunt maximè de iure Canonico quandoque cauſæ etiam meri imperij.*

51 *Delegans an habuerit poteſtatem delegandi cognoſcit iudex delegatus ab eo.*

52 *Iudex quando dubitatur an sit iudex ratione dubietatis rema-*

ne iudex, & proceſſus illius ſuſtinebuntur.

53 Delegatio facta in non ſubitum valet, quamuis ad acceptandũ delegationem cogi non poſſit.

54 Iudex qui patitur defectum iuriſdictionis impeditiuum, ſi non opponitur & non ſit defectus naturalis procedere poteſt: dummodo tales defectus a iure naturæ non proueniant, uel quem ſubditus inhabilem & incapacem reddant.

55 Iudex non habetur pro criminoſo ſeu excommunicato: vel infam antequam pro tali ſit publicè declaratus. Et propterea antequam quis publicè pro tali ſcilicet inhabili & incapaci habeatur. quæ facta ſunt ratione officij utilitate & authoritate publici propter communem errorem, & publicam vtilitatem ſuſtinebuntur.

56 Exceptiones quæ ſolent contra perſonam iudicis vel impetrantis non reddunt reſcriptum nullum, quamuis detrahant principem a concedendo.

57 Exceptiones contra perſonam iudicis & litigatorum opponi ſolitæ ante litem conteſtatam opponi ſolent.

58 Exceptiones reddentes iudicium retro nullum ſemper opponi poſſunt, & quę ſunt.

59 Reſcripta ad lites ſi non ſint aduocatoria etiam quod ſunt ſubreptitia mero iure ualent, & propterea proceſſus illorum uigore facti reputantur validi.

60 Forma reſcripti vtilitatem partium concernens ſi a iudice non ſeruatur, & partes expreſſim non contradicant, ualet proceſſus, & imputabitur parti, quæ ſi diſplicebat, proceſſus contradicere debuit.

61 Pręſens & non contradicens in iudicialibus conſentire uidetur.

62 Iudex ſi excedit uel grauat ab huiuſmodi exceſſu eſt appellandum, alias proceſſus eſſet ualidus, quia non ſufficit ſimpliciter poteſtari uel excipere ſi a non admiſſione non appelletur.

63 Forma mandati ſi non ſeruetur, qualiter proceſſus ſuſtineri poſſit, & infra num. 100.

64 Reſcripta ſtricte interpretantur ad effectum quod minus offendant ius commune.

65 Reſcripta delegatoria latiſſimè quantum uerborum proprietas, & iuris neceſſitas, & mandati intentio patiuntur

inter-

interpretanda ſunt.

66 *Delegatus ad audiendum cenſetur delegatus ad diffiniēdū & delegatus ad vnam cauſam cenſetur ad omnem illi incidentem delegatus.*

67 *Iudex appellationis cognoſcit de nullitate tāquā accessoriè*

68 *Cauſa ſimpliciter commiſſa: intelligitur commiſſa, ciuiliter & criminaliter, et tam reſpectu proprietatis quàm poſſeſſorij, & tam quoad cognitionem quam defunctionem, & cū omnibus ſuis incidentibus dependentibus, & vide hic exēpla: & Matth.*

69 *Iudex vnus et idem in diuerſis cauſis quando adiri debeat, & non obſtet exceptio incompetentiæ.*

70 *Iuriſdictio conſideratur reſpectu ſummæ petitæ, non ſummæ debitæ, & ratione dubietatis ualet proceſſus.*

71 *Iuriſdictio delegati re integra per deceſſum vel receſſum delegantis expirat ſed poſtquam in perſona delegati efficaciter radicata eſt, non expirat niſi ope exceptionis.*

72 *Voluntas præſumitur durare quouſque mutata nō probetur*

73 *Reſcripta delegatoria tantum durant, quantum actio ſuper qua fuerunt.*

74 *Iuriſdictio qualitercunque uocetur uel expiret, debet cōſtare iudici, aliter proceſſus eſt ualidus.*

75 *Reſcripta ad lites quamuis de iure non impetrentur abſque ſpeciali mandato: hoc tamen ex Ro. cu. ſtylo non procedit, quia quilibet impetrat.*

76 *Iuriſdictio tam ordinaria quam delegata ex tacito uel expreſſo partium conſenſu de tempore in tempus, ſi iudex nō contradicat, prorogari poteſt.*

77 *Sicuti utraque iuriſdictio prorogatur ex eodem tacito conſenſu de re ad rem.*

78 *Iuriſdictio ordinaria de perſona ad perſonam prorogatur, ſecus in delegata: & qualiter iſta intelligantur.*

79 *Iuriſdictio ordinaria & delegata de loco ad locum prorogari poteſt.*

80 *Prorogatio iuriſdictionis tacita quomodo fieri intelligatur.*

81 *Minor 25. filiusfamilias, monachus, mētecaptus, ſurdus, mutus, & ſimiles quamuis ſoli in iudicio quoad eorum præiu-*

dicium

dicium ſtare non poſſunt, ſententia tamen in eorum fauorem lata valebit.

82 L.*non eo minus.C.de procu.extenditur ad omnes qui aliorum auxilio iuuantur: tales enim inhabiles in iure parificantur: & priuilegium vni conceſſum ad alios extenditur.*

83 *Minor 25. & filiusfamilias in quampluribus cauſis perſonam legitimam in iudicio ſtandi habere noſcuntur.*

84 Mon*achus religioſus in multis cauſis per ſeipſos in iudicio ſtare poſſunt prout hic.*

85 *Actor ſi fuerit iudicij incapax puta minor ex parte rei opponi poterit de illius inhabilitate: & impeditur proceſſus, ne iudicium claudicet.*

86 P*upillus & minor qualiter ſint conueniendi, & in cuius perſona iudicium & actus ſint dirigendi, vt iudicium teneat.*

87 *Filiusfamilias ſeu religioſus ſi conueniendi ſint: & pater vel ſuperior non ve it præſtare conſenſum, quid agendum ſit pro validitate faciendorum.*

88 *Acta facta cum perſona inhabili puta pupillo poſſunt vnica citatione & audientia cum perſona habile repeti & reintegrari: & in* Rom. *cu poſſet ſuper hoc reſcriptum implicari. nume.90.*

89 T*ermini ſubſtantiales malè ſeruati in vim extrauag.* Innoc.8. *vnica citatione & audientia repetuntur, & reintegrantur in* Rot.

91 P*rocurator quod quis non fuerit ex parte domini pro quo fuit comparitum vſque ad mille annos opponi poteſt & eſt potentiſſima exceptio: nec obſtat, quòd fuerit pronuntiatum talem eſſe legitimum procuratorem nu.92.*

93 *Mandatum ex diuturnitate temporis præſumitur ſecundum aliquos: & qualiter intelligendum ſit.*

94 *Mandatum tacitè reſultat in eo, qui videt cauſam ſuam ab alio tanquam ſuo procuratore agi, & non contradicit.*

95 *Mandatum procuratoris, & mandatum iudicis regulariter parificantur, & argumentum valet de uno ad aliud.*

96 *Mandatum tacitè reſultat ex conſignatione ſcripturarum ad cauſam facientium: quoniam is cui fit conſignatio eſt ſolitus talia exercere.*

Man-

97 *Mandatum non probatur ex ſola iurium oſtenſione, quando con- ſignatio non probatur.*

98 Cautio rati exigitur, ut ſaltim pro expenſis recuperendis alte- ri parti ſuccurratur.

99 Coniuncta perſona vere non eſt procurator coniunctæ: neque illi præiudicat, quamuis prodeſſe poſſit: ideo ab his exigitur cautio rati.

100 *Mandatum tacitè præſumitur in eo qui utilia geſſit & fecit ea quę veriſimile eſt dominum facturum fuiſſe: & talia idem domi- nus cogi poteſt ratum habere.*

101 Ratihabitio tacita ſeu expreſſa retrotrahitur, & confirmat ea quæ inualidè a principio geſta ſunt.

102 Ratificatio fieri poteſt quandocunque etiam poſt ſententiam in fauorem ratificantis lata, ſecundum communem opinionem: ſed Rota poſt ſententiam non admittit ratificationem niſi in præ- iudicium ratificantis.

103 *Ratificatio reſultat ex eo quod dominus proſequitur cauſam a falſo procuratore eius nomine inchoatam, uel utitur illius pro- ceſſibus, aut poſt cauſam inchoatam ad eundem procuratorem facit, aut a ſententia cum tali procuratore lata ſimpliciter ap- pellat: & uide hic vſque ad num. 104.*

104 Ratificatio tacita operatur & fieri poteſt etiam in excedente fines mandati.

105 *Mandati defectus ſi opponitur ab alio quam ipſo domino poteſt de facili impleri, maxime cum idem dominus, poſſit tacitè vel expreſſe acta huiuſmodi ratificare etiam poſt ſententiam, & ſi opponitur de inhabilitate perſonæ conſtituentis vel conſtitutæ: reſponde prout hic.*

106 Sententia interlocutoria vim diffinitiuæ non habens neque mul- tum grauans abſque citatione ferri poteſt.

107 Citatio poſtquam cauſa fuit diſcuſſa, cognita & inſtructa eſt ſolennitas iuris poſitiui, ideo tunc committi poſſet.

108 Is qui conqueritur ſe non fuiſſe citatum, & nihil aliud releuans allegat, non eſt audiendus

109 Citatio ex ſtylo in multis locis facta concluſione in cauſa omitti- tur quoad ſententiam audiendam.

110 Citatio in Romana curia ad ſententiam audiendam nomina- tim

tim fieri conſueuit facta tamen concluſione in cauſa ſi omitteretur, poſſet per uiam reſcripti ſuppleri prout aliæ nullitates iuris poſitiui.

111 *Citatus generaliter ad totam cauſam, & non comparens ad reliquos actus non eſt vlterius citandus: & citationes quæ fieri conſueuerunt per contradictas, ex vrbanitate potius quam iuris neceſſitate fiunt.*

112 *Citandus non eſt vlterius is qui ab aliquo prętenſo grauamine appellatus a iudicio receſſit.*

113 *Citatio quibus caſibus non ſit neceſſaria vel de iure omitti poſſit remiſſiue.*

114 *Citatio ubi non eſt neceſſaria ſi omittitur, vel ineptè fit, aut non expectatur is qui fuit citatus non vitiat proceſſum.*

115 *Præſens in iudicio pręſumitur citatus.*

116 *Præſentia partis tollit & purgat omnem citationis defectum.*

117 *Citatio in ſententia ſeu actu antiquo ex temporis diuturnitate præſumitur.*

118 *Citatio ſi impugnatur ex defectu iuriſditionis quid agendum ſit, & regula eſt quod illud propter quod tollitur ſuſpenditur, uel impeditur iuriſdictio ipsi iudici allegari & conſtare debet.*

119 *Citatio tempore feriarum decerni & exequi poteſt.*

120 *Citatio eo ipſo quod de ea per relationem nuntij conſtat ad partis inſtantiam & a iudice decreta fuerit præſumitur.*

121 *Citatio abſque loco & tempore per iudicem ordinarium decreta ualida eſt.*

122 *Citatio etiam nulliter decreta ſeu alias deſtructuoſa si per illam citandus certificatus eſt, afficit & arctat perinde ac si quis legitimè citaretur.*

123 *Citatio quod ad notitiam citari peruenerit, qualiter probari.*

124 *Citationis defectus cum clauſula, dummodo ad notitiam citari peruenerit in Ro. curia per reſcripta ſanari conſueuit.*

125 *Nullitates prouenientes aliunde quam ex defectu iuriſdictionis. citationis mandati. cum sint iuris poſitiui, & iura partium non lædant, in Ro. cu. per uiam reſcriptorum communiter reparari conſueuerunt prout hic.*

126 *Confeſſus in iudicio de nullitate ex defectu proceſſus*

obÿcere non poteſt, & uide qualiter hoc intelligi debet.

127 Nullitas *quæ eſt dubia vel obſcura non recipitur : & in dubio contra eam & pro ualiditate actus pronunciari debet.*

128 *Appellatio quod ualuerit, & quod non ſit deſerta in dubio pronunciandum eſt.*

129 *Sententia ex aliquo defectu nulla ſi conſtabit illam quoad cauſæ merita iuſtitiam continere a iudice appellationis ſeu nullitatis confirmari aut reformari poterit : ideò bonum eſt quod cauſa in negotio principali rectè inſtruatur, & conſtet iudici de bono iure partis.*

130 *Poſſeſſio ſeu tenuta nulliter capta ſi conſtat, quod iuſtitia exigente danda erat, confirmari debet.*

131 *Captura non ritè facta ſi conſtet de debito, uel quod alias iuſta ſit, confirmari debet.*

132 *Sententia nulla quod a iudice appellationis poſſit quoad cauſæ merito & iuſtitiam confirmari, eſt communis opinio.*

133 *Iudex appellationis & nullitatis eadem ſententia & ex eodem proceſſu poterit declarare primam ſententiam nullam, & nihilominus partem non fouentem iuſtitiam in negotio principali condemnare.*

134 *Commixtio iura partium conſeruans admitti debet.*

135 *Auditores* Rotæ *ſimul & ſemel in articulo, grauaminis puta nullitatis & negotio principali, uel etiam omiſſo grauaminis articulo procedere poſſunt : ideo bonum eſt habere iudicem propitium.*

Qualiter ſententiæ & proceſſus, qui dicuntur nulli, defendi, ſeu reparari poſſint.

HVCVSQVE vidimus de nullitatibus & qualiter ſententiæ & proceſſus ex eiſdem impugnari conſueuerint. Reliquum eſt (ne eiſdem nullitatibus nimium fauiſſe uideamur) ut aliquid etiam contra eaſdem, & pro defenſione ipſarum ſententiarum, ponamus.

Dicamus

Dicamus igitur primo quomodo ſe habere debeant litigatores ne fiant nullitates Secundo, ubi factę fuerint, qualiter illas obiiciens repelli poſſit. Tertio, in ſpecie de nullitatibus ex iuriſdictionis, mandati, ſeu inhabilitatis comparentium citationis, & reliquis in genere ſupplendis, & reparandis defectibus pertractemus. Quarto & ultimo (præſuppoſita nullitate) quid agere oporteat ſummarię præcurramus.

1 Et quo ad primum, Commonendi ſunt litigatores, & cauſarum patroni qui glorioſè uocis confiſi munimine, ſpem uitam & poſteros defendunt ut omni diligentia præcaueant, ne in tales defectus, ſeu nullitates incidant; quod erit factu facile, ſi ipſimet ad vnumquodque faciendum diligenter, maturè ac debito modo animaduerterint, id eſt ſi nec præcipi feſtinatione nec moratoria cunctatione proceſſerint. Singula igitur conſulto peragant ne (nimis feſtinando) præcipites in laqueum huiuſmodi defectum temere incidentes litigatores ipſi longe tardius ac maiori cum diſpendio & difficultate, id conſequantur, quod maturius & ſiue magno labore (rectè procedendo) conſequi potuiſſet. Cauſidici vero imperitia & rubore confuſi ueluti abiecti, atque degeneres inter uiliſſimos numerentur: attendant itaque ne propriis armis ſe confodiant, & ſibimet ipſi impedimento ſint: ut inquit tex. in l ueteres in fin. ff. de itin. actuque priuat. & l ſi de manifeſtis. §. tandiu. ff. de cond. furt. cum aliis, de quibus per Alex. §. conſi. 95. in cauſa. nu. 2 lib. 1.

2 Spectat etiam ad officium boni iudicis cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere, ac ut ſolennia debita, in iudicio adhibeantur, ne iudicium fruſtra fieri contingat prouidere. capit. iudicantem. 30. q. ult. iuncto. ca. Cauſam quæ. & capit. examinata. de iud. & ponit gl. in uer. Abſentia. in fi. in cap. 1. § ſed & ſi. de elect. in vi. quam declarat Fel. in d. capit. cauſam. in prin. & ſeq. Bal. in l. licet. col. 3. uer. ſed hic quæritur. C. de procurat. Ad ipſum namque iudicem ſpectat curare vt

lites minuantur, neue ab aliquo ex induſtria protrahan tur iurgia, ut inquit text. in l. quiſquis. C. ce poſtul. leg. quidam exiſtimauerunt in fi. ff. ſi cert. petat. l. 2. in princip. ff. de aqu. plu. arcen. leg. properandum in principio C. de iud. cum ſimi. & ponit Spec. de offic. om. iudi. § de ſeruit. uerſic. item facit libellum &c. & uerſic. & quod dico &c.

In principio igitur quæſtionis (ut negotium cautè procedat) ante omnia de perſonis, quæ iudiciis inter ſunt quærendum erit, ut in ſimili docet text. in l. ſi quę

3 ramus ff. de teſt. l. non ignorat. C. qui accuſ. non poſſ. l. quidam referunt. in ver. eſſe. n. debet &c. ff. de iur. cod. l. ſi in diem. in prin. ff. de cond. & demonſtr.

4 Et primò uidendum erit de perſona iudicis, nunquid ſit competens futurus iudex cauſæ motæ ſeu mouendę. quod facile cognoſcens, ſi uidebis ea quæ poſuit Spec. in tit. de iur. om. iud. col. final. uerſic. & breuiter nota. & titu. de compet. iud. adde §. 1 & ſeq. ubi reperies quis iudex in qualibet ſpecie cauſarum adeundus ſit: de quo ſatis uidimus ſupra ſub. rubric. de nullitate ex defect. iuriſd. & ponunt doct. in rubr. extra. de form. competen.

5 Secundo aduertendum erit ad perſonas litigatorum in iudicio comparentes, uidelicet nunquid legitimam in iudicio ſtandi perſonam habuerint, & ſi non fuerint principales litigatores, uidendum fuerit qua poteſtate comparuerint, de quo late poſuimus ſupra ſub rubr. de nullitatibus proceſſ. ex deſ. inhab. & mand comp. & ponit Spec. in tit. de actore, cum ſeq. tit.

6 Tertio erit aduertendum quod actio ſeu negotium aptè proponatur: ſuper quo magiſtrali inſtructione uidebis eundem Specul. in tit. de actio. ſeu petitio. & tit. de iud. & in tit de lib. concep. & aliqua diximus ſupra ſub rub. de nullit ex defec. proceſſ.

7 Quartò aduertetur ut ſubſtantialia iudiciorum ſecundum qualitatem cauſæ intentatæ, & ſtylum illis curiæ, in qua fueris, diligenter obſeruentur: demumque

que ut ſententia ſolenniter, & informa debita per iudicem proferatur: de quo plene diximus ſupra in d. titu. de nullit. ex defect. proceſ. & cap. Et continuo meminiſſe oportebit, ut pars diuerſa, ſiue eius legitimus procur. ſi non fuerit præſens, ad quemlibet actum legitime citetur: de quo plene diximus ſupra ſub rub. de nullit. ex defect. citatio.

8 Conſueuit etiam (& ſanum eſt conſilium) profundanda iuriſdictione, & poteſtate iudicantis obſeruari, quod idemmet iudex in cauſa, de qua agitur ſe iudicem competentem declaret: & talis pronunciatio reſpectu incompetentiæ iudicis, cum de ea ulterius non ſit quærendum, utilis admodum, reputari conſueuit. ut docet Bar. in l. ex quacunque. colum. 3 ff. ſi quis in ius uocatus &c. Ang. in lib. 1. C. ſi a non comp. iud. Alexan. in l. de pupillo. §. qui opus in 3. colum. de no. oper. nuncia. & in conſ. 223. uiſo in prin. libr 2. & conſi. 1. col. 3. ubi declarat hoc. lib. 5. ponit Abb. in c. cum ordinem. in fin. de reſcrip. Inn. & poſt eum alii, uidelicet Fran. Imo. Pan. in capitul. ſi duobus de appel. & idem Inno. ubi late Fel. in c ſuper literis de reſcrip. & idem Fel. in rubr. de for. comp. in fi. cum aliis adduc. per Dec. conſi. 18. viſo. in princ. lib. 1.

Et intellige quod talis pronunciatio prodeſt: dummodo iudex aliqualem iuriſdictionem, licet elidibilem habeat: nam ſi penitus nullam haberet, puta. ꝙ literæ iuriſdictionales eſſent falſæ, talis pronuntiatio non faceret eum iudicem qui non eſſet: ut declarat Aegidius concluſio. 28. iudex & concluſio. 22. ſecundum magnam. & declarat Deci. in dicto conſil. 18. in fi. & Alex. conſi. 77 uiſis. colum. 1. & conſil. 82. uiſo proceſſu. colum. 1. lib. 3. dec. Neap. 354. in cauſa reuocationis nu. 14. Milk in uerſic. iudex qui prætendit ſe delegatum. & Fel. in ca. ſciſcitatus. col. 3. uerſi. ampliatur, de reſcrip. & ſentit Rot deciſ 86. a pronunciatione in fi. in not., & facit deciſ. 737. nota quod neceſſarium in antiquis.

Talis in ſuper pronnnciatio ad effectum quod proſit expreſsè fieri debet. Nam tacitè uidelicet per proceſſum ad ulteriora, non ſufficeret: ut declarat idem Fel. in c.ſuborta. col. 5. uerſi. iimita quarto, de re iud. & in d.cap.ſuper literis.uer.fallit duodeciuio de reſcrip. cum aliis,de quibus per Hippo.in l. ſi quis uer. teneas etiam
9 menti. nume. 99. ff. de quæſtio. Quamuis regulariter iudex procedendo ad ulteriora, exceptionem propoſitam iudicii impeditiuam reiicere uideatur: ut declarant doctores per illum tex. in c. ex parte de appel. Bar. in l. ſi a procedente. C. de dilat. ſentit gl.in uer. intueri.in l.2 §.ſi dubitet.ff.de iud.eſt deciſ.Rot.605. dic quod ſi aliquæ exceptiones. in antiq. & ponit Alexan. conſi. 37.uiſo co.5.uer. quarto confirmatur.lib.2 & conſi. 100. diſcusſis.col.2.lib.5. Dec. in conſil.275. colu. 3. ubi uide lib 2.

10 Et ſicuti perſona iudicis, per ſuam pronunciationem (ut præmittitur) legitimari poteſt, eodem modo perſonæ ipſorum litigatorum etiam per ſimilem pronunciationem legitimari poterunt: & talis pronuntiatio erit utilis, ut de his etiam ulterius non quæratur, ut uoluit Spec. in titu. de excep. §. nunc uidendum col. pen. uer. in ſumma nota cautelam. & ponunt doctores maxime Bar.Pau.de Caſt.Iaſ.in l.licet.C.de procu. & Bald. in l. falſus.in penul. colum. uerſic. ad quartum venio. C. de furt. & Alexan. in conſi. 59 uiſo proceſſu. colum.2.uerſicul. ſecundo reſpondeo. lib. 2. & prædicta omnia de perſonarum ac iud. legitimacione, & quot & quibus modis fieri poſſit, & quantum proſit latius reaſſumpſit idem Hipp.in d.l. ſi quis in quæſtio. fere per totam.ff.de quæſtio.Quæ omnia ſi diligens patronus cauſę ſeruauerit, raro in iſtos defectus & nullitates inciderit, ſed cauſam ad finem ſuum optatum, abſque difficultate perducet. Hæc ſint pro aliqui inſtructione, quando res adhuc integra permanet. & quam nullitates fiant.

11 Secundo principaliter ſi ageretur de defectu ac nullitati-

litatibus iam factis, diligens cauſarum patronus conſiderabit imprimis, nunquid aliquo pacto aduerſarium oppoſitorem, ab huiuſmodi oppoſitione excludere poſſit, uel ratione ipſius opponentis, aut cauſæ, uel ſententię contra quam opponitur, ſiue ratione ipſiuſmet oppoſitionis, aut perſonæ illius contra quem uel iudicis coram quo nullitas huiuſmodi proponitur.

12 Ratione perſonę ipſius opponentis aliquando idem oppoſitor excludi poterit, puta ſi foret inhabilis & incapax iudicio ſtandi: ut tot. titu. C. qui legit. perſonam ſtandi in iud. cum alijs, de quibus latè diximus ſupra ſub rubr. de nullit. ex defect. inhabil. compa. Nam cum materia huiuſmodi nullitatis ſine iudicio expediri non poſſit: ut inquit Bald. in rubr. C. quorum appel. non recip. per text in l. fi. in princip. ff de appel. eo ipſo quòd opponens apparuerit iudicij incapax regularibus repellendus erit, & non audietur.

13 . Prout repelli poſſit, ſi non conſtaret quòd ſua intereſſet: cum in iudicio audiri etiam non debeant hi quorum non intereſt. l. 1. in princ. ff. de appel. recip. cap non ſolet. 2. q. 6. cum inter. de elec. cap. de his. extra de accuſ. cum ſimi. quæ in terminis ponit Aym. conſil. 177. ſcripſi in fi. & conſil. 170. in cauſa appellationis. colum. 2. num. 5. & dixi ſupra.

Vel prout excludi poſſet is, qui per tres ſententias conformes in cauſa illa condemnatus extitiſſet: quoniam
13 talis ſuper nullitate huiuſmodi ſententiarum quouſque plenariè executioni mandatæ fuerint, audiri non debet, ut eſt text. in clemen. prima, & ibi latè ſcrib. de ſen. & re iudic. Idem ſi foret excluſus a ſtatuto certum tempus iam tunc elapſum, ad cauſam nullitatis proponendam, & expediendam præfigente: nam extra tempus
15 ſtatuti, & inſtantiæ, maximè per viam petitionis, ſuper nullitate vlterius audiri non deberet: ut voluit Alexan. in conſil. 225. ponderatis. lib. 6. & conſil. 105. ponderatis. colum. 2 lib. 5. & de quo per eundem conſil. 82. uiſo. colum. 3. lib. 3. de quo tamen uide Aret. conſil. 75.

KK 4 dili-

diligenter colum pe.& fi. ſtate namque huiuſmodi ſtatuto nedum agere prohibitus, audiri non debet: quinimo nec iudex ex officio ſuo, ad illius commodum, procedere poterit: & ſi procederet, nulliter faciet: ut uoluit Bart in libr. 1 §.quod autem ff.de aleat.& l.non ſolum.§ ſi ff de iniur.cum aliis., de quibus per Alex conſi.27 viſis.nu 2.lib.3.& conſi. 81. ponderatis num. 4.lib. 2.& ad præmiſſa uide per Aym. conſil. 176. in cauſa appellationis.col.2.nu 4.

16 Siue quod officium iudicis, quod pro nullitatibus huiuſmodi declarandis & reuocandis competit, de quo per Inno.in c. 1.circa fi. extra de offi.iud.& in ca.ſæpe.in 3.col.in prin.de appel & uidimus ſupra in q. 1.foret legitimè præſcriptum: & facultas illud implorandi tempore ſublata: quoniam officium iudicis, ſeu facultas illud implorandi tantum durant quantum reliquæ actiones perſonales:ut per Bald.in l.data oper.col.29.C. qui accu. non poſſ & Sal.in l. præſes. uer. ulterius quis poteſt C. quom.& quan.Franc.in c dilecto q.5.de appel.& Alexan. conſi.59 uiſo tit.col.4.nu.15.& Dec.conſil.8.diuino.col. pen.in fi li. 1. cum aliis, de quibus alias diximus. hoc igitur caſu opponens tempore ipſo foret excluſus,& non deberet audiri.

17 Vel quod ipſemet opponens ipſum an ſententiam uoluntarie excluſiſſet: puta,quod ſententiæ ferendæ ſtare, nec dicere de nullitate promiſiſſet: ſed illi (qualiſcunque foret) parere: tunc etenim lata ſnĩa iudex nullo alio de principali cauſa diſcuſſo, iuſtam conuentionem, ueluti confesſi ſequetur: ut inquit tex.in l.late pactũ.§ quis prouocauit.ubi Bald.& Ang.col.17.ff.de pac. & facit tex.in l.1. uer ſi quis ante ſnĩam proceſſus fuerit non appellare, indubitáter auxilium perdit. &c. ff.a quib ap. non licet. facit ẽt l.ſi cõuenerit. ff. de re iu. & l. ſi aduerſus.C.de fid.inſt.& l.ſi quis in conſcribendo.C.de pac cum ſi. Nã & ſi acta ſubſtantialia iudicii a partiũ uoluntate non pẽdeãt ſed a lege,illaque ꝓpterea de dictatũ

18 partium cõſẽſu omitti,uel ſi nulla fuerint, ratificari non

poſſint

poſſint; per regu ꝙ actus nullus ex facto a ꝑtāte mea non dependente, a me ratificari, nec nullitas ſuppleri poſſit, arg. l. nemo pōt. de leg. 1. l priuatorum. C. de iur. om. iu. libr. nec ex prætorio. ff de reg. iu. Bar. in l. 1. C. qui ꝓ ſua iu riſ & in l. licet. C. de proc. c. uno. de litiſ. no. gl. fi. in c. fi. de re iu. li. 6. & Abb. in c. prudentia. in prin col. 6. uer. quoad tertiam q; de of. del. & in c. fi. de prob. gl. & doct. in capit. cauſis. de of dele. Alexan. in d. l. ſi conuenerit. & Rot. dec. 88. in cā in qua eſt ſeruandus & dec. 258. ſi auditor in no. Pñt nihilominus partes ipſæ per pactum ſeu ſtipulationem ſe obligare non excipere de nullitate ac de parendo hmōi, actibus & ſententiis; quę & ſi forent nullæ, nihilominus inter partes in uim pacti & ſtipulationis exequentur: quia licet nō ualerēt ſnīæ, ualeret nō pactum & conuentio hmōi, per tex. in l. 2. C. com. utri. iu. & ibi doc. & declarant Bal. & Ang. in d. §. qui prouocauit & Iaſ. in d. l. nemo poteſt col. 10. uer. confirmatur. in 2. lectura. ff. de leg. 1. & Abb. poſt alios in c. examinata. de confir. util. uel inu. & conſ. 97. cum per ſnīam. col. 1. li. 1. Fran. in c. dilecto. q 50. de appel. & late ponit Fel. in d. c. de cauſis. col. 3. uerſi. 1. ubi in hac materia ponit regulā cum aliquibus fallētiis & in ca. ſignificaſti ī prin. ī uer. tene mēti de foro cōp. & in c. cum ex offi. in uerb. non obſtat dictum Inn. de præſcrip. tenet Alex. in terminis noſtris in conſil. 32. opportune. colum. 2. & Dec. conſil 475. in cā quæ Mantuæ. colum. 4: nu. 33 & conſil. 499. in cā. colum. 4 nu. 13. & dec. Nea. 117. promiſſio. in
19 fi. cum aliis, de quibus per Hipp. in lib. 1. § ad quæſt. nu. 28. ff de quæſt. Aym. conſ. 29. pro clariori. colum. 3. nu. 6. ubi præmiſſa declarat. Et ꝙ poſſit renunciari, nullitati. uide Bald. in l. antiq. §. fi in fi. C. ad Vel. & Paul. de Ca. in conſi. 260. in nomine ſanctæ &c. 2. col. lib. 1. & latius quam alibi per Io. Baptiſtam Peruſinum. & in trac. de arbit li. 7. c. 10. & ſeq. ubi ponit (loquens de compromiſſo) quando & quibus caſibus pactum & renunciatio nullitatis ualeat, quem poteris uidere; & Fel. in d. c. de cauſis, Ioan. de Anania conſi. 47. prope fi. Rom. conſi. 402

Impræ-

Impræpoſita.cum conſi.ſeq.Bened.de Barzis in trac.guarentigiæ.q.19. ult.partis Tomo 17. quantumcunque igitur his caſibus ſententia foret nulla, deberet exequi, ſi non tanquam ſententiam, ſaltim vigore pacti; & ſtipulationis: ut d. §. qui prouocauit: & taliter opponens a lege, ſiue ſtatuto, uel a ſemetipſo, a iure dicendi de nullitate excluſus, audiri non deberet, maximè ſi pactum, ſeu renunciatio fuiſſet iurata: vt loquitur Alexan. dicto conſil.32.poſt Ang conſil.187. incipien.a & b.contraxerunt &c. & per ea quæ ponit idem Alexan. conſil. 21.attentis col.4.lib.3. pro quo facit etiam illud, quod voluit idem Angel. in l.Papinianus. §. ſi quis mortis. verſic.ultimò legatur. & in l. poſthumus. §. ſi quis ex his. ff. de
20 inoffic. teſta.dum inquit, quod ſtante ſtatuto, quòd maſculis exiſtentibus fœminæ non ſuccedant: filia in teſtamento patris præterita ab huiuſmodi ſtatuto excluſa, audiri non deberet, allegando teſtamentum patris nullum & inualidum ob ipſius præteritionem: & verè audiri non deberet, cum ſtante tali ſtatuto, per quòd ſuitas ſublata fuit præterito filiæ pro exhæredatione habetur:& teſtamentum remanet validum: vt declarat Bar. in l. 1. §. ſciendum. in fi ff. de ſuis & legi. & l. 1.§ filium; in 4. q. ff. de cont. tabu. & Bald. in l. fi. in fi. C. de lib. præt.& eſt communis doctorum opinio ſecundum Alex. in l Gallus. §. quid ſi tantum. col. 3. de lib & poſthum. & in l. Filiæ dotem. C. de collat. & melius in conſil. 47. abundè.col.fi lib. 2. ubi atteſtatur de communi. & facit quod ponit idem Alexan.conſil.19 circa colum. 1. uerſ. ſed præmiſſiſ.lib.6.& conſil.125. quoniam.eo.lib.& Dec. conſil.505. copioſè in prin.lib.4.

21. Ratione cauſæ ſeu rei, uel ſententię, de qua agetur opponens nullitatem excludi poterit, & non erit audiendus, puta ſi ad impediendum decretum, ſeu relaxationem ſequeſtri nullitatem opponeret, iuxta tex. in clem. ad compeſcendas. in fi. de ſequeſtr. poſ. & fruc. & ponit Rot. 394. noua quòd ſi feratur in antiq. & deciſ. 390 ſi feratur in no.

22 Vel ſi nullitas contra ſententiam in conſiſtorio principis latam ubi ordo iudiciarius, ac cæterę iuris poſitiui ſolennitates non attenduntur, opponeretur iuxta tex. in c.ad petitionem. in fi & ibi hoc.de accu. per quem tex. Bal.in capit.1.§ ſi de natu. feu. & capit. dicit principem ſola ueritate inſpecta, ac ordine iudicii ommiſſo procedere poſſe. Idem tenuit idem Bal. in l.fi. C. de leg. & late poſt alios ponit Fel.in c.ex cauſis de re iu. Angelus in l. principes.ff.de leg.Ro.in l.ſi quis arbitratu.in 3 col.ff.de de uerb.oblig.

23 Siue quod nullitas opponeretur contra ſententiam, uel proceſſus per eundem principem confirmatos: ulterius de illorum inualiditate diſputandum non eſſet: iuxta ea quæ ponit Inno. & alii in capit. 1. & 2. de confirm util.uel inutil & legiſtæ in l 4.uerſi. condemnatum. ubi Iaſ.col.3.uer.tertio limita.ff.de re iu.Rom. conſ.307. num. 3.

24 Poteſt namque princeps Proceſſum nullum ex defectu iuris poſitiui ratum habere: ut quotidie in Rom. cu. fieri uidemus. quando conſtat cauſam ad ipſius merita recte inſtructam, inquit Abb. in c. cum olim.col.penul. de re iu.allegādo tex in d.capit.ad petitionem.ubi etiam de hoc meminit Fel. ibidem. colum. 2. uerſ. teritio nota. de accu. & facit tex. cum ibi no. in c. 2.de tranſ. & quod ponit Bar. in l. conficiuntur. §. codicilii. ff. de iur. codic. & in conſi. 196. ciuitati Camerinen.col.1.in fi.& late ponit & declarat idem Felin. in c.qualiter & quando.el.1. colum 9. uerſi. fallit ſexto de accu.poſt Abb.& alios in c.ea quæſtio de re iudic. ſuper quo tamen aduertendum erit, quia certa ſcientia principis actum nullum confirmantis requiritur: alias nullitas non excludentur. ut uoluit Aegid. conclu. 116. ſi petens.& 748.Ro.232.Cum ſequitur in no.Aym.197.co. fi.& gl.in c. per diuerſitatem. in uerb. communi. de con ceſ.præben.Bar.in l. ſi conſtat.ff. de appel. Abb. in conſi. 63 Omnipotentis.uerſic.ſecundo principaliter. lib. 1. & Alexan.conſil.59.uiſo inſtrumento. col. 3. lib. 1. conſil. 135.

135.uiſo.colu 2.lib.7.& conſil.1.nu 35.lib. 5. Caſſa. dec. 9 de reſcrip. huiuſmodi autem confirmatione ex certa ſcientia concurrente,nihil apponi poteſt quod annullet:cum ut uideatur factum plenitudinee poteſtatis:ut uoluit Bald.in l.eos.in princ. C. de appel. & in proœ. Dec. colum 4.Aym.conſi.182.uidetur.col.4.uer.6. conſidero. Iſti ergo poſt confirmationem principis nullitates opponenti,perpetuum ſilentiũ imponi debet:ut docet idem Bal.in c.1.§ ſi quis autem. per illum tex. de pac. conſt & præmiſſa ponit Dec.conſi 955.colum.penul li.5.& conſ. 191.colum.2.li.1.& conſi 341 uiſo puncto.col.1 uerſi. & non parum.& conſi 373.uiſo. col. 2 . lib 3. Et nota quod intelligimus de confirmatione facta in forma ſpecifica, quæ fit ex certa ſcientia , & cum cauſæ cognitione, non ea quæ fit in forma cõi: quia talis non operatur ualiditatem quoad tertii præiudicium : ut optime declarat Alex.in conſi.123. ſcripſit. col. 6. nu. 28. uſquè in fi.lib.3.ubi uide. & Anch.conſi.389 uiſis col.2. idem Dec.conſi.534. procedendo. col. 2. in prin.lib. 4. & 649. in fi.uoluit quod in dubio præſumendum ſit, quod cõfirmatio facta fuerit ex certa ſcientia. Allegat. Alexan.in conſi.1.col.10.li. 5. & conſi. 38. uiſo ſtatuto. lib. 4. quos uidere poteris, intellige ergo quando nullitas fuit ipſi confirmanti expreſſa, alias ſi putaſſet ualidam , ſed pro firmiori munimine roboraret:confirmatio illa non tollèret nullitates, ut declarat Abb. in c. inter dilectos. col.4. uer.quarto oppono,poſt Inn.& Hoſtien extra de fide inſtr.& tenet & declarat idem Dec.conſi.531.uiſa donatione.col pe.uerſ.primo quia li.4.

25 Vel pone (exemplum) quod nullitas opponeretur contra ſententiam quæ per aliam ſententiam rite , & recte latam quæ in rem tranſiuiſſet iudicatam , confirmata foret : prout contigit quando appellatur , & de nullitate dicitur : & iudex appellationis bene iudicatum , & malè appellatum per ſententiam ſuam declarat : hoc etenim caſu de nullitate actus confirmati , obſtante ſnía & re iud. confirmante,, alterius quæri non poteſt

teſt ut tenent cōiter doc. in d.c.1.& 2. de confir. util. uel inutil. & Fran. poſt alios. in capit.dilecto q.41. & 48. de app. per Inn. in cap. ſuper literis. in uerb.forſan de reſc. & Rot.dec.118.no.ꝙ ubi ſententia nulla. in antiq. ponit Fel. in cap.ea quę. in 1.colu.de re iud. & facit tex. in l.fi. ubi ponit Bart. C.de fid. inſtr. & l. 2. C. ſi ex falſ. inſtru. per quę iura hoc uoluit idem Bartol. in l. ſi expreſſum in 3. colum.in prin.ff. de ap. & in l.1.colu.pen. C. quādo prouoc.non eſt neceſſe Anc. & Imo. in cle.1. de re iud. idem Anc.conſ 389.uiſis co. 2 ex quo.n.ſemel fuit cogni

26 tum & deciſum, de his ulterior quæſtio habenda non eſt, ut ibi per eos: quia (ut eſt dictæ) ſnīa ēt quod ex defectu iuriſditionis eſſet nulla, per iudicem appellationis cōfirmari pōt. Et ſi cā nullitatis ſnīę primæ, in ſnīa confirmāte ceſſauerit tanquam ritè & ualidè confirmata demandabitur executioni, ſecundū comunem ſcribentium opinionem: de qua atteſtatur Alex.in conſ.111. uiſo.lib. 5. & conſ.67.uiſo.in fi.lib. 6. & conſ.53. quæritur libr.5. & de quo in conſ.79.perſpectis num.4.lib.2.

27 Debebit inſuper animaduerti nunquid ſententia quæ per uiam nullitatis impugnatur, præſente parte, uel ſaltim legitimè citata, & non reclamante lata fuerit: quia poſtquam in rem tranſiuerit iudicatā quod ſententia huiuſmodi ritè, & rectè lata fuerit, prӕſumetur, ſi modo expreſſe de contrario non conſtabit: ut uol. Inno. in capit. Bonę el 2.de elec. & in c. cum in iure de offi. deleg. & in c. ſicuti. de re iu. ponit Fel. in c. quoniā contra col. 5. de proba. & eſt communis ſcribentium reſoluto: ut tradit Alex. in conſil.22.uiſo proceſſu.li.2. & conſil. 25. uiſo.li.7 Abb in conſil 17.lib.2.Aeg.concl.89. ſententia.& Caſſ dec.1.de præſump. in fi. Talis etenim ſnīa ob rei iudicatæ colorem ex ſeipſa etiam abſque alio proceſſu ſe iuſtificat: ut dicit Aeg d. conſil 89. & ponit Ang. in l. 1. C. de rel. & l. fi.C.quando ap. fit. & Alex. in l.fi.ff.eo. tit. Bal. in l.fi.C. de ord.iu ponit Rot. 301. ſi petatur. in no & alias diximus. Et ponit etiam Anc. conſi.389. col. 2.in fi.latisſimè Aym.de antepen.temp.in ſecunda parte

Bonum

28 Bonum inſuper fuerit uidere, nunquid ſnĩa huiuſmodi quæ impugnatur ſit recens, uel antiqua, puta triginta, uel quadraginta annorum, iuxta text. in cap. ſi quis per triginta. ſi de feudo fuerit controuerſia, & cap. peruenit. extra de empt. & uend. ſuper quo uidelicet quando ſententia dicatur antiqua, arbitrio iudicantis ſtandum fuerit, ut uoluit Ant. de But. in capitu. illud. de præſump. quem ſecutus eſt Alexan conſil. 79. circa primum. colum. 4. uerſic fortificatur. li. 1. & conſi. 4 col. 6. li. 2. & conſi. 9 uiſo col. fi. lib. 3. & conſil.. 17 uiſo colum. 2. in prin. li. 4. ponunt docto. in cap. de cauſis de offic. deleg. Pro huiuſmodi namque ſententia antiqua, & quod ritè, & rectè lata fuerit, præſumi ſolet, maximè quando ſubſtantialia in alia ſententia, uel alia parte proceſſus, enunciantur: hoc enim caſu enunciatio huiuſmodi talia interueniſſe probat: ut declarat Bald. in l. emancipatione. C. de fid. inſtru. & & Curt. iun conſil 77. & Fel. poſt alios in cap. ſicuti. nu. 32. de re iud. & in capit. quoniam contra. col. 15. de prob. & Abb conſilio. 17. col. 3. lib. 2. & Dec. conſil. 42. colum. 6. & conſil. 341. uiſo col. ſexta. circa fi. & conſi 375. iuridicam. col. i. & conſil. 409. uiſo. in princip. & 558. in cauſa colum. 2. uerſic. non obſtat. li. 4. & conſi. 637. 2. colum. Et præmiſſa tenet Ro. ut compend. utriuſ. ſignat. ſuper reg de nõ iudicando. fol. 85. nu. 73 ſuper quo uide Alexan. conſil. 118. Ponderatis colum. 2. in fi. lib. 6. & conſil. 179 uiſis colum. penul lib. 7 Regulariter namque ex temporis diuturnitate præſumitur quòd ſolennitas extrinſeca etiam adhibita fuerit per Bar. & alios. in libr. qui aliena in princip. uerſicul. ſed & ſi non adierit. & ibi. Angel. ff. de acq. hær. & eſt communis opi. doct. ut aſſerit. Alexand. in l. ſciendum col. 5. uer. item fallit; ſecundum Ang. ff. de uerb. obli. prout etiam refert. & ſequitur Dec. conſi. 212. diuino. col. 3. uerſicul. 4. prædicto. lib. 2. & d. conſil. 406. col. 1. Cor. conſil. 348. uidetur, colu. pe. lib. 1. Aym. in antiq. temp. in ſecunda & tertia parte.

Ratio-

29 Ratione ipſiuſmet oppoſitionis obijciens nullitatem audiendus non erit: ſi oppoſitio peccauerit in forma, uel in materia ; peccabit autem in forma oppoſitio: ſi nullitas ineptè in iudicio proponeretur: quia in iudicio deduci debet per vnum ex illis modis, de quibus ſupra diximus ſub rubrica qualit. nullitat. in iudic. deduc. Nullitas etiam ſimpliciter & indiſtinctè, ac nulla expreſſa cauſa in iudicio deducta, dicetur informis, & informiter propoſita, ideo per ſimilem generalem & informem nullitatis propoſitionem, curſus & expedito cauſæ retardari non debebit, ut eſt de mente Inn. in capit. cum Bertoldus circa fi. de re iud. & Bald. in l. in teſtamento. in princ. ff. de execut. tutor. & in l. tale pactum. §. qui prouocauit. q. 15. ff. de pact. & Franc. in cap. dilecto. q. 13. de appell. & Lanf. de Oria. in c. quoniam contra in §. interlocutoriæ. nume. 37. de probat. Et eſt deciſio. dominorum de Rot. deciſio. 145. nota quod intentas. & dec. 749. nota quod ſi principalis in Anti. Aeg. concluſ. 97. Iudex propè fi. Nam cum nullitatis plures ſint ſpecies, id eſt ex pluribus & diuerſis cauſis oriri poſſit non generaliter, ſed ſpecifice proponenda eſt, ut dici conſueuit de exceptione ſimulationis: ut per Bald. in leg. ab Anaſtaſio. in fin. C. man. cum aliis add. per dict. Alexan. 111. viſo ſuperiori colum. 1. lib. 3. & Dec. conſil. 463. in cauſa colum. 2. uerſicul. his ſtantibus. libr. 4. & conſil. 648. Pro reſolutione in fin. libr. 5. Anch. conſil. 227. ad corroborationem. colum. 1. Nam regulare eſt, quod exceptiones, proteſtationes, & ſimilia, generaliter & cauſa non expreſſa, propoſitæ non releuent, nec iudicium impediant: ut uoluit Bartol. in l. 1. ff. de excep. & facit tex. in l. ſcire oportet. §. ſcire. ff. de excuſ. tutorum. quem in propoſito adducit Alexan. conſil. 181. in cauſa poſt prin. libr. 6. & facit text. in l. 1. C. de præd. curial. libr. 10. quem text. allegat Bald. ad propoſitum in l fin. colum. 6. uerſic. & nota hic. C. de edict. diui Adrian. toll. extat concluſ. Aeg. 567. Generalis exceptio de ſubreptione non ualet & capit. latè ponit

Fel.

Fel. in cap. paſtoralis. ubi gl. & doctores colu 4. in prin. de excep. & Ang ſuper rub col. xx. uerſicul. 2 circa hoc inſtit. de excep. & facit tex. in c. conſuluit. & ibi ſcrib. de appellat.

31 Oppoſitio autem peccauit in materia: puta ſi nullitas allegata fortè calumnioſa, uel altiorem requirens indaginem, aut leuis pręiudicii foret, iſtis namq; caſibus bonus iudex omnibus benè penſatis, reſeruato iure agendi ipſi opponenti, ad ulteriora procedet. argum. tex. in l. 2. C. de Fal. & cap. ſciſcitata. de in integ reſt. Nã

32 ubicunq; iudex malitiam in excipiente concipit, de eiuſdem confictis exceptionibus, ſeu appellationibus parum curare debes, quoniam non probata illarum ueritate curuunt, ac nullum iuris effectum operantur: ut uoluit Inno. in cap. poſt electionem. in fi de conceſſ. præb. quem ad hoc pro notabili adducit Pan. in capit. ſuper eodem de app. & capit. de cætero de re ind. & cap. conſtitutus. col. 2. uer. eſt tertium remedium, de fideiuſſ. cum aliis, de quibus per Alex. conſil 65 habita colum. 3. uerſ. fortificantur. lib. 1. & dict. Iaſ. in l. 4 §. condemnatum. col. 3. uerſ adde quod pro iſta &c. ff de re iud. Et regulare eſt, quod executio ſeu cauſæ proceſſus non retardetur ſi nullitas allegetur: quæ aliorem indaginem repoſcat, ut uoluit Bartol. in l. 3. § condemnatum. ff. de re iu. per text. in l. fin. in fi. C. de ord. cog. & eſt communis ſententia doctorum ſecundum Alex. in conſ. 33. uiſo in fi. lib. 1. & Iaſ in d. § condemnatum. col. 1. uerſ. ſecundo nota. & alias diximus.

33 Ratione illius contra quem nullitas obiicitur non procedet obiectio, ut ſi ne quod legatarius agat ex teſtamento ad legatum: & obiiciatur ſibi teſtamentum huiuſmodi eſſe nullum, & quod ita declaratum fuerit contra alios legatarios: quæritur an iſta nullitatis oppoſitio obſtet legatario agere uolenti. Et reſpondet text. in l 1. ff. de excep. re iud. quod non: quinimò ex tali teſtamento, etiam quod irritum & non ſolenne prætendatur, legatarius ipſe donec in iudicio nullitatis fuerit

ſupe-

ſuperatus, agere poterit, & ita communiter conſueuit intelligi ille tex.ponit eſt gloſ. in l.Papinianus. in § ſi ex cauſa. in uerb. non ualeant.ff.de inoff. teſtam. Et idem dicendum erit de quocunque alio actu declarato nullo inter alias perſonas: dummodo non ſit ſuperatus ille; de cuius principali intereſſe agitur, per reg. quod res inter alios actæ aliis non præiudicant: ut declarant doc. in l. ex contractu & l.ſæpe ff de re iud. declarat Alexan. conſil.126. in cauſa col 1.uerſic.nec obſt. lib.3.& faciunt ea quę poſuit idem in conſilio.156. ſtantibus. libro.2.& conſ.30 uiſis col.2 in fi.lib 6 uel etiam non procedet ratione ipſius obmentis puta quod ſua non interſit.Ro 845 patronus. in antiq. Aym.c.conſ.192 col.3.nu.6.& 182.uidetur.col.2.& 177 in fin.

Vel ponas exemplum iuxta terminos. l non eo minus. C. de procur. ubi ratione perſonæ pupilli, ſeu minoris, ſi actus geſtus utilitatem & commodum ipſorum concernet, quod ſit nullus & inualidus obiici non poteſt: de quo ſatis ſupra uidimus ſub rub, de nullit. ex defect. inhab. ſeu mand. comp.

Ratione iudicis obiectio nullitatis forſan euitabitur, oſtendendo cognitionem huiuſmodi ad talem iudicem non ſpectare, nec ſuper articulo nullitatis illum iudicē fore competentem: prout late ſupra uidimus ſub rubr, quis dica. iud. compe. in cauſ. nullit. Et his igitur aut ſimilibus modis, obiiciens nullitates aliquando fortaſſe a iudicio excludi poterit.

Tertio principaliter: ſi aduerſarius per aliquem ex modis ſupradictis a iudicio excludi non poterit, ſed in obiectionibus ſuis omninò fuerit audiendus: imprimis conſiderandum erit, quæ ſpecies nullitatis in iudicio proponatur,& unde proueniat, ac totis uiribus laborandum nunquid ab ea ſententia & proceſſus defendi ac tueri poſſint,& hic patronus cauſæ omnia experiri & uiriliter contendere debebit.

Exempli gratia, pone ꝙ nullitas oppoſita ex defectu poteſtatis iudicantis prouenire prætendatur: in

primis conſiderabitur modus, & cauſa ipſius defectius & prætenſæ nullitatis. Nam aliquando dicitur eum, qui ius dicit, nullam fundiius habuiſſe iuriſdictionem,
34 ſed hominem merè priuatum extitiſſet aliquando & ſi de aliqua poteſtate ſibi tradita conſtiterit, dici cõſueuit illam fuiſſe inualidam & inefficacem ex defectu concedentis, uel perſonæ illius, cui concedebatur, aut ratione cauſę, ſeu rei quę committebatur uel ratione formæ, ſeu alias prætenditur illum, qui protulit ſententiam, nullam habuiſſe iuriſditionem. Aliquando uerò & ſi in totum iuriſdictio non negetur, dicitur tamen quòd in cauſa & negotio huiuſmodi iudex fuerit incompetens, uel ratione loci, aut cauſæ ſeu rei, uel temporis, aut perſonarum: prout ſupra ſub rub. de nullit. ex defec. iuriſd. plenè tractauimus.

Quando igitur in totum iuriſdictio & poteſtas iudicantis negatur, & de illa ex proceſſu nullo modo conſtat: nec apparet aliqua ſuper ea facto pronunciatio, minuſque temporis diuturnitas, uel authoritas rei iudicatæ ſuffragatur: ſi de ordinario iudice tractabitur: & in eo
35 loco, ſeu tribunali, ob locorum uicinitatem, ſeu alias notorium ſit, quod ille, qui ſententiam protulit, tempore prolationis, pro tali ſe publice gerebat, & communiter reputabatur: obiiciens nullitatem ad defectum poteſtatis iudicis, quaſi calumnioſus reppellendus erit: & tali caſu: cùm iuriſdictionis iudicantis ex ſe ſit patens & notoria, aliter probanda non erit: ut docet Bald. in iſtis terminis. in l. ea quidam. colum. 3. uerſicul. notorium uero facti. C. de accu. & l. 2. colum. 11. C de ſer. & ac. & clarius in l. 1. in fi. C. qui & aduer. quos & in l. ſi quis per calumniam. uerſic. deinde quæro. C. de Epiſc. & cleric. & alibi ſæpe ubi dicit de ordinaria iuriſdictione non eſſe ad fidem faciendam, ſed quaſi poſſeſſionem ſufficere. & faciunt quæ ponit Aym. conſilio 121. ſcripſi colum. 1.

36 Sed talis iuriſdictio & poteſtas in loco iudicij, puta ob longinquitatem, ac locorum diuerſitatem, uel

tempo-

temporis diuturnitatem, ſeu alias non fuerit notoria: tunc erit uidendum, nunquid aduerſarius per aliquem actum poſitiuum in talem iudicem conſenſerit: puta aliquas exceptiones contra perſonam agentis proponendo, uel litem coram illo ſuſtinendo, ac conteſtando; his, namq; caſibus attento partis conſenſu, & quod pro fundamento iuriſdictionis ordinariæ regulariter præſumitur: talis habebitur pro iudice, & aduerſario contrarium aſſerenti incumbet onus probandi ſecundum theoricam Inn. in capit. cum in iure, de offic deleg. & hoc ibi ponunt doct. & in capit. fi. de eo qui furt. ord. ſuſce. tenet Bald. in l. geſta. uerſic. quæro nunquid pro actis præſumitur, C. de re iu. & Arch. in capit. nobiliſſimus in uerb. oſtendat autem. 97. diſtinct. & declarat Ab. in cap. ſicut nobis col. fi in prin. de re iud. Nam ſemel in aliquo officio approbatus, non debet amplius reprobari, per reg. qui ſemel placuit de reg. iu. & notat Bart. in l. Pomponius. la 1. colu. 4. ff. de neg. geſt. & ponunt Inn. Abb. & Fel. Dec. ac alii in cap. cum uenerabilis. de excep. & idem Dec. conſil. 665. ad dubium. poſt prin. lib. 5. & facit quod ponit d. Iaſ poſt alios in l. fi. colu. antep. uerſ. item in quantum Bart. de edi. diui Adrian. tollend. ubi quod ſi dicatur ſimpliciter aliquis qui ſit inhabilis puta filiusfamilias eoipſo cenſetur quoad citantem perſona ipſius habilitata & ibi etiam Dec. num. 45. Idem Iaſ. in l. de pupillo. §. ſeruo. numer. 4. ff. de no. ope. nuncia.

37 Si uerò proceſſus & ſententia in contumaciam aduerſarii confecti & fabricati fuerint, adeò quod nullus partis aduerſæ tacitusue expreſſus poſſit conſenſus allegari: & iuriſdictio quæ negatur non fuerit notoria ex quo iis dicens tanquam iudex de iure communi ordinarius ſententiam protulit ac intentio iudicantis de communi iure ſit fundata: & prout diximus pro iuriſdictionem ordinaria præſumendum ſit: talis negatio iuriſdictionem dubiam non reddet quinimo exceptio, negantis eam ligitimè probari debe-

bitur uoluit Rot. deciſ. 327. ſi contra petentem. in no. Vel ſaltim ſatis fuerit illa probare per communem habitationem, nominationem, & reputationem: id eſt quod perſona, quæ ſententiam protulit, tunc communiter, & publicè habebatur, tenebatur, & reputabatur pro iudice, uel conſtitutio in tali dignitate: cui de iure annexa ſit iuriſdictio: & ſufficiet ad hoc ut geſta per eum ualeant. arg. l. Barba. ff. de off. præt. & l 2. C. de ſent. & eorum quæ ponit Inn. in c. nihil eſt de elect. & ponit Spec. in tit. de prob. §. probare colu. penu. & declarat Abb. poſt Inn. & alios in d. c. cum in iure colum. fi. in princ. de off. deleg. & tenent domini de Rota dec. 47. ualent acta in no. & dec. 499 ualent acta in antiquum ita intellige Aeg. concluſ. quadringenteſima ſecundo inter priuatos.

Sufficiet ergo] hoc caſu quaſi poſſeſſio iuriſdictionis uidelicet quod ſic agebat, ſic reputabatur &c. argum. tex. in l. 3. ff. ad Maced. & l. 1. & ibi Bald. C. eod. tit. & tenet Bald. in d. l. ſi quis per calumniam 2. colum. de epiſ. & cler. & Bart. in conſil. 82. punctus quæſtionis. vbi etiā modo articulandi iſtam quaſi poſſeſſionem docet: & Fel. in c. excep. numero 37. de excep. poſt Spec. in titul. dele. §. ſupereſt colu. 5. uerſ. quid ergo & in tit. de iu. deleg. §. excipi colum. 7 uerſ. Item quia dixit &c. & Lap. allega. 89. in Dei nomine circa medium uerſ. item dicimus &c. & facit tex. in capit. ſi iudex. de ſent. excom. in 6. hanc enim quaſi poſſeſſionem, ipſo indicante a principio adeptum fuiſſe: niſi prius literas ſuæ poteſtatis oſtendiſſet, præſumi non debet. argum. tex. in l. 1. C. de mand. prin. & ponit conſtitutio Bonif. 8. quæ incipit iniuncta ſub tit. de elect. in extrauag. de qua meminit Caſſ. dec. 8 num. 5. de reſt. ſpol. Ex multis igitur geſtis publice, & cum pluribus perſonis, præſumitur habilitas in perſona. d. l. 1. C ad Mace. & declarat Ang. in §. item ſi colu 10. in prin. inſt. de excep. prout etiam ex ipſa fama publica collatio dignitatis præſumetur l. ſolennibus. C. de fide inſt. quem text. ad iſtud propoſitum adducit

ducit Paris de ſind. in uerſi. elect. §. in officiis in prin. & tenet Bald. de pace conſtan. in prin. colum. fi. ueri quæro quid ſi iſti.

40 Iuriſdictionis autem quaſi poſſeſsio, altero non poſſidente, & præcedente titulo, uel altero poſſidente, ac ſciente, & patiente per alium exerceri, per unicum actum iuriſdictionalem acquiritur ſecundum Inn. & alios in c. dilecti. de capel. mo. & late per Fel. in c. auditis col. 8. uer. præſcribens de præſcri. & Dec. conſi. 271. diuino, co. pe. in 2. conſil. li. 2. & ponit Spec. in ti. de iuriſdic. om. iu. col pe. uer. illud etiam nota quod poſſeſsio. & Bart. in l. 1. § ſi quis. ff. de tit. & actum. priu. & alex. conſi. 96. in cã. col 3. nu. 3. & conſ. 94. col. 3. li. 5. & conſ. 68. col. pe. li. 2. ubi declarant hoc intelligi debere quoad ſpẽm illius iuriſdictionis, cuius erat actus, quẽ exercuit & facit id quod ponit idem Dec. conſi. 126. diuino. col. 2. in prin. lib 2. declarant moderni, in tract. præſcrip. in 2. q. ſecundę partis principalis. col. pe. Ro. dec. 415. fuit dubitatum. col. 2. Inn. Socy conſ. 187. nu. 21. li. 2 Brun. conſi. 20. Gram. conſi. 59 Affli. dec 67. per bannimenta etiam probatur quaſi poſſeſsio iuriſ. etiam quod non conſtet illis fuiſſe partium, ſecundum Bal. in marg. in uer. poſſeſsio refert. & ſequen dec. Neap. ut per Cap. dec. 27. nume. 30. & ad præmiſſa vide etiam in deci. 57. & Aret. conſi. 42. niſo colum. 2. Paris. de put. de ſind in uerſi iuriſd. in nu. 3. Ro. conſi. 70. col. ſi Brun. conſ 20. Aeg. concl 669.

43 Cõſtito itaque de huiuſmodi quaſi poſſeſsione iuriſdictionis iudicis ordinarii, ad inuadandum acta & proceſſus ab eo factos, aliquid opponi contra ipſum non poterit quod impotentiam facti uel iuris concernat, ut puta quod fuerit ſeruus, criminoſus, infamis, hæreticus, excommunicatus, uel alias ad iudicandum inhabilis: quia acta per eum facta nihilominus ualebunt, nõ ex merito uitæ, ſed de officii publici (in quo tolleratur (putãte: ut uoluit gl. in c. 1. in fi. 3. q. 7. & Hoſt. in ſum. de offic. ord. § quis poſsit eſſe in fi. & Spe. in ti. de iu. deleg. §. excipi põt ueritatem ꝙ criminoſus & in ti. de of. ord. §. ſi.

 & facit

& facit text. in c. ſi. in ſi. 3. q. 7. & d. l. Barbarius. ubi Bal. col. 9 & l. ſi arbiter. C. de ſen. cum ſim. Et de proceſſu facto coram iudice ordinario etiam publice excommunicato, quod teneat eſt dec. Rot. dec. 24 nota quod proceſſus ſub ti. de of. ord. in aut. & eſt communis ſententiia doctorum, uidelicet quod tales exceptiones contra iudicem ordinarium in of. tolleratum ad acta & proceſſus inualidandos opponi non poſſint: prout aſſerit Fel. in c ſciſcitatus. colu. 2. de reſcrip. & declarat Lanf. in c. quoniam contra. in §. interlocutoriæ in prin. extra de probat.

41 Si autem tractabitur de proceſſu & ſententia iudicis delegati, & nullo modo de poteſtate ſeu delegatione ipſius conſtiterit, nec per teſtes, aut partium confeſſiones probari: neque de facili ad delegantem, qui hoc declaret poſſit haberi recurſus: prout hos modos probandi ponit & declarat Spec. in tit. de prob. §. uidendum reſtat. poſt. prin. & in tit. de leg. §. ſupereſt. uer. quid ſi delegati iuriſdictionem. & Hoſtien. in ſumma de recuſatio. § ſi col. pe uer. quid de auditoribus. & gl. in uerb. ſine repræhenſione. in c cum olim. & ibi Abb. in ſi. de priuil. & ponunt doct. in d. c. cum in iure. de of. deleg. uel etiam ſi ſententia aliqua parte præſente & non reclamante prolata, aut temporis diuturnitas, uel ſuper iuriſdictione & competentia facta pronunciatio, non ſuffragabuntur: prout diximus ſupra loquendo de ordinario, ſi hæc omnia defuerint.

43 In primis attendenda erit perſona ipſius delegati: quoniam ſi de maioribus iudicibus, ac grauis & illuſtris perſona puta Cardinalis, ſeu alias magnus officialis Papæ uel principis foret, illi aſſerenti ſe habuiſſe iuriſdictione, crederetur etiam in tertii præiudicium c. nobiliſſimus 97. diſ. quæ tex. ita intelligi debere declarat Rot. deciſ. 714. nota quod non creditur. in ant. & tenet Spe. in tit. de teſt. § reſtat. col. 3. uerſi. 19. creditur cardinali &c. & in titu. de leg. §. ſupereſt colu. 4. uer. quidam tamen dicunt. & Io. And. in c. i. de of.

deleg in 6. quem in propoſito adducit Pau. de Caſt. in l. vnic.C.de mand. in prin. & tenet Abb. in c. quoad tranſlationem in fi. de off deleg. Lanfr. in cap. quoniam contra in uer. teſtium.verſ. ulterius dubitatur. nu. 75. & Fel. plura ponit in c.cum in iure.col.penul.uerſ præſumitur. commiſſio de offi. deleg. & Aegid. concl. 183. Aſſertio-tioni.& Alex. conſil.106 col penul.num. 19 lib.2. ac ita ſtylus & conſuetudo obſeruat,inquit Lap.alleg.33 an frater minor.uer an credatur &c. colu.fi.& facit quod ponit Bal. in l.exemplo.in fi. C. de prob.

Sed ſi perſona delegati non eſſet talis, cui ob dignitatem, ſeu aliam præeminentiam uel grauitatem credendum foret: tunc ſi delegatio, & mandatum iuriſdictionale expreſsè probari non potueruut: ad probationem tacitam, ſeu præſumptam recurrendum erit, videlicet probando per teſtes, quod ille talis, qui tanquam delegatus ſententiam protulit, publicè & notoriè, ac ſcien-
44 te, & patiente ipſo delegante, uel illo, qui ipſum delegare poterat processit, & ſententiam protulit: ex tali namque ſcientia, & tolerantia præſumpta delegatio reſultat, & præſumitur mandatum ſuperioris præceſsiſſe. argum.l. 1. § magiſtrum. & ibi hoc firmat Paul.de Caſt. ff. de exercit. l. fina. ff. quod cum eo. tenet Bald. poſt But. & alios in l.2. verſicu. modo dixit. C. de ſenten. eſt dec. Neap. 308. Franciſcus colum. 4 verſic. ad idem & Alexan.in conſil. 84. ſuper lib.5 & conſil. 138. nu.9.volu.1 & in terminis conſil 157. viſo inſt. colum. 3. lib 2. & facit etiam quod ponit conſil. 16. in cauſa. col.5.lib.5. & Deci. conſil.126.diuino in fi.& melius conſil.650.nu. 12. tangit Fel. in c. Cum in iure. col.5. in princ.de offic. deleg. & Corn.conſi 268. in 4.vol. Scientia tamen ac tolerantia ipſius ſuperioris, ex quo eſt fundamentum intentionis, per eum qui talia allegat, articulari & probari debebit: ut no. Barto.in l. omnes. in fi. C. de agr. & cenſit. lib.11. Et Ange.in auth. de eccl.tit §. pen. & in l.1.colum.2. C. de mil. ag. prout in propoſito concludit Dec.conſil 437. quæritur num.3.lib.3.& conſi.445. in fi.

& conſi.672.quæritur.col 2.nu.7 uerſi. 3. etiam reſpon-
deri.lib.5.poſt Bal.in d.l 2.uerſi modo dixit,Iaco. C. de
ſen.& Alex d.conſi.238.opportune in prin.uol j. & con
ſi.179.in cauſa.col.2.li.6.& dec.Nea ut Capic.deci.57. in
cauſa magnifici.

Vel recurrendum fuerit ad diſpoſitionem l Barbarius.
uidelicet ꝙ is,qui ſnĩam protulit,cõiter & publice habe-
46 batur & reputabatur pro iudice ad illumque tanquam
talem ab hoĩbus habebatur recurſus : ut diximus ſupra.
Nam diſpoſitio d.l Barbarius, etiam in iudice delegato
procedit,per tex.in d.l. 2 C.de ſen & eſt communis opi-
nio doctorum,prout aſſerit Fel.in d.c.ſciſcitatus col.3.&
in cap.cum dilecta col.2.uerſi.lex Barbarius extra de re-
ſcrip.

47 Et pręmiſſa ꝓcedent ẽt ſi aliquod mandatum iuriſdi-
ctionale appareret,quamuis impertinens & minus ſuffi-
ciens foret:quia eodem ſuperiore, qui mandatum dedit,
ſciente & patiente delegatum fines mandati excedere,uĩ
quaſi de nouo ad id poteſtate dare: & acta ac ꝓceſſus ex
hmõi tacita & p̃ſumpta delegatione ſuſtinebuntur : pro
quo uidetur tex.in c cum olim,& ibi hoc ponit Feli. col.
3.uer.nota ibi etc.de off.deleg. dũ ponit concluſionem,
quod dominus ſciens & patiens obligatur a procuratore
mandatum excedente,& facit tex.in c.fi. de iureiur. in 6.
cum aliis adductis per gl.fi.in prin.in d.cap.cum olim,&
Bart.in l.fin.C.de edc.& transla.mili.anno.& ſentit Rot.
dec.428.ſi habens in no.ponit Iaſ.in l.ſi procurator uer.
ſeptimo limita C.de.proc.& Alex.d.conſ.84 ſup conſul-
tatione.li.5 & Dec.cõſ 427.in prin.li.3.& hęc diximus,
qñ de mandato ſeu delegatione ſaltim ad id ſe extenden-
te,nullo modo conſtabit.

Si uero de mandato ſeu delegatione conſtituerit, ſed
impugnetur, ac prętẽdatur illam inefficacem & ĩualidã,
puta rõne ipſius delegantis : uidelicet ꝙ nullibi conſtet,
ꝙ in ſe fuerit iudex ac poteſtatẽ talia delegandi habue-
48 rit : tunc poteſtas eiuſdẽ delegantis ſaltim per unum ex
modis ſupra poſitis probari poterit maximè per com-

munem

munem reputationem & famam: quæ ſufficit ad probandum titulum ſaltim præſumptum in prædeceſſore. ar. eorum quę diximus ſupra & per ea quę ponit Lap. alle. 89. & Fel. in c. illud col. 3. de præſump. & Caſſad. dec. 2. & 3. de cauſ. poſſ. & prop.

Et conſtito quod delegans fuerit iudex, etiam ſi de minimis iudicibus fuiſſet; delegare potuerit: cum hoc ſit ſimplicis iuriſdictionis. l. imperium. ubi Bart. & doct. ff. de iuriſd. om. iu. § ſi uero in auth. de exhib. reis. idem foret ſi probaretur, quod ipſe delegans erat delegatus principis, uel proconſulis, aut legati de latere ſiue ad uniuerſitatem cauſarum delegantis; uel fuerit delegatus à iudice ordinario cum expreſſa poteſtate ſubdelegandi: prout qn̄ committitur quod quis p ſe, uel aliā cauſam cognoſcat ſiue probaretur conſuetudo generalis illius
49 loci, ſeu prouinciæ, quod iudices quicunque indifferenter cauſas delegare, uel ſubdelegare conſueuerint: his nāq; caſibus poteſtas delegandi uel ſubdelegandi ſatis concludenter probaretur: prout p̄miſſa ponit, & p multa iura cōprobat Fel. poſt alios in c. ſuper. qōnum. § ſi uero. de offi deleg. & de quo legiſtæ. in l. quia. & l. more. ff. de iuriſd. om. iu. & l. a iudice. C de iud. cle. iudices. de of. deleg. & Canoniſtæ in c. cum Ber. de re iud. & Franc. in c. cum cauſam de app. cum ſimil. inſuper ſi delegatio uel ſubdelegatio ſciente & patiente primo delegante, facta fuiſſet, ab eodē cenſeretur facta, uel ſaltim approbata. ut declarat Alexan. conſi. 84. nume. 2. lib. 5. & diximus ſupra.

Sed ſi opponeretur, quod delegatio uel ſubdelegatio non ualuerit ratione ipſius cauſæ delegatę, puta ex eo quod cauſa hmōi de iure non erat delegabilis, prout ſi fuiſſet meri uel mixti imperii iuxta tex. & no. per ſcriben
50 tes maxime d. Ale. in l. 1. ff. de of. eius cui mand. eſt iuriſd. & Spe. in ti. de of. om. iu. §. 1. per tot. replicari poterit. quod hodie obiectio non ꝓcedit: ex quo ēt de iure ciuili oīa poſſunt demandari p̄ter ultimū ſupplicium, & illud ēt ſi pręſes abeſſe uel impeditus eſſe cœperit, ut. 1 §.

prohi-

prohibentur.in auth. de coll. & tradit Specu. in loco, de quo ſupra uer ad huius autem articuli &c. col. 6.

Et quòd de iure Canonum omnia cognoſcibilia, etiã quæ ſunt meri imperii (quicquid de iure ciuili ſit) delegabilia ſint cap.in archiepiſcopatu. ubi glo. & ſcri. de rap. ponunt doctores in cap. quod ſedes ubi Abb. colum. 2. & Felin. eadem colum. verſic. datur alia regula: quia aſſerit hanc eſſe communem opinionem. de off. ord. & ponit Abb.in c.paſtoralis in 3.notab. eo. tit. & tenet Rot. dec. 416. fuit dubitatum in not. notans differentiam in hoc interius Canonicum & ciuile,& uere ita eſt communis opinio: ut atteſtatur etiam d. Alex. conſil. 106. perſpectis.colu.fi.ver. & hoc maximè lib.2.

51 Si diceretur delegationem non valuiſſe, ex eo quòd cauſa delegata ad forum delegantis non ſpectabat iuxta textum in l. 1. C. qui pro ſua iuriſdictione non replicabitur, ſi cauſa huiuſmodi ad forum delegantis ſpectauerit, nec ne pertinuiſſe ad cognitionem, & forum ipſius ſubdelegati, ad quem pertinet exceptiones, per quas negatur delegantem habuiſſe iuriſdictionem, admittere, uel repellere.c.ſi a ſubdelegato. de off. deleg. lib.6. & ibi gloſ.in ver. alijs caſibus. & ibidem Ioan. And. & Specul. ac Ioan. And. in add.in uerſ. cognoſcet. in § fi. verſi. ſed quis cognoſcet.col 5. de iud. dele. de quo ponit Abb. in c cum te conſulente in fi. de off dele. & Fel. in cap.ſuper literis col. fi. de reſcrip. & propterea cum non fuerit coram eo exceptum, quod ſaltim ratione dubij, & incerti euentus, ipſe remanſit index: ut inquit Spe. in loco, de quo ſupra & facit text. in l ſi quis ex aliena,ff de iud. cap.ſignificantibus.de offic. deleg. & eſt gl.in l. 2. in uerſ. ſciant. ff. ſi quis in ius vocan. &c. Nam videmus quod quis cognoſcere conſueuit an ſua iuriſdictio:ut in dictis iuribus:& latiſſimè ponit Ange.in §.preterea col.10 verſ. quæro opponitur ꝙ eſt iudex competens & c.inſt. de except. Anto.Corſ. in libro ſingularium. in uerb. iuriſdict. vbi ponunt regulam cum ſuis fallentijs.

Si verò diceretur delegationem non voluiſſe, ex quo

quo delegatus de iuriſdictione delegantis non erat prout requiri uidetur per tex. in l. unic. C. qui pro ſua iuriſd. Reſponde iſtud non eſſe de ſubſtantia delegationis, ſed duntaxat requiri ad effectum, quod delegatus cogi ad delegationem acceptandam & exequendam poſſit. Nam delegatio in perſonam etiam non ſubditam facta ualet; quamuis inuitus ad id munus cogi non poſſit prout declarant doct. in d. l. unic. & Ioan. And. in Spe. de iud. deleg. in § iam nunc in pri. in uerb. cauſarum. & Abb. poſt alios in c. paſtoralis. 2. col. uer quarto not. de of. ord. & eſt gl. ordinaria in l. eum qui. in uer. magiſttatum. ff. de iuriſ. om. iud.

Sed ſi delegatio impugnaretur ratione perſonæ ipſius deleti, puta quod diceretur ſeruum, monachum infamem, ſeu alias iuriſdictionis incapacem extitiſſe, iuxta tex in l. cum proc. § fi. ff. de iudic & c. tria ſunt. 3. quæſt. 7 Reſponde quod proceſſus & ſententiæ per iudicem, qui patiebatur defectum ſuæ poteſtatis impeditiuum læſæ, ſi non fuit oppoſitum, ipſo iure teneat, iuxta communem opinionem ſcribentium: de qua poſt alios atteſtatur Fel. aſſerens hoc etiam procedere in delegato. in c. Siſcitaris. col. 3. uer. ualet proceſſus. extra de reſcrip. dummodo tales defectus a iure naturæ non proueniant, uel quem funditus inhabilem & incapacem reddant, ut de furioſo, muto, ſurdo, impubere, & ſimilibus alias diximus: & declarant ibi Felin. & Angel. in l. fina. C. de except. & Roma. in rubr. de arbit. columna 8.

45 Inſuper ante ſententiam ſaltim declaratoriam quis non debet reputari neque dici infamis, criminoſus excommunicatus, uel ſimilis, ut declarat Dec. in conſ. 822. in cauſa electionis. nu. 13. & ponunt doct. in c. ad probandum, per ilum tex. de re iu. & c. intelleximus. de iud. Bart. & Bald. in l. 2. C. de ſen. Abb. in cap. fraternitatis in 6. col. de teſt. poſt. gl. in ſumma. 24. q. 1. & alias diximus. Et propterea antequam quis publice pro tali ſcilicet inhabili, & incapaci habeatur,

quæ

quæ facta ſunt, ratione officii, utilitate & authoritate publici, propterea communem errorem, & publicam utilitatem ſuſtinebuntur. d.l. Barba. ff. de offic. præſi cum ſimil.

56 Eſt etiam aduertendum quoniam ſimiles exceptiones uidelicet talis delegatus, uel etiam impetrator erat infamis, criminoſus, &c. non faciunt, quod literę ſeu mandatum iuriſdictionale non ualeat: quamuis forſan ipſum delegantem à concedendo ſi talia ſciuiſſet, retraxiſſent: ut inquit Specul. in titul. de except. §. nunc uidendum. col pen. uer. ſed nunquid de quo per Inno. in c. ſuper literis. de reſcr. & in c. cum ſuper de offi. deleg. ponit Lanfr. in c. quoniam contra. in §. interlocutoriæ. poſt pri. extra de prob.

57 Debent etiam tales ac ſimiles exceptiones, quæ contra perſonam iuditis, uel comparentium proponuntur, ante lit. conteſt. opponi, ex quo declaratoriæ ſunt, ac litiſconteſtatio ſit finis & terminus talia oponendi. l. cum apertisſimi. C. de iud. l. 3. C. de iuriſd. om. iudi. l. ita domum. C. de proc. l. Pomponius. §. rati. ff. eo c. ſi quis §. exceptio. 3. q. 6. Niſi forent tales exceptiones, quæ iudicium retro actum redderent ipſo iure nullum: quoniam iſtæ quandocunque, etiam poſt ſententiam, opponi poſſent: cum ſemper in principio eſſe, & nihil fuiſſe factum uideatur, prout eſt quando in totum negatur iuriſdictio: & adducit cauſa pęnitus eradicans: ut puta quod ipſe aſſertus iudex fuit uir priuatus, & abſque aliqua poteſtate, uel totaliter incompetens, ut ſunt iudices ſeculares ratione clericorum, uel quod patiebatur aliquem naturæ defectum totaliter iuriſdictionem impedientem: ſeu quod literæ delegationis fuerunt falſę, aut impetratæ pro publicè excommunicato: uel quod eſſemus in actu, cui a principio lex omnino reſiſtebat, & omnem potentiam aliter faciendi remouebat ſecundum Bal. in l. fi. nu. 7. C. ad ſenatuſcon. Mace. his etenim caſibus ſi exceptio oppoſita, ac etiam per interlocutoriam, quæ in rem tranſiuiſſet

fuiſſet iudicatam, a iudice expreſsè repulſa foret: nihilominus adhuc etiam poſt diffinitiuam, de ea in cauſa appellationis, quæri poterit, ut eſt tex. in cap. licet. & ibi gloſ. in uerb. reddens. de app. in 6. Bald. in l. 2. ff ſi quis in ius uocan. Alexan. in l. 1. §. ſublata. ff. ad Treb. ponit Fel. poſt alios in c. inter monaſterium. col. 6 uerſ. decima declaratio de re iud. Bald. in alii in l. licet, C. de pc. & Cano. in cap. in noſtra extra eod. tit.

In reliquis autem fruſtra opponetur exceptio quoad iudicium retro factum, & ſententiam latam annulandam: quia etiam quod exceptio eſſet uera, & probaretur, per hoc non releuat probantem: cum ſententia ex hoc inualidetur.

Et ſequendo ordinem ſupraſcriptum pone quod iuriſdictio & delegatio impugnentur ſub prætextu quod literæ ſuper hoc emanatę fuerint ſubreptitiæ & obreptitiæ, & nullam propterea uideantur attribuiſſe poteſtatem, iuxta text. in cap. tua nobis. de offi. uicar. talis excep. non releuabit, nec reddet proceſſum retro nullum, ex quo literæ ſeu reſcripta ad lites (ſi modo aduocatoria non ſint) etiam quod eſſet ſubreptitia, & obreptitia, non ipſo iure nulla, ſed ope exceptionis eligenda ſunt, & propterea proceſſus illorum uigore facti reputantur ualidi. cap. ſi autem. cap. plerunque. c. cęterum. c. ad audientiam. el 2. vbi latè per gloſ. & doctores, de reſcrip. ponit Hoc. in ſumma. eod. titul. §. quæ poſſunt obijci. colum. 8. verſic. ſed nunquid proceſſus & eandem concluſionem tenet Rot. ut per Aeg. conſilio 485. proceſſus. & Biſſigne. deciſi. 13. utrum ſi ſit. in titul. de reſcrip. & Caſſa. deciſ. 1. eodem tit. latè per Fel. in c. ſuper literis, & d. c. audientiam. Et nota quia caſu quo eſſemus in aduocatione, ſi cauſa vni commiſſa, alteri in eo ſtatu, quo erat coram primo, committeretur, commiſſio ualeret: licet ſtatus illius aliter non exprimeretur: nam ex actis & proceſſu incontinenti de illius ſtatu apparere poterit: & ſatis conſtat de mente committentis alteri, quod uoluit eam reuocare a primo, ut ve

luit Inno. & ibi declarat Fel. col.2. in prin. in capit. ex literis.de offi.deleg.& tenet Rot.dec.383. notá quod licet cauſa in antiq. & deciſi 213.ſi cauſa, iuncta deciſion.67. ſi petatur. cum ſua add. quę iſtud declarat in no. maximè ſi apponeretur illa clauſula ſol ta, videlicet ſtatum & merita cauſæ pro ſufficienter expresſis habent. vt d. deciſi. 214. quia talis clauſula habet uim ſpecificæ mentionis, ut uoluit Angel. per illum text. in l omnes. C. de quand. præſ. & extat conſilium domin. Ant. de But.conſil. 2. quod hodie obſeruatur in Rota: quicquid teneant doctores in contrarium, prout atteſtatur Caſ. ſuper reg. de triennali. dec. 10.numer 2. & atteſtatur idem Saruen. ibidem.q. 17.in final. & idem Caſſa. deci. 38. numero. 3. ſuper eiſdem regulis. & Dec. conſ. 341. uiſo in princ. & conſ. 165 uiſo.col. 1 quamuis clauſula huiuſmodi intentionis defectum nō tollat, ſecundum ea quæ voluit Paris in conſil.74 Gratia lib.4.

Si uero impugnaretur proceſſus ſub prætextu quod forma reſcripti, ſeu delegationis non fuerit ſeruata, iuxta terminos cap. cum dilecta. de reſcr.cap. cum uenerabilis. de offi.deleg.cum ſimiliter erit primo diligenter conſiderandum, nunquid per illam formam aliqua præter iuris communis diſpoſitionem inducta fuerit: ſuper quo uidebis ea quę opportunè poſuit Felin. in d.c. cum dilecta colum.5.uerſi.primum ſignum, dum tractat de ſignis formam denotantibus. Et præſuppoſito quod formam indixerint, uidebitur nunquid talis forma publicum uel potius merum fauorem ipſarum partium
60 concernat, prout in huiuſmodi reſcriptis de iuſtitia plerumque contingere ſolet. Nam ſi partium fauorem principaliter concernet, & iudex procedendo illam de expreſſo, uel ſaltem tacito, dictarum partium conſenſu, non ſeruauerit, ut eſt quando neutra pars exceſſui contradicit, proceſſus erit ualidus, & imputabitur parti, quæ ſi diſplicebat, proceſſui contradicere debuit: pro quo facit text. in cle. ſæpe. in uerb. non contradicentibus circa fi. & hoc uidetur ſenſiſſe Inno. in capit.

pru-

prudentiam. & clariús firmat. Panor. in cap. ſuper quæſt. § uerum. colum. 2. uerſ. nota hoc dictum. & in c. quoniã. §. is autem in 2. no. de offi deleg. & idem tenet Felin. in d. cap. cum dilecta colu. 11 uerſic. limita hæc. & in ca. cum olim. colum. 3. uerſi. nota ꝙ iudex poteſt excedere fines mandati, ſi partes non contradicũt &c. de offi deleg. quã doctrinam ſecutus eſt Gozad. in conſilio 40 in cauſa hebræorum colum. 1. num 5. & de quo per Alexan. in l. ius publicum. ff. de pact. idcirco quando iudex excedit, neceſſaria eſt contradictio: ne pars tacendo uidetur con-
61 ſentire: ex quo in actis iudicialibus paria ſunt partem expreſsè conſentire, uel præſentem eſſe, & non contradiceret: ut uoluit Bart. in l. 1. C de relat. & in l. ne in arbitris in fin. C. de arbit. & Bald. in l. Emancipatione. C. de fid. inſtr. & ponit Fel. pro reg. in c. cum in iure. colum. 4. uerſi. ſecunda concluſio de offi. deleg. & bene faciunt quæ ponit Alexan. conſil. 31. habita. colum. 2. in princip. libr. 7. & faciunt quod ponit Aym. conſil. 140. col. 2. num. 4
62 Quinimò nedum exceſſui contradicendum, ſed ad huiuſmodi proceſſu appellandum eſt: ut inquit Panorm. in d. c. ſuper quæſtionum. & in cap. cum olim. Abb. in 3. not. de offic. deleg. & ſi non appellaretur, iudicium proceſſus ualeret: quoniam regulare eſt, ut quis excipiat, & ſi exceptio non admittitur, quod a non admiſſione & reiectione, ſeu proceſſu ad ulteriora appelletur. Et tunc per huiuſmodi appellationem ſuſpenditur iuriſdictio: & impeditur iudex ne ulterius progredi poſſit: & ſi progreditur, nulliter facit, ut declarat ibidem Abb. in cap. ex parte. el 2. colum. 1. de app. Bart. in l. ſi a procedente. C. de dilat. Fel. in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ. colum. 11. uerſic. nec excuſatur. extra de conſt. idem ponit Hoſt. in ſumma de reſcrip. in §. quæ poſſunt obiici. col. 9. uerſic. ita ſimplex ſum. in fi. Simplex igitur proteſtatio ad reddendum proceſſum nullum non ſufficeret, pro quibus vide etiam Roman. conſilio. 383. in caſu propoſiti uerſicul. quoad tertium. Franc. Aret. in l. naturaliter

in fi. & no. gl. in cap. cum non deceat ubi doc de elect. in 6. Bar. in l. Anti. § fi. C. aduer. Iaſ. in l. quoties. col. 1. C. de prec. b. imp. of. Alex. conſ. 38 in 3. uol. in 2. col. ite eſſe aduertendum an adeſſet aliqua partis confesſio, quia per illam toleretur exceptio defecti formę Feli. in dict. c. dilecti col. 18. in 8. & ult. lim. ibi uide.

Sed ſi impugnatur iuriſdictio delegati, & eius proceſſus ſub prætextu quod limites ſuæ iuriſdictionis exceſſerit, ac extra ſibi commiſſa & demandata proceſſerit: erit aduertendum, quoniam & ſi reſcripta ad lites ex eo quod plerunque concedens a partibus circa impetrati decipitur, ſint ſtrictè capienda, ut uoluit tex. in capit penul. & gloſſ. deleg. cap. fi. c. ſedes. cap ex tenore. de reſcr. cum ſim. quæ ponit Rot. dec. 417. fuit dubitatum in fi.
64 in no. nihilominus hoc intelligi debet ad effectum ut reſcripta huiuſmodi ius commune minus lædant quam fieri posſit; hoc enim ſtricta fieri debet interpretatio: ut declarant doctores in capit. 1. & c cauſam quæ. ubi Fel. colum. 8. uerſic. ſexta declaratio de reſ. & ponit Alex conſil. 33. uiſis. col. 2. lib. 6. & Dec. conſil. 33. colum pen. uerſi. Tertio præmitto. lib. 1. & conſil. 209 col. 2. circa mediũ. & conſil. 233. diuino. col. fi. lib. 2.

Quando autem reſcripta & delegationes huiuſmodi parum, uel nihil ius commune offendunt: prout ſunt
65 iſta merè delegatoria, quæ gratioſa ſunt, ſed iuris rationi nituntur, latisſimè interpretari debent uidelicet quantum patitur proprietas uerborum, iuris neceſſitas, & mandantis intentio: ut declarat Inn. in dict. capitul. ſuper literis. 2. colum. & Ioan. Mill. in uerb reſcripta ſunt ſtricti iuris allegando Bald. in l. præſcriptione. col. 8. uerſic. his præmiſſis (quem uideas) C. ſi contrarius, uel util. pub. & in terminis ponit Abb. in c. cum olim Abb. col. 4 uerſ. ſed. quæro de off. de leg. & Rom. in conſi. 343 ubi firmatur concluſio quod reſcripta huiuſmodi delegatoria ad omnia quę extendi poſſunt ex lato ſignificatu uerborum extendi debent. Et facit concluſ. dominorum ut per Aegidium concluſio 558. concluſio

Mm quod

quod ſi.& 606.concl. & ſentit Dec.conſil.33.colu. penu. in fi.li.1.& conſi.285. uiſo tenore.colu.3.uerſicu. nec obſtat.lib.2.

66 Hinc uidemus quod delegatus principis ad audiendum,uidetur etiam delegatus ad diffiniendum, prout delegatus ad exequendum ſi tale negotium non fuiſſet per ipſum delegantem examinatum & cognitum cenſeretur delegata etiam cognitio quaſi præambula ad executionē, ut uoluit Anch. conſilio 240. per ea quæ ponit Bartol. in l. a Diuo pio. in prin. de re iud. & in l. & ſi non cognitio.C.ſi contra ius uel util. publ. ſequitur Dec. conſ. 22.uiſis conſiliis.colum.1. numer. 2. prout delegatus ad unā cauſam:uidetur etiam delegatus ad quamlibet illi incidentem, & ſic in incidentibus & acceſſoriis non eſt neceſſaria cōmisſio ſpecialis,inquit Bald.per illum tex.in l. final.C.ubi & apud quem.Et Mill. in uerb. reſcriptum ſi
67 mandat.& facit tex. in l.qui proprio.§.item quæritur.ff. de procur. bonus tex. in l. 1. C. de ord. iud. ponit exemplum Ro.dec.186. auditor qui ex quo pronunciauit beneficium alicui debitum poteſt etiam abſque alia communicatione uel petitione condemnare poſſeſſorem in fructibus in no.iudici.n.ſtatim quod factum eſt iudex,omnium rerum,quæ in iudicio uerſantur, officium incumbit.l.Aediles.§.item ſciendum.ff.de ædil.edict.hinc eſt ēt quod index cauſę appellationis abſque alia ſpeciali com-
68 misſione de nullitate, tanquam incidenti & acceſſorio cognoſcit: vt per eundem Bald. in l.1. C. quan. prouo. non eſt neceſſ. & per Felin. in cap. ſuper literis.uerſ. quæro facit.de reſcrip. prout uidemus etiam, quod ſimpliciter commiſſa cauſa, intelligitur tam ciuiliter, quam criminaliter commiſſa,ſecundum Bal. in addit. Spec. in tit. de iud. dele.uerſicu. cauſa ſimpliciter commiſſa. & allegat Io. And. in nouella,in c. diſpendia, de reſcrip. in 6. item cenſetur commiſſa tam reſpectu proprietatis quam poſſesſionis.c. ad hæc.de ſequeſt. poſſ. & fruct.eſt gloſſ.1. in cap.2.de cauſ.poſ.& propric. & tenet Rot. ut per Aeg. concluſ.606.& Rot.deciſ. 396. ſi committatur cauſa. in

no.

no Ac inſuper intelligitur commiſſa nedum quoad cognitionem, ſed etiam quoad illius deciſionem (ut diximus) argum.l. de qua re.ff.de iudic.cap. ſi index. de ſent. excomm. in 6. ſentit Bart. Imo. Alex. Iaſon. & alii, in l. a Diuo Pio.in princ.ff de re iud. ponit Fel. in cap ſuper quæſtionum. per illum text.colu.2.|uerſic. nota ubi cauſę,&c. de of. deleg.

Sub ergo ſimplici commisſione cauſæ regulariter includuntur &|ueniunt omnia ſine quibus iuriſdictio expli cari, & cauſa cognoſci non poſſet.l.2.ff.de iuriſd.om. iu. l. ad rem. & l. legatum ff de procu. idcircò datus iudex in cauſa ſpolij cognoſcet etiam de damnis datis in expulſione: quia talia ſunt acceſſoria ad interdictum, vnde ui.l.1.§ qui ui deiectus.ff.unde vi cap.grauis. de reſtit. ſpol. ponit Abb. in d.cap. cum olim.de offi.dele.item iudex in cauſa matrimonii datus de dote, tanquam acceſſori, & ab illo dependente cognoſcere poterit.cap. de prudentia. de dot. poſt diuor. reſtit. & ponit Abb. in|conſil. 18. Ieſu Chriſti in 3. colum. ſecunda parte, & in ſumma iudex datus ſuper aliquo negotio, de omnibus incidentibus, deponentibus, emergentibus, annexis, & connexis, ſine quibus negotium commiſſum commodè explicari non poſſe, cognoſcet, ut eſt gl. in cap. cum dilectus, de arb. ſenſit Aug. in conſ.42. prout patet.colu. 2. in prin.etiam ſi eſſent acceſſoria acceſſorii, ut ponit idem Ab. in cap.prudentiam.§.ſi uerò in primo no.& in c. præterea in ult. nò. in fi. vbi plura de hoc poſuit Fel.extra de offi del.& Iaſ in l.ſi proc.C.de proc.facit quod poſuit ſpe. in ti.de reſcr.prçſenta.§.ult.colum.4.uerſ.item quod facit & Caſſ.dec.6. de reſcr. & plenius deciſ. 9. de cauſ poſ. & proprie. ubi uideas & facit text. in l. quoties. C. de iud. & l.1.& 2. ff. de quib. reb. ad iud. eundem eat. & quid ponit Bald. in leg. aduerſus. C. ſi aduerſ. rem iudi. & in l. Papinianus. C. de ſenten. & l. ſi idem cum eodem. §. quod ſi mutuæ. ff. de iuriſ. om. iu. in quibus locis reperies regulam, quod ratione coniunctionis, & connexitatis cauſarum, ac diſpendii & incommoditatis, & perple-

69 xitatis euitandæ ad eundem iudicem iri debet:& qui cognoſcit de uno poteſt & reliquum cognoſcere: nec opponi regulariter poteſt exceptio incompetentiæ: ut declarat idem Bald. in dicta l. cum Papinianus & Felin. in cap. prętereą. col. 2. uerſ. nota ꝙ uno commiſſa. de offi. deleg. & in c. cauſam quæ col 2. uerſic. ubi mandatum. de re iud. ponit dec. Neapo. & per Cap. deci. 122. in cauſa ſpectabilis uide Alex. conſi. 58. circa prin. colu fi libr. 1. ubi ꝙ iudex præparatorii debet eſſe iudex cauſæ præparatę, cum ſimil. & hęc dummodo iudex capax cognitionis incidentis quæſtionis exiſtat, propter tex. in cap. tuam. de ord. cog. & cap. lator, extra, qui fil. ſint leg. uide Dec. conſil. 241. ſcripſi.

70 Et notabis unum ꝙ ubicunq; de quantitate ad iuriſdictionem pertinente, quęritur ſemper quantum petitur, nõ quantum dębeatur, attendi dẽt, l pe. §. fi ff. de iuriſ. om. iu. nec fieri dẽt coaceruatio ſummarum ad impediendam iuriſdictionem l. ſi idem cum eodem. in prin. ff. eo. & licet in prin. cauſæ de ſumma ſeu ualore rei dubitaretur, etiam ꝙ poſt modum in proceſſu rem, ſeu ſummam præfatam, limites iuriſdictionis excedere apparuerit, nihilominus talis iudex ratione dubietatis, quæ a principio inerat, ſuper tali re, poteſtatem & metas ſuæ iuriſdictionis exceden. pronuntiare poterit per text. in l. fi. §. fin. & ibi Bart. qui hoc multum commendat. C. de app. & idem Bar. quẽ cæteri ſequuntur in d. l. ſi idem cũ eodem. ff. de iuriſ. om. iu. & optimè facit in ſimili quod ponunt doct. per illum tex. in d. l. ſi putas. l. de pet. hær.

Aliqñ etiã iuriſdictio delegata impugnari conſueuit; ſub prætextu, ꝙ omnis iuriſdictio ante ſententiam tacitè uel expreſſe per obitum delegantis expirauerit, ſeu per aliquem alium ex modis poſitis in Spec de iud. delega. in §. reſtat. & doct. in cap gratum. & c. in literis. extra eodem tit. in quo erit aduertendum: quoniam uera eſt regula, iuriſdictionem delegati re integra ideſt antequam delegatus iuriſdictione uti incipiat, per deceſſum, ſeu receſſum ipſius delegantis omnino expirare, capit. quamuis.

uis. de offic. deleg in 6. c fi. in fi. extra de offi. leg. declarant doct. in l. quia. in fi. ubi eſt tex. ff. de iuriſdictio. om. iud & in l. eius qui. ubi Alex. ff. ſi cer. pet. & Canoniſtæ in d. cap. gratum. ſed ſi iuriſdictio ſemel fuerit acquiſita, & in perſonam ipſius delegati efficaciter tranſierit amplius ipſo iure non expirat, ſed opus eſt exceptione. per quam deducatur, & probetur cauſa propter quam expiraſſe prętenditur, per text. in c. ſi de ſubdelegato. & ibi gloſ. in uerb. ipſo iure. & Archidia. de offi. dele. lib. 6. tenet Hoſt. in ſumma de offi. dele. §. fi. uer. uel receſſum. & Inno. in cap licet eo. ti. & Spe. in d. §. reſtat uerſi. quid ſi delegatus, col. 3. in fi. de quo per gl. in cap. cum ue niſſet. ubi Abb. tenet contrarium de teſtib. uoluntas etenim durare præſumitur, quatenus mutata non ꝓbetur l.

72 2. & l. eum q. ff de prob. c. per latum. de his quæ metus cau c. maiores. & ibi gl. circa fi. de Baptiſmo facit tex. in l. ſi forte. ff de of. præſi. & reſcripta ac mandata huiuſmodi delegatoria tm̃ durat, quantũ actio ſup qua conceduntur: ut inquit Abb. in c. quærenti. uerſi. ſuper gloſ. fi. de of dele. cap. pe. de iud. c ſi aũt. de reſcr l. 2. C. de diuer. re-

75 ſcri. Qualitercunque igitur iuriſdictio reuocetur, hoc ꝓponi, & iudici delegato notificari dẽt: alias ſi ante exceptionem & notificationem, tanq̃ iudex ſnĩam ferret reputaretur ualida. arg. tex. in cle. 1. de renunc. & cap auditis. de proc. c. dilecti. el 2 de præb. c. audita, de reſt. ſpo. & ponit Bal. in l. 1. in fi. C ut lite pend. & in l manda-tum col. pen. C. manda. & in l. falſus. col. 7. C. de fur. & Fel. in c. de cauſis. ſuper gl. in uerb. certum tempus. de of. dele docto in capit. cæterum, de reſcrip. & late firmat Dec. conſi 295. in cauſa iſtorum col. 2. uerſ. ſecundo reſpondetur. libr. 2 Videas nihilominus Boer. in dec par-lam. 347. dum ponit nunquid per creationem ſecundi uicarii cenſeatur primus reuocatus Et an geſta ante notificationem reuocationis teneant: ubi ſuper utroque negatiue concludit.

75 Sed ſi opponeretur delegationem, ſeu reſcriptũ, & cauſa commiſionem rõne ipſius impetrantis non ualuiſſe:

 quaſi

quaſi quod ad id nullum habuerit a principali dño mandatum, iuxta tex.in c.nonnulli, in fi. & in c. ex parte decani, de reſcr. cum aliis de quibus per Alex. qui hoc tenet in conſi.135 Ponderatis. col. 2.lib.2. Tunc reſponderi poterit ex ſtylo Ro. Cur. hoc non ſeruari: quinimò indiſtinctè, unus pro alio etiam ſine mandato reſcripta hmõi & cauſarum commisſiones impetrat: ut quotidie uidemus, & de hoc ſtylo atteſtatur gl.in d.capit. nonnulli & capit.ex parte.in uerb. ſiue. & Rot.deci.175. commisſio.in no.& Caſſ.dec.1.in fi.ſub ti. de procu.ſatis igitur fuerit quod illis principales uſi fuerit: quia tũc nõ diſputabit de perſona impetrantis, per id qđ ponit Aeg. concl 506. conclu.circa medium.& 583.licet uſus, cum ſeq. ꝑterea ubi impetratio, ſeu actus requirit impenſam præſumitur ab eo factus, de cuius intereſſe agitur per doct Bar.in l.cum ſeruus. ff de uerb. obl. cum aliis latisſimè cumulatis per Fel.in c ſicut. col. 22. uerſi. fallit. quinto de re iud.& Capi.dec 86.in cauſa magna. nume. 11.& alias dixi.

Hæc igitur & ſimilia prodeſſe poterunt, qñ aduerſarius eum qui ius dixit nullam habuiſſe iuriſdictionem, & poteſtatem excipiet ſi uero illum iudicem fateatur, ſed incompetentem affirmet, puta ratione loci, cauſæ, ſeu rei, temporis, uel perſonarum: tunc diligenter conſiderata obiectione & illius ueritate, aduertas primo nunquid fueris in aliquo ex caſibus in quibus nõ attenditur, neq; fori, neque iudicis competentia: quos enumerant Mod. in rub.de fo.comp & Corſe. poſuit 35.in dictionario, dñi Abb.Pan.in uerſi.iudicis incompetentia, & ſi in aliquo ex ipſis non fueris, ac reliqua tibi deſint, poteris

76 ad materia prorogationis conualere: qm̃ tu ſcis ꝙ iuriſdictio tam ordanaria, quam delegata per conſenſum partium tacitum uel expreſſum de temptore in aliud tempus prorogari poteſt, dummodo iudex ſaltem tacite conſentiat: ut probatur in l.2.§.ſed ſi iudex & ibi Bar ff. de re iud.& in c.de cauſis, ubi Inno.& alios de officio deleg.

Sicuti

77 Sicuti utraque iuriſdictio pōt ēt de re ad rem abſque aliquo partium conſenſu expreſſo prorogari. lib. de quare. §. 1. & ibi gl. ff. de iud. c. cum olim Abb. & ibi ſcrib. extra de of. deleg. declarat Bar. in d. libr. 2. § ſed ſi iudex. Imo. & Panorm. in d. cap. P. & G. col. 22. & Fel. in d. cap. de cauſis. col. 3. uerſic. ſeptima declaratio, ac (ut dixi) ſatis eſt quod tacitus partium conſenſus accedat; ſecundum Bald. in lib. 1. in 4. col. C. ſi a non compe. iud. tenet & declarat Alexan. in conſi. 94. ſuper libr. 7. & deciſion. Neapo. 118. promisſio. num. 4. Paris de Put. de ſindic. in uerb. inſtrumentum in princip. Guid. Papæ quæſt. 286. ſtatuto.

78 Prout ēt ex eodem tacito uel expreſſo partium cōſenſu ēt abſque ſcitu iudicis iuriſdictio ordinaria poterit, de perſona ad perſonam ꝓrogari, & unus iudex ꝑ altero aſſumi lib. 1. & 2. conuenire ff. de iud. lib. 1 C. de iuriſ. om. iu. c. ſignificaſti, de foro comp. quamuis ſi perſonæ litigatorum eſſent alteri iudici nedum rōne nudi exercitii iuriſdictionis, uerumetiam alterius ſuperioritatis & ſubiectionis ſuppoſitæ, prout ſunt clerici reſpectu ſui ordinarii, ac uaſſalli reſpectu dñi feudi: tunc ad prorogandum alterius iudicis iuriſdictionem requireretur & conſenſus illorum ſuperioris, d. capit. ſignificaſti, & cęt. Ro. in prin. eo. ti. in 6 ponit Spe. de comp. iud. ade. §. generaliter. uer. & no quatuor eſſe neceſ. declarat Bar. in d. l. ff. de iud. & doct. in d. l. ſi quis ex conſenſu, & Ca. in dec. Nea. dec. 9. in cauſ. uerſi. col. 1. ubi uide.

Delegata aūt iuriſdictio hoc caſu de perſona ad perſonam in delegatione tacite uel. expreſſe, ſeu principaliter, uel incidenter non compræhenſam, non ꝓrogatur, per tex. in d. capit. P. & G. ubi gl. & doct. ad omnium tamē perſonas quas negotium tangit, & de quarum intereſſe agitur, iuris authoritate extenſio fit ut inquit Hoſtien. in ſumma. de of. iud. dele. §. quibus modis, col. fi. uer & in ſumma, & ponit deci. Neap 227. quidam nobilis, & diximus ſupra.

79 Vtraque ēt iuriſdictio de loco ad locum conſueuit;

prorogari:dummodo in iudice delegato partes expreſſe cónſentiant c.ſtatutum.§.in nullo.de reſcri.in 6.& tenet Rot dec.380.ſi iudex, in no.ubi quod tacitus conſenſus non ſufficeret, & ſi locus ille foret in alterius iudicis territorio, etiã illius iudicis conſenſus requireretur: ut uoluit gl. in cap. ut litigantes de of. ordin. in 6. & tenet Abb.in d.capit P & G.col.6.in prin.& c.cum olim Abb. de of deleg. Ang in l.fi.de iuriſd.om.iu. Notabis tamen quod in omnibus caſibus in quibus agitur de prorogãda iuriſdictione, requiritur neceſſario, quod iudex capax ſit illius iuriſdictionis,& cognitionis, quæ prorogari intenditur.ut uoluit Inn.in cap.paſtoralis,de re iud.& doct. in c.fi.de iud.

80 Qñcunque igitur oppoſitum fuerit de iudicis incompetentib.ad ſaluandum proceſſum replicari poterit de illius prorogatione expreſſa,uel tacita:ideſt,quod partes ſponte, & ſcienter coram hmõi iudice litem conteſtati ſunt: uel ẽt ante litem conteſtatam coram eo actus poſitiuos, quia citra iuriſdictionem explicari non poterant,feciſſe reperiuntur.His namque modis in eum tanquam iudicem conſenſiſſe, & iuriſdictionem prorogaſſe uidentur, prout ẽſt communis opinio ſcribẽtium de quã fidem facit Fel.in c.1.col.3.uerſi glo in uerb. placere. extra de iud.

Erit tñ aduertendum,ꝙ ſi litigator non fuerit peritus prçſumitur in dubio coram iudice incõpetenti litigaſſe ꝑ errorẽ:ut uoluit Spec.in tit.de iud.compe.adit.§. 1. uerſi. ſed nunquid prçſumetur,& Bald.in l.eos.in princ. col.fi. C.de app cum aliis,de quibus per Alex.conſ.12.uiſo.col. 2.uer.tertio reſponderi.lib.6. hæc ſimilia prodeſſe poterunt,ubicunque nullitas ex defectu iuriſdictionis ex aduerſo opponetur.

Si uero nullitatem aliunde putà ex inhabilitate litigatorum, uel defectu mandati comparentium prouemiſſe prætenſum fuerit in primis diligenter conſiderabitur nullitas obiecta,ac unde,& qualiter proueniat & in iudicio proponatur.

Nam

81 Nam ſinge ꝙ afferatur ſnĩam & proceſſum nullum, ex eo ꝙ is qui in iudicio fuit, & ſnĩam ſibi fauorabilem reportauit, fuerit, minor 25. annis: qui abſque interuentu tutoris uel curatoris perſonam legitimam in iudicio ſtandi non habet: ut in l. 1. & ibi tradunt ſcri. C. qui legit perſon. ſtand. & in l. ſi præſes. C. quomodo & quand. iud.

Siue quod fuerit filiusfamilias, qui abſq; conſenſu patris in iudicio regulariter eſſe non poteſt, ſecundum gl. in l. cum non ſolum. ſuper uerb. neceſsitate. per illum tex. C. de bonis quæ lib. & in l ſi C. ad Mace. & c. ſi annum, de iud. in ſexto.

Vel quod monachus, ſiue religioſus ſuperioris ſui licentia in iudicio ſteterit, contra tex. in c. cauſam, extra de iud. c. ex parte. de accuſa. placuit. el. 2. & c. nonnulli 16 q. 1.

Aut mutus, ſurdus, prodigus, cui bonis fuerat interdictum, uel ſimiles, qui ſine curatore in iudicio ſtare non poſſunt: ut ff de priui cred. l. dabimus. §. fi. & l. ſurdo. eo. ti. l. 1. & l. mulieri. ff. de cura. fur. l. 1. §. fi. cum ſeq ff. de poſtul. cum ſimil.

Huic & ſimili obiectioni poteris reſpondere, quod & ſi oẽs & ſinguli ſuprapicti regulariter quoad illorum præiudicium in iudicio ſtare non poſſint: ſecus tñ eſſe quoad ipſorum commodum & utilitatem: quia talibus a lege ſpeciali fauorem indultum eſt: ut eorum conditionẽ meliorẽ per ſeipſos deteriorem uero non aliter, q̃ cũ tutoris, aut curatoris authoritate facere poſſint. l. contra iuris regulas. in prin. ff. de pact. inſt. de aut. tu. in prin. & propterea uelle & nolle in eorum cõmodum. non autẽ in eorum præiudicium habere dicuntur. l. Iulianus. §. ſi quis pupillo. ff. de act. empt. l. 2. § fi. ff. ſol. mat. l. inuitam. ff. de ſerui. urb. præd. ponit gl. in l. pupillus. ff. de reg. iu. circum in caſu noſtro ſententia in eorum commodum & fauorem lata præſupponatur, ad ipſam inualidandã, ꝙ tales fuerint inhabiles, aut incapaces opponi non poterit: cum iure ſpeciali quoad illorum commodum capaces

paces & habiles reputentur: uel potius eſſet cauſa & ratio legis eoſdem per ſe iudicio ſtare prohibentis. Sententiæ igitur & proceſſus illorum fauorem concernentes ualidi ſunt: prout eſt textus expreſſus in l. non eo minus.ubi late ponunt ſcrib.C. de procu. & lib. 1. ubi glo.
32 in uerb.aduerſus.C.qui legi.pſonam.& l.ſi tutor. ubi gl. Bar.& aliis.C.in quib.cau.in integ.reſt.Canoniſt. in cap. cauſam.q̃ de iud.Anch.conſi.223.unus. col. fi. Et quamuis dicta lex non eo minus, in minore 25. annis minus legitimè iudicio comparente loquatur: nihilominus ex identitate rationis ēt ad alios qui tutorum uel curatorum auxilio iuuantur, extendi ſolet:qm̃ priuilegium uni ex prænominatis conceſſum, ſæpius ad alios leges ipſę extendunt. prout patet in lib Fulcinius. §. adeo, & ibi Bar.& Alexan.& §.plane ff.ex quibus.cau.in poſſ.eat. & lib.& mulieri.§.fi.iunct.gl.ff.de cur.fu.libr.2. & ibi gl. & Bal.qui in materia nullitatis loquitur, & tales parificat.C.eo.tit.& d.l.dabimus in fi.cum l. ſequi. ff. de priuil.cred.& l.tutor pupilli, & ibi Pau. de Caſt. ff. de iureiur.libr.ſi curatorem habens.C. de in integ. reſt. num. & ſpecialius quod de pupillo ad eccleſiam fieri poſſit illatio,& unus fungatur iure alterius,eſt tex. in capit. 1. & ibi ſcrib.de reſti.in integ.eſt gl.in uerſicul.negotio.in li. Imperatores.ff.de re iud.& in li.unic. in fi gloſſ.magnæ. C.de ſen.ad Fiſc.lat.li 10.& in l.ſi procu. in fi. ff. de iure fiſc.tenent cōiter Canoniſtæ in c.cām.ubi Pau.colum. pe.atteſtatur de cōmuni. extra de iud.Idem atteſt.Iaſo.in libr.non eo minus.in quarta extenſione. C. de procu. &. quot dicitur de eccleſia intellige ēt de Fiſco,qui eum illa pari paſſu ambula, vt per docto. in locis ſupradictis. Quod aūt de pupillo,& eo cui bonis eſt interdictum fiat comparatio,uī tex.in l.certi condictio. §. qm̃ in fin.ff. ſi cer.pe.& l.qui bonis ff.de nouat. iuncto tex. inſtitu.de auth.tut. in prin. de furioſo & prodigo, uidetur text. in libr.1.ff.de cur.fur.& l.furioſi.ff.de reg.iu. de pupillo, ſeu minore & furioſo probatur in l. 1. §. ſed furioſo, & §.igitur. ff.de acqui.poſſeſ.& l.ſi contra iuris.§.1.ff.de pa

ctis,

ctis. Ambo n. loco abſentium reputantur: ut inquit tex. in l. diem. §. coram. ff. de arbit. & l. 2. §. ſi furioſus. ff. de iu. cod. iunc tex. in l. de pupillus ff. ex quibus cauſis in poſ. eat Et in compluribus locis inueniens diſpoſitionẽ factã de uno ex iſtis ad alterum extendi, & tenet Bar. in l. Imperarores. ff. de re iud. & Fel. poſt gl. & alios, in cap. paſtoralis. in uerſi. uniuerſitas. & in c. cãm quæ col. 4. de iud. & ponunt doct. in d. l. non eo minus, ubi Iaſ. ponit plures extenſiones illius tex. & declarat Bar. poſt alios in l. à furioſo. ff de re iud. aduerte tñ quia iſti incapaces adæquantur, quoad priuilegia, quorum ipſi ſunt capaces, & non alias. Et propterea cum furioſus & mente captus iudicii reputentur omnino incapaces: ut diximus ſupra, ſub rub. de nullit. ex defect. inhabil. comparent. propterea ſupradicta æquiparatio, quoad iſtos penitus incapaces non procedet.

Si uero tales ſnĩam ſibi contrariam reportauerint, & ad ipſam inualidandam ꝓ eorũ parte nullitas ex defectu inhabilitatis & incapacitatis ipſorum opponeretur: tunc primo diligenter examinandum fuerit, nunquid cã & articulus ſuper quibus ſnĩa lata reperitur, fuerit ta-
83 lis, ꝙ ſupra nominati non habuerint legitimam perſonam in iudicio ſtandi: quia & ſi præſcripti regulariter in iudicio ſtare non poſſint: iſtud tñ non eſt perpetuo uerum, ſed plures fallentias recipit: prout de minore, & filiofamilias ponunt doct. in libr. non ſolum §. neceſſitate. C. de bo. quę lib. & l. ſi longius. §. ſi filius familias & l. lis nulla. ff. de iud. & ponit. Spe. in ti. de actores. §. 1. uer. item ꝙ filiusfamilias, & in prin. & uerſi. ſed nunquid in caſibus. col. 16. eſt tex. & ibi gl. & ſcribent. in d. c. ſi annum. de iud. in 6. & cap. ex parte ubi glo. ordinaria, de reſtitu. ſpolia. & Roman. ſingu. 320. incip. Tu ſcay. in quibus locis inter alia reperies minorem uigintiquinque maiorem tñ quatuordecim, etiam abſque conſenſu patris in cauſis ſpiritualibus, ac beneficialibus: & ab his dependentibus, de quib. in clem. diſpendioſam. de iud. ſeu ſuper bonis caſtrentibus, uel quaſi & aliis

rebus

rebus quarum plena adminiſtratio illi cōpetit, vel etiam in aduentitijs abſente patre, vel ipſo præſente filium publicè adminiſtrare tolerante, poſſe agere.

84 De Monachis & religioſis ꝙ abſque ſcitu, & licentia ſuperioris in quam pluribus posſint ēt ipſi in iudicio ſtare: prout ſi in cauſa ipſorum electionis egiſſent, vel pro aliqua re ſpectante ad peculium, ſeu adminiſtrationem de conſenſu ſuperioris eiſdem conceſſum, vel in cauſis contra ipſorum ſuperiorem motis, putà ipſum de aliquo crimine accuſando, vel contra eundem agendo, vt ipſos ad clauſtrum reſtituere debet, ſeu ab obſidione liberet, vel egerint contra aliquos pro reſtitutione alicuius rei, qua dum aberat, ſuperior ſpoliati fuiſſent, vel agerent tempore, quo de licentia ſuperiorum in ſtudiis permanent: his namque & ſimilibus caſibus iudicium contra tales actiuè & paſſiuè agitatum tenebit, nec ratione incapacitatis inualidabitur: prout aliqua ex pręmisſis reperies in clemen. religioſus in uerb. conſtituere. de procu. Specu. in dicto titu. de actore. §. 1. verſicu. item excipitur contra actorem, quòd eſt monachus, & ibi Bald. in add. in verb an monachus, & doctores maximè Abb. & Fel. in c. cum dilecta. de reſcrip. & c. ex parte. de accuſ. & ponit Rot. 438. vtrum religioſus & dec. 18. nota quòd monachus in antiq. quæ inter alia notanter voluit religioſum etiam pro laico ſub prætextu utilitatis ſuæ eccleſiæ in iudicio poſſe comparere: neque illi opponi poſſe, quòd non ſit utilitas eccleſiæ: ex quo talis cognitio ad ipſum non ſpectat, prout ibi.

Et ſi ex præmisſi proceſſum & ſnīam quis defendere nō poterit. ne tempus in his diutius conteratur, conſulo,
85 quòd ſi inhabilis, & incapax fuerit actor, ex parte rei opponatur, & excipiatur eundem actorem audiri: neque ad ulteriora ad eius inſtantia procedi deberet: ex quo talis nō hēt legitimam perſonam litigandi, ne iudiciū clau dicare contingat, iuxta tex. in c. cum inter. de exce. Controuerſia etenim q̄ legitimè incępta fuit, duntaxat terminari debet. l. fin. C. qui legit. perſon. l. un verſicu. C. qui

dari

dari tut. & hęc oppoſitio ad repellendũ inhabilem, & retardãdũ proceſſum ualida reputabitur, ut uoluit Spe. in ti. de act. & ibi Io.And.§.1.colu.4. uerſ. quid ſi minor. & tenent Bart.Alex. Iaſ. Paul. de Ca. poſt Cy. & alios in d.l.non eo minus.Et quamuis talis exceptio non reddat iudiciũ retro nullum,impedit tamen) ut dixit) progreſſum iudicii:ut declarant doctores in ſupradictis locis.

Si uero inhabilis & incapax in iudicio tanquam reus ſteterit; & ipſe opponat contra proceſſum nulliter actũ ratione perſonę ſuæ minus legitimè,ſi oppoſitio in facto uerificetur,ac de iure procedat conſilium erit quod actor ex integro contra hmõi inhabilẽ & incapacem inſtãtiam ordinatur,& ſi talis putà pupillus fuerit,& maior ſeptennio,iudiciũ cõtra illius perſonã dirigat in pſonã eiuſdem libellum cõcipiendo qui idem minor reſpõdere cogetur cum authoritate curatoris,ſi quẽ habebit,ſi non habebit: poterit ſemel citari ad legitimè comparendum: nam tũc intelligitur citatus ut compareat,& ſibi curatorem petat: ut declarat gl. in l.ſi minor. ff.de bo.aut. iud. poſſi. & per Bal. in l.eo minus in ſi C.de proc. & in l. ſi. in princ. C. ſi propt pub.pẽſ.refert & ſequitur Dec conſ.590. exhibetur.col.2.uerſ.non obſtat.lib.5.& ſi non comparuerit,uel minus comparuerit, tũc poterit a iudice peti curatorem in litem hmõi dari: & dabitur illi ẽt inuito, ut l. potuit & l. ſi infanti C.de in. delib. l. 1. vbi Cy Iaſ. de Aret. & Bald C qui pet.tut.l qui habet.§.idem Casſius.ff. de tutel. quẽ tex. ita in terminis noſtris declarat dec. Neap. 246. mater uidua. & facit quod ponit Lap. alle. 123.quidam expoſuit.colu.pe.uerſ.nec prodeſt &c. uide tamen Bar in l. hęc autem in prin. ff.ex quib. cau. in poſ. ubi uidetur aliter ſentire &c. Si uerò minor fuerit abſens, aut minor ſeptennio,tunc iudiciũ dirigetur contra perſonam tutoris, ſeu curatoris, ſi aderunt alias deputari debebunt:quoniam etiam impuberi tutore carenti curator in litem dari poteſt,ut plenè examinat & comprobat Alex.cõſ 12 2 uidetur lib. 1. & patet tot. ti. de in lit. tu.uel cur. dãd. & l.1. C. qui tu. dare: & pręmiſſa docet Ioa. An: in Spec. in

tit.

in tit. de reo.col.4.in uerb. authoritate per eundem Spec. in tit. de lib.concep. §. iam nunc in prin. uerſic porro ſi uis agere &c. & Bart. in l. 1 C. de bo. mat. & dec. Neap. 272.fuit in conſ.col.3.cum ſimi.

87 Vel ſi cum religioſo aut filio familias quæſtio fuerit ſuperior, ſeu pater ad conſenſum præſtandum etiam capitis pignoribus, ſi fuerint præſentes cogi poterunt, aut ſi ad conſentiendum ſemel interpellati recuſauerint, a conſenſu huiuſmodi præſtando ob illorum contumaciam alieni fiunt, & ulterius non requirentur: uel (pro abundantiori cautela) huiuſmodi conſenſus poterit per iudicem ſuppleri iuxta tex. in l qui bonorum. C. qui admitti & interloqui talem legitimam perſonam iudicio ſtandi habere: ut docent ſcribentes in d. § neceſſitate. & Spec. in d § 1.titulo de actore uerſic ſed quid ſi pater noluerit conſentire.colum.11 & ibi Io.An. in uerſ. conſentiat. & Alex. conſ.69.uiſo. colu. 2. uerſic. ſecundo reſpondeo lib.2.

88 Et poſtquam per aliquem ex ſupradictis modis actor perſonam rei inhabilis habilem reddiderit, unico contextu, & audientia cum perſona huiuſmodi habilitata acta quæ dicebantur nulla ex recenſere & repetere poterit, prout docet Bartol. in l. mutari. C. de procu. & l 1.colum.2. C. de ſent. & l. ſi ut proponis. la 1. uerſic. quæro utrum iudex. C. quomodo & quando &c. Abb.in cap. fi. colum.2. extra de prob. Et uidetur ſentire Io. An. in Spec. titul. de act.§.1. in uerſic. claudicare. dum allegat l. ſi id quod.§.1.ff.de reſcind.uen. ubi actus nullus factus a pupillo renouatur cum authoritate curatoris, & efficitur ualidus, & hanc practicam repetendi & tali modo reintegrandi acta nulla. & proceſſum puta cum pupillo uel minore, ſiue curatore factum, docet & commendat dec.Neap.dec.242.fuit in conſ.in fin. aſſerens in regia curia ita ſæpius practicari. & dec. in conſilio.549. requiſitus a ſpectabili. in fi. libro 4.& idem ſentit in conſilio 661. in caſu de quo in finali vbi dixit quod quando propter inhabilitatem perſonæ actus eſt nullus, licet

ceſſet

ceſſet ſeu remoueatur inhabilitas: non pp hoc actus reconualeſcit, ſed opus eſt nouo conſenſu, & ꝙ actus reiteretur, per tex. in l. 1. & de contract. iud. & c. ſi eo tempore, de reſcr. in 6. & in ſimili quotidie uigore conſtitutionis extrauag. Inn. 8. termini ſubſtantiales in ſacro cauſarum palatio apoſtolico malè ac nulliter, & perperam obſeruati unica audientia & citatione in Rom. Cu. repetuntur & reintegrantur: de quo ponit Caſſ. dec. 8. de reſcr. ac etiam uirtute præmiſſorum in eadem Ro. Cu. forſan reſcriptum poſſet impetrari, maximè cum illa clauſula refectis expenſis &c. ut iudex eiſdem actis, & proceſſu ex defectu (prout eſſe contigerit) nullo unica audientia & citatione reintegrato & reiterato, ad expeditione cauſæ pro fouente iuſtitiam procederet (quia hoc prout uides) non longè a iuris communis diſpoſitione diſtat, & hæc inſequient quando ab eiſdem, ſeu per ipſomet principales litigatores, qui per ſeipſos in iudicio comparuerunt: exceptio opponetur.

Sed ſi iudicium non per ipſomet principales, ſed per alios eorum nomine, ut puta procuratores, actores, curatores, ſyndicos, & ſimiles agitatum fuerit, & opponatur nullitas ex defectu poteſtatis & mandati ipſorum comparentium. Aduertendum erit qualiter, & a quo nullitas huiuſmodi proponatur.

91 Nam ſi fuerit oppoſita ab eo cuius nomine litigatum fuit, utpute ꝙ dñs principalis aſſerat ipſum qui pro eo, & eius nomine iudicio interfuit, & ſententiam contra reportauit, procuratorem ſuum non fuiſſe, ſi de mandato non conſtabit erit potentisſima exceptio, quæ quoad ipſum dominum reddit iudicium retro nullum, & quandocunq; etiam uſq. ad mille annos opponi poteſt, prout tradunt doctores. in l. licet per illum tex. C. de proc. &c. in noſtra extra eo. ti. l. 2. & ibi Bart. ff. de eo quod pro tuto. & idem Bart. in l. Pompo. §. rati. in fi. ff. de procu. poſuit Bal. in l. 2. C ſi ex fal. inſtru. Cuius dictum uidelicet poſſe agi abſque aliqua temporis præfinitione ſecutus eſt Alexan. in l. qui aliena. §. 1. ff. de acq. hęc. & in l. ſcien-

l. ſciendum.col.4 uerſi. unum tamen ſcias.de uerb oblig. & in conſil. 191 proſpecto.col 2.uol.6. & conſil.1. colu. 5.in fi lib.4.& Dec.conſil.215.in cauſa uertente. colum. 1. uerſic. ulterius,& conſil.199. uiſis column. 2. & dec. Neapo.345.num.8.& dec.368. in cauſa mobilium . nu 9. & Iaſ. conſil.140.Fel. in c.ſicut,col. 16. uerſic. 6. aduerte. de re iud.Alb. Bru.conſ. 195.& alias dixi.

92 Et quamuis aliqui uoluerint ex temporis diuturnitate mandatum præſumi debere, de quibus per Bald.conſilio 289. in prin.colu.4 uerſ. quoad ſecundum punctum lib. 3. & Cur.conſil. 77. ſuper motiuis redditis. column 2 & Dec conſil.638. communitas col. 2. & Iaſ. in l. 2. C. qui admitti. & Bal. in tract. præſcr. parte prima tertiæ partis principalis.nu.28. horum tamen opinionem intelligere potes quando alius quam ipſe principali dominus opponeret: quoniam tunc propter dubietatem an idem dominus dediſſet mandatum , necne præſumi poſſet in dubio ex temporis diuturnitate mandatum,pro quo uidetur gl. in uerb.debet.& ibi Io.And.in c.ea noſcitur.de his quæ fiunt a præla. & declarat Alexa. in conſilio 78. circa primum,colum.4 poſt principium.lib.1. & conſil.9 uiſo themate col.fi.lib.3. uolentes ei qui dicit conſenſum capituli in alienatione non interueniſſe , quando capitulum ipſum non reclamat,incumbere onus probandi,ſed ſi capitulum reclamaret,ꝙ interuenerit per eum,qui dicit interueniſſe probari debere:quia tali caſu non præſumitur. de quo latisſime ponit Gozad. conſ.73. circa.

Vel intelligere potes opinionem iſtorum doctorum procedere , quando mandatum in aliqua parte proceſſus enunciaretur ; quia tunc ob temporis diuturnitatem huiuſmodi narratiuæ & enunciationi crederetur , prout ſentit Rot. quæ hunc articulum latè diſputat, ut ꝑ Caſſa. dec.3. de procu.col.2 uerſicu.ſi igitur in inſtrumento ſententię &c.& per Dec conſi.36.col.4. uel intellige, ut per Alexan. dicto conſilio. 191.& conſilio 79.colum.4 uerſi. fortificatur.lib.2 & conſi 35. conſideratis.col.1.lib.7.Goza. conſil 96.col.pen.

Hoc

93 Hoc etiam caſu quando principalis dominus quod cõ parens non fuerit ſuus procurator opponit, non proderit etiam quod per iudicem pronunciatum fuiſſet dictum comparentem eſſe procuratorem legitimum, ac legitimam habere perſonam in iudicio ſtandi, quia talis pronunciatio cum falſo procuratore facta ipſi domino abſenti in nihilo prçiudicat: ut per gloſſ. fin & ibi Bartol. & ali in d l licet. & gloſſ. in uerb. partem.in l. iã tamen §.nunc uidendum. ff. iudicatum ſolui. & ſpec. de reſcrip.prçſen.§ 1.in fi. & Abb. in c. cum in iure. in fi. de off deleg. cum alus de quibus per Alexan. conſil. 80. examinato colu.2. uerſ. & licet. conſil. 103. uiſis.col.pe. in fi. lib.2.& conſ.61.uiſo.col.2. in prin.libr. 5. & conſil. 202.ſuper col fi lib.2.

Talis igitur pronuntiatio ſolummodò nocet litigatoribus præſentibus, uel oòſtaret qñ alius quam ipſe dominus de hoc opponeret,ut declarant doctores ſupra ſcripti. uel quomodo eſſet productum aliquod mandatum, ut per d.Anch. conſ.41. pri.facie col 1.

Ad ſoluendum igitur proceſſum ab hac potentisſima exceptione, ſi aliquo modo de mandato expreſſo non conſtabit: uidendum fuerit, nunquid proceſſus ex mandato tacito, uel præſumpto ipſius domini opponentis defendi posſit.

94 Exempli gratia, ſi principalis dominus cauſam ſuam per alium tanquam eius per procuratorem tractari uidiſſet & non contradixiſſet, ex quo non prohibet mandare creditur, iuxta tex in l.ſemper. de re. iur. & l.qui patitur. ff mand.c.fin.de iureiur.in 6. ibi ſciente, ac ratum habente, ſeu non reuocante &c. & l 2.§.fi.ff ſol. ma. facit tex.in c.cum olim.in uerſic. protinus contradixit. de off. dele. ex ſcientia igitur domini, & taciturnitate reſultat tacitum mandatum. & quoad præiudicium ipſius domini tacentis ualet, quod ab huiuſmodi aſſerto procuratore ſit,iuxta celebrem theoricam Inn. in cap. ex parte decani ubi ponunt omnes doct. & in c. nonnulli. de reſcrip. & in cap. cum in iure de offi. dele. & Bal. in l. 2.in fi. C.ſi

ex fal. inſtru. & in l.2 § 1. & ibi Imo. ff. ſolu. matr. & in d. l.licet. in fi. C. de proc. tenet Ro. deciſ. 454. cum ſeq. per prædictam collationem. in no. & Caſſa. dec. 3 num. 5. de proc. facit tex. cum gloſſ. 1 in l. unic. C. de ſatiſ. & in l.1.§. ſcientia. ff. ad T̃ & b per Fel. in cap. cum olim. col. 2. in fi. de offi. deleg. & latiſſimè diſputat d. Alex. in l. ſæpe. in 1 col. cum decem ſequentib. ff. de re iud. & conſil. 84. lib. 5. & conſil. 157 uiſo. col. 3. libr. 2 & conſil. 80. uiſo col 3. & 4. lib 4 ubi dixit dictum Inn. magis communiter improbari, quamuis in pluribus caſibus ſaluari posſit tenet dec. Neap. 307. Franciſcus. num. 6. ponit Gui. Papæ q. 40. quæritur.

95 Sicut etiam diximus ſupra mandatum tacitum iuriſdictionale ex ſcientia & tolerantia ſuperioris præſumi per l.1 §. magiſtrum. ff. de exer. Argumentum namq; de uno mandato ad aliud regulariter procedit. l. & quia in fin. ff. de iur. om iu. cap. is qui de procu. in 6. ponit Rot. deciſ. 413. fuit dubitatum in prin. in no. de quo per Fel. in c. relatum. 2. col. de off. delega & glo. in l. iudicium ſoluitur. ff. de iud.

96 Prout etiam ſimile mandatum tacitè præſumeretur in eo qui in iudicio tanquam alterius procurator comparuiſſet, poſtquam is, cuius nomine comparuit. ſcripturas & inſtrumenta ad cauſam huiuſmodi facientia ſibi conſignaſſet; Nam ſi talis comparens ſolitus eſſet agere cauſas, ut conſignatio iurium aliquid operetur: præſumitur quod dominus illi mandauerit, ut cum dictis iuribus pro eo ageret, uel defenderet, ſecundum gloſſ. & doctores maximè Balt. in l. fin. C. de pact. conuen. & in l. ſi quis per calumniam. in fin. C. de epiſ. & cler. Imol. in l. Mæuia. in prin. ff ſol. mat. Ang. inſtit. de his per quos age. poſſ. col. 2. & Bald. in l. 2. §. cauſæ ff. de Carbonian. edict. Iaſ. in l 1. in fi. C. de procu. Fel. poſt alios in c. coram colu. 4 uer. limita primò. de offi. dele. Rom. ſingu. 637. nunquid per productionem, & Caſſ. dec. 3. colu. 4. in princ. de procu. & quod per ſcripturarum traditionem & conſignationem mandatum præſumatur: & quis

ſaltim

ſaltim ſub cautione de rato admitti debeat, eſt cõmunis opi. ſecundum Hip.de Mar.in l. ſi quis ne quo.uer. & ad hoc dicendum nu.171.ff.de quę.

97 Si tamen conſignatio iurium non probaretur, illorũ ſola exhibitio, & oſtenſio, quamuis præſumptionem mandati induceret: tñ quoad ipſum dominum principalem obligandum non ſufficerent, ſed neceſſe foret, vltra oſtenſionem iurium, quod aliter comparens promitteret de rato, ſecundum Bart. in l. uulgo. in fi. ff de ad-

98 min.tutor.& in præmisſis, uide Aym. conſil. 80. nobilis. Aliſia.col.3.uerſ.nec obſtat, & latius per eundem de antiquis temporibus in ſecunda parte, in ultima char. per quam ſatiſdationem aduerſario ſaltim pro ſumptibus & expenſis recuperandis conſuleretur l. ſi procurator & l ſi ſine § cum autem & §. Marcellus. ff. rem ratam habere, & ponit gloſſ. magiſtralis in d. capitul. coram. & Bart. in d.l.uulgo.

Idem puto ſi in iudicio compareret aliqua ex his perſonis, a quibus de iure non mandatum, ſed ſolummodo an conſtet de contraria uoluntate exigitur, de quibus in l. ſed & hæ. & l. Pomponius § ſi. ff. de procur. & leg. exigendi. & l. maritus.C.eo.de quibus ponit Specu. in titul. de coniuncta perſona. & Ang in §.præterea. col.pen. inſti.de excep.

Tales namq; perſonæ etiam de rato cauere debent per tex. & gloſ. in d l Pomponius § rati. & in d.c. coram. in 1.gloſſ. & tenet Rot. 142.in no.quæ cautio utiq non exigeretur, ſi tales perſonæ verè eſſent procuratores, & haberent poteſtatem obligandi perſonam coniunctam pro qua comparent, cenſentur namq; coniunctæ perſonę habiles ad comparendum pro coniuncto abſente ſine mãdato in his quę commodum reſpiciunt perſonæ ipſius abſentis coniuncti duntaxat, ſecus in concernentibus damnum & p̃iudicium, in quibus eidem abſenti ſi modo tacitè uel expreſſe non ratificauerit, præiudicare nõ p̃nt: put uĩ tex.& gl. in l.1.C.qb. res iud non nocet. & l. ſi. C. res inter alios & acta: & gl.in l.4. ff.de exce. rei iur. & tenet

Bart. per illum tex. in l 3 §. ſtipulationum.§. iud. ſol. & Ang. in §.item ſi.col.penul.inſt.de excep. & facit deciſ. Rot. 777. no. quod coniuncta. & 731. nota quod ſi aliquis, in antiqu. & deciſ. 420 ſi committatur. in nouis. Tales enim appellantur ſimplices. defenſores: ut declarat ibi Rot.

Adſunt & alii, qui aliquando iuris beneficio abſque expreſſo mandato pro aliis in iudicio admittuntur, ut in l: 2.C.de confor.eiuſ.lit. & ponit. Iaſ. col 3. duodecima limit. in l. exigendi C. de proc. & in l. uni. C.ſi per uim, uel alio modo cum ſimi.

100 Acta igitur & proceſſus ex tacito & præſumpto mãdato (quamuis de expreſſo non conſtet) aliqñ ſuſtineri poterunt, ꝓut ẽt ſuſtinebuntur ex eodem præſumpto & tacito mandato: qñ aliquid factũ reperietur ultra, uel præter formam mandati expresſi, qđ tñ in euidentem utilitatem ipſius mandantis tenderet; & ꝙ uerifimile eſt eundem mandãtem facturum fuiſſe: prout dicunt doct. in l.ſi quis nec propoſitum.ff.ſi cer.pe.& Ioan.And. in addi.Spec. in ti. de inſtr.edi.§.compendioſæ. in uerſic. Ioan. de deo. & Alex. conſil. 106 lib.2.& dec.Nea.340. fuit uocatum, circa fi. quo caſu idem etiam principalis a iudice ad acta & proceſſus huiuſmodi ſibi utiles ratificandum cogi poſſet, iuxta text. in l. Pomponius ſcribit §. 1. ff.de neg. geſt. cum uulg.

Inſuper diligenter erit aduertendum: nunquid ex pro-
101 ceſſu de aliqua ipſum domini principalis expreſſa, uel tacita ratihabitione conſtiterit, quoniam ratihabitio de ſui natura regulariter retrotrahitur, & mandato compatatur, ac confirmat ea quæ ab initio inualide ſubſecuta fuerant: ut inquit tex in l. licet ff de iud. & l.ſi.C.ad Mac. & l.donationes.la 1 in ſi C.de don.inter uir.& uxo. l. ſi fundus §.1.ff.de pig. ca.ſi quis.de ſent.excõ. in 6. cap. ratihabitionem. extra de reg. iu. & de quo plenè ponit do. Fel. in cap. ſicuti.col.ſi extra de ſimo. poſt gloſſ.ſi.in capit.4. qui matr. accuſ. poſ. cum ſimi.

102 Ratihabitio namque per ipſum dominum principalẽ quan-

quandocunque,etiam quod ſententia in fauorem falſi ꝓcuratoris eſſet lata, & ſic ad ſui commodum fieri poteſt, ſecundum communem opinionem doctorum: quam tenuit glo. & alii in l. ſi mater §. hoc iure. ff de excep. rei iud.& in l. licet ff de iud. Imo. in l. ſæpe col. 25. ff. de re iud.& tenuit Ang.inſt.de excep. §. præterea. col. 2. col. 3 uerſi. ex. his infertur aſſerens ita tenendum, ac ſæpius uidiſſe practicari, & quod ſit cōmunis opinio, atteſtatur idem Ang.in § item ſi.col. antepen.uer. 4. quid in procuratore.eo tit.& Iaſ.in l.licet.col.3. uerſicul. breuiter communis opinio eſt.C.de procu.& Fel.in capitul. cauſam.col.penul.uerſic.ſed deueniendo. extra de iudic. ubi tamen hanc communem opinionem multipliciter limitat.

Contrarium tamen uidelicet quod proceſſus poſt ſententiam latam non poſſit a principali, niſi quatenus præiudicium ſuum concernat ratificari, tenuit Rot.deciſi 13. no. quod geſta. & deciſi. 149. no. quod ubi in antiq. & dec. 428. habens. in no. aſſerens ante ſententiam, cum eo tempore incertum ſit, an proceſſus in fauorem ratificantis ſit ratificari poſſe: ſed poſt ſententiam cum illud iam certificatum ſit(ne uideatur claudicare proceſſus)hoc fieri non poſſe, late eandem opinionem tenendo proſequitur Caſſad.ſuper reg.dec.40.introducta &c Aegid.tñ dec.29. tenet communem opinionē & aſſerit Palatium ita tenere,& uide de hoc per Guid.Pap. q.330 quia.

Et notabis quod Bald.in l.Iulia. in 5. q. ff. qui ſatiſda. cogan.dixit audiuiſſe Bar.dicentem,quod ſi ille qui actū fecit nomine meo allegauit falſo ſe mandatum habere cum non habere, non poſſe tali caſu a principali domino ratificari, propter uitium obreptionis argu. l. ſi quis obrepſerit.in uerſi nihil agit ff. ad l. Corn de fal. & cum Barto.reſidet Bald.in d.l.Iulian. prout etiam formaliter refert & ſequitur Alex.conſi.32.uiſo puncto. col. 1. uer.accedit.li.1.& Fel.in d.c cauſam.col.fi.uer.fallit 3.de iud.ubi ponit alias limitationes.

103 Tacita uero domini ratificatio fiet, ſi ex aliquã parte proceſſus apparuerit, quod idem principalis cauſam ab huiuſmodi falſo procuratore eius nomine inchoatam ſimpliciter proſecutus fuiſſet, per textum. in l. Paul. reſpondet. ff. rem ratam hab. ſiue quod proceſſu per dictum falſum procuratorem eius nomine facto, ſimpliciter uſus fuiſſet, quia etiam per talem uſum uideretur ipſum ratificare cum multo amplius ſit aliquid facto facere quam ore pronuntiare: & magis colligitur animus ex opere & factis, quam uerbis. l. ſi tamen. §. ei qui. ff de edil. edic. de quibus. in fin. ubi Bal. ff de leg. capit. dilecti filii. & ibi gl. in uerſic. facto de ap. & facit text. in l. 1. & l fin. C ſi maior. fac. alie. ra. ha. l. pupillus § ſane. ff. de aut. ta. & l. 1. & 2. C. ſi maior fac. ra. ha. & ponunt doct. poſt. Inn. in capit. ex parte decani de reſc. & capit. in præſencia. de proc. & Ro. dec. 455. per prædictam collationem. & 428. habens. in no. & ſentit Alex. conſil. 118. uiſo proceſſu. colum. 2. li 5. & Dec conſi. 232. ſupra col. 1. li. 2. ſicuti utendo quis inſtrumento alienationis, uel aliquid ex eo percipiendo confirmat illud ſi ex defectu conſenſus fuerat inualidum: ut dicunt doctores prædicti: & ponit idem Dec conſil. 50. colu. 1. nu. 2. li. 1. & conſ. 209. col. 2. & conſi. 297. non patitur colum. 1. li. 2 & conſi 397. uiſo puncto. col. 2. lib. 3 & conſi. 463 in cauſa. col. pe. nu. 19. li 4 & conſi. 486. uiſis in fi. & conſilio. 583. iuridicam col 2. uer. ulterius eo. li. cum ſimili facit tex. in l. ſi quis teſtibus C. de teſt. ubi approbare quis cenſetur perſonas ac dicta teſtium illis ſimpliciter utendo, & ponit Aym conſilium. 73 dicendum uerſicul. præterea utendo poſt Anc. conſi 10 uidetur in prin. & Aret. conſi. 125. eximiè. col. 1. & facit quod ponit Roma. conſi. 54. uiſis.

Idem foret ſi idem principalis poſt cauſam a dicto falſo procuratore inchoatam eundem ad eandem cauſam proſequendam procuratorem ſimpliciter conſtituiſſet, quia per huiuſmodi ſimplicem conſtitutionem ſuperuenientem tacite ante geſta per illum conſtituens

tuens approbare cenſetur, per tex. gloſ. & ſcrib. in l Iulianus ff. qui ſatiſ.cog. tenet Io.And. in addi. Spec. titul. de proc. §. 1. col. 9. uer. in fi. Rot. dec. 586. quidam qui non erat procu. in antiq. & Rot. 445. fuit dubitandum utrum procurator. in no. Iaſ. in l. is qui putatur columna. 1. ff. de acqui. hære. & Alexan. ad Barto. in l. quo enim. §. rem haberi, in princ. ff rem rat. habe & idem Alexan. conſilio. 112. ſuper eo. in fin. libr. 5. & conſi. 146. in cauſa. col. 3. in prin. eo. li. Aym. conſil. 159. uiſis, col. 3. uerſic. dubitatur etiam.]

Idem etiam foret ſi idem principalis a ſententia contra ſeipſum cum falſo procuratore lata ſimpliciter appellaſſet: q̃m ex quo ſententia huiuſmodi ſolummodo ex defectu conſenſus ipſius appellantis deficiebat, appellando ſimpliciter ab ea uidetur quaſi agnoſcere iudicium de eius uoluntate agitatum, ac fateri a principio conſenſum ſuum interfuiſſe. Hoc igitur, quod ab eius mera uoluntate pendebat, ſaltim tacite declarato ex defectu conſenſus & mandati ſententia prefata ulterius impugnari non poterit, prout eſt tex. in l. 3. § falſus. ff. rem rat. hat. quem ita declarat Bart. poſt gl. & alios in l. ſi expreſſim. in prin. ff. de ap. & in l. 1. col. pen. C. qui admiti. & in l. 1. nu. 16. C. quan. prouo. non eſt neceſſ. & gloſ. in l. 1. in uerb. infirmatur ff de ſer. & gl. ſcrib. in capitul. 1. de ſen. & re iud. ponit Abb in c. 1. nu. 24. de app. & tenet palatium: ut dicit Aegidius deciſi. 29. ſententia lata cum ſimil.

Et intellige (prout dixi) q̃n ſimpliciter appellatum fuiſſet: ſecus ſi conditionaliter uel alternatiue: ut puta q̃n dicitur, dico ſententiam nullam, uel ſi qua eſt appello, ſiue appello a ſententia. reſeruato mihi iure dicendi de nullitate: uel ꝙ falſus procurator fuiſſet admiſſus cum proteſtatione ſi, & quatenus fuiſſet procurator, & non alias &c. Nam his, & ſimilibus caſibus dominus appellando, ſententiam etiam ex defectu mandati nullam non ualidaret, ut declarat Anton. in dict. cap. 1. in 9. columnia & Fel. ibi. colum. ultim. de re iudic.

& Rom. ſing. 679. tu audiuiſti & Salice. in l. ſi tutor C. in quibus cauſis in integrum reſt. Fel. poſt alios, in dict. c. cauſam. in 10. fal. de iud. Angel. Iaſ. & alii in l. licet. C. de procu.

104 Et præmiſſa procedunt ſiue quod nullo modo de mã dato ſiue de minus ſufficienti & ualido conſtiterit: ex quo ratihabitio tacita uel expreſſa etiam in excedente limites mandati operatur cap. cum olim. el. 1. & ibi gloſ. in uerb. protinus contra dixit, & docto. maximè. Fel. co lum. 3. in prin. de of. dele. tex. in c. ſi. de iureiu. in 6. cum aliis de quibus in propoſito per Alexan in conſ. 80. uiſo proceſſu. colum. pe. lib. 4. & conſ. 179. in cauſa. col. 2. lib. 6. & conſil. 84 ſuper conſultatione, col. 1. libr. 5. & Dec. conſil. 437. queritur, num. 1. lib. 3 & diximus ſupra tractando de mandato iuriſdictionali. Nunquid autem procurator expreſſe reuocato, ſciente & non contradicente dño, adhuc procurante uideatur induci nouum mandatum, uide Rom. in conſi. 76. cum ibi adduct. & Alexan. in conſi. 128. ſentio. in ſi lib. 6. & Boe. dec. 247. in fine concludentes, quod ſic facit etiam quod poſuit Felin. in cap. ex parte decani. col. antepen. uerſi. 6. regula. de reſcrip.

Et hęc oĩa poterunt inſeruire, qñ (ut diximus) ipſemet dñs nullitatem ex defectu mandati & uoluntatis ſuæ in iudicio proponit

105 Si uero ab altero, puta ab eo qui ſententiam ad inſtantiam falſi procuratoris ſibi contrarium reportauerit, opponetur: tunc ultra omnia & ſingula præmiſſa. (quæ a fortiori contra ipſum ad probandum mandatum tacitum uel expreſſum militabunt) de facili nullitas & proceſſus hmõi ſanari poterit, uidelicet per expreſſam ipſius dñi ſuperuenientem ratihabitionem cum (attenta cõi ſententia doctorum, de qua ſupra) idem principalis dñs etiam poſt ſententiam latam poſſit eandem defectu mandati & conſenſus ſui impugnatam ratificare & conualidare ut ſupra uidimus, & ideo ceſſabit obiectio.

Sed

Sed ſi idem aduerſarius ſententiam ſeu proceſſum ratione defectus mandati reſultantis ex inhabilitate ipſius conſtituentis oppugnaret, puta quod conſtituens fuiſſet pupillus religioſus, filiusfa. uel ſimiles tunc cum ſnĩam & actus fuerint ad commodum & utilitatem conſtituentium geſti: obiectio non procedet, per reg l. nõ eo minus C. de proc. ut diximus ſupra.

Si ratione inhabilitatis ipſius procuratoris conſtituti proceſſus impugnabitur, conſideranda erit ſpẽs inhabilitatis obiecta: quoniã ſi aliquo pacto idem conſtitutus capax iudicii extiterit, & ſaltim pro ſeipſo in iudicio ſtare potuerit: prout minores, filiifamilias, fœminę, religioſi, & ſimiles, qui & ſi pro aliis non poſſint, pro ſeipſis tamen (ut multi uoluerunt) legitimè in iudiciis eſſe poſſunt. Vnde ſi contra eoſdem non fuiſſet oppoſitum, neque exceptum iudicium & ſententia ab eiſdem obtenta ualida reputaretur, ut notatur in l. filiusfam. §. ueteram per illum textum ff de procu. & in l. quos prohibet. ff. de poſtulat. & l. ita demum. & l. exigendi. C. de procuratorib & l. qui procura. ſi quis remiſit, & l. Pomponius. §. rati. ff de procuratoribus. & in l. licet. C. eod. ti. & Abb. in capit. non iniuſte ſuper. 1. gl extra eo. ti. cum aliis, de quibus in propoſito per Hip. de Mar. in l. ſi quis. ne quęſtio nu. 44. & nu. 109. ff. de quæſtion. Tales etenim exceptiones procuratoriæ appellantur, & de apicibus iuris exiſtunt: nec (ſi omittuntur) uitiant l. ſi fideiuſſor §. quædam. ff. manda. l. in exceptionibus §. ſed & ſi ff de probat. iuncta glo. in clem. ſi religioſus. de procu. cum ſimi. Si opponeretur quod procurator exceſſerit fines mandati, erat diligenter conſiderandum: primo quoad ipſam formam, & nunquid obiectio ſit uera, & habeas pro regula, quod in dubio actus præſumitur factus a procuratore eo modo, quo fuit mandatum l. qui negotiationem. in prin. ff. de admin. tu. quem tex. ad hoc adducit Bal. in l. cum opponeret. in prin. C. de bo. quę li. & tradit Bar. in l. Titium. § altero. ff de adm. tuto. quos refert & ſequitur Dec. conſi. 77. col. 2. in fi.

In

Inſuper ſatis eſt quòd mandatum ſeruetur in effectu l. fi.§.ſi ff. mandati.l.mandari.& ibi Bal. C.eod. ritu.ponit Dec. conſil.77. col.4.verſic.1. ergo. & uide per dominum Iaſ. in l ſi procurator. C.de procura. Ex quibus omnibus ſi diligenter conſiderabis, facilè proceſſum tuum ab huiuſmodi obiectionibus defendes, & quæ deſunt hic, ſupra ſub rubr. de nullita.ex defect. inhab. & mand. compa. reperies.

Si proceſſus & ſententia ratione defectus citationis impugnabuntur, in primis conſiderabitur, quomodo nullitas hæc in iudicio deducatur, & qualitercunque deducta fuerit, erit aduertendum. primò, nunquid actus qui ratione defectus citationis impugnatur, fuerit talis quòd de ſui natura partis citationem requiſierit: quoniam plura ſunt quæ uel ratione ſui, aut ipſius partis citandæ citationem de neceſſitate non expoſcunt.

Ratione ſui, ueluti ſententia interlocutoria uim diffinitiuæ non habens, quæ & ſi parte non vocata ferri nõ debeat: ſi tamen fuerit lata, ipſo iure tenet, ut declarat Aeg concl.93. interlocutoria & Rot. 425 ſed pone in nouis, & 549. vtrum proceſſus. in antiq. ponit Inno. in cap. auditis. extra de procura. & docto.in l.de vnoquoq; ff. de re iud. quod maximè procedit, quando huiuſmodi interlocutoria parum grauat: quia talis indiſtinctè abſente parte ferri poteſt,ut eſt tex.in l.diem proferre.in princ. ff.de arb. & l.ille a quo.& l.recuſare. in prin. ff. ad Treb. ponit gl.in l.nec quiſquam.§.ubi decretum ff.de off.proconſ.& Rot.dec.93. iudex. in add.in nou.Aym conſ.179. in cauſ.app.col.3 uer.6.reſpondeo Roma.conſil.72.Circa Iaſ. in d.§.ubi decretum.Cor conſil. 71.ſuper primo. col.pen. uerſ. & licet non interuenerit, lib. 1. Aret. conſil.75 diligenter colum.3.in fi.

107 Idcircò ſi cauſa coram iudice inter ipſas partes præſentes ſiue citatas inſtructa, ac plenè de ueritate illius cognitum fuiſſet, & non ſupereſſet aliud q̃ diffinitiuę ſentẽtiæ prolatio, at ꝙ iudex ſn̄iam huiuſmodi parte non uocata proferret: nihilominus defectu citationis non obſtante, habe-

haberetur pro legitima:& ex hoc, ſi alias iuſta foret, non deberetur irritari: quoniam omiſſio citationis hoc caſu non grauat, cum iura partium fuerint audita & diſcuſſa. & propterea non de iure naturali, ſed ſolennitate meri iuris poſitiui citatio tali caſu habenda eſſet quę omiſſa partium uitiaret, quia in effectu rationi ac menti ipſius legis ſatisfactum eſt: ut prę miſſa ſentit Bal in l. ſi accuſatoribus col pen. uer. in eadem gl C. de accu & Bart. in l. 2. §. quod ſi de frumentaria per illum tex ff de admi. rerum ad ciuita. pertin. & in l. fi. in fin. C. ubi quis de cur. aliave ponunt Canoniſtæ in c. auditis. ubi gl. in uerb. ad illum extra de procur. & tenet Dec conſilio. 603. uiſo puncto. colu. pe. in fi. & facit quod uoluit idem Bal. in l. cunctos populus. in repe. collat. 20. uerſi. item pone quartam conclusionem. C. de ſum. tri. dum ponit non ualeret ſtatutum, quod quis abſq; citatione condemnari poſſit: quod dicit eſſe uerum cauſa non diſcuſſa, ſecus ſi cauſa diſcuſſa fuerit & infert ualere ſtatutum Peruſii diſponens, quot ſententia non uitietur, etiam quod reus ad ſentētiā non fuerit citatus, qñ de crimine ſeu ueritate rei conſtat: quia ſublata defenſione per liquidationem facti ſtatutum nihil continet iniquitatis, & hoc dictum Bald. p no. refert & ſequitur Alex. in propoſito noſtro, conſil. 225. Ponderatis. colum. 3. uerſi. corroboratur. lib. 6. hoc ēt modo intellige eundem Alex. in conſi. 65. habita. col. pe. uer. & dato. li. 1. dum uoluit ſtylum & conſuetudinem poſſe ſolennitati citationis derogare. facit ēt quod ponit idem Alex. in l. non ſolum § morte. col. 15 ff. de noui ope. nunc. dicens non eſſe audiendum illum, qui nihil
108 allegat, niſi quod non fuit citatus. nec deducit aliquid releuans, quod dixiſſet, ſeu propoſuiſſet ſi citatus fuiſſet, & idem ſentit in l. pupillum. ff. de re iud. qđ ēt ſequit Aym conſi. 179. in cauſa appel. col 2. uer. 2. reſpondeo Citatio igitur poſtquam cauſa plene inſtructa reperi-
109 tur, eſt de iure poſitiuo, & ex ſtylo in aliquibus locis omittitur: qm̄ facta concluſione in cauſa, abſque ulteriori citatione fienda iudex ſnīam dicere pōt: prout fit

in

in regia curia Neapolitana, ut atteſtatur deciſi. eiuſdem curiæ 283. diu. eſt col. fi. & dec. 391. fuit, & propterea etiam quod in Rom. Cur. pars ſpecialiter & nominatim ad ſententiam audiendam citari conſueuerit: ut uult. Rot. dec. 242 retento in no. & Fel. in capit. conſuluit, uer. ſecundo nota num 16. de offi. deleg. & Alexan. conſi. 105. Ponderatis. col. 2. lib. 5. Nihilominus eueniente ea quod facta concluſione in cauſa abſque pronunciatione, prout quandocunque in Rotæ auditorio in ultimis audientiis, quando uacationes generales inſtant, fieri ſolet, ut in dec 705. Sciendum eſt quod in uacatione, in antiq. ſi poſtea abſque alia citatione ſententia ferretur, defectus talis cum ſit mere iuris poſitiui, & totaliter ex arbitrio iudicis pendeat per uiam reſcripti in eadem Roman. Cu. forſan de facili reparari poſſet, prout etiam in eadem reparari & ſanari uidemus examen teſtium abſque citatione, cum interrogatoriis tamen aduerſæ partis examinatorum, ac etiam prout ſanantur reliquæ nullitatis, quæ meræ ſunt iuris poſitiui, & defenſionem partium non concernunt, ut dicemus infra.

Idem etiam foret, ſi fieret actus a mera ac libera uoluntate facientis dependens: quoniam ad talem actum fiendum puta uidendum fieri declarationem a proprietario rem emphyteuticam in commiſſum cecidiſſe non eſſet pars citanda, per notata in l. in te mandata. C. mand & Bal. in l. neque natales. C. de prob. cum aliis, de quibus in propoſito per Alexan. conſil. 7. circa colum. fi. lib. 3 & conſ. 44 uiſa poſt prin. lib. eo & melius conſi 130. difficultas. lib. 1. ubi loquitur de teſtibus, abſque citatione examinatis, quod ſuſtinetur quando perſona teſtis erat omni exceptione maior, & contra quam pars non poterit ueriſimiliter contradicere per ea, quæ uoluit Barto. in l. Theopompus de dote præleg. & iſtud reaſſumit Hippo. in l. 1. §. cum quis latrones. ff. de quæſtion.

111 RATIONE partis ſeu litigatoris aliqñ citatio omiſſa

omiſſa non uitiabit, puta ſi generaliter ad totam cauſam citatus non comparuiſſet, quoniam ratione ipſius contumaciæ ad reliquos actus eundem vlterius citari non opportebit, prout notant doctores poſt Inno. in c. conſuluit. de offi deleg. vbi Fel. columna 6. uerſic. Tertio nota. & in cap.cum olim vbi idem Fel ſuper ultimo notabili.de teſtibus & ponit Rot.dec.345. licet impetrãs, in no. cum aliis, de quibus diximus ſupra ſub rubr. de null. ex defect. proceſſ. Nam reliquæ citationes, quæ ex ſtylo Rom. Cu. contra hmõi abſentes, & ad totam cauſam citatos non comparentes. in audientia publica contradictarum fieri conſueuerunt potius ex quadam vrbanitate, qu am neceſsitate fiunt, ut inquit Ro. dec. 93.in fi. & dec. 78. poſt lapſum, & 245. licet, & 223. ſi committatur, in no.

112 Idem foret, ſi litigator fruſtratoriè ab aliquo grauamine appellando a iudicio receſsiſſet. Nam cum eo ipſo tacite proteſtari uideatur, ſe nolle coram tali iudice de cætero litigare, ſi appellationi huiuſmodi non
113 renunciauerit ad ſententiam contra eundem etiam abſentem, & non vocatum procedi poterit, iuxta tex. in cap. eum qui de dol. & contuma lib.6 & clem. 1.eod. titu. Siue aliunde contumax extiterit, uel ex aliqua alia cauſas puta, quod ſua principaliter non interfuerit, uel certum fuerit aliquam illi non competere defenſionem aut quod eſſemus in aliquo alio ex caſibus in quibus de iure citatio omitti poteſt, quos enumerat Alexan. in l. de uno quoque ff.de re iud. & Ioan. Mill. in uerb. citatio Fel. in cap. cum olim, in 7. columna de re iud. Mar. Soc. in rub. de dilat. in 7. articul. principali, ubi recenſet triginta caſus citationem non requirentes, & doct. in l. ne quicquam. § vbi decretum ubi Iaſon. ponit caſus. 19.ff.de offi præſ. centum & quindecim recollegit Ant. Nic. in tract. de concor. gl. iuris Ciuil. & Canon. concor.l. 2. quos occurrente caſu uidere poteris: quoniam aliquis forſan propoſitio tuo inſeruiet.

114 Et notandum erit, quod ubicũque citatio neceſſaria

non

non fuerit, ſi omiſſa ſeu inepte facta reperietur, uel his q̄ citabatur non expectatus fuerit, actus nihilominus ualebit, nec ex defectu citationis impugabitur, ſecundum Inn.in c.cum inter.in fi.per illum tex.& ibi Ab. de elect. & Fel.in c cum, ordinem col.3 uer. & ad hæc. de reſc. & Ang.in l diuus col.2.ff.de reſt.in integ. Bal.in l.neque natales prope.fin.C de proba.

115 Si uero fuerimus in caſu neceſſario citationem requirente. tunc ſi ex aduerſo fuerit oppoſitum citationem aliquam non p̄ceſſiſſe: uidendum erit nunquid ex proceſſu conſtet ipſum aduerſarium tēpore actus, de quo agitur, p̄ſentem fuiſſe. Nam eo caſu citatus præſumeretur: ut declarat Abb. in c. Bonæ. col. pen extra de elect. poſt Archi.in c.propoſuiſti.82. diſt. cum alijs, de quibus ad propoſitum add per Hipp. in l.unius:§ ſeruo.uer.ſed iuxta prædicta.ff.de quæſt.

116 Ex pręſentia namque partis purgatur oīs defectus citationis: ut dixit Abb.in conſi.38.tria ſunt.col.1.uolu.1. Dec.in conſi.449 Viſis duobus, col 2. uerſi.præterea, lib. 4 & conſi 618.in caſu col.2.nu.4.li.5.tenet Ant. Capi. in 1.dec.Neap.col.fi.

Quod ēt procedit, ſi pars ſponte & abſque citatione comprauiſſet.qm̄ hm̄oi ſpontanea cōparitio tollit (ut dixi) & purgat oēm citationis defectum, ut uoluit glo. Bal.Alex.& alii in l.1.in prin.ſi de feri & idem Alexan.in conſi 123 uiſo colum.1.libr.2.Solennitas etenim citationis relaxari, & per ſuum æquipollens adimpleri pōt, ut dixit Caſſ.dec.2.ſub tit.de iud. in iudicio autem comparere citationi æquipollet:quia ad illum finem citatio inducebatur, & propterea menti ac rationi illius legis ſatisfactum eſt, ideo non curandum de modo cum finem habeamus, prout declarat Bal. in Spe.tit. de Reo.in uerb. qui habeat ius reuocandi. ubi dicit hac eſſe ueram & cōem opinionem, & p eundem in l. ſi accuſatorib. colu. 2.uerſi.in glo.fuit ibi præſens &c. C.de accu.ita etiam tenet Abb.in cap. tenor.colu.fi.de re iud & diximus ſuprà ſub rub. de null. ex defect. cita. iſte etiam defectus purgatur

gatur per ratificationem actus tacitè uel expreſſe ex poſt ſubſecutam, ut probatur in c. quid ſicuti. & ibi gl. in uerb. conſentire. de elect. & tenet Dec. conſi. 274. colu. fi. uerſ. ſecundo reſpondetur. lib. 2.

117 Bonum inſuper fuerit conſiderare nunquid actus ſeu ſententia, quæ impugnabuntur, fuerint antiqui: quoniã tunc pro ſententia & temporis diuturnitate, uidelicet quod rite & recte ac citatione præuia, lata fuiſſe præſumeretur. c bonę, el 1. de elect. & ponit Bald. in cap. 1. col. 5. uerſic. quæro ſi apparet &c. de mili. Vaſſ. qui contuma. cum aliis de quibus per Alex. conſ. 105. Ponderatis. col. 2. lib. 5. & Dec. conſ. 123. col. 2. lib. 2. & diximus ſupra loquendo de mandato.

Si uero oppoſitum fuerit quod & ſi citatio aliqua præceſſit, nihilominus illam tanquam inefficacem & defectuoſam non ualuiſſe, neq; arctaſſe citatum ratione citantis, citati, uel formæ, ipſius citationis, prout plene tractauimus ſupra, ſub rub. de nullit. de defect. citat. tunc con-
118 ſiderabitur modus & cauſa nullitatis intentatæ: quoniam ſi citatio ex defectu iuriſdictionis ipſius citantis impugnabitur, poteris tunc recurrere ad ea quæ ſupra diximus loquendo de iuriſdictione ſub hac eadem rubrica, & habebis pro regula, quod illud propter quod tollitur, ſeu ſuſpenditur, uel impeditur iuriſdictio, ſeu poteſtas iudicantis, eidem iudicii conſtare debet, & notum eſſe: alioquin ſi de cauſa impeditiua illi non conſtaret citatio ſaltim quoad conſtituendum ipſum citatum non comparentem in contumacia, ac eundem uelut contumacem puniendum, regulariter ualeret arg. text. in l. ſi quis ex aliena: & ibi doct. ff. de iudic. & tex. in l. 2. vbi etiam ſcribentes. ff. ſi quis in ius uocatus, & in l. non uidetur ubi gloſ. & Bart. ff. eod. titu. de iud. ponit gloſ. in uerb. niſi cognouerit. in capit. ſi duobus. de appellat. & in cap. cum ordinem. ubi Felin. columm. decima. uerſic. quarta declaratio poſt Panor. ibi, columna. fin. de reſcr. & idem dicas ſi citatio impugnaretur ratione alicuius priuilegii, ſeu infirmitatis, uel alterius legitimi impedi-

pedi-

pedimenti, quia de his iudici conſtare debuiſſet: alias citatio & proceſſus ipſo iure tenerent: ut notant doct. in l. quæſitum. per illum tex. ff de re iud & in d l. ſi quis ex aliena. & l. contra maiores ubi gl. eod. titul. de re iudica. & Canoniſtæ in capit. ſecundo extra de procuratoribus, & doctor. in l. 2. §. ſi quis in iudicio. ff. ſi quis cautio. & alias ſupra diximus in rub. de nullitat. ex defect. iuriſdiction.

119 Si citatio ratione defectus ipſiuſmet citationis oppugnaretur, puta quod tempore feriato per iudicem decreta fuiſſet: tunc poteris reſpondere, quod quicquid ſi de iure: in iudiciis magis receptam eſt citationes, & illarum executiones. etiam tempore feriarum decerni, & exequi poſſe: ut docet Rot. deciſi. 367. ſi committatur. in no.

120 Si diceretur citationem non ualuiſſe, quaſi a iudice non commiſſam, uel ſaltim ad inſtantiam partis decretam non fuiſſe: replicari tunc poterit eo ipſo, quod de citatione per relationem nuntii ex actis conſtat, partis inſtantiam, & iudicis decretum proceſsiſſe, præſumi debere: ut uoluit Guil. de Cu. in l. ad peremptorium ff. de iud. & Ant. Imo. Ab. Fel. & alii in cap. 1. extra eod. tit. & Lanfr. in c. quoniam contra. in uerbo citationes. uerſi. item eſt notandum, quod citatio &c. extra de prob & tradit Alex. in conſil. 123. uiſo proceſſu. uerſic. & cum nihil appareat. &c.

Si opponeretur citationem non ualuiſſe, quaſi abſque loco, & tempore decretam, replicabitur quod omisſio eo
121 rundem, ſi fuerimus in iudice ordinario, non uitiat: cum de loco & tempore ſolitis, uidelicet quibus idem iudex ius dicere conſueuit intelligendum ſit: prout de utroque dicit & comprobat Felin. in capitul. cum M. columna. 3. circa final. de conſtitut. & idem poſt alios in cap. conſuluit uerſic. nota ibi in textu ea hora &c. de offi. dele. & Alex. in conſil. 48. in cauſa circa final. libr. 7. prout hæc & ſimilia latius uidere poteris ſupra ſub rub. de nullit. ex defect. citat.

Inſuper

122 Inſuper tam ad præmiſſa, quam etiam ad reliquas op poſitiones quæ aduerſus citationem fieri poſſent, erit aduertendum, nunqnid forſan probari potuerit, ꝙ citatio q̄ defectuoſa & inualida prætenditur ad notitiam eiuſdem aduerſarij prouenerit. per illamq; ſufficienter de cauſa mota, ſeu acti contra ipſum fiendo, inſtrui, & certificari potuerit, qm̄ tunc probata huiuſmodi notitia taliter certificatus habebitur pro legitimè citatio: ut uidetur tex. in cle. cauſam. in fi. & ibi ponunt doct. de elect. & Fel. poſt alios in c cum contingat. col. 6. uerſ. & pro iſta prima limitatione. de reſcri. & facit tex. in 1 § ex edicto. ibi neq; in notitiam peruenit &c. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcind. l. ex conſenſu. §. fi. ibi eum qui cognouit edictū, &c. de appell. tenet Ro. conſi. 410. incip. ut clarior reddatur colu. 1. cum pluribus aliis adductis in propoſito per Boer. qui hoc tenuit dec. 235. colu. pe. in prin. & extat deciſ. Rot. 271 ſi de mandato. in nouis. & in ead Rota ſuper hoc uiget particularis conſtitutio Inn. 8. quæ vulgo dicitur Innocentiana: quam habemus quotidiæ præ manibus.

123 Talis autem notitia inter cæteros modos probabitur, ſi conſtabit citatū uel citādū ſuper eadem citatione, uel cōprehenſis in ea amicū ſeu procuratorem conſuluiſſe: ut docet glo. in d. cle. cām in uerb. certa, aut ſi appareret poſt executionem huiuſmodi citationis eundem citatum ad talem cauſam procuratorem conſtituiſſe: ut docet Ro. de. 39. fuit dubitatum. & d. deci. 271. & dec. 402. ſi actor. circa fi. in no. & Aeg. concl. 539. licet. & 364. qui per ſe & ſequitur Fel. in d. c. cum contingat & Staſil. de lit. grat. fol. 145. & Saruen. in comped. ſuper reg. de non iudicando, fol. 84 2. facie. & Boer. dec. 281. colum. penul. in fin. uel ſal

124 tim talis defectus de facili. hoc caſu per reſcriptum reparari poterit: ut in Ro. cu. quotidie experimur: dum defectus huiuſmodi citationum ſanātur per reſcripta adiecta clauſula dummodò ad notitiam citati peruenerit) prout etiam atteſtantur doctores ſupradicti.

Quę inſeruire poterunt nedum quando contra citationem, uerumetiam quando contra illius executionē oppo

neretur, puta de forma ipſius citationis non ſeruata prout in iſtis terminis proprie loquitur Rot. & Aeg. in ſupra ſcriptis deciſionibus.

25 Hæc pauca quoad iuriſdictionis inhabilitatis,ſeu mandati comparentium & citationis defectus præcipuos & releuantes reparandos currentu calamo præhbauimus. Reliqui uero aliunde prouenientes defectus, cùm mere iuris poſitiui ſint, neque parum, uel iura cauſarum merita cõcernant, ſed potius ad quendam iuris rigorem conſeruandum inducta uideantur,in eadẽ Ro.cu. in uim reſcriptorum de facili reſarciri,& reparari conſueuerunt, maxime in cauſis beneficialibus,ſeu alias quocunq; ſummarijs in quibus iudex procedere poteſt ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, a ſola ueritate inſpecta &c. uigore quarum clauſularum idem iudex ab omni forma iudiciorum a iure ciuili inducta, releuatur, & duntaxat ad formam a iure naturali & gentium inductam obſeruã dam aſtringitur: ideo ſatis fuerit,quod tunc in iudicio interuenerint ea,q̃ inſtruunt,& decidũt:quamuis ea quæ ordinẽ,ac ſolennitatẽ iudiciorũ reſpiciunt, omiſſa fuerint: ut uoluit tex. in cle. ſæpe.& ibi gloſ. in uerſ. defenſiones, & ſcriben. de uerb. ſig. & Bart. in conſt. ad reprimendũ. in uerb. figura. Anc. in conſ. 97. in q. numer. 2. & conſ. 383. primo. col. 2.uerſ.pro iſta ſuperfluo. & Io mo. in c. fi. in verſ. figura de hære.li.6.ubi dixit ꝙ iudex ſtantibus hmõi clauſulis poteſt incipere ꝓceſſum ab articulis, & illis probatis proferre ſnĩam.q̃ retulit Rot.dec. 33. quando cõmittitur poſt prin.in nouis. & Paris de ſind. in §.reſtat unum aliud col. fi.ubi & ſuperius in uerſ.eſt tamen ad uertendum.cum pluribus ſeq. copioſe de hac materia diſſerit:cum aliis de q̃bus ꝑ Fel. in c. olim. col. fin. de acc. & in c.1.col.17.cum ſeq de conſtit. & Ant. in c. 2. de iura.cal.Dec.conſil.449.uiſis colum 4.nu.21. lib. 4. Et talia de iure communi intelligi debent,qualiter aũt intelligantur,& qui termini ſubſtantiales etiã in ſimilibus iudiciis ſeruari debeant.magiſtraliter ordinarunt domini de Rot. ex illorum antiquo ſtylo in deciſion.prædicta. 33. & decla-

clarant & deci.96.dñi oës. in nouis. Nullitate itaque ex defectu iuris poſitiui inſurgentes in ſimilibus cauſis uel opponi non poſſunt, uel ſi opponerentur de facili (ut dixi) reſarciuntur, & nedum hoc fieri conſueuit incuria in cauſis, prædictis uerumetiam in cauſis profanis, ante ta men ſententiam, & priuſquam de nullitate per partem a1 uerſam oppoſitum fuerit, uel ĕt qñcunq; ubi ageretur de proceſsibus in partibus factis, uel ĕt de factis in curia: ſed tunc adiecta clauſula refectis expenſis, uel conſtito de bono iure. His etenim & ſimilibus caſibus ſolitum eſt obtineri reſcriptum, quod iudex cauſæ quibuſcunq; nullitatibus reiectis dummodo ex defectu iuriſdictionis, mā dati, & citationis non ſint, ex eiſdem actis ad confirmationem uel infirmationem, ſeu cauſæ expeditione perinde ac ſi defectus & nullitates oppoſitæ non obſtarent pro cedat, pro quibus facit concluſio Aegid. concl. 738. in cauſa n ea Gerunden. & Caſſ. dec. 4. nu. 5. de cauſi poſſ. & & proprie. & Staſi. de lit. grat. & iuſt. 152. uerſic. ulterius notandum eſt & fol. 185. uerſic. cauſa. ſi in profana. & Saruen, in d. ſuo comp en. fol. 36. uerſ. aliæ tamen nullitates 2. facie. & facie etiam alia deciſ. Caſſ. dec. 2. de iud. loquens de terminis ſubſtantialibus ad dicendum contra articulos, & dicendum contra producta, qui ſi omittuntur proceſſus ſaluari poterit, concurrentibus his de quibus ibi per eum, quem uide, &c.

126 Poſtremo generaliter in materia noſtra prodeſſe poterit, ſi ex aliqua parte actorum confeſſio ipſius aduerſarii ſuper eo quod agitur principaliter emanata depræhen derent: quoniam proceſſus & ſententia licet ob ordinē iu ris non ſeruatū, aut lapſam inſtantiā uel alias per uiā nul litatis impugnari poſſent, in uim tamen confeſsionis hu iuſmodi iudicialis ſubſtinebuntur. ex quo cõfeſsio ad ſui ualiditatē telam iudiciariā regulariter non requirit, ut uo luit Inn. in c. qualiter. & quando el 2. col pe. uerſ. non ne gamus tamen de accu. Et quia ex tali cõfeſsione iudiciali inducitur notorium. capit. Veſtra. & cap. fi. de cohab cle. & mul. & Inn. in c. ſtatuimus. col. 2. in fi. de offi. deleg.

In notorijs autem ordo iur.s. & iudiciorum ſolennitas non requiritur:prout in terminis noſtris dicit Bald. in l. properandum. in prin.colum 4.in ſi. C.de iud. & in l. 1. col.3.uerſic. q. ergo ſtatus.eod.tit.& in l. & ſi ſeuerior.colū.fi.C.in quib.cauſ infam irrog. Sententia igitur & proceſſus ſuper iudiciali partis confesſione, quaſi ſuper notorio fundata ſuſtinebitur:neque oppoſitio nullitatis quę eandem confesſionem ratione incompetentis iudicis:ſeu inhabilitatis ipſius confitentis non cōcerneret releuabit; ut declarat Bald.in l.fi.col 2 uerſic. quæro quomodo. C. de fideicō.libert.ubi dicit quod licet confeſſus de nullit. ex defectu proceſſus obiicere non poſſit, poterit tamen obiicere quòd perſona confitentis non fuerit legitima:& per doct. in c ac ſi clerici.extra de iudi. latè poſt Bart. declarat Alex. in addi.in l. ſi confeſſus ff de cuſt. reo. & de quo per.Bart.in l.creditores colu.8.uerſic. quinto principaliter.C. de pig. quem ad hoc adducit dec. Neap. 191. Abb. ruffilius,colu.fi.& deciſ 182.quia,col. 2.ponit Bald. in l.2 colum.2.uer.extra oppono.C.de re iud. ubi dicit ꝙ confeſſus nō poteſt opponere de ineptitudine libelli, ſeu alio iuris ordine non ſeruato, & idem ponit In rub.de iuriſd. om. iud colum.fi.& Alexan. in conſil. 34. Viſo proceſſu colum 2.uerſic.non habet obſtare. lib.3.ubi uoluit iudicem contra confeſſum ad expeditionem cauſæ procedere poſſe:non obſtante ꝙ proceſſus ſit nullus Idē etiā uoluit in conſil. 127. uiſa.colu.2.princ.libr. 4. & Soci. in c.ſi art.32. de libel.oblat. & Fel. in c. licet Hely.colum.fi. uerſ 27.de ſimo. & Abb. poſt alios in c. Piſanis.colum 3. uerſ. ult. ſingulariter nota &c.de reſti.ſpol & in cap.2.de confeſſ.& in c. dilectus colu.fin.de Cap. monach. Guid. Pap.deciſ.120. Paris de Put. de ſind in uer. executio. uer. pone quod, circa ſi.& Franc.in c. dilecto col.5. de appel. quem refert & ſequitur idem Fel. in c. cum dilecta, colu. 18.uer. limita octauo. de reſcri.cum pluribus alijs ad propoſitum congeſtis per Hip. in l. 1 §.dicens Ant. uerſic & licet iſtud dictum Saly. nu.12. ff.de quæſt. Thom Gram. conſil.40.nu.27. & in fin:

Quam-

Quamuis igitur proceſſus ex aliqua cauſa non ualuerit, valebit tñ cõfeſſio coram ſuo iudice emanata: inquit Bal. in auth. offeratur in fi. de litiſc. Abb. in c. cauſam. col. 1. ver. contra tex. oppono. de of. deleg. dummodo (vt diximus) cauſa annullans pariformiter inualiditatem confesſionis reſpiceret, puta ratione inhabilitatis ipſius confitentis, l. clarum. C. de auth. præſtan. l. ſi filius. la 2. ff. de inter. act. & ponit Bal. in add. Spec. in tit. de confeſ. col. 3. ver. qñq; proceſſus. & Abb. in d. c. Piſanis. col. 3. in fi. de reſti. ſpol. & Fel. in d. c. cum dilecta. col. 18. verſ. & intellige prædicta. de reſcr. Vel ratione incompetentiæ ipſius iudicis, ut declarant Cano. in d. c. at ſi clerici. & Specu. in tit. de confeſ. §. nunc videndum. ver. nunc dicendum restat. cum alijs de quibus per Alex. 13. conſ. col. 3. uer. fortificari. li. 1. & hãc materiam proſequitur Ang. & poſt eũ Aug. conterraneus meus in tract. maleficiorum. in uerb. comparuerunt dicti inquiſiti, & totũ confitentur. ver. q̃ro an confeſſus fol 239. ſecundum in paruas impresſiones. Vel ſaltim ſi tanquã ſolennis ſnĩa ob aliquam nullitatẽ ſuſtineri non poſſet, nihilominus tanquã præceptũ in cõfeſſum factũ ſuſtineretur, iuxta terminos l. ſi debitori. ff. de iud. & l. proinde. in fi. ff. ad l. Aqui. prout notanter determinat Rot. dec. 563. utrum ſi contra reum q̃ uide & facit alia dec. 541. verum prçceptũ. in anti. & ꝓpterea ſi iudex magis adhæreret opinioni. Ang. poſitæ in conſi. 177. in Dei nomine &c. & Bal. & Sal. in l. vt debitum. in fi. C. de hęr. act. & eiuſdem Bal. in l. fi. § ꝙ ſi actor. verſi. ulterius, &c. C. de iura. prop. cal. dat. uolentium ꝙ ſi ſuper libello inepto emanaret partis confesſio, vel ꝙ in eodem iudicio, vbi adeſſet confesſio omitteretur, uel præpoſtera retur ordo iudicij, ſnĩa aliqua cõdẽnatoria ſequi non poſſet, &c. Tunc. n. replicari poteſt, ꝙ ſi huiuſmodi ſnĩa, tãq̃ ſnĩa non ualebit, ſi tñ eo mõ poterit, videlicet tanq̃ pceptũ factũ in confeſſum. per dec. 558. & ad præmiſſa facit id qđ voluit Alexan. conſ. 75. in cã. col. 2. lib. 7. cum ſimil.

127 Inſuper ſtudere oportebit, nunquid nullitas obiecta aliquo modo ex iure, vel ex facto offuſcari, vel ſaltim

dubia redi poſſit: qm̃ re exiſtente dubia contra nullitatẽ, & ut actus ſuſtineãtur, & magis ualeat quã pereat iudicari debebit, per reg. l. l. quoties. ff. de reb dub. l. ſi qñ. ff. de le. 1. Gallus. §. 1. l. Titius §. fi. ff. de lib. & poſthu. c. in his de uerb. ſig. l. ſi pars. ff. de inof. teſt. l. ſi inter. in fi. ff. de reb. du. ponit Bal. in l. eã q̃. col. 10. uer. ſed ſubiungitur C. de fideic. & gl. in uerb. non uideatur, in fi. ſ l. 1. ff. de eo. quot cer. loc. & ponunt Cy. Bal. Imo. in l. cum teſtam. §. hæc uerba, per illum tex. ff. de hære. inſt. & Rot. 568. utrum ſi contra, in antiq. & Aeg. concl. 135. ſi Epiſcopus Aym. conſi 151. neminem, in fi. bonus tex. in l. ſi putas, ubi Bal. & alii. C. de pe hæ.

118 Sicuti ẽt in dubio uidemus pronuntiari appellationem ualuiſſe, nec eſſe deſertam, ut docet Pau. de Ca. in l. 1. ff. ſi qs caut. quẽ ſequitur Rot. ut per Caſſ. dec. 8. in fi. de app. & dec. ſeq. in fi. eo. ti. ubi aſſerit Rot. ita tempore ſuo ſeruaſſe, q̃ doctrinã ſecutus eſt etiam Dec. conſi. 83. diuino, in fi. & in conſi. 445. in caſu. col. 10. nu. 45. & conſi. 667. uiſis & conſideratis, in prin. & Alex. conſi. 113. uiſo. in prin. lib. 5. & in conſi. 356. in cauſa, in princ. lib. 3. cum plurib. aliis ſimilib. ꝑ me poſitis ſupra in prima rub. ſub. nu. 24. ubi uide. Bonum ẽt fuerit ſi aduerteretur ad nullitatem oppoſitam, uidelicet nunquid fuerit ſolita in loco illo obſeruari, quia illa nullitas ſolum attenditur. quæ de facto in loco obſeruatur, ut uoluit Dec. in l. 1. in prin. col. 4 ff. quot quiſque iur. & in le. ſi a me col. pe. c. de ſuceſſ. edict. prout illum retulit etiam & ſecutus eſt Aym. conſi 137. magiſter col. 3. uerſic. 2. reſpondeo, & facit quod ponit Bar. in conſi. 144. iudex communis.

Erit ẽt conſilium ꝙ cauſa, quoad ſui merita, quantum fieri poſſit, inſtruatur. ut iudici nullitatis ſeu appe. de bono iure partis in negocio. principali conſtet. Na pr6ſuppoſito ꝙ ſnĩa prima foret nulla, puta abſque citatione, uel in die feriato, ſeu extra inſtantiam, uel ex aliquo alio defectu ſnĩam ipſam concernente lata ſi tñ conſtaret eandem quoad cauſæ merita in ſe iuſtitiam contine-

tinere a iudice appellationis, ſeu nullitatis in parte, vel in toto quoad merita & negotium principale confirmari, uel reformari poſſet. arg. l.fin. §.fin ff. quod me. cau. ubi ſuper uero debito exacto proceſſus innordinatus toleratur.& facit.l.abſentem.C.de accuſa l.1.§ ff. quod me. appel.reſcin.per q̄ iura determinauit Bar. in l. ſi expreſſim.col pe.uer.iudico quod iudex nullitatis & c. de appell.& idem Bar in l.ſi ut propon's la 1. col. 2. uerſic ex quo habes, quod ſicut cauſa appel.& c. ubi dicit tale uerbum ab eo nunq̄ alibi auditum. C. qũo & qñ & in l.1. col.fi.uerſi. quæro qd ſi datur libellus ſuper nullitate. C. qñ prouoc.non eſt neceſſ & in l. iudex poſtq̄ uerſi. oppono ꝙ ordinarius &c. & l. conquerebatur. ff. de re iud. quem ſecutus eſt Anch. in cle. 1. de re iud. & Ant. in c. dilecto col.6.& ibi Abb.col 2. de appel. & idem Abb. in c.cum Ioannes. in fi. de fid. inſt. & in conſil. 97. Saluatoris. col. 1.lib. 2. tenet Alex in conſi. 73. in cauſa appel. uer.tertio rñdeo.col fi.& conſi. 181.in cauſa.col fi. li. 6.&
130 conſi.81.in cauſa inter Gaſparē.col.fin. lib.7.ubi etiam ponit ꝙ iudex nullitatis confirmare dēt tenutam nulliter datā : qñ ſibi conſtat quod de nouo iuſtitia exigente danda foret. de quo plenius ponit Ang. in §. quadrupli. col. 21. uer. quæro immiſſus. inſtitu. de acti. Prout idem dicitur de captura non rite facta, quę ſi conſtat de-
131 debito,ſuſtineri poteſt:ut concludit Pau. de Caſ. conſil. ult.in fi.primæ partis & p̄dicta ponit & ſequitur Dec. in
132 conſi. 449 uiſis duobus. col 3. in fin. Aym. conſ. 65. ſororibus.col.2. & conſi. 140 in cauſa ſpolii, in fin.ubi uideas, & conſil. 179. in cauſa appel. col. 2. in fi ubi de communi. opp. & quod ſententia nulla quoad merita cauſæ à iudice nullitatis & confirmari poſſit, eſt cōis doctorum ſententia:prout atteſtatur & comprobat idem Alex. in conſil. 67. uiſo themate. lib. 7. & in conſi. 59. perſpectis, in princip. lib. 2. etiam quod ex defectu iuriſdictionis nullitas prætēderetur, ut per eundem in cōſ. 111. uiſo themate, ubi de communi pariter atteſtatur libro quinto. & de quo per eundem in conſi. 121. uiſo

proceſſu in fi. lib. 2. & Gui. Pap. quæſt. 214. quæro. & facit concl. Aeg. 295. in cauſa mea. & concl. 481. ſi auditor ſecundæ, ubi dicit ꝙ iudex ſecundæ inſtantiæ ſuper nullitate primæ ſnĩæ nullæ ex defectu ordinis iudiciarii, uel alicuius termini ſubſtantialis omiſſi pronuncians, ſi repererit dictam ſnĩam iuſtam illam confirmare poterit, & eo modo pronunciare, quo pronunciauerat primus iudex: & Aegidium ſequitur Feli. in c. cum cauſam. colu. 3. in prin. de re iud. Poterit itaque iudex reiecta nullitate primæ ſnĩæ ſi error non fuerit expreſſus in prima ſententia, & cauſa talis nullitatis in ſecunda ſententia eſſet, eandem quoad merita proceſſus confirmare, ut declarat idem Alex. in conſil. 53. quæritur. col. 3. lib. 5. & Dec conſi 473. pro reſolutio-
133 ne. col. 2. nu. 8 uel etiam eadem ſententia reiterato. prius, ac ſanato proceſſu in toto, uel in parte defectiuo, idem iudex & nullitatem declarare, & ſententiam eandem quoad merita confirmare, & uitium illius emendare poterit, prout docet Bal. in l. eos. col. 3. uerſ. quærunt docto. C. de appelat. a ſententia nulla & Franc. ſen. col. 7. uerſi. ſi appellatur a ſententia nulla. & Franc. in rub. de appel. col. 7. uerſi. quid autem ſi in cauſa Lap. alleg. 107. factum col. pen. & Aeg. concl. 523. concluſio quod ſit auditor & conclu 404. ſi proceſſus. ubi dixit ex proceſſu ualido poſſe per iudicem appel. proferri nouam ſententiam, quamuis prima fuerit nulla, ut ibi per eum. & in Ro. Cur. aliquando ad circuitus euitandos concedi conſueuerunt reſcripta, quod idem iudex de nullitate & negotio principali ſimul cognoſcat; ſiue ꝙ ſuper confirmatione & infirmatione primæ ſententiæ ſimul & ſemel etiam ex eiuſdem actis procedat: qm̃ commixtio conſeruans ius partium, & illis proficiens admitti debet: ut in terminis inquit Stafileus d. tract. de lit. gra. & iuſtit. fol. 182. uerſi ſi pars innodata &c. & ponit Aym. conſi. 182 uidetur l. col. 4 uerſicu. facit quod ſcribit Alex. ubi uide & in conſi. 14. procurator fiſci in fi. Lap dec 69. num. 10. & 13. & in Rota uiget
con-

conſtitutio Innocentiana, per quam auditor ſuper articu lo grauaminis, ac negotio principali ſimul ac etiam aliquando (refectis tamen expenſis) omiſſo articulo appellationis, in dicto negocio principali procedere poteſt, ut quotidie practicatur. Idcircò habere iudicem proprium ualdè expediet: quoniam ſi coram eo de nullitate ſententiæ, vt cauſa in longum traheretur, diſputabitur: per vnum ex ſupradictis modis pronuntiandi ipſi actori de facili conſulere poterit.

Et hęc ſunt, quæ pro breui iuuenum exercitatione ſummatim, & breui manu hic inſerere libuerit, pleniorem autem doctrinam, & præmiſſorum cognitionem ex doctoribus eorum, qui ante me fuerunt, & poſt uenturi ſunt libris, Deo propitio adipiſcentur.

FINIS.

INDEX PRÆCIPVARVM materiarum in Tractatu de Nullitatibus ſententiarum Domini Sebaſtiani Vantij.

A

ABſentem iudicare diuinæ, ac humanæ leges prohibent.titu. de nullit.ex defec cita.nu.8. fol. 188

Acceptatio, ſeu nominatio nulliter facta non conſumit poteſtatem iterum nominãdi,& acceptandi tit. quoties & intra quod tempus, &c. nu.32.fol. 71

Acta iudiciorum ſubſtantialia a lege non a partibus pẽdent: ideo ſi ſint nulla, non poſſunt a partibus validari, quamuis partes posſint ſe addinuicem obligare de illis parendo, & tunc in vim pacti ſuſtinentur & mandãtur executioni, etiam ꝙ ſint nulla. titu. qualiter, & quib. mo.ſen. nul. rep.poſ.nu.18 fol. 260

Acta facta cum perſona inhabili puta pupillo poſſunt vnica citatione, & audientia cum perſona habili repe. & reintegrari & in Ro. cũ poſſet ſuper hoc reſcriptum impetrari ti.eo.nu.90.fol. 280

Acta facta coram uno iudice repetenda ſunt coram alio, alias non prodeſſent titu. quot,&quib.mod.nul.in iu. pro poſ.nu.127.fol. 60

Actus & proceſſus in cã appellationis integraliter producenda ſunt: nec ſufficit ꝑducere partem titu. a quo & quib. mo. nullit.proba.poſ. nu.21.fol. 64

Acta iudicij non fuiſſe facta probantur per inſpectionem proceſſus. titu. de nullita. ex defect. citat. nu. 15. fol. 189

Actor ſi fuerit iudicij incapax putà minor ex parte rei, opponi poterit de illius inhabilitate, & impedietur proceſſus, ne iudi-

cium

eium claudicet tit. qualiter & quib mo. ſen. nul. repa.poſſ.nu.85 fo. 278
Actor ſuam intentionem, & reus ſuā exceptionem etiā, quot eſſent fundatę in negatiua probare debent. tit. a quo & quib.mo. nul. proba. poſſ nu 1.fo. 61
Actor ſeu procurator ad lites non facit inuentarium tit.de nul.ex defe inhab.&c. n.145 fo. 173
Actio & libellus in iudicio apte ꝓponi & cōcipi debet tit.qualiter & quib.mo.ſen. nul.rep poſ.n 6.f. 258
Actiones nomen in libello inepte exprimeretur,hodie non uitiat, titu. de nul. ex defect. proceſſ. &c. nu.25. fo. 225
Actus qui fiunt per plures ut uniuerſos,ut per capitulum collegium & ſimilia rōne inhabilium, qui interuenerunt non uitiantur ti.denu. ex defe. iuriſ. ord. nu.185 fol. 121
Actus a principe factus ſi aliter ſuſtineri non pōt pſu mitur factus de plenitudine poteſtatis.tit. de nul.ex defect. iuriſ. deleg. nu.54 fol. 134
Actus loco non ſolito, & clādeſtine celebrati, quaſi frauduleti reprobantur titu. de nul.ex defe.proce.&c.nu. 82.fol. 236
Actus contra legem pænalem factus non eſt nullus. tit. de nul ex defe. iuriſd.ordi. nu. 124. 289. Quid ſi ſit contra iuramentum, uide ti.de nul. ex defec. proceſ. num. 139. fol. 252
Actus nullus nullū operatur poſitiui iuris effectum titu. quoties & intra quod temp. &c.no.26 fol. 71
Actus nullus habetur pro inutili & non facto quoad præiudicium tercij,ſeu commodum gerentis, ſecus quoad præiudicium illius titu.eod. nu 53.fol. 73
Appellatio quando interponitur a ſnīa reſeruato iure dicendi de nullitate cenſetur conditionaliter interpoſitas,uidelicet quatenus ſnīa ſit aliqua titu. quod & quib. mod.nul.prop.poſſe.&c.nu. 10.fol. 46
Appellatio a diffinitiua etiā ꝙ eſſet nulla ex ſui natura ſuſpendit deuoluit, & cit.ti. de nul. ex defec. iuriſd. ord. nu.79.fol. 93
Appellatio non deuoluit, niſi id ꝙ in iudicio pendere reperitur, & ſic non deuoluit petitorium ſuſpēſum, ti.eo. num.

num.86.fol. 94
Appellatio ſiue bona, ſiue mala quoad appellantem deuoluit & citat: adeo quod ſi in termino non comparuit, poteſt per audientiam contradictarum contra eum procedi, dummodo ſit acceptata a iudice, uel a parte. titulo. eodem. numero. 88. 94
Appellatio ut deuoluat reſpectu appellati, qui illi non detulit, eſſe debet legitima & legitimè intimata, prout h.c tit. eo. nu. 89. 95
Appellatio ut deuoluat in qualibet cauſa, ubi & qualiter in Ro. cu. ſit præſentanda ti eo. nu. 90. 95
Appellatio ſi eſt nulla nullum operatur effectum: ſi fruſtratoria iudex apoſtolos concedere debet, ſi fuerint petiti: alias proceſſus eſſet nullus, titulo, eod. numero. 142. 108
Appellatio ꝙ ualuerit, & quod non ſi deſerta in dubio pronuntiandum eſt tit. qualiter & quib. mod. ſent. nullit. rep. poſſ. nu. 128. 284
Appellatio dicitur auxilium commune, & qualiter defi niatur ſecundum communē opinionem titu. quid ſit nullitas. nu. 8. 2
Appellatio a quo ſit iuſtificanda, uidelicet ab appellante: uel appellato: & quis illorum acta producere. & quid probare debeat ad finem uictoriæ, titulo a quo & quibus modis &c. numero. 20. fol. 64
Appellatio nulliter interpoſita non deuoluit. tit. quoties & intra quod temp. &c. nu 50. fol. 73
Appellationis cauſa commiſſa ſi de appellatione non conſtat iudici non competit iuriſdictio: & ſatis erit conſtare per confeſsionem appellati, tit de nullit. ex defect. iuriſ. ord. numero. 76 fol. 93
Appellationis cauſa deſerta, quamuis cauſa nullitatis non cenſeatur deſerta, ut nume. 38. nihilominus executio non retardabitur, ut tit. quot & quib. mod. &c. nu. 35. & 36. fol. 50
Appellationis cauſa ad Ro. cur. legitime deuoluta, contra appellatum proceditur per audientiam literarum contradictarum: etiam ad expeditionem negotii principalis. titul. null. ex defec. iuriſ. ordin. numero. 91. folio. 95
Appellationi ab alio interpoſitę

poſitæ adhærere uolens, debet intra decem dies adhærere, titulo quis poſſ. dice. de null nu. 26. 30
Appellatione interpoſita ad Papam, ſi interim Papæ moritur deuoluitur ad ſucceſſorem & etiam ſede uacante eſt comparendum, tit de null. ex defect. iuriſ. ordin. nu. 92. 96
Appellatione deſerta inſtantia perimitur, & ſententia tunc ſuper negotio principali lata eſt nulla, tit. eod. nu. 116. 102
Appellatione pendente nihil innouandum, intellige de ualida: ideo illa declarata nulla, uel deſerta attentata eo interim non reuocante, ſcilicet per uiam attentatorum, ut hic 49 cum ſeq. titul quoties & intra quod tempo. &c. numero 48. fol. 73
Appellare poteſt quilibet ratione ſui præiudicii & intereſſe, tit. quis poſ. dice. de nul. nu. 4. 26
Appellare prohibitus non eſt prohibitus dicere de nullitate, quia remoto uno remedio remanet aliud ſecundum communem opinionem doctorum declarat, ut nu. 30. tit. eod. num. 33. 35. & 36. 32
appellare non licet de iure ciuili cauſa momentaneæ poſſesſionis, ſed de nullitate dici poteſt, titulo quis poſ. dice. de null. nume. 34. 35. 32
appellare quamuis tertio nõ liceat; licebit tamen pluries dicere de nullitate etiam quod in infinitum lis protrahatur ſecundum practicã, de qua hic tit. quoties & intra quod temp. nu. 3. 67
appellari poteſt ab actu ſeu decreto nullo, & tunc quis ſit iudex appellationis competens. tit. Coram quo poſſit & debeat nullitas proponi, & quis dicatur iudex cõpetens &c. num. 4. 20
appellans ſeu de nullitate dicens, vel alias grauatus ad iudicem grauantem remitti non debet, tit. coram quo nullitas posſit & debeat proponi &c. num. 6. 20
arbiter ſuper iniuſtitia laudi aditus poterit nullitatem illius declarare, tit. quot & quibus null. prop. poſ. num. 19. fol. 48
arbiter & arbitrator ſimul ſimpliciter procedens, ut arbiter procesſiſſe intelligitur. tit. de null. ex def. iuriſ. ord. num. 173. 118

Aſſeſſorem uel conſultorem capere, uel non remittitur conſcientiæ iudicantis, tit. eo.nu.148. 110
Attentata appellatione pendente, ſi appellatio deſcribitur non reuocantur per remedium attentatorum, ſed remediũ nullitatis, aut ex officio, tit. quoties & intra quod tẽpus &c.num.49.61.
Attentata etiam ex mero iudici officio uſque ad concluſionem cauſæ reuocari poſſunt, tit. quot. & quib mod. nullitas propo poſſ.num.23 fol. 49
Attentata abſque aliquo iuris ordine reuocari poſſ. titu.eod.num.18.fol. 49
Attentatorum cauſa pendente fatalia cauſæ principalis non currunt: intellige, ut hic, titul. Quoties & intra ꝙ temp.nu.14.fol. 70
Auditor cameræ apoſtolicæ antiquitus ſolummodo habebat poteſtatem in curiales, tit de null. ex defect. iuriſd. ord.nu.103. fol. 98
Auditor audientiæ contradictarum olim habebat ordinariã iuriſdictionem. titul. de null. ex defe. iuriſd. delegat.num 16 fol. 128
Auditores Rotæ in loco antiquorum iudicum qui ſedebant in aula Lateranẽſi ſucceſſerunt, tit.de nul. ex defect iur.or.nu.42. fol. 86
Auditores Rotæ in cauſis claris abſque conſilio & uno coadiutorium pronuntiant, tit eo.nu 150. fol. 110
Auditores Rotæ in Romana curia ſunt tanquam ſtellę in firmamento, & in cognoſcendo ordinarii, in decidẽdo delegati reputantur, tit. de null. ex defe. iuriſd.dele. num.17.fol. 128
Auditores Rotæ non ſubdelegat, nec eorum iuriſdictio prorogatur, tit.eod.num.18. fol. 128
Auditores Rotæ aſſerunt ſe habere ſtrictam iuriſdictionẽ, & multa facere ſine ſpeciali mandato recuſant tit. eod.num.19. 128
Auditores Rotæ ſimul & ſemel in articulo grauaminis puta nullitatis & negotio principali, uel etiam omiſſo grauaminis articulo procedere poſſent: ideo bonum eſt iudicem habere propitiũ titul. qualit.& quibus mod. ſent. nullit. rep poſſ. num. 135.fol. 186
Auditores Rotæ in cognoſcendo ordinarij, in diffiniẽdo delegati habentur, ideò eorum ſententias nullas reuoca-

uocare non poſſunt, titul. pa.num.55. 156

quot.& quibus modus nulli tas in iudicio proponi poſſit,nu.15.fol. 22

Auditores Rotæ habent iuriſdictionem habitu & non actio, & magis ſtrictam quã alii delegati titu.quot.& quibus modus nul. in iud. pp. poſſ.num 16. fol. 22

Audientia ſi cui per ſtatutum ſeu iudicem denegetur, efficitur adeo inhabilis,ut ſententia pro eo lata ſit ipſo iure nulla. tit. de null. ex def. inhab. ſeu manda. cõparentium num 52.fol. 56

Auditorum Rotæ deciſiones tanquam magiſtrales ab alijs iudicibus ſequendę ſunt tit.de null. ex defe. iuriſ.dele.nu.20.fol. 128

B

Bannitus id eſt, extra, Rempublicam ſuam eiectus, ſi ab imperiali culmine perdit ea quæ ſunt iuris ciuilis cõmunis, ſi a ſola ciuitate perdit eà quæ ſunt iuris illius ciuitatis retenta pſ͂te iuris communis,tit.de nul. ex defe. inhab. ſeu mandat. cõp. num.51 fol. 155

Bannitus captus extra territorium bannientis relaxari debet, tit. de null. ex defect.inhabil.ſeu mand. conpa.num.55. 156

Bannitus excommunicato eſt ſimilis, ideo non poteſt eſſe iudex, titul. de nulli.ex defect.iuriſd.deleg.num.65 fol. 135

Bannitus nulliter ſi vigore ſtatuti occidatur, occidens non excuſatur, ſed punitur prout hic titu.Quoties & intra quod tempo.&c.numer. 44 fol. 72

Beneficij collocatio quod nõ fuerit facta probatur per inſpectionem libri,in quo talia regiſtrantur, tit.a quo & quibus modus nullit. prob. poſſ.num 14.fol. 88

C

Calumnia ceſſat, ſi nullitas allegata reſultat ex actis, ti. quis poſſ.dicere de nulli.nu. 28 fol. 30

Captura ſiue fiat ob cauſam ciuilem ſiue criminalem regulariter abſque iudicis decreto fieri non poteſt, fallit prout hic.tit. de nulli. ex defect. cita.nu.33. fol. 191

Camemarii apoſtolicæ ſedis poteſtas in quo præcipuè uerſatur. tit. de nulli ex defect.iuriſ.del.n.10. fol. 126.

Cardinali uel alii magno officiali quoad ſuam iuriſdictionem credendum eſt ſecus quoad alia,tit de nul. ex defec.

defect. iuriſd. ord, num. 17. fol. 82

Cardinales in Ro.cu.præſentes præfectis prætorio abſentes verò proconſulibus adęquantur: ideo illorum ſententię nullitatibus ſubiiciũtur tit. an quælibet ſenten. per remed. null. impu.poſſ. num.6 fol. 39

Caſſatio habet uim ſententię tit.quot & quibus mod. nul. prop poſ.nu.43.fol, 49

Cauſa & ius dicuntur de præſenti,inſtāti a uerò de futuro:ideò procurator datus ad cauſam quam quis eſt habiturus, verbum cauſa capitur pro inſtantia,tit.de null. ex defe. inhab. numero 88. fol. 162

Cauſas ciuilis inter laicos ob defectum iudicium ſæcularium, deuoluitur ad cognitionem eccleſiaſticam titul, de null.ex defect.iurif. ord. nu.57.fol, 89

Cauſa feudali non deuoluitur ad ordinarium, niſi ob negligentiam domini feud. tit. de null. ex defect. iuriſd. ord.nu.59,fol. 89

Cauſa ſuffraganeorum non deuoluitur ad Metropolitanum, niſi per uiam appellationis,tit.eo nu 60. fol 90

Cauſa appellationis a grauamine non deuoluitur ad iudicem ad quem niſi in euentum legitimæ appellationis,tit.eo.nu.61. fol. 90

Cauſa de partium conſenſu poteſt deuolui ad iudicem ſuperiorem quando iuriſdictio eſt prorogabilis,& non alias,tit.eod.nu.26. fol. 90

Cauſa grauaminis commiſſa cum negotio principali eſt conditionalis reſpectu negotii,videlicet ſi pronuncia tum fuerit male proceſſum. tit.dę nulli. ex defec. iuriſd. ordin.num.65. fol, 90

Cauſa appellationis ad Romanam curiam interpoſita regulariter nõ deuoluitur, ſed cognitio eſt in partibus cõmittenda,tit.eodem nu. 66. fol. 90

Cauſa ſemel in Ro. cu. commiſſa propter appoſitionem manus Papæ non remittitur niſi ex magna cauſa, tit.eod, num. 70, 91

Cauſa ſemel in palatio commiſſa non extrahitur per rationem de qua hic, tit. eod. num 71.fol. 92

Cauſa appellationis a grauamine ad Papam interpoſita, & a iudice uel a parte approbata deuoluit ob huiuſmodi multum conſenſum etiam tacitum, titulo de

de null. ex defect. iuris ordi. nu. 73. 118. fol. 92
Cauſa deuoluitur etiā quòd appellatio fuerit nulla, & nulliter interpoſita ſi modo fuerit a iudice vel a parte approbata, titu. eodem. num. 75. fol. 92
Cauſa appellationis a diffinitiua interpoſitæ ad Papam, totum deuoluit eod. tit. nu. 77. fol. 93
Cauſa ex ſpeciali mandato Papæ in curia commiſſa dicitur deuoluta, titu. eod. nume. 81. fol. 93
Cauſa cenſetur ad curiam deuoluta, quando partes in ea ſunt præſentes, titu. de null. ex defect. iuriſd. ordi. num. 84. fol. 94
Cauſa propria quomodo intelligitur, titu. eodem num. 93 fol. 96
Cauſa in propria nemo ſentētiam dicere poteſt, & ſi dixerit, eſt nulla, titu. eod. num. 64. fol. 96
Cauſa in totum principi remiſſa, poſtquam illi fuerit præſentata tollit omnem poteſtatem iudici remittenti, titu. eo nu. 145. fol. 108
Cauſa ſemel effecta ſummaria in quacunque inſtantia ſummaria reputatur, titu. de nullita. ex defect. proceſ. num. 58 fol. 232
Cauſa ſimplici commiſſa intelligitur commiſſa ciuiliter & criminaliter, & tam reſpectu proprietatis, quam poſſeſſorij: & tam quoad cognitionem: quam diffinitionem: & cum omnibus ſuis incidentibus, & dependentibus: uide hic exempla, titu. quibus mod. ſenten. & proceſ. nume. 68. fol. 263
Cauſæ requirentes ſpeciale mandatum remisſiuè, titu. de nullit. ex defect. inhab. ſeu mandat. compa. numero 90. fol. 162
Cauſæ criminales non comprehenduntur in mandato generali. titu. de null. ex defec. inhab. ſeu man. cō. nume. 92. fol. 163
Cauſæ beneficiales ſub generali mandato includuntur. tit. eo. nu 93. fol. 163
Cauſæ maiores beneficiales, ac ſpirituales de ſui natura de facili ad curiam deuoluuntur, titu. de null. ex defect. iuriſd. ordin. nume. 67. fol. 91
Cauſæ clericorum, ac perſonarum eccleſiaſticarum, ac laicorum temporali iuriſdictioni eccleſiæ ſuppoſitorum de facili ad curiam

deuoluuntur', titul. eodem num.68.fol. 91
Cauſæ appellationum a grauamine in curia commiſſæ deuoluunt totum negotium principale, etiã quod appareat malè pronunciatum, titulo eodem numero. 69.fol. 91
Cauſæ in Romana curia ommitti ſolitæ quæ ſint, titul. de null. ex defe. iur. ordin. num.83.fol. 94
Cauſæ cognitioni ſedis Apoſtolicæ reſeruatæ, tit. eo. nu. 98.fol. 97
Cauſa ab ordinarijs ac etiam ſecularibus iudicib. cognoſcendæ clericis cõmit. poſſ. tit.de nul.ex def.iuriſ.deleg. nu.68.fol. 136
Cauſæ Guardianis ſeu miniſtris fratrum minorum, ac prioribus mendicantium, & ſimilibus a ſede Apoſt. committi poſſ.tit.eo.nu. 80.fol. 137
Cauſæ habentibus ſimplices adminiſtrationes, & officia Eccleſiaſtica, prout ſacriſtæ cuſtodes, camerarii, theſauſarii, & ſimiles committi nõ poſſ.eod.titu.numer.81.fol. 137
Cauſæ monacho adminiſtrationem in cathedrali eccleſia habenti committi poſſunt.tit.eo.nu.82.fol. 137
Cauſę cognitio eſt de ordine ſubſtantiali iudiciorum, &, a iure diuino deſcendit, tit. de null.ex defe. proceſſ. nu. 30.fol. 226
Cauſæ cognitio debet actum præcedere, non ſequi, quia talis præpoſteratio uitiat, ti. eo.nu.32.fol. 226
Cauſæ publici iuris humani & diuini in quibus quiſque de populo auditur, quę ſint titul.de null.poſſ. dicere de null.num.8.fol. 26
Cauſæ in conſiſtorio principis commiſſæ ſi iuris ordo omitteretur facilius impugnarentur quam aliæ, tit an quælibet ſent. per remediũ null. impug.poſſ.nume. 24. fol. 43
Cauſam eſſe deuolutam in dubio iudicandum eſt, titul. de null.ex defect. iuriſd. ordin. num.80.fol. 54
Curationis præſtatio de li.ꝑſequen.& alias iuxta formã authen. Generaliter,C.de epiſ. & cle. non cenſetur ſubſtantialis.tit. de nullit.ex defectio. proceſſ.num.46.fol. 230
Cautio rati exigitur ut ſaltim pro expenſis recuperandis parti conſolatur, titu. Quibus modis ſente. null. rep. poſſ.

poſſ. nu 98. fol. 282

Certum dicitur non ſolum quod eſt certum ex ſe, ſed etiam quod eſt certum per relationem ad aliud titu. de null. ex defect. cita. nu. 138. fol. 213

c. ut debitus, loquitur de iudice ordinario ſecũdum cõmunem lecturam, in tit. de nullitate ex defectu iuriſd. ord. nu. 63. fol. 90

c. ſtatutum de reſcriptis in 6. de cauſis committendis nõ procedit in ordinario, titul. de nul. ex defe. iuriſ. deleg. nu 67. fol. 136

cæcus pro ſeipſo in iudicio ſtare poteſt, titul. de null. ex defect. inhab. &c. numero, 27. fol. 152

cæcus poteſt iuriſdictionem prius quæſitum retinere & exercere, ſed de non acquirere non poteſt, tit. de null. ex defect. iurid, numero 42. fol. 132

cæcus retinet feudum paternum, ac in baronia & iuriſdi. paterna ſuccedit, eodem tit. num. 43. fol. 132

citatio adeo eſt ſubſtantialis ut ſententiam etiam in fauorem abſentis non citati lata non ualeat, titul. de null. ex defect. citation. numero 10. fol. 188

citatio ad comparendum, nõ ad deliberandum fieri conſueuit, tit. eo. num. 18. f. 189

citatio in quibus caſibus non ſit neceſſaria remiſ. eo. titu. num 21. fol. 190

citatio inualida pendentiam litis non inducit, iuriſdictionem nõ perpetuat, nec præſcriptionem interrumpit, ti. eo. nu 24 fol. 190

citatio quod fuerit inualida qualiter contingere poſſit tit. de null. ex defect. citat. nu 26 fol. 191

citatio qualiter poſſit eſſe nulla ratione iudicis citãtis, tit. eod. nu. 27. fol. 191

citatio talis eſſe debet, ut citatus poſſit certiorari de actu fiendo, & illi contradicere, alias ſi generalis æquiuoca, uel obſcura, non ualeret, ti. eod. num. 30 fol. 191

citatio ex ſui facie ſeu per uiam notorii iniuſta, temeraria & impoſſibilis impune ſperni poteſt titu. eod. n. 28. fol. 191

citatio in dubio præſumitur iniuſta, niſi a circumſpecto iudice decreta fuerit, ti. eod. num. 29. fol. 191

citatio pro ſui ualiditate q̃d & quod requiret, tit. de null. ex defect. citat. num. 31. fol. 191

citatio ſiue realis, ſiue uerba lis per iudicem decerni & committi debet.tit. eod.nu. 32.fol. 192
citatio etiam uerbalis a iudice committi nō debet, priuſquam petionem partis audierit, titul.eodem, num.35.fol. 192
citatio generalis uidelicet de quacunque perſona & in quacunque cauſa illius aliter non expresſis mutuo cōmitti non dēt: ſed citandorum nomina exprimenta ſunt, titu.de nul. ex defec.citat.num.36.fol. 192
citatio uerbalis cauſæ cognitionem non requirens poterit a nuntio fieri in uim generalis commisſionis de citando; ſecus ſi citatio foret præiudicialis, aut abſque cauſę cognitione cōcedi nō conſueuiſſet titul de nullit. ex defect. citatio. num. 38. fol. 192
citatio quod a iudice fuerit decreta ſiue commiſſa ex actis conſtare debet, titul.eo. nu. 40.fol. 193
citatio præſumitur commiſſa, vbi conſtat de relatione nuntii aſſerentis ſe iudicis mandato citaſſe, & hoc in cauſa ciuili & de conſuetudine.tit.eo.num. 42.fol. 193
citatio ad inſtantiam partis decerni & committi debet tit.de nul. ex def. cita. num. 44.fol. 194
citatio poſtquam fuit per nūtium relata præſumitur, ꝙ fuit ad inſtantiam partis decreta.ti.eo.nu.45.fol. 194
citatio tempore feriarum etiam in honorem Dei pro die non feriato, decerni & exequi poterit maxime de conſuetudine quamuis de iure dubium ſit. titul. eod. num 46.fol. 194
citatio prima quæ de longinquo fit, debet continere poteſtatem iudicis citantis alias citatus non fieret contumax, titul.eodem nu.47.fol. 194
citatio debet continere in ſe nomen & cognomen iudicis citantis, ne fiat dubia & æquiuoca, tit. eo.nu.48. fol. 195
citatio nomen & cognomen partis citantis continere debet, titu de nul.ex def. citat. nu.49.fol. 195
citatio rem ſeu titulum cauſæ in qua quis uocatur, continere debet, tit.eod nu. 50. fol. 195
citatio ſpecialis ad quemlibet actum iudiciarium requiritur nec ſufficit generalis

lis ad totam cauſam quando citandus eſt præſens in ciuitate iudicii, tit. de null. ex defect. citatio, numero. 57.fol. 196
Citatio debet continere nomen & cognomen ipſius citandi ob rationes de quibus hic,tit.eo.nu. 58. f. 196
Citatio generalis contra omnes ſua intereſſe putantes licet de iure fieri poſſit, tamen aliquam certamen perſonam non arctat, tit. eod. nume.60.fol. 197
Citatio continẽs impoſſibile facti ſeu iutis non ualet, titul.eod.nu.68.fol. 199
citatio ſine termino ualet: & intelligitur, ut compareat quam titius poterit: ſed cautius eſt illum apponere, titul. de nul. ex defect. citat. nume.71.fol. 199
citationi neceſſario non eſt apponenda hora, ex qua intelligitur de ea, qua actus communiter expediri conſueuit tit.eo.nu.72.f. 200
citatio continens horam vel locum,ſi actus diuerſa hora uel loco ipſo citato abſente fieret, non ualeret, titul. eo.num.73.fol. 200
citatio dẽt eſſe in forma ſo. ita,& cum clauſilis conſuetis,tit eo.nu 75.fo. 201
citatio continens inſolitum eſt nulla, uel ſaltim citatus ſi non compareat excuſandus eſt,tit.eo.nu.77. 201
citatio fuit inducta ad certificandum abſentem, ideo decerni & exequi debet eo modo,quo facilius abſẽs ueriſimiliter certificari poſſit, tit.eo.nu.81. 201
citatio etiã in principio cauſæ fieri poteſt domi ſolitæ habitationis, quando non reperitur principalis, nec procurator,tit.eod.uidelicet de null.ex defect.cita.num. 87. 203
citatio quę fit domi debet fieri publice & alia uoce, & copia in oſtio domus affigi, uel in manibus famillia rium, dimitti,alias non arctaret,ti eo.nu.88 203
citatio domi regulariter fieri non poteſt, niſi in ſubſidiũ, quatenus perſona non reperiatur,lit.eo.n.90. 203
citatio priuſquam fiat domi regulariter precedere debet diligentia de perſonam reperiendo, titu.eodem, numero.63. 198
citatio in dubio domi non perſonaliter facta præſumitur, & propterea citatus non comparẽs dicitur ficto contumax, tit. de nulli. ex defe-

defec.citat.nu.97. 305

Citatio generaliter ad totam cauſam, uel etiam particulariter ad aliquem actum etiam quod nõ comparuerit vel dixerit nolle comparere, quando præſens eſt ad reliquos actus citari debet, de quo uide hic tit. eodem numc.98. 205

Citati qua aduerſus abſentes utitur Romana curia, fuit ex iuris rationibus excepta,tit.eo.nu.100. 206

Citatio in qua iudex committatur ſe ad expeditionem cauſæ proceſſurum habet uim peremptoriç, titu.de null defe.cit.nu.101. 206

Citatio unica quando ſit pro tribus, debet apponi uerbum peremptoriæ, uel ſaltem æquipollens, titu.eod. num.101. 206

Citatio generalis ad totã cauſam etiam cum oppoſitione peremptorii toleratur, propter diſtantiam locorũ, ac difficultatem citandi,nec non partium diſpendia tit. eod.nu 107 206

Citatio in cathedrali ac beneficio eccleſiaſtico, de quo agitur, quando tale beneficium non requirit reſidentiam fieri non põt niſi præcedat diligentia de perſonam reperiendo, titul.de nul.ex def.cit.n.102. 207

Citatio domi uel in eccleſia fienda ſatis eſt quod publice legatur, & detur copia petenti, nec requiritur affixio,tit.eo.nu.121. 207

Citatio per edictum non afficit ignorantes, & eſt exorbitans, ideo non egreditur terminos,cle.penul.de iudi. tit.eo.nu 125. 208

Citatio per edictum in Rom. cu.non conceditur, niſi ex ſpeciali mandato Papæ, quia hoc uidetur ſibi ſoli reſeruatum, tit. eodem numero 126. ibid.

Citatio per edictum non conceditur ab ipſo Pontifice, niſi cum clauſula, conſtito ſummariè de non tuto acceſſu &c. unde iudex eam non decernit, niſi de hoc ſummarie conſtituerit, tit. eod.nu.127. ibid.

Citatio per edictum publicum poteſt in caſibus a iure permisſis a laicis iudicibus decerni, titul. eodem num 129 ibid.

Citatio per edictum publicũ in quibus locis ſit exequenda,tit.de null.ex defec. cit. num 130. ibid.

Citatio per edictum publicũ licet in ſe ſex loca contine-

neat uidelicet tria in curia & tria extra curia, tamen ex ſtylo ſatis fuerit exequi in quatuor, uidelicet duobus in curia, & duobus extra curiam titul. eodem nume.133. 209

citatio per edictum debet publice legi, affigi & affixa per tempus congruum dimitti, titulo. eodem numero. 134 fol. 210

citatio per edictum ſatis eſt ſecundum ſtylum palatii quod affigatur etiam ꝙ non fuiſſet lecta. titulo. eodem num.135. 210

citatio originalis non autem copia eſt affigenda, titu. de nullit. ex defect. cita. num. 136 fol. 210

citatio per ediſtum uideretur formiter executa, ſi nuntius referret executam fuiſſe, prout in ea, ex quo in ea aderat unicus modus exequendi tit. eo. nu. 137. 213

citatio quæ non fit per edictum cum habeat triplicem modum exequendi non perficitur, ſi nuntius referat ſe feciſſe prout in ea. titul. eod. num.139. 214.

citatio per edictum non inducit ueram notitiam, ideo non ſufficit ad aliquem excommunicandum, uel ſuo beneficio priuandum tit. eod. num.141. ibid.

citatio generalis per edictum contra omnes ſua intereſſe putantes fit in caſu quo non adſit certus contradictor, alias nõ efficeret: ideo antequam fiat inueſtigandũ eſt nunquid adſit, qui ex actu illo principaliter lædi poſſit, & talis nominatim citandus eſt titul. eod num. 142 ibid.

citatio generalis per edictum fieri conſueuit contra conſanguineos & amicos minoris & abſentis ex cauſa probabili, non ex uoluntaria, tit. eo. nu 143. 214

citatio habet quatuor partes decretum, formam, executionem & relationem illius, tit. eod. numero. 145. ibidem.

citatio quod fuerit executa debet conſtare iudici antequam ad actum progrediatur. alias actus non ualeret: fallit tamen prout hic, eodem titulo, nume. 146. ibidem.

itatio quod interuenerit, ſeu actum præceſſerit, non probatur ex narratiua ſententiæ quando illa fertur in abſentem, & non tractamus de ſen-

defec citat.nu.97. 305
Citatio generaliter ad totam cauſam, uel etiam particulariter ad aliquem actum etiam quod nō comparuerit vel dixerit nolle comparere, quando præſens eſt ad reliquos actus citari debet, de quo uide hic tit. eodem nume.98. 205
Citati qua aduerſus abſentes utitur Romana curia, fuit ex iuris rationibus excepta, tit.eo.nu.100. 206
Citatio in qua iudex commi natur ſe ad expeditionem cauſæ proceſſurum habet uim peremptoriç, titu. de null defe.cit.nu.101. 206
Citatio unica quando ſit pro tribus, debet apponi uerbum peremptoriæ, uel ſaltem æquipollens, titu.eod. num.101. 206
Citatio generalis ad totā cauſam etiam cum oppoſitione peremptorii toleratur, propter diſtantiam locorū, ac difficultatem citandi, nec non partium diſpendia tit. eod. nu 107 206
Citatio in cathedrali ac beneficio eccleſiaſtico, de quo agitur, quando tale beneficium non requirit reſidentiam fieri non pōt niſi præcedat diligentia de perſonam reperiendo, titul. de nul.ex def.cit.n.102. 207
Citatio domi uel in eccleſia fienda ſatis eſt quod publice legatur, & detur copia petenti, nec requiritur affixio, tit.eo.nu. 121. 207
Citatio per edictum non afficit ignorantes, & eſt exorbitans, ideo non egreditur terminos, cle.penul.de iudi. tit.eo.nu 125. 208
Citatio per edictum in Rom. cu. non conceditur, niſi ex ſpeciali mandato Papæ, quia hoc uidetur ſibi ſoli reſeruatum, tit. eodem numero 126. ibid.
Citatio per edictum non conceditur ab ipſo Pontifice, niſi cum clauſula, conſtito ſummariè de non tuto acceſſu &c. unde iudex eam non decernit, niſi de hoc ſummarie conſtituerit, tit. eod.nu.127. ibid.
Citatio per edictum publicum poteſt in caſibus a iure permisſis a laicis iudicibus decerni, titul. eodem num 129 ibid.
Citatio per edictum publicū in quibus locis ſit exequenda, tit.de null.ex defec. cit. num 130. ibid.
Citatio per edictum publicū licet in ſe ſex loca contine-

neat uidelicet tria in curia & tria extra curia, tamen ex ſtylo ſatis fuerit exequi in quatuor, uidelicet duobus in curia, & duobus extra curiam titul. eodem nume.133. 209

citatio per edictum debet publice legi, affigi & affixa per tempus congruum dimitti, titulo. eodem numero. 134 fol. 210

citatio per edictum ſatis eſt ſecundum ſtylum palatii quod affigatur etiam ꝙ non fuiſſet lecta. titulo. eodem num.135. 210

citatio originalis non autem copia eſt affigenda, titu. de nullit. ex defect. cita. num. 136 fol. 210

citatio per ediſtum uideretur formiter executa, ſi nuntius referret executam fuiſſe, prout in ea, ex quo in ea aderat unicus modus exequendi tit.eo.nu. 137. 213

citatio quæ non fit per edictum cum habeat triplicem modum exequendi non perficitur, ſi nuntius referat ſe feciſſe prout in ea. titul. cod.num.139. 214.

citatio per edictum non inducit ueram notitiam, ideo non ſufficit ad aliquem excommunicandum, uel ſuo beneficio priuandum tit. eod.num.141. ibid.

citatio generalis per edictum contra omnes ſua intereſſe putantes fit in caſu quo non adſit certus contradior, alias nō efficeret: ideo antequam fiat inueſtigandū eſt nunquid adſit, qui ex actu illo principaliter lædi poſſit, & talis nominatim citandus eſt titul. eod num. 142 ibid.

citatio generalis per edictum fieri conſueuit contra conſanguineos & amicos minoris & abſentis ex cauſa probabili, non ex uoluntaria, tit.eo.nu 143. 214

citatio habet quatuor partes decretum, formam, executionem & relationem illius, tit. eod. numero. 145. ibidem.

citatio quod fuerit executa debet conſtare iudici antequam ad actum progrediatur. alias actus non ualeret: fallit tamen prout hic, eodem titulo, nume. 146. ibidem.

itatio quod interuenerit, eſeu actum præceſſerit, non probatur ex narratiua ſententiæ quando illa fertur in abſentem, & non tractamus de ſen-

tentia antiqua. ti. eod. nu. 147. fo. ibid.
Citatio quæ de longinquo fit ſm Rom. cu. ſtylū uniuerſis dirigitur exequenda: ideo fruſtra diſputatur de poteſtate exequen. tit. de nul. ex defect. cita. num 148. fo. 25.
Cautio rati exigitur ut ſaltem pro expenſis recuperandis alteri parti conſolatur. tit. qualiter ſnīæ & proceſſus qui dicuntur nulli &c. nu. 98 fo. 282
citatio poſtquā cauſa fuit diſcuſſa, cognita, & inſtructa, eſt ſolennitas iuris poſitiui; ideo tunc omitti poſſet ti. quib. mod. ſen. nul. rep. poſſ. nu. 107. 285
Citatio ex ſtylo in multis locis facta concluſione in cauſa omittitur quoad ſnīam audiendam tit eod. num 109. 286
Citatio in Ro. cur. ad ſnīam audiendam noīatim fieri cō ſueuit facta tñ concluſione in cā ſi omittetur, poſſet per uiā reſcripti ſuppleri, prout aliæ nullitates iuris poſitiui ſuppleri cōſueuerunt eo. ti. nu. 110. ibi.
Citatio quib caſib. nō ſit neceſſaria, uel de iure omitti poſſit remiſſiue ſub ti. eo. nu. 113. 287
Citatio ubi non eſt neceſſaria ſi omittitur, uel inepte fit, aut non expectatur is q̄ fuit citatus, nā uitiat proceſſū, eo. ti. num 114. ibi.
Citatio in ſnīa ſeu actu antiquo ex temporis diuturnitate præſumitur. eo. ti. num. 117. f. 288
Citatio ſi impugnetur ex defectu iuriſdictionis quid agendum ſit & regula eſt ꝙ illud pp qđ tollitur, ſuſpenditur uel impeditur iuriſd. ipſi iudici allegari, & conſti. dēt ti. eo. nu. 118. fo. ibi.
Citatio tpe feriarum decerni & exequi pōt. ti. eo. n. 119 fol. ibi.
Citatio eo ipſo ꝙ de ea per relationem nuntii cōſtat ꝙ ad partis inſtantiam, & a iudice decreta fuerit prçſumitur ti. eo. nu. 120. fo. ibi.
Citatio abſque loco & tēpore per iudicem ordinarium decreta, ualida exiſtit, ti. eo. nu. 121. fo. ibi.
Citatio ēt nulliter decreta, ſeu alias defectuoſa, ſi per illam citandus certificatus eſt, afficit & arctat, pinde ſi quis legitime citaretur, ti. eo. n. 112. 289
Citatio quod ad notitiā citati peruenerit, qualiter ꝓbari poſ-

poſſit.ti.eo.n.123 f. ibid.
citationis defectus cum clauſula dummodo ad notitiam citati peruenerit in Ro. cu. p reſcripta ſanari conſueuit,ti.eo.nu.124 f. ibi.
citatio nulla non incidit litis pendentiã neq; iuriſdictionem perpetuat, nu. 28. nec pręſcriptionẽ pacificã interrũpit 19. & 21. neq; malam fidem inducit 30.ti. quoties & intra quod temp &c. nu. 27.fo. 71
citatio qñ pars in iudicio nõ eſt pſens,eſt de ſubſtantia iudicii,ti. de nul. ex defe. proceſ.nu.27.fo. 225
citationis nullitas & defectus inter alias potentiſſima eſt,quia defenſionem reſpicit, ti de nul.ex defect.cita.nu.2 fo. 187
citationis ſolennitas eſt iuris naturalis non pp ſe, ſed propter defenſionem, ti.eo. nu.9.fo. 188
citationis ſolennitate uſus eſt Deus aduerſus primum hominem ut iudicib. ſeculi exemplum daret ſub eod.ti. num.8.fol. 188
citationis defectus, ne a principe,nec a ſtatuto ſuppleri poteſt tit.de nul.ex defe.cita.num 9.f. 188
citationis defectus duplici mõ qritur,primo an qs fuerit citatus, ſcdo an citatio ualuerit,ti eo.n.1. 187
citationis uitium ſeu nullitas reddit proceſſum nullum ti.eo.num.22.f. 190
citationis decretum ſeu commiſſio dr̃ interlocutoria, tit. eod.nu 51.fo. 195
citationis decretum intelligit ẽm formam iuris,ideo commiſſio de aliquem citando intelligitur in pſona primo alioquin domi.tit.de nul.ex defe.cita.n 95 f. 204
citationis executio domi facta p nuntium non referẽtẽ ſe fecit diligentiam non ualet.ti.eo. n.96.f. 204
citationis forma quę in Ro. cu. decerni conſueuit contra abſentem, & in remotis partibus exiſtẽtem ti.eo.nu. 99. 206
citationis in termino ſi actor non comparuerit,& primus actus circunducatur nihilominus idem actor poterit contra citatum non cõparẽtem qñcunque per audiẽtiã contradictarum procedere, tit. de nul. ex defe. cita. nu. nu. 111 fo. 208
citationis in termino actor dẽt cõparere, & contumaciam rei non comparentis accuſare, ti. de nul. ex defec, ciat.

citа.nu.112. 208
Citatio ordo eſt ut perſonaliter primo, Secundo ut domi, uel in Eccleſia:alias per edictum & non dẽt a iudice prçuerti, quia non ualeret proceſſ. tit eod. nume. 123. 210
Citationis per edictũ publicũ forma ſm Ro cu.ſtylum quę ex mente iuris colligitur.ti. eo.n. 131. 211
Citationis forma ab executore diligenter ſeruanda eſt, alias citatio non ualeret, ti. eod. nu. 132. & nu. 152. 211
Citationis copia ſi petatur dari dẽt in forma authentica expenſis ipſius citantis, & qñque citati.tit. eo.nu. 151. 285. 215
Citationis per edictũ loca debent eſſe uicina domicilio ipſius citandi. ti. eo. num. 140. ibid.
Citationis defectus cum clauſula dummodo ad notitiam citati peruenerit in Rom. cu. per uiam reſcripti ſanari conſueuit.ti. quib. mo.ſentẽn. nul. reparari poſſ. nu. 124. 282
Citationis defectus & nullitates ti.de mod. & ord.uidendi proce.& c.n.6. 16
Citationis defectus eſt de iure naturali, ideo uitiat ſententiam principis. titu. an quælibet ſententia per remed. nul. impug. poſſ. nu. 14. 41
Citationis neceſſario libellus non eſt inſerendus, & ſi inſeratur tollit citatio facultas petendi dilationem ad deliberandum.ti. de nul. ex def.cit.n.52. 196
Citationi nedum inſerendus eſt titulus cauſæ, ſed etiam noĩatim dẽt apponi actus qui explicandus eſt. ti. eo. nu 54. 196
Citationi dẽt inſeri locus tutus & honeſtus, ad quẽ quis uocatur.ti.eo.n.61. 167
Citationi iudicis tã ordinarii q̃ delegati qñ locus ſit inſerendus.ti.eo.n.63. 198
Citandi dẽt apponi dies & terminus ꝑ quo qs uocatur ti.eo.nu.65. 198
Citatio apponi dẽt terminus congruus,alias ſi nimis breuis non arctaret citatum ad comparendum ẽt cum primum poſſet. ti. de null. ex def.cit.nu.67. 199
Citationes in pluribus locis de conſuetudine ſine iudicis authoritate fieri ſolet. ti eo.n.39. 193
citationes quæ in dartibu? exequantur hodie ex comuni ob•

obſeruantia præſentantur p publicos tabelliones, & ſic euitatur difficultas, nunquid ſoli nuntio ſi creden dum.ti.eo.nu. 49. 215
Citatus quod quis non fuerit probatur eo ipſo quod de cõ trario non cõſtat. de nul.ex defec.cit.n 12. 189
Citatus quod qs nõ fuerit p batur per inſpectionẽ acto rum ti eo nu. 14. 189
Citatus præſumitur qui in iu dicio reperitur qñ ab illo abeſſe conſueuit.tit. eo. nu. 16. 189
Citatus nulliter non tenetur cõparere.ti.eod. nu.23. 190
Citatus ad diem feriatum an teneatur comparere, & de iure ciuili uř, quod nõ, ſecus de iure canon.tit.eo. nu.66. 198.
Citatus domi dř ficte contu max, ideo a ſnĩa cõtra eum lata intra decem dies a die ſcientiæ appellare poterit tit.eo n 62. 198
Citatus ad totam cãm ſi non comparet elapſa die aſsigna ta põt contra ipſum tanquã contumacem abſque alia citatione ad ulteriora procedi.ti.eo.n.109. 207
Citatus ad totam cãm ſi non comparet ex ſtylo palatij conſueuit ad reliquos actus fiendos citari in audientia contradictarum. ti. de nul. ex def.cit.n.110. ibi.
Citatus ad totam cãm ſemel comparendo citationem ge neralẽ adimplet, ideo & ex poſt ad reliquos actus fien dos ſingulariter citãdus eſt. ti.eo.n.113. 208
Citatus ad totam cã dẽt com parere, & uſque ad expeditionem cauſæ perdurare, alias ſi lite pendente non dimiſſo procuratore recedere uirtute primæ citationis contra ipſum quaſi contumacem per audientiam contradictarum procideretur, ti. de nul.ex def. cita. num. 114 ibi.
Citatus quem iterum citare difficile eſt, ut puta quod eſt irreperibilis, non habet domum permanentẽ, ſeu habi tat in ſuburbiis, cogendus eſt ad eligendum locum in quo citari poſsit.titu.eo.nu. 117. 209
Citatus ad locum non tutum puta ob inimicitias capitales, ſeu hoſtium incurſus, ẽt quod offeretur ſaluus cõductus, uel ob peſtem, ſi non comparuerit, excuſatur ti.de nul.ex defec.iuriſ.ord. nu.165. 115
Citatus generaliter ad totam cau-

cauſam, & non comparens, ad reliquos actus non eſt ulterius citandus, & citationes quæ fieri conſueuerunt per contradictas ex vrbanitate potius quàm iuris neceſſitate fiunt, tit. quib. modis ſen.nul. repa. poſſ. num. 111.fol. 280

Citandus eſt is quem principaliter non ſecundario tangit negotium titu. de nul.ex defe.cita nu.19 fol. 189

Citandus non eſt is cui notorium eſt defenſionem nõ cõpetere, ti.eo.nu.20.fol. 190

Citandus eſt quis nominatim ad videndum iurare teſtes, ad videndum productionẽ iurium, & dicendum contra articulos, & ad alia, quę in iudicio fienda ſunt, tit. eo. nu. 55.fol. 196

Citandus eſt quis nominatim ad audiendum ſententiam, ne ſufficit ad audiendam voluntatem iudicis, tit.eo. nu. 56.fol. ibid.

Citandus ſi eſt præſens in iudicio a iudice moneri debet, & tali monitio habet vim peremptorij, & eſt modus citandi vtilis & commendabilis, tit. de nul. ex defec. cita. nu.82. fol. 201

Citandus eſt procurator ſi ad eſt, & principalis non reperiatur et in prin. cauſæ, titu. eo.nu.84 fol. 202

Citandus nedum in ciuitate, quinimo & in villa & ſuburbijs perquiri debet, antequã domi citetur, titu. eod. nu. 94.fol. 204

Citandus qui eſt clericus, & ipſe non reperiatur, nec domi num particularem habeat citari poteſt in eccleſia, quàm obtinet reſidentiam requirẽte: ex quo fingitur ſua habitatio, eod. titu. nume. 118. fol. 109

Citandus qui eſt clericus, & non reperitur, nec habet domum, aut Eccleſiã reſidentiã requirente erit citãdus in Eccleſia cathedrali, & in Eccleſia, de qua diſputabitur, tit. eo.nu.119.fol. 209

Citandus ſi fuerit laicus, & nõ reperiatur, nec domum habeat: citari poterit per edictum publicum, ſeu per affixionem cedulæ illi rei, de qua agetur, titu. eo.nu. 122. fol. ibid.

Citandus non eſt ulterius, quis cum ab aliquo prętenſo grauamine appellans a iudicio receſſit, titu quibus modis ſen.nul.repa.poſſe, num. 112. fol. 243

Citare nõ eſt neceſſe eum qui in iudicio præſens eſt tit. de nul.

nul. ex defe. cit. nu. 17. 189
Citatio non pōt is qui nō fuit expreſſus in citatione etiam ſi adſit clauſula de citando oēs quorum intereſt, licet hoc in curia ex benignitate toleretur, tit. n. 59 197
citari dēt perſonaliter is qui in ciuitate reperitur, maxime in prin. cauſæ & re alicuius ponderis. titul. eod. num 83. 202.
citari pōt per edictum publicum quando acceſſus nō eſt tutus ad perſonam, & domicilium ipſius citandi. ti. eod. num. 124. 210
citari qūo debeat collegium, ſeu uniuerſitas, aut cap. tit. de nullit. ex defect. cit. num. 144 214
citari domi poteſt is qui ſemel perſonaliter citatus, uel per ſe in iudicio comparuit maxime poſt litem conteſtatam tit. eo nu 91. 203
ciuitates ſingulares in pleriſque locis habēt hodie diſtincta regimina, prout olim habebant prouinciæ. tit. de nul ex defec iuriſd. ord. num. 36. 84
ciuitates Lombardiæ per pacē Conſtantiæ conſecutæ ſunt iuriſdictionem in illarum territorio. tit. eod. numer. 37. 85
ciuitates hodie multa ex priui legiis & permiſſione principis faciunt. tit. eod. nu 38. 85
ciuitates Italiæ merum imperium ſibi præſcripſerunt ac pleraque uſurpant. tit. eo. nu. 39. ibid.
chriſtiani tantum de iure capaces ſunt iuriſdictionis. tit. de nul. ex defec iuriſ. ord. nu. 50. 87
Clericus teſtis coram iudice ſeculari falſum deponens, nunquid ab eo poſſit puniri. tit. eod. nu 50. ibid.
clauſula non obſt. &c. habent uim caſſationis. tit. quot & quib mo. nul. in iud. proprio. poſſ. nu. 44. 51
clauſula nullius momenti ſit &c. importat ipſo iure. titul. eo nu 49 52
clauſula uiribus careat &c. intelligitur ipſo iure, prout etiā quando lex iubet aliquid nō ualere. 147
Clauſul a omni meliori modo &c. multum operatur quoad ualiditatem actus. tit. de nul. ex defe. iuriſd ord. num. 174. 118
Clauſula intereſſe non poteſt, intelligitur ſi nec per ſe, nec per alium tit. eo. n 181. 120
clauſula illa quæ apponi, conſueuit in ſententiis uidelicet lata, data &c. non eſt de ſub-

ſtantia, nec uitiat ſi omitteretur. tit de nul. ex def proceſſ num. 88. 223
Clauſula ſtatum & merita cauſę pro ſufficienter expresſis habens, habet uim ſpecificæ mentionis, ti. quib. mod. ſen. nul. rep. poſ. nu. 59. 271
Clauſula oẽs & ſingulos defectus ſupplendo &c. non ſupplet inhabilitates a iure gentium prouenientes tit. quis poſſ. dice. de nul. nu. 47 34
Clauſula motus proprij non inducit diſpenſatonẽ, neq; habilitatẽ perſonarum, titu. eod. nu. 48. 34
Clauſula ſupplentes &c. trahitur ad defectus iuris poſitiui tantum titul. an quælibet ſen. per remed. nul. impu. poſſ. nu. 17. 42
Clauſula ex certa ſcientia ac de apoſtolicę poteſtatis plenitudine operatur quando cauſa cognita proceſſũ fuit tit. eo. nu. 18. 42
Clauſula non obſtãte quãuis conceſſione alteri facta intelligitur de inualida. titul. quoties & intra qđ tempus &c. nu. 46. 73
Commisſionis cauſarum alterius noĩe impetratę effectum ſortũtur ex ratificatione ipſius domini & non alias tit. de nul. ex def. iuriſdi dele. n. 89 uide infra in uer. reſcripta. 139
Cõmixtio iura partium conſeruans admitti debet ti. quibus mod ſen. nul. rep poſ. n. 134. 286
Conditionis inualidæ defectu, non tollit legata. num. 42. ſub titu. quoties. & intra quod tem &c 72
Conditio falſa uitiat ſnĩam ad eam relatam. tit. de nul. ex def. proce. nu 114. 243
Conditio uitiat decretũ tutelæ, curę, aut ſimilium ſecum executionem trahentium, alias uero interlocutoria nõ uitiat tit. eo. nu. 115 243
Conditionale ſi fuerit mandatum ſeu reſciptum, ante conditionem uel diem, non acquiritur iuriſdictio ſed ſpes duntaxat illius, titu. de null. ex defec. iuriſd. deleg. nu. 92. 139
Conditiones de præſenti uel præterito actum non ſuſpẽdunt, tit. de nul. ex def. proceſſ. nu. 108. 242
Conditio de præſenti uel prę terito etiam impertinẽs nõ uitiat ſententiam. titul. eod. num. 110, 224
Conditio de futuro impertinens, puta ſi nauis ex Aſia uenerit, non reddit ſnĩam nul-

nullam.ti.eo.n.113. 243
Conditio de futuro ad negotium pertinens, prout ſi iuraueris te abſoluo, non uitiat ſententiam, tit. eo. num. 112. 243
Confesſio nulliter emanata, vel ex actu nullo in ſurgens licet declaret mentem nihilominus tanquam erronea non operatur. tit. quoties & intra quod tempus &c. nu. 51. 73
Coniuncta perſona ante litẽ conteſtatam non poteſt pro coniuncto alterum facere procuratorẽ. tit. de null. ex defect. inhab. &c. nume. 129 170
Coniuncta perſona in cauſis ſpiritualibus & æſtimationem non recipientibus, nõ admittitur: quia in his cautio rati non procedit, ſub qua ille admittitur: titul. de nul. ex defe. inhabi. &c. nu. 130. ibid.
Concluſio in cauſa prophana in foro eccleſiaſtico eſt de ſubſtantia iudicii, ſecus in foro ſeculari, uel in cauſa ſummaria. tit. de nullit. ex defect. proceſſ. &c. num. 55. 229
Conſultatione pendẽte nihil eſt innouandũ: quia per eã ſuſpenditur iuriſd. titul. de nul. ex defe. iuriſd. ordi. nu. 145.
Conſilium ſapientis non eſt concedendum in caſu clar. tit. eo. nu. 149. ibid.
Conſilio ſapientis cauſam remiſſa, quando eo non expectato iudex cauſam poſſit expedire. tit eo. num. 151. 110
Conſiliũ ſapientis an & quãdo iudex ſequi debeat ſñia, uide hic, etiã ſi ſuper hoc vigerent ſtatuta & ſi nõ ſequitur, quando ſit nulla. tit. eo. num. 152. 110
Cõſilii ſolẽnitas ſi requiritur probari dẽt, quia non pręſumitur, ti. de nul. ex defe. iuriſd. ord. n. 253. 112
Conſilium ſapientis dẽt a iudice ante ſententiam aperiri & legi. titu. eod. numer. 154. ibid.
Conſilio nondum exhibitio, ſi iudex pronuntiauerit, pro ut eo ſententia non ualet. tit. eo. n. 155. ibid.
Conſilium iuxta qđ fuit pronuntiatum, ſi reperitur perplexum, aut dubium reddit ſententiam nulla. tit. eodem num. 155. ibid.
Corrumpens procuratorẽ uel aduocatum partis aduerſæ uel falſificans acta perdit cauſam: quãuis ſecus ſit ſi corruperit teſtes. tit. de nul. ex defe.

deſe.proceſ.n.141. ibi.
cuilibet eſt pmiſſum pro reo cõparere data cautione de iudicato ſoluẽdo.ti.de null. defec. inhab.&c.numer. 82. 161
curator iurare debet utilia facere.tit.eo.n.146. 173
curator ſeu actor quando deputatur, debet exprimi aliqua cauſa neceſſaria, ſeu probabilis,tit.eo.nu.147. 174

D

Decretũ quod interponitur in ſimilibus mandatis, ſeu deputationibus tutorum vel curatorum eſſe debet iudici competens, & cautela circa hoc ſub ti. de nul. ex defec. inhab. ſeu mand. comp nu. 143. 173
Defenſio nec etiam diabolo deneganda eſt.ti.de null. ex def.cit.nu.3. 187
Defenſionem tollere equitati iuri naturali & diuino repugnat.tit.eod.nu.4. ibid.
Defenſio pro abſente nõ modo tolli a iudice, quinimo ſuppleri debet.tit.eod.nu.5. 188
Defenſiones abſentis quilibet põt ppõuere,qa hoc publice intereſt.titu quis poſſ. dice.de null n.12. 27
Defenſio nunquam denegãda,quinimo ex officio iudicis inueſtiganda eſt tit. eod. nu.13. 27
Delegatio cauſæ, ut cognoſcatur an ſit ualida conſideretur quis cui, quid pro quo contra quem,& qualiter, & quib. loco & tempore delegauerit,tit.de nul.ex def.iuriſd.deleg.nu.2. 125
Delegans poteſtatem quam non hẽt, alteri demandare non põt.tit.eod.num.3 125
Delegantem magiſtratum eſſe oportet.titu.eod nu.4 125
Delegatum principi quibus caſibus delegare poſſit.titu. eod.nu.21. 125
Delegatus ab eo qui ius prõriũ non ciuile conſtituit,ut epiſcopi,duces,marchiones & ſimiles non ſubdelegabit tit.eo.nu.22. ibi.
Delegatus legati de latere, ſeu cardinalis ſubdelegabit quia primus delegans eſt ad inſtar proconſulis ti.de nul. ex def iuriſ deleg.num. 23. ibid.
Delegatus ad uniuerſitatem cauſarum ad inſtar ordinarii, ſubdelega. titul.eo.n.24 ibid.
Delegatus principis cauſas criminales ſubdelegare põt tit. eo.num.26. ibidem
Delegati principi ſubdelegatus ſubdelegare non poteſt, licet

licet delegatus ordinari poſſit. tit.eo.nu. 27. ibid.
Delegatio quando fit debet deleganti competere iuriſdictio actu & potentia, tit. de null.ex defe. iuriſd. delega. nu.29. ibid.
Delegatio facta a proconſule ante prouinciæ ingreſſum non ualet,tit. eo.nu.30.ibi.
Delegatio nõ conualeſcit ex poteſtate ſuperueniẽte,quãdo a principio non tenuit tit.eo.nu 31. ibid.
Delegatio ab excõicato facta non valet, cum exercitium iuriſd. ſit ſuſpenſum. titu.de null.ex defe. iuriſd. delegat. num.32. ibi.
Delegatio facta ab eo,qui iuriſdictionem ſuſpenſam, vel impeditam, aut cuius exercitium uerè nondum competebat, non ualet,uide exempla.hic.tit.eo.nu.33. 131
Delegatio ab uno ex plurib. iudicibus datis cũ clauſula (quod ſi non omnes &c.) facta antequam conſtet de impedimento collegæ non ualet.eo.tit. nu. 46. ibi.
Delegatio ſi impugnetur ratione delegantis, exceptio corãdelegato proponi dẽt ti. de nul. ex def. iuriſ. delegat. nu.37. 132
Delegatus quis fieri impeditur natura lege,& moribus. tit.eo.num.38. ibi.
Delegatus a natura fieri impeditur, ſi ſit rationis incapax, ut ſurdus, mutus, furioſus,& impubes,per rationem,de qua hic. tit.eod.nu. 29. ibi.
Delegatio a principe de perſona inhabili ſciẽte facta tenet,quia diſpenſaſſe cenſetur,tit.eo.nu.53. 134
Delegatio a principe facta in dubio ſi exhorbitans eſt,impugnari debet per uiam obreptionis,ſubreptionis & defectus intentionis. titu. nu. 57. ibid.
Dignitas eccleſiaſtica quæ dicatur. titu.de nul. ex defect. iuriſ deleg.nu.70. 136
Delegatio non valet, ſi cã ad iuriſdictionem delegantis ſpectet tit.eo.nu.85. 138
Delegari poſſunt omnes cauſæ etiam meri imperii ſecũdum ius canonicum.tit. eo. nume.86. 139
Delegatio diuerſimodè fieri ſolet: qñq; de tota cauſa, & aliquando de uno articulo, quo eſt diligenter conſiderandum.tit.eo.nu.93. 140
Delegatio cauſæ extra territorium delegantis fieri põt, tit.eo.nu.94. ibid.
Delegatio fieri non poteſt, ut

cauſa extra locum delegantis cognoſcatur, titu.eodem num.95. ibid.
Delegatio cauſæ fieri non poteſt in loco diſtanti ultra duas dietas, ſi de hoc fuerit oppoſitum, prout de loco non tuto & honeſto dicitur titu de null. ex defect. iuriſ. deleg.num 96. ibid.
Delegatio cauſæ a ſede apoſtolica extra locum inſignē facta non ualet: ſi modo de contraria principis uoluntate non appareat, tit. eodem num.97. ibid.
Delegatio cauſæ in certo loco facta, ſi in eo ex aliqua cauſa expediri non poteſt, alibi expediri poterit, titul. de null. ex defect. iuriſdict. deleg. nu.98. 141
Delegatio cauſæ uidelicet ut cauſa cognoſcatur tempore quod legans non eſt futurus iudex, non ualet, tit.eod. num 99. ibi.
Delegatus ante receſſum ſui delegantis a prouincia, uel priuſquam moriatur, ſi iuriſ. & mandato non fuerit uſus, expirat ſua iuriſdictio, titul. eod.nu.100. ibid.
Delegato quando eſt perſona illuſtris, & magnus officialis principis creditur quoad iuriſdictionem ſibi commiſſam, titu. qualiter & quibus mod. ſent. null. reparari poſſunt, num.43. 263
Delegatio præſumitur & reſultat ex ſcientia & tolerantia delegantis titul. eodem nu. 44. 267
Delegare ſeu de nouo committere cenſetur etiam is qui ſcit & tolerat procuratorem, ſeu ab eo delegatum fines mandati excedere, titu. eod. num.47. 267
Delegantis poteſtas & iuriſdictio probari poteſt ex communi reputatione, quæ ſufficit ad probandum titulum prędeceſſoris, titu.eod.num. 48. 267
Delegandi poteſtas quibus competat de iure, titul.eod. num.49. 267
Delegari hodie poſſunt de iure canonico omnes cauſæ etiam mereri imperii, titul. qualiter & quib. mod. ſent. null. reparari poſſ.titu. eod. num.50.fol. 269
Delegans an habuerit poteſtatem delegandi cognoſcit iudex delegatus ab eo, titul. eod.nu.51. 268
Delegatio facta in non ſubditum ualet, quamuis ad acceptandum delegationem cogi nō poſſit, tit eo.n.53. 269
Delegatus ad audiendum cenſetur

ſetur, delegatus ad definiendum: & delegatus ad unam cauſam cenſetur ad omnes illi incidentem delegatus, ti. eod. nu *66*. 273

Delegati ad uniuerſitatē cauſarum habentur pro ordinariis ideo illorum ſententias nullas poterunt emendare, tit. coram quo poſſit nullit. prop. nu 17. 22

Deuolutiones cauſarum quære ſub uerb. (cauſa) fol. 89

Deuolutio poſſeſſorio quādo cenſeatur etiam prætorium deuolutum, ti. de nul. ex def. iuriſ. ord. nu 87. 94

dilatio pro pluribus habendis non datur parti interpellatæ vt compareat cū ſuis iuribus, tit. eo. nu. 74. 235

Dies omnes de iure ſunt iuridici, tit. de null. ex def. cita. num. 74. 200

Dilatione pendente ſentētia ferri non debet, uide hic titu. de nul. ex def. iuriſd. ord. num. 157. 213

dilatione ſiue petitę fuerint, ſiue non ſunt de ſubſtantia, ſeu de iuſtitia, tit. de nullit. ex def. proceſſ. nu. 42. 228

diſpenſatio & rehab pſonarū nō pręſumitur, tit. quis poſſit dice. de null. num. 43. 34

diſpoſitio loquens de actu, intelligitur de ualido, titul. quoties & intra quod temp. de nul. agi. poſ. num. 45. 72

doctorem ſi quis falſo ſe geſſerit, ut falſarius punitur, titu. de nulli. ex def. inhab. &c. num. *69*. 159

E

Electio nulliter facta non obſtat quominus poſſit iterum canonicè fieri, tit. quoties & intra quod temp. numer. 35 71

Error non uitiat ſententiam quando reperitur in actis ad quæ ſententia nec expreſſe, nec tacitè ſe refert, titul. de nul. ex def. proceſ. numero 130. fol. 249

Exceptio tu nō es procurator quandocunq;, ſed exceptio (tu non potes eſſe procurator) ante litem cōtaſtatam duntaxat opponi poteſt, tit. de null. ex def. inhabi. &c. num. 135. 171

Exceptiones quę per cōteſtationem litis non purgantur poſſunt ad impediendū q̄n cunque opponi, ut de excōmunicato uel eo cui audientia denegatur, titul. eodem num. 137. 171

Exceptiones proteſtationes generales regulariter non impediunt, neque proceſſum retardant, titul qualiter & quibus mod. ſen. nul.

repa poſſ.nu.30. 264
Exceptiones quę ſolent oppo ni contra perſonam iudicis. uel impetrantis non reddũt reſcriptum nullum, quamuis retrahant principem a concedendo tit.eod.numer. 56. 270
Exceptiones cõtra perſonam iudicis & litigatorum opponi ſolitæ ante litẽ conteſtatam opponi debent. tit.eod. num.57. ibid.
Exceptiones reddentes iudicium retro nullum ſemper opponi poſſunt: & quæ iſtæ tit.eo.nu.59. 271
Exceptio firmat regulam in non exceptis.ti.an quælibet ſen.per reme.nullit. im pug. poſſ nu 4. 39
Exceptio reddens actũ retro nullum regulariter non opponitur, niſi poſt actum & ſententiam,tit. quoties & in tra quod temp.de nullit. agi posſit.nu.2. 67
Excõicatus tpe cõſtitutionis non poteſt eſſe procurator nec procurationis uigore, quicquam agere poteſt,ſecus ſi excommunicetur poſt tit. de null. ex defe. inhab. &c. 136. 171
Excommunicatus iudex eſſe non poteſt ſi de hoc conſtat ti.de nul.ex defe. iuriſd. ord. num 137. 107
Excommunicatus eſt infamis & quaſi a ſenatu remotus, ideo iudex eſſe non poteſt ti. de nul. ex def. iuriſ. deleg. num.61. 135
Excommunicatus ſemel quãdiu non conſtat de abſolutione,tandiu excommunicatus præſumitur, tit.eo.n. 62. 135
Excõicatus publicè quis dicatur ad effectum,ut iudex eſſe non poſſit.ti eo.nu.63 ibid.
Excõicatio nunquit probetur per inſtrm denunciationis. tit.eo.nu 64. ibid.
Excommunicatus & hæreticus ſpecialiter prohibentur impetrare reſcripta & cauſarum commiſſiones. tit. eod. num 87. 139
Excommunicatus tanquam actor nõ poteſt obijcere nullitatem. tit. quis poſſit dice. de null.nu.30. 31
Executio fieri non poteſt contra aliquem quantumuis criminoſum, priuſquam ſuper crimine declaratum fuerit. tit.de nul. ex defect.proceſſ. num.97. 239

F

Factum de facto tolli debet de facto, & in hoc iudex facilis eſſe debet.ti.quid ſit nullitas.num.17 9

Facto

Facto proprio contrauenire, quod quis non poſſit, intelligitur de valido, quia ſecus ſi fuerit nulliter factum. tit. quoties & intra quod tempus.nu.52. 73
Fama bona, quam populi amant, eſt theſaurus ineſtimabilis, ti.de nul ex defe iuriſ. dele.47. 133
Fatalia non currunt in auditorio principis ac nouæ dantur induciæ. tit. an quęlibet ſen. per remed. nul. impug. poſſ.n 9. 40
Fœminæ iudices fieri non poſſunt, per rõnes de quibus hic tit. de nul. ex def. iuriſ. dele.n.71. 137
Fęminis diſpenſatiuè quãque cauſæ etiam ſpirituales cõmiſſæ fuerunt.tit.eod. num. 72. ibid.
Fæminæ in iuriſdictione ſuccedere, & illam per ſeipſas exercere poſſunt.titu. eo.nu. 83. ibid.
Feriarum tpe iuriſdictio, ſeu exercitium ſuſpenditur, & propterea ſi quid fit non ualet ti. de nul. ex def. iuriſd. ord.n.129. 105
Feriæ repentinæ, uel alias a principe ob publicam cãm indictæ adæquantur feriis honorem Dei. tit.eo num. 130. ibid.
Feriarum diuinarum tpe non modo ſnĩa ferri quinimo nec exequi poteſt. tit eod. nu. 131. ibi.
Filiusfamilias in poteſtate patris exiſtens, ſine patris aſſẽſu regulariter in iudicio eſſe non poteſt, uidelicet ſuper his quorum proprietas, uſus fructus, ſeu exercitium iurium patri competit titu. de null. ex defect. inhab ſeu manda. comp. numero. 39. 153.
Filiusfamilias in cauſis in quibus nihil patri quæritur abſque conſenſu patris, in iudicio ſtare poteſt. ti.eod. nu. 41. ibi.
Filiofamilias minori agere uolenti etiã in cauſis in quibus poſt in iudicio ſine conſenſu patris ſtare curator eſt deputandus.tit.eo. num 42. ibid.
Filiusfamilias gaudet priuilegio.l.Non eo minus. C.de procurato.tit.eod. num 43. ibid.
Filiosfamilias in caſu in quo præſtandus eſt patris conſenſus debet ſaltim preſtari tempore quo lis conteſtatur, non poſt.ti.eod.num.44 ibid.
Filiusfamilias in ꝑparatoriis iudicii eſſe põt ſine conſen-

ſu patris,tit.eo.nu.45. 154
Filiusfamilias licet uenia nõ petita non poſſit in ius uocare patrem ſuum, ſi tamen ſecus fecerit parte non excipiente iudicium tenet: licet pœna incurrat, titu.eod. numero 56. 156
Filiusfamilias, ſeu religioſus ſi conueniendi ſint, & pater uel ſuperior non uelint præſtare conſenſum: quid agendum ſit pro ualidate fiendorum, titu. qualiter & quib. mod.ſent.nul.repa.poſſ.numero 87 fol. 179
Forma reſcr.ſeu mand. eſt diligenter cuſtodienda, alias non ualet quod fit, titul. de nul.ex.def.iuriſd. deleg. numero 91. 139
Forma reſcripti utilitatẽ partium concernẽs ſi à iudice non ſeruatur,& partes exceſſui nõ cõtradicãt,ualet proceſſus, tit qualiter & quib. mod & c.nu.60. 271
Forma mandati ſi non ſeruetur.qualiter proceſſus ſuſtineri poſſit, & infra tit.eod. num.100. 282
Forma a ſtatuto inducta in dubio cenſetur ſubſtãtialis, tit.de nul.ex def. proceſſ. ac ſolen.ſent.nu 54. 232
Forma quæ dicatur ſubſtantialis, & uitians; & quæ accidentalis & non uitians,tit. quot & quib. mod. null. in iud.prop.poſſ.nu.52. 52
Forma uel ſolennitas actui iã facto adhibita non cenſetur ſubſtantialis, ſed accidẽtalis dicitur,& non uitiat, tit. eodem.num.55. 53
Fratres minores an poſſint eſſe executores teſtamẽtarii uel arbitri, tit. de nul. ex defe.iuriſ.ord.nu.96. 96
Fratres ordinis minorum funditus habentur pro mortuis tit.de null.ex defe. iuriſd. de leg.num.78. 157
Furioſus infanti adæquatur & cum eo pari paſſu ambulat,tit. de nul. ex def. inhab. ſeu mand.comp.nu.15 149
Furoris ſigna & demonſtrationes quæ ſint,ti.eo.n.17. 149
Furioſus in quo diſtet a mente capto & ſtuito, titu. eod. num.18. 149

G

Gabellam ſi quis ex contrahentibus non ſoluerit caſu quo ex ſtatuto uel alias ſoluenda ſit eodem inſtrumento uti non poteſt, quamuis gabellam ſoluens eodem utatur, titul. quoties & quibus modis nullit.prop. poſſ. &c. num.124. 59
Gabella ſeu collecta quod nõ fuerit ſoluta,probatur ꝑ inſpectio

ſpectionem librorum,in qui bus talia deſcribuntur, tit. a quo, & quibus mod. nulli. prob poſſ.nume.15. 63

Gabella ſi uigore ſtatuti de omni cõtractu ſolui debeat intelligitur de contractu ualido,quia ſit fuerit nullus,ni hil ſoluendum eſt, tit. quoties, & iura quid tempo. de nul.agi.poſſ.&c.nu.58. 74

Gubernatoris urbis Romæ po teſtas & officium in quo potiſſimum uerſatur, tit. de nul. ex defect. iuriſd. deleg. nu.11. 126

H

Habilitas perſonarum primo quærenda eſt, etiam in quo cunque indicio quantumuis ſummario,titul. de nullit.ex defect.inhab.&c.numero.3. 148

Habilis eſt agendum quilibet reputatur,niſi expreſſe prohibitus reperiatur, tit. eod. nume.4. ibid.

Habilis ad agendum pro ſe, erit habilis ad procuratorem conſtituendum,tit.eo.num. 125. 269

Habilitas in perſona præſumitur ex pluribus actis per eum publice geſtis, tit.qualiter & quib.mod. ſent. nul. repa.poſſ.num.39. 266

Habilitas perſonarum præſumitur ad hoc ut ſuſtineatur actus, titu.quid ſit nulli.&c. num.25. 9

Hæreditas quod non ſit ſoluẽdo probatur ex inuentario. tit.quo & quib.mod. nullit. proba.poſſ.nu.16. 34

I

Illuſtres perſonæ ratione præcedentiis adminiſtrationi, coram principe uel eius delegato conueniendæ ſunt,ti. de nullitate ex defectu iuriſdictionis ordinariæ, num. 104. 98

Infans id eſt minor ſeptẽnio eſt inhabilis in iudicio def. cõſilii & intellectus natura proueniente,titu.de null.ex defe.inhab.& c.nu.6. 148

Infantes quos Lombardia, Normandia & Roma generant, ſciunt mentiri & uerum dicere, quia malitia ſeu prudentia ſupplet ætatem, tit.eod.nu.7. 148

Infans ad legitime comparendum citari non poteſt, titul.de nullit.ex defect. cit. num.69. 199

infames nedum iudices fieri, quinimo facti remoueri debent,tit. de null. ex defe. iuriſd.deleg.nu 46. 133

Infantes ſi fari poſſunt,rẽ ſuã ſaluam fore ſtipulantur, & ſponſalia contrahunt. tit. de nul.

null.ex defec.inhabi.&c.nu. 8. 148
Infans iuris præſumptione intellectum non hēt, ſed quicquid uidet ignorat.ti.eo.nu. 10. 148
Infantis delictū remanet impunitum, quia innocentia conſilii ipſum excuſat.ti.eo. nu.11.194 ibid.
Infans ſi habet aliquod iudicium ſuppletur per tutores ſi nullum hēt, non p̄t ſuppleri: ſed actus fundandi ſunt in perſona tutorum.ti. eo.n.12. ibi.
Infantes non poſſunt citari, ut legitime compareant, ti. eo n.13. 149
Infans eſt ſubiectum contractus & iudicii (in quo contrahitur) penitus inhabile, quia abſenti aut dormienti ſimilis eſt, & ſola eius corporalis præſentia nō ſufficit ubi uoluntas requiritur. tit. de nul.ex def. inh. ſeu man. comp.nu 14. ibid.
Infamis de iure uel de facto, ſeu ob turpē cauſam a cœtu uel ſenatu proborum remotus, iudex fieri non pōt ti.de nul.ex def.iur de leg. nu 44. 132
Inhabilitas perſonarū iniudicio magnus eſt defectus, & maior reputatur quam defe. iuris in agente.ti. de nul. ex defe inha.&c.nu.1. 147
Inhabilitatis exceptio non includitur ſtatuto exceptiones reiiciente.ti.eo.nu.2. 147
Inhabilitas agentium ex quibus cauſis proueniat.tit. eo. nu.5 148
Inhabiles & q̄tunuis incapaces ad ſe defendendum idonei reputantur,ti. de nul. ex def inha.&c.n.50. 155
Inhabilis ad agendum p̱ ſeipſum eſt ēt inhabilis ad procuratorem conſtituendum. ti.eo.nu.125. 169
In iudicio inter litigatores contrahitur.ſ.q̄ petitionem & reſponſionem, ut ſupra, n.14.ti.eo.n.26. 169
Impedimentum proueniens ab ipſo iudice, nullā corā eo requirit probationem. ti.de null.ex defe.iuriſd.ordin.nu 136. 106
Impeditus aliquo iuſto impedimento puta infirmitatis carceris, uel ſimilium, ſi corā iudice fuerit excuſatus, & oblata fides de impedimento, condennari non pōt.ti. eo. num.161. 114
Impedimenta ſi notoria ſunt non indigent probatione alias debent allegari, & probari, prout hic.titu. eod. nu. 166. 116

Inſtantia perempta perimit acta litis ordinatoria: ideo ſi fertur ſententia, eſt nulla. tit. de nul. ex defect. iuriſd. ord. nu. 135. 106
Inſtantia ne deferatur debent exhiberi acta, & interpellari iudex pro expeditione cauſę alias iudex non præſumetur negligens, tit. eod. nu. 117. 102
Inſtantiæ & ipſi cauſæ in dubio tempus eſſe præfixum intelligitur: titulo eo. num. 120. 103
Inſtantia perempta iudex debet ex ſe ſuperſedere, titu. de null. ex defect. iuriſ. or. num. 145. 104
Inſtantia. l. properandum, nō procedit de iure canonico ſecundum quod cauſa quandocunque cognoſci & terminari poteſt & tit. eodem nu. 126. 140
Inſtantia perempta iudex poteſt declarare ſe non iudicem, uel inſtantiam peremptam, & alias prout hic, titul. eod. nu. 127. 104
Inſolita clauſula latentis fraudis præſumptionem inducit tit. de null. ex defect. cita. nu. 78. 201
interlocutoriæ quę quotidiè fiunt per uerbum ſi & inquātum de iure ſuſtineri poſſ. ti. de null. ex defect. proceſ. & c. nu. 96. 40
is qui cōquiruntur non fuiſſe citatum, & nihil aliud releuans allegat non eſt audiēdus tit. qualiter. & quibus mod ſentent. nul. rep. poſſ. num 108. 280
iudex ex officio poteſt mandatum comparentis requirere, tit. de null. ex defect. inhab. ſeu manda. com. nū. 66. 159
Iudex delegatus cui in delegatione non eſt datus certus locus, poteſt eligere locum quē uult in territorio ipſius deleg. tit. de nullit. ex defect. citatio. & cæt. numero 62. 198.
iudex ſeu rector alicuius prouinciæ poteſt deputare tribunal in quacunque parte ſuę prouinciæ, & ſi non deputat, prouincia habetur pro loco, tit. eo. de nullita. ex defect. citatiō. & c. nume. 64. 198
iudex eſt potentiſſima pars, Duxque & Imperator iudicii tit. de null. ex defect. iuriſ ord. num. 2. 81
iudex appellationis poteſt incidenter ſuper nullitate cognoſcere, tit. quot. & quib. mod. nullit. in iud. propo. poſſ. num. 18. 48

iudex

Iudex nullitatis ſeu appellationis antequam ſententiam pferat quid agere debeat: & qualiter ac ſuper quo pronũtiare, poſſit per diſcurſum titul. eodem numero 107. 56
Iudex nullitatis quando ſuper antiquis acti poſſit dare ſententiam,& quando non tit. eo.nu.128. 60
Iudex nemo præſumitur, tit. de null. ex defect. iuriſ. or. num.13. 82
Iudex quicunque ſaltem a prĩcipio oſtendere debet literas ſuæ poteſtatis,tit.eo.num.15 82.
Iudex delegatus de ſua delegatione etiam in ſcriptis fidem facere debet, tit. eo.nu. 16. 82
iudex qui non eſt, ſi aliquem per ſuam ſententiam diffamaſſet,uel condonaſſet, debet ipſe eadem pœna puniri, tit.eo.nu 18. 83
iudex quod q̃s fuerit præſumitur, quando ſententia tranſiuerit in rem iudicatam, & contrarium aſſerens dẽt probare,tit.de nul.ex defect. iuriſ.ord.nu.21. 83
iudex quod quis fuerit præſumitur,quando partes habuerunt eum pro tali, & coram eo litem conteſtatæ fuerunt & qui contrarium dicit probare debet.tit.eodem numero.23. 83
iudex ut ordinarius non ut delegatus in iudicio uidetur aſſumptus. tit de null. ex defect.iuriſd.ordinar. nu. 27. 84
iudex ordinarius quouſque tolleratur in officio, ad eius facta inualidãdum nulla iuris uel factiexceptione repelli poteſt,titu eodem nu. 30. 84.
iudex ordinarius quis dicatur tit.eo.nu.31.ibid.
iudex ordinarius regulariter de omnibuscauſis ſui territorii cognoſcit, tit.eod. nume. 31. ibid.
iudex ordinarius poteſt eſſe incompetens ratione cauſæ perſonarum, loci, & temporis,tit.eo.num.33. ibid.
iudex pedanæus uel alias de minimis dicitur incompetens in cauſis meri aut mixti imperii,uel ſummam ſuæ iuriſdic. excedentibus, tit. eod.num.34. 85
iudex unus no debet uſurpare quæ ſunt iuriſdictionis alterius titu.de null.ex defect. iuriſ. or.nu.44. 86
iudex criminalium de cauſis ciuilibus principaliter cognoſcere non poteſt, incidenter

denter uerò poteſt, tit. eo. num.47. 86
Iudex ad ciuilia deputatus de cauſis criminalibus ac meri imperi, principaliter non cognoſcit, de null. ex defect.iuriſ.nu.48. 87
Iudex ciuilis teſtem coram ſe falſum deponentem punire poteſt, tit.eo.n.49. 87
Iudex ſecularis cauſas ſpiritnales quouiſmodo cognoſcere non poteſt, ſiue cauſa ſit criminales, ſiue ciuilis, ſiue realis, ſiue perſonalis, ſiue poſſe. ſiue petitor. tit.eod. nu.54. 88
Iudex ſecularis procedit in cauſa ciuili coram ſe mota donec coram ſe excipiatur, & fides fiat de litiſpendentia coram iudice eccleſiaſtico ſuper aliquo articulo præiudiciali ipſi cauſæ, tit. de null.ex defect.iutiſ.ord. nu. 55. 88
Iudex non procedit in cauſa ad ſe legitime non deuoluta tit.eo.nu.56. 89
Iudex grauaminis ex tacito, uel expreſſo partium conſenſu, omiſſo grauamine, in negotio principali procedere poteſt, tit.eod.numero. 64 90
Iudex nullus ſe intromitti in cauſis ſedi apoſtolicæ reſeruatis, tit.eo. nume.99. 97
Iudex ſecularis regularrter inter clericos iudicare non poteſt, cum iure diuino ſunt exempti, fallit tamen in pluribus tit.eodem numero.101 97.
Iudex a certum genus hominum deputatus, inter alios non iudicabit, tit. eo. num. 102. 98
Iudex extra territorium ſuum exiſtens habetur pro priuato tit de nul.ex defec.iuriſ.ord. nu.107. 99
Idem ſi foret in Eccleſia in territorio ſuo exiſtente iudicium exercens, non ualet quod agit, ſecus de iudice eccleſiaſtico, tit.eod.nu. 108.& 109.ibid.
Iudex extra locum in quo ius dici conſueuit, ius docens nulliter agit, tit. eod. numero.110. ibid.
Iudex ordinarius non habens locum deſtinatum ad ius reddendum, poteſt illum deputare in qualibet parte ſui territorii, tit. eodem numero. 111. ibid.
Iudex finito tempore ſui magiſtratus ſententiam dicere non poteſt, tit. de nulli. ex defe. iuriſ. ord. numero 112.fol.
Iudex ſeu rector alicuius prouinciæ

ꝟinciæ per duos dies anteq̄ ſucceſſor ueniat, & ipſe certificetur etiã ſi elapſum fuerit tempus ſui magiſtratus ius dicere, poterit, titu. eod. num. 113. 100
Iudex quicunque ſemel ualidè in cauſa diffinitiuè pronuncians, definit eſſe iudex & ulterius quicquam facere non poteſt, fallit prout infra tit. eod. nu. 114. 110
Iudex delegatus cui à ſtatuto vel alias præfigitur certa inſtantia, illa elapſa indiſtinctè definit eſſe iudex tit. eod. de nullit. ex defect. iuriſd. or. nu. 118. 102
Iudex ordinarius an & quando extra tempus inſtantiæ poterit validè pronuntiare, tit. eod. num. 119. 102
Iudex cur eſſe non poſſit infans, mutus, ſurdus, mente captus, & quare ſecus ſit cæco, & alijs in ſenſu, olfactus guſtus, & tactus defectum patientibus, titu. eod. num: 134 106
Iudex alius eſt ſurrogandus quando primus diuturno impedimento detentus eſt titu. eo. nu. 135. 106
Iudex inferior præſente maiora magiſtratu ſententiam dicere non poteſt, & quando tit. de null. ex defect. iuriſd. num. 28. 107
iudex, ut ſuſpectus legitimè recuſatus ulterius procedere non poteſt, & ſi ſecus ſit proceſſus eſt nullus, tit eod. nu. 140 107
iudex a quo ex cauſa probabili fuit appellatum, ulterius procedere non poteſt, quia ſuſpenſa eſt eius iuriſdictio tit. eo. nu. 141. 108
iudex de iure communi non cogitur ab aliquo conſilium petere, quinimo vitium reputatur, titu. eodem numero 147. 109
iudex ignorans fundamentũ ſuæ iuriſd. non poteſt ualidè quicquam facere, titu. de nulli. ex defe. iuriſdict. ord. num. 167. 116
iudex probabiliter credens ſe iudicem facit proceſſum ualidum, titu. eodem numer. 168. 116
iudex circa poteſtatem ſuam dubitans, facit proceſſum nullum, titu. eodem numero. 169. 117
iudex errans circa ſuam poteſtatem, ut ſi eſt delegatus ꝓnuntiat, ut ordi. uel econtra, facit proceſſum null. tit. eo. nu. 170. 117
iudex duplici puta ordinaria & delegata iuriſdictione fungens non cogitur alteram

teram eligere, tit. de nullit. 131
ex defect. iuriſ. eodem nu. 171. 117
Iudex in dubio cenſetur procedere omni meliori modo quo poteſt, ad effectũ quod actus ualeat, eodem nume. 172. 117
iudex datus ad vniuerſitatem cauſarum fungitur uice ordinari, tit. eodem num. 178. 119
Iudex alium ſibi aſſocians an & quando ratione ineptæ ſocietatis faciat proceſſum nullum tit. eodem num. 184 121
iudex qui alicui tribunali ordinario pręeſt, & ipſe & ordinarius, & delegabit, licet nõ habeat adminiſtrationẽ cum dignitate, de null. ex de fe. iuriſdictio. deleg. num. 6 125
Iudex antequam literæ ſuæ poteſtatis ſibi præſententur, non habet, exercitium iuriſd. tit. eodem nu. 34. fol. 131
iudex electus nondum confirmatus in dignitate, cui annectitur iuriſdictio, uel ante adeptam poſſeſſionem actualem non habet exercitium propterea non ſub delegabit. tit. de null. ex defect iuriſd. deleg. nu. 35. fol. 131
iudex delegatus ultra diem ſtatutum nihil facit, cognoſcendo, titul. eod. numero. 100. 141
iudex appellationis ſentẽtiã ex quocunque defectu nullam reformare conſueuit, ti. de null ex defect. proceſ. &c. num. 8. 222
iudex cui nihil conſtat, nihil decernere poteſt: quia nec Papa poſſet ad debitum nõ probatum condemnare, tit. eod. nu. 37. 227
iudex non tenetur dare dilationes parti non petenti, etiam quod uigeret ſtatutum de dilationibus dandis, tit. eod. nu 43. 229
iudex in ſubſcribendo ſententia nomen dignitatis præponere debet: quod tamen nõ obſeruatur, titul. de null. ex defect. proceſſ. &c. num. 86. 237
iudex poteſt pronuntiare pro ut in conſilio in actis exhibito, ſecus ſi non foret exhibitum, titu. eod. nu 104. fol. 242
iudex in dubio pręſumitur ſecutus probationes quæ in actis reperiuntur, & quod potius fundauerit ſe ſuper ueris quam ſuper falſis. ti. eod. num. 133. 251

iudex procedendo ad ulterio ra exceptiones impeditiuas reiicere uidetur, qualiter & quibus,modis ſentent. nul. repa.poſſ.nu.9. 259
Iudex concipiens malitiam in excipiente, debet uerum curare de exceptione, ex quo non probata, ueritate il lius nihil operatur, tit. eod. nu.32. 264
iudex ord.qñ tolleratur in of ficio nihil ad inualidandum acta contra eius perſonam opponi poteſt, qđ impotentiam facti uel iuris concernat,tit.eod.nu.41. 263
iudex quādo dubitatur an ſit iudex rōne dubietatis rema net iudex, & proceſſus illius ſuſtinebuntur,e.t.n. 52. 269
iudex qui patitur defectū in iuriſdictionis impeditiuum: ſi non opponitur,& non ſit de fectus naturalis procedere poteſt,tit.qual.& quib.mod. ſent.nul.rep.poſ.nu. 54. 270
iudex non habetur pro crimi noſo,excōicato. ſeu infami, anteq̄ pro tali ſit publicè de claratus,tit.eo.nu.55. 270
iudex ſi excedit, uel grauat, ab hmōdi exceſſu eſt appellandum:alias proceſſus eſſet ualidus:quia nō ſufficit ſimpliciter proteſtari uel excipere,ſi a nō admisſione non appelletur,eo.tit.nu.62. 272
iudex appellationis cognoſcit de null.tanquam incidē ti & acceſſorio. tit. eod. nu. 67. 273
iudex unus & idem in diuerſis cauſis quādo adiri debeat & non obſtet exceptio incō petentiæ,tit. qual. & quibus mod.ſent.null. rep.poſſ. numero.69. 274
iudex appellationis & nullitatis eadem ſententia & ex eodem proceſſu poterit declarare primam ſnīam nullā & nihilominus partem non fouentem iuſtitiam cōdemnare in negotio principali, tit.eo.nu.133. 292
iudex abſque cauſa omittens cognoſcere nullitates propoſitas tanquam negligens in adminiſtrando iuſtitiam in ſyndicatu tenetur, tit. quid ſit nulli.nu.5. 5
iudex fingens ſententiā nullā eſſe aliquam ſimilitudinē iudicii puniri debet, tit. quid ſit nullitas &c.nu.21. 9
Iudex an & quando debeat nullitates admittere,exactis maturè deliberabit,& in dubio expeditioni cauſæ fauere debet,procedendo tamen prout hic tit.eo.nu. 31. 10
iudex tam ordinarius quam delegatus in omnibus præter-

ternuam in diffinitiuis pōt iterum facere quod minus. rectè fecit, titul. coram quo poſſ.nul. prop.nu.3. 20
Iudex ord. ſuam diffinitiuam ſententia nulliter prolatam reformare, ſeu de nouo pronunciare, poteſt. tit. eodem num.9. 21
Iudex & cognitor ſuæ ꝓpriæ iniquitatis nullus conſtitui debet,tit.eo.nu.11. 21
Iudex ſuperior qui per uiam nullitatis ſeu querimoniæ adiri poteſt,quis ſit intelligēdus tam in ordinario quam delegato,ti. coram quo poſ. nul. prop.nu.20. 23
Iudex ex officio aſſertum procuratorem ad exhibendum mandatum cogere pōt. titu. quis poſ.dic de nul.n.45. 34
Iudex ex officio inhabiles cōparentes,uel etiam teſtes repellere poteſt, titul. eodem num.46. 34
Iudex nullitatis ſeu appellationis ſimpliciter pronūtiās appellationem iniuſtā, vel abſoluens appellatū a libello appellationis,intelligitur pronuntiare tā reſpectu nullitatis,quam iniuſtitiæ,titu. quot. & quib. mod. null. in iud. prop.poſſ.num. 116. 58
iudex nullitatis ſeu appellationis antequam ſententiā proferat quid agere debeat & qualiter ac ſuper quo pronuntiari poſſit per diſcurſum &c.titu.eod.nu.107. 56
iudex nullitatis quando ſuper antiquis actis poſſit dare ſententiam & quando non, tit. eod.nu.128. 60
iudicium a citatione principium ſumit.tit. de nullit. ex defect.cita.num.1. 187
iudicium ciuile & criminale æquiparantur quoad citationem fiendam,tit.de null. ex defectu citationis : & vnde ac quib. mod.reg.proue. numero.53. 196
iudicatum dici non poteſt ab eo qui ius dicendi poteſtatē non habuit,tit. de nullit. ex defect.iuriſ.ord.nu.3. 81
iudicis poteſtas imprimis eſt quærenda:quia iuriſ. ſolum reſidet apud principem, tit. eo.nu 9. 81
iudicium creatio hodie ad principem ſpectat, tit. eo.n. 14. 82
iudices ſeu terrarum ac prouinciarum præſides tempore quo officia vel prouincias ingrediuntur, publicant literas illorum poteſtatis, tit.de nul.ex def.iuriſ.or. n. 19. 83
iudicis ordinarii intentio uidetur de iure fundata : ideò non ſufficit negare ipſum iudicem

dicem,tit.eod.nu.24. 83
iudices & magiſtratus terrarum hodie ex illorum ſtatutis & conſuetudinibus poteſtatem capiunt, & in cauſis procedunt,titul. eodem. numer. 40. 85
iudices ordinarii antiquitus in urbe qui & quot erant, ti. eod.nu.41. 86
iudices ordinarii licet olim eodem tpe plures eſſent in urbe tamen quilibet ſuis partibus fungebatur, & de cauſis ad vlterius officium ſpectantibus non cognoſcebāt, tit eo.nu.43. 86
iudicis ordinarii geſta ſi ad ſuam iuriſ. non pertineant nihil ualent,tit eo.ex def. iuris ord.num.45. 86
iudices ex forma ſtatuti, uel alias ad certam ſpeciem cauſarum deputati non cognoſcunt cauſas alterius ſpecie etiam ex tacita uel expreſſa partium prorogatione, titu. eod.num 51. 87
iudicibus duobus eodem tempore in eadem cauſa eūdem citantibus, coram quo uelit citatus, comparere poteſt, tit.eo.nu.164. 115
iudices ſi ſint plures, quando cenſeantur inſolidum dati, & quando non, tit. eodem. num.175. 118
iudices ordinarii ſi fuerint plures, vnus ſine alio procedere poterit:& erit locus prę uentioni: uel ſi oēs inceperint ſimul procedere, in ſimul etiam cauſam debent terminare,tit.eo.nu.177. 119
iudicibus pluribus delegatis cum clauſula uos aut vnus veſtrum,&c. quilibet cenſetur iudex inſolidum, & præfertur qui præuenit, tit. eod. nu.179. 119
idem ſi eſſet adiecta clauſula, quod ſi unus ītereſſe nequeat,alter ea nihilominus exequatur,ti.eo nu. 180. 119
iudices ſi fuerint plures omnes debent eſſe ſimul tēpore quo fertur ſentētia & omnes pronuntiare:nec ſufficit quod unus nomine alterius abſentis pronūtiet, etiam ſi abſens ex poſt ratificaſſet,ti. de nul.ex def.iuriſ.ord.num. 182. 120
iudices ſi fuerint plures non inſolidum dati, inhabilitas unus uitiat omnem ſententiam,ſecus ſi inſolidum, tit. eod.nu 183. 121
iudices ſiue ordinarii, ſiue delegati,ſiue arbitri, ſi plures ſint, & diſcordent, qualiter & quando illorum ſentētia teneat,tit.eo.nu.186. 122
iudicis in quem tacitè uel ex

preſſe

preſſe fuerit conſenſum, auctoritas probanda non eſt: ſed exceptionem negantis, eam probari conuenit, titul. qual. & quib modus. ſent. nul. repa poſſ. nu. 36 265
iudices qui habēt iuriſdictionem cum adminiſtratione, prout ſunt prouinciarum & terrarum præſides, comites, duces, marchiones, archiepiſcopi, epiſcopi, &c. cum territorium habeant, uere ordinarij ſunt, & delegare poterunt tit. de nul. ex def. iuriſd. deleg. nu. 5. 125
iudices Ro. cur. qui ſint, qui ordinariū tribunal habeant tit. eo. nu. 7. 125
iudices Ro. cur. tam olim quā hodie certam & limitatā in habuerunt & habent iuriſdictionem ac cauſarum cognitionē tit. de nul. ex def. iuriſ. del nu. 8. 125
iudicare, bonos & dignitas reputatur, tit. eo. num. 45. 133
iudices aliquem defectum iuriſdictionis impeditiuum patientes regulariter cōtra eoſ dem ne procedant, excipi debet, tit. eod nu. 59. 135
iudicis habilitas conſideratur tempore datæ reſcripti, ſeu deleg. tit. eo. nu. 84. 138
iudices præcipitoſi prehenduntur a Bal. tit. null. ex def. proceſ. n. 35. & 36 227
Iudicium dicitur plenarium, vbicunque ſnīa generat plenum præiudicium, & tunc uideo iudicialis ſeruādus eſt tit. num. 51. 231
iudicium ſummarium ſiue ꝑſecutiuum paruam ſolennitatem requirit, tit. eod. num. 52. ibid.
iudicium quantuncumq. ſummarium requirit cauſæ cognitionem, partis citationē & iudicis declarationem, titulo eo. nu 53. ibid.
iudici iuſtum iudicium uendere non licet: quamuis aduocatus uendere iuſtum patrocinium, & iure conſultus rectum conſilium posſint, tit. eo. num. 137 252
iudicis officio congruit cuncta rimari, & ꝓuidere: ut ſolennia debita obſeruentur, ne ue lites ex induſtria protrahatur, tit. quali. & quibus mod. ſent. nul. rep. poſſ. nume. 2. fol. 258
iudicis habilitas ante omnia in iudicio quærenda eſt, titul. eo. nu. 4. ibi.
iudiciorum ordo ſubſtantia lis ſeruari, & ſententiæ cum debita ſolennitate ferri debent. tit. eo. nu. 7. ibid.
iudicem ſe fore competente pronuntiare ualde utile eſt,

& quomodo hoc procedat, tit.eo.num.8. 259
Iudicis delegati iuriſdictio p pronuntiationē nulliter factā expirat, & qualiter hoc intelligatur. tit. coram quo poſſ.nul.prop. nu. 14. 22
Iudices Rom.cur. an & qui habeantur pro iudicibus ordinariis, tit.eo.nu. 18. 22
Iudici delegato non ritè ꝓcedēti ordinarius loci reſiſtere poteſt, tit.eo.num.21. 23
Iudices quicunq; ſiue maiores, ſiue minores ſint in iudicando gñales leges, obſeruare debet; alias eorum geſtā non ualent: tit. an quæli bet ſent. per remedium nul. impugn. poſ.nu.2. 38
Iudæi, & alii qui legem chriſti abiiciunt, ſunt iuriſdictionis incapaces, nec eis publica officia cōmittenda ſunt, tit. de nul. ex defect. iuriſd. deleg.nu.49. 133
Iudæi inter ſeipſos iudices fieri poſſunt, tit. eo.n.51.ib.
Iuramentum calumniæ parte quandocunq; petente cenſetur ſubſtantiale, & præſtari debet etiā in ſummariis. tit.de null.ex defe. proceſſ. &c.num.29. 226
Iuris publici quod eſt principaliter, ēt priuati iuris ſecūdario exiſtit, tit. quis poſſ. dice.de nul. nu. 14. 27
Iuriſdictionis defectus maxima eſt nullitas, tit.de nul. ex def.iuriſd.ord. num. 81
Iuriſdictionis nullitas ſi eſt euidēs poteſt a iudice declarari parte non citata, tit. eo. nume.5. ibid.
Iuriſdictionis nullitas ꝓ defectu inſanabili habetur, tit. eo num.6. ibid.
Iuriſdictionis defectus oēs ob illorum multiplicitatem recenſeri non poſſunt, titu. eo.num.7. ibid.
Iuriſdictioni ex defectu qualiter proceſſus & ſnīæ regulariter impugnari conſueuerunt, tit.eo.nu.8. ibid.
Iuriſdictio a principe fluit & ad illum refluit tanquam flumina ad mare, titul.eod. num.10. ibid.
Iuriſdictio etiam ordinaria non præſumitur niſi ad ea appareat publica ſcriptura, tit. de nul. ex defect. iuriſd. ord.nu. 12. 82
Iuriſdictio ordinaria poſtquā fuerit ſemel publicata, tanquam notoria in partibus illis, non eſt ulterius probanda, tit.eo.nu.20. 83
Iuriſdictio ordinaria ſi negetur, & notoria non ſit, eſt probanda per publicam, reputationem & famam, titu. eod.

eod.num.21. 83
Iuriſdictio ordinaria dicitur quaſi naturalis, amica, legibus & fauorabiliter interpretanda.tit.eo.nu.25. 84
Iuriſdictio alicui ſpecialiter data, accumulatiuè cum ordinario, non priuatiue cenſetur data,tit.eo.nu.26.ibid.
Iuriſdictio delegata tanquam odioſa ſtricte interpretatur, neque pro ea eſt præſumendum,tit.de nul. ex defe. iuriſd. ord. num.28. ibid.
Iuriſdictio delegata probari dēt per ſcripturam, uel ſi deperdita eſt,ꝑ teſtis: aut eſt recurrendum ad delegantem, tit eo.nu.29. ibid.
Iuriſdictio ordinaria quando eſt notoria probari nō eſt neceſſe,tit.qual.& quib.modus ſent.nulla.rep.po.nu.35.265
Iuriſdictio ordinaria (ſatis ē) ſi negabitur ꝙ probetur per communē habitationem & reputationem: quia in tali ſufficit, quaſi poſſesſio iuriſdictionis,tit.qual. & quibus mod.&c.nu.38. 265
Iuriſdictionis quaſi poſſesſio altero non posſidente & prç cedente,tit.per unicum actū iuriſdict. acquiritur, titulo. nu.40. 266
Iuriſdictio delegata qualiter probari poſſit,tit.e.n.42. ib.
Iuriſdictio conſideratur reſpectu ſummæ petitæ, nō ſummæ debitæ:& ratione dubietatis ualet proceſſum,ti. eo. num.70. 274
Iuriſdictio delegati re ĩtegra per deceſſum uel receſſum delegantis expirat, ſed poſt quam in perſona delegati efficaciter radicata eſt,non expirat niſi ope exceptionis,ti. eod.nu 71. 275
iuriſdictio qualitercunq; reuocetur uel experet,dēt conſtare iudici, aliter proceſſus eſt ualidus,tit.eo.n. 74.ibid.
Iuriſdictio tam ordinaria quā delegata ex tacito velexpreſſo partium conſenſu de tempore in tēpus (ſi iudex non cōtradicat)prorogari poteſt. tit. qual. & quib. mod. ſent. nullæ rep poſ.num.76. ibid.
Iuriſdictio ordinaria de perſona ad perſonam prorogatur ſecus in delegata:& qualiter iſta intelligantur,tit. eo; nu. 78. 276
iuriſdictio ordinaria & delegata de loco ad locum, prorogari pōt,tit.eo.nu. 79.276
iuriſdictionis defectus primo loco quærendi ſunt, quia eſt ponere falcem ad radicem, tit.de modo & ord uidendi proc. &c. nu.1. 12
iuriſdictionis ordinariç def.

& nul. quæ eſſe poſſ. tit. eod. num. 2. ibid.
iuriſdictionis delegatæ defectus & nullitatis qualiter cõſiderabitur, tit. eod. nu 3. 13.
Iuriſdictio generalis & gñaliter conceſſa per literas ſpeciales enervatur & extingui tur, tit. coram quo nul. prop. poſſ. &c. nu. 29. 23
Iuriſdictio & poteſtas ꝓ conſtanti præſupponitur a lege qualitercunq. diſponere: ideo ſemper opponi poteſt ꝙ non eſt ſnĩa, ex quo talis nõ erat iudex, titulo. Quis dicc. de null. nu. 38. & 40 33
Ius tertii in quacunq, diſpoſitione ſemp in telligitur ꝑſer uatum. tit. eodem nu. 15. 28
Ius reuocandi domum non competit præſentibus in curia, tit. eo. de null. ex defect. iuriſ. ord. nu. 85. 94

L

L. non eo minus. C. de procura. loquens in minore extenditur ad omnes qui tutoris uel curatoris auxilio iuuantur, tit. de nul. ex def. inhab. ſeu mand. comp. nu. 21. 150
L. ſi curatorem habens, C. de integ. reſtit. mi. non procedit in iudiciis, ti. eo. nu. 33. 152
L. non ſolum. §. neceſsitate, de bon. quæ lib. intellectus & ratio ſecundũ cõem opinio. ſcriben. tit. eo nu. 40. 153
L. Barbarius, ff. de offi. prҿt. procedit nedum in ordinario, uerumetiam in ſimplici delegato, tit. de null. ex def. iuriſ. dele. nu. 75. 137
L. Barbarius, ff. de offi prҿt. procedit etiam in delegato tit. quat. & quib. modus. ſent. nul. rep. poſſ. nu. 46. 267
L. non eo minus, C. de proc. extenditur ad oẽs, qui aliorum auxilio iuuantur: qm̃ tales inhabiles in iure pariſicatur, & priuilegium uni cõceſſum ad alios extenditur, tit. eo. nu 82. 138
Legatus de latere non poteſt ordinem iuris remittere, tit. an quæl. ſent. per remedium null. impu. poſſ. num. 6. 39
Legata quod nõ fuerint facta probatur ex facie teſtamenti, titul. a quo & quib. mod. nul. prob. poſ nu. 13. 63
Legati & alii in aliena ciuitate publico munero fungentes, non ſunt iudici illius loci ſuppoſiti, ſi allegant priuilegiũ, tit. de nul. ex def. iur. ord. nu 105. 98
Legum profeſſores artem boni & æqui, & illius notitiam nõ artem uerborum profitẽtur ideo ueriores potius quã diſertiores illorũ ſermones deſiderantur, titul. quid ſit null.

null.nume.13. 7
Lex ſi reſiſtit potentiæ, & actui in contrariam facto, null.oritur obligatio. tit. de nullit. ex defect. inhab &c. num.53. 156
Lex obſcura & habens uarios intellectus ad decidēdum al legari non poteſt, titul. de nullit.ex defect proceſſ.&c. nume.119. 245
Libellus in quo aliquid petitur declarari nullum, vel quatenus aliquod reſcindi ſuſtinetur, titu. quot,& quibus mod. null. in iud. prop. poſſ.nume. 8 46
Libellus dico ſententiam nullam, etſi qua eſt, appello, a a communi iure,& praxi receptus eſt: & tali caſu nullitas in iudicio principaliter deducitur, titu. eod. nu. 11.& nu.12 47
Libellus poteſt declarari per actorem,tit. Quot & quibus mod.nul. prop. poſſ. nume. 13.fol. 47
Libellus q̄n nullitas incidenter deducitur nō uidetur neceſſarius,tit.eo.nu. 39. 51
Libellus quibus uerbis concipi, & in eo concludi poſſit, q̄n actus eſt ipſo iure nullus titu.eo.nu.56 & nu 57.&c. uſque ad nu.85. 53
Libellus quibus verbis concipi & in eo concludi poſſit, quando actus non eſt ipſo iure nullus, ſed per ſentēt. ā annullandus,titu eo nu.86. & nume.87.&c. vſque ad numero 100. 55
Libellus q̄uo& quibus uerbis formandus ſit, q̄n dubitatur nunquid actus ſit ipſo iure nullus, uel annullandus, ti. eo.nu. 102 ibid.
Libellus etiam ꝙ non ſit ſpecificata cauſa nullitatis ſi nō opponitur,tenet:& ſatis eſt, ꝙ in proceſſu ſpecificetur & declaretur, tit eo nu.103 56
Libellus nullitatis adęquatur libello appellationis, ideo totum deuoluit & deducitur, tit.eod. nu. 104. ibid.
Libelli oblatio eſt de ſubſtantia iudicij, tit.de null.ex defect. proceſ. & ſolennitate ſententiæ, nu.18. 223
Libelli ſolennitas poteſt remitti: & quoad ſubſtantiam iudicij ſufficit talis qualis petitio in actis redacta, ſecundum cōem opin.tit de null. ex def.proceſ.&c.nu.21 224
Libelli ineptitudo uitiat ſententiam, & q̄ncunq; de iſto def.queri poteſt,titu eo nu. 22.& num.23. 224
Libelli ineptitudo in cauſis neceſſario libellum non requirentibus non uitiat dum

 mo-

modo ex eo poſſit deprehen di intentiò actoris, tit. eod. nume.24. 224
Libellus generalis & obſcurus parte non opponēte pro cedit in ciuilli, ſecus ī crimi. nali, tit.eo.nu.26. 225
Lite pendente in Rom.cu.ali quo ex litigatoribus decedente uel recedēte, ad inſtātiam alterius proceditur per edictum. i. audientiam literarum contradictarum, tit. de nullit. ex def. citationis, num.119. 208
Litiſpendentia coram alio opponi, & probari, & qñque iudici ſecundo inhiberi dēt tit.de null.ex defec.iuriſ.or. num.193. 114
Litiſconteſtatio eſt de ſubſtātia ordinis iudicialis, etiam in iudicio poſſeſſorio, & remitti non poteſt, tit. de nul. ex def. poceſſ. ſolenn. ſent. nume.28. 228
Locus iudici, in ordinariis & locus contractus in deciſoriis coram quocunq; iudice attendi dēt, ti.e.n.56. 231

M

Magiſtratus municipales ut priores, ſeu antiani pro rebus uniuerſitatis abſque conſenſu illius non poſſunt procuratores ac inſtituere, ti. de nullita. ex defect. inhabi. &c.numero.127. 169
Mandati procurationis defectus ad inualidandum proceſſum quandocunque & uſque ad mille annos opponi poterit, ti eo.nu.59. 157
Mandati defectus ex quo facit deficere conſenſum magnus & inſanabilis, ut puta a iure naturali proueniens reputatur, tit.eo.nu.60. 158
Mandati defectus hēt in uentre defectum citationis ideo inſanabilis, tit.eo.n.61. ibi.
Mandati defectus probatur ex actis, tit.eod.nu.92. ibid.
Mandati defectus ēt ſi procurator in iudicio fuerit admiſſus ad inualidandum acta non aūt ad repellendum procuratorem, uel extorquēdum ab eo cautionem de rato, ſeu ut ipſe probet ſe procuratorem, quandocunque poterit opponi, titu.eo.numero.63. ibid.
Mandatum procurationis poterit. ad ſuſtinendum ꝓceſſum probari per teſtes, ſeu per ſigillum publicum, tit. de null.ex defect. inhab. ſeu mandati, compa.nu.70. 159
Mandatum nō ſufficit probare per uerba enuntiatiua in quacunque ſcriptura enuncietur, tit.eo.nu.71. 159
Mandati defectus non poteſt

per

per diuerſam partem ſuppleri in præiudicium abſentis tit.eo.nu.73. 190

Mandatum ad id, de quo agitur non ſe extendens non po teſt diei mandatum, ex quo circa illud nihil mandatum, tit.eo.num.74. 160

Mandati uerba diligenter põderanda ſunt,tit.e.n.75. 160

Mandati limitati & captioſi forma qualis,ſit.tit. de null. ex defect.inhab.ſeu manda. comp.nu 76. ibi.

Mandatum quantumuis generale tantum cauſas quarum exercitium cõpetit conſtituenti eo iure quo conſtituit comprahendit, titul. eo.nu.77. ibi.

Mandatum factum pluribus non transfert exercitium poteſtatis cuilibet inſolidum, ſed pro rata,lit. de nullit ex defect. inhab. ſeu mandat. compa.nu.78. 161

Mandatum in canſa ſpiritua li factum pluribus, cuilibet transfert poteſtatem inſolidum,tit eo.nu 79. ibid.

Mandatum procurationis eſt ſtricti iuris ideo non extenditur ad cauſas ſeu perſonas in eo non comprahenſas,titul.eo.num.85. 162

Mandatum generale cum libera ſufficit etiam in cauſis ſpeciale mandatum requirentibus tit eo.nu.87. 162

Mandati calufula uidelicet ad omnes alias eius cauſas &c. licet apta ſit comprehēdere omnes cauſas,tamen mãdatum ſpeciale requirentes, non comprehendit, tit.eod. num.89. 162

Mandato generali non concluditur id pp quod principalis aliqua pœna illaqueatur,tit.eod.num 94. 163

Mandatum ſpeciale qualiter intelligatur, & in quo differat a mandato ſingulari, tit. de inhab. manda. & comp. &c.num.96. 163

Mandata habentia clauſulas ad omnia alia utilia faciendum &c.& cum promiſſione de ratum habendo quicquid legitime factum fuerit ſunt captioſa, & recipi non debent,tit.de nul. ex defec. inhab.ſent. manda. compa. nu.112. 166

Mandatum in quo cõſtitituēs iurauit quid habere gratum quicquid geſtum foret &c. intelligitur quoad comprehenſa, eo quia iuramentum non ſe extendit ultra id de quo fuit actum. titu. eodem nume.114. 266

Mandatnm a procuratore receptum licet non producatur

 tur

tur tempore quo ſit proceſſus, eo tamen quandocunq; exhibito, proceſſus detegitur ualidus, ti eo n.117. 168

Mandatum poteſt quandocunque produci, tit de nullita.ex def.inhab.ſeu mand. comp.nu.11. 186

Mandatum non habere, uel habere ex aliqua ratione inualidum adæquantur, titul. eod.nu.121. ibid.

Mandatum ratione conſtituẽtis reputabitur inualidum, ſi conſtituenti rei, de qua agitur, non cõperat ſaltim adminiſtratio, tit. eod. numero. 123. 169

Mandatum ratione conſtituti erit inualidum ſi fuerit talis perſona cum qua iudiciũ ualide fundari non poſſit: prout sũt ſeruus, monachus religioſus, uel ſimiles, titu. eo.num 132. 170

Mandatũ ratione formæ erit nullum & inefficax, non ſit in forma publica, puta manu tabellionis, ſub ſigillo publico, aut per epiſtolam principalis, tit. de null. ex def. inhab. ſeu mandato. comp.nu.138. 172

Mandatum eſſe debet cum ſuis ſubſtantialibus, & carere omni uitio, uiſibili, titul. eo. num.39. 172

Mandatum quid neceſſario continere debeat, tit.eodem nume 140. ibid.

Mandatum quod ſit ab exiſtẽte in aliena poteſtate uel gubernio fieri debet de conſenſu ſui ſuperioris, uel adminiſtratoris ſi habuerit alias cum decreto iudicis, tit. eo. nu.14. 172

Mandatum quod ſit a perſona inhabili, quæ loqui non poteſt, ſit a iudice cum conſenſu adminiſtratoris, uel ab adminiſtratore cũ decreto iudicis, tit. de null. ex defect. inhab. ſeu manda. cõp. num 142 ibid.

Mandatum reuocatum, ſeu quodammodo reſolutũ non dicitur amplius mandatum tit.eod nu 155. ibid.

Mandatum durat, donec uoluntas mandantis durare prę ſumitur, tit.eo.nu.156. ibid.

Mandatum poteſt expreſſe reuocari etiam ꝙ quis iurauerit non reuocare, tit. eodem nume.158. ibi.

Mandati reuocatio expreſſa (ad effectum proceſſum inualidandi (debet formiter intimari parti ſeu iudici, titul.eo.nu.159. ibi.

Mandatum tacitè reuocatur ſi principalis alium procuratorem ſimpliciter in cauſa

ſa conſtituerit,& in quacunque inſtantia, tit. de nul. ex def. inab. ſeu mand. comp. num.163. 178
Mandatum primum ut reuocetur per ſm, requiritur ut ambo ad eandem cauſam, uel ſimilem in ſpecie fiant, tit.eo.num.164. 179
Mandatum primum expirat per ſecundũ, etiam ꝙ ſecundum non habueris effectum tit.eo.num.165. ibid.
Mandata ſi fuerint duo ſub eadem data attenditur illud quod minorẽ habet poteſtatem, tit.de nul. ex def. inha. ſeu mãd.comp.nu.166 ibid.
Mandatum tacite reuocatur, ſi principalis ſimpliciter cauſam ſuam pertractet, tit.eo num.167. ibid.
Mandatum cenſetur tacitè reuocatum, ſi principalis liti ſeu cauſæ cedat: ut rem ſeu eccleſiam cuius occaſione conſtituerat quocunque modo perdat uel amittat, tit. eo.nu.168. ibi.
Mandatum reintegra morte mandantis diſſoluitur, tit. eo nu.107. 170
Mandatum in beneficialibus & aliis in quibus non ſupereſt aliquis legitimis hæres indiſtinctè ẽt re non integra expirat morte ciuili ſeu naturali mandatis, tit. eod. nume.171. 180
Mãdatum etiam in profanis quando non ſupereſt aliquis principalis uerus, aut ſaltim repræſentans ẽt re non integra expirat. tit. eodem nume.173. 181
Mandatum expirat ſi conſtituens ex poſt fiat criminis reus, monachus, perpetuo relegeretur, arrogetur, ſeruus fiat, aut ceſſat id pp ꝙ fuit conſtitutus, tit. de nullita. ex defect. inha. ſeu mand. comp.nu.175. ibid.
Mandatum qñ morte naturali reuocatur, non requiritur mortis intimatio, titu. eod.num.176. 182
Mandatũ ſpeciale requiritur ad impetrandum commiſſionem cauſarum de iure, ſed de ſtylo non ſeruatur, & qũo hoc ſit intelligendum. tit. de nul.ex defect. iuriſd. del. num. 87. 139
Mandatũ iuriſdictionale qualiter tacite uel expreſſe reſolui & expirare poſſit, remiſſus, tit.eo.nu.104. 141
Mandatum ex diuturnitate temporis præſumitur ſm aliquos: & qualiter intelligendum ſit, tit.quali. & qu.bus mod.ſent.nul.repar.poſſ.nu. 92. 280

Man-

Mandatum tacite reſultat ex conſignatione ſcripturarum ad cauſam facientium : qm̄ is cui ſit conſignatio eſt ſolitus talia exercere, tit. eod. num.96. 281
Mandatum tacite reſultat in eo qui uidet cauſam ſuam ab alio tanquam ſuo procuratore agi, & non contra dicit, tit. qual. & quib modis ſent. nullæ repar. poſſ. num. 94. 281
Mandatum procuratoris & mandatum iudicis regulariter parificantur, & argumentum ualet, de uno ad aliud, tit. qual. & quib. modis ſenten. null. repar. poſ. num. 95. 281
Mandatum non probatur ex ſola iurium oſtenſione, qm̄ conſignatio non probatur tit. qualiter & quib. modis ſent. nullæ. repar. poſſ. numero 97. 282
Mandatum tacite præſumitur in eo qui utilia geſſit, & fecit ea quæ ueriſimile eſt dominum facturum fuiſſe; & talia idem dominus cogi poteſt rata haberi, tit. qualit. & quib. mod. ſent. null. repa. poſſ. nu. 100 ibid.
Mandatus defectus ſi opponitur ab alio quā ipſo domino pōt de facili impleri maxime cum idem dn̄s poſſit tacite uel expreſſe acta huiuſmodi ratificare etiam poſt ſnīam : & ſi opponitur de inhabilitate, perſonæ conſtituentis uel conſtitutæ, reſponde, prout hic, tit. quali. & quib. mód. ſentent. null. rep. poſſ. numero. 10. 283.
Mareſcali urbis iuriſd. tit. de nulli. ex defect. iuriſ. deleg. num. 15. 128
Matrimonium nulliter cōtractum non impedit ſm tit. quoties de nullita. agi. poſ. num. 36. 71
Minor in iudiciis ſiue interuentu curatorum nec ciuiliter, nec naturaliter obligatur, unde fideiuſſor non accedit, tit. de null. ex def. inhabil. ſeu manda. comp. num. 29. 152
Minor coram arbitro ſaltim naturaliter obligatur, titu. de null. ex defe. inhab. ſeu mand. comp num. 31. 152
Minor ſiue habeat curatorem ſiue non regulariter in iudicio ſtare non poteſt, tit. ex defect. inhab. ſeu man. cōp. nu. 32. ibid.
Minor in quibus caſibus ſiue interuentu tutoris poſſit, in iudicio comparere, tit. de de nulli. ex def. inhab. ſeu mand.

mand.comp num.39. 152
Minor non arcetur a iudicio tanquam inhabilia, ſed proceſſus illi præiudicialis irritatur, tit. de null. ex defec. inhab. ſeu manda. compa. num.36. 154
Minor uigintiquinque ſeu pupillus procurator conſtitui non poteſt, tit. de nullit. ex defect. inhab. ſeu mandat. cõp.nu.133. 170
Minor uigintiquinque, filiusfamilias, monachus, mentecaptus, ſurdus, mutus, & ſimiles quanuis ſoli in iudicio quoad eorum præiudicium ſtare non poſſint, ſententia tamen in eorum fauorem lata ualebit, titulo qualit. & quib.mod.ſent. nul.repar poſſ.n.81. ibid.
Minor 25. & filius familias in quam pluribus cauſis perſonam legitimam in iudicio ſtandi habere dignoſcuntur, tit.de nullit.ex defect.inhab. ſeu mand.comp.numero.35 152
Minores 25. ob fragilitatem conſilii eorum ſtatum meliorum per ſeipſos, deteriorem autem facere non poſſunt. tit. de nulli. ex defec. inhab.ſeu.manda.compa.nu me.28. 152
Minoris contractus mero iure tenet, licet ſi fuerit læſus ope reſtitutionis reſcindatur, tit.de nul.ex defec.inab. ſeu.manda.compa.num.30. 152.
Minoritatis exceptio quandocunque tam ex parte minori, quam aduerſarii opponi poteſt, tit. de null. ex defect.inhab.ſeu.mãdat. cõp. nu 38. 153
Minores & pupilli uel uolle- ad illorum commodum, ſed non ad prçiudicium habere cenſetur, tit.de nullit.ex defect.inab.ſeu mand.comp.n. 37. ibid.
Modus non ſuſpendit, ſed ex naſcitur actio, in ſua tamen forma ſpecifice ſeruari dēt tit.de null. ex def. proceſ.ac. null. ſenten. numero 117. 244
Monachus & religioſus quoad ciuilia ſeruis æquiparantur, tit de uull. ex. defe. in hab.ſeu. mand. compa. numero 47. 155
Monachorum ſubiectio concurrētè utilitate monaſterii filialis potius quam ſeruilis reputatur, tit.eodem numero 48. 156
Monachi quibus caſib. poſſ. in indicio ſtare, tit. eodem numero.46. 156
Monachis & religioſi cũ ſint ſerui

ſerui religionis, & quoad ſecularia pro mortuis habeantur, iudices fieri non poſſunt, tit. de null ex def. iuriſd. ordin. deleg. numero.76. 137
Monachi religioſi ſeruis adæquantur eo .n.77. 137
Monachis & religioſis ſi cauſa expreſſo nomine monachatus, ſeu religionis a ſede apoſtolica committatur, tenet commiſſio, tit. de nullit. ex defect. iuriſd. delegat. nume.79. 137
Monachus poteſt creari officialis epiſcopi, titu eodem nume.83. 138
Mortuo altero ex colligitantibus ſuper titulo beneficii in curia non citato aliter procuratore proceditur ad inſtantiam ſuperſtis per audientiam contradictarum tit. de nullit. ex defect. inhab. ſeu mand. comp. &c. num.172. 181
Moſes habuit utrunque gladium, tit de null. ex. def. iuriſd.or.nu.58. 89
Mulier luxurioſa adæquatur prodigo, quia honoris ſui eſt prodiga, tit.de null. ex def. inhab.&c.nu.24. 151
Mutus & ſurdus adæquantur furioſo & infanti, ex quo in eis deficit operatio intellectus.tit.eo.n.26. 151

N

Noctis tempore ſnīa ferri' nõ debet, tit. de nul. ex defect. iuriſ.ord.nu.132. 105
Notorium regulariter allegari debet, præter quam ſi ſit notorium ex actis reſultans tit. quis poſſ. dice. de null. nume.53. 36
Nullitas duobus modis in iudicio proponitur, ptincipaliter uidelicet aut incidenter tit. quot & quib. mod. nul. in iud.prop.poſſ nu. 1. 45
Nullitas qñ in iudicio cenſeatur principaliter deducta, plura exēpla uidè hic nume. 1.& 2 & nu. 3 4 5 & 6. ti. quot & quib. modis nulli. in iudicio proponi poſſit. nu.18. 45.46.& 48
Nullitas poteſt eodem libello cū remedio reſtitutionis in integrum proponi & cumulari, tit.eo.nu.7. 46
Nullitas & appellatio poſſūt eodem libello intentari, titul.eo. nu. 9. & tunc utrunque cenſetur principaliter deductum, nu.9. ibid.
Nullitas & iniuſtitia poſſunt ſimul & ſemel deduci, cognoſci, & terminari, dummodo contrarietas non reſultet, tit. eo. nu 14 47
Nullitatis cognitio cognitionem

nem negotii principalis par te petente præcedere debet, titul. quot & quibus modis nullit. in iud. propo. poſſit num.15. 47

Nullitate oppoſita ſi iudex il la non cognita ad ulteriora procedat, proceſſus eſt nullus,tit.eo.nu.16. 47

Nullitas qualiter & quando dicatur incidenter deducta tit.eod.num.17.& num. 18. 19.& 20. 48

Nullitas per modum exceptionis propoſita dicitur in cidenter deducta : & uide exempla,tit.eod.num.20.48

Nullitas ex actis & proceſſu inſurgens cenſetur incidenter oppoſita, ti. eo.nu.21.48

Nullitas exactis inſurgens ẽt poſt concluſionem reuocari poteſt.tit.quot & quib.mod. nullit. in iud & prop. poſſ. num.22. 49

Nullitas quod fuerit principa liter aut incidenter deducta eſt magni effectus:quiavnus modus multum differt ab alio, tit eodem nu 24.ibid.

Nullitate ſeorſum ac principaliter in iudicio deducta iuris ordo ac tela iudiciaria ſeruanda eſt, ſecus quando incidenter titul. eod nu. mero 5.& num.27. ibid.

Nullitas ſeorſum & principaliter deducta regulariter exe cutionem non impedit : & intellige prout nu.31.tit.eo. nu.29. 49

Nullitas incidenter puta per modum exceptionis propo ſita regulariter ſi fuerit in promptu executionem impedire conſueuit, tit. quot & quib. mod. nulli, in iud. propo poſſ.nu.32. 50

Nullitas ex defect. iuriſdictionis proueniens, etiam quod in promptu nõ ſit executio eſt retardat,tit.eo.nu. 33. 50

Nullitas deducta in ſimul cũ appellatione dr̃ potentior, & tunc ſuſpendit , & deuoluit,tit.eo.nume.34. 50

Nullitas incidenter deducta & cognita põt iterum principaliter in iudicio deduci & cognoſci. titul. eodem n. 36.& 38. 50.& 51.

Nullitas per modum exceptionis propoſita ſi fuerit manifeſta ſtatim perimit & nõ indiget pronuntiatione, tit.cod.nu.41. 51

Nullitas qñ incidenter deducitur,põt in libello concludi,ut habita primã ſententia ꝑ nulla ſeu illa non obſtante uel caſſata ex integro ſuper principali negotio pronuntietur, tit. quot & quibus modis nullitat. in iudi, prop,

prop.poſſ.nu.42. 51

Nullitas quando principaliter deducitur quomodo in libello debeat concludi: & quid in primis ſit conſiderãdum tit.eod.nu.46. 51

Nullitatem proponens poterit ſuum libellum quibuſcunque modis defendere,& finita ſeu relicta una cauſa nullitatis aliam proſequi, & hoc quando proſecutio & ſententia non fuerit generalis, & ageretur de nullitate actus iudicialis, ut hic tit. eo.nu.105. 56

Nullitatem alicuius contradictus uel actus extraiudicialis proponens non poteſt aliam nullitatẽ quam in libello expreſſam in illo iudicio proſequi.tit.eo.nu. 106. 56

Nullitas allegata altiorem requirens indaginem lęuis pręiudicii, & calumnioſa non retardat proceſſum,tit. qual. & quibus. mod. ſenten.nul. rep.poſ. nu.31. 163

Nullitas quæ eſt dubia uel obſcura non recipitur, & in dubio contra eam & pro ualiditate actus pronuntiari debet tit.eo.n.127. ibid.

Nullitatem opponens quõ & qualiter repelli poſſ. titul. eod.n.11. 260

Nullitatẽ obijciẽs excludetur ſi fuerit iudicii incapax, aut ſi ſua non interſit,titul.eod. nume.13.uel tribus conformibus ſententiis ſit condemnatus,nume.14.aut ſit lapſa inſtantia ſtatutaria cauſæ nullitatis 15. ſiue quod officium iudicis quod competit pro null.tatibus eſſet pręſcripum 16. aut ꝙ idem opponens promiſiſſet ſtare ſentẽtiæ & non dicere de null tit. eo.nu.17. 260

Nullitati renuntiari poteſt, tit.qual.& quibus mod. ſenten.null.repar.poſſ.num. 19 261

Nullitatem opponẽs ratione ſententiæ quæ impugnatur, excluditur,puta opponat ad impediendum decretum, ſi uel relaxationem ſequeſtri,ſi ue contra ſententiam in cõſiſtorio principis latam,num. 22.vel ab eodem principe cõfirmatam,nu 23 uel opponatur contra ſententiam quæ ab alia ſñia,quæ in rem trãſiuit iudicatam confirmata fuit.tit.eo.nu 24. 262

Nullitatem opponens ratione oppoſitionis excludetur, ſi gñaliter & vniformiter ac nulla expreſſa cauſa opponat talis namq; oppoſitio dicitur inepta,& non impedit, tit.eo.nu.29. 264

Nulli

Nullitatis obiectio nō obſtet tertio, qui iudicio nullitatis non interfuit: dūmodo is de cuius intereſſe principaliter agebatur ſuperatus non fuerit, titu. codem. numero 33. 265

Nullitates prouenientes aliū de quam ex defectu iuriſdictionis, citationis mandati cum ſint iuris poſitiui, & iura partium non lædant in Ro cu. per uiam reſcriptorum communiter reparari conſueuerunt, prout hic tit. qualit. & quib. mod. ſent. null. rep. poſſ. nu. 125. 289

Nullitas ex defectu iuriſdictionis ſtatuto nullitates reiiciente non conprehēditur, ti. de null. ex defect. iuriſ. ord. nu. 4. 81

Nullitas quid ſit, & eius diffinitio, tit. quid ſit nullita. num. 1. 5

Nullitatibus pro declarandis uel reuocādis qñ in iudicio factæ ſunt, competit iudicis officium nobile, ti. eo. nu. 2. 5

Nullitates extraiudiciales aliquādo actione de dolo, aliquando actione ex eodem contractu reuocatur, titu. eod. nu. 6. ibid.

Nullitatis dicitur auxilium commune. & eſt uera defenſio, tit. eod. nu 7 6

Nutllitas qūo differat ab appellatione, tit. eo. nu. 9. ibid.

Nullitatis remedium compotit pro irritando, at nullum & irritum declarando titul. quid ſit nullitas &c. nu. 10. ibidem

Nullitas unde dicatur & quid ſignificet, tit. eo. nu. 11. ibid.

Nullitatis uocabulū apud antiquos legum conditores & iureconſultos non fuit in uſu, ſed ipſi aliis uocabulis utebantur, tit. eo. nu. 12. ibid.

Nullitas ſimul cum lege orta eſt, qa ex tranſgresſione legis naſcitur, tit. eo. nu. 14. 3.

Nullitas dicitur pœna, tit. eo. num. 15. 7

Nullitatis remedium fuit ad modum neceſſarium & utile, titul. quid ſit nulli. &c. & quid prętendat, numer. 16. 7

Nullitatis remedium eſt fauorabile, quia in cōe utile eſt maxime quando concernit defenſionem, ut tit. eod. nu. 18. 8

Nulla eſt maior iniuſtitia q̄ nullitas. tit. eo. nu. 20. 8

Nullitas ex actis inſurgens dicitur notoria, & omnino reuocanda eſt tit. eod. nu. 22. 9

Nullitas ſępe in iudicio proponitur, ut lis in longum ꝓtrahatur, iō ſi de ea nō cōſtabit,

bit, exceptio reputabitur calumnioſa, & parum fauorabilis, tit. eod. nu. 23. & nu. 30 10
Nullitas materia ex quo cenſetur pœnalis, non eſt ampliandi, ti. eo n. 18. 10
Nullitate ex defectu & inhabilitate, principalium litigatorum, tit. de modo & ord. uidendi proceſſ. &c. num. 4. 14
Nullitates ex defectu mandati & poteſtatis comparentiũ tit. eod. nu. 5. 16
Nullitates ex defectu proceſſus, tit eo. nu. 7. 17
Nullitates ex defectu ſolennitatis ac formę ipſarum ſententiarum, tit. de mõ & ord. uidendi proceſ. &c nu. 8. 17
Nullitas eorum quæ fiunt extra iudicium coram quo ſit proponderanda. titu. coram quo nullit. in uid. propor. poſſ. num 1.
Nullitates coram quę fiunt in iudicio, ante ſnĩam diffinitiuam coram quo proponi debeat, tit eod. nu. 2. ibidem
Nullum omne dicitur iniquũ tit. eo. nu. 5. 20
Nullitas ꝑ appellationem ab interlocutoria tacitè non deuoluitur, ſecus per appellationem a diffinitiua, tit. eod. nu. 22. & nu. 7. ibi.
Nullitas poſt diffinitiuã ſententiam coram quo iudice proponi debeat, tit. eo. n. 8. 21
Nullitas etiam corã ſuperiore proponi & deduci poteſt, ti corã quo poſſit & debeat nul. prop. &c nu. 10. 21
Nullitas ex actis reſultans dicitur notoria, & põt a quocũque etiam inferiori iudice cognoſci, quia dicitur incidenter deducta, ac ſuper ea neceſſario non eſt pronuntiandum tit, eo. nu. 13. ibid.
Nullitas an poſſit opponi & deduci coram executore, ti. nu. 22. 23
Nullitatem proponere & de illa excipere poteſt quilibet, qui non eſt prohibitus, hoc ponitur per regulas, num. 5. & num. 1. quis poſſ dice. de nul 26
Nullitatem obiicere poteſt etiam is qui ſententiam ſeu alium actum in eius fauorẽ reportauit, titu. eodem nu. 2. ibidem
Nullitatem obiicere poteſt ꝗlibet neceſſarius, uel etiam uoluntarius defenſor, tit eo. num. 3. ibid.
Nullitatem proponere poteſt qui nedum ratione ſui, uerumetiam ratione publici iuris & intereſſe, titulo

eodem

eodem numero 6. 26
Nullitatem cõtractus aliena tionis rerum eccleſiæ qui libet opponere poteſt,tit. eod.num 9. 27
Nullitates quæ publicam uti litatem concernunt,maxi me qñ notoriç ſunt ex officio iudicis ſuppleri debent.tit.quis poſſit dicere de null. nu. 10. 27
Nullitatẽ opponere poterit tertius pro intereſſe com parens,etiã ꝙ cauſa eſſet cõmiſſa cũ clauſula nulli tat.b reiectis,ti.e n.15.28
Nullitate per ſtatutum uel alias remota nõ ĩcluditur nullitas ex defectu iuriſdi ctionis,etiã ꝙ eſſent latæ tres cõformes ſnĩæ, uel iu ratum non dicere de null. ti.eo.nu 37. 72
Nullitas quãdo per uiam ne go talem fuiſſe iudicẽ,uel
go talem fuiſſe iudicẽ,uel
procuratorem, nunquam cenſetur excluſa,titu eod. num 39 32
Nullitate remota non inclu ditur illa quæ ex inhabili tate perſonarum prouenit quæ ſemper opponi poteſt tit.quis poſſit dice.de nul. num.41.
Nullitas ꝙ ꝓponi non posſit uel ꝙ actus ualeat, paria ſunt,tit.nu 42. 34
Nullitate remota nõ includ tur nullitas ex defectu ci tationie,q̃a eſt iuris natu ralis,tit eo.nu.49. 34
Nullitate remota non inclu ditur illa quç ex capite al terius ſtatus ꝓuenit, neq; notoria i. ex facie actorũ reſultas 51. Quia talis nõ indiget propoſitione, ſ 2. & ex officio iudicis ſuple ri debet,tit.eo. nu.57. 36
Nullitas notoria maximè p uiã exceptionis ẽt termi no & inſtãtia decurſis op poni põt,ti ęo nu. 54. ibi.
Nullitate remota nõ includi tur nullitas ineptitudinis libelli,q̃a ẽt iſta dr̃ noto ria & irreparabilis, prout nõ includit nullitas ex p plexitate & contrarietate inſurgẽs,& nu.56 ti. quis poſſit dic de nul.n.55 ib.
Nullitas proueniẽs ex omiſ ſione cauſç cogitionis, ac defectu mãdati cõtra ſen tẽtiã principis opponi po teſt,tit.an quælibet ſent. per teme.null.impug.poſ. num.15.& 16. 42
Nullitatem proponẽs ad ſui commodũ illam probare debet.tit a qno & quibus modis null.prob.poſſ.nu. 2.& nu.4.& 5. 61

niones,tit.eo.nu. 16. ibid.
Ordinis iudicialis de iuſtitia quæ ſint,ti.eo.nu. 17. ibid.
Ordo non attenditur, niſi vbi a lege præfixus uel uitiet reperitur,ti.de nul.ex def.pro ceſſ. &c. num.48. 230
Ordo vnius cauſę ad aliam ſi ꝑuertitur non uitiat, ſecus ſi eiuſdē cauſæ ad ſeipſam, & propterea ſi prius cognoſcetur petitorum q̃ poſſeſſorium proceſſus ualeret, tit.eo.nu 49 430
Ordo procedēdi datue a principe uel ſtatuo cēſetur ſubſtantialis,tit de null. ex defectu proceſſ. & ſolennita. ſent. num.54 231
Ordo iudicialis ac termini ſubſtantialis qui ſeruari cō ſueuernnt in R. cū in ſacro Rotæ auditorio tā in cauſis beneficialibns, q̃ profanis q ſint,ti.eo.n. 75. 232
P
PoENA non extenditur ultra territorium ſtatuentis, tit.de nul. ex defec. inhab. ſeu mand.cōp.nu 54. 156
Prælati eccleſiarū abſq; conſenſu capituli poſſunt pro rebus ſuarū eccleſiarū agere & defendere & procuratores dare etiā ꝙ bona ſit, cōia ſi diſcreta nō ſint, nu. 126.tit.eo. 169
Peremptoriū non requiritur ſu cauſis beneficialibus & ſummarijs,tit. de nulli. ex def. cit.nu. 103. 207
Peremptorij ſolēnitas in Ro. cu. non eſt in uſu. quia in ea oēs termini ex ſe poſt litem conteſtatā ſunt peremptorij,tit.eo nu.1 04. ibid.
Peremptorij ſolēnitas ad proteruitatem non cōparentis conuincendā, non ad ſolē nizandū iudicium adinuētā eſt,ti.eo. num. 106. ibi.
Peremporiū poteſt maturari à unica citatio pro tribus cū termino arbitrario decerni ob diſtantiam locorum,ad difficultatem, citatit eo.nu.108. 208
Petitoriū ſi fuerit ſuspenſum, iudex ſuper eo procedere non poteſt, tit. ex defect.iuriſ. ord nu.139. 107
Perſonarum in iudicio comparētiū habilitas imprimis quærenda eſt, tit. qualit. & quib. mod.ſent. nul. repar. poſſ nu.3.& nu 5. 258
Perſonarum inhabilitas defectus eſt releuans, & de eo imprimis ſēt in quocunq; iudicio ſummarie quęrendū eſt,tit.de nul. ex def in hab.ſeu mand. comp. &c. num 1 cum ſeq. 147
Præſumitur ꝙ nullus habeat offi-

officium,publicum, neque priuatum, tit. de nul. de-fec.iuriſ.ord.nu.110 82
Præſens & non cõtradicẽs in iudicialibus conſentire ur. tit. qual. & quib. mo. ſent. nul.rep.poſſ.nu.6 t.
Præſens in iudicio pſumitur citatus,tit.eo.n.115. 272
Pręſentia partis tollit & purgat omnẽ citationis defe-ctum tit.eo nu. 116.ibid.
Præſumitur ex duobus factis illud præcedere, quo facit actum ualere uide aliqua exempla, tit. quid ſit nulli. nume.29. 9
Præciptatio dicitur nouerca iuſtitiæ, & ab ea iudices abſtinere debẽt,tit de nul. ex def.proceſſ.nu.33. 226
Pręparatoria dicuntur oĩa q̃ fiunt ante litẹm conteſtatam & circa ea, libello excepto, nihil uitiat. tit. eod. nume.47. 230
Præterito filiæ in teſtamento patris habetur p exhæredatione,& non põt dici teſtamentum nullum, qñ extat ſtatutũ,qđ extantibus maſculis fœminæ non ſuccedãt,tit. qual. & quib. mod. ſent.nul repar. nu. 20 261
Præuentus a ſuperiore nõ dẽt ab inferiori iudice in eadem cã moleſtare, titu. de nul. ex def. iuriſd. & unde ac quib. modis proueniat, tam in iudice ordin. quam &c. num. 161. 114
Princeps defectum naturalẽ ſupplere non poteſt, tit. de d. null.ex defect.iuriſ. de-leg. num. 40. 132
Princeps ſi quem ſciẽter deleget, ad inſtar ſacrilegij eſt dubitare de habilitate ipſius dele.ti.eo.n.55. 134
Princeps ſi ignorat impedimẽtũ & inhabilitatẽ,in dubio diſpenſaſſe & habilitaſſe,tit eo.nu.56. 134
Principis mens & uoluntas præſumitur legitima, licet multoties ob importunitatem non concedenda,concedãt,tit.eo.nu.58. 134
Princeps proceſſum ex defe. iuris poſitiui nullũ poteſt cõfirmare, ſed tunc requiritur certa notitia & ſcientia in ipſo cõfirmante, tit. qualiter & quib. mod ſen. nul.rep. poſſ.nu.25. 262
Princeps eſt legibus ſolutus ac ſupra oẽ ius poſitiuum iõ nullitas in eius auditorio,non attenditur,ſed ueritas re geſtę,nu. 8. uide aliqua de ptãte principis hic tit. an q̃libet ſent. p reme. nul impug.poſ.nu.7. 40
Princeps nigrũ ĩ candida uer-

tit.nec eſt q dicat illi, cur ita facis,tit.eo.nu. 10. 40

Princeps quandoque ſe decla rat in procedendo nolle à ſuis legib.declinare, & tūc ſolēnitates iuris ſeruandæ ſunt.tit.eo.nu. 12. 41

Princeps in dubio nō præſumitur ꝙ uti uoluerit poteſtatis plenitudine neq; certa ſcientia, aut ꝙ uoluerit legū aut iudiciorum ſolennitates, aut ordinē ſubuertere,nume. 20. 21. 22. titu. eod. 42. 43

Princeps cōſueuit cauſas coram ſe uertentes diligentiſſime tā reſpectu iuſtitiæ q rectitudinis proceſſus examinare,& perperā factū re uocare,tit.an quælibet ſenten. per reme. nul. impug. poſſ.nu.23. 43

Princeps præſumitur quod uti uoluerit ptātis plenitudine;qñ aus ab eo factus in totū quoad formam iuris peccaret,& hoc ut actus ſuſtineatur,tit.eo.nu 26. 43

Probationes non ſunt de ſubſtantia iudicij, ſed de ordine iuſtitiæ, ti. de nul. ex de fe proceſ.ac ſole. & formæ ipſius ſentētiæ,nu. 37. 227

Probationes fieri poſſunt abſque termino & dilatione, tit.eod.nu 44. 230

Probatio ex actis reſultans dicitur probatio liquida, & reijci non dēt,tit. quis poſſit dice.de nul.nu 11. 27

Procuratoris falſi geſta domino abſenti non præiudicant tit.de nul. ex defe.inhabilitatis,ſeu mand. comparentium & unde ac quib. modis &c.nu 65. 158

Procurator falſus tenetur ad refectionem damnorū, expenſarum & intereſſe uexati,tit.eo.nu.67. 159

Procurator falſus poteſt tanquam falſarius puniri, tit. eod nu 68. 159

Procurator ex parte rei conſtitutis ad agendum non poteſt eundē conſtituentē defendere in cauſa ciui. tit. eod.nu.81. 161

Procurator ex parte actoris conſtitutus ad agendū eundem defendere poteſt, tit. eod.nu.81. 161

Procurator cōſtitutus ad agēdum contra unū,non poterit eandem cām proſequi contra alium, quia mutata perſona cenſetur mutata cauſa.tit.eo.nu.86. 162

Procurator generalis agens in cā requirente ſpeciale mandatū dicitur falſus pcurator,tit eo.nu.91. 163

Procurator cum poteſtate appellan-

pellandi nõ poterit appellare in cauſa executiua, tit. eo.nu.95. 163
procurator in cauſa magis ardua & graui in dubio cenſentur conſtitutus, tit. eo. num.97. 164
procurator ſimpliciter ad omnes cauſas conſtitutus intelligitur datus ad præſentes, non ad futuras, de quo vide, quia articulos eſt dubius tit. de nul. ex defe. in habil. ſeu mand. compa. & vnde ac quibus mod. regu. proueniat, nu.98. 164
procurator cõſtitutus ad cauſas deuolutas, in nõ deuolutis ſi non intromittit, & intelligitur ꝙ ſint deuolutę tpe conſtitutionis, etiã ꝙ eſſet datus ad cãs motas & mouẽdas, ti.e.n 99. 164
procurator conſtitutus in certa cã contra Sempronium cũ clauſula, Et ad oẽs eius alias cauſas intelligitur reſpectu eiuſdem Sempronij tit. de nul. ex defe. inhabil. &c. num.101. 164
procurator cũ poteſtate ſubſtituẽdi, antequã recipiat & expreſſe vel tacite acceptet mandatũ ſuſtinere nõ põt. tit. eo n.103. 165
procurator cũ poteſtate ſubſtituendi, ſimpliciter aliũ habilem & acceptantẽ ſubſtituendo, nõ remanet amplius procurator, eod. titu. nume.104. 165
procurator ſubſtitutus à procuratore expreſſam poteſtatem ſubſtituẽdi habẽte, ab ipſo dño cẽſetur ſubſtitutus, tit.eo.nu.105. 165
procurator ſubſtitutus vbi acceptauit vnus cauſæ, et tam ꝙ eo non fuerit vſus, non poteſt à ſubſtituente ſine mandato ſpeciali reuocari tit.eo.num.106. 165
procurator ſubſtitutus poteſt cauſam pſequi, etiã quod antequam acceptaſſet ſubſtituens deceſſerit, titu. de nul. ex def. ſhabi. ſeu mãd. comp. nu.107. 165
procurator habens poteſtatẽ reuocãdi ſimpliciter in cã procedendo, vel etiam ſubſtituendo, primo ſubſtitutos reuocare cenſetur, tit. eo. nu.108. 165
procurator ſubſtitutus effectus dominus inſtantię poterit alterũ facere procuratorẽ, ſ. tanquam liti dñs effectus, tit.eo.nu.109. 166
procurator in cauſa ſummaria ſeu alias vbi lis nõ conteſtatur, efficit lis dñs, poſt ꝗ cœperit tractare merita cauſæ, tit.eo nu. 110. 166

Procurator abſque poteſtate ſuſtinendi datus, ēt quod conſtitutus in mandato ꝑmittat cōſtitutos & ſubſtituendos indemnes releuare, ex hoc tñ ſubſtituere nō poterit, tit. de nul. ex de fec. inhab. ſeu mand. cōp. & vn de, ac quib. mo. regulas ꝑ ugn. nu. 111. 166

Procurator antequam ſuſcipiat mandatū ſuæ poteſtatis non poteſt quicquā facere ſm doctores: ſecus ex ſtylo palatii, tit. eodem numero 115. 167

Procurator antequam acceptet non eſt neceſſario citadus. ti. eo. nu. 116. 168

Procurator habens mandatū inualidum quantuncunq; cū eo proceſſum fuerit, nō cenſetur legitimatus quā uis poſſit dici de nul. proceſ. tit. eo. nu 122. 169

Procurator abſq; ſubſtituendi ptāte datus ante litem conteſtatā ſubſtituēdo nihil agit, tit. de nul. ex defe. inhab. ſeu manda. compa. num. 131. 170

Procurator ſi iure naturæ vel ciuili ſit penitus iudici incapax nō pōt conſtitui, ſecus ſi ob aliquam cām accidentalē. tit. e. n. 134. 170

Procurator ſeu actor reo inhab. ēt abſenti & inuito, actori vero ſolūmodo petē ti: & præſens conſtitui dēt tit eo. nu. 144 173

Procuratoris reuocatio quoad reuocātē ſtatim afficit, nec attenditur aliqua intimatio, tit. eo. nu. 161. 178

Procurator reuocatus etiam qđ petat ſuper reuocatione audiri, & pendat ſuper eo diſcuſſio, eo tñ interim quicquā vt procurator facere nō pōt, tit. de null. ex def. inhab. ſeu mand. com pa. nu. 162. 178

Procuratoris perſona reputatur perſona domini, ideo ſi ne ea ſtare non pōt, quia videretur procurator nullius tit. eo nu. 174. 181

Procurator in cā capitali interueniens ſi non opponatur, nō facit proceſſum nullum, tit. eo. nu. 167 182

Procuratore rei abſentis lite pendente mortuo ipſo reo abſenti, p actorem obitus hmōi eſt intimādos, tit. de nul. ex def. citat n. 116. 206

Procuratoris cęſaris poteſtas erat limitata, tit de nul. ex defe. iuriſ. ord. nu. 46. 86

Procurator cōſtitutus ad cauſam quatenus ſit ad Ro. cu. legitime deuoluta per cōmiſſionē de ſpeciali māda

 to

to factam reſpondere tene tur,tit.eo nu.8. 93
Procuratores ſeu cōparentiū perſonas eſſe legitimas ꝓnuntiari multū confert, ti. qual.&quib mod. ſenten. null.rep poſſ.nu.10. 259
Prorogatio iuriſditionis taci ta quomodo fieri intelliga tur,tit. eo nu.80. 271
Procurator quod quis nō fue rit ex parte domini ꝓ quo fuerit comparitū vſq; ad mille annos opponi poteſt & eſt potētiſſima exceptio & non obeſt, qđ fuerit pro nuntiatū talem eſſe legitimum procuratorem,ti.eodem num.92 & 93. 295
Procurator falſus qui ſententiam contra ſe obtinuit hę res factus ab eo cuius noīe egerat nō pōt ſnīam hmōi dicere nullam ex defectu mandati,tit. quis poſſ. dic. de null.num.32. 31
Procurator dñs litis effectus ad ſnīam citari debet, non aūt principalis de iure ciuile. De iure aūt canonico vterq; citari pōt, ti.de nullit.ex def cita. nu 85. 202
Proceſſus nō pōt ſuſtinere ab ea ptāte qua q̄s nō compa ruerit, neq; vſus eſt, titul. de nullit ex defect. inhab. &c.num 83. 161
Proceſſus factus per audietiā literarum cōtradictarū antequam procurator exhibeat mandatum cenſet ualidus,tit eo nu 119. 168
Prodigus i. qui nec tpſ,nec finem expēſarū hēt, & quibuſdā furioſo adæquatur ꝓ tit.de nul.ex defec. inhab. ſeu mand.comp.n.19. 150
Prodigus ad inſtar pupilli cū ſit doli capax tenet ex ſuo delicto,vel quaſi: ſecus in infante,vel furioſo, tit eo. nu.22. ibid.
Prodigus quantumuis notorius antequā ſit bonis īterdictus,hēt legitimū perſonā tit.eod.nu.23. ibid.
Prohibentur multa fieri, quæ tñ facta tenent, & qūo intelligatur, tit quot & quibus mod.nul.in iud. prop. poſſ.num 54. 52
Prorogādi iuriſdictionē ſpeciale mandatū requirit, ti. de nul.ex defec. inhab.ſeu mand.cōp.nu.102. 165
Prorogatio non pōt fieri niſi de cā ad cām eiuſdem ſpeciei, tit.de nul. ex defe.iuriſd.ord.nu.52. 87
Poſſeſſio ſeu tenuta nulliter capta,ſi conſtet ꝙ iuſtitia exigēte danda erat, confirmari debet, tit. qual.& quibus mod. ſent. null. repar. poſſ.

poſſ. num. 130. 292
Publicatio proceſſus & teſtiũ uere nõ eſt ſubſtãtialis, ſed ordinis iuſtitiæ & propterea a denegatione publicationis appellandum eſt, tit. de null. ex defect. proceſſ. num. 40 228
Pupillus & minor qualiter ſint cõueniẽdi, & in cuius pſona iudiciũ & actus ſint dirigendi, ut iudiciũ teneat tit. qual. & quibus mo. ſent. nul. rep poſ. nu. 86. 178

R

RATI curatio ſolum legitimat perſonam procuratoris quandiu dubium eſt de manda. tit. de nul. ex defe. inhab. ſeu mand. comp. nu mero 64. 158
Rati clauſula mandatum non ampliat, licet quandoque mandatum importet, titu. eod. num. 113. 166
Rati clauſula facit ut geſta p procuratorem antequã recipiat mandatum ſint valida, tit. eo. nu. 120. 168
Ratihabitio tacita uel expreſſa retrotrahitur, & confirmat ea quæ inualidè à principio geſta ſunt, tit quali. & quib mod. ſenten. rep. poſ. num. 101 282
Ratificatio fieri poteſt quãdocunq; ẽt poſt ſñiam in fauore ratificentis latã, ſ. ſecundũ cõem opin. doct. ſed iurata poſt ſñiam nõadmittitur ratificatio niſi præiudicium ratificantis, tit. eo. num. 102. 282
Ratificatio reſultat ex eo ꝙ dñs proſequitur cãm a falſo ꝓcuratore eius noĩe inchoatam; uel utitur illius proceſsibus, aut poſt cãm inchoatã ad eundem procuratorem facit, aut a ſñia cum tali procuratore lata ſimpliciter appellat, & uide hic uſque ad num. 104. tit. eo. uum. 103. 283
Ratificatio tacita operatur, & fieri poteſt etiam in excedẽte fines mandati, tit. eo. nu. 104. 284
Relatio ad aliud ut actus ſuſtineatur fieri poteſt, nõ ut deſtruatur, tit. quid ſit nul. & c num. 27. 11
Relatione alicuius cã principi facta iuriſdictio referenti ſuſpenditur, & eo interim nil fieri poteſt, titu. de nul. ex defe. iuriſ. ord. numero 143. 108
Renuntiatio eſt ſtricti iuris. & nõ comprehendit id qđ non fuit expreſſum, titulo quis poſſ. diec. de nul. numero. 35. 32
Reſcripta ad lites ſeu cãrum

com-

cōmiſſiones & delegationes ſi mō aduocatoria non ſint, licet ſint ſubreptitia, tamen iuriſdictionem tribuunt, tit. de nul. ex defe. de le. num. 60. 125
Reſcriptum ſeu cam cōmiſſio cōtra mortuum impetrata, non tenet, tit. eo. n. 90. 139
Reſcriptum q̄d debeat continere, & quid in eo exprimēdum ſit ne dicatur ſubreptitium, & quod expreſſa in eo uerificanda ſunt, tit. eod. nume. 102. 141
Reſcriptū ad lites licet ſit perpetuum tamē intra annum iudici præſentari debet, tit. eo. nu. 102. 141
Reſcriptum principis in cauſis non ſummarijs nō deſeruit loco libelli, ti. de null. ex defe. proceſ. nu. 19. 223
Reſcriptū principis in cauſa ſummaria fungitur uice libelli, tit. eo. nu. 29 225
Reſcripta ad lites ſi non ſint aduocatoria ēt ꝙ ſint ſubreptitia mero iure ualent; tit. quali. & quib. mo. ſent. nul. rep poſſ. nu 59. 271
Reſcripta ſtrictè interpretantur ad effectum, & minus offendant ius commune. tit. eo. nu. 64. 5
Reſcripta delegatoria latiſſime quantū uerborum proprietas iuris neceſſitas, & mandantis intentio patiētur, interpretanda ſunt titulo eod. nu 65. 275
Reſcripta delegatoria tandiu durant quandiu actio ſuper qua fuerunt impetrata, tit. qual. & quib. mod. ſenten. nul. repa poſſ. nu. 73. ibi.
Adſcripta ad lites quanuis de iure non impetrentur abſque ſpeciali mandato hoc tū ex Ro. cur. ſtylo non ſeruatur, ſed a quolibet impetrantur. tit eo. nu 75. uide ſupra ī uer. cōmiſſiones ib.
Reſcripta ſuper nullitatibus poſt tres conformes nō cōcedunt in Ro cur. niſi cum clauſula ſine præiudicio, trium conformium, titul. quoties, & intra quod tēp. &c. num 6. 67
Reſcriptum ut ualeat de proceſſu, litis pēdentia ac ſnīa mentionē facere dēt; titul. eo num. 17. 70
Reſcripta quæ ſuper nullitatibus ſnīarum principaliter petuntur, nō conſueuerunt concedi Ro. cu. abſq; clauſula ſine pręiudicio legitimæ executionis: uel ſi quid exequendum fuerit, &c. tit. quot & quib. mod. nu. I. in iud. prop. poſſ. numero 30. 50

S

Scientia quoniam eſt fundamentum intentionis per allegantem probari debet, tit.qual. & quib. mod. &c. nu.45. 268
Senatoris almę urbis poteſtas & iuriſ.tit.eo. num. 14. de null ex defect.iuriſ. ordin. num. 14. 82
Sententia lata etiam in fauore furioſi uel infantis abſque interuētu legitimæ per ſonę pro illius eſt nulla, ti. de nul. ex defec inhab. ſeu mand cōp.nu.16. 149
Sententia lata ſuper nul.principaliter intentata,hēt uim diffinitiue,tit. quot & quibus mod. nul. in iud. prop. poſſ nul.nu 26. 49
Sentētia lata ſuper principali non præiudicat incidenti, de quo non fuit plene cognitū,tit.eo.nu.36. 51
Sētentia regulariter ſuper incidenti non proferunt, tit. eod.nu 40. 51
Sentētia ſuper principali negotio lata vr̄ nullitatem re probare, quando de ea fuit exceptum & cognitum,titul.eo.num.45. ibid.
Sententia in cauſa nulitatis iuxta formam libelli dictāda,eſt & qualiter formanda ſit tā ex parte rei,q̄ actoris & qđ iudex nullitatis pōt etiā ſuper negotio principali pronunciare, uide nu. 109. & 110. cum pluribus ſeq ti.eod.nu.108.
Sententia confirmatoria uel infirmatoria ſit de iure par tium non conſtiterit, dari non pōt,ſed tunc dāda eſt abſolutoria ad inſtantia iudicij tit.eo.nu.110. 57
Sententia qualiter formari poſit quando in libello dictū fuit,dico ſnīam nullā & ſi qua eſt appello tit. quot & quib.mod.null.in iud. propor.poſſ nu.114. 58
Sententia qualiter ſit formanda quando a ſententia quæ fuerat nulla, appellatum fuit,tit.eo.nu.115. 58
Sententia in cauſa nullitatis lata,qn̄ alijs ēt litiſconſortibus proſit,& qn̄ non, eo. tit.num. 125.& 121. 59
Sententia in cauſa nullitatis principaliter intētata ferri nō pōt ſine partis euitatione,quia habet uim diffinitiuæ,tit.eo.nu 126. 59
Sententia lata contra eū cui bonis eſt interdictum, abſque ſuo curatore nō ualet lata tamē in fauorem, erit ualida, tit. de nul ex defe. inhab. ſeu manda. compa. num.20. 150

Sen-

Sententia interlocutoria, contra minorem ſine interuentu curatoris lata, eſt nulla, & hoc in quacunque inſtãtię, tit. eo nu. 34. 152

Sententia inter falſos procuratores lata, quoad ipſos ualida exiſtit, ti. de nul. ex defect. inhab. ſed mã la. nu. 72. 159

Sententia ut opiniones euitẽtur, in perſonam principalis & ꝓcuratoris dñi litis effecti concipi dẽt, tit. de nul. ex def. cit. nu. 86. 203

Sententia quæ eſt indiuiſibili non ualet, ſi fuerit lata a iudice non habente poteſtatem, etiam quoad partem ſub iuriſdictione cõprehenſam, ſecus ſi diuiſibilis, tit. de null. ex defe. iuriſ. ord. num. 35 84

Sententia in cauſa ſuorũ pro lata ualet, tit. eo. nu. 97. 97

Sentdntia cõtra perſonam alterius territorij, & nullo modo ſuppoſitam lata, nõ tenet, tit. eo. nu. 100. 97

Sententia contra defunctum uel pro eo lata eſt nulla, titul. de nullit. ex defect. iurid. ord nu. 106. 98

Sententia lata tempore quo iudex naturaliter, ſiue accidentaliter patiebatur aliquem defectũ iuriſdictionis impeditiuum non ualet, tit. eo. nu 133. 105

Sententia an & quando poſſit eſſe nulla ob defectũ cõſilij ſapientis, de quo uide hic plenè, tit. e. n. 146. 109

Sententia lata ab uno ex pluribus iudicibus non inſolidum datis regulariter non ualet, tit. eo nu. 76. 118

Sententia lata ab incapacibus iuræ naturę abſq, ope exceptionis eſt ipſo iure nulla, tit de nul. ex def. iuriſd. dele. nu. 41. 132

Sententia nulla ob defect. ꝓceſſus ſubſtantialis, aut libelli ineptitudinẽ, nõ põt reformari, ſed dẽt declarari nulla. tit. de nul. ex def. proceſ. nu 7. & nu. 23. 222

Sententia ſine proceſſu ſubſtantiali ſubſiſtere non poteſt, ti. eo. nu. 10. ibid.

Sententia ratione defectus ꝓceſſus triplici modo ꝑ uiã nullitatis impugnari conſueuit, tit. de null. ex defe. proceſſ. num. 13. 223

Sententia non præcedente cauſæ cognitione lata, eſt ipſo iure, nulla, tit. eod. nu. 31. & 36. 26. & 27

Sententia in dubio cauſa cognita lata præſumitur, præterquam ſi intra modicum tempus ferretur, quia tunc

præſumitur præcipitata, & nulla eſt, tit eo. n. 34. 226
Sententia ex uera & iuſta cauſa præſumitur lata, tit. eo. num 39 227
Sententia quando diſplicet, ab ea eſt appellãdum, alias per taciturnitatẽ partium cenſeretur approbata, tit. de nul. ex defe proceſſ. &c. num 41. 228
Sententia qualiter poſſit in pugnari ratione ſolennitatis ipſiuſmet omiſſæ titul. eo. nu 69. 234
Sententia prius debet ſcribi quam proferri, alias nõ ualeret ſi omitteretur, uel præpoſteraretur ordo i. ꝙ prius recitaretur, & poſtmodum ſcriberetur, ti e. n. 70. 234
Sententia taliter ſcribi debet ut legi & intelligi poſſit, i. clare & ea lingua quæ cõiter fuerit intelligibilis in locis iudicij, te. n. 72. 235
Sententia quod feratur ſine ſcriptis, an poſſit a patrib. iudici aut ſolennitati huiuſmodi renuntiari, tit. de nul. ex def ꝓceſ. n. 73. 235
Sententia interlocutoria non habens uim diffinitiuæ poteſt ferri ſine ſcriptis, titul. eo. nu. 74. ibid.
Sententia condemnatoria expenſarum dr̃ interlocutoria, ideo ſine ſcriptis ferri poteſt, ti. eo. nu. 75. 235
Sententia ſub uerbo primæ perſonæ concepta, in ſcriptis lata præſumitur, ſecus ſi ſub uerbo tertię perſonæ lata fuerit, tit. nu. 76. ibid.
Sentẽtia quamuis in ſcriptis ferri debeat, lata tamen per teſtes probari poterit, tit. eod. nu. 77. ib.
Sententia præſumitur in ſcriptis lata, quando notarius appoſuit illud uerbum lata, lecta, & iudicialiter promulgata &c. tit. de null. ex defect. proceſ. ac ſolen. ſen. num. 78. 236
Sententia ſeu inſtrumentum ſolummodo per teſtes probatum non hẽt ſolitũ fauorem, neq; executionẽ ita paratam, prout quando apparet in ſcriptis, tit. eodem num 79 236
Sententia in loco ſolito maiorum tpe congruo ferri debet, tit. eo. nu. 80. 236
Sententia publicè, i. coram notorio & officialibus in loco maiorum, non aũt ſecrete ferri debet, ti. de nullit. ex defect. proceſ. ac ſolen. ſent. nu. 81 236
Sententia in loco parum idoneo & tempore minus congruo lata parte non opponente

nente ſuſtineretur,tit. eo num.83. 238
Sentētia debet proferri a iudice ſedente, nō ſtāte vel procedente.ſ in cauſis plenarijs,ſecus in ſummarijs & læuius.ti.eo.n. 84 236
Sententia debet ab ipſomet iudice legi & recitari non ab alio ſaltim ī ſubſtātia & cōcluſione ipſius ſniæ, iudex non fuerit illuſtris, tit eo.nu 85. 237
Sententia ꝙ nō fuerit lecta per narratiuam eiuſdē ſētentiæ,& alias de facili ꝓbabitur,lit.de null.ex def. proceſſ.& ſole.n.87. 237.
Sententia dicitur controuerſiæ ꝓpoſitę a iudici legitime facta declaratio, ſeu diffinitio,tit. eo.n.89. 238
Sententia non continens ꝑ ſe,vel ęquipollens abſolutionem, vel cōdēnationē aut declarationēcōtrouerſiæ propoſitę eſt ipſo iure null.tit.eo.nu.90. 238
Sententia non poteſt ferri ꝑ verbū gerundiuū;vt(dicimus tale abſoluēdum) ex quo uerbum illud hēt tractatū de futuro quod non eſt in poteſtate iudicis declaratur prout hic, tit. de null. ex defe. proceſ. &c. num.91. 238
Sententia poteſt ferri per uerbū credo,uel nō video, ſeu vr̄ mihi;ſeu per verbum ſtatuimus, præcipimus, & ſimilia &c.tit eo.n.92. 239
Sententia ſatis eſt ꝙ declaret factum qñ lex ſuper tali negotio ſiue facto certā pęnā impoſuit,tit.eo.n.93. 239
Sententia aliquem indeterminatem relegās, intelligitur per decennium relegare, ti. eo.nu.95. ibid.
Sententia non conformis petitioni & controuerſiæ fatua & inualida reputatur per rationem de qua hic, tit eo.nu.97. 240
Sententia in cauſa ciuili abſq; eo quod aliqua ex partib. inſtet, per iudicem regulariter ferri non poteſt, titul. eo.num 98.
Sententia ſuper cōuentione, omiſſa reconuentione, lata,ipſo iure tenet, ſi nō appelletur,tit.eo.nu 90. 241
Sententia qñ iudiciū ſeu tres eſt indiuiſibilis,poteſt ferri ſuper parte, ſi eſt indiuiſibilis; dēt ferri ſuper toto alias non ualeret, qđ fallit prout hic tit.e.n.100. 241
Sententia dubia uel obſcura controuerſiam non diffinit ideo non ualet, tit. de nul. ex defect. proceſſ. ac null, ſenten-

ſentent. num 101. 242
Sententia debet eſſe certa & liquida, etiam qđ res deducta eſſet generalis, & obſcura, quia alias exequi non poſ. tit eo. nu. 102. 242
Sententia pro eius certitudine poteſt ſe ad acta referre non tamē ad alia quę ſunt extra proceſſ. titul. eod. numero 103. 242
Sentētia ad acta probatoria, non aſſentoria ſiue nuntiatiua in dubio relata cenſetur, ideo ſatis eſt ꝙ in illis certa quantitas reperiatur tit. eo. nu. 105. 243
Sententia quibus caſibus generaliter ferri poſſit; id eſt abſq; certa quantitate, tit. de nul ex defe. proceſ. numero 106. 243
Sententia conditionalis an & quando ualeat, tit. eod. nu. 107. ibid.
Sentētia ſi occultaretur, qualiter a iudice appellationis pronunciari poſſet, ti. eod. numero 109. ibid.
Sententia lata ſub iſta conditione, condemno te in eo quod probatum fuerit an ualeat, articulus ē dubius, tit. eod. nu. 112. 244
ſententia ſub modo proferri poteſt, tit. eo. nu. 116. ibid.
ſententia expreſſe contra leges claras in corpore iuris clauſas manifeſte lata ipſo iure non tenet, & qualiter hoc procedat, tit. de nul. ex def. proceſ. &c. nu. 118. ibi.
ſententia contra cōem opin. doct. lata non dicetur nulla, quamuis iudex taliter ſententiando in ſyndicatu teneretur, ti. e. n. 120. 245
ſententia contra deciſiones dominorum de Rot. lata, quāuis magiſtrales ſint ipſo iure tenet; titul. eodem num. 121. ibi.
ſententia ut uitietur per errorem iuris expreſſum, requiritur ut talis error ſit patēs oculo corporali, & fuerit lata contra ius conſtitutionis, tit. de nul. ex def. ꝓceſ. ac ſolenn. & formæ ipſius ſenten. nu. 122. ibid.
ſententia uitiatur, qn̄ conſtat iudicem totaliter fundaſſe ſnīam ſup aliquo erroneo & legis aduerſatiuo, ſecus ſi in eo ſe nō fundaſſet, appōnēdo dictionē maximè ur ꝑſertim. ti. e. n. 123. 246
ſententia lata contra legem nouam extrauagantē, ſeu ſtatuta a parte non producta, nec allegata, quando iudex ea ꝓbabiliter ignorare poteſt non eſt nulla, tit. eo. num. 124. ibi.

ſen-

Sententia lata contra aliã rẽ. iudicatã, de qua fuit oppoſitum, eſt ipſo iure nulla, tit. eod. 125: 247
Sententia contra notoriũ iuris aut facti lata, eſt ipſo iure nulla, ex quo notorium æquipollet expreſſioni, ti. de nul. ex defe. proceſſ. ac ſolenni. & formæ ipſius ſenten. num 126 247
ſententia notorie iniqua & iniuſta eſt nulla. titul. eodem num. 127. ibi.
ſnĩa lata ex cã notorie falſa, eſt nulla, ti. eo nu. 128. ibid.
ſententia expreſſe per modũ cauſæ referẽs ſe ad actum nullũ ſeu falſum, erroneũ uel a iure reprobatum, eſt nulla, tit. eo nu. 129. ibid.
ſententia prima ad libellum, & ſecunda ad prima, referentes ſunt, ideo error relatæ cenſetur ineſſe ipſi referenti, & uitiat. eod. titulo nu ne. 131 249
ſententia lata per falſa probationes ac teſtes corruptos & ſubornatos mero iure tenet fallit prout hic, tit. eo. num 132 250
Sententia quæ prætenditur p falſas ꝓbationes lata priuſquam per uiam falſi impugnetur, reſtitutionẽ in integrũ ad reſcindẽdũ impetrari oportet, nu 134. 25
Snĩa lata per ſordes, i. præce, timore, uel odio, ſiue p gratiam, aut dolum iudicis, ſeu ambitionem mero iure tenet quamuis iudex ſit puniendus, tit. de null. ex def. proceſ. & ſolen. ſenten. num. 135. 251
Sẽtentia lata per iudicem pecunia corruptum, tãquam uenialis eſt ipſo iure nulla et ſi pecunia fuiſſet data, iuſtam ſententiam ferret, num. 136 251
Sententia lata per falſum iuramentum, an ualeat, remiſſiue, tit. eo. nu. 139 252
ſententia per colluſionem ſiue corruptionẽ ꝓcuratoris uel aduocati extorta, mero iure tenet, tit. eodem numero 140. ibi.
ſententia per metum lata, ipſo iure tenet: ſed per actionẽ q metus cauſa retractãda eſt, tit de nul. ex defec. proceſ. & c. nu. 142. 253
ſententia ex quocunq; etiam iuriſdictionis defectu nulla põt per iudicem appellationis confirmari. ti qualiter & quib. mod. ſenten. nul. repa. poſſ. n. 26. 263
Sententia lata præſente parte & non reclamãte præſumitur rite & recte lata, & ſe-

ip-

ipſam abſq; alio proceſſu iuſtificat,tit eo.n. 27. 263
ſententia antiqua, l. 30. uel quadraginta annorũ præſumitur ritè & rectè lata, maximè ſi in ea enuntiãtur ſubſtantialia interueniſſe, tit.eo.nu. 28. 263
ſnĩa ex defectu iuriſ.qualiter, & quot modis impugnari conſueuit,tit. qual. & quibus mod.ſent.nul.rep. poſ. num 34. 264
ſnĩa interlocutoria uim diffinitiuæ non habens neque multum grauans, abſq; citatione ferri poteſt, tit. eo. num.106. 285
ſnĩa ex aliquod defectu nulla ſi conſtabit illam quoad cãæ merita iuſtitiam continere, a iudice appellationis ſeu nullitatis cõfirmari aut reformari, poterit, iõ bonũ eſt qđ cã in negotio principali rectè inſtruatur, & cõſtet iudici de bono iure part s,& hmõi defectib. ꝑ uiam reſcriptorũ in curia Ro. de facili prouideri poterit, prout hic, & uſque ad finem, tit. qual. & quib. mod. ſent. nul. repar. poſſ. num 129. 291
ſnĩa nulla ꝙ a iudice appelationis poſſit quoad cauſæ merita & iuſtitiã cõfirmari eſt cõis opinionẽ. 132. 292
ſnĩa quęlibet põt dici nulla, tit.an quęli.ſent. ꝑ remed. nul.imp poſ.nu.1. 38
ſententiæ ẽt pręfectorũ prætorio poſſunt ex uitio nullitatis impugnari, titu eo. num.3. 39
ſententia ſupremi principis an & quib. null. ſubijciatur,tit.eo.nu.11. 41
ſnĩa & diſpoſitio principis ſubijcitur nullitatibus a iure duntaxat naturali prouenientibus nõ aũt a iure poſitiuo,tit.an quęli. ſen. per remed.nul. impugna. poſſ. nu.13.& 19.105. 42
ſententia principis ac etiam Romanę ſedis qñq; in melius cõuertit, corrigitur & emẽdatur.tit eo n. 25. 143
ſententia in cã nullitatis, iuxta formã libelli dictãda eſt & qualiter formanda ſit tã ex parte rei quã actoris: & idẽ iudex nullitatis põt ẽt ſup negotio principalis ꝓnuntiare,uide nu. 109. 110 cum pluribus ſeq. tit. quot & quib. mod. null. in iud. prop. poſſ.nu.108.56. 57
ſententia confirmatoria vel infirmatoria ſi de iure partium non conſtiterit, dari non põt,ſed tunc dãda eſt abſolutoria ab inſtantia iudicij,

dicij eod.nu.110. 57
Sentētia qualiter formari poſſit, quando in libello dictum fuit, dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt appellō,tit.eo nu. 111. ibid.
Sententia qualiter ſit formanda, quando a ſententia quæ erat nulla appellatum fuit, eo.ti.nu.115.118.119.120. folio. 49
Sententia in cauſa null lata quando alijs ēt litiſconſorti bus proſit, & quando nō,tit. quot & quib. mod. null in iud prop.poſſ. nume.132. & 125.159. 59
Sententia in cauſa nullitatis principaliter intentata ferri non poteſt ſine partis citat, quia habet vim diffinitiuæ, tit.eo.nu.126. ibid.
Sententia, quæ non tranſiuit in iudicatum, non præſumitur, rite lata ſecus quando tranſiuit in iudicatum, quia tunc præſumitur omnia iuris ſolennia interueniſſe, & ſola ſnīa ſeipſam abſq; proceſſu iuſtificat, titu. a quo & quib.mod.nul. ſeu. poſſ.nume. 7. & 10. 62.& 63
Sententiæ narratiua quod ſolennia iudicij probat. quādo ſnīa iudicatum tranſiuit ꝑut dicitur de decreto ſolennitates enunciante,titu. eod. nu.89. 62 & 63
Sententię ac res iudicatæ quō illudantur, tit. quoties & intra quod temp.&c nu.4 67.
Sententia nulla non tollit remedium ſpolij, titu. quoties & intra quod tēp.de null.agi poſſ nu.42. 72
Sententia nulla non impedit teſtes prius publicatos iterum examinari, titu. eodem nume. 40. 72
Seruus, quoad ciuilia ꝑ mortuo, habetur propterea in actiuē, nec paſſiue in iudicio ſtare poteſt,etiam, ꝙ pro libero ſe gerat,titu de null. ex defe inhab.&c. nu. 46. 154.
Sermones noſtri veriores redduntur, cum vniuerſalibus cognitis ad particularia deſcendimus,tit. quoties & intra quod temp. de null agi poſſit,nu.66. 75
Syndicus ſeu actor quando cōſtituitur vniuerſitas,ſeu collegium debet eſſe more ſolito & collegialiter congregata, & quod duæ partes ex tribus præſentium,quorum nomina exprimantur. conſentiant, de cuius conſtitutione vide hic,tit.de nul.ex defec. inhab. ſeu mand. comp. nume.151. 275
Syndicatus ꝑ publico inſtrumento præſumitur,titu.cod. nu-

numero. 152. 175

Syndici conſtitutio ſi eſt ipſo iure nulla, nõ obeſt, etiã ſi iudex pronuntiaſſe in pſo nã. ſyndici legitimam, tit. eo. num 253. 176

Syndicus ſeu procurator vniuerſitatis non eſt procurator ſingulorum, tit. eodem numero. 154. 176

Solennitas & modus in cõcedendo obſeruatus dẽt, & in tollendo & derogando obſeruari ti. eo. nu. 160. 178

Solennitas etiam læuis à ſtatuto inducta ſi omittat̃, vitiat. tit. de nul ex defe. proceſſ. & ſolen ſen. n. 55. 231

Solennitas iuris ſeruanda eſt tit. eo. nu. 71. 234

Solennitas extrinſeca regulariter nõ præſumitur, tit. de nul. ex def cita. nu. 13. 189

Solitum fieri debet fieri alias quod fit iniuſte fit. tit. eod. nume. 76. 201

Statutum ꝙ bannitus impune offendi poſſit, publicã vtilitatẽ cõcernit, tit. quis poſ. dice. de nul. nu. 7 26

Statutũ ac diſpoſitio generaliter loquens ad veriſimile & rõnabile deduci debẽt, tit. eo. nu. 56. 36

Stylus & moreſagentium ſequendi, tit. de nul. ex defe cita. num. 80. 201

Stylus, & cõſuetudo an & quæ fu[illegible] poterit a iudice priuatim, & in camera perquiri & inueſtigari, tit. de null. ex defe proceſſ ac ſolen. numero 86. 238

Stipulatio nulliter facta non obſtat, quominus poſſit iterũ rite ſtipulari, tit. quot. & intra qđ tẽp. &c. nu. 34. 71

Subdelegatus non põt ſubdelegare, ẽt ꝙ ſub eo fuerit lis conteſtata, tit. de nul. ex defec iuriſ. del. nu. 28. 130

Subſtantiale dicit̃ id ſine quo aliquid eſſe non poteſt. tit. de nul. def. proceſſ. nu 9. 222

Subſtantia appellatur natura neceſſaria & ineuitabilis, & eſt id quo primũ res aliqđ eſt tit. eod. nu 11. 222

T

Tabellioni atteſtanti de officio ſibi commiſſo non eſt credendum. tit. de nul. ex defecita. nume 43. 193

Temerarii ſunt reprimendi, tit quid ſit, nul. nu. 19. 9

Termini præfixio non operatur deuolutionem cauſæ. licet habeat uim perẽptorii. tit. de nul. ex defect &c. numero 78. 93

Termino a iure uel ab homine conceſſo durãte manus iudicis cenſentur ligatæ, ti. eod. nu, 258. 113

Ter-

Termino ad dandum uel recipiendum apoſtolos pēdē te ſi quid ſit,non ualet titu. eod.num.159. 113
Termino non includitur nec computatur dies termini, tit.de nul.ex defect.iuriſ.or din.nu. 160. 113
Termini ſubſtantiales ,uerè q̄ ſint quorū omisſio uel p̄uerſio uitiat pceſsum intro ta.tit.de nul.ex defect.proceſs.&c.num 59. 232
Termini qui ſeruari ſolent p audientiam contradictarū contra citatum a principio ad totā cauſam potius ex urbanitate.q̄ iuris neceſita te ſeruātur,ti.eo.n.60. 233
Termini qui ſeruantur in rota in cauſis deſertionis appellationum qualis ſint,ti. eod.nu.61. 233
Termini quis ſolent in rota ſeruari,quādo reus petit ſe ab inſtantia iudicii abſolui. tit. eo nu 62. ibid.
Termini in cauſis nullitatum & attentatorum an & q̄ ſeruari debeāt.tit.e.n.63.ibid.
Termini ſeruati ſuper iniuſtitia puta in cauſa appellationis deſeruiūt in cā nullitatis & ſeruati ī cauſa poſſeſſorij deſeruiūt in petitorio tit.de,null.ex defec.proceſ. & ſolen.nu 64. ibid
Termini ſeu qualis ordo iudicii ſit ſeruādus in cauſa diffamationis & iactationum tit.eo nu 65. ibi.
Termini ēt qđ fuerint ſeruati extra rotā in prima inſtātia,iterū ſeruantur,&a capite inchoatur in ſtantia,quā do eadem cauſa in rota cōmittitur,tit.eo.nu.66.ibid.
Termini ſeruari ſoliti in curia nō ſeruātur extra illam in cauſis uigore reſcripti miſſus,tit.eo.nu.62. 234
Termini & ordo iudiciarius qualis eſse debeat in cauſis ī curia Capitolina uerſantibus,tit.de nul.ex defe. proceſ.&c nu 68. ibid.
Termini ſubſtātiales maleſeruati in uim extraua.Inn.9. unica citatione & audiētia repetuntur & reintegrātur in rota,ti. qualiter & quib. mod.ſent. null.repar.poſs. numero 89. 28
Tertius pōt de nullitate excipere,ēt q litigatores principales hoc nō poſſunt.tit. q̄s poſ.dice de nul.n. 18. 18
Tertio nullitatē proponenti non obſtat exceptio trium confirmium ſententiarum tit.eod.nu.19. ibid.
Tertio ad cām uenienti nō obſtant renūtiatio,neq; cō feſsio rei principalis,uel ſu

ſpe-

ſpenſio petitorii,nec exceptio ſpolii & attẽtatorũ: ſed quocunq;in iudicio põt opponi,prout hic ti.quis poſſit dice.de nul. nu.20. 29
Tertius poteſt nullitatẽ obiicere,etiam ꝙ principalis litigator recuſet & ꝓhibeat, tit eo nu 21. ibi.
Tertius ad cãm. ueniens imprimis dẽt docere de ſuo intereſſe ſaltim ſummarie,ut nu.24.tit.eo.nu.22. ibid.
Tertius non impedit oppoſitionem ſequeſtri neq; miſſionem inpoſſeſioñẽ ſi ſua non interſit,ti. eo.n.23.ib.
Tertius ad cãm ueniens admittendus eſt in ſtatu & terminis ĩ quibus cã reperitur ideo præcluſa uia principali litigatori,cenſetur & ipſi tertio illi adhærenti præcluſa,tit eo.nu 25. 30
Tertius quando reſultat præſumptio malitia,ſeu calumniç & quod ueniat ad impediẽdum,& ut faueat reo eſt audiendus,tit.eo.nu.27.30
Tertius ſi fuerit inhabilis & ĩcapax iudicii,nõ eſt audiẽdus.titu. quis poſſit dice.de nul. nu 29.& 31. 31
Teſtamentum quod quis nõ fecerit,ꝓbatur ex inſpectione prothocollorũ notarii, tit.a quo & qu.b. mod.nul. Prob.poſſ.nu.17. 64
Teſtamentũ ultimũ nulliter factũ non tollit primũ ualidum: idẽ eſt de contractu, tit.quoties & intra quod tẽpo.de nul.&c.nu.37.& 43. 148. 71.& 72
Teſtis qui pretiũ recipit ut ueritatẽ deponeret falſari⁹ eſt.ti.de.nu. ex defect. &c. num.138. 252
Teſtes deponentes ſup non tuto acceſſu ſatis eſt ꝙ dicãt:credere impoſſibile fore,uel nõ eſſe tutũ citare illos in illorũ domicilio tit. de nul.ex.def ci.n. 128 210
Teſtiũ examen nulliter factũ non derogat primis depoſitionibus,tit.quoties & ĩtra quod temp.&c.nu 28 72
Teſtiũ publicatio nulliter facta nõ impedit ulterius examen,tit.eo.nu 39. 72
Tutor ſeu curator quibus adhuc uere ob aliqđ nõ adimpletũ nõ competit administratio rerũ pupilli,aut ſimiliũ, nõ poſſunt procuratores cõſtituere,ti.de null ex def.inhab ſeu mãd. comp. & unde,ac quib mod regulariter ꝓueniat,n 128.170
Tutor antequã auctorem ſeu procuratorem cõſtituat,qd & quod adimpleuiſſe dẽat tit eo.num. 148. 174

Tu

Tuteræ ſeu curatoriæ copia peti dēt, q̄ dāda eſt expēſis pupilli, tit.eo.nu.148. 174

V

Validitati actus in dubio fauendū eſt & pro ea præſumendū, tit quid ſit nullitas & vñ dicatur, &c.nu.24. 10

Validitas actus in dubio præſumitur, ac ſtatur illi donec de contrario conſtet, tit. a quo & quib. mo.&c.n 3.61

Verbū caret quid importat ip ſo iure, tit.de nul.ex defe.in hab ſeu mand. comp. &c. num.58. 157

Verba denotantia actū ipſo iure non ualere, q̄ ſint, remiſſiuè, tit.quot & quib. mod. &c.num 51. 52

Verborū proprietas non ſemper obſeruatur: ſed vnū pro alio ſæpenumero ponitur, & tunc qualiter interpretā da ſint, tit.eo nu 101. 55

Verbum non dēt honeſtatem nō neceſſitatem importat, tit.de nul. ex def.iuriſ.ordi. num 95. 96

Verbū non poſſit, tollit oēm potētiā, tit.eo. nu. 121. 103

Verbum legis, ſimpliciter prohibitoriū facit actū in contrarium factum eſſe nullū ſi lex ulterius nō procedat puta pęnam imponēdo, ti. eo nu.122. 103

Vicarij Papæ gñalis ī ſpiritua lib. ptās circa q̄ potisſimè uerſatur, tit.e n.13. de nul. ex def. iuriſ. deleg. 127

Vicarius Epiſcopus licet non poſſit alium facere uicariū generalē, ſpecialem tamen facere poterit, & ſubdelegare, quia ordinarius eſt, ti.de null.ex def.&c.nu 25. 129

Vice cancellarij poteſtas in quib. regulariter conſiſtat, tit.eo.num.9. 126

Voluntas præſumitur durare quouſq; mutata nō probetur, tit.qualit.& quib. mod. ſent.null.repa.poſſit, numero 32. 264

Voluntas nō præſumit mutata, ti.de nul.ex def. inh. ſeu mand.comp. nu. 157. 177

Volūtas iuris præſumptione deficit, perſona quæ uoluerat deficiente, ti.eod. numero.169. 180

Vſurarius publicus cum ſit infamis, iudex eſſe non poteſt, tit.de nul. ex def. iuriſ. deleg.num.52. 134

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Regiſtrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn

Oo Pp Qq Rr Sſ Tt.

Omnes ſunt quaterniones præter T t duernio.

VENETIIS, Apud Iacobum Cornettum.
M D LXXXVIII.